

Sveučilište u Zagrebu

FILOZOFSKI FAKULTET

Mirna Vukov

**IZMEĐU TRADICIJE I MODIFIKACIJE.
RIMSKI ZAVJETNI ŽRTVENICI U
HRVATSKOJ KAO POKAZATELJI
RAZVOJA GOSPODARSTVA I DRUŠTVA
U PROVINCIJAMA**

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2018.

Sveučilište u Zagrebu

FILOZOFSKI FAKULTET

Mirna Vukov

**IZMEĐU TRADICIJE I MODIFIKACIJE.
RIMSKI ZAVJETNI ŽRTVENICI U
HRVATSKOJ KAO POKAZATELJI
RAZVOJA GOSPODARSTVA I DRUŠTVA
U PROVINCIJAMA**

DOKTORSKI RAD

Mentor:

prof. dr. sc. Mirjana Sanader

Zagreb, 2018.

University of Zagreb

Faculty of Humanities and Social Sciences

Mirna Vukov

**BETWEEN TRADITION AND
MODIFICATION. ROMAN VOTIVE
ALTARS FROM CROATIA AS
INDICATORS OF ECONOMY AND
PROVINCIAL SOCIETY DEVELOPMENT**

DOCTORAL THESIS

Supervisor:
prof. dr. Mirjana Sanader

Zagreb, 2018.

Podatci o mentoru

Prof. dr. Mirjana Sanader rođena je u Splitu, gdje je i maturirala na Klasičnoj gimnaziji. Godine 1975. upisala je studij Klasične arheologije na *Institut für klassische Archäologie der Universität Leopold Franzes* u Innsbrucku – Austrija, na kojemu je 1983. god. promovirala obranivši doktorsku tezu *Kerberos in der Antike*. Godine 1993. započinje akademsku karijeru na *Katedri za antičku provincijalnu i ranokršćansku arheologiju Odsjeka za arheologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*. Godine 1996. napredovala je u zvanje docenta, a 1999. god. postaje izvanredni profesor. Godine 2000. postaje predstojnica Katedre za antičku provincijalnu i ranokršćansku arheologiju, a od 2002. god. je redoviti profesor. Od 2002. do 2005. godine obnašala je dužnost pročelnice Odsjeka za arheologiju. Zvanje redovitog profesora u trajnom zvanju stekla je 2008. godine. Od veljače 2014. god. predstojnica je Arheološkog zavoda Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Od 1996. do 2005. god. je djelovala kao urednica znanstvenog časopisa *Opuscula Archaeologica* (ISSN 0473-0992). Od 2003. godine do danas glavna je urednica serije *Dissertationes et Monographiae*.

Godine 1996. vodila je međunarodni znanstveni projekt *Starogrčka koroplastika* proveden u suradnji sa znanstvenim laboratorijem Državnih muzeja iz Berlina – *Rathgen Forschungslabor – Staatliche Museen Berlin*. Od 1997. do 2013. god. vodila je znanstveno-istraživačke projekte *Rimski vojni logori u Hrvatskoj – Tilurij* (0130660), *Rimski vojni logori u Hrvatskoj – Tilurij* (0130460) i *Rimski vojni logori u Hrvatskoj* (130-0000000-0777).

Od 2014. god. vodi znanstveno-istraživački projekt *Between the Danube and the Mediterranean. Exploring the role of Roman military in the mobility of people and goods in Croatia during the Roman Era* koji financira Hrvatska zaklada za znanost.

Objavila je 14 knjiga i više od 250 znanstvenih, preglednih i stručnih radova.

Predgovor

Ovaj doktorski rad proizašao je iz rada na projektu *Between the Danube and the Mediterranean. Exploring the role of Roman military in the mobility of people and goods in Croatia during the Roman Era* (RoMiCRO) na kojem sam od 2015. god. zaposlena kao stručni suradnik, a od 2017. god. kao asistent. Voditeljica projekta je prof. dr. sc. Mirjana Sanader s Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a financiran je od strane Hrvatske zaklade za znanost (HRZZ, IP-11-2013-6505).

Veliku zahvalnost dugujem voditeljici projekta i mentorici prof. dr. sc. Mirjani Sanader na ukazanom povjerenju i stvorenom poticajnom radnom okruženju tijekom protekle četiri godine, a posebno na strpljenju, konstruktivnim raspravama i stručnim savjetima tijekom izrade ovog rada. Na savjetima i potpori zahvaljujem doc. dr. sc. Domagoju Tončiniću, kao i dr. sc. Ivi Kaić i dr. sc. Vinki Matijević s Katedre za antičku provincijalnu i ranokršćansku arheologiju.

Ovaj rad ne bi bio potpun bez obavljenog uvida u građu u brojnim muzejima i muzejskim zbirkama. Na ljubaznoj pomoći zahvaljujem djelatnicima Arheološkog muzeja u Splitu, Arheološkog muzeja u Zadru, Muzeja Cetinske krajine, Muzeja triljskog kraja, Franjevačkog samostana u Sinju, Kninskog muzeja u Kninu, Muzeja Slavonije u Osijeku, Gradskog muzeja Vinkovci, Gradskog muzeja Vukovar, Gradskog muzeja Karlovac, Gradskog muzeja Sisak.

Veliku zahvalnost dugujem Ortolfu i Friederike Harl koji su me ljubazno ugostili tijekom mog istraživačkog boravka u Beču, a bez čije epigrafske baze podataka bi mi rad na ovom doktoratu bio znatno otežan.

Od srca hvala mojim dragim prijateljima i kolegama Jeleni i Vladimiru koji su sa strpljenjem čitali odlomke ovog rada te mi pomogli svojim savjetima i sugestijama.

Na kraju veliko hvala mojoj obitelji i Tomislavu na ljubavi i podršci.

Sažetak

U ovom doktorskom radu analizirano je 788 rimskih zavjetnih žrtvenika posvećenih božanstvima pronađenih na području današnje Republike Hrvatske, odnosno na dijelovima nekadašnje italske X. regije *Venetia et Histria* te rimskih provincija *Dalmatia* i *Pannonia*. Najstariji zavjetni žrtvenici mogu se datirati na sam početak vladavine cara Augusta, dok najmlađe datirani žrtvenici potječu iz doba vladavine cara Licinijana.

Spomenici analizirani u ovom radu prikupljeni su iz objavljene znanstvene i stručne literature, kao i izravnim uvidom u građu u muzejima, zbirkama te *in situ* na lokalitetima. Izradom sveobuhvatnog korpusa rimskih žrtvenika prvi put su na jednom mjestu prikupljeni svi podatci koji su omogućili nova istraživanja i analize. Cilj ovog rada bio je po prvi puta istražiti sve rimske žrtvenike s prostora današnje Republike Hrvatske u njihovom geografskom, stilsko-ikonografskom, religijskom, društvenom, gospodarskom i kronološkom kontekstu. Tako smo proveli formalnu analizu strukturnih elemenata žrtvenika, kao i analizu natpisa pri čemu smo se posebno usredotočili na kultove i društvenu strukturu dedikanata. Isto tako smo analizirali i razmještaj žrtvenika na cjelokupnom prostoru Hrvatske. Na temelju dobivenih podataka proveli smo i dataciju spomenika.

Istraživanjem formalnih karakteristika zavjetnih žrtvenika analizirali smo mogućnost korelacije strukturnih elemenata žrtvenika s gospodarskom i društvenom slikom iz rimskog doba na prostoru Hrvatske. Analizirali smo veličinu i oblik, oblik i dekoraciju kruništa, kao i reljefnu dekoraciju te natpisno polje i natpise na tijelu žrtvenika. S obzirom na to da je krunište najraznolikije oblikovan dio žrtvenika najviše pažnje smo posvetili analizi njegovih oblika i reljefnih ukrasa. Tijekom analize zastupljenih kultova koristili smo se podjelom na autohtone, grčke, rimske i orijentalne kultove gdje smo ustanovili kvantitativnu zastupljenost pojedinih kultova, kao i učestalost kultova u pojedinačnim rimskim administrativnim ustrojama na prostoru današnje Republike Hrvatske. Tijekom analize društvene strukture dedikanata ustanovili smo zastupljenost muškaraca i žena na žrtvenicima koje su posvećivali te odnos spola božanstva prema spolu dedikanta. Posebnu pažnju posvetili smo analizi pojedinih službi i društvenih položaja koji su zabilježeni na natpisima žrtvenika, kao i o odnosu službi prema božanstvima kojima su žrtvenici posvećeni. Kroz analizu društvenog položaja istražili smo kupovnu moć dedikanta gdje smo posebnu pažnju pružili dostupnim podacima o cijenama kamenih proizvoda u antici.

Summary

This doctoral thesis analyses 788 Roman votive altars dedicated to the deities and found on the territory of present-day Croatia, i.e. parts of the former X. Roman Region *Venetia et Histria* and the Roman provinces of *Dalmatia* and *Pannonia*. The oldest votive altars can be dated to the beginning of the reign of Emperor Augustus, while the youngest altars date back to the reign of Emperor Licinianus.

The monuments presented in this paper were collected from published scientific and professional literature, as well as analyzed by direct insight into the museum materials and collections, and *in situ* on archaeological sites. By creating a comprehensive corpus of Roman altars, all the data that has enabled new research and analysis has been collected in one place for the first time. The aim of this paper was to explore all Roman altars from the territory of Croatia in their geographical, stylistic-iconographic, religious, social, economic and chronological context for the first time. We conducted a formal analysis of the structural elements of the altars, as well as an analysis of the inscriptions, paying special attention to the cults and the social structure of the dedicators. We also analyzed the placement of altars on the entire territory of Croatia. Based on the obtained data, we also dated the monuments.

By exploring the formal characteristics of the votive altars, we analyzed the possibility of correlation between the structural elements of the altars and the economic and social image from the Roman period on the territory of Croatia. We analyzed the size and the shape of the altars in whole, the shape and the decoration of the crown, as well as the relief decoration, the inscription field and inscriptions on the body of the altars. Considering that the crown is the most diverse shaped part of the altar, most attention was given to the analysis of its shapes and relief decoration. During the analysis of the represented cults, where we used the division on indigenous, Greek, Roman and Oriental cults, we developed a quantitative representation of the individual cults, as well as the frequency of cults in individual Roman administrative units on the territory of present-day Croatia. During the analysis of the social structure of the dedicators, we determined the representation of men and women on the altars they dedicated, as well as the relationship of the sex of the divinity to the sex of the dedicators. Special attention was given to the analysis of certain services and social status recorded on the altar inscriptions, as well as to the relation of the services to the divinities to whom the altars were dedicated. Through the analysis of the social status, we investigated the purchasing power of the dedicators where we paid special attention to the available data of the prices of stone products in Antiquity.

Ključne riječi/ Key words

ključne riječi: Hrvatska, zavjetni žrtvenik, kult, rimsko društvo, Dalmacija, Panonija, italska X. regija

Key words: Croatia, votive altar, cult, Roman society, *Dalmatia*, *Pannonia*, X. italic region

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
2.	PREGLED ISTRAŽIVANJA ZAVJETNIH ŽRTVENIKA	5
2.1.	Pregled istraživanja u Hrvatskoj.....	5
2.2.	Pregled istraživanja u inozemstvu	13
3.	POJAVA I RAZVOJ ŽRTVENIKA	18
4.	METODOLOGIJA I TERMINOLOGIJA.....	26
4.1.	Metodologija rada.....	26
4.2.	Terminologija	27
5.	ANALIZA FORMALNIH KARAKTERISTIKA ZAVJETNIH ŽRTVENIKA	30
5.1.	Veličina žrtvenika.....	31
5.2.	Oblik žrtvenika	33
5.3.	Oblikovanje kruništa	34
5.3.1	Oblikovanje vrha kruništa	34
5.3.2	Žrtvenici sa stiliziranim akroterijima na rubovima kruništa.....	36
5.3.3	Žrtvenici s istaknutim akroterijima na rubovima kruništa.....	38
5.3.4	Žrtvenici s pulvinima na rubovima kruništa.....	39
5.4.	Reljefna dekoracija.....	42
5.4.1	Prikazi božanstava i njihovih atributa	42
5.4.2	Prikazi žrtvovanja i predmeta rabljenih u kultu.....	46
5.4.3	Ostali reljefni prikazi	49
5.5.	Natpisi na zavjetnim žrtvenicima	50
6.	BOŽANSTVA NA ZAVJETNIM ŽRTVENICIMA IZ HRVATSKE	53
6.1.	Kvantitativna rasprostranjenost kultova	53
6.1.1	Autohtona božanstva	54
6.1.2	Grčka božanstva	57
6.1.3	Rimska božanstva.....	59
6.1.4	Orijentalna božanstva	73

6.1.5	Posveta Deo Aeterno	75
6.1.6	Kultne posvete na nedefiniranim spomenicima.....	75
6.1.7	Statistička analiza zastupljenih božanstava	76
6.2.	Učestalost kultova u rimskim administrativnim ustrojama na prostoru Hrvatske.....	83
6.2.1	Autohtona božanstva	83
6.2.1.1	Italska X. regija	83
6.2.1.2	Rimska provincija Dalmacija	83
6.2.1.3	Rimska provincija Panonija.....	84
6.2.2	Grčka božanstva	85
6.2.2.1	Italska X. regija	85
6.2.2.2	Rimska provincija Dalmacija	85
6.2.2.3	Rimska provincija Panonija.....	85
6.2.3	Rimska božanstva.....	87
6.2.3.1	Italska X. regija	87
6.2.3.2	Rimska provincija Dalmacija	89
6.2.3.3	Rimska provincija Panonija.....	94
6.2.4	Orijentalna božanstva	98
6.2.4.1	Italska X. regija	98
6.2.4.2	Rimska provincija Dalmacija	98
6.2.4.3	Rimska provincija Panonija.....	100
7.	DRUŠTVENA STRUKTURA DEDIKANATA.....	102
7.1.	Rodna zastupljenost dedikanata	102
7.2.	Odnos spola dedikanta prema spolu božanstva	103
7.3.	Službe dedikanata.....	103
7.3.1	Namjesnici provincije.....	104
7.3.2	Članovi gradske uprave	105
7.3.3	Vojni službenici.....	109
7.3.3.1	Pripadnici ureda namjesnika.....	109
7.3.3.2	Aktivni vojnici.....	116

7.3.3.3	Veterani	122
7.3.3.4	Nepoznata vojna služba	122
7.3.3.5	Kultovi vojnika	124
7.3.4	Svećeničke službe i kolegiji	128
7.3.5	Ostale službe	131
7.3.6	Statistička analiza zastupljenih službi	134
8.	GOSPODARSTVO	136
8.1	Rimski kamenolomi i klesarske radionice na području Hrvatske	137
8.2	Kupovna moć dedikanata	141
9.	DATACIJA ŽRTVENIKA	148
10.	ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	153
11.	KATALOG ZAVJETNIH ŽRTVENIKA	160
11.1.	ITALIAE REGIO X – HISTRIA	161
11.1.1	Boljun	161
11.1.2	Brijuni	163
11.1.3	Buzet	165
11.1.4	Čepić	166
11.1.5	Dvigrad	167
11.1.6	Galižana	168
11.1.7	Krnica	170
11.1.8	Ližnjan	171
11.1.9	Medulin	172
11.1.10	Mlun	172
11.1.11	Motovun	173
11.1.12	Novigrad	174
11.1.13	Poreč	175
11.1.14	Pula	180
11.1.15	Putinji	198
11.1.16	Roč	198

11.1.17	Sveti Petar od Drage.....	199
11.1.18	Šandalja	199
11.1.19	Umag	200
11.1.20	Vabriga	201
11.1.21	Vizače.....	202
11.1.22	Vižinada.....	205
11.1.23	Vodnjan	206
11.1.24	Žminj	207
11.2	DALMATIA.....	208
11.2.1	Balina Glavica	208
11.2.2	Bobodol kod Knina.....	213
11.2.3	Brač	214
11.2.4	Bribir	224
11.2.5	Brlog kod Otočca.....	237
11.2.6	Cavtat.....	238
11.2.7	Cres.....	239
11.2.8	Čačvina kod Trilja	240
11.3.1	Čitluk	241
11.3.2	Danilo	247
11.3.3	Dicmo	256
11.3.4	Dobropoljci kod Benkovca.....	257
11.3.5	Donji Kašić kod Benkovca	258
11.3.6	Dragović kod Vrlike	258
11.3.7	Dugi otok.....	259
11.3.8	Đevrske kod Knina	260
11.3.9	Galovac kod Zadra	261
11.3.10	Gardun.....	262
11.3.11	Hrvace	268
11.3.12	Ivoševci	269

11.3.13	Jesenovik	284
11.3.14	Josipdol.....	285
11.3.15	Kadina glavica.....	291
11.3.16	Karin.....	292
11.3.17	Kaštel Gomilica.....	295
11.3.18	Kaštel Kambelovac.....	296
11.3.19	Kaštel Novi.....	297
11.3.20	Kaštel Sućurac	298
11.3.21	Kaštel Štafilić	299
11.3.22	Kijevo kod Vrlike	300
11.3.23	Klis	301
11.3.24	Kljake	306
11.3.25	Koljani kod Vrlike	306
11.3.26	Korčula	308
11.3.27	Kosore kod Vrlike	308
11.3.28	Kula Atlagić kod Benkovca.....	309
11.3.29	Labin.....	310
11.3.30	Makarska	318
11.3.31	Muč.....	319
11.3.32	Murter.....	322
11.3.33	Nadin	323
11.3.34	Nelaj kod Vrlike	331
11.3.35	Nin.....	332
11.3.36	Nisko	336
11.3.37	Obrovac	337
11.3.38	Omiš	339
11.3.39	Otišić kod Vrlike	340
11.3.40	Ostrvica	342
11.3.41	Oton kod Knina	342

11.3.42	Pag	343
11.3.43	Perušić Benkovački	345
11.3.44	Plomin	346
11.3.45	Podbablje kod Imotskog	351
11.3.46	Podgrađe kod Benkovca	352
11.3.47	Podosoje kod Vrlike	360
11.3.48	Potravlje kod Sinja	360
11.3.49	Pridraga	361
11.3.50	Prozor kod Otočca	363
11.3.51	Rab.....	365
11.3.52	Rabac	366
11.3.53	Rudele kod Knina.....	367
11.3.54	Runovići kod Imotskog	368
11.3.55	Seget Donji kod Trogira	372
11.3.56	Senj.....	373
11.3.57	Sinj.....	375
11.3.58	Skradin.....	378
11.3.59	Solin.....	386
11.3.60	Split	440
11.3.61	Stobreč.....	443
11.3.62	Stražine kod Vrlike.....	444
11.3.63	Studenci kod Imotskog	448
11.3.64	Šušnjar kod Vrlike.....	448
11.3.65	Tepljuh.....	449
11.3.66	Trbounje	450
11.3.67	Trilj.....	451
11.3.68	Trogir.....	453
11.3.69	Umljanovići	456
11.3.70	Vid.....	457

11.3.71	Vinalić kod Vrlike	473
11.3.72	Vis	476
11.3.73	Vojnić kod Trilja	477
11.3.74	Vranjic	478
11.3.75	Vrgorac	479
11.3.76	Zadar	480
11.3.77	Žrnovnica kod Stobreča	484
11.3.78	Nepoznato	485
11.3.	PANNONIA	492
11.3.1	Aljmaš	492
11.3.2	Cernik	493
11.3.3	Dalj	494
11.3.4	Daruvar	497
11.3.5	Degoj	503
11.3.6	Gorička	504
11.3.7	Ilok	505
11.3.8	Kelemen	506
11.3.9	Klisa	507
11.3.10	Kneževi vinogradi	508
11.3.11	Kopačevo	509
11.3.12	Krapina	511
11.3.13	Križovljan	514
11.3.14	Lipovac	515
11.3.15	Ludbreg	516
11.3.16	Našice	516
11.3.17	Osijek	517
11.3.18	Petrijanec	548
11.3.19	Petrinja	549
11.3.20	Poleve	550

11.3.21	Sisak	552
11.3.22	Slavonski brod	576
11.3.23	Sotin.....	577
11.3.24	Sveti Martin na Muri	580
11.3.25	Šćitarjevo	581
11.3.26	Topusko	582
11.3.27	Varaždinske toplice	603
11.3.28	Vinkovci	624
11.3.29	Virovitica.....	628
11.3.30	Zagreb.....	629
11.3.31	Nepoznato.....	631
12.	POPIS PRILOGA.....	633
12.1.	Popis slika.....	633
12.2.	Popis grafikona.....	634
12.3.	Popis tablica	634
13.	BIBLIOGRAFIJA	636
13.1.	Popis kratica	636
13.2.	Popis literature.....	639
13.3.	Online baze podataka	692
14.	ŽIVOTOPIS	693

1. UVOD

Rimski zavjetni žrtvenici posvećeni različitim bogovima rimskog panteona pronađeni na prostoru današnje Republike Hrvatske predmet su istraživanja ove doktorske radnje. Vremensko razdoblje od perioda ranog principata do kasne antike, odnosno od prve pojave žrtvenika na ovim prostorima do prestanka njihovog korištenja pojavom kršćanstva predstavlja kronološki okvir istraživanja ovog rada. Kako je poznato, Rimsko Carstvo je bilo podijeljeno na jedanaest italjskih regija i provincije, dok se današnji prostor Republike Hrvatske nekoć nalazio na dijelovima italjske X. regije *Venetia et Histria* te rimskih provincija *Dalmatia* i *Pannonia*.¹ Najraniji zavjetni žrtvenici pronađeni na prostoru Hrvatske podignuti su na samom početku vladavine cara Augusta. Gornja kronološka granica ovog rada jest 4. stoljeće kada se pojavljuju posljednji žrtvenici.

Slika 1. Karta Republike Hrvatske s označenim prostorom dijelova italjske X. regije *Venetia et Histria* te provincija *Dalmatia* i *Pannonia* (karta preuzeta iz: Sanader 2007, 70, sl. 61)

¹ Aussbüttel 1998; Sanader 2007.

Rimski žrtvenici učestalo se navode u hrvatskoj znanstvenoj literaturi, međutim isti su isključivo analizirani ili kao pojedinačni nalazi ili u sklopu istraživanja kulta pojedinog božanstva. Cilj ovog rada je po prvi puta istražiti sve rimske žrtvenike s prostora Hrvatske u njihovom geografskom, formalnom (stilsko-ikonografskom), društvenom, gospodarskom i kronološkom kontekstu. Taj postupak podrazumijeva primjenu metodologije koja se temelji na prikupljanju svih dostupnih podataka o rimskim zavjetnim žrtvenicima s prostora Hrvatske te njihovo podvrgavanje detaljnoj znanstvenoj analizi. Ovakav novi metodološki pristup analizi zavjetnih žrtvenika omogućit će uočavanje mogućih sličnosti i razlika žrtvenika s područja Republike Hrvatske sa žrtvenicima s područja ostalih rimskih provincija i Italije, kao i uvid u gospodarsku i društvenu situaciju. Uspješnom implementacijom istraživanja prikupiti će se vrijedne informacije o raznim aspektima religijskih, društvenih i ekonomskih odnosa u Rimskom Carstvu na području Republike Hrvatske.

Podizanje zavjetnih (votivnih) žrtvenika posvećenih različitim bogovima bilo je sastavni dio rimske religijske prakse. Rimska religija bila je panteistička, odnosno, njeni sljedbenici su vjerovali da svako božanstvo utječe na određene segmente njihova života. Tako su na primjer vjerovali da im Merkur može pomoći u njihovom poslovnom životu, Eskulap u zdravlju ili Junona u obiteljskom životu.² U razdoblju principata rimski carevi počinju se štovati kao božanstva, odnosno dolazi do uspostave carskoga kulta. S obzirom na to da su o carskom kultu u Hrvatskoj provedena opsežna istraživanja zavjetni žrtvenici posvećeni rimskim carevima neće biti predmet ovoga rada.³

Rimski zavjetni žrtvenici posvećeni bogovima (njem. *römische Gotteraltäre*, engl. *Roman votive altars*, tal. *altare votivo*, fra. *autel votif*) pripadaju u kategoriju zavjetnih spomenika, odnosno spomenika koje su Rimljani podizali u nadi da im se ispuni nekakav zavjet ili molba koja je bila upućena određenom božanstvu. S obzirom na to da su Rimljani, kako nas obavještava Polibije (6,56), bili jedan od najreligioznijih naroda čija se religioznost ogledala u redovitim obavljanjima različitih kultnih radnji, na području nekadašnjeg Rimskog Carstva pa tako i području današnje Hrvatske kao njegovog sastavnog dijela, sačuvan je veliki broj zavjetnih žrtvenika.⁴

² O rimskoj religiji vidi: Wissowa 1971; Simon 1990; Latte 1992; Rüpke 2006; 2014; Raja, Rüpke 2015.

³ Jadrić 2011.

⁴ Primjer navedenog bi mogao predstavljati i kult Silvana u Hrvatskoj. Kako je istražila Ljubica Perinić, do sada je u Hrvatskoj pronađeno 95 žrtvenika posvećenih ovom božanstvu. Vidi: Perinić 2016.

Osim na žrtvenicima, zavjetne natpise često nalazimo i na drugim oblicima kamenih spomenika kao što su votivne ploče i reljefi. Nakon žrtvenika, najzastupljeniji oblici votivnih spomenika su zavjetne ploče. Zavjetne ploče najčešće su tanje pravokutne ploče na kojima se nalazio uklesan zavjetni natpis s posvetom božanstvu, imenom dedikanta i zavjetnom formulom. Uz natpis se nerijetko nalazio i reljef s prikazom božanstva, božanskih atributa i/ili nekih ritualnih radnji.⁵

Zavjetni žrtvenici su različitih oblika, gdje su najčešće zabilježeni u izvedbi četverokutnog monolita koji se sastoje od baze, tijela i kruništa. S obzirom na navedeno ponekad ih je teško razlikovati od četvrtastih postolja za kipove božanstava na kojima se nalazio uklesan natpis. Naime, postolja za kipove često su bila oblikovana identično kao i žrtvenici, te su mogla sadržavati jednaku formu zavjetnog natpisa. U slučajevima kada iz natpisa izrijekom ne saznajemo da je riječ o postolju, jedini način na koji možemo razlikovati postolja za kipove od žrtvenika jest izvedba gornjeg dijela kruništa.⁶

U Hrvatskoj nailazimo i na zavjetne natpise uklesane na stupovima, kao i na jednom sunčanom satu. U Arheološkom muzeju u Zadru pohranjen je ulomak stupa od vapnenca na čijem je donjem dijelu unutar tabule ansate zapisan zavjetni natpis *Volcano / sacrum*.⁷ Zanimljiv je slučaj i jednog rimskog sunčanog sata iz Čakovca kod Josipdola gdje je pronađen sunčani sat posvećen vrhovnom Jupiteru i Solu.⁸

⁵ Tako je npr. u Hrvatskoj pronađeno 53 Silvanovih reljefa (Perinić 2016).

⁶ Dräger 1994, 12, 53. Kako je napisao Dräger, iako je u funkciji velika razlika između zavjetnih žrtvenika i postolja za kipove, razlika u obliku je minimalna.

⁷ Stup je 1914. god. prenesen u Muzej iz crkve sv. Križa u Ninu, te nemamo sačuvane podatke o njegovom originalnom kontekstu smještaja (Suić 1952a, 208, br. 7; Medini 1973, 114, bilj. 129; ILJug 905; Sanader 1996b, 263, br. 1; Kurilić 1999, kat. br. 2136; HD034575; EDCS-10000916; lupa 24141). Ovo je jedini, nama poznat, primjerak zavjetnog stupa s natpisom koji je pronađen na području Hrvatske. Iz Osijeka potječe gornji dio stupa, bez natpisa, na čijem je korintskom kapitelu sačuvano stopalo stojeće figure (Dautova-Ruševljan 1983, 127, br. 190; lupa 5266). S obzirom da na primjerku iz Zadra nije sačuvan gornji dio stupa, možemo pretpostaviti da se i na njemu nalazio zavjetni kip. Analogije zavjetnim spomenicima u obliku stupa nalazimo u Karnuntu u Austriji gdje su pronađena tri ulomka posvećena vrhovnom Jupiteru te jedan posvećen za zdravlje cara. Na tri stupa sačuvani su vidljivi tragovi koji ukazuju kako je na njima bio pričvršćen odvojeno oblikovan kapitel, iznad kojega je, kao na stupu iz Murse, stajao kip. (Kremer 2012, 420, kat. br. 728 – 731)

⁸ CIL III 3020 i 10057; Brunšmid 1907, 93 – 94, br. 205; Perinić Muratović 2003, 120, kat. br. 1a.25; Sinobad 2010, 205, kat. br. 156; HD055080; EDCS-28400275; lupa 8838. Spomenik je pohranjen u Arheološkom muzeju u Zagrebu. Natpis glasi: *I(ovi) O(ptimo) M(aximo) / Soli Invicto Conser(vatori) / Aug(ustorum) n(ostrorum)*.

Analiza rimskih zavjetnih žrtvenika posvećenih božanstvima isključivi je predmet istraživanja ovog doktorskog rada, međutim, na ovom mjestu potrebno je istaknuti kako su Rimljani poznavali još jednu vrstu žrtvenika koji su podizani u pogrebnim ritualima te su bili posvećeni pokojnicima. Riječ je o nadgrobnim žrtvenicima koji se definiraju kao nadgrobni spomenici - žrtvenici. Za razliku od zavjetnih žrtvenika posvećenih božanstvima, nadgrobni žrtvenici podizali su se u sjećanje na preminulog pokojnika. Njihova funkcija žrtvenika bila je u drugom planu. Naime, iako se na njima izvodio obred žrtve, zavjetni žrtvenici su vlasništvo božanstava koji u ime njih primaju žrtvene darove. Nadgrobni žrtvenici podizali su se kao svojevrсни „*monimenta*“ (grč. *σήμετα*) pokojniku, za svijet koji je živio i koji će tek doći. Njihovi oblici i dekoracija ne razlikuju se od božanskih žrtvenika, međutim jedini način na koji ih sa sigurnošću možemo međusobno razlikovati je sadržaj natpisa. Natpis zavjetnih žrtvenika sadrži posvetu određenom božanstvu ili skupini božanstava, ime dedikanta te zavjetnu formulu. Nadgrobni žrtvenici sadrže posvetu *dis manibus* i pružaju podatke o pokojniku, pri čemu se osim imena navode i podatci o starosti, zanimanju te podrijetlu dedikanta.⁹ U Hrvatskoj je pronađen velik broj nadgrobnih žrtvenika od kojih je dio prikazan i u literaturi.¹⁰

⁹ Hermann 1961, 8, 61; Boschung 1987, 12.

¹⁰ Nadgrobne žrtvenike iz Istre objavila je Alka Starac (1995; 2007a), s područja Liburna Anamarija Kurilić (1999; 2010a), Dražen Maršić (2005; 2007a; 2007b; 2013) i Ivo Fadić (2003; 2006).

2. PREGLED ISTRAŽIVANJA ZAVJETNIH ŽRTVENIKA

Zavjetni žrtvenici bili su, i to su još uvijek, predmet brojnih objava kako u inozemnoj tako i hrvatskoj znanstvenoj literaturi.¹¹

2.1. Pregled istraživanja u Hrvatskoj

Zanimanje za epigrafičku građu s područja Hrvatske, među kojom se nalaze i zavjetni žrtvenici, započelo je u 16. stoljeću. Dosadašnja istraživanja rezultirala su s nekoliko preglednih monografija i kataloga s objavama određenih zbirki i geografskih cjelina, gdje najveći broj radova predstavljaju objave pojedinačnih žrtvenika te analize određenih kultova i božanstava. Međutim, iako su bili učestala tematika u hrvatskoj literaturi, sustavnog djela koje se bavi zavjetnim žrtvenicima pronađenim na području Hrvatske, nema.

Početkom 16. stoljeća Marko Marulić napisao je epigrafsko djelo *In epigrammata priscorum commentarius (Tumač uz natpise starih)* u kojem je objavio 141 antički natpis.¹² Spomenici su u tekstu podijeljeni u tri skupine prema mjestu podrijetla: (1) *Rome*, (2) *externa* (Napulj, Milano, Akvileja, Trst, Pula, Zadar), (3) *Salonis*, a svaki natpisni tekst popraćen je epigrafičkim komentarima te autorovim starinarskim reminiscencijama. Iz Salone potječe 29 natpisa, među kojima su i oni iz palače Dmina Papalića u Splitu, vlasnika jedne od najstarijih zbirki kamenih natpisa koju Theodor Mommsen naziva *Museum Papalinum*.¹³ U toj su se zbirci do kraja 19. stoljeća nalazili i žrtvenici posvećeni Sirijskim bogovima (CIL III 1961) te vrhovnom Jupiteru iz Salone (CIL III 1945).¹⁴

Matija Petar Katančić, začetnik moderne hrvatske arheologije, autor je prve arheološke rasprave *Dissertatio de columna miliaria ad Eszekum reperta (Rasprava o rimskom miljokazu*

¹¹ Za potrebe ove doktorske disertacije prikupljeno je 788 zavjetnih žrtvenika. Na području Hrvatske sačuvano je isto toliko, ako ne i više, nadgrobnih žrtvenika. O carskom kultu napisana je doktorska radnja autorice Ivane Jadrić, obranjena 2011. god. na Sveučilištu u Zadru.

U pregledu istraživanja zavjetnih žrtvenika u Hrvatskoj i inozemstvu nismo se posvetili nadgrobnim žrtvenicima kao ni žrtvenicima posvećenim carskom kultu.

¹² Lučin 2011; 2014, 215 – 216.

¹³ Vidi npr. CIL III 1961.

¹⁴ Žrtvenik Sirijskim bogovima danas je pohranjen u Arheološkom muzeju u Splitu pod inventarnim brojem A-1713, dok mjesto pohrane žrtvenika vrhovnom Jupiteru kojeg Mommsen smatra krivotvorenim nije poznato (CIL III 1945).

pronađenom kod Osijeka), objavljene 1782. god. u Osijeku. Autor je i niza drugih radova, među kojima treba istaknuti *Specimen philologiae et geographiae Pannoniorum* (*Ogled filologije i geografije Panonaca*) iz 1795. god., te *Istri adcolarum geographia vetus e monumentis epihraphicis, marmoribus, numis, tabellis eruta et commentariis illustrata* (*Stara geografija stanovnika Podunavlja iščitana iz epigrafskih spomenika, natpisnih kamenova, novaca, tabela i komentarija osvjetljena*) iz 1826. i 1827. god.¹⁵ Navedeni radovi donose geografske i povijesne podatke o rimskim gradovima u Panoniji, kao i izbor iz numizmatičke i epigrafske baštine među kojima su i žrtvenici.

Tijekom druge polovice 19. te u prvoj polovici 20. stoljeća započinje sustavno prikupljanje i bilježenje natpisne građe s područja teritorija Hrvatske. Temeljni izvor za hrvatsku epigrafiju je monumentalna epigrafička edicija *Corpus inscriptionum Latinarum* (*CIL*), kojom je u Berlinu krajem 19. st. Theodor Mommsen započeo s objavljivanjem svih poznatih natpisa na latinskom jeziku u Rimskom Carstvu. Natpisi sa zavjetnih žrtvenika iz Hrvatske uvršteni su u svesku III, te u dopunskim svescima (*suplementima*). Natpise iz sjeverne Hrvatske objavili su 1938. god. Viktor Hoffiler i Balduin Saria u knjizi *Antike Inschriften aus Jugoslawien I: Noricum und Pannonia Superior* (*AII*).

Objavljivanje natpisa u velikim epigrafičkim korpusima nastavlja se i u drugoj polovici 20. stoljeća. Prvu sustavnu objavu rimskih natpisa s područja Jugoslavije objavili su Anna i Jaroslav Šašel u tri sveska ljubljanskih Situla pod nazivom *Inscriptiones latinae quae in Iugoslavia repertae et editae sunt* (*ILJug*) iz 1963, 1978 i 1986. godine. Natpisi iz Istre objavljeni su u epigrafičkoj ediciji *Inscriptiones Italiae, Venetiae et Histriae* Brune Forlati Tamara i Attilia Deggrasija (Vol X, I-III) iz 1947, 1934 i 1936. godine.

Značajnu ulogu u prikupljanju i bilježenju muzejske građe imali su muzejski djelatnici, koji su krajem 19. i tijekom 20 stoljeća djelovali na čitavom području Hrvatske. Za područje srednje Dalmacije najznačajnije je ime don Frane Bulića koji je u časopisu Arheološkog muzeja u Splitu *Bullettino di archeologia e storia Dalmata* (danas *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*), u razdoblju od 1879. do 1925. god., kontinuirano objavljivao sve žrtvenike prikupljene za Muzej.¹⁶ Don Frane Bulić u pravilu donosi tekst natpisa žrtvenika s podacima

¹⁵ Katančić 1782; 1795; 1826; 1827. Natpise s epigrafskih spomenika, među kojima se nalaze i zavjetni žrtvenici, koristio je kasnije Theodor Mommsen kao predložak za natpise u *Corpus inscriptionum Latinarum* (Kuntić-Makvić, Šegvić 1992, 169.)

¹⁶ Bulić 1879a; 1879b; 1879c; 1879d; 1880a; 1880b; 1880c; 1881a; 1881b; 1882; 1884a; 1884b; 1884c; 1884d; 1885a; 1885b; 1885c; 1885d; 1885e; 1885f; 1885g; 1885h; 1886a; 1886b; 1886c; 1887a; 1887b; 1887c; 1887d; 1887e; 1888a; 1888b; 1888c; 1888d; 1889a; 1889b; 1889c; 1889d; 1890a; 1890b; 1890c; 1890d; 1891a; 1891b;

o okolnostima pronalaska, međutim izostavlja detaljnije opisivanje i analize natpisa kao i fotografije samih spomenika.

Kamene spomenike i epigrafičku građu prikupljenu iz različitih dijelova Hrvatske u Arheološki odjel Narodnog muzeja u Zagrebu (danas Arheološki muzej u Zagrebu), detaljno je od 1904. do 1911. god. u časopisu *Viestnik Hrvatskoga arheološkoga društva* (danas *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*) objavljivao Josip Brunšmid u radovima pod nazivom *Kameni spomenici Hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu*.¹⁷ Svaka kataloška jedinica sadrži podatke o okolnostima pronalaska, analizu forme i natpisa te fotografiju spomenika.

Epigrafičku građu pronađenu arheološkim istraživanjima u Slavoniji i Baranji tijekom druge polovice prošlog stoljeća kontinuirano su u *Osječkom zborniku* objavljivali Danica Pinterović i Mirko Bulat iz Arheološkog odjela Muzeja Slavonije u Osijeku.¹⁸ U monumentalnoj monografiji Danice Pinterović iz 1978. god. *Mursa i njeno područje u antičko doba* objavljena je cjelokupna do tada prikupljena epigrafička građa. O žrtvenicima iz Slavonije i Baranje pisala je i Velika Dautova-Ruševljan u monografiji *Rimska kamena plastika u jugoslavenskom delu provincije Donje Panonije*, u kojoj autorica prvi put predstavlja i tipologiju rimskih zavjetnih žrtvenika.¹⁹ Analizirajući formu i reljefne prikaze, izdvojila je tri osnovna tipa: (1) are s ravnim i kockastim simsom u gornjem dijelu, (2) are s volutnim jastucima u gornjem dijelu, (3) are s naznačenim akroterijima.²⁰ Tipologija žrtvenika izrađena je, kako navodi autorica, po uzoru na tipologiju Józsefa Hampela za žrtvenike s područja Mađarske.²¹

Radovi Vesne Girardi Jurkić, integrirani 2005. god. u monografiji *Duhovna kultura antičke Istre*, predstavljaju temeljno polazište za istraživanje spomenika autohtonih, rimskih, grčkih i orijentalnih kultova na istarskom poluotoku, pružajući podatke o pojedinim kultovima

1891c; 1891d; 1892a; 1892b; 1892c; 1894; 1895a; 1895b; 1896a; 1896b; 1896c; 1896d; 1896d; 1896e; 1897a; 1897b; 1898a; 1898b; 1898c; 1898d; 1899a; 1899b; 1899c; 1899d; 1899e; 1900a; 1900b; 1900c; 1901a; 1901b; 1901c; 1902a; 1902b; 1902c; 1903a; 1903b; 1904a; 1904b; 1904c; 1905; 1906a; 1906b; 1907; 1908a; 1908b; 1909; 1910; 1911a; 1911b; 1911c; 1911d; 1912a; 1912b; 1914a; 1914b; 1914c; 1914d; 1916a; 1916b; 1921; 1923; 1924/1925a; 1924/1925b; Bulić, Moskovita 1910.

¹⁷ Brunšmid 1904; 1905; 1907; 1909; 1911a; 1912. Ovo je za sada jedini objavljeni korpus kamenih spomenika pohranjenih u Arheološkom muzeju u Zagrebu koji, iako je objavljen prije više od stoljeća, pruža iscrpne podatke o spomenicima.

¹⁸ Pinterović 1956a; 1956b; 1958; 1968; 1969; 1973 – 1975; 1977; 1978; Bulat 1960a; 1960b; 1962; 1965; 1969; 1977; 1980; 1989; Bulat, Pinterović 1967; 1971; Bojčić, Bulat 1985.

¹⁹ Dautova-Ruševljan 1983, 74 – 83.

²⁰ Dautova-Ruševljan 1983, 75.

²¹ Hampel 1909.

i njihovoj ulozi u procesu romanizacije Istre.²² Navedena monografija sadrži i detaljan katalog svih kulturnih spomenika s pratećim fotografijama, statističke grafove te karte rasprostranjenosti.

Značajni za proučavanje kultova svakako su i radovi Hrvoja Potrebece koji je 2002. i 2008. god. objavio popis i sažetak objava o kulturnim i religijskim fenomenima u prapovijesti i antici na području Hrvatske.²³ Pregled obuhvaća preko 400 radova objavljenih između 1945. i 2006. god.

U dosadašnjem tekstu osvrnuli smo se na djelovanje pojedinih muzejskih djelatnika kao i na monografije i kataloge koji su objavljeni u tom vremenskom razdoblju, međutim smatramo da je potrebno izdvojiti imena nekoliko autora pojedinačnih radova o određenim kultovima i božanstvima. Grčke i rimske natpise iz Dalmacije i sjeverne Hrvatske sustavno je analizirao i objavljivao akademik Duje Rendić-Miočević, profesor na Odsjeku za arheologiju, utemeljitelj Arheološkog zavoda i ravnatelj Arheološkog muzeja u Zagrebu.²⁴ Okosnica mnogobrojnih radova akademika Rendića-Miočevića jest epigrafičko-onomastička analiza natpisa na spomenicima. Većina tih radova objavljena je kasnije u knjizi *Iliri i antički svijet*.²⁵ Marina Šegvić objavila je rad o antičkim kultovima u Sisku i Topuskom, kao i rad u kojem je, za u to vrijeme planirani nacionalni korpus antičkih natpisa, prikupila natpise objavljene od 1991. do 1995. god.²⁶ Niz značajnih radova o rimskim i orijentalnim kultovima na istočnoj obali Jadrana napisao je Julijan Medini²⁷, dok se istraživanjima egipatskih božanstava na području rimskog Ilirika posvetio Petar Selem²⁸. Mirjana Sanader posvetila se istraživanju „kultova onih božanstava kojima se arheološka znanost do sada u nas uglavnom nije bavila“, a to su kultovi Herkula, božica Terra Mater i Terra Histria te Vulkana.²⁹ Ante Rendić-Miočević je u suradnji s Marinom Šegvić objavio rad o kultovima u hrvatskom dijelu Panonije, u suradnji s Ivom Pedišićem rad o kultu Silvana u Danilu, a pisao je i o kultu Jupitera i Junone u Sisku.³⁰ Ljubica Perinić objavila je žrtvenik Minervi iz Vinkovaca te raspravu o vojničkim kultovima u Mursi.³¹

²² Girardi Jurkić 1974; 1978; 1981a; 1981b; 1984, 2005.

²³ Potrebece 2002; 2008.

²⁴ Rendić-Miočević 1951; 1952; 1953a; 1953b; 1956; 1967a; 1967b; 1976; 1992.

²⁵ Rendić-Miočević 1989.

²⁶ Šegvić 1986; 1996a; 1996b. U izdanju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti planirana je objava korpusa antičkih (latinskih i grčkih) natpisa.

²⁷ Medini 1971; 1979; 1980; 1982; 1984a; 1984b; 1993.

²⁸ Selem 1997; 2002.

²⁹ Sanader 1999, 7. Vidi i: Sanader 1994; 1996a; 1996b; 1999.

³⁰ Rendić-Miočević 2005; Rendić-Miočević, Pedišić 2005; Rendić-Miočević, Šegvić 1998.

³¹ Perinić 2000; Perinić Muratović 2004.

Nakon 2006. god. nastavljena je produkcija znanstvenih radova o rimskim i orijentalnim kultovima te samim tim i radova o zavjetnim žrtvenicima. Najveći udio predstavljaju objave neobjavljenih žrtvenika te pregledni radovi o određenim kultovima, a objavljeno je i nekoliko kataloga izložbi i epigrafskih korpusa.

U posljednje vrijeme rimskim epigrafičkim spomenicima najviše se posvetio Dino Demicheli, objavivši i nekoliko do sada neobjavljenih žrtvenika iz Trogira, Splita i okolice Sinja.³² Slavica Filipović i Vladimir Kusik objavili su četiri žrtvenika s posvetom Silvanu pronađena 2003. – 2005. god. u istraživanjima pretpostavljenog Silvanovog svetišta na prostoru Kampusu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku.³³ Miroslav Glavičić i Željko Miletić objavili su žrtvenike posvećene Velikoj Majci i Jupiteru pronađene 2008. god. u okolini Skradina³⁴, dok su Silvia Bekavac i Ivo Glavaš objavili novootkriveni Jupiterov žrtvenik iz Skradina³⁵. Ivan Matijević objavio je nekoliko novih žrtvenika iz Salone, a zavjetne žrtvenike je istraživao i u kontekstu proučavanja vojnih postrojbi u Dalmaciji.³⁶

Mirjana Sanader je 2008. god. objavila rad o antičkim kultovima u Hrvatskoj s osvrtom na stanje istraživanja i kratkom sintezom o autohtonim, rimskim i orijentalnim kultovima na području Hrvatske.³⁷ Autorica je nastavila i s prijašnjom praksom istraživanja pojedinih kultova gdje je u nekoliko radova analizirala spomenike Janova i Latrina kulta u provinciji Dalmaciji.³⁸ Zanimanje za antičke kulture nastavilo se i kod Ante Rendića-Miočevića koji je pisao o žrtvenicima Mitrinih pratioca Kauta i Kautopata iz Čakovca, riječnim božanstvima u Panoniji, spomenicima Mitrina kulta u Prozoru kod Otočca te o reljefnim prikazima Silvana na području Delmata.³⁹ Marko Sinobad objavio je iscrpno istraživanje o 224 epigrafska spomenika Jupiterova kulta pronađena na području Hrvatske, kao i kraći osvrt o Jupiterovom kultu u Burnu.⁴⁰ Silvia Bekavac analizirala je spomenike Jupiterova kulta u Burnu i Silvanova kulta u Saloni, a napisala je i rad o kultnim spomenicima pronađenima na lokalitetima tzv. Delmatskog

³² Demicheli 2008; 2009; 2011.

³³ Filipović, Kusik 2017.

³⁴ Glavičić, Miletić 2011.

³⁵ Bekavac, Glavaš 2011.

³⁶ Matijević, Kurilić 2011; Matijević 2011; 2012a; 2012b; 2015b.

³⁷ Sanader 2008a.

³⁸ Sanader 2015a, 2016; Sanader, Vukov 2017.

³⁹ Rendić-Miočević 2007; 2011; 2012; 2015; 2017.

⁴⁰ Sinobad 2009; 2010.

limesa.⁴¹ Lovorka Lučić popisala je i analizirala rimske natpise na kamenim spomenicima i tegulama pronađene na području Varaždinskih toplica i objavljene do 2013. god.⁴² Pregled kultova i kultnih spomenika u Epidauru napisao je Bruno Bijadija.⁴³ Valentina Zović napisala je rad o kultu Minerve u Istri, a u suradnji s Anamarijom Kurilić objavljen je rad u kojem su popisani svi zavjetni natpisi iz Liburnije i analizirane strukture tekstova i korištenih formula.⁴⁴

U posljednjih deset godina objavljeno je nekoliko kataloga izložbi i vodiča čiji su autori kustosi Muzeja grada Šibenika. Katalog kultova i kultnih spomenika pronađenih na šibenskom području objavljen je 2008. god., gdje je riječ o katalogu istoimene izložbe u kojem je od neolitika do starohrvatskog razdoblja prikazan slijed vjerovanja na šibenskom području.⁴⁵ Autor poglavlja o antici je Toni Brajković koji je napisao pregled rimskih, keltskih i orijentalnih kultova i kultnih spomenika na ovom području, od najmanjeg prstenja i uljanica s religijskim prikazima do reljefnih kamenih spomenika i zavjetnih žrtvenika. Tekst je popraćen katalogom spomenika s fotografijama. Katalog izložbe o reljefnim i epigrafičkim spomenicima s područja antičke Skardone objavio je isti autor 2009. godine, dok su 2013. god. Toni Brajković, Željko Krnčević i Emil Podrug objavili novo izdanje arheološkog vodiča po Danilu.⁴⁶

U arheološkim istraživanjima lokaliteta *Aquae Iasae* tijekom 2011., 2012. i 2013. god. pronađeno je više od 50 zavjetnih žrtvenika, natpisa i reljefa iskorištenih kao spolije za popravke kupališnog bazena iz 4. st.⁴⁷ Povodom novih istraživanja, 2015. god. u Arheološkom muzeju u Zagrebu, organizirana je izložba popraćena katalogom. S obzirom na to da je većina kamenih spomenika zbog izloženosti sumpornoj vodi pronađena u veoma lošem stanju koje zahtjeva konzervatorsko-restauratorske radove, u katalogu izložbe objavljeno je svega pet zavjetnih žrtvenika.⁴⁸

Saznanja o orijentalnim kultovima dopunjena su radovima Petra Selema i Inge Vilogorac Brčić u zbornicima *ROMIS - Religionum Orientalium monumenta et inscriptiones Salonitani* i *ROMIC - Religionum Orientalium monumenta et inscriptiones ex Croatia*.⁴⁹ U

⁴¹ Bekavac 2010; 2011, 2015b.

⁴² Lučić 2013.

⁴³ Bijadija 2012.

⁴⁴ Zović 2014; Zović, Kurilić 2015.

⁴⁵ Podrug, Brajković, Krnčević 2008.

⁴⁶ Brajković 2009; Brajković, Krnčević, Podrug 2013.

⁴⁷ Kušan Špalj 2015, 16.

⁴⁸ Kušan Špalj 2015.

⁴⁹ Selem, Vilogorac Brčić 2013; 2015.

navedenim publikacijama kataloški su analizirani i detaljno interpretirani svi poznati spomenici istočnjačkih božanstava s područja Hrvatske.

Rimskim kultovima i žrtvenicima posvećeno je i nekoliko magistarskih radova i doktorskih disertacija u kojima su autori najčešće istraživali pojedine kultove u određenim provincijama. Julijan Medini magistrirao je 1973. god. na temi *Antički kultovi na području ilirskih plemena Histra, Japoda i Liburna*, a doktorirao 1981. god. na temi *Maloazijske religije u rimskoj provinciji Dalmaciji*.⁵⁰ Goranka Lipovac Vrkljan i Željko Miletić u magistarskom te kasnije u doktorskim radovima istražili su spomenike kulta boga Mitre u Dalmaciji.⁵¹ Doktorske radove o kultu Velike Majke Bogova napisale su Aleksandra Nikoloska i Inga Vilogorac Brčić.⁵² Obje autorice prikupile su sve spomenike kulta pronađene na području Hrvatske gdje je Aleksandra Nikoloska analizirala ikonografiju i simboliku prikaza, a Inga Vilogorac Brčić sljedbenike koji se spominju na natpisima spomenika. Ivana Jadrić napisala je magistarski rad o Liberovom kultu u Dalmaciji, Ljubica Perinić Muratović magistarski rad o vojničkim kultovima u Hrvatskoj te doktorski rad o kultu Silvana u provincijama Dalmaciji i Panoniji⁵³, dok je Marko Sinobad obranio doktorski rad na temu Jupiterova kulta na području Hrvatske.⁵⁴ Navedeni radovi predstavljaju sveobuhvatne studije u kojima su autori istražili podrijetlo i narav kulta, prikupili sve spomenike te analizirali božanske epitete, društvenu strukturu dedikanata i geografsku rasprostranjenost spomenika. Tekstovi su popraćeni katalogom natpisa, gdje jedino katalog Ivane Jadrić o Liberovom kultu, odnosno dio kataloga Ljubice Perinić Muratović o Silvanovim spomenicima, sadrže detaljne podatke o spomenicima (materijal, dimenzije, okolnosti pronalaska, mjesto pohrane, opis, literatura) te pripadajuće fotografije. Na temu rimske religije u Saloni doktorirala je Silvia Bekavac koja se u radu kroz istraživanje nosioca religijskog života ponajviše posvetila razumijevanju salonitanskog društva i ekonomije.⁵⁵ Napominjemo da su se teme rimskih kultova i žrtvenika dotakli i Anamarija Kurilić u doktorskom radu o društvenoj i gospodarskoj strukturi Liburnije te Ivan Matijević u doktorskom radu o rimskim vojnicima na natpisima iz Salone.⁵⁶ Navedeni autori prvenstveno

⁵⁰ Medini 1973; 1981.

⁵¹ Lipovac Vrkljan 1997; 2001; Miletić 1997.

⁵² Nikoloska 2007; Vilogorac Brčić 2012.

⁵³ Doktorski rad objavljen je 2016. god. u izdanju Archaeopress Roman Archaeology. Vidi: Perinić 2016.

⁵⁴ Perinić Muratović 2003; 2008; Jadrić 2007; Sinobad 2012.

⁵⁵ Bekavac 2015a.

⁵⁶ Kurilić 1999; Matijević 2014.

su se posvetili epigrafsko-onomastičkoj analizi natpisa s ciljem istraživanja društvene i gospodarske strukture u provinciji.

Zanimljiva su istraživanja službe konzularnih beneficijarija i žrtvenika koje su isti podizali. Najznačajniji doprinos poznavanju žrtvenika konzularnih beneficijarija dali su Schallmayer i suradnici 1990. god. korpusom natpisa konzularnih beneficijarija pod nazivom *Der römische Weihebezirk von Osterburken I: Corpus der griechischen und lateinischen Beneficiarier-Inschriften des Römischen Reiches*. U navedenom korpusu kataloški su po provincijama analizirani svi poznati natpisi konzularnih beneficijarija, uključujući natpise s hrvatskih lokaliteta u provincijama *Dalmatia* i *Pannonia*. Istraživanju natpisa na žrtvenicima konzularnih beneficijarija iz rimske provincije Dalmacije posvetio se i Ivo Glavaš koji je 2016. god. objavio knjigu *Konzularni beneficijariji u rimskoj provinciji Dalmaciji*. Pregled žrtvenika konzularnih beneficijarija iz Siska objavili su iste godine Ivan Radman-Livaja i Vlatka Vukelić.⁵⁷ Pregled žrtvenika konzularnih beneficijarija pronađenih na lokalitetima Dunavskog limesa u Hrvatskoj objavljen je 2017. god.⁵⁸

Zaključno možemo reći kako dosadašnja istraživanja rimskih zavjetnih žrtvenika pronađenih na području Hrvatske čine pojedinačni radovi o određenim kultovima i božanstvima ili pregledne monografije i katalozi s objavama određenih zbirki i geografskih cjelina. Zavjetni žrtvenici bili su učestala tematika u hrvatskoj literaturi, međutim, djela koje bi analiziralo sve zavjetne žrtvenike pronađene na području Hrvatske, nema. U dosadašnjim radovima posvećenim zavjetnim žrtvenicima, autori u Hrvatskoj najviše su pažnje posvećivali analizi sadržaja natpisa, s naglaskom na kult i liturgiju, međutim, stilsko-ikonografska analiza na temelju forme nije bila zastupljena. Kako je u inozemnoj literaturi moguće pronaći primjere navedenih analiza pokazala se potreba da se isto napravi i za zavjetne žrtvenike s područja Hrvatske.

⁵⁷ Radman-Livaja, Vukelić 2016.

⁵⁸ Vukov 2017.

2.2. Pregled istraživanja u inozemstvu

Za razliku od hrvatske bibliografije u kojoj ne postoji jedinstvena monografija posvećena žrtvenicima, u inozemnoj znanstvenoj bibliografiji to nije slučaj. Ovim pregledom osvrnut ćemo se na najvažnije studije sinteznog karaktera s objavama pojedinih zbirki i geografskih cjelina. U nekim od tih radova autori su se posvetili i tipološkoj analizi žrtvenika posvećenih božanstvima.⁵⁹

Tipologiju rimskih zavjetnih žrtvenika s područja Mađarske ustanovio je József Hampel 1909. god. u radu pod naslovom *Emeletes épület agyagmintája Aquincumból*.⁶⁰ Na osnovi oblika i ukrasa kruništa autor je žrtvenike podijelio u pet osnovnih tipova unutar kojih razlikuje 54 varijante: (I, 1) žrtvenici bez gornjeg abaka, (II, 2 – 6) žrtvenici s jednostavnim „gornjim abakom“⁶¹, (III, 7 – 9) žrtvenici sa stiliziranim akroterijima i orom, (IVa, 10 – 23) žrtvenici s „gornjim abakom“ i glatkim akroterijima, (IVb, 24 – 26) žrtvenici s „gornjim abakom“ i akroterijima ukrašenim reljefnim linijama, (IVc, 27 – 36) žrtvenici s „gornjim abakom“ i akroterijima ukrašenim reljefom palmete te (V, 37 – 54) žrtvenici s pulvinima. Varijante se razlikuju u oblicima, dimenzijama i ukrasima pojedinih dijelova kruništa. Njegovu tipološku podjelu djelomično je preuzeo Tibor Nagy 1971. god. za žrtvenike iz Akvinka koje je podijelio u četiri osnovna tipa: (1) žrtvenici s ravnim završetkom, (2) žrtvenici s kockastim abakom, (3) žrtvenici s pulvinima, (4) žrtvenici s ugaonim akroterijima.⁶² Istraživanje T. Nagya pokazalo je da se tip 1 pojavljuje u Akvinku na kraju 1. stoljeća te je zastupljen kroz sva tri stoljeća. Preostali tipovi pojavljuju se 20-ih godina 2. stoljeća kada su u Akvinku podjednako zastupljeni svi tipovi žrtvenika. Žrtvenici s pulvinima ponovno postaju popularni u doba cara Galijena u radionici koja je proizvodila do 280. god. u Akvinku.⁶³

⁵⁹ U opisu tipologija koristit ćemo nazive karakteristične za pojedine dijelove žrtvenika. Definicije naziva pojedinih dijelova žrtvenika vidi u poglavlju o terminologiji, str. 27 – 29.

Tipologiju rimskih nadgrobničkih žrtvenika ustanovili su Dietrich Boschung za žrtvenike s područja grada Rima, a Hans Gabelmann i Dagmar Dexheimer za žrtvenike sjeverne Italije (Boschung 1987; Gabelmann 1977; Dexheimer 1998).

⁶⁰ Hampel 1909.

⁶¹ Naziv „gornji abak“ odnosi se na gornji dio kruništa koji se nalazi iznad abaka, odnosno fascije, od kojega je često uži i viši (Hampel 1909, 24 – 25).

⁶² Nagy 1971.

⁶³ Nagy 1971, 140 – 141.

Godine 1913. Helen Cox Bowerman obranila je u Lancasteru doktorsku disertaciju pod naslovom *Roman Sacrificial Altars. An Archaeological Study of Monuments in Rome*. Istraživanjem je obuhvaćeno 87 žrtvenika iz grada Rima koji su tipološki podijeljeni u dvije skupine. Prvoj skupini pripadaju svega tri primjerka čija je karakteristična forma preuzeta od Etruščana.⁶⁴ Drugu skupinu čine svi ostali žrtvenici, podijeljeni u četiri podskupine: (1) žrtvenici s pulvinima ili jastucima na rubovima, (2) žrtvenici s istaknutim dodacima ili „rogovima“ na rubovima, (3) žrtvenici s ravnim završetkom te (4) žrtvenici s plitkim udubljenjima različitih oblika na kruništu.⁶⁵ Dekoracija žrtvenika je podijeljena na: (1) jednostavnu dekoraciju u obliku profilacija, vijenaca i palmeta, (2) razrađeniju dekoraciju s reljefnim prikazima božanstava i božanskih atributa, predmeta rabljenih u kultu te prikaza kulturnih i mitoloških scena. Pri tome autorica analizira razvoj i simboličko značenje pojedinih dekorativnih elemenata.⁶⁶

Nezaobilazna u istraživanju žrtvenika posvećenih božanstvima je knjiga Wernera Hermanna *Römische Götteraltäre* iz 1961. god., koji je istraživanje H. C. Bowermann proširio na italske regije i provincije.⁶⁷ Autor u tekstu donosi detaljan opis svih dijelova i reljefnih ukrasa žrtvenika. U poglavlju koje autor naziva „tipologija“ raspravlja, međutim, o glavnim žrtvenicima, žrtvenicima etruščanske forme, okruglim žrtvenicima, žrtvenicima u provincijama te o žrtvenicima posvećenim Larima i kultu Mitre.⁶⁸ Posebnu pozornost posvetio je kriterijima za razlikovanje zavjetnih žrtvenika od postolja za kipove te funkcionalnoj i formalnoj razlici između zavjetnih i nadgrobnih žrtvenika. Tekst je popraćen katalogom koji sadrži opise 85 žrtvenika iz Rima i provincija, ali bez svih pripadajućih fotografija.

Tipologiju rimskih zavjetnih žrtvenika iz sjeverne Britanije ustanovila je Joyce Kewley 1970. god. unutar doktorske disertacije pod naslovom *The sculptured decoration on roman votive altars and pedestals from northern Britain*.⁶⁹ Disertacija započinje kratkim glosarom s nazivima i definicijama dijelova žrtvenika, nakon čega slijedi opsežna rasprava o pojedinim tipovima te kataloški dio s čak 829 kataloških jedinica. Tekst je popraćen tipološkim tablicama

⁶⁴ O žrtvenicima etruščanske forme vidi detaljnije na str. 24.

⁶⁵ Bowerman 1913, 9.

⁶⁶ Bowerman 1913, 83 – 94.

⁶⁷ Hermann 1961.

⁶⁸ Hermann 1961, 18 – 38.

⁶⁹ Kewley 1970.

i fotografijama spomenika. Tipološka analiza izvršena je na osnovi oblika kruništa i profilacija žrtvenika. Krunište se razlikuje po oblikovanju fokusa, pulvina, fascije, zabata i vrha kruništa. Izdvojena su četiri osnovna tipa fokusa: (A) zdjelasti (engl. *Dished*), (B) ravnog dna (engl. *Flat-bottomed*), (C) užljebljeni (engl. *Grooved*), (D) uzdignuti (engl. *Raised*), unutar kojih autorica izdvaja još 13 varijanti. Tip A moguće je datirati u 2. stoljeće, tip B u 2. i 3. stoljeće, dok se razrađeniji tipovi C i D datiraju u 3. stoljeće.⁷⁰ Izdvojeno je sedam tipova pulvina: (A) u obliku cilindra, (B) u obliku cigare sa šiljastim rubovima, (C) u obliku balustra, (D) cigaroidni u obliku balustra, (E) uglatih rubova s trakom u sredini, (F) zaobljeni na donjem dijelu i (G) zaobljeni na gornjem. Unutar osnovnih tipova izdvojene su različite varijante, njih 31, koje se razlikuju prema reljefnom ukrasu na površini te prema broju i obliku traka između jastuka. Izdvojeno je sedam tipova *fascia*: (1) jednostavna horizontalno položena greda, (2) višestruko profilirana greda, (3) horizontalna greda koja doseže vrh kruništa, (4) greda na kojoj pulvin prestaje imati horizontalnu potporu, (5) velika greda koja se pruža do unutarnjeg ruba pulvina te oblikuje središnji profil kruništa, (6) greda integrirana s pulvinima te (7) pravokutna ploča integrirana s pulvinima koji postaju ornamentalni ukras. Izdvojeno je pet tipova zabata (eng. Focus Mount): (1) trokutasto se izdiže iz fascije i položen je između pulvina, (2) trokutasto se izdiže iz unutarnjeg ruba pulvina, (3) izdiže se ravno iz pulvina i okupira cijeli prostor između njih, (4) izdiže se ravno između i iznad pulvina dok se (5) izdiže iznad fascije te ispod pulvina. Tip 1 i 2 datiraju u 2. i 3. stoljeće, a tipovi 3, 4 i 5 u 3. stoljeće. Izdvojeno je jedanaest tipova vrha kruništa (engl. *Central Profile of the Capital*): (1) trokutast, (2) polukružan, (3) uži stožasti, (4) širi stožasti, (5) stožast s udubinom u sredini, (6) u obliku dva konveksna luka povezana u sredini, (7) u obliku dva konveksna luka povezana u sredini kao dva stožca, (8) u obliku dva konveksna luka povezana umbom u sredini, (9) u obliku dva konveksna luka s većim razmakom u sredini, (10) ravan i (11) ravan povišeni. Što se tiče profilacija koje razdvajaju bazu i krunište od tijela žrtvenika, autorica razlikuje šest različitih profilacija: ravna letvica, *torus*, *cavetto*, *scotia*, *cyma reversa* i *cyma recta*. U sklopu istraživanja napravljeni su i matematički izračuni profilacija kima koji su ukazali na postojanje predložaka za izradu žrtvenika.

Gustav Gamer objavio je 1989 god. monografiju u kojoj je analizirao oblike rimskih žrtvenika na hispanskom poluotoku.⁷¹ Knjiga je podijeljena u dva dijela pri čemu je u prvom dijelu obrađivao materijal po gradovima, odnosno lokalitetima u kojima su pronađeni, a koje je

⁷⁰ Kewley 1970, 17 – 18.

⁷¹ Gamer 1989.

potom, u drugom dijelu monografije, i kataloški analizirao. Autor je katalogizirao 901 zavjetni i nadgrobni žrtvenik uz pomoć čega je pokušao dobiti odgovor da li je na njihovu formu utjecalo mjesto njihove izrade. Takav metodološki pristup je pokazao da mjesto izrade žrtvenika nije utjecalo na njihovu formu.

Tipologiju mramornih žrtvenika i postolja za kipove ustanovio je Olaf Dräger 1994. god. unutar monografije *Religionem significare. Studien zu reich verzierten römischen Altären und Basen aus Marmor*.⁷² U ovoj vrlo korisnoj knjizi O. Dräger je pokušao odgovoriti na pitanje kako razlikovati postolje kipa nekog božanstva od žrtvenika za neko božanstvo. Riječ *ara* vezivala se u antici i za vanjsku formu žrtvenika i baza. Moderna arheološka terminologija riječju *ara* također sažima i postolja i žrtvenike.⁷³ Pitanje je, barem kod ukrašenih *ara*, ima li ukras odnos sa sadržajem koji se želi dati spomeniku. Uloga žrtvenika kao žrtvenog ognjišta može se ustanoviti, kaže Dräger, pri čemu citira Hermanna samo na temelju krništa žrtvenika. Također se slaže sa Hermannom da, ukoliko nije moguće precizno ustanoviti da li se radi o žrtveniku ili postolju kipa, se koristi riječ *ara*. Problem zbog kojeg u nekim slučajevima nije moguće ustanoviti razliku leži u činjenici da se na vrhu žrtvenika često nalazila na vatru otporna ploča, a na postolju spomenik. Autor je detaljno obradio 119 primjeraka oblika ukrašenih *ara* nastalih u vremenu kasne republike i carskog doba. Uspoređivao je ukrašene žrtvenike i postolja s drugim objektima umjetničke industrije toga vremena kao što su kandelabri, puteali i mramorne vaze. Ustanovio je da ukrašeni žrtvenici, iako nastali pod grčkim utjecajem, imaju vlastiti put te kao takvi predstavljaju izolirani fenomen rimske umjetnosti. Autor se dotaknuo i teme dedikanata gdje je ustanovio da su ukrašeni žrtvenici na početku njihove proizvodnje bili iz visokih staleža. U 2. st. to više nije jer takve žrtvenike podižu i oslobođenici zbog čega autor zaključuje da su žrtvenici postali financijsko a ne socijalno pitanje.

U izdanju međunarodne serije *Corpus Signorum Imperii Romani (CSIR)*, Gabrielle Kremer objavila je 2012. god. monografiju *Götterdarstellungen, Kult- und Weihedenkmäler aus Carnuntum*.⁷⁴ U radu su analizirana ukupno 772 kamena spomenika zavjetnog karaktera pronađena na području Karnunta u Austriji. Najveći broj spomenika, njih 59% (kat br. 237 – 693), pripada spomenicima u obliku žrtvenika (njem. *Altarförmige Monumente*). S obzirom na

⁷² Dräger 1994.

⁷³ Dräger 1994, 57.

⁷⁴ Kremer 2012.

to da ih je teško međusobno razlikovati, u ovu kategoriju spomenika autorica je uvrstila dvije vrste žrtvenika – tzv. „zavjetne“ žrtvenike (njem. *Weihealtäre*) i „žrtvene“ žrtvenike (njem. *Opferaltäre*), te postolja za kipove božanstava (njem. *Postamenten*).⁷⁵ Tipologija nije uspostavljena, međutim, autorica je izdvojila 92 spomenika u obliku žrtvenika s akroterijima ili pseudoakroterijima te 71 spomenik s pulvinima na kruništu.⁷⁶ Posebna pozornost posvećena je dataciji spomenika o čemu je autorica 2014. god. napisala i zaseban rad *Götter- und Weihedenkmäler aus Carnuntum – Die Frage der Datierung*.⁷⁷ Standardnom metodom datiranja uz pomoć sadržaja natpisa bilo je moguće precizno datirati tek 57 od 772 spomenika, a kod dijela tih spomenika uočene su prepoznatljive tendencije u oblikovanju profilacija koje su podijeljene u tri databilne skupine. U prvu skupinu, datiranu od druge polovice 2. st., smješteni su spomenici s jasno izraženim strmim oblicima kimatija čiji se profil sastoji od dva zadebljanja i jednog okomito postavljenog žlijeba. U drugu skupinu, datiranu u doba Severa, smješteni su spomenici s jako izraženim profilima s plitkim, ali ipak u valovitom obliku izraženim kimatijem. U treću skupinu, datiranu od kraja 2. st. i tijekom 3 st., smješteni su spomenici s pojednostavljenim profilom kod kojega je kimatij između jednog vodoravnog i okomitog odsjeka sve više zamijenjen čistim žljebovima.⁷⁸

⁷⁵ Kremer 2012, 416 – 417. *Weihealtäre* su najčešće bili postavljeni unutar svetišta ili javnog mjesta, dok su *Opferaltäre* ispunjavali funkciju glavnih oltara jednog kultnog mjesta te su morali biti prikladni za višestruke krvave žrtve. Navedeno ne predstavlja pravilo te je teško uspostaviti kriterije za razlikovanje. (Kremer 2012, 416)

⁷⁶ Kremer 2012, 417.

⁷⁷ Kremer 2012; 2014.

⁷⁸ Kremer 2014, 83.

3. POJAVA I RAZVOJ ŽRTVENIKA

Još od najranijih vremena ljudske vrste žrtvovanje je imalo veliku društvenu i religijsku ulogu. Začetke ritualnog žrtvovanja moguće je uočiti već u neolitičkim i eneolitičkim kulturama na čijim lokalitetima nalazimo najranije žrtvenike od nabijene zemlje. Primjere nalazimo na lokalitetu Çatal Hüyük u Anatoliji, u vučedolskom horizontu u Vinkovcima, te badenskom i kostolačkom horizontu na Vučedolu.⁷⁹ U Vinkovcima je u vučedolskom sloju pronađena sedlasta tvorevina od nabijene zemlje, interpretirana kao žrtvenik bogovima poljodjelstva. Slične su tvorevine pronađene u badenskom i kostolačkom horizontu u Vučedolu, te su, kao i ona vinkovačka, interpretirane kao žrtvenici za libacije.⁸⁰ Iz vinčanske kulture sačuvan je veliki broj malenih žrtvenika izrađenih od pečene gline, s recipijentom postavljenim na više nogu i obodom ukrašenim antropomorfnim ili zoomorfnim protomama.⁸¹

Određene vrste pogrebnih rituala i krvavih žrtvovanja moguće je uočiti na grčkom tlu, već kod minojske i mikenske civilizacije. Ove kulture nisu gradile hramove, međutim, istovremeno, na brojnim lokalitetima iz ovog razdoblja pronađeni su kameni žrtvenici kao središta žrtvenog čina.⁸² U pećinama Eleithya i Psychro te u dvorištu minojske palače na lokalitetu Hagia Triada pronađeni su kvadratni kameni žrtvenici, a uz njih slojevi pepela i karboniziranih životinjskih kostiju.⁸³ Najpoznatiji mikenski žrtvenik pronašao je Heinrich Schliemann iznad groba IV, smještenog unutar grobnog kruga A, u Miken. Bio je to okrugli žrtvenik s rupom u sredini, napravljen, kako se smatra, s namjerom da se žrtvovanjem završi kult mrtvih poremećen preuređenjem grobnog kruga.⁸⁴ Na linear B tablicama iz palače u Pilu

⁷⁹ Milićević 1987, 110 – 118. Marina Milićević objavila je 1987. godine važan rad u kojem je analizirala antičke izvore i arheološke nalaze žrtvovanja u prapovijesti i klasičnom razdoblju.

⁸⁰ Milićević 1987, 114 – 115, 118. Tvorevine su pronađene u nestambenim prostorijama te nisu sadržavale tragove gorenja.

⁸¹ Stanković 1986. Najveći broj žrtvenika vinčanske kulture, njih preko 200, predstavljaju manji žrtvenici, no osim njih, u Divostinu, Zelenoviku i Vinči, pronađeni su i žrtvenici većih dimenzija. Veliki broj pronađenih primjeraka manjih žrtvenika, kao i ustaljeni oblik recipijenta objašnjava se time da se žrtveni ritual odvijao na većim žrtvenicima u naselju, a da si je potom svaka obitelj odnosila dio žrtve i stavljala ga na manje žrtvenike unutar svoje kuće. (Stanković 1986, 12)

⁸² Reisch 1894, 1641.

⁸³ Nilsson 1950, 117 – 119.

⁸⁴ Reisch 1894, 1642; Milićević 1987, 108; Makkay 2012, 93 – 103. Funerarna žrtvovanja odigrala su značajnu ulogu u pogrebnim obredima i ritualima tijekom mikenskog razdoblja. Za neke od primjera predmikenskih i mikenskih ostataka funerarnih rituala vidi: Makkay 2012, 97 – 99.

(Py Ea 102, Py Ta 709) pojavljuje se oblik *e-ka-ra* sa značenjem ognjište i/ ili žrtvenik, istim kakvo će kasnije imati *έσχάρα*.⁸⁵ Takvi žrtvenici-ognjišta pronađeni su u kultnom centru mikenske citadele koji datira u kasnoheladsko III B razdoblje. Eshare su pronađene zajedno s keramičkim idolima u obliku zmija, božanstava i demona što ukazuje kako su bile posvećene htoničkim božanstvima.⁸⁶ Na mikenskom sarkofagu iz Hagija Trijade s prikazom pogrebne povorke i žrtvovanja oslikana su dva žrtvenika. Na jednoj strani sarkofaga (strana A) oslikan je zidani kvadratni žrtvenik s tri stepenice, dok je na suprotnoj strani (strana B) oslikan manji obojani pravokutni žrtvenik, a iznad njega košara i vrč za libacije.⁸⁷ (slika 2)

Slika 2: Sarkofag iz Hagije Trijade (gore - strana A, dole - strana B), 1370 – 1320. god. pr. Kr., Arheološki muzej Heraklion (slike preuzete iz: Martino 2005, 67, sl. 3 – 4.)

⁸⁵ Whittaker 2014, 24.

⁸⁶ Taylour 1971, 266 – 268; Milićević 1987, 107.

⁸⁷ Nilsson 1950, 119 – 120; Martino 2005; ThesCRA IV, 382.

Na prijelazu iz 2. u 1. tisućljeće pr. Kr. započinje izgradnja prvih grčkih hramova koji se razvijaju iz mikenskog megarona, odnosno središnje pravokutne dvorane sa stupovima u palači. U to vrijeme žrtveni kult prelazi u javna svetišta i ispred hramova.⁸⁸

U arhajskom i klasičnom razdoblju žrtvenici se javljaju pod različitim nazivima: *ἑστία*, *ἑσχάρα*, *θυμέλη*, *βωμός*. Grčki nazivi *ἑστία* i *ἑσχάρα* odnosili su se originalno na vatru i ognjište, a *θυμέλη* na žrtve paljenice. Naziv *βωμός* odnosio se na prirodno ili umjetno stvorenu uzvisinu koja je mogla biti izrađena od nabijene zemlje, trave, grančica i lišća, pepela, rogova žrtvenih životinja, opeke i kamena. Takvi povišeni žrtvenici trebali su pripadati nebeskim bogovima, dok su *ἑσχάραι*, kao niži žrtvenici, trebali pripadati bogovima podzemnog svijeta i mrtvim herojima.⁸⁹ Da navedeno ne predstavlja pravilo ukazuje činjenica da se žrtvenici za nebeske bogove pojavljuju i pod nazivom *ἑσχάραι*, a žrtvenici za htonička božanstva pod nazivom *βωμοί*. Odabir korištenog naziva često je bio povezan s metričkim i retoričkim okolnostima te se tako u prozi najčešće upotrebljavao naziv *βωμός*, dok je u poeziji omiljeniji bio naziv *ἑστία*.⁹⁰ Žrtvenike treba razlikovati od svetih stolova *θυωρός* i *τράπεζα* na kojima se odlagala oprema za žrtvovanje, zavjetni darovi ili su se upotrebljavali kao stolovi za blagovanje.⁹¹

Od 6. st. pr. Kr. žrtvenici su prikazivani na atenskim i italiskim crno i crvenofiguralnim vazama, reljefima i novcu. Zahvaljujući tim prikazima bilo je moguće rekonstruirati izvorni izgled te izraditi tipologiju žrtvenika. Dimitra Aktseli je 1996. god. uspostavila tipologiju žrtvenika iz arhajskog i klasičnog razdoblja te ih podijelila u četiri osnovna tipa: (1) pravokutni žrtvenici, (2) pravokutni žrtvenici s volutama na rubovima kruništa, (3) pravokutni žrtvenici sa zabatom na kruništu te (4) žrtvenici u obliku brežuljka.⁹²

Žrtvene jame i žrtvenici od privremenih materijala - *arae temporales* - rijetko su se prikazivali na vazama i reljefima s obzirom da ih je bilo teško likovno prikazati dok ih je istovremeno gledatelj teško mogao prepoznati. Zbog toga se prikazi ograničavaju na žrtvenike od kamena.⁹³ Na crnofiguralnim vazama iz arhajskog razdoblja prikazani su i žrtvenici napravljeni od više dugačkih kvadrata, često u crno-bijelom uzorku šahovnice, a rjeđe u obliku

⁸⁸ Reisch 1894, 1644; Müller, Vogel 1999, 181.

⁸⁹ Hom. Od. γ 27; Aktseli 1996, 5.

⁹⁰ Reisch 1894, 1663 – 1664; Aktseli 1996, 5 – 7; ThesCRA IV, 381; Kod Homera (Od. η 153) se naziv *ἑσχάρα* upotrebljavao za ognjište, a od 5. st. pr. Kr. se počinje koristiti kao naziv za žrtvenik. (Aktseli 1996, 6)

⁹¹ Reisch 1894, 1640.

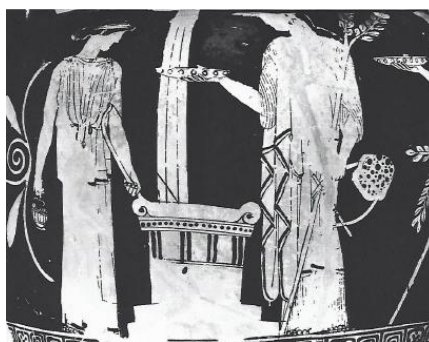
⁹² Aktseli 1996, 8, 77. Svaki od ovih tipova autorica je prema arhitektonskim karakteristikama i prema kronološkom razvoju arhitektonskih dijelova podijelila na više varijanti.

⁹³ ThesCRA IV, 382.

romba. (slika 3) Najčešći su ipak monolitni pravokutni žrtvenici, koji su kao prikazi na vazama zastupljeni od 6. st. pr. Kr. Ovi su žrtvenici često ukrašeni arhitektonskim dekorativnim dodacima u obliku jednostavnih ravnih ploča, voluta i zabata.⁹⁴ (slike 4 i 5) Krunište žrtvenika moglo je na rubovima biti opremljeno pravokutnim pločama koje su štitile od vjetra, kakve su potvrđene ne samo na prikazima s vaza i reljefa, nego i na sačuvanim žrtvenicima sa Sicilije.⁹⁵ Žrtvenici omfaličkog oblika, odnosno u obliku brežuljka, kakvi su tipični za Apolona i htoničke kultove, najrjeđi su od zastupljenih tipova. Sastojali su se od neobrađenog kamenja, a rjeđe od pepela ili zemlje.⁹⁶ (slika 6)

Slika 3. Crnofiguralni lekit s prikazanim pravokutnim žrtvenikom, 500. – 490. god. pr. Kr., National Museum Athen (slika preuzeta iz: Aktseli 1996, T.1,2)

Slika 4. Crvenofiguralna amfora s prikazanim žrtvenikom s volutama, oko 450. god. pr. Kr., Martin-von-Wagner (slika preuzeta iz: Aktseli 1996, T.6,1)

Slika 6. Crvenofiguralni lekit s prikazanim žrtvenikom sa zabatom, oko 480. god. pr. Kr., J. P. Getty Museum Malibu (slika preuzeta iz: Aktseli 1996, T.8,2)

Slika 5. Tirenska amfora s prikazanim brežuljkastim žrtvenikom, oko 570. god. pr. Kr., British Museum London (slika preuzeta iz: Aktseli 1996, T.8,3)

⁹⁴ ThesCRA IV, 382. Za primjere takvih žrtvenika vidi Aktseli 1996 i ThesCRA IV, 382.

⁹⁵ Aktseli 1996, 61 – 65.

⁹⁶ Aktseli 1996, 18 – 19, 115; ThesCRA IV, 382.

Osim četiri tipa koja je izdvojila Dimitra Aktseli, u arhajskom i klasičnom razdoblju podizali su se i okrugli žrtvenici porijeklom iz Jonije. Okrugli žrtvenici iz arhajskog razdoblja pronađeni su u Apolonovom svetištu u Didimi i Miletu, a iz klasičnog razdoblja na atenskoj Agori.⁹⁷ (slika 7) S obzirom na to da je ovaj oblik onemogućavao žrtvovanje krvlju i paljenjem, okrugli žrtvenici, kako je uostalom prikazano i na vazama i reljefima, upotrebljavali su se za žrtvene libacije, odnosno za izlijevanje vina, ulja, itd.⁹⁸

Slika 7. Okrugli žrtvenici iz Mileta (slika preuzeta iz: Kawerau, Rehm 1914, 154, sl. 43)

Uobičajena veličina žrtvenika, kako nam tumače slike s vaza iz 6. i 5. st. pr. Kr., bila je često samo od 30 do 60 cm. Dok je iz izvora poznato da se na žrtvenicima istodobno moralo žrtvovati veći broj životinja, slike uopće ne prikazuju monumentalne žrtvenike. Razlog tome leži vjerojatno u tome da umjetnik vjerojatno nije namjeravao prikazati tipologiju žrtvenika, nego sam ritual žrtvovanja, pri čemu je mali žrtvenik bio dovoljan slikovni pokazatelj sakralnog područja.⁹⁹

Osim u hramovima i javnim svetištima, Grci su žrtvenike postavljali i koristili u drugim javnim građevinama kao što su palestre, gimnaziji, hipodromi, stadioni i teatri, kao i na tržnicama, mjestima trgovine i prometa.¹⁰⁰ Ukoliko se pridržavalo pravnih i ritualnih uputstava svugdje se mogao podići žrtvenik. Podizali su se i na omiljenim mjestima božanstava - Zeusu na planinskim uzvisinama, Posejdonu na rtovima obale, htoničkim božanstvima kod procjepa. U špiljama su se podizali žrtvenici Nimfama, Panu i Apolonu, kod izvora i vodotoka Nimfama, Muzama i Dionizu Lenaiosu, u lovorovim šumama Apolonu, u maslinicima Ateni, a u

⁹⁷ Aktseli 1996, 68.

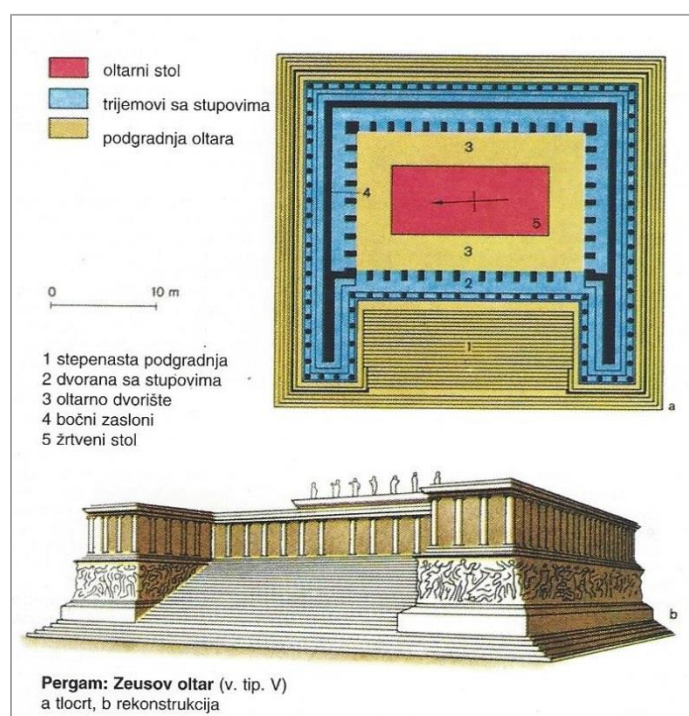
⁹⁸ ThesCRA IV, 382.

⁹⁹ Reisch 1894, 1662; ThesCRA IV, 381.

¹⁰⁰ Reisch 1894, 1648.

hrastovim šumama Zeusu.¹⁰¹ Štovanje drevnih bogova proširilo se demokratizacijom države na šire krugove građana te privatni kultovi postaju svima dostupni što dovodi i do porasta broja žrtvenika. Reisch nam daje podatak kako je u Ateni u 4. st. pr. Kr. bilo preko 100 žrtvenika darovanih od države, a da je poč. 2. st. pr. Kr. u Olimpiji bio po jedan svećenik zadužen za redovno žrtvovanje na 79 žrtvenika.¹⁰²

Iz helenizma datiraju monumentalni žrtvenici koji su poprimili oblike zatvorenog arhitektonskog sklopa. Najpoznatiji su žrtvenici iz Magnezija, Prijene, Efeza i Pergama. Zeusov žrtvenik u Pergamu, podignut 180. god. pr. Kr. u slavu pobjede nad sirijskim vladarom Antiohom III, najbolji je primjer velikih helenističkih žrtvenika. Žrtveni stol smješten je unutar oltarnog dvorišta ograđenog trijemom sa stupovima te podignut na visokoj stepenastoj podgradnji s pet ophodnih stuba. U pojasu postolja oko podesta nalazi se poznati friz s prizorima iz gigantomahije.¹⁰³ (slika 8)

Slika 8. Zeusov žrtvenik u Pergamu - tlocrt i rekonstrukcija (slika preuzeta iz: Müller, Vogel 1999, 198)

¹⁰¹ Reisch 1894, 1651 – 1652.

¹⁰² Reisch 1894, 1645. Reisch ne donosi izvor ovih podataka.

¹⁰³ Müller, Vogel 1999, 199.

Analizirajući žrtvenike iz grada Rima, Helen Cox Bowerman izdvojila je posebnu skupinu žrtvenika čija je forma preuzeta od Etrušćana, a zastupljena je na etrušćansko-italskom području.¹⁰⁴ Riječ je o žrtvenicima s karakterističnim etrušćanskim dekorativnim oblikom kojima je tijelo suženo u sredini tako da formira oblik nalik sunčanom satu.¹⁰⁵ Godine 1957. na lokalitetu Pratica di Mare u Italiji, na području antičkog Lavinija, pronađeno je trinaest žrtvenika koji datiraju u 6. st. pr. Kr. i predstavljaju najranije žrtvenike tzv. etrušćanske forme.¹⁰⁶ Do pronalaska grupe žrtvenika u Laviniju, najranijim etrušćanskim žrtvenikom smatran je žrtvenik posvećen htoničkom božanstvu iz Fiesole, datiran u 4./3. st. pr. Kr.¹⁰⁷ (slika 9, lijevo) Etrušćanski žrtvenici prisutni su i u razdoblju Rimske Republike, gdje je najzanimljiviji onaj Sekstija Kalvina pronađen na Palatinu u Rimu te datiran oko 124. god. pr. Kr.¹⁰⁸ Kod ovog žrtvenika je tipična etrušćanska forma žrtvenika s uskim strukom u sredini obogaćena rimskim utjecajima, vidljivima u ukrasima u obliku cilindričnih pulvina na kruništu, kao i u proporcijama samog žrtvenika s dvije uže i dvije šire strane. (slika 9, desno) Najkasnije datirani etrušćanski žrtvenik pronađen je u Laviniju i datira u rano carsko razdoblje.¹⁰⁹

Slika 9. lijevo - etrušćanski žrtvenik, 4./3. st. pr. Kr., Fiesole; desno - etrušćanski žrtvenik Sekstija Kalvina, 2. st. pr. Kr., Rim (slike preuzete iz: Hermann 1961, sl. 2; Bowerman 1913, sl. 3)

¹⁰⁴ Bowerman 1913, 62 – 72, kat. br. 1 – 4.

¹⁰⁵ Eng. *etruscan type of altar with a curving profile*; njem. *Etruskischer Altar in Form der Wespentaille oder Sanduhr*.

¹⁰⁶ Hermann 1961, 28.

¹⁰⁷ Hermann 1961, 80, kat. br. 1, sl. 2.

¹⁰⁸ Bowerman 1913, 12 – 14, kat. br. 3; Hermann 1961, 81, kat. br. 5.

¹⁰⁹ Hermann 1961, 29.

Tipični rimski žrtvenici, koji se razlikuju i od grčkih i od etrurskih, pojavljuju se tek na kraju Republike, a zastupljeni su sve do kraja 4. stoljeća.¹¹⁰ U antičkim literarnim izvorima iz rimskog razdoblja, za žrtvenike se upotrebljavaju nazivi: *ara*, *altaria*, *focus*, *mensa*. Etimologija latinske riječi *ara* dolazi od oskičko-umbrijskog *asa*, čiji izvorni korijen **as* znači gorjeti ili sijati.¹¹¹ Pojedini autori pišu o *altaria* kao gornjem dijelu žrtvenika, a o *ara* kao o bazi žrtvenika. *Altaria* se pojavljuje i kao naziv za prenosivi dio od metala ili terakote smješten na ari u vrijeme žrtvovanja.¹¹² S vremenom se izgubilo originalno značenje te je naziv postao istovjetan nazivima *ara* i *altaria*. Servije (*Ecl. V. 66*; *Ad Aen. II. 515*) termine *ara* i *altaria* dovodi u kontekst sa žrtvovanjem nebeskim bogovima, a *ara* s žrtvovanjem bogovima podzemnog svijeta. Čini se, kako piše Reisch, da antički autori nisu bili konzistentni u korištenju termina. Kao i kod grčkih naziva za žrtvenik, odabir korištenog naziva često je bio povezan s metričkim i retoričkim okolnostima te se naziv *altaria* kao zvučniji termin češće koristio kod pjesnika.¹¹³ Naziv *focus* originalno se upotrebljavao za vrh kruništa žrtvenika u kojem se palila žrtvena vatra, kao i za malenu posudu koja se polagala na vrh žrtvenika te se u njoj palila žrtvena vatra. Naziv *foculus* upotrebljavao se za prenosivu posudu ili tronožac.¹¹⁴ Naziv *mensa* originalno je označavao stol unutar svetišta na kojem su se držali predmeti korišteni u žrtvovanju i na koji su se pohranjivale žrtve štovatelja. Osim za odlaganje žrtvenih predmeta, *mensa* se koristila i kao žrtvenik. Ciceron (*De Legg. II. 66*) spominje ovaj naziv u kontekstu nadgrobnog spomenika, dok ga Petronije (*Satyricon 135*) koristi kao naziv za prenosivi dio koji se stavlja na žrtvenik u vrijeme žrtvovanja.¹¹⁵

Kao što je vidljivo iz prethodno navedenog, republikanski Rim te samim tim i oblici žrtvenika bili su pod snažnim utjecajem Etrurije i Grčke.¹¹⁶ U carsko vrijeme broj žrtvenika raste.¹¹⁷

¹¹⁰ Hermann 1961, 9. Naziv „rimski žrtvenik“ nije zemljopisno ograničen na grad Rim i Italiju te se odnosi na žrtvenike podignute u Rimu, romaniziranim gradovima Italije i rimskim provincijama.

¹¹¹ Reisch 1894, 1663 – 1665; Bowerman 1913, 6; Milićević 1987, 120, bilj. 3.

¹¹² Reisch 1894, 1663 – 1665; Bowerman 1913, 7 – 8. M. Milićević ovako objašnjava nazive *ara* i *altaria*: „*Ara* se odnosi na vatrenu žrtvu, ali se kasnije primjenjuje na sve oltare. Po tome se razlikuje od *altare* na kome se žrtva kolje i gdje je zapravo važna krv koja se prinosi bogovima. Are pripadaju htoničkim bićima (herojima, podzemnim bogovima), a oltari višnjim bogovima. Potvrde o tome nalazimo kod antičkih pisaca.“ (Milićević 1987, 100)

¹¹³ Bowerman 1913, 8.

¹¹⁴ Bowerman 1913, 3 – 4.

¹¹⁵ Bowerman 1913, 4 – 5.

¹¹⁶ Hermann 1961, 8.

¹¹⁷ Tako je npr. službeni kult cara zahtijevao veliki broj žrtvenika, kao i žrtvenici za genija vojske te za nerimske kultove. Reisch 1894, 1646.

4. METODOLOGIJA I TERMINOLOGIJA

4.1. Metodologija rada

Rimski zavjetni žrtvenici pronađeni na području Republike Hrvatske te posvećeni božanstvima predmet su istraživanja ovog doktorskog rada, s ciljem dobivanja relevantnih podataka o gospodarskom i društvenom razvoju u provincijama.¹¹⁸ Kako bi postavljeni ciljevi bili što bolje ostvareni ustanovili smo metodologiju istraživanja. Odabrani metodološki pristup sastoji se od nekoliko međusobno povezanih koraka:

1. Pregled i analiza objavljene znanstvene i stručne literature iz Hrvatske i inozemstva
2. Izravan uvid u materijalnu građu u muzejima, zbirkama te *in situ* na lokalitetima
3. Izrada detaljnih excell tablica sa svim relevantnim podacima o spomeniku
4. Izrada kataloga spomenika
5. Formalna analiza spomenika
6. Analiza natpisa
 - a. s težištem na kult
 - b. s težištem na društvenu strukturu
 - c. s težištem na gospodarstvo

Ovakav metodološki pristup odabran je slijedom suvremenih metodoloških postupaka pri analizi arheološke građe koji uključuju sveobuhvatan pregled objavljene znanstvene i stručne literature, izravan uvid u građu u muzejima, zbirkama te *in situ* na arheološkim lokalitetima. Izravan uvid u građu bio je od neizmjerne važnosti s obzirom na to da su brojni spomenici objavljeni bez pripadajućih dimenzija i/ ili fotografija. Manji dio spomenika u literaturi se pogrešno navodi kao izgubljen što je potvrdio i uvid u muzejsku građu. Ovakvi slučajevi pokazali su da je izravan uvid u građu neophodan s obzirom da bez takvog uvida ne bi bilo moguće kvalitetno provesti istraživanje spomenika.

Pregledom literature te izravnim uvidom u materijalnu građu utvrđeno je kako se istraživani uzorak sastoji od 788 rimskih žrtvenika pronađenih na teritoriju Republike Hrvatske. Zbog velikog broja spomenika odlučili smo iskoristiti mogućnosti koje pruža korištenje excel

¹¹⁸ Današnji prostor Republike Hrvatske nekoć se nalazio na dijelovima italske X. regije *Venetia et Histria* te provincija *Dalmatia* i *Pannonia*.

tablica. Tablice izražene katalogizacijom žrtvenika sadrže sve poznate podatke o žrtvenicima te su kao takve predstavljale ishodište izrade kataloga zavjetnih žrtvenika. Katalog je izrađen po principima suvremenog arheološkog katalogiziranja, preciznije, uz svaku katalošku jedinicu upisani su podatci o mjestu nalaza, smještaju, materijalu, dimenzijama, obliku, tekstu natpisa, dataciji, okolnostima pronalaska, kao i pripadajućoj literaturi. Izradom kataloga omogućen je pristup analizi formalnih karakteristika žrtvenika. Analizirane su dimenzije, oblik, različiti oblici i ukrasi kruništa, kao i reljefni ukrasi na tijelu žrtvenika.

Na većini žrtvenika sačuvan je natpis zahvaljujući čijem dokumentarnom karakteru možemo saznati podatke o božanstvima kojima su bili posvećeni, kao i o društvenoj strukturi dedikanata. Navedeni podatci bili su korisni za kasnija razmatranja o ulozi žrtvenika u gospodarstvu s obzirom na njegovu ekonomsku vrijednost.

4.2. Terminologija

Sastavni dijelovi žrtvenika su baza, tijelo i krunište, između kojih se nalaze profilacije koje ih povezuju. Na dnu baze postavljena je plinta, ploča četvrtastog presjeka, koja je različitim profilacijama povezana s tijelom žrtvenika. Tijelo je izduženog oblika s natpisom izvedenim na prednjoj strani unutar natpisnog polja koje je najčešće jednostavno, međutim, može biti uokvireno profilacijama ili flankirano stupićima sa strane. Na prednjoj, stražnjoj i užim bočnim stranama tijela žrtvenika mogu se nalaziti različiti reljefni ukrasi. Krunište žrtvenika započinje ravnim ili ovalnim letvicama ili S-profilacijama na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa može biti ravnog, stožastog, sedlastog ili ovalnog završetka. Krunište može biti jednostavno neukrašeno, međutim, može biti i ukrašeno stiliziranim ili istaknutim akroterijima na rubovima kruništa, kao i pulvinima, cilindričnim jastucima koji se protežu cijelom debljinom kruništa, zabatima te različitim reljefnim ukrasima. Na vrhu kruništa žrtvenika trebala bi se nalaziti okrugla, pravokutna ili reljefno oblikovana udubina (*focus*) unutar koje se polagala, palila ili izlijevala žrtva.

Proučavajući hrvatsku znanstvenu i stručnu literaturu o rimskim žrtvenicima već je na prvi pogled moguće uočiti problem terminološke neusklađenosti. Problem se javlja već i kod definiranja samog naziva spomenika kojeg jedni nazivaju žrtvenikom¹¹⁹, a drugi oltarom ili

¹¹⁹ Vidi npr. Brunšmid 1911a; Bulat 1960a; 1960b; 1977; 1980; Jurkić 1981; Rendić-Miočević 1982; Maršić 1998; Kurilić 1999; Demicheli 2008; 2009; 2011; Podrug, Brajković, Krnčević 2008; Glavaš 2011; 2012; 2013; 2016.

arom¹²⁰. Najveća neusklađenost autora javlja se ipak pri opisivanju pojedinih dijelova žrtvenika. Baza žrtvenika se u literaturi javlja pod nazivima baza i podnožje, a krunište pod nazivima krunište, kruna, vijenac, uzglavnica i korniš.¹²¹ Profilacije koje razdijeljuju bazu i krunište od tijela žrtvenika najčešće se ne definiraju, već opisno kategoriziraju pridjevima letvičasto, trakasto ili užljebljeno. S obzirom na navedeno smatrali smo da bi bilo korisno, u skladu s izvornim latinskim nazivima i trendovima u inozemnoj literaturi, predložiti nazivlje kojim ćemo se služiti dalje u tekstu te prilikom opisivanja spomenika u katalogu.

Nazivi i definicije pojedinih dijelova žrtvenika:

akroterij: stilizirani ukras na krajevima kruništa

baza: donji dio žrtvenika, sastoji se od plinte i profilacija

fascia: uska vodoravna traka koja odvaja focus i pulvine od profilacije na kruništu

focus: gornji dio žrtvenika na kojem se polažu žrtve ili pali vatra

jonska kima (cyma recta): profil, konkavan u gornjem dijelu i konveksan u donjem

krunište: gornji dio žrtvenika

letvica: uska vodoravna traka koja tvori profilaciju

lezbijaska kima (cyma reversa): profil, konveksan u gornjem dijelu i konkavan u donjem

natpisno polje: dio tijela žrtvenika na kojem je ispisan zavjetni natpis

patera: žrtvena zdjela

pulvin: ukrasni jastučić uklesan na krajevima kruništa

plinta: ploča četvrtastog tlocrta, postavljena na dnu baze

tijelo: dio žrtvenika između baze i kruništa

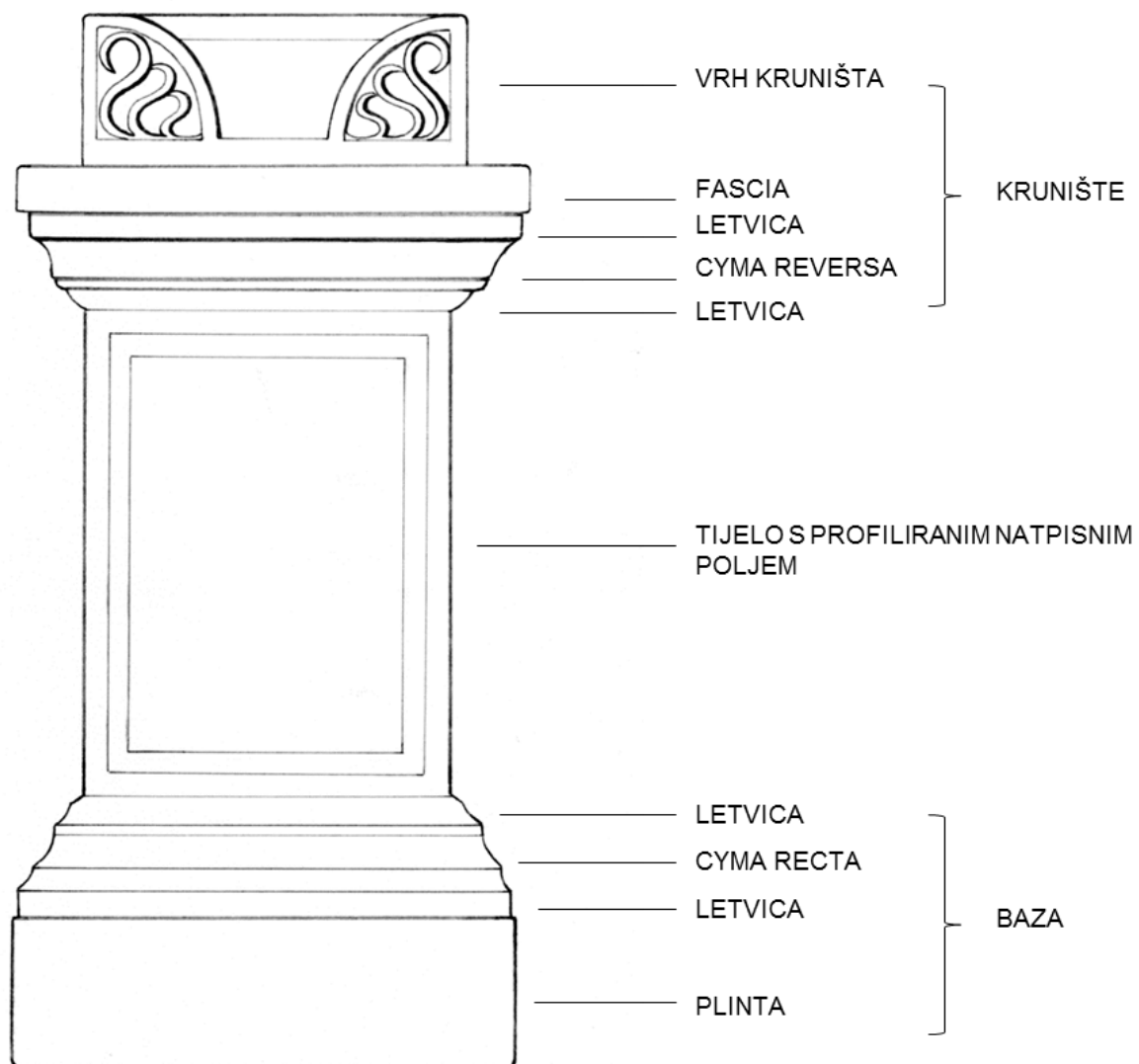
urceus: žrtveni vrč

voluta: uvijeni elementi na krajevima kruništa

zabat: trokutni oblik na vrhu kruništa

¹²⁰ Vidi npr. Pinterović 1956a; 1956b; 1958; 1969; 1973-1975; 1977; Bulat, Pinterović 1967; 1971; Bulat 1960a; 1960b; 1969; 1989; Jurkić 1981; Kirigin et al. 1987; Marun 1998; Milićević Bradač 2009; Glavaš 2012.

¹²¹ Vidi npr. Bulat 1989; Girardi Jurkić 2005; Podrug, Brajković, Krnčević 2008; Demicheli 2009; 2011; Milićević Bradač 2009.

Slika 10. Shematski prikaz žrtvenika

5. ANALIZA FORMALNIH KARAKTERISTIKA ZAVJETNIH ŽRTVENIKA

U poglavlju o formalnim karakteristikama zavjetnih žrtvenika pokušat ćemo dovesti u vezu strukturne elemente žrtvenika s gospodarskom i društvenom slikom rimskog doba na području Hrvatske. Pod analizom formalnih obilježja podrazumijevamo istraživanje strukturnih elemenata pojedinih žrtvenika. Slijedom toga analizirat ćemo veličinu i oblik žrtvenika, oblik i dekoraciju kruništa, kao i reljefnu dekoraciju te natpisno polje i natpise na tijelu žrtvenika.

Kako smo u poglavlju o pregledu istraživanja napisali, formalnim obilježjima rimskih zavjetnih žrtvenika bavili su se Helen Cox Bowerman za žrtvenike s područja grada Rima, Joyce Kewley za područje sjeverne Britanije, Gustav Gamer za hispanski poluotok, Gabrielle Kremer za Karnunt u Austriji te József Hampel za žrtvenike s područja Mađarske. Velika Dautova-Ruševljan u monografiji *Rimska kamena plastika u jugoslavenskom delu provincije Donje Panonije* jedina je do sada, oslanjajući se na rad Józsefa Hampela, pokušala analizirati žrtvenike iz južne Panonije, što znači i neke od žrtvenika koje mi analiziramo u ovom radu, na temelju njihovih formalnih obilježja.¹²² Analizirajući oblik i dekoraciju kruništa autorica je izdvojila tri osnovne kategorije: (1) are s ravnim i kockastim simsom u gornjem dijelu, (2) are s volutnim jastucima u gornjem dijelu, (3) are s naznačenim akroterijima.¹²³ Navedene formalne podjele izrađene su s obzirom na razlike u obliku, završetku kruništa i reljefne ukrase na žrtvenicima.

S obzirom na to da je u inozemnoj literaturi moguće pronaći primjere formalnih podjela pokazala se potreba da se isto napravi i za zavjetne žrtvenike s područja cijele Hrvatske. Međutim, napominjemo da je od 788 žrtvenika koji predstavljaju istraživani uzorak analizu bilo moguće provesti tek na njih 70% (553). Razlog navedenom jest u činjenici da za 30% (234) žrtvenika koji se spominju u literaturi danas nije poznato mjesto pohrane, ili, ako je ono i poznato, žrtvenike nije moguće dobiti na uvid.¹²⁴ U literaturi je objavljeno i nekoliko žrtvenika

¹²² Hampel 1909; Dautova-Ruševljan 1983, 74 – 83.

¹²³ Dautova-Ruševljan 1983, 75.

¹²⁴ Arheološki muzej Istre u Puli i Zavičajni muzej u Poreču zatvoreni su već duže vrijeme s obzirom na što je pristup njihovim zbirkama onemogućen. U Arheološkom muzeju u Splitu manji dio spomenika bio je nedostupan jer su se nalazili na konzervaciji ili reviziji. Zavjetne žrtvenike za koji se u literaturi navodi da su pohranjeni u Kninskom muzeju u Kninu nismo zatekli. Također, dio građe uništen je ili je nestao tijekom Domovinskog rata. Takav je slučaj sa žrtvenikom kat. br. 604 koji je uništen zajedno s crkvom sv. Marije u Aljmašu, kao i sa

koji su iskorišteni kao spolije, međutim, objavljeni su bez pripadajućih fotografija i/ ili crteža zbog čega ih nismo mogli uvrstiti u našu formalnu analizu. U nekim od ovih slučajeva bile su nam od pomoći online baze podataka kao što su *Epigraphische Datenbank Heidelberg* (EDH), *Epigraphische Datenbank Clauss-Slaby* (EDCS), *Epigraphic Database Roma* (EDR) i *Ubi Erat Lupa Bilddatenbank zu antiken Steindenkmälern* (lupa). Na ovim mrežnim stranicama nalaze se natpisi i fotografije epigrafičkih spomenika iz velikog dijela Rimskog Carstva, a među ostalim i nekih spomenika pohranjenih u hrvatskim muzejima i zbirkama.

Napominjemo da je dio žrtvenika koje analiziramo u ovom radu djelomično oštećen, bilo da se radi o njihovoj bazi, tijelu ili kruništu.

5.1. Veličina žrtvenika

Vitruvije (*De arch.* IV, 9) navodi da žrtvenici svojom visinom ne smiju zaklanjati pogled štovatelja prema kipovima bogova unutar hramova. Prosječna visina žrtvenika i postolja za kipove, prema Olafu Drägeru, iznosi između 80 i 120 cm.¹²⁵ Međutim, kada analiziramo visinu u cijelosti sačuvanih žrtvenika s područja Hrvatske, možemo vidjeti da su zastupljeni žrtvenici visine od svega 9 pa do 180 cm. Između ovih visina zastupljen je cijeli spektar različitih dimenzija žrtvenika. Čini se da ovo Drägerovo zapažanje o prosječnim visinama žrtvenika ne odgovara ni situaciji istraživanja žrtvenika u drugim provincijama. Tako se npr. visine žrtvenika iz rimske provincije Britanije kreću od 9 do 160 cm, a iz Karnunta u Austriji između 9 i 180 cm.¹²⁶

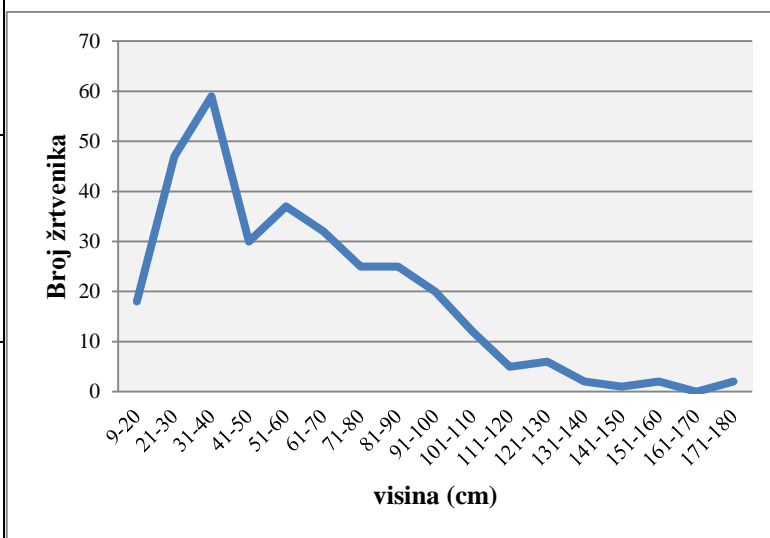
Od 325 žrtvenika koji su sačuvani u svojoj punoj visini 48% (155) je visoko od 9 do 50 cm, 43% (140) između 51 i 100 cm, 8% (26) između 101 i 150 cm, dok je svega 1% (4) žrtvenika visoko između 151 i 180 cm.

žrtvenicima kat. br. 230, 233 i 235 koji su se nalazili su Franjevačkom samostanu u Karinu, također uništenom tijekom rata.

¹²⁵ Dräger 1994, 31. Ukoliko je manje od 80 cm onda ne može biti postolja za kip.

¹²⁶ Kewley 1973, 2; Kremer 2012, 417.

Visina žrtvenika		Ukupno	
0-50	9-20	18	154
	21-30	47	
	31-40	59	
	41-50	30	
51-100	51-60	37	139
	61-70	32	
	71-80	25	
	81-90	25	
	91-100	20	
101-150	101-110	12	26
	111-120	5	
	121-130	6	
	131-140	2	
	141-150	1	
151-180	151-160	2	4
	161-170	0	
	171-180	2	

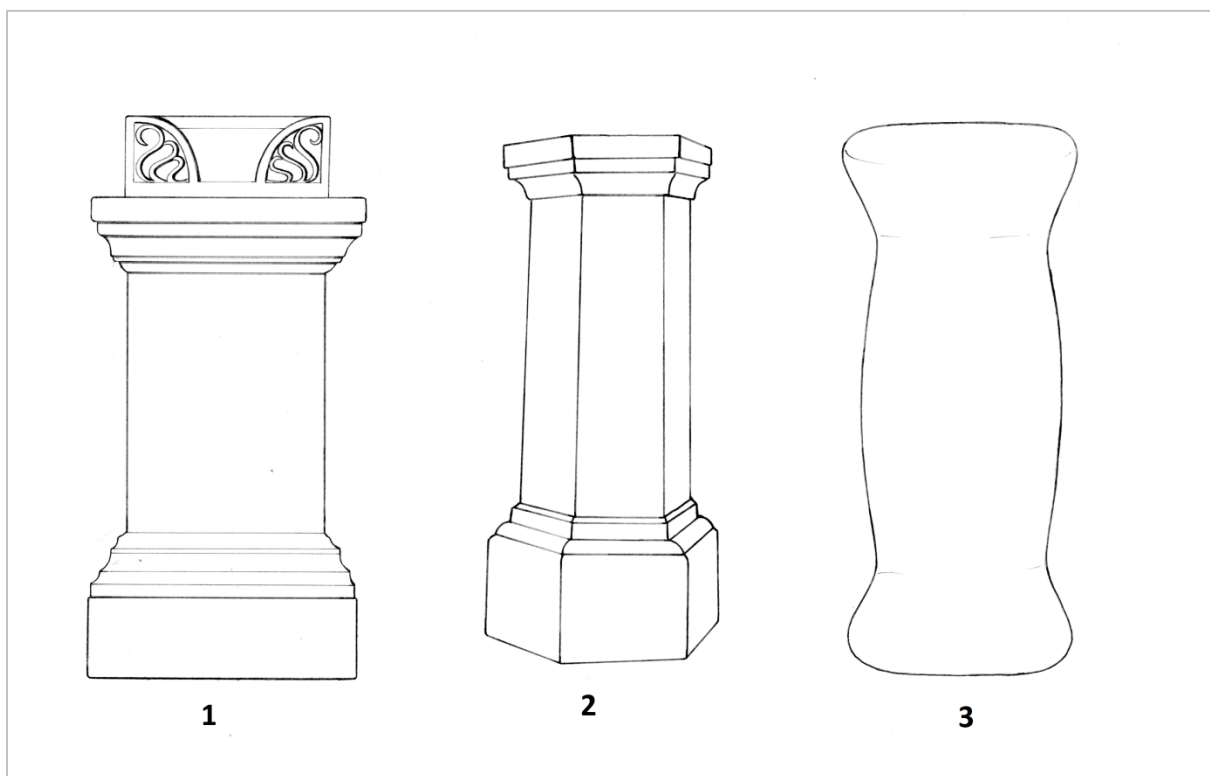
Grafikon 1. Odnosi visina žrtvenika

Kako su pokazala dosadašnja istraživanja provedena na području rasprostriranja Carstva, manji žrtvenici bili su smješteni u kućnom okruženju, kao i u kontekstu svetišta, a koristili su se za skromnije žrtvene darove, sagorijevanje mirisnih trava i sjemenja ili kao zavjetni darovi.¹²⁷ Iako do sada u literaturi nisu istraženi odnosi između veličine žrtvenika, božanstva kojima su posvećivani i dedikanata koji su podizali žrtvenike, pokušali smo tu vezu istražiti na primjeru najmanjih žrtvenika visine do 30 cm s područja Hrvatske. Žrtvenici visine do 30 cm zastupljeni su sa 65 primjeraka. Najviše ih je posvećeno Silvanu (15), dok su preostali posvećeni nimfama (6), Dijani (4), Jupiteru (4), Liberu (2), Mithri (2) te Asklepiju, Asklepiju i Higeji, Izidi, Minervi, Nemezi, Sirijskim Bogovima, Triti, Trivijama i Veneri. Za 16 žrtvenika nije poznato komu su bili posvećeni. Tek na jednom žrtveniku zabilježena je služba dedikanta. Riječ je o Aureliju Titu, vojniku legije *I. Adiutrix pia fidelis* koji je podigao božici Dijani žrtvenik (kat. br. 254) visok svega 22 cm. Na temelju ovakve analize nismo mogli ustanoviti vezu između veličine žrtvenika, božanstva i dedikanta. Razlog navedenom jest u činjenici da su i maleni žrtvenici posvećeni velikom broju božanstava, a službe dedikanata najčešće nisu zabilježene.

¹²⁷ Reisch 1894, 1662; Kremer 2012, 417.

5.2. Oblik žrtvenika

Žrtvenike prema obliku možemo podijeliti na (1) pravokutne, (2) šesterokutne i (3) okrugle. Najbrojniji su pravokutni koji su zastupljeni s 547 (69%) žrtvenika, dok su svega dva žrtvenika šesterokutnog (kat. br. 628, 753) te jedan okruglog (kat. br. 355) oblika. Oblik nije moguće odrediti za 238 (30%) žrtvenika.¹²⁸

Slika 11. Oblici zavjetnih žrtvenika

¹²⁸ Oblik nije moguće odrediti žrtvenicima za koje nemamo fotografije, crteže te pristup njihovom mjestu pohrane, njih 234, kao ni za četiri žrtvenika kojima je sačuvan samo ulomak natpisnog polja. Za dio žrtvenika koji je objavljen bez fotografija poznate su dimenzije i/ili djelomični podaci o njihovom izgledu, ali se na temelju dostupnih podataka ne može odrediti oblik samog žrtvenika.

Analogije šesterokutnim i okruglim oblicima postoje u Carstvu. Šesterokutni žrtvenik pronađen je Karnuntu u Austriji (Kremer 2012, kat. br. 241), a okrugli u Viminaciju u Srbiji (IMS II, 23).

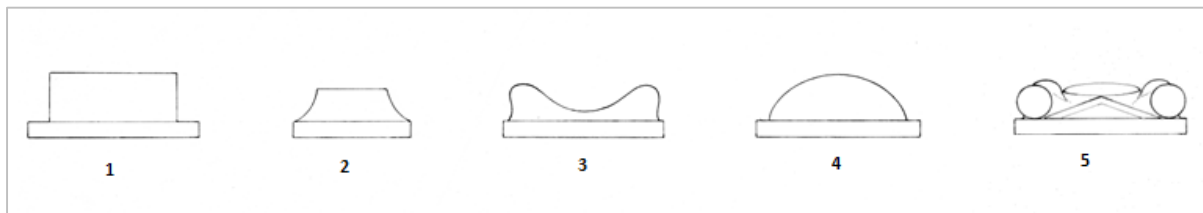
5.3. Oblikovanje kruništa

Kako smo već spomenuli, sastavni dijelovi žrtvenika su baza, tijelo i krunište, između kojih se nalaze profilacije koje ih povezuju. Od ovih dijelova, najkarakterističnije je krunište žrtvenika. U prethodno spomenutoj literaturi formalna istraživanja utemeljena su upravo na analizi oblika i dekoracije kruništa, na što smo se i mi odlučili prilikom formalne analize žrtvenika iz Hrvatske.

5.3.1 Oblikovanje vrha kruništa

S obzirom na oblikovanje vrha kruništa žrtvenike možemo podijeliti u pet kategorija:

1. Žrtvenici s ravnim završetkom kruništa
2. Žrtvenici sa stožastim završetkom kruništa
3. Žrtvenici sa sedlastim završetkom kruništa
4. Žrtvenici s ovalnim završetkom kruništa
5. Žrtvenici s reljefno istaknutim vrhom kruništa

Slika 12. Shematski prikaz oblikovanja kruništa

Žrtvenici s ravnim završetkom kruništa mogli su imati jednostavno krunište bez dodatnih reljefnih ukrasa, međutim, krunište je moglo biti ukrašeno raznim reljefima, stiliziranim akroterijima i zabatima, kao i pulvinima koji su bili uklopljeni u ravan završetak kruništa. Unutar ove kategorije moguće je smjestiti 232 žrtvenika.

Žrtvenici sa stožastim završetkom mogli su imati jednostavno krunište bez dodatnih reljefnih ukrasa, kao i krunište ukrašeno stiliziranim akroterijima. Unutar ove kategorije moguće je smjestiti 12 žrtvenika.

Žrtvenici sa sedlastim završetkom imaju jednostavno krunište bez dodatnih reljefnih ukrasa. Unutar ove kategorije moguće je smjestiti 10 žrtvenika.

Žrtvenici s ovalnim završetkom mogli su imati jednostavno krunište bez dodatnih reljefnih ukrasa, kao i krunište ukrašeno reljefima i stiliziranim akroterijima. Unutar ove kategorije moguće je smjestiti šest žrtvenika.

Unutar pete kategorije smjestili smo žrtvenike s reljefno istaknutim vrhom kruništa. Riječ je o žrtvenicima koji na vrhu kruništa imaju reljefno istaknute pulvine, akroterije, zabate te kružne fokuse. Unutar ove kategorije moguće je smjestiti 71 žrtvenik.

Tablica 1. Žrtvenici s obzirom na oblikovanje vrha kruništa

Kategorija	Kat. br.
1	1, 4, 6, 9, 10, 12, 15, 16, 25, 33, 40, 45, 46, 56, 57, 67, 68, 76, 77, 85, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 105, 115, 120, 124, 125, 142, 146, 151, 155, 158, 168, 171, 173, 176, 182, 187, 192, 205, 206, 207, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 239, 240, 247, 250, 251, 256, 262, 270, 273, 277, 280, 293, 301, 311, 317, 318, 332, 334, 347, 349, 350, 353, 357, 371, 372, 373, 374, 376, 382, 392, 401, 402, 405, 419, 424, 426, 430, 431, 432, 435, 436, 439, 448, 449, 462, 465, 466, 469, 471, 473, 474, 477, 478, 481, 483, 486, 487, 488, 489, 490, 503, 504, 506, 510, 511, 516, 521, 522, 523, 527, 534, 544, 551, 554, 555, 566, 567, 568, 588, 589, 590, 592, 597, 598, 605, 606, 608, 609, 610, 611, 613, 614, 616, 618, 620, 622, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 632, 638, 639, 645, 649, 650, 652, 654, 655, 656, 657, 660, 661, 665, 666, 667, 668, 670, 673, 675, 677, 678, 689, 692, 693, 696, 692, 693, 696, 699, 700, 702, 703, 705, 711, 715, 716, 719, 720, 725, 726, 729, 733, 734, 736, 742, 743, 745, 749, 750, 751, 753, 754, 755, 756, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 776, 777, 778, 779, 780, 785, 787
2	2, 5, 26, 41, 49, 65, 221, 267, 679, 688, 694, 700
3	7, 113, 229, 252, 289, 302, 323, 417, 475, 509
4	93, 117, 644, 651, 662, 669
5	22, 107, 108, 122, 127, 175, 181, 184, 191, 196, 198, 208, 213, 216, 241, 246, 261, 264, 272, 290, 294, 296, 298, 305, 306, 312, 325, 326, 327, 328, 335, 346, 348, 378, 386, 391, 427, 440, 453, 454, 460, 467, 482, 484, 526, 541, 584, 586, 595, 596, 602, 612, 634, 635, 636, 637, 653, 671, 680, 709, 722, 727, 728, 729, 746, 766, 773, 782, 786, 788

Od ukupno 788 zavjetnih žrtvenika koji predstavljaju istraživani uzorak 29% (232 žrtvenika) ima ravno, 2% (12 žrtvenika) stožasto, 1% (10 žrtvenika) sedlasto, 1% (6 žrtvenika) ovalno te 9% (70 žrtvenika) reljefno istaknuti vrh kruništa.

Unutar uspostavljenih kategorija nije moguće smjestiti 58% (458) žrtvenika. Razlozi tome su oštećenost žrtvenika, kao i nedostatak podataka o njihovom izgledu.

5.3.2 Žrtvenici sa stiliziranim akroterijima na rubovima kruništa

Žrtvenike sa stiliziranim (pseudo)akroterijima na rubovima kruništa podijelili smo u pet kategorija:

1. Žrtvenici sa stiliziranim akroterijima
 - a. na rubovima kruništa ravnog završetka
 - b. na rubovima kruništa stožastog završetka
 - c. na rubovima kruništa ovalnog završetka
2. Žrtvenici sa stiliziranim akroterijima koji su ukrašeni reljefom (rozeta, palmeta)
3. Žrtvenici sa stiliziranim akroterijima između kojih se nalazi zabat
4. Žrtvenici sa stiliziranim akroterijima između kojih se nalazi zabat koji je ukrašen reljefom
5. Žrtvenici sa stiliziranim akroterijima između kojih se nalazi reljef (rozeta, palmeta, zvijezda)

Prvu kategoriju predstavljaju žrtvenici koji su ukrašeni stiliziranim akroterijima na rubovima kruništa. Stilizirani akroteriji na ovim žrtvenicima su jednostavni i neukrašeni, međutim, s obzirom na završetak vrha kruništa podijelili smo ih u tri podkategorije: (1a) žrtvenike sa stiliziranim akroterijima na rubovima kruništa ravnog završetka, (1b) žrtvenike sa stiliziranim akroterijima na rubovima kruništa stožastog završetka, (1c) žrtvenike sa stiliziranim akroterijima na rubovima kruništa ovalnog završetka. Unutar ove kategorije moguće je smjestiti 56 žrtvenika.

Drugu kategoriju predstavljaju žrtvenici koji su ukrašeni stiliziranim akroterijima na rubovima kruništa, a između kojih se nalazi reljef u obliku rozete ili palmete. Unutar ove kategorije moguće je smjestiti pet žrtvenika.

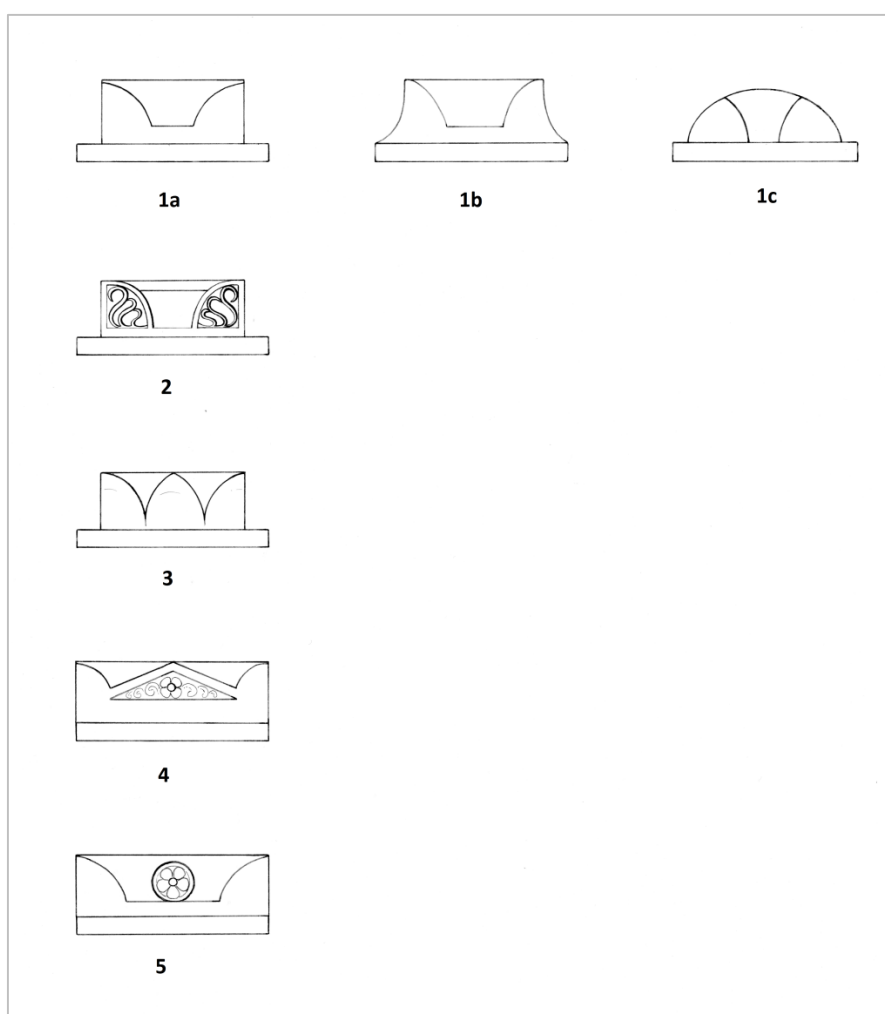
Treću kategoriju predstavljaju žrtvenici koji su ukrašeni stiliziranim akroterijima na rubovima kruništa ravnog završetka, a između kojih se nalazi zabat. Unutar ove kategorije moguće je smjestiti šest žrtvenika.

Četvrtu kategoriju predstavljaju žrtvenici koji su ukrašeni stiliziranim akroterijima na rubovima kruništa ravnog završetka, a između kojih se nalazi zabat ukrašen reljefom. Unutar ove kategorije moguće je smjestiti dva žrtvenika.

Petu kategoriju predstavljaju žrtvenici koji su ukrašeni stiliziranim akroterijima na rubovima kruništa ravnog završetka, a između kojih se nalazi reljef u obliku rozete, palmete i zvijezde. Unutar ove kategorije moguće je smjestiti šest žrtvenika.

Tablica 2. Žrtvenici sa stiliziranim akroterijima na rubovima kruništa

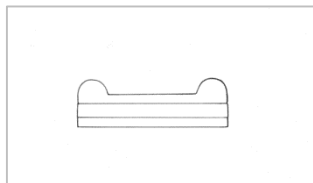
Kategorija		Kat. br.	Ukupno
1	a	112, 158, 173, 206, 222, 262, 280, 426, 471, 534, 588, 608, 611, 614, 627, 649, 654, 661, 668, 670, 672, 675, 692, 693, 696, 697, 698, 701, 704, 716, 720, 724, 725, 739, 741, 742, 745, 749, 750, 755, 756, 760, 770, 771, 772, 774, 776, 778, 779, 780, 785	51
	b	679, 688, 694	3
	c	651, 662	2
2		628, 650, 677, 678, 754	5
3		101, 372, 374, 608, 618, 634	6
4		176, 405	2
5		207, 652, 667, 710, 734, 763	6

Slika 13. Shematski prikaz kruništa ukrašenog stiliziranim akroterijima

5.3.3 Žrtvenici s istaknutim akroterijima na rubovima kruništa

Na 16 žrtvenika, odnosno 2% od ukupnog broja spomenika, rubovi kruništa ukrašeni su istaknutim akroterijima. Na području provincije Dalmacije pronađeno je 14 žrtvenika (kat. br. 127, 175, 213, 246, 272, 294, 296, 298, 391, 453, 482, 484, 586, 595), dok su svega dva, iz Siska (kat. br. 709) i Zagreba (kat. br. 786), pronađena u Panoniji.

Slika 14. Shematski prikaz kruništa ukrašenog istaknutim akroterijima

5.3.4 Žrtvenici s pulvinima na rubovima kruništa

Žrtvenike s pulvinima na rubovima kruništa podijelili smo u šest kategorija:

1. Žrtvenici s pulvinima koji se izdižu iz vrha kruništa
 - a. pulvini su bez reljefa
 - b. pulvini su ukrašeni reljefom
2. Žrtvenici s pulvinima djelomično uklopljenim u ravan vrh kruništa
 - a. pulvini su bez reljefa
 - b. pulvini su ukrašeni reljefom
3. Žrtvenici s pulvinima djelomično uklopljenim u sedlast vrh kruništa
 - a. pulvini su bez reljefa
 - b. pulvini su u obliku voluta
4. Žrtvenici s pulvinima uklopljenim u ravan vrh kruništa
 - a. pulvini su bez reljefa
 - b. pulvini su ukrašeni reljefom
 - c. pulvini su bez reljefa, a između pulvina se nalazi trokutasti zabat
 - d. pulvini su ukrašeni reljefom, a između pulvina se nalazi trokutasti zabat
 - e. pulvini su ukrašeni reljefom, a između pulvina se nalazi reljefni ukras
5. Žrtvenici s pulvinima između kojih prodire stožasti vrh kruništa
 - a. pulvini su bez reljefa, a između pulvina se nalazi trokutasti zabat
 - b. pulvini su ukrašeni reljefom, a između pulvina se nalazi trokutasti zabat
 - c. pulvini su ukrašeni reljefom, isto kao i prostor između njih
6. Žrtvenici s pulvinima između kojih se nalazi trokutasti zabat
 - a. pulvini su bez reljefa
 - b. pulvini su ukrašeni reljefom, isto kao i prostor između njih
 - c. pulvini su ukrašeni reljefom

Prvu kategoriju predstavljaju žrtvenici ukrašeni pulvinima koji se samostalno izdižu iz vrha kruništa. S obzirom na reljefnu dekoraciju podijelili smo ih u dvije podkategorije: (1a) s neukrašenim pulvinima i (1b) s pulvinima ukrašenim reljefom u obliku rozete. Unutar ove kategorije moguće je smjestiti četiri žrtvenika.

Drugu kategoriju predstavljaju žrtvenici ukrašeni pulvinima koji su djelomično uklopljeni u ravan završetak kruništa. S obzirom na reljefnu dekoraciju podijelili smo ih u dvije

podkategorije: (2a) s neukrašenim pulvinima i (2b) s pulvinima ukrašenim reljefom u obliku rozete ili koncentričnih krugova.

Unutar podkategorije 2a moguće je smjestiti 14 žrtvenika koji su pronađeni na području provincije Dalmacije. Unutar podkategorije 2b moguće je smjestiti tri žrtvenika koji su pronađeni na području provincije Panonije.

Treću kategoriju predstavljaju žrtvenici ukrašeni pulvinima koji su djelomično uklopljeni u sedlast završetak kruništa. S obzirom na reljefnu dekoraciju podijelili smo ih u dvije podkategorije: (3a) s neukrašenim pulvinima i (3b) s pulvinima u obliku voluta. Unutar ove kategorije moguće je smjestiti sedam žrtvenika pronađenih na području provincije Dalmacije.

Četvrtu kategoriju predstavljaju žrtvenici ukrašeni pulvinima koji su uklopljeni u ravan završetak kruništa. S obzirom na reljefnu dekoraciju podijelili smo ih u pet podkategorija: (4a) s neukrašenim pulvinima, (4b) s pulvinima ukrašenim reljefom u obliku rozete, (4c) s trokutastim zabatom između pulvina, (4d) s pulvinima ukrašenim reljefom u obliku rozete i trokutastim zabatom između pulvina, te (4e) s pulvinima ukrašenim reljefom u obliku rozete ili Meduze i reljefno ukrašenim trokutastim zabatom između pulvina. Unutar ove kategorije moguće je smjestiti 18 žrtvenika.

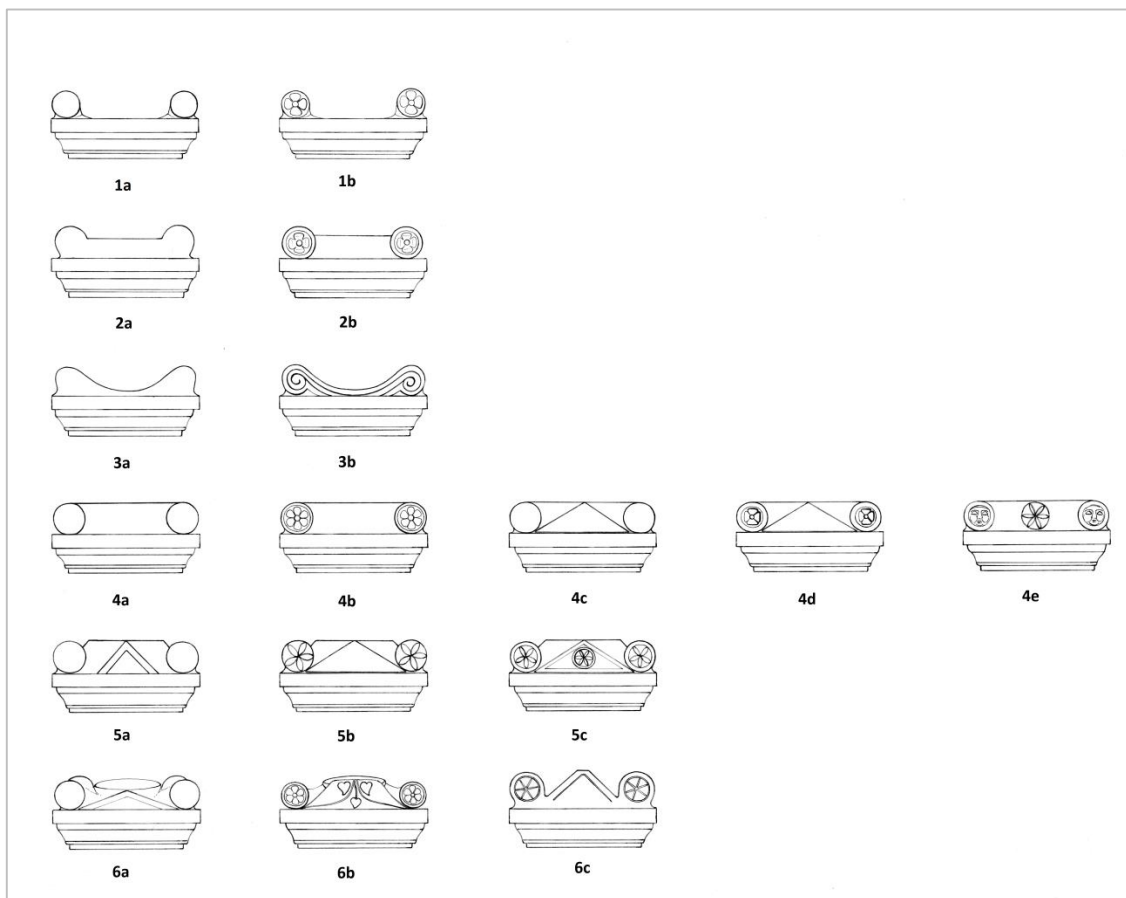
Petu kategoriju predstavljaju žrtvenici ukrašeni pulvinima između kojih prodiere stožasti završetak kruništa. S obzirom na reljefnu dekoraciju podijelili smo ih u tri podkategorije: (5a) s neukrašenim pulvinima i trokutastim zabatom između, (5b) s pulvinima koji su ukrašeni reljefom, a između pulvina se nalazi trokutasti zabat, te (5c) s pulvinima koji su ukrašeni reljefom, isto kao i prostor između njih. Unutar ove kategorije moguće je smjestiti 11 žrtvenika.

Šestu kategoriju predstavljaju žrtvenici ukrašeni pulvinima između kojih se nalazi trokutasti zabat. S obzirom na reljefnu dekoraciju podijelili smo ih u tri podkategorije: (6a) s neukrašenim pulvinima, (6b) s pulvinima ukrašenim reljefom, isto kao i prostor između njih, te (6c) s pulvinima ukrašenim reljefom u obliku zvijezde. Unutar ove kategorije moguće je smjestiti deset žrtvenika.

Žrtvenik nepoznatom božanstvu iz Podgrađa kod Benkovca (kat. br. 348), žrtvenik Dijani i nimfama iz Varaždinskih toplica (kat. br. 766) te žrtvenik Jupiteru iz Osijeka (kat. br. 639) također su ukrašeni pulvinima na rubovima kruništa, međutim, s obzirom na to da nisu sačuvani u cijelosti nije ih moguće precizno smjestiti unutar pojedinih kategorija.

Tablica 3. Žrtvenici s pulvinima na rubovima kruništa

Kategorija		Kat. br.	Ukupno
1	a	305, 467, 589	3
	b	584	1
2	a	181, 184, 191, 261, 264, 306, 325, 326, 327, 328, 335, 346, 386, 596	14
	b	653, 722, 788	3
3	a	113, 114, 260, 289, 302, 417	6
	b	229	1
4	a	146, 241, 373, 392, 671, 705, 730, 743, 764	9
	b	637	1
	c	378, 746	2
	d	155	1
	e	6, 311, 613, 751, 777	5
5	a	122	1
	b	124, 196, 635, 728, 729	5
	c	22, 427, 526, 680, 773	5
6	a	108, 208, 216, 312, 460, 636, 726, 727, 773	8
	b	541	1
	c	782	1
neodredivo		348, 639, 766	3

Slika 15. Shematski prikaz kruništa ukrašenog pulvinima

5.4. Reljefna dekoracija

Većinu zavjetnih žrtvenika posvećenih bogovima predstavljaju jednostavni žrtvenici bez dekoracija, uz izuzetak onih ukrašenih razrađenijom dekoracijom u obliku bogatih reljefnih prikaza. Od ukupno 557 uvidom u građu ili na temelju fotografija dokumentiranih zavjetnih žrtvenika pronađenih na području Hrvatske, 70 žrtvenika, odnosno njih 13%, ukrašeno je reljefnim prikazom.¹²⁹

Reljefne prikaze možemo podijeliti u dvije glavne skupine. Prvu skupinu predstavljaju prikazi božanstava i njihovih atributa, a drugu prikazi kulturnih scena, odnosno prikazi žrtvovanja i predmeta rabljenih u kultu. U većini slučajeva reljef je izveden na užim bočnim stranama, međutim, zastupljeni su i primjerci s reljefom na prednjoj i/ili stražnjoj strani žrtvenika.

5.4.1 Prikazi božanstava i njihovih atributa

Bogovi i božice prikazani su na 14 žrtvenika. Među njima je sedam žrtvenika s reljefom izvedenim na prednjoj strani, pet žrtvenika s reljefima na užim stranama te po jedan žrtvenik s reljefom samo na lijevoj, desnoj ili stražnjoj strani žrtvenika. Žrtvenici su posvećeni rimskim (Silvan, Jupiter, Herkul, Valetudo, Liber, Merkur, Apolon) i orijentalnim (Kauti, Kautopati, Sol, Izida, Serapis) kultovima. (Tablica 4)

Na spomeniku iz Pule (kat. br. 46) prikazan je u reljefu Silvan s kozjim ušima, zakrivljenim štapom u ruci i psom do njega. Silvan je uklesan i na žrtveniku iz Privlake kod Nina (kat. br. 303), gdje je prikazan s kozjim nogama i rogovima te pedumom u lijevoj ruci i srpom u desnoj. Na žrtveniku iz Daruvara (kat. br. 612) u reljefu su prikazani Silvan i njegove pratilice Silvane. Silvan je prikazan kako u lijevoj ruci drži granu, a u desnoj srp.

Na spomeniku iz Plata na otoku Braču (kat. br. 93) prikazano je u reljefu poprsje boga Jupitera. Reljef je izveden u polukružnom polju oblikovanom na prednjoj strani kruništa žrtvenika. Jupiteru je posvećen i mramorni žrtvenik iz Osijeka (kat. br. 639) na čijoj je lijevoj užoj strani prikazana u reljefu Minerva, a na desnoj Junona. Minerva je prikazana s egidom i glavom Gorgone na prsima, kacigom s perjanicom na glavi i kopljem u ruci, dok Junona ima veo preko glave, u desnoj ruci drži zdjelicu, a lijevom se rukom oslanja na koplje.

¹²⁹ Među njima se nalazi pet žrtvenika (kat. br. 351, 421, 459, 620, 736), koji se smatraju izgubljenima, nisu sačuvane ni njihove fotografije i/ili crteži, dok je literaturi zabilježeno da imaju reljef.

Pratioci boga Mithre prikazani su na dva žrtvenika iz Poleva kod Goričana. Na lijevoj užoj strani jednog od žrtvenika prikazan je u reljefu Kautopat (kat. br. 677), dok je na desnoj užoj strani drugog žrtvenika prikazan Kaut (kat. br. 678).

Na žrtveniku iz Solina (kat. br. 456) prikazan je na prednjoj strani Herkul s toljagom u desnoj te lavljom kožom u lijevoj ruci. Herkulu je posvećen i žrtvenik iz Osijeka (kat. br. 667), na čijoj je desnoj užoj strani u reljefu prikazan Herkul s toljagom i lavljom kožom, a na lijevoj Minerva s kopljem, egidom i sovom.

Iz Zadra potječe monumentalni žrtvenik (kat. br. 584) posvećen Izidi, Serapisu, Liberu i Liberi, koji je ukrašen reljefima na svim stranama osim na prednjoj. Na lijevoj užoj strani ovog žrtvenika prikazani su u reljefu Izida i Serapis, a na desnoj Liber i Libera. Na stražnjoj strani prikazani su Anubis i Harpokratis.

U Funtani kod Buzeta pronađen je anepigrafski žrtvenik (kat. br. 6), na čijoj je lijevoj užoj strani prikazan u reljefu ženski lik obavijen plaštom te s klasom žita i makom u ruci. Na desnoj užoj strani prikazan je u reljefu ženski lik s vazom s cvijećem u lijevoj ruci, dok desnom rukom pridržava papak jarića. Pretpostavlja se da je na žrtveniku prikazana Flora ili Tellus.¹³⁰

Iz Pule potječe žrtvenik posvećen bogu Solu (kat. br. 42) s čije je prednje strane prikazana glava bradatog muškarca, interpretiranog kao božanstvo.¹³¹

U selu Zelengrad kod Obrovca pronađen je žrtvenik (kat. br. 311) čije je natpisno polje ukrašeno reljefom žene u hitonu, a oko kojega se nalazi natpis koncipiran u tri reda: *Val(etudini) Sta(tae) sac(rum) / Lurnio Cal(---) / v(otum) s(olvit) l(ibens)*.

U Varaždinskim toplicama pronađen je žrtvenik bez natpisa (kat. br. 777) koji je na lijevoj užoj strani ukrašen reljefom boga Merkura, a na desnoj reljefom Apolona.

¹³⁰ Girardi Jurkić 1977, 18; 2005, 192 – 193, kat. br. 2.20.3.

¹³¹ Girardi Jurkić 2005, 193.

Tablica 4. Žrtvenici s reljefnim prikazom božanstava

Kat. Br.	Prednja s.	Lijeva s.	Desna s.	Stražnja s.	Posveta	Mjesto nalaza
303	Silvan				<i>S(ilvano)</i>	Nin
46	Silvan, pas					Pula
612	Silvan i pratnja					Daruvar
93	Jupiter	<i>urceus</i>	<i>patera</i>		<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo)</i>	Brač, Plate
639		Junona	Minerva		<i>[I(ovi)] O(ptimo) M(aximo)</i>	Osijek
677		Cautopates			<i>Cautopati</i>	Poleve
678			Cautes		<i>Cauti</i>	Poleve
456	Herkul				<i>Her(culi) Aug(usto)</i>	Solin
667		Minerva	Herkul		<i>Herc(uli) Aug(usto)</i>	Osijek
584		Izida, Serapis	Liber, Libera	Anubis, Harpokratis	<i>Isidi Serapi Liber(o) Liberae</i>	Zadar
6		ženski lik	ženski lik, jarac		<i>Tellus</i>	Buzet
42	glava božanstva				<i>Soli</i>	Pula
311	žena u hitonu	<i>urceus</i>	<i>patera</i>		<i>Val(etudini)</i>	Obrovac
777		Merkur	Apolon			Varaždinske toplice

Atributi božanstava prikazani su na 13 žrtvenika. Najčešće su prikazani na bočnim užim stranama žrtvenika, a zastupljeni su i primjeri s reljefima na prednjoj strani. (Tablica 5)

Jupiterovi atributi, munja i orao, prikazani su na sedam žrtvenika (kat. br. 248, 386, 526, 649, 680, 693, 739). Prikazani su na užim stranama žrtvenika, najčešće po jedan atribut na svakoj strani, a pojavljuju se i samostalno. Ovo su najčešći atributi vrhovnog boga rimskog panteona.¹³²

Atributi boga Libera prikazani su na tri žrtvenika. Uz Libera se najčešće prikazuju vinova loza, kantaros, pantere i tirs, štap omotan vinovom lozom sa šišarkom na vrhu.¹³³ Na žrtveniku iz Labina (kat. br. 267) na lijevoj užoj strani prikazani su u reljefu tirs i pedum, a na desnoj kantaros iz kojeg izlazi mladica vinove loze s lišćem i grozdovima. Na žrtveniku iz Podgrađa kod Benkovca (kat. br. 342) na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu jarac koji jede

¹³² Ley 1999, 82 – 83. Ovidije u *Metamorfozama* (*Met. 10.155*) pri prepričavanju mita o Jupiteru i Ganimedu piše: „*Rex superum Phrygii quondam Ganymedis amore arsit, et inventum est aliquid, quod Iuppiter esse, quam quod erat, mallet*“, pokazujući nam kako se Jupiter poistovjećuje s orlom.

¹³³ Jadrić 2007, 70.

grožđe s mladice vinove loze, a na desnoj pantera i tirs. Na žrtveniku iz Siska (kat. br. 703) na lijevoj užoj strani prikazano je u reljefu lišće loze, a na desnoj srp.

Herkulovi atributi prikazani su na dva žrtvenika. Riječ je redom o atributima koji simboliziraju uspjehe postignute tijekom ispunjavanja dvanaest zadataka, koje mu je prema mitu zadao kralj Euristej. Na žrtveniku iz Pule (kat. br. 37) na lijevoj užoj strani prikazana je okrugla posuda s ručkama, a na desnoj toljaga. Na prednjoj strani prikazan je u reljefu vepar iznad kojega se nalazi natpis. Na žrtveniku iz kamenoloma sv. Ilije kod Trogira (kat. br. 528) na lijevoj užoj strani prikazani su toljaga, koža nemejskog lava i grana jabuke, a na desnoj tronožac i skifos.

Iz Kapljuča u Solinu potječe ulomak žrtvenika (kat. br. 427) posvećenog Silvanu na čijem je kruništu između pulvina prikazan pas. Pas čuvar se, uz kozu i jarca, često prikazuje na reljefnim spomenicima iz kulta boga Silvana.¹³⁴

Tablica 5. Žrtvenici s reljefnim prikazom atributa božanstava

Kat. Br.	Prednja s.	Lijeva s.	Desna s.	Posveta	Mjesto nalaza
248		orao	munja	I(ovi) O(ptimo) M(aximo)	Klis
680		munja	orao	I(ovi) O(ptimo) M(aximo)	Sisak
693		munja, strijele	orao	I(ovi) O(ptimo) M(aximo) et Cereri	Sisak
649		orao	orao	I(ovi) O(ptimo) M(aximo) Aet(erno)	Osijek
739		munja	patera	I(ovi) O(ptimo) M(aximo) sacr(um)	Topusko
386		munja		I(ovi) O(ptimo) M(aximo) M(arti)	Skradin
526			orao	I(ovi) O(ptimo) M(aximo) [I]unon(i) [R]egin[ae] [Fo]rtun(ae) [R]edu[c]i e[t] [Gen(io)]	Trilj
267		tirs, pedum	kantaros	Libero Pa(tri) Aug(usto)	Labin
342		jarac	pantera, ris	Libero Patri	Podgrađe kod Benkovca
703		loza	srp	Libero [P]atr[i] Aug(usto) sacr(um)	Sisak
37	svinja	zdjela	toljaga		Trogir
528		toljaga, koža nemejskog lava, grana jabuke	tronožac, skifos	[H]ercul[i] Aug(usto)	Trogir
427	pas			[S(ilvano) A]ug(usto)	Solin

¹³⁴ Perinić Muratović 2008, 288 – 291.

5.4.2 Prikazi žrtvovanja i predmeta rabljenih u kultu

Prikazi žrtvovanja, odnosno žrtvenika, pojavljuju se na svega dva žrtvenika. Oba potječu iz provincije Dalmacije, konkretnije s prostora Liburna, te su posvećena autohtonim božicama.

Na žrtveniku iz Nadina (kat. br. 290) prikazana je u reljefu osoba koja je preko glave pokrivena velom te u lijevoj ruci drži pateru. Ispred nje položena su tri malena žrtvenika od kojih središnji i desni sadrže uklesan natpis *Lat(rae) // l(ibens) / m(erito)*. Spomenik je posvećen liburnskoj božici Latri, a datira u 1. ili 2. stoljeće.

Na spomeniku iz Rabca (kat. br. 360) prikazan je u reljefu ženski lik s klasom u ruci te žrtvenik s vijencem. S obzirom na to da je spomenik fragmentarno sačuvan, ne možemo sa sigurnošću tvrditi da je riječ o zavjetnom žrtveniku, iako se kao takav javlja u znanstvenoj literaturi.¹³⁵ Spomenik je posvećen histarskoj božici Aitici Augusti, a datira u 1. ili 2. stoljeće.

Prikazi predmeta rabljenih u kultu, odnosno plitke zdjele (lat. *patera*) i vrča (lat. *urceus*), predstavljaju najčešće motive na žrtvenicima. Ovi motivi javljaju se na 27 žrtvenika, od toga urceus na 24, a patera na 23 žrtvenika. Na istom spomeniku najčešće su prikazana oba motiva, rjeđe pojedinačno, a javljaju se i u kombinaciji s drugim motivima kao što su bačva, posuda sa žitom, munja, kotač i grifon. Kada su istovremeno prikazani, u 17 slučajeva patera je prikazana na desnoj, a urceus na lijevoj bočnoj strani žrtvenika, dok je na jednom žrtveniku urceus prikazan na desnoj, a patera na lijevoj bočnoj strani žrtvenika. Od ukupno 27 žrtvenika ukrašenih reljefnim prikazom patere i urceusa, 15 je posvećeno vrhovnom Jupiteru.

Slika 16. Urceus i patera (kat. br. 635)

¹³⁵ Girardi Jurkić 1974, bilj. 20; 1981, 160; 1984, 13; 2005, 121, kat. br. 1.1.1; Zović, Kurilić 2015, 423, br. 15.

Tablica 6. Žrtvenici s reljefnim prikazom predmeta rabljenih u kultu

Kat. Br.	Lijeva strana	Desna strana	Posveta	Mjesto nalaza
93	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo)</i>	Brač, Plate
222	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo) d(eo) D(olicheno)</i>	Josipdol
247	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>Genio coloniae M(artiae) I(uliae) S(alonitanorum)</i>	Klis
311	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>Val(etudini)</i>	Obrovac
373	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>S(oli) I(nvicto) M(ithrae)</i>	Senj
421	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo)</i>	Solin
622	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo)</i>	Klisa
635	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo)</i>	Osijek
636	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo)</i>	Osijek
637	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo)</i>	Osijek
642	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo)</i>	Osijek
650	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo) Iunoni Minervae</i>	Osijek
736	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>Silvanis Aug(ustis)</i>	Topusko
779	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo)</i>	Vinkovci
688	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo) G(enio) loc(i)</i>	Sisak
738	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo) Senam(o?)</i>	Topusko
764	<i>urceus</i>	<i>patera</i>	<i>Dom(inae) et d(eae) [Di]anae</i>	Varaždinske toplice
213	<i>patera</i>	<i>urceus</i>	<i>Marti sacr(um)</i>	Ivoševci
223	<i>urceus</i>		<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo) et Genio loci m(unicipii) Met(uli)</i>	Josipdol
623	<i>urceus</i>		<i>Mar[ti Aug(usto et] Victo[riae sac(rum)]</i>	Kneževi vinogradi
665	<i>urceus</i>		<i>Danuvio et Dravo</i>	Osijek
781	<i>urceus</i>	bačva	<i>Liberio et Liberae</i>	Vinkovci
140		<i>patera</i>	<i>[Dia]nae</i>	Čitluk
634	<i>patera</i>	<i>patera</i>	<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo)</i>	Osijek
739	<i>munja</i>	<i>patera</i>	<i>I(ovi) O(ptimo) M(aximo)</i>	Topusko
666	grifon, kotač	<i>urceus, patera</i>	<i>Fortuna[e] Casual[i]</i>	Osijek
705	posuda sa žitom	<i>urceus, patera</i>	<i>Cereri Aug(ustae)</i>	Sisak

Osim na prethodno navedenim žrtvenicima, *patera* je prikazana na još dva žrtvenika iz Pule (kat. br. 58) i Koljana kod Vrlike (kat. br. 256). U ovim slučajevima reljef se nalazi na prednjoj strani žrtvenika.

Smještaj *patere* na desnu, a *urceusa* na lijevu stranu žrtvenika dovodi se u izravnu vezu s položajem svećenika u odnosu na žrtvenik prilikom žrtvovanja. Na brojnim prikazima žrtvovanja možemo vidjeti kako se svećenik nalazio desno od žrtvenika kako bi desnom rukom mogao najjednostavnije izliti žrtvene libacije i izvesti druge obredne radnje te pritom biti okrenut prema štovateljima. S lijeve strane žrtvenika nalazio se *Camillus* koji je bio zadužen za

nošenje vrča u kojem je bila tekućina za libaciju.¹³⁶ Na brojnim reljefnim prikazima žrtvovanja možemo vidjeti pateru u desnoj ruci osobe koja obavlja žrtveni ritual. Istovjetna situacija zabilježena je na prikazima na novcu, gdje se patera često prikazuje s desne strane.

Prikazi predmeta rabljenih u kultu pojavljuju se na još dva žrtvenika. Predmeti prikazani na tim žrtvenicima direktno su povezani s kultom kojima su žrtvenici podignuti te tipom žrtve koja se odvijala na njima.

Na spomeniku iz Podgrađa kod Benkovca (kat. br. 344) prikazani su predmeti koji se vežu uz Kibelin kult i obred žrtvovanja ovna (kriobolij).¹³⁷ Na prednjoj strani žrtvenika prikazan je u reljefu muškarac u togi, interpretiran kao svećenik, koji drži asciju i rog obilja. Na lijevoj užoj strani prikazana je u reljefu *patera*, a na desnoj glava jarca, *simpulum*, *culter* i *praefiriculum*.

Na spomeniku iz Galižane (kat. br. 10) prikazani su predmeti rabljeni u kultu božice Izide. Na prednjoj strani spomenika prikazani su u reljefu sistrum, trozub, bista s mačjom glavom, žrtvena plitica, dupin, snop munja i ptica. Na desnoj užoj strani prikazani su u reljefu polumjesec, kompas, ptica na sferi, klasje, koplje, kliješta, čekić, krilati Harpokrat s psom, nož i falus, a na lijevoj labrum, augurov štap, frula, siringa, cimbali, dvije amfore, veslo, kormilo, štap sa zmijom i kaducej.¹³⁸

¹³⁶ Bowerman 1913, 87 – 92; Candida 1979, 138.

¹³⁷ ROMIC I, 124.

¹³⁸ ROMIC I, 17.

5.4.3 Ostali reljefni prikazi

Na deset žrtvenika nalaze se reljefni prikazi koji ne pripadaju unutar gore navedenih kategorija. Po dva žrtvenika ukrašena su reljefima vijenca i križa, međutim, preostali spomenici ukrašeni su dekorativnim reljefima bez jasnog simboličkog značenja.

Vijenac od lišća hrasta (*corona civica*) prikazan je na žrtvenicima iz Garduna (kat. br. 189) i Kaštel Sućurca (kat. br. 242). Na oba žrtvenika reljef je izveden unutar natpisnog polja na prednjoj strani tijela žrtvenika, s time da se na žrtveniku posvećenom nimfama iz Kaštela unutar vijenca nalazi otučena rozeta. Ovaj se motiv pojavljuje na spomenicima od 27. god. pr. Kr. kada je Oktavijanu dodijeljena titula Augusta.¹³⁹

Na dva se žrtvenika s prednje strane nalazi uklesan reljef križa. Riječ o žrtvenicima Solu iz Iloka (kat. br. 620) te nimfama iz Solina (kat. br. 443). Kod spomenika iz Iloka vidi se da se radi o naknadno uklesanom križu, dok za žrtvenik iz Solina to ne možemo sa sigurnošću tvrditi.

Na pročelju kamene mrtvačnice uz crkvu sv. Petra na Gardunu ugrađen je ulomak žrtvenika (kat. br. 190) na čijoj je prednjoj strani reljef zvijezde i polumjeseca. Treba uzet u mogućnost da se radi o sekundarno uklesanom reljefu.

Iz Skradina potječe žrtvenik posvećen Jupiteru na čijoj je stražnjoj strani prikazana ovca (kat. br. 382).

U Arheološkom muzeju u Zagrebu pohranjen je žrtvenik (kat. br. 788) s čije je prednje strane u reljefu prikazan vepar. Spomeniku nedostaje natpis te stoga ne znamo kojem je božanstvu bio posvećen.

Iz Čitluka potječe ulomak žrtvenika (kat. br. 148) na čijoj je užoj bočnoj strani u reljefu prikazana baklja, međutim, s obzirom da nedostaje veći dio natpisa nije poznato kojem je božanstvu bio posvećen.

Egipatskoj božici Izidi posvećen je žrtvenik iz Siska (kat. br. 708), na čijoj je lijevoj užoj strani prikazana u reljefu vinova loza, a na desnoj čagalj. Izidi i Serapisu posvećen je žrtvenik iz Varaždinskih toplica (kat. br. 776) na čijim užim stranama je u reljefu prikazan kantar s granama vinove loze.

¹³⁹ Zanker 1988, 92.

5.5. Natpisi na zavjetnim žrtvenicima

Od 788 analiziranih zavjetnih žrtvenika, natpis je uklesan na njih 780 (99%), međutim, osam (1%) žrtvenika ne sadrži natpis (kat. br. 6, 616, 671, 672, 673, 716, 777, 788). Pretpostavljamo da žrtvenici bez natpisa nisu dovršeni ili im je natpis bio izveden bojom koja se s vremenom izgubila.

Najreprezentativniji među njima je bogato ukrašen žrtvenik (kat. br. 6) koji je pronađen u Funtani kod Buzeta. Cijeli je žrtvenik bogato ukrašen reljefima i reljefnim prikazima, međutim, natpisno polje je ostalo glatko i neispisano što ukazuje na njegovu nedovršenost. Prema Vesni Girardi Jurkić, dekoracija, stil i motivi reljefa ovog žrtvenika izrađeni su pod utjecajem akvilejskih kamenoklesarskih radionica i modularnih shema.¹⁴⁰

Bogato ukrašen žrtvenik bez natpisa pronađen je i u Varaždinskim toplicama (kat. br. 777). Krunište žrtvenika ukrašeno je pulvinima, a na užim stranama su u reljefu prikazani bogovi Merkur i Apolon. Natpisno polje žrtvenika uokvireno je korintskim stupovima, međutim, jedino što nedostaje jest natpis.

Natpis nemaju ni žrtvenici iz Siska i Osijeka kojima je zajedničko da su malih dimenzija, visine od 15 do 37 cm. Žrtvenik iz Siska (kat. br. 716), visine 37 cm, zanimljiv je i zbog svojeg konkavno oblikovanog tijela te baze poput rimskih nadgrobnih stela. Na jednom žrtveniku iz Osijeka nije izveden natpis (kat. br. 671), dok su na dva nezgrapno uklesana slova *CM* (kat. br. 672, 673), međutim, moguće je da se radi o naknadno uklesanim slovima.¹⁴¹

U depou Arheološkog muzeja u Zagrebu pohranjen je žrtvenik (kat. br. 788) bez natpisa, ali s reljefnim prikazom vepra na njegovoj prednjoj strani.

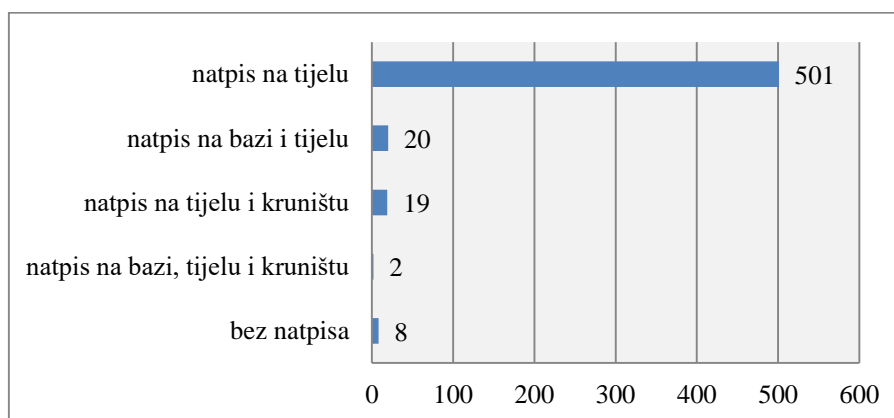
Natpis je na većini spomenika izveden na natpisnom polju tijela žrtvenika (501 žrtvenik, 63%), međutim, zastupljeni su i žrtvenici kod kojih je dio natpisa uklesan na bazu (20 žrtvenika, 3%) i krunište (19 žrtvenika, 2%), kao i žrtvenici kojima je natpis uklesan na bazu, tijelo i krunište (2 žrtvenika).¹⁴² Manji broj analizirane građe (8 žrtvenika, 1%), kako smo prethodno naveli, predstavljaju anepigrafski žrtvenici. Ovdje su navedeni isključivo spomenici koje smo vidjeli, bilo osobnim uvidom u muzejsku građu, bilo preko fotografija i crteža objavljenih u

¹⁴⁰ Girardi Jurkić 2005, 193.

¹⁴¹ Podatak dali Igor Vukmanić i Ortolf Harl.

¹⁴² Natpis na bazi i tijelu: kat. br. 95, 124, 226, 303, 350, 408, 430, 445, 458, 586, 607, 608, 611, 615, 637, 638, 642, 654, 675, 756; natpis na tijelu i kruništu: kat. br. 85, 93, 98, 142, 184, 187, 256, 310, 403, 422, 449, 456, 470, 503, 534, 625, 651, 704, 771; natpis na bazi, tijelu i kruništu: kat. br. 94, 405.

literaturi ili na online bazama podataka. Prema tome, za 550 žrtvenika poznato nam je kako su izgledali, dok je za preostale poznat samo tekst posvetnog natpisa, ali ne i njihov fizički izgled.

Grafikon 2. Natpisi na zavjetnim žrtvenicima

Na krunište je najčešće uklesano ime božanstva kojemu je žrtvenik bio posvećen, dok se na bazu uklesavala zavjetna formula ili tekst koji nije stao na natpisno polje na tijelu žrtvenika.¹⁴³

Natpisno polje moglo je biti uokvireno jednostavnim jednostrukim ili višestrukim profilacijama, kao i raskošnijim profilacijama noričko-panonskog volutnog tipa ili pak u obliku stupića. Svega 43 žrtvenika ukrašena su profiliranim natpisnim poljem, od toga 35 jednostavnim jednostrukim ili višestrukim, a osam žrtvenika raskošnijim profilacijama. Profilacija noričko-panonskog volutnog tipa zastupljena je na četiri žrtvenika: tri iz Osijeka (kat. br. 650, 653, 660) i jednom iz Križovljana (kat. br. 629). Tordirani stupići flankiraju natpisno polje na žrtvenicima iz Osijeka (kat. br. 639) i Varaždinskih toplica (kat. br. 770), a korintski stup na žrtveniku iz Varaždinskih toplica (kat. br. 777). Spomenik iz Pule ukrašen je profilacijom s nizom stiliziranih listova (kat. br. 30).

Na većini žrtvenika natpis je izveden na latinici, dok je na svega šest žrtvenika izveden na grčkom alfabetu (kat. br. 12, 57, 466, 502, 574, 763). Grčki natpisi pojavljuju se na dva žrtvenika iz italske X. regije, na tri žrtvenika iz provincije Dalmacije te na jednom žrtveniku iz provincije Panonije.

¹⁴³ Istraživanje provedeno na žrtvenicima iz Britanije pokazalo je da se natpis na kruništu, s imenom božanstva, pojavljuje najvećim dijelom tijekom 3. stoljeća (Kewley 1973, 129).

U jami Golubinčini kod Krnice u Istri pronađen je žrtvenik (kat. br. 12) kojeg je Silvester (*Σιλουέστερ*) posvetio bogu Melosoku (*Θεῷ Μελισώκῳ*). Imenski obrazac dedikantova imena ukazuje na njegov ropski status, međutim, iako je dao uklesati posvetni natpis na grčkom njegovo ime nije grčko – orijentalnog podijetla.¹⁴⁴ Bogu Melosoku posvećena su još dva žrtvenika pronađena u okolini Krnice, čiji su natpisi izvedeni na latinici.¹⁴⁵

U Puli je pronađen žrtvenik (kat. br. 57) kojeg su Klaudija Kalikratija i Kornelije Dijadumen (*Κλαυδία Καλλικράτεια καὶ Κορνήλιος Διαδούμενος*) dali podignuti po božjoj zapovijedi (*ἐξ ἐπιταγῆς θεοῦ τὸν βωμὸν ἀνέθηκαν*). Riječ je oslobođenima grčkog podrijetla.¹⁴⁶

U Solinu su pronađena dva žrtvenika (kat. br. 466, 502) čiji je natpis uklesan na grčkom alfabetu.

Iz zbirke obitelji Dojmi s otoka Visa potječe maleni žrtvenik (kat. br. 574) kojeg je Ktezije (*Κτησίας*) posvetio Sirijskim Bogovima (*Συρία*). Sirijskim Bogovima posvećen je još samo jedan žrtvenik iz Salone, međutim, natpis je izveden na latinici.¹⁴⁷

U Varaždinskim toplicama pronađen je žrtvenik posvećen nimfama (kat. br. 763).

¹⁴⁴ Matijašić 2000, 48.

¹⁴⁵ Kat. br. 13 i 14.

¹⁴⁶ Matijašić 2000, 48.

¹⁴⁷ Kat. br. 473.

6. BOŽANSTVA NA ZAVJETNIM ŽRTVENICIMA IZ HRVATSKE

Uvid u hrvatsku arheološku bibliografiju pokazuje da su rimski kultovi bili jedna od omiljenijih tema istraživača.¹⁴⁸ Međutim, do danas nije bilo moguće izraditi detaljne analize kultova iz Hrvatske. Razlog navedenom jest u činjenici, kako smo već naglasili, da žrtvenici nisu mogli biti razmatrani kao cjelina s obzirom na to da nikad nisu bili sakupljeni u jedinstveni korpus. Kako je temeljni zadatak ove doktorske disertacije bilo izraditi korpus žrtvenika moguće ih je bilo i analizirati iz različitih aspekata. Slijedom toga, u ovom poglavlju analizirat ćemo sve kultove kojima su posvećeni zavjetni žrtvenici pronađeni na području Hrvatske.

Analiza je provedena s višestrukim ciljevima. Prvi cilj je ustanoviti kvantitativnu rasprostranjenost pojedinih kultova. Drugi cilj je istražiti moguću vezu između pojedinih kultova i krajolika u kojemu su oni bili štovani, odnosno izraditi topografiju rasprostranjenosti rimskih žrtvenika u Hrvatskoj. U posebnom poglavlju bit će obrađeni dedikanti ovih žrtvenika s osvrtom na njihov društveni status kako bi mogao biti ostvaren i treći cilj, odnosno kako bi se dobio uvid u gospodarski potencijal određenih društvenih skupina.

6.1. Kvantitativna rasprostranjenost kultova

S obzirom na njihovo izvorište, dosadašnja ustaljena praksa uglavnom dijeli kultove na autohtone, grčke, rimske i orijentalne.¹⁴⁹ Na ovom mjestu potrebno je napomenuti da su istraživači ponekad pojedina božanstva smještali u različite izvorišne grupe. Najkarakterističniji je slučaj božice Nemeze koja je imala svoj službeni kult i u Rimu.¹⁵⁰ Tijekom analize zastupljenih kultova i izrade statističke analize, a zbog velikog broja zastupljenih spomenika, koristili smo se istom takvom podjelom. Unutar navedene podjele analizirali smo kvantitativno sva božanstva u slijedu od brojčano najviše do najmanje zastupljenih. (Tablica 7)

¹⁴⁸ Pregled bibliografije vidi u poglavlju „Pregled istraživanja u Hrvatskoj“.

¹⁴⁹ Vidi: Girardi Jurkić 2005; Sanader 1999; 2008.

¹⁵⁰ Hornum 1993, 14. Međutim, Ivan Knezović (2010, 195) je smješta među grčka, Vesna Girardi Jurkić (2005, 116) među grčko-orijentalna, a Mirjana Sanader (2008b, 178) među orijentalna božanstva. S obzirom na ovakve nesuglasice možda bi se u budućnosti moralo razmisliti o izbjegavanju takvih podjela ili potražiti neke druge podjele.

6.1.1 Autohtona božanstva

Došavši na prostore današnje Hrvatske, Rimljani su zatekli domaće stanovništvo koje je bilo podijeljeno u plemena, a koje su skupnim imenom nazivali Ilirima.¹⁵¹ Ova plemena imala su razvijenu materijalnu i duhovnu kulturu.¹⁵² Tragove autohtone duhovne kulture možemo naći i na natpisima sa žrtvenika koji su podizani za vladavine Rima. Kada je riječ o posvetama na žrtvenicima treba istaknuti histarska i liburnska božanstva, štovana na području istarskog polutoka i istočne obale Jadrana.¹⁵³ Takvi nam žrtvenici dokazuju da su starosjedioci i nakon rimskih osvajanja ostali vjerni svojim religioznim tradicijama. Štoviše, poznati su primjeri gdje je i novodoseljeno stanovništvo prihvaćalo autohtone kultove.¹⁵⁴ Na području Hrvatske pronađeno je 36 zavjetnih žrtvenika posvećenih autohtonim božanstvima, među kojima su zastupljena histarska (*Boria, Eia, Melosocus, Nebres, Trita*), liburnska (*Aitica, Ica, Iria, Iutossica, Latra, Sentona*) i kolapijanska (*Vidaso et Thanae*), kao i jedna autohtona keltska božica (*Epona*).

Sentona (*Sentona*)

Sentoni je posvećeno devet žrtvenika, jedan pronađen na području italske X. regije, a osam na području provincije Dalmacije. U Labinu su pronađena četiri žrtvenika (kat. br. 261 – 264), isto kao i u Plominu (kat. br. 326 – 329), dok je jedan žrtvenik pronađen u Katunu kod Boljuna (kat. br. 1).

Latra (*Latra*)

Latri je posvećeno osam žrtvenika pronađenih na području Liburna u provinciji Dalmaciji.¹⁵⁵ U Nadinu su pronađena četiri žrtvenika (kat. br. 289 – 292), u Karinu dva (kat. br. 232, 233), a u Podgrađu (kat. br. 341) i kod Roškog slapa u Skradinu (kat. br. 389) po jedan žrtvenik. Među navedenima potrebno je istaknuti žrtvenik iz Nadina (kat. br. 290) na čijoj je prednoj strani u reljefu prikazan ženski lik s veom na glavi, a ispred njega tri malena žrtvenika.

¹⁵¹ Stipčević 1991; Wilkes 1995; Ceka 2001.

¹⁵² Dimitrijević, Težak-Gregl, Majnarić-Pandžić 1998.

¹⁵³ Autohtone kultove u Istri i na području Liburna detaljno su analizirali Julijan Medini i Vesna Girardi-Jurkić (Medini 1973; Girardi Jurkić 2005).

¹⁵⁴ Girardi-Jurkić 2005, 50. U prilog tome govori i žrtvenik kojeg je Lucije Domicije Ruf dao podignuti autohtonoj liburnskoj božici Latri (kat. br. 341).

¹⁵⁵ Sanader, Vukov 2017.

Eja (*Eia*)

Eji su posvećena četiri žrtvenika, po jedan pronađen u Dvigradu (kat. br. 9) i Puli (kat. br. 49) te dva u Vizačama (kat. br. 67, 68) u italskoj X. regiji. Na svim žrtvenicima štovana je s epitetom *Augusta*.

Melosok (*Melosocus*)

Melosoku su povećena tri žrtvenika pronađena u okolici Krnice na području italske X. regije. Na dva žrtvenika Melosok je štovan s epitetom *Augustus* (kat. br. 13, 14), od toga na jednom kao *Numen* (kat. br. 14). Treći je žrtvenik posvećen Melosoku bez epiteta, a natpis je isklesan na grčkom alfabetu (kat. br. 12).

Vidas i Tana (*Vidasus et Thana*)

Vidasu i Tani posvećena su tri žrtvenika pronađena u Topuskom na području provincije Panonije (kat. br. 741, 742, 743). Ovaj božanski par potvrđen je dosad samo u Topuskom, a najvjerojatnije ih možemo identificirati s italiskim Silvanom i Dijanom.¹⁵⁶

Irija (*Iria*)

Iriji su posvećena dva žrtvenika, pronađena u Plominu (kat. br. 333) i Jesenoviku (kat. br. 219) na području provincije Dalmacije. Za žrtvenik iz Plomina nije sigurno je li bio posvećen Iriji ili Iki Augusti - *I[r]iae vel I[k]iae Aug(ustae)*. Iz Jesenovika potječe fragmentirano natpisno polje, interpretirano kao dio žrtvenika, s posvetom Iriji Veneri (*Iria Venus*). U ovom slučaju radi se o *interpretatio romana* kroz koji je autohtona božica Irija asimilirana s italском Venerom.

Ajtika (*Aitica*)

Ajtici je posvećen samo jedan žrtvenik iz Rabca u provinciji Dalmaciji, na kojem se božica javlja s epitetom *Augusta* (kat. br. 360). Spomenik je fragmentarno sačuvan, međutim, s obzirom na oblik i dekoraciju koja nije karakteristična za žrtvenike, atribucija koja mu se pripisuje u literaturi nije sigurna.

Borija (*Boria*)

Boriji je posvećen žrtvenik iz Pule (kat. br. 47) na kojem se božica javlja bez epiteta.

¹⁵⁶ Mayer 1942, 187 – 191; Rendić-Miočević 1989, 464.

Epona (*Epona*)

Keltskoj božici Eponi posvećen je žrtvenik pronađen u Umljanovićima kod Baline Glavice (kat. br. 83). U vrijeme vladavine cara Karakale posvetio ga je konzularni beneficijarij legije XI. *Claudia pia fidelis*.

Ika (*Ica*)

Iki je posvećen žrtvenik iz Plomina (kat. br. 332) na kojem se božica javlja bez epiteta.¹⁵⁷

Jutosika (*Iutossica*)

Jutosiki je posvećen žrtvenik iz Labina (kat. br. 270) na kojem se božica javlja bez epiteta.

Nebre (*Nebres*)

Nebrama je posvećen žrtvenik iz Pule (kat. br. 55).

Trita (*Trita*)

Triti je posvećen žrtvenik iz Vizača (kat. br. 72) na kojem se božica javlja s epitetom *Augusta*.

¹⁵⁷ Iz Pule potječe još jedan spomenik posvećen Iki Augusti, objavljen kao žrtvenik, međutim, vjerojatno je ipak riječ o zavjetnoj ploči. Vidi: Girardi Jurkić 2005, 137, kat. br. 1.14.1.

6.1.2 Grčka božanstva

Na rimsku kultnu baštinu utjecala su i vjerovanja u bogove i božice iz grčke mitologije. Rimljani su poistovjećujući svoja božanstva s grčkima preuzeli dio tih vjerovanja, međutim, neke od grčkih bogova u cijelosti preuzimaju i štuju u njihovom originalnom obliku.¹⁵⁸ Kao primjer možemo izdvojiti grčku boginju Nemezu, naročito štovanu među gladijatorima.

Na području Hrvatske pronađeno je 10 žrtvenika posvećenih grčkim božanstvima.

Apolon (*Apollo*)

Apolonu je posvećeno pet žrtvenika, četiri pronađena na području provincije Dalmacije, a jedan na području provincije Panonije.

Na području Bribira pronađena su dva žrtvenika (kat. br. 117, 118), a po jedan u Solinu (kat. br. 462) i kod fontana (Kolovare) u okolini Zadra (kat. br. 580). Žrtvenik iz okolice Zadra posvetio je čuvar hrama (*aeditus*) Apolona Likijskog.

U Varaždinskim toplicama pronađen je žrtvenik (kat. br. 777) bez posvetnog natpisa, ali s reljefima Apolona i Merkura na užim stranama žrtvenika.

Asklepije (*Asclepio*)

Pronađena su dva žrtvenika posvećena Asklepiju, po jedan u Škripu na Braču (kat. br. 100) i u Varaždinskim toplicama (kat. br. 774). Na žrtveniku iz Varaždinskim toplica štovan je u kulturnoj zajednici s Higejom.

Demetra (*Demeter*)

Demetri je posvećen žrtvenik pronađen na lokalitetu Kapljuč u Solinu (kat. br. 464). Natpis je izveden na latinici i glasi: *Karpophori / vot(um) sol(vit)*. Riječ je o jednom od epiteta božice Demetre - *Karpophoros* (= *carpophorus*) - koji znači voćonoša.

Helije (*Ἥλιος*)

Bogu Heliju je posvećen žrtvenik iz Solina (kat. br. 466). Natpis je isklesan na grčkom alfabetu.

¹⁵⁸ Sanader 1999, 10 – 11.

Hera (*Hera*)

Heri je posvećen žrtvenik pronađen u selu Brijani, nedaleko od Čepića (kat. br. 7). Iako izlazi iz okvira našeg rada o rimskim zavjetnim žrtvenicima, potrebno je spomenuti da je Heri posvećen i maleni helenistički žrtvenik pronađen u Trogiru, koji je datiran u 2. st. pr. Kr.¹⁵⁹

**Slika 17. Žrtvenik s prikazom Here iz Trogira, 2. st. pr. Kr., privatna zbirka Darka Ivekovića, Zagreb
(slika preuzeta iz: Cambi 2002, 36, sl. 31)**

Higeja (*Hygieia*)

Iz Varaždinskih toplica potječe žrtvenik posvećen Asklepiju i Higeji (kat. br. 774).

¹⁵⁹ Cambi 2002, 37.

6.1.3 Rimska božanstva

Polibije (6,56) je napisao da su Rimljani jedan od najreligioznijih naroda antičkog svijeta. Njihova se religioznost ogledala u redovitim obavljanjima različitih kulturnih radnji, kao i u podizanju svetišta, hramova i žrtvenika onim božanstvima čiju su pomoć tražili. Na području nekadašnjeg Rimskog Carstva pronađen je veliki broj zavjetnih žrtvenika posvećenih rimskim bogovima i božicama, među kojima je i 591 žrtvenik pronađen u Hrvatskoj.

Jupiter (*Iuppiter*)

Kao vrhovnom rimskom božanstvu, najveći broj žrtvenika pronađenih u Hrvatskoj posvećen je Jupiteru. Od ukupno 222 žrtvenika posvećenih ovom božanstvu 12 ih potječe s područja italske X. regije, 149 s područja provincije Dalmacije te 61 s područja provincije Panonije.¹⁶⁰ Jupiter se štovao pod različitim imenskim obrascima te se tako na posvetnim natpisima pojavljuje u jednostavnoj formi kao *Iovi* ili, češće, u kapitolijskoj formi *Iovi Optimo Maximo*, kao vrhovni Jupiter. Uz ime božanstva često su se nalazili i različiti epiteti, a štovan je i u kombinaciji s drugim božanstvima, božanskim silama i genijima.¹⁶¹

Isključivo Jupiteru posvećena su 33 žrtvenika, gdje ih je pet pronađeno na području italske X. regije, 27 na području provincije Dalmacije te jedan na području provincije Panonije. Na 14 žrtvenika Jupiter se pojavljuje bez epiteta (kat. br. 91, 137, 192 – 194, 229, 260, 379, 380, 395 – 397, 417, 594), a na preostalim spomenicima pojavljuje se s epitetima *Augustus* (kat. br. 3, 400, 532), *Depulsor* (kat. br. 28, 111, 717), *Victor* (kat. br. 30, 76), *Aeternus* (kat. br. 401), *Adflator* (kat. br. 398), *Caelestus* (kat. br. 399), *Conservator* (kat. br. 29), *Dolichenus* (kat. br. 92), *Conservator Dolichenus* (kat. br. 355), *Fulminator* (kat. br. 350), *Optimus Aeternus* (kat. br. 533), *Tanarus* (kat. br. 112), *Taranucus* (kat. br. 381) i *Tonans* (kat. br. 583).

Jupiteru udruženom s drugim božanstvima posvećena su tri žrtvenika - Jupiteru i Junoni iz Velikog Brijuna (kat. br. 4), Jupiteru i Iani¹⁶² iz Solina (kat. br. 402) te Jupiteru Sabaziju i Iku iz Nina (kat. br. 306).

Isključivo vrhovnom Jupiteru (*Iuppiter Optimus Maximus*) posvećeno je 158 žrtvenika, od toga ih je šest pronađeno na području italske X. regije, 101 na području provincije Dalmacije

¹⁶⁰ Marko Sinobad obranio je 2012. god. na Sveučilištu u Zagrebu doktorski rad na temu Jupiterova kulta na području Hrvatske. (Sinobad 2012)

¹⁶¹ S područja Rimskog Carstva poznato je više od 200 različitih Jupiterovih epiteta (Sinobad 2009, 15; 2010, 162).

¹⁶² Posveta na ovom žrtveniku iz Salone glasi: *Iovi et Ian(a)e*. Kako piše Sinobad „*Iana* je arhaični italski imenski oblik imena božice Dijane“ (Sinobad 2010, 168).

te 51 na području provincije Panonije. Na 136 žrtvenika vrhovni Jupiter se pojavljuje bez epiteta (kat. br. 31, 32, 61, 74, 75, 77 – 81, 93, 94, 113, 131, 132, 138, 139, 162 – 167, 180, 182, 183, 195 – 203, 221, 227, 228, 230, 245, 248, 253, 269, 280, 293 – 295, 305, 314, 317, 319, 336, 338, 339, 352, 358, 361 – 364, 382 – 385, 403 – 416, 503 – 505, 519, 520, 531, 534 – 538, 566 – 568, 570 – 572, 579, 604, 606, 618, 622, 626 – 628, 630, 633 – 648, 676, 679 – 684, 718, 719, 722, 739, 740, 779, 780, 785, 787), a na preostalim spomenicima pojavljuje se s epitetima *Aeternus* (kat. br. 539, 649), *Augustus* (kat. br. 420), *Aeternus Augustus* (kat. br. 24), *Caelestis patronus* (kat. br. 419), *Cohortalis* (kat. br. 542), *Conservator* (kat. br. 418), *Capitolino / Conservator* (?) (kat. br. 205, 320), *Culminalis* (kat. br. 629), *Dolichenus* (kat. br. 222, 541, 569, 613, 614, 631), *Fulgurator* (kat. br. 625), *Fulminator Fulgurator* (kat. br. 686, 687), *Heliopolitanus* (kat. br. 685), *Nundinarius* (kat. br. 617) i *Senam* (kat. br. 738).

Vrhovnom Jupiteru udruženom s drugim božanstvima i božanskim silama posvećeno je 14 žrtvenika. Kapitolijskoj trijadi, odnosno vrhovnom Jupiteru, Junoni i Minervi posvećena su svega četiri žrtvenika – po jedan iz Burna (kat. br. 207) i Salone (kat. br. 422) u Dalmaciji te dva žrtvenika iz Murse u Panoniji (kat. br. 650, 651). Iz Siska potječu žrtvenici posvećeni vrhovnom Jupiteru udruženom s Junonom (kat. br. 692) i Cererom (kat. br. 693). Vrhovnom Jupiteru i Marsu posvećena su dva žrtvenika iz Skradina (kat. br. 386, 387). Vrhovnom Jupiteru te neimenovanim bogovima i božicama (*dis deabusque*) posvećeni su žrtvenici iz Salone (kat. br. 421) i Burna (kat. br. 204). Iz korita rijeke Cetine u Trilju potječe žrtvenik vrhovnom Jupiteru i numenu rijeke Cetine (ant. *Hippus*) (kat. br. 527).

Vrhovni Jupiter pojavljuje se na 16 žrtvenika u kombinaciji s raznim genijima. Zastupljene su posvete geniju (kat. br. 184), geniju vladara (kat. br. 231, 675), geniju mjesta (kat. br. 206, 224, 526, 688, 689, 691) te geniju pojedinog municipija i kolonije. Tako iz Josipdola potječe žrtvenik posvećen vrhovnom Jupiteru i geniju municipija Metuluma (kat. br. 223), iz Runovića vrhovnom Jupiteru i geniju municipija Novae (kat. br. 337, 365 – 367), iz Baline Glavice vrhovnom Jupiteru i geniju municipija (Magnuma?) (kat. br. 82), a iz Siska vrhovnom Jupiteru i geniju kolonije Siscije (kat. br. 690).

Silvan i Silvane (*Silvanus et Silvanae*)

Nakon Jupitera, najzastupljenije božanstvo na zavjetnim žrtvenicima je Silvan. Ovom božanstvu je posvećeno 112 žrtvenika, od kojih sedam potječe s područja italske X. regije, 69 s

područja provincije Dalmacije te 36 s područja provincije Panonije.¹⁶³ Na 45 žrtvenika Silvan se pojavljuje bez epiteta, dok se na preostalim spomenicima pojavljuje s epitetima *Augustus* (32), *Domesticus* (14), *Silvester* (8), *Magnus* (2), *Silvester Messor* (2), *Albius Domesticus* (1), *Augustus Cinius* (1), *Communis* (1), *Conservator* (1), *Magla* (1), *Magnus Augustus* (1) i *Silvester Augustus* (1).

Silvan je samostalno bez epiteta štovan na žrtvenicima iz Mluna (kat. br. 17), Pule (kat. br. 45) i Šandalje kod Pule (kat. br. 63) na području italske X. regije, iz Bribira (kat. br. 105 – 108, 110), Stražina kod Vrlike (kat. br. 510 – 515), Danila (kat. br. 151 – 154), Nina (kat. br. 302 – 304), Labina (kat. br. 265, 266), Ivoševaca (kat. br. 208), Kaštel Kambelovca (kat. br. 239), Muća (kat. br. 277), Perušića Benkovačkog (kat. br. 324), Vranjica (kat. br. 577) i nepoznatog položaja na području Liburna (kat. br. 600) na području provincije Dalmacije, te iz Topuskog (kat. br. 726 – 733, 737), Daruvara (kat. br. 609), Kelemena (kat. br. 621), Ludbrega (kat. br. 632), Osijeka (kat. br. 658) i Zagreba (kat. br. 786) na području provincije Panonije.

Silvanus Augustus pojavljuje se samostalno na žrtvenicima iz Čepića (kat. br. 8) i Vizača (kat. br. 71) u italskoj X. regiji, iz Solina (kat. br. 423 – 429), Stražina kod Vrlike (kat. br. 516 – 518), Plomina (kat. br. 330, 331), Muća (kat. br. 278, 279), Baline Glavice (kat. br. 85), Bribira (kat. br. 109), Čitluka (kat. br. 145), Dragovića kod Vrlike (kat. br. 177), Kaštel Novog (kat. br. 241), Kaštel Štafilića (kat. br. 243), Klisa (kat. br. 249), Otišića kod Vrlike (kat. br. 318), Runovića (kat. br. 369), Tepljuha (kat. br. 523), Vojnića kod Trilja (kat. br. 576) i nepoznatih položaja na području Liburna (kat. br. 598, 599) u provinciji Dalmaciji, te iz Osijeka (kat. br. 659) i Siska (kat. br. 695) u provinciji Panoniji.

Silvanus Domesticus pojavljuje se samostalno na žrtvenicima iz Danila (kat. br. 155, 156) i Ivoševaca (kat. br. 209) u provinciji Dalmaciji, te na žrtvenicima iz Siska (kat. br. 696 – 699), Osijeka (kat. br. 652, 653), Topuskog (kat. br. 734, 735) i Vinkovaca (kat. br. 783) u provinciji Panoniji.

Silvanus Silvester pojavljuje se samostalno na žrtvenicima iz Danila (kat. br. 159, 160, 161), Solina (kat. br. 430) i možda Podgrađa (kat. br. 602) u provinciji Dalmaciji, te iz Osijeka (kat. br. 654, 655) i Siska (kat. br. 700) u provinciji Panoniji. Uz epitet *Silvester* pojavljuju se i

¹⁶³ Spomenike Silvanova kulta istražila je Ljubica Perinić u sklopu doktorskog rada pod nazivom „*Podrijetlo i narav kulta boga Silvana u rimskim provincijama Dalmaciji i Panoniji*“, koji je obranila 2008. god. na Sveučilištu u Zagrebu. Doktorski rad objavljen je 2016. god. u izdanju Archaeopress Roman Archaeology. (Vidi: Perinić 2008; 2016)

epiteti *Silvester Messor*, kao na žrtvenicima iz Danila (kat. br. 157, 158), te *Silvester Augustus*, kao na žrtveniku iz Solina (kat. br. 431).

Silvanus Magnus štovan je u Daruvaru (kat. br. 610) i Osijeku (kat. br. 656), *Silvanus Albius Domesticus* na nepoznatom položaju na području Liburna (kat. br. 601), *Silvanus Augustus Cinius* u Putinju kod Kanfanara (kat. br. 60), *Silvanus Communis* u Solinu (kat. br. 433), isto kao i *Silvanus Conservator* (kat. br. 432), *Silvanus Magla* u Sisku (kat. br. 701), a *Silvanus Magnus Augustus* u Osijeku (kat. br. 657).

Silvanu udruženom s drugim božanstvima posvećeno je pet žrtvenika. Silvan se javlja u kulturnoj zajednici s Liberom, što potvrđuju žrtvenici iz Siska (kat. br. 702) i Solina (kat. br. 434), kao i s Liberom i Junonom na žrtveniku iz Galovca kod Zadra (kat. br. 181). Na žrtvenicima iz Daruvara (kat. br. 611, 612) štovan je u kulturnoj zajednici sa Silvanama.

Silvanama je posvećeno ukupno sedam žrtvenika pronađenih na području provincije Panonije. Silvane se na žrtvenicima iz Varaždinskih toplica (kat. br. 767 – 769) i Topuskog (kat. br. 736) pojavljuju samostalno s epitetom *Augusta*, dok se na žrtveniku iz Siska (kat. br. 694) pojavljuju bez epiteta.

Liber i Libera (*Liber et Libera*)

Liberu je posvećeno 38 žrtvenika, od kojih dva potječu s područja italske X. regije, 29 s područja provincije Dalmacije te sedam s područja provincije Panonije. Na 32 žrtvenika pojavljuje se sam, dok se na preostalih šest pojavljuje udružen s drugim božanstvima.¹⁶⁴

Od žrtvenika na kojima se pojavljuje samostalno, samo je na onima iz Solina (kat. br. 437, 438), Vida (kat. br. 546), Bribira (kat. br. 122) i Osijeka (kat. br. 669) štovan bez epiteta. S epitetom *Augustus* pojavljuje se na žrtvenicima iz Ližnjana (kat. br. 15), Umaga (kat. br. 64), Čitluka (kat. br. 143) i Vida (kat. br. 548), a sa svojim najčešćim epitetom *Pater* na žrtvenicima iz Brača (kat. br. 98), Bribira (kat. br. 121), Đevrska kod Knina (kat. br. 179), Karina (kat. br. 235), Podgrađa kod Benkovca (kat. br. 342), Potravlja (kat. br. 351), Pridrage (kat. br. 353), Skradina (kat. br. 390), Solina (kat. br. 440 – 442), Trbounja (kat. br. 525), Vida (kat. br. 547), nepoznatog položaja na području Liburna (kat. br. 595) i Sotina (kat. br. 721). Osim na tih 15 žrtvenika na kojima se pojavljuje s epitetom *Pater*, na još četiri žrtvenika iz Labina (kat. br. 267), Solina (kat. br. 439) i Siska (kat. br. 703, 704) pojavljuje se s epitetom *Pater Augustus*, a na žrtvenicima s Brača (kat. br. 99) i Korčule (kat. br. 258) s epitetom *Pater Torclensis*.

¹⁶⁴ Spomenike Liberova kulta iz Dalmacije analizirala je Ivana Jadrić u magistarskom radu, obranjenom 2007. god. na Sveučilištu u Zadru (Jadrić 2007).

Potrebno je istaknuti dva žrtvenika iz Solina (kat. br. 435, 436) na kojima se Liber javlja pod imenom *Deus Magnus Conservator loci*. Pod tim imenom Libera je štovalo organizirano udruženje (*convivium*) koje mu je u Saloni podignulo i svetište.¹⁶⁵

Na žrtvenicima iz Topuskog (kat. br. 745) i Vinkovaca (kat. br. 781) se uz Libera pojavljuje njegov ženski pandan – Libera. Na žrtveniku iz Zadra, Liber i Libera pojavljuju se udruženi i s orijentalnim božanstvima Izidom, Serapisom, Anubisom i Harpokratisom (kat. br. 584). Liber se javlja i u kultnoj zajednici sa Silvanom, što potvrđuju žrtvenici iz Siska (kat. br. 702) i Solina (kat. br. 434), kao i sa Silvanom i Junonom na žrtveniku iz Galovca kod Zadra (kat. br. 181).

Nimfe (*Nymphis*)

Nimfama su posvećena 34 žrtvenika, od kojih 21 potječe iz provincije Dalmacije te 13 s područja provincije Panonije.

Na području provincije Dalmacije žrtvenici su pronađeni u Solinu (kat. br. 443 – 447), Bribiru (kat. br. 114 – 116), Kaštel Gomilici (kat. br. 237, 238), Škripu na Braču (kat. br. 103), Donjem Kašiću kod Benkovca (kat. br. 176), Gardunu (kat. br. 188), Kaštel Novom (kat. br. 240), Kaštel Sućurcu (kat. br. 242), Labinu (kat. br. 271), Muću (kat. br. 283), Stobreču (kat. br. 508), Žrnovnici (kat. br. 588) i nepoznatom položaju na području Liburna (kat. br. 597). Na 18 žrtvenika pojavljuju se bez epiteta, dok se na tri žrtvenika štiju s epitetom *Augustae* (kat. br. 172, 242, 271).

Svi žrtvenici posvećeni Nimfama iz Panonije pronađeni su u Varaždinskim toplicama. Na četiri žrtvenika Nimfe su štovane s epitetom *Augustae* (kat. br. 753 – 756), na dva kao *Augustae Salutares* (kat. br. 758, 759), na jednom kao *Iasis* (kat. br. 760) i *Salutares* (kat. br. 771), a na četiri žrtvenika štovane su bez epiteta (kat. br. 761 – 763, 766). Nimfe su se štovale i u kultnoj zajednici s Dijanom (kat. br. 766) i Fortunom *Iasoniana* (kat. br. 771).

Geniji (*Genii*)

Raznim genijima posvećeno je 28 žrtvenika, od kojih tri potječu s područja italske X. regije, 19 s područja provincije Dalmacije te šest s područja provincije Panonije. Zastupljene su samostalne posvete genijima, kao i posvete genijima te vrhovnom Jupiteru, Junoni i Fortuni.

Zastupljene su posvete geniju (kat. br. 184, 186), geniju vladara (kat. br. 231, 675), geniju mjesta (kat. br. 206, 224, 526, 688, 689, 691) te geniju pojedinog municipija i kolonije.

¹⁶⁵ Jadrić 2007, 60, 61.

Tako iz Josipdola potječe žrtvenik posvećen vrhovnom Jupiteru i geniju municipija Metuluma (kat. br. 223), iz Runovića vrhovnom Jupiteru i geniju municipija Novae (kat. br. 365 – 367), iz Baline Glavice vrhovnom Jupiteru i geniju municipija (Magnuma?) (kat. br. 82), a iz Siska vrhovnom Jupiteru i geniju kolonije Siscije (kat. br. 690). Iz Klisa potječu dva žrtvenika (kat. br. 246, 247) posvećena geniju kolonije Salone. Geniju provincije Panonije posvećen je žrtvenik (kat. br. 707) pronađen u Sisku. Geniju Osinijata, odnosno Sinjana, posvećen je žrtvenik iz Sinja (kat. br. 375). Geniju Barbulanskom posvećen je žrtvenik (kat. br. 16) pronađen pokraj crkve sv. Petra od Barbulana, nedaleko od Medulina. Geniju otoka (*genio insulae*) posvećena su najvjerojatnije dva žrtvenika iz Caske na Pagu (kat. br. 321, 322).

Dijana (*Diana*)

Dijani je posvećen 21 žrtvenik, od kojih jedan potječe s područja italske X. regije, 16 s područja provincije Dalmacije te četiri s područja provincije Panonije.

Na žrtvenicima iz Koljana kod Vrlike (kat. br. 254, 255), Bribira (kat. br. 123), Čitluka (kat. br. 140), Dobropoljaca kod Benkovca (kat. br. 174), Solina (kat. br. 465), Vida (kat. br. 551), nepoznatih položaja u Liburniji (kat. br. 589, 590), Iloka (kat. br. 619) i Varaždinskih toplica (kat. br. 764) pojavljuje se bez epiteta, dok se na žrtvenicima iz Pule (kat. br. 48), Dicma (kat. br. 173), Nelaja kod Vrlike (kat. br. 301), Sinja (kat. br. 374), Splita (kat. br. 506), Tepljuha (kat. br. 522) i Varaždinskih toplica (kat. br. 765) pojavljuje s epitetom *Augusta*, a na žrtveniku s Visa s epitetom *Conservatrix* (kat. br. 573).

Dijana se javlja i u kultnoj zajednici s Neptunom, o čemu svjedoči žrtvenik iz Nina (kat. br. 307), kao i s nimfama, o čemu svjedoči žrtvenik iz Varaždinskih toplica (kat. br. 766).

Herkul (*Hercules*)

Herkulu je posvećen 21 žrtvenik, od kojih tri potječu s područja italske X. regije, 14 s područja provincije Dalmacije te četiri s područja provincije Panonije.

Na žrtvenicima iz Pule (kat. br. 37 – 39), Dugog otoka (kat. br. 178), Ivoševaca (kat. br. 210), Segeta Donjeg kod Trogira (kat. br. 371), Skradina (kat. br. 388), Solina (kat. br. 457), Zadra (kat. br. 582), nepoznatog položaja na području Liburna (kat. br. 591) i iz okolice Vukovara (kat. br. 720) Herkul se pojavljuje bez epiteta, dok se na preostalih 10 žrtvenika pojavljuje s epitetom *Augustus*. Riječ je o žrtvenicima s Brača (kat. br. 95 – 97), iz Josipdola (kat. br. 225), Omiša (kat. br. 313), Solina (kat. br. 456), Trogira (kat. br. 528), Osijeka (kat. br. 667), Šćitarjeva (kat. br. 723) i Varaždinskih toplica (kat. br. 771).

Herkulu je možda bio posvećen i žrtvenik iz Čitluka (kat. br. 141), međutim, s obzirom na to da natpisno polje nije sačuvano u cjelosti nije moguće utvrditi ja li bio posvećen Herkulu ili Merкуру.

Fortuna (*Fortuna*)

Fortuni je posvećeno 19 žrtvenika, od kojih 13 potječe s područja provincije Dalmacije te šest s područja provincije Panonije. Štovana je s različitim epitetima, kao *Fortuna Augusta*, *Causalis*, *Domestica*, *Redux*, *Conservatrix*, *Iasonia*, kao i u kombinaciji s drugim božanstvima.

Žrtvenik iz Vida (kat. br. 543) jedini je žrtvenik na kojem se Fortuna pojavljuje bez epiteta. *Fortuna Augusta* štovana je na žrtvenicima iz Garduna (kat. br. 185), Vojnića kod Trilja (kat. br. 575), Solina (kat. br. 449), Vida (kat. br. 544, 545), Siska (kat. br. 706), Topuskog (kat. br. 744) i Varaždinskih toplica (kat. br. 770). *Fortuna Causalis* štovana je na žrtveniku iz Osijeka (kat. br. 666), dok je na žrtvenicima iz Solina štovana kao *Domestica* (kat. br. 450) i *Conservatrix* (kat. br. 448). Žrtvenik iz Runovića (kat. br. 368) posvećen je Fortuni *Redux*, isto kao i žrtvenik iz Trilja na kojem je štovana zajedno s vrhovnim Jupiterom, Junonom *Redux* i genijem mjesta *Luci Angitia* (kat. br. 526). U Caski na Pagu pronađena su dva žrtvenika, istih dimenzija i istoga natpisa, najvjerojatnije posvećena geniju otoka (*Genio insulae*) i Fortuni *Conservatrix* (kat. br. 321, 322). U Varaždinskim toplicama pronađen je žrtvenik posvećen Fortuni s epitetom *Iasoniana* i nimfama *salutares* (kat. br. 771).¹⁶⁶ Zanimljiv je i žrtvenik iz Gređana kod Topuskog na kojem se Fortuna, štovana uz Marsa Augusta, pojavljuje poistovjećena s božicom Nemezom (kat. br. 747). Fortuni je možda bio posvećen još jedan žrtvenik iz Solina (kat. br. 451) koji se danas smatra izgubljenim.

Jan (*Ianus*)

Janu je posvećeno 15 žrtvenika pronađenih na području provincije Dalmacije. U Nadinu su pronađena četiri žrtvenika (kat. br. 285 – 288), u Bribiru dva (kat. br. 119, 120), a u Labinu (kat. br. 268), Plominu (kat. br. 334), Podgrađu (kat. br. 340), Ivoševcima (kat. br. 211), Karinu (kat. br. 236), Koljanima kod Vrlike (kat. br. 256), Šušnjaru kod Vrlike (kat. br. 521) i nepoznatim položajima na području Liburna (kat. br. 592, 593) po jedan žrtvenik. Na većini žrtvenika Jan se pojavljuje s epitetom *Pater*, a pojavljuje se i bez epiteta (kat. br. 119), te s epitetima *Pater Augustus* (kat. br. 593) i *Pater Augustus Defensor* (kat. br. 521).

¹⁶⁶ Epitetom *Iasoniana* označena je pripadnost mjestu *Aquae Iasae* (Kušan Špalj 2015, 70).

Junona (*Iuno*)

Junoni je posvećeno 12 žrtvenika od kojih sedam potječe s područja provincije Dalmacije te pet s područja provincije Panonije. Na žrtvenicima iz Čitluka (kat. br. 142), Baline Glavice (kat. br. 84) i Solina (kat. br. 467) štovana je bez epiteta, na žrtveniku iz Siska s epitetom *Regina* (kat. br. 709), dok je na preostalim žrtvenicima štovana u kombinaciji s drugim božanstvima. Junona udružena s vrhovnim Jupiterom štovana je na žrtveniku iz Siska (kat. br. 692). Junoni udruženoj s vrhovnim Jupiterom i Minervom posvećena su četiri žrtvenika – dva iz Osijeka (kat. br. 650, 651) te po jedan iz Ivoševaca (kat. br. 207) i Solina (kat. br. 422). Na salonitanskom žrtveniku Junona se pojavljuje s epitetom *Regina*. Isti epitet ima i na spomeniku iz Trilja na kojem je štovana zajedno s vrhovnim Jupiterom, Fortunom *Redux* i genijem mjesta *Luci Angitia* (kat. br. 526), te na žrtveniku iz Siska (kat. br. 709). Iz Siska potječe još jedan žrtvenik na kojem je Junona, uz vrhovnog Jupitera Spasitelja, Sol i Genija mjesta, štovana kao Najbolja i Svemoguća (*Optima Omnipotenta*) (kat. br. 691). Kako je vidljivo iz navedenog, Junona se, osim samostalno, na posvetnim natpisima pojavljuje najčešće udružena s vrhovnim Jupiterom. Iznimka je žrtvenik iz Galovca kod Zadra posvećen Liberu, Junoni i Silvanu (kat. br. 181).

Minerva (*Minerva*)

Minervi je posvećeno 12 žrtvenika od kojih tri potječu s područja italske X. regije, četiri s područja provincije Dalmacije te pet s područja provincije Panonije.

Na žrtvenicima iz Pule (kat. br. 43, 44), Zadra (kat. br. 585) i Vinkovaca (kat. br. 782) pojavljuje se bez epiteta, dok se na žrtvenicima iz Garduna (kat. br. 187) i Varaždinskih toplica (kat. br. 772, 773) pojavljuje s epitetom *Augusta*, a na žrtveniku iz Poreča (kat. br. 25) s epitetom *Flanatica*.

Kapitolijskoj trijadi, odnosno vrhovnom Jupiteru, Junoni i Minervi, posvećena su četiri žrtvenika – dva iz Osijeka (kat. br. 650, 651) te po jedan iz Ivoševaca (kat. br. 207) i Solina (kat. br. 422).

Venera (*Venus*)

Veneri je posvećeno 12 žrtvenika od kojih jedan potječe s područja italske X. regije te 11 s područja provincije Dalmacije. Na žrtveniku iz Pule (kat. br. 56) štovana je kao *Venus Caelestis*, iz Postire na Braču (kat. br. 104) kao *Aronia*, iz Nina (kat. br. 308) i Solina (kat. br. 463) kao *Augusta*, iz Solina (kat. br. 454) kao *Baccha*, iz Čitluka (kat. br. 147) kao *Genetrix*, iz Solina (kat. br. 452, 453) kao *Victrix*, iz Vida (kat. br. 558) kao *Victrix Augusta*, dok je na

žrtveniku iz Karakašice kod Sinja (kat. br. 377) štovana bez epiteta. Iz Solina potječe ulomak žrtvenika posvećenog Cereri Augusti te Veneri i Viktoriji Augustama (kat. br. 463). Još jedan žrtvenik pronađen je u Solinu, međutim od njega je sačuvan samo dio prijepisa natpisa s posvetom Veneri (kat. br. 455). Iz Jesenovika potječe fragmentirano natpisno polje (kat. br. 219), interpretirano kao dio žrtvenika, s posvetom Iriji Veneri (*Iria Venus*). U ovom slučaju radi se o *interpretatio romana* kroz koji je autohtona božica Irija asimilirana s italском Venerom.

Osim na gore navedenim žrtvenicima, Veneri je možda bio posvećen i žrtvenik pronađen na Manastirinama u Solinu (kat. br. 476). Posveta *V(?) V(?)* tumači se kao *Venus Victrix* ili *Viribus Valentibus*, odnosno genitalijama bika žrtvovanog za Kibeline svečanosti.¹⁶⁷

Mars (*Mars*)

Marsu je posvećeno 10 žrtvenika od kojih četiri potječu s područja provincije Dalmacije te šest s područja provincije Panonije.

Isključivo Marsu posvećeno je pet žrtvenika. Mars se na žrtvenicima iz Solina (kat. br. 469) i Ivoševaca (kat. br. 213) pojavljuje bez epiteta, na žrtveniku iz Topuskog (kat. br. 746) s epitetom *Augustus*, iz Siska (kat. br. 710) s epitetom *Marmogius*, a na žrtveniku iz Dalja (kat. br. 607) s epitetom *Victor*.

Vrhovnom Jupiteru i Marsu posvećena su dva žrtvenika iz Skradina (kat. br. 386, 387). Marsu i Viktoriji posvećeni su žrtvenici iz Siska (kat. br. 711) i Kneževih vinograda (kat. br. 623), dok je Marsu Augustu i Fortuni Nemezi posvećen žrtvenik iz Gređana kod Topuskog (kat. br. 747).

Marsu je možda bio posvećen još jedan žrtvenik iz Bobodola kod Knina (kat. br. 89) s posvetnim natpisom *M(arti) vel M(ercurio) A(ugusto) S(acrum)* za koji ne možemo utvrditi je li bio posvećen Marsu ili Merkuru.

Nemeza (*Nemesis*)

Nemezi je posvećeno osam žrtvenika od kojih je pet pronađeno na području italske X. regije, dva na području provincije Dalmacije te jedan na području provincije Panonije. Žrtvenici su pronađeni u Puli (kat. br. 33 – 36), Sv. Petru od Drage (kat. br. 62), Solinu (kat. br. 470), nepoznatom položaju na području Liburna (kat. br. 596) te u Daruvaru (kat. br. 615). Na svim žrtvenicima, osim na onom iz Solina, božica je štovana s epitetom *Augusta*.

¹⁶⁷ ROMIS, 129 – 130.

Trivije (*Triviis*)

Trivijama je posvećeno sedam žrtvenika pronađenih na području provincije Dalmacije. Žrtvenici su pronađeni u Zadru (kat. br. 586), Bribiru (kat. br. 126), Nadinu (kat. br. 296), Solinu (kat. br. 475), Skradinu (kat. br. 391), Danilu (kat. br. 168) i Čitluku (kat. br. 146).

Bogovima i božicama (*Dis Deabusque*)

Bogovima i božicama posvećeno je pet žrtvenika od kojih su tri pronađena na području provincije Dalmacije te dva na području provincije Panonije. Žrtvenici su pronađeni u Ivoševcima (kat. br. 204), Karinu (kat. br. 234), Solinu (kat. br. 421) i Osijeku (kat. br. 663, 664). Na žrtvenicima iz Ivoševaca i Solina bogovi i božice štovani su zajednom s vrhovnim Jupiterom, a na žrtveniku iz Karina s Apolonom.

Merkur (*Mercurius*)

Merkuru je posvećeno pet žrtvenika od kojih četiri potječu s područja provincije Dalmacije te jedan s područja provincije Panonije. Na žrtveniku iz Čačvine kod Trilja (kat. br. 136) pojavljuje se s epitetom *Augustus*, na žrtveniku iz Muća (kat. br. 282) bez epiteta, dok je žrtvenik iz Varaždinskih toplica (kat. br. 777) bez posvetnog natpisa. Naime, na bočnim stranama žrtvenika uklesani su reljefi Merkura i Apolona. Iz Vida potječu dva žrtvenika (kat. br. 554, 665) koja su posvetili svećenici kolegija zaduženog za štovanje kulta Merkura (*magistri Mercuriales*).

Merkuru su moguće bila posvećena još dva žrtvenika iz Čitluka i Bobodola kod Knina za koja ne možemo utvrditi jesu li bila posvećena Merkuru ili Herkulu (kat. br. 141), odnosno Merkuru ili Marsu (kat. br. 89).

Cerera (*Ceres*)

Cereri su posvećena četiri žrtvenika od kojih dva potječu s područja provincije Dalmacije i dva s područja provincije Panonije.

Na žrtveniku iz Vida (kat. br. 552) pojavljuje se samostalno i bez epiteta, dok se na žrtveniku iz Solina (kat. br. 463) pojavljuje s epitetom *Augusta* i to udružena s Viktorijom i Venerom Augustom.

U Sisku su pronađena dva žrtvenika, oba podignuta od strane prokuratorskih beneficijarija nepoznate postrojbe. Julije Moderat posvetio je žrtvenik Cereri Augusti (kat. br. 705), a Gaj Veracije Hispan i Tit Flavije Kampester Cereri udruženoj s vrhovnim Jupiterom (kat. br. 693).

Kastor i Poluks (*Castor et Pollux*)

Blizancima Kastoru i Poluksu posvećena su četiri žrtvenika od kojih su 3 pronađena na području provincije Dalmacije, a jedan na području provincije Panonije. Žrtvenici iz Muća (kat. br. 281) i Vida (kat. br. 553) posvećeni su obojici braće, dok je žrtvenik iz Solina (kat. br. 468) posvećen Kastoru s epitetom *Augustus*, a žrtvenik iz Varaždinskih toplica (kat. br. 778) posvećen je Poluksu.

Neptun (*Neptunus*)

Neptunu su posvećena četiri žrtvenika od kojih jedan potječe s područja italske X. regije te tri s područja provincije Dalmacije.

Na žrtveniku iz Poreča, jedinom danas sačuvanom, Neptun je štovan s epitetom *Augustus* (kat. br. 26). Posvetio ga je Tit Abudije Ver, zamjenik prefekta ravenatske flote koji se pobrinuo za obnovu hrama i sagradio pristanište. Neptun *Sacrus* štovan je u Bobodolu kod Knina (kat. br. 90), dok je u selu Kosore kod Vrlike pronađen žrtvenik posvećen Neptunu koji nosi epitet *Andabatensis* (kat. br. 259), odnosno delmatsko ime nepoznata značenja.¹⁶⁸ Neptun se javlja i u kultnoj zajednici s Dijanom, o čemu svjedoči žrtvenik iz Nina (kat. br. 307).

Nokturno (*Nocturno*)

Nokturnu su posvećena četiri žrtvenika pronađena na području provincije Dalmacije. Na žrtvenicima iz Čitluka (kat. br. 144), Sinja (kat. br. 376) i Solina (kat. br. 460) zabilježena je posveta *Nocturno sacrum*, bez spomena dedikanta koji ih je posvetio. Iz Solina potječe još jedan žrtvenik (kat. br. 461), danas izgubljen, kojeg je posvetio Gaj Kasije Valens.

Histrija (*Histria*)

Histriji, zaštitnici zemljopisnog područja (Istre) i nastanjenog žiteljstva (Histra), posvećena su tri žrtvenika, pronađena na području italske X. regije. Na žrtvenicima iz Poreča (kat. br. 22) i Vizača (kat. br. 70) štovana je kao *Terra Histria*, a na žrtveniku iz Pule kao *Istria* (kat. br. 51).¹⁶⁹ Vesna Girardi Jurkić smatra da se radi o autohtonom božanstvu, dok je Mirjana

¹⁶⁸ Rendić Miočević 1953a, 247 – 252; 1967b, 145.

¹⁶⁹ Prema Girardi Jurkić ime božice se u prvim stoljećima pisalo s aspirantom H (*Histria*), dok se od 3. st. upisuje bez aspiranta (H) kao *Istria*. Girardi Jurkić 2005, 127.

Sanader stajališta da se božanstvo razvilo iz rimskog kulta *Terre Mater*, što bi značilo da je italiskog podrijetla.¹⁷⁰

Majka Zemlja (*Terra Mater*)

Božici Terra Mater posvećena su tri žrtvenika. Riječ je o žrtvenicima pronađenima u Puli (kat. br. 53), Solinu (kat. br. 474) i Osijeku (kat. br. 670).

Viktorija (*Victoria*)

Viktoriji su posvećena tri žrtvenika od kojih je jedan pronađen na području provincije Dalmacije, a dva na području provincije Panonije. Na žrtveniku iz Solina (kat. br. 463) štovana je zajedno s Cererom i Venerom Augustama, dok je na žrtvenicima iz Siska (kat. br. 711) i Kneževih vinograda (kat. br. 623) štovana u zajednici s bogom Marsom.

Flora (*Flora*)

S kultom božice Flore moguće je povezati tri žrtvenika pronađena na području italske X. regije. Žrtvenik Flori Augusti pronađen je na Velikom Brijunu (kat. br. 5), a božicama *Florantes*, odnosno Cvijetama u Vižinadi (kat. br. 73). Iz okolice Buzeta potječe nedovršen, bogato ukrašen anepigrafski žrtvenik, na čijoj je lijevoj užoj strani u reljefu prikazan ženski lik obavijen plaštom te s klasom žita i makom u ruci, a na desnoj ženski lik s vazom s cvijećem u ruci te jarićem pokraj sebe (kat. br. 6). Riječ je o posveti Flori ili Tellus.¹⁷¹

Bona Dea (*Bona Dea*)

Boni Dei posvećena su dva žrtvenika, oba danas na žalost izgubljena. Na žrtveniku iz Vizača (kat. br. 69) pojavljuje se sama, dok se na žrtveniku iz Caske na Pagu pojavljuje kao Bona Dea Heja (kat. br. 323), liburnsko božanstvo koje je izjednačeno s italском božicom *Bona Dea*.

Eskulap (*Aesculapius*)

Eskulapu su posvećena dva žrtvenika, oba pronađena u Vidu (kat. br. 549, 550).

¹⁷⁰ Girardi Jurkić 2005, 35; Sanader 1999, 140 – 149.

¹⁷¹ Girardi Jurkić 1977, 18; 2005, 192 – 193, kat. br. 2.20.3.

Luna (*Luna*)

Luni su posvećena dva žrtvenika, pronađena na području italske X. regije i provincije Dalmacije. Žrtvenik iz italske regije pronađen je u Puli (kat. br. 52), a onaj iz Dalmacije u Bribiru (kat. br. 125).¹⁷²

Vulkan (*Volcanus*)

Vulkanu su posvećena dva žrtvenika – iz Nadina (kat. br. 297) i Virovitice (kat. br. 784).

Dis Patris

Bogovima *Dis Patris* posvećen je žrtvenik (kat.br. 477) iz Solina.

Dunav i Drava (*Danuvius et Dravus*)

Riječnim božanstvima Dunavu i Dravi posvećen je žrtvenik (kat. br. 665) pronađen na ušću dvaju rijeka u blizini Aljmaša. Žrtvenik je posvetio namjesnik Murse, za zdravlje cara Elagabala.

Fons (*Fons*)

Fonsu je posvećen žrtvenik iz Pule (kat. br. 50) datiran u drugu polovicu 1. stoljeća.

Salacija (*Salacia*)

Salaciji je posvećen žrtvenik iz Trogira (kat. br. 529) na kojem se božica javlja s epitetom *Augusta*.

Salus (*Salus*)

Božici Salus posvećen je žrtvenik iz Podgrađa kod Benkovca (kat. br. 343), danas na žalost izgubljen.

Saturn (*Saturn*)

Saturnu je posvećen žrtvenik iz Vida (kat. br. 557) na kojem se bog pojavljuje s epitetom *Augustus*.

¹⁷² Girardi Jurkić 2005, 189, kat. br. 2.18.1; Zović, Kurilić 2015, 443, kat. br. 160.

Prijap (*Priapus*)

Prijapu je posvećen žrtvenik iz Solina (kat. br. 471), a posvetila ga je dedikantica *Sempronia Ursa*.

Savo (*Savus*)

Riječnom božanstvu Savu posvećen je žrtvenik (kat. br. 724) iz Šćitarjeva na kojem se bog pojavljuje s epitetom *Augustus*.

Valetudo

U selu Zelengrad kod Obrovca pronađen je žrtvenik (kat. br. 311) koji je prema Julijanu Mediniju posvećen božici Valetudo ili rimskoj Vesti.¹⁷³ Natpisno polje žrtvenika ukrašeno je reljefom žene u hitonu, oko kojega se nalazi natpis koncipiran u tri reda: *Val(etudini) Sta(tae) sac(rum) / Lurnio Cal(---) / v(otum) s(olvit) l(ibens)*.

Vesta (*Vesta*)

Vesti je posvećen žrtvenik iz Plomina (kat. br. 335).

¹⁷³ Medini 1973, 116, bilj. 142a.

6.1.4 Orijentalna božanstva

Procesom romanizacije trgovci, vojnici i ostalo doseljeno stanovništvo donijeli su, među ostalim, i vjerovanja u orijentalna božanstva.¹⁷⁴ Spomenike orijentalnih božanstava možemo, s obzirom na njihovo izvorište, podijeliti u četiri kategorije:

1. egipatski kultovi (*Isis, Serapis*)
2. frigijski kultovi (*Mater Deorum Magna*)
3. iranski kultovi (*Mithra, Sol*)
4. sirijski bogovi (*Dis Syris*)

Mitra (*Mithra*)

Mitri je posvećeno 18 žrtvenika od koji su četiri pronađena na području italske X. regije, sedam na području provincije Dalmacije te sedam na području provincije Panonije.

Na području italske X. regije žrtvenici su pronađeni u Vabrigi (kat. br. 65, 66) i Puli (kat. br. 40, 41). Jedan od žrtvenika iz Pule (kat. br. 41) sadrži natpis *D(eo) M(ithrae) S(oli)*, te tako svjedoči o simbiozi kulta Mitre i Sola.

Na području provincije Dalmacije žrtvenici su pronađeni u Solinu (kat. br. 458, 459), Vratniku kod Senja (kat. br. 372, 373), u Škripu na Braču (kat. br. 102), Danilu (kat. br. 169) i Vidu (kat. br. 556). Na natpisu žrtvenika iz Vratnika (kat. br. 372) zapisano je da je Hermo, rob nadzornika imanja (*servus vilicus*) Gaja Antonija Rufa i predstojnika za ceste i zakupca javne carine, o svom trošku dao podignuti *spelaeum* s čitavom opremom.

Na području provincije Panonije žrtvenici su pronađeni u Osijeku (kat. br. 660 – 662), Sisku (kat. br. 712, 713), Dalju (kat. br. 608), Iloku (kat. br. 620) i Topuskom (kat. br. 748).

Mitrinim pratiteljima, Kautima i Kautopatima (*Cautes et Cautopates*), posvećena su tri žrtvenika iz Panonije. U selu Poleve kod Čakovca pronađena su dva žrtvenika – jedan posvećen Kautima (kat. br. 678), a drugi Kautopatima (kat. br. 677). Na desnoj užoj strani žrtvenika posvećenog Kautima prikazan je Kaut, dok je na lijevoj užoj strani žrtvenika posvećenog Kautopatima prikazan Kautopat, što vjerojatno ukazuje na to da su žrtvenici originalno stajali jedan do drugoga. Nedavno je u Kopačevu pronađen još jedan žrtvenik posvećen Kautopatima (kat. br. 624).

¹⁷⁴ Selem 1980; 1997.

Sol (*Sol*)

Solu je posvećeno osam žrtvenika, dva su pronađena na području italske X. regije, četiri na području provincije Dalmacije te dva na području provincije Panonije. Na žrtvenicima iz Pule (kat. br. 42), Solina (kat. br. 472) i Cernika (kat. br. 605) štovan je kao *Deo Soli*, na žrtvenicima iz Ivoševaca (kat. br. 214), Prozora kod Otočca (kat. br. 356) i Iloka (kat. br. 620) kao *Invictus*, dok se na žrtveniku iz Pule štovao u kulturnoj zajednici s Mitrom (kat. br. 41), a na žrtveniku iz Vida s vrhovnim Jupiterom (kat. br. 540).

Izida (*Isis*)

Izidi je posvećeno sedam žrtvenika od kojih su tri pronađena na području italske X. regije, dva na području provincije Dalmacije te dva na području provincije Panonije. Na žrtvenicima iz Galižane (kat. br. 10) i Bribira (kat. br. 124) štovana je bez epiteta, dok je na žrtvenicima iz Novigrada (kat. br. 19), Poreča (kat. br. 23) i Siska (kat. br. 708) štovana s epitetom *Augusta*. Izida se javlja i u kulturnoj zajednici sa Serapisom, o čemu svjedoči žrtvenik iz Varaždinskih toplica (kat. br. 776), kao i sa Serapisom, Anubisom, Harpokratisom, Liberom i Liberom, o čemu svjedoči žrtvenik iz Zadra (kat. br. 584).

Velika Majka Bogova (*Mater Deorum Magna*)

Kultu frigijske božice Kibebe, odnosno rimske Velike Majke posvećeno je šest žrtvenika pronađenih na području provincije Dalmacije. Žrtvenici su pronađeni u Jesenoviku (kat. br. 220), Podgrađu (kat. br. 344), Danilu (kat. br. 170), Skradinu (kat. br. 392), Klisu (kat. br. 250) i Omišu (kat. br. 315). Žrtvenik iz Omiša posvećen je Askanijskim, odnosno frigijskim bogovima (*Dis Ascaenis*) te *Matri Magnae Iane*, sinkretističkom božanstvu frigijske Kibebe i rimske Dijane. Žrtvenik iz Klisa posvetila je Kurijska Priska koja je na natpisu zabilježila kako je obnovila svetište, postavila kipove te darovala larofor, cimbale, timpane, posudu i žrtvenik.

Serapis (*Serapis*)

Serapisu su posvećena dva žrtvenika pronađena na području provincija Dalmacije i Panonije. Na žrtveniku iz Zadra (kat. br. 776) Serapis je s epitetom *Augustus* štovan zajedno s božicom Izidom. Serapisu je posvećen i žrtvenik iz Zadra (kat. br. 584) na kojem je štovan zajedno s Izidom, Liberom i Liberom. Na lijevoj užoj strani žrtvenika prikazani su u reljefu Izida i Serapis, a na desnoj Liber i Libera. Na stražnjoj strani žrtvenika prikazani su Anubis i Harpokratis.

Sirijski Bogovi (*Dis Syris*)

Sirijskim Bogovima posvećen je maleni žrtvenik (kat. br. 473) iz Solina. Posvetio ga je Gaj Albucije Restitut, koji se na natpisnoj ploči iz Podvršja pohvalio da je obnašao službu sevira i Flavijala te da je o svom trošku proširio hram Sirijskim Bogovima.¹⁷⁵

Sirijskim Bogovima posvećen je i žrtvenik (kat. br. 574) pronađen na otoku Visu. Natpis je izveden na grčkom alfabetu.

6.1.5 Posveta Deo Aeterno

Sačuvan je jedan žrtvenik (kat. br. 668) posvećen Vječnome Bogu (*Deo Aeterno*) za kojeg se u literaturi smatra da je bio posvećen židovskom bogu Jahvi.¹⁷⁶ Pronađen je u Osijeku gdje je pronađen i natpis sa spomenom *proseuchae* koji potvrđuje postojanje sinagoge i židovske vjerske zajednice u Mursi.¹⁷⁷ Ovo je jedini poznati napis s posvetom Jahvi pronađen na području Hrvatske, analogiju kojem nalazimo u Dunajvarosu (*Intercisa*) u Mađarskoj.¹⁷⁸

6.1.6 Kultne posvete na nedefiniranim spomenicima

Od 788 žrtvenika prikupljenih za potrebe ovog istraživanja osam spomenika je u literaturi objavljeno pod kategorijom žrtvenika, međutim, nakon detaljne analize njihove forme i dekoracije smatramo da je njihova interpretacija kao žrtvenika problematična. Riječ je o spomenicima kat. br. 30, 46, 360, 422, 525, 576, 617 i 623.

S obzirom na to da su istraživanja pokazala da žrtvenici mogu biti pravokutni, heksagonalni i okrugli, te da se sastoje od baze, tijela i kruništa, očito je da ovi spomenici ne zadovoljavaju te kriterije.

Za spomenike kat. br. 30, 525, 617, 623 predlažemo funkciju natpisne ploče, za spomenik kat. br. 46 funkciju reljefne ploče, dok zbog loše sačuvanosti spomenika kat. br. 360, 422, 576 ne možemo definirati njihovu izvornu namjenu.

¹⁷⁵ Natpis glasi: *C(aius) Albucius C(ai) l(ibertus) Restitutus / IIIIIvir et Flavialis / Dis Syris templum ampliavit et / a solo sva impensa fecit* (ROMIS, 207 – 208, br. 2; lupa 24250; EDCS-66600375).

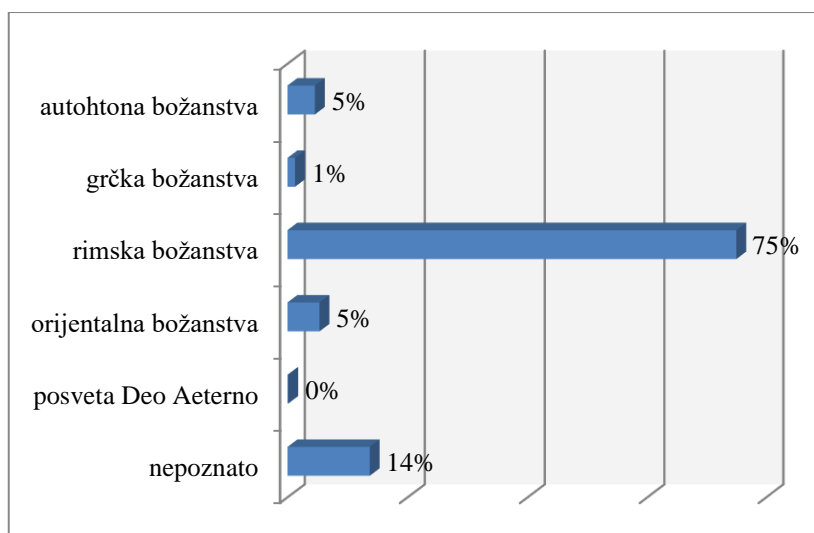
¹⁷⁶ Migotti 1994, 43.

¹⁷⁷ Migotti 1994, 43; Sanader 2015b, 267 – 278.

¹⁷⁸ CIL III 3327 = CIL III 10301; Migotti 1994, 43.

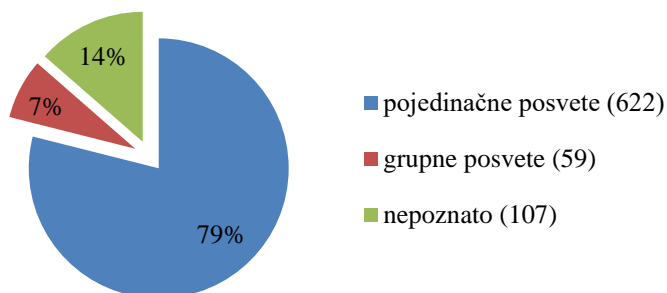
6.1.7 Statistička analiza zastupljenih božanstava

Statistička analiza brojčanih podataka o kultovima zabilježenim na zavjetnim žrtvenicima iz Hrvatske rezultirala je slijedećim do sada nezabilježenim podacima. Od ukupno 788 zavjetnih žrtvenika koji predstavljaju istraživani uzorak 75% (591 žrtvenik) posvećeno je rimskim, 5% (43 žrtvenika) orijentalnim, 5% (36 žrtvenika) autohtonim te 1% (10 žrtvenika) grčkim božanstvima, dok jedan žrtvenik sadrži posvetu židovskom *Deo Aeterno*. Ime božanstva nije zabilježeno na 5% (43 žrtvenika), dok na 8% (64 žrtvenika), zbog oštećenosti spomenika, ime božanstva nije moguće pročitati. (Grafikon 3)

Grafikon 3. Božanstva na zavjetnim žrtvenicima iz Hrvatske, s obzirom na izvorište

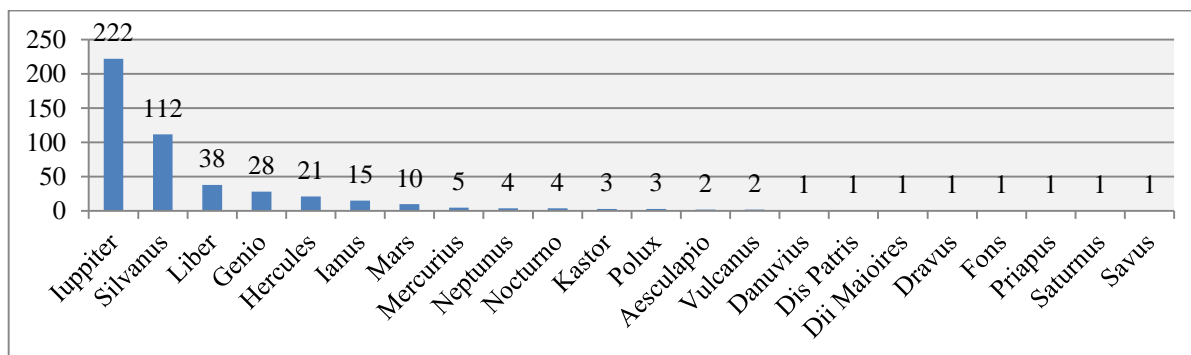
Bogovi i božice su na 79% (622) zavjetnih žrtvenika štovani individualno, dok su na njih 7% (59 žrtvenika) štovani u kulturnim zajednicama, udruženi s drugim božanstvima i božanskim silama. (Grafikon 4)

Grafikon 4. Odnos pojedinačnih i grupnih posveta na zavjetnim žrtvenicima iz Hrvatske

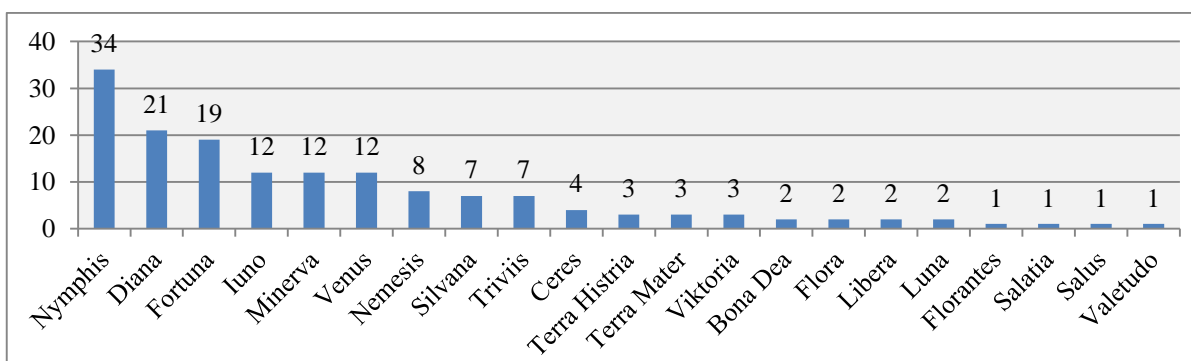
Rimskim bogovima i božicama posvećeno je najviše zavjetnih žrtvenika, 75% od ukupnog broja spomenika. Zabilježena su 44 rimska božanstva, 22 (50%) muških i 22 (50%) ženskih, što ih čini izjednačenima prema spolnoj zastupljenosti.

Najviše žrtvenika posvećeno je Jupiteru, njih 222, a slijede ga Silvan sa 112 i Liber s 38 posveta. Raznim genijima, koji su najčešće štovani zajedno s drugim božanstvima, posvećeno je 28 žrtvenika. Od muških božanstava štovali su se i Herkul s 21 posvetom, Jan s 15 posveta te Mars kojem je posvećeno 10 žrtvenika. Merkuru je posvećeno pet, Neptunu i Nokturnu po četiri, Kastoru i Poluksu po tri žrtvenika, a Eskulapu dva žrtvenika. Također, zastupljene su pojedinačne posvete Fonsu, Prijapu, Saturnu, *Dis Patris*, *Dii Maiores*, kao i riječnim bogovima Savu, Dravu i Dunavu.

Grafikon 5. Kultovi rimskih bogova

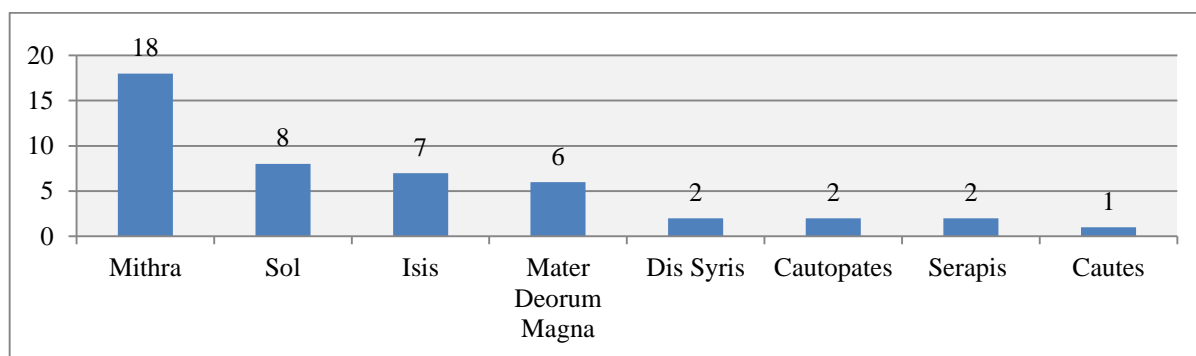
Što se tiče rimskih božica, najpopularnije su bile nimfe kojima su posvećena 34 žrtvenika. Po broju posveta slijede ih Dijana s 21 te Fortuna s 19 posveta. Junoni, Minervi i Veneri posvećeno je po 12 žrtvenika, Nemezi 8, a Silvani i Trivijama po njih 7. Na manje od pet natpisa spominju se Cerera, Terra Histria, Terra Mater, Viktorija, Bona Dea, Flora, Libera i Luna, dok je Florantama, Salaciji, Salus, Valetudo i Vesti posvećeni po jedan žrtvenik.

Grafikon 6. Kultovi rimskih božica

Rimski bogovi i božice najčešće su štovani individualno (531 žrtvenik; 91%), međutim, na 50 žrtvenika (9%) zabilježeno je štovanje božanstava ujedinjenih u kultne zajednice (50 žrtvenika, 9%). Jupiteru udruženom s drugim bogovima i božicama posvećeno je 30 žrtvenika, među kojima su i četiri žrtvenika posvećena Kapitolijskoj trijadi, odnosno Jupiteru, Junoni i Minervi. Međutim, najčešće je riječ o zajednici Jupitera i Genija, a štovan je i s Marsom, Cererom, Fortunom, Ianom i *dis deabusque*. U kultnoj zajednici često su štovani Silvan i Liber, bilo međusobno, bilo sa svojim ženskim pandanima Silvanom i Liberom.

Nakon rimskih, po broju posveta slijede orijentalna božanstva kojima su podignuta 43 zavjetna žrtvenika, odnosno 5% od ukupnog broja spomenika. Zabilježeno je osam individualnih božanstava, među kojima je šest (75%) bogova te dvije (25%) božice. Tu su slijedom posvete egipatskim božanstvima Izidi i Serapisu, frigijskoj Velikoj Majci Bogova, iranskom Mithri i Solu te Sirijskim Bogovima. Kult boga Mithre je najzastupljeniji s 18 posveta, a slijede ga Sol, Izida i Velika Majka Bogova. Mitrini pratioci, Kautopati zabilježeni su na dva žrtvenika, a Kauti na jednom žrtveniku. Serapisu su podignuta dva žrtvenika, isto kao i Sirijskim Bogovima.

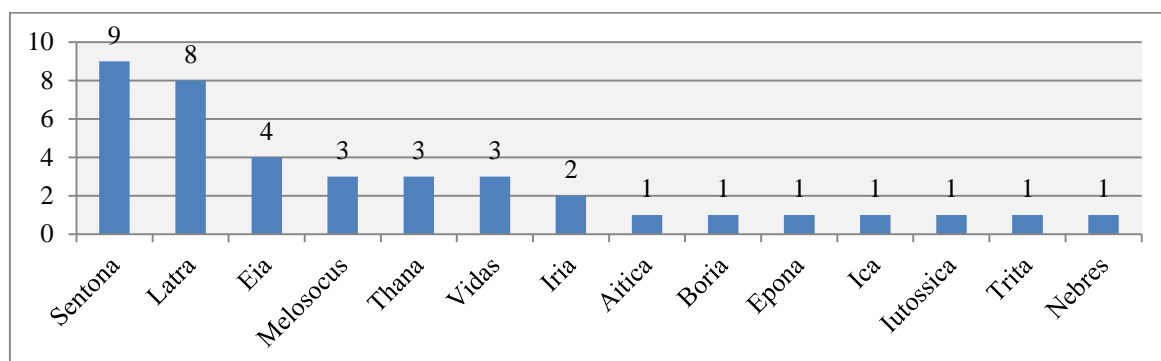

Grafikon 7. Kultovi orijentalnih božanstava

Autohtonim božanstvima posvećeno je 36 žrtvenika, odnosno 5% od ukupnog broja spomenika. Zabilježeno je 14 božanstava, od kojih 12 (86%) ženskih i 2 (14%) muških.¹⁷⁹ Najzastupljenije su posvete liburnskim božicama Sentoni i Latri, a slijede ih Eja, Melosok,

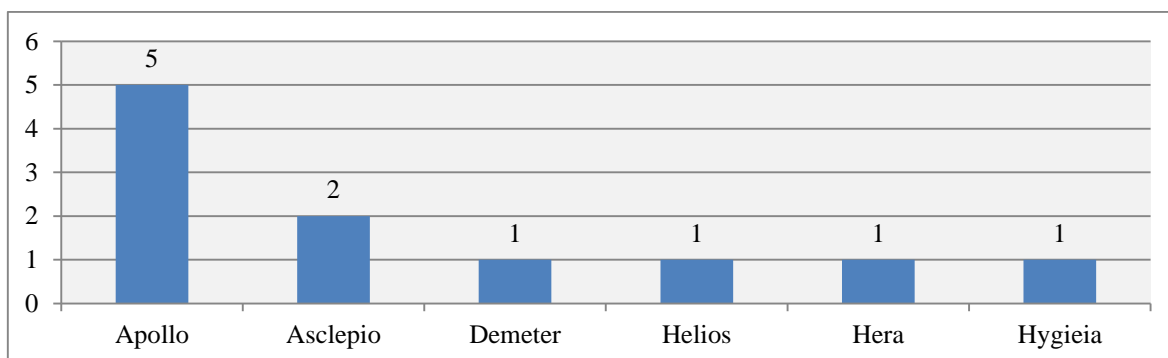
¹⁷⁹ Vesna Girardi Jurkić analizirala je u monografiji „Duhovna kultura antičke Istre“ među ostalim i autohtona božanstva s Istarskog poluotoka te zaključila kako se ženske božice spominju na 90% kulturnih spomenika autohtonih božanstava. Na Istarskom poluotoku registrirano je ukupno 14 autohtonih histarskih božanstava od kojih 13 ženskih i 1 muško. (Girardi Jurkić 2005, 113).

Vidas i Thana te Irija, dok je Ajtici, Boriji, Eponi, Iki, Jutosiki, Triti i Nebrama posvećen po jedan žrtvenik.

Grafikon 8. Kultovi autohtonih božanstava

Grčkim bogovima i božicama posvećeno je 10 žrtvenika, svega 1% od ukupnog broja spomenika. Zabilježeno je 6 božanstava, od kojih 3 (50%) ženska te 3 (50%) muških. Apolonu je posvećeno 5 žrtvenika, dok je Demetri, Heliju, Heri, Asklepiju te Asklepiju i Higeji posvećen po jedan žrtvenik.

Grafikon 9. Kultovi grčkih božanstava

Tablica 7. Božanstva na zavjetnim žrtvenicima iz Hrvatske

Aesculapius	549, 550
Aitica Augusta	360
Apollo	117, 118, 462, 777
Lycio	580
Asclepius	100
Asclepius et Hygieae	774
Bona Dea	69
Bona Dea Heia	323
Boria	47
Castor Augustus	468
Castor, Pollux	281, 553
Cautes	678
Cautopates	624, 677
Ceres	552
Augusta	705
Ceres Augusta, Viktoria, Venus Augusta	463
Danuvius, Dravus	665
Demeter Karpophoros	464
Deo Aeterno	668
Diana	123, 140, 174, 254, 255, 465, 551, 589, 590, 619, 764
Augusta	48, 173, 301, 374, 506, 522, 765
Conservatrix	573
Diana, Nymphis	766
Dis Ascaenis et Magna Mater Iana	315
Dis deabusque	663, 664
Dis deabusque et Apollo	234
Dis Patris	477
Dis Syris	473, 574
Dis Triviis	126, 146, 168, 296, 391, 475, 586
Eia Augusta	9, 49, 67, 68
Epona	83
Flora Augusta	5
Florantes	73
Fons	50
Fortuna	451, 543
Augusta	185, 449, 544, 545, 575, 706, 744, 770
Causalis	666
Conservatrix	448
Domestica	450
Iasonia	368
Fortuna Iasonia, Nymphis Salutares	761
Genio	186
Barbulano	16
coloniae Salonitarum	246, 247

loci	101
Osiniatium	375
provinciae Pannoniae	707
Genio insulae, Fortuna Conservatrix	321, 322
Hera	7
Helios	466
Hercules	37, 38, 39, 178, 210, 371, 388, 457, 591, 720
Augustus	95, 96, 97, 225, 313, 456, 528, 667, 723, 775
Hercules / Mercurius ?	582
(H)istria	51
Histria Terra	22, 70
Ianus	119
Pater	120, 211, 236, 256, 268, 285, 286, 287, 288, 334, 340, 592
Pater Augustus	593
Pater Augustus Defensor	521
Ica	332
Iria Augusta	333
Iria Venus	219
Isis	10, 124
Augusta	19, 23, 708
Isis, Serapis Augustus	776
Isis, Serapis, Liber, Libera	584
Iuno	84, 142, 467
Regina	709
Iuppiter	91, 137, 192, 193, 194, 229, 260, 379, 380, 395, 396, 397, 417, 594
Adflator	398
Aeternus	401
Augustus	3, 400, 532
Caelestus	399
Conservator	29
Conservator Dolichenus	355
Depulsor	28, 111, 717
Dolichenus	92
Fulminator	350
Optimus Aeternus	533
Tanarus	112
Taranucus	381
Tonans	583
Victor	30, 76
Iuppiter, Iana	402
Iuppiter, Iuno	4
Iuppiter, Sabasio Ico	306

Iuppiter Optimus Maximus	31, 32, 61, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 93, 94, 113, 131, 132, 138, 139, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 180, 182, 183, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 221, 227, 228, 230, 245, 248, 253, 269, 280, 293, 294, 295, 305, 314, 319, 317, 336, 338, 339, 352, 358, 361, 362, 363, 364, 382, 383, 384, 385, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 503, 504, 505, 519, 520, 531, 534, 535, 536, 537, 538, 566, 567, 568, 570, 571, 572, 579, 604, 606, 618, 622, 626, 627, 628, 630, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 676, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 718, 719, 722, 739, 740, 779, 780, 785, 787
Aeternus	539, 649
Aeternus Augustus	24
Augustus	420
Caelestis patronus	419
Capitolino/Conservator ?	205, 320
Cohortalis	542
Conservator	418
Culminalis	629
Dolichenus	222, 541, 569, 611, 613, 631
Fulgurator	625
Fulminator Fulgurator	686, 687
Heliopolitanus	685
Nundinarius	617
Senam	738
Iuppiter Optimus Maximus, Ceres	693
Iuppiter Optimus Maximus, dis deabusque	421
Iuppiter Optimus Maximus Depulsor, dis deabusque	204
Iuppiter Optimus Maximus,	82, 184, 206, 223,

Genio	224, 231, 337, 365, 366, 367, 688, 689, 690
Iuppiter Optimus Maximus, Numen Hippi	527
Iuppiter Optimus Maximus, Iuno	692
Iuppiter Optimus Maximus, Iuno Regina, Fortuna Redux, Genio Luci Angitiaie	526
Iuppiter Optimus Maximus, Iuno Optima Omnipotenta, Genio loci	691
Iuppiter Optimus Maximus, Iuno, Minerva	207, 650, 651
Iuppiter Optimus Maximus, Iuno Regina, Minerva	422
Iuppiter Optimus Maximus, Mars	386, 387
Iutossica	270
Iuno	84, 142, 467
Regina	709
Latra	232, 233, 289, 290, 291, 292, 341, 389
Liber	122, 437, 438, 546, 669
Augustus	15, 64, 143, 434, 548
Magnus Pater Torclensis	99
Pater	98, 121, 179, 235, 342, 351, 353, 390, 440, 441, 442, 525, 547, 595, 721
Pater Augustus	267, 439, 703, 704
Pater Torclensis	258
Liber, Libera	745, 781
Liber Pater, Iuno, Silvanus	181
Liber Pater, Silvanus Domesticus	702
Libera	745, 781
Deus Aeternus	668
Deus Magnus Conservator loci	435, 436
Deus Mithra Sol	41
Invictus	359
Luna	52, 125
Mars	213, 469
Augustus	746
Marmogius	710
Victor	607
Mars Augustus, Fortuna Nemesis	747
Mars, Victoria	623, 711
Mars / Mercurius ?	89
Mater Deorum Magna	170, 220, 250, 315,

	392
Melosocus	12
Augustus	13, 14
Mercurius	282, 554, 555, 777
Augustus	136
Minerva	43, 44, 585, 782
Augusta	187, 772, 773
Flanatica	25
Mithra (kult)	40, 65, 66, 102, 169, 372, 373, 458, 459, 556, 608, 620, 660, 661, 662, 712, 713, 748
Nebres	55
Nemesis	470
Augusta	33, 34, 35, 36, 62, 596, 615
Neptunus	90
Andabatensis	259
Augustus	26
Neptunus, Diana	307
Nocturno	144, 376, 460, 461
Nymphis	103, 114, 115, 116, 188, 237, 238, 240, 283, 443, 444, 445, 446, 447, 507, 508, 588, 597, 761, 762, 763
Augustis	17, 242, 271, 753, 754, 755, 756
Augustis Salutares	758, 759
Iasis	760
Salutares	757
Priapus	461
Salacia Augusta	529
Salus	343
Saturn	557
Savus	724
Sentona	1, 261, 262, 263, 264, 326, 327, 328, 329
Silvana/ae	694
Augustus	736, 767, 768, 769
Silvanus	17, 45, 63, 105, 106, 107, 108, 110, 151, 152, 153, 154, 208, 239, 265, 266, 277, 302, 303, 304, 324, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 577,

	600, 609, 621, 632, 658, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 786
Albius Domesticus	601
Augustus	8, 71, 85, 109, 145, 177, 241, 243, 249, 278, 279, 318, 330, 331, 369, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 516, 517, 518, 523, 576, 598, 599, 659, 695
Augustus Cinius	60
Communis	433
Conservator	432
Domesticus	155, 156, 209, 611, 652, 653, 696, 697, 698, 699, 734, 735, 783
Magla	701
Magnus	610, 656
Magnus Augustus	657
Silvester	159, 160, 161, 430, 602, 654, 655, 700
Silvester Augustus	431
Silvester Messor	157, 158
Silvanus Augustus, Liber Augustus	434
Silvanus Domesticus, Silvana	611
Sol Deus	472, 605
Sol Invictus	214, 356
Terra	474
Terra Mater	53, 670
Trita Augusta	72
Valetudo	311
Venus	377, 455
Aronia	104
Augusta	308
Baccha	454
Caelestis	56
Genetrix	147
Victrix	452, 453
Victrix Augusta	558
Venus Victrix / Viribus Valentibus ?	476
Vesta	335
Vidasus et Thana	741, 742, 743
Volcanus	297, 784

6.2. Učestalost kultova u rimskim administrativnim ustrojbama na prostoru Hrvatske

Izrada topografske rasprostranjenosti rimskih zavjetnih žrtvenika na prostoru današnje Republike Hrvatske označena je kao drugi cilj analize posveta božanstvima na zavjetnim žrtvenicima kroz ispitivanje moguće povezanosti pojedinih kultova i krajolika u kojem su štovani.

6.2.1 Autohtona božanstva

U Hrvatskoj je pronađeno 36 zavjetnih žrtvenika posvećenih autohtonim božanstvima, od kojih je 11 pronađeno na području nekadašnje italske X. regije, 22 na području rimske provincije Dalmacije te tri na području rimske provincije Panonije. (Tablica 8)

6.2.1.1 Italska X. regija

Autohtoni histarski kultovi štovali su se na području italske X. regije, gdje ih je najviše pronađeno na području pulskog agera. U Puli (*Pola*) su pronađeni žrtvenici Boriji, Eji i Nebrama, u Vizačama (*Nesactium*) Eji i Triti, u Dvigradu Eji, a u Krnici Melosoku.

6.2.1.2 Rimska provincija Dalmacija

Autohtoni liburnski kultovi štovali su se na istočnoj obali provincije Dalmacije. U Jesenoviku je pronađen žrtvenik Iriji, u Labinu Jutosiki i Sentoni, u Plominu Iki, Iriji i Sentoni, a u Rabcu Ajtiki. Međutim, potrebno je istaknuti kako je božica Sentona, osim na užem području Labina (*Albona*) i Plomina (*Flanona*) u provinciji Dalmaciji, štovana i u Katunu kod Boljuna koji je administrativno pripadao italskoj X. regiji.

Prema broju pronađenih posvetnih natpisa, njih ukupno 11, najzastupljenija liburnska božica je bila Latra.¹⁸⁰ Najveća koncentracija žrtvenika posvećenih ovoj božici pronađena je u Nadinu (*Nedinum*), kao i njegovoj neposrednoj okolini u Karinu (*Corinium*), Podgrađu (*Asseria*) i Skradinu (*Scardona*), sve redom liburnskim lokalitetima smještenim između rijeka Krke i Zrmanje.

¹⁸⁰ Sanader, Vukov 2017. Latra je posvećeno 11 spomenika, od toga osam žrtvenika, dva građevinska natpisa te jedna zavjetna ploča.

Na području Dalmacije u Balinoj Glavici pronađen je jedan žrtvenik autohtone keltske božice Epone.

6.2.1.3 Rimska provincija Panonija

Na području današnjeg Topuskog (*Quadrata?*), gdje je obitavalo panonsko pleme Kolapijani, štovao se božanski par Vidas i Tane (*Vidasus et Thana*). Žrtvenici ovim autohtonim bogovima, koji se izjednačavaju s italiskim Silvanom i Dijanom, pronađeni su isključivo u Topuskom, gdje stoga treba i potražiti središte kulta.¹⁸¹

Tablica 8. Topografija autohtonih božanstava

Mjesto nalaza / božanstvo / kat. br		Boria	Eia	Melosocus	Nebres	Trita	Aitica	Ica	Iria	Iutossica	Sentona	Latra	Vidaso, Thanae
Regio X	Boljun										1		
	Dvigrad		9										
	Krnica			12, 13, 14									
	Pula	47	49		55								
	Vizače		67, 68			72							
Dalmatia	Jesenovik								219				
	Karin											232. 233	
	Labin									270	261, 262, 263, 264		
	Nadin											289, 290, 291, 292	
	Plomin							332	333		326, 327, 328, 329		
	Podgrađe											341	
	Rabac						360						
	Skradin											389	
Pannonia	Topusko												741, 742, 743

¹⁸¹ Mayer 1942, 187 – 191; Rendić-Miočević 1989, 464.

6.2.2 Grčka božanstva

U Hrvatskoj je pronađeno 10 zavjetnih žrtvenika posvećenih grčkim božanstvima, od kojih je jedan pronađen na području nekadašnje italske X. regije, 8 na području rimske provincije Dalmacije te jedan na području rimske provincije Panonije. (Tablica 9)

6.2.2.1 Italska X. regija

S područja italske X. regije potječe svega jedan žrtvenik posvećen grčkim božanstvima. Riječ je o malenom žrtveniku posvećenom Heri koji je pronađen na području sjeverozapadne Istre, u okolici Brijana kod Čepića.

6.2.2.2 Rimska provincija Dalmacija

Najveći broj žrtvenika grčkih božanstava u provinciji Dalmaciji pronađen je u Solinu (*Salona*), gdje su štovani Apolon, Demetra i Helijs. Apolon je štovan još i u Zadru (*Iader*), Karinu (*Corinium*) i Bribiru (*Varvaria*), dok je na otoku Braču (*Brattia*) pronađen žrtvenik posvećen Asklepiju.

6.2.2.3 Rimska provincija Panonija

S područja provincije Panonije potječe svega jedan žrtvenik posvećen grčkim božanstvima. Riječ je o žrtveniku Asklepiju i Higeji koji je pronađen u Varaždinskim toplicama (*Aquae Iassae*).

Tablica 9. Topografija grčkih božanstava

Mjesto nalaza / božanstvo / kat. br		Apollo	Dis deabusque, Apollo	Asclepio	Asclepio, Hygiae	Demeter	Helios	Hera
Regio X	Čepić							7
Dalmatia	Brač			100				
	Bribir	117, 118						
	Karin		234					
	Solin	462				464	466	
	Zadar	580						
Pannonia	Varaždinske toplice				774			

6.2.3 Rimska božanstva

U Hrvatskoj je pronađen 591 zavjetni žrtvenik posvećen rimskim božanstvima od kojih je njih 49 pronađeno na području nekadašnje italske X. regije, 388 na području rimske provincije Dalmacije te 154 na području rimske provincije Panonije. (Tablica 10, 11, 12)

6.2.3.1 Italska X. regija

Na lokalitetima smještenim unutar agera tršćanske kolonije pronađeno je pet žrtvenika. Iz Funtane kod Buzeta potječe žrtvenik posvećen božici Flori, iz Roča žrtvenik vrhovnom Jupiteru, iz Mluna i Čepića žrtvenici Silvanu, a iz Umaga žrtvenik posvećen Liberu.

Na današnjem trgu Marafor u Poreču pronađena su dva hrama za koja se pretpostavlja da su bila posvećena Kapitolijskoj trijadi i bogu Neptunu.¹⁸² Neptunov hram spominje se na natpisu žrtvenika (kat. br. 26) kojeg je Neptunu dao podignuti Tit Abudije Ver, zamjenik prefekta ravenatske flote, koji se pohvalio da je obnovio hram i sagradio pristanište. U ruševinama pokraj Neptunova hrama pronađen je žrtvenik posvećen božici *Terrae Histriae*, a iz Poreča potječu još i žrtvenici Geniju Liberu, Jupiteru i Minervi. Iz okolice Vižinade, koja je pripadala ageru porečke kolonije, potječe žrtvenik posvećen Cvijetama, odnosno *Florantibus*.

Na lokalitetima smještenim unutar agera pulske kolonije pronađeno je 37 žrtvenika, od kojih 23 potječu iz same Pule. Jupiteru je u Puli posvećeno pet žrtvenika, Nemezi 4, Herkulu tri, Minervi i Silvanu po dva žrtvenika, dok je Dijani, Fonsu, Luni, Manima, *Terrae Histriae*, *Terrae Matri* i Veneri posvećen po jedan žrtvenik. Štovanje Nemeze u Puli ne iznenađuje, s obzirom na to da je ova božica sudbine bila zaštitnica kazališta i amfiteatara, u sklopu kojih su i pronađeni neki od pulskih žrtvenika.¹⁸³ Iz Putinja kod Kanfanara potječe žrtvenik posvećen Silvanu Augustu Ciniju, a iz Sv. Petra od Drage žrtvenik posvećen Nemezi. Iz Žminja potječe jedan, a iz Vodnjana dva žrtvenika posvećena Jupiteru, dok je u Galižani pronađen žrtvenik Manima i Geniju. Pilikom iskopavanja bizantskog kastruma na otoku Veliki Brijun pronađeni su žrtvenici Jupiteru, Jupiteru i Junoni, te Flori. Iz Šandalje kod Pule potječe žrtvenik posvećen Silvanu, iz Medulina žrtvenik Geniju, a iz Ližnjana žrtvenik Liberu. U Vizačama su pronađeni žrtvenici posvećeni *Bonae Deae*, *Terrae Histriae* i Neptunu.

¹⁸² Girardi Jurkić 2005, 96; Sinobad 2007, 249 – 251.

¹⁸³ Girardi Jurkić 2005, 206 – 208.

Tablica 10. Regio X – rimska božanstva

[illegible]

6.2.3.2 Rimska provincija Dalmacija

Sa sjevernog djela istočne obale istarskog poluotoka potječe manji broj žrtvenika koji su pronađeni u Labinu i Plominu. Iz Labina (*Albona*) potječe šest žrtvenika, dva Silvanu te po jedan Janu, Jupiteru, Liberu i nimfama, dok iz Plomina (*Flanona*) potječu dva žrtvenika Silvanu te po jedan Janu i Vesti.

Iz Čakovca kod Josipdola (*Metulum*) potječu dva žrtvenika s posvetom Jupiteru, te po jedan s posvetama Jupiteru i Geniju municipija Metula, Herkulu te numenu cara Gordijana i mjesnom Geniju. U Prozoru kod Otočca pronađen je žrtvenik posvećen Jupiteru.

Nekoliko žrtvenika pronađeno je i na kvarnerskim otocima. U Rabu (*Arba*) je pronađen žrtvenik Jupiteru, a u Caski na Pagu žrtvenik Boni Deji Heji te dva identična žrtvenika posvećena Geniju otoka i Fortuni.

U Ninu (*Aenona*) i obližnjem Ždrijcu pronađeno je sedam žrtvenika: tri Silvanu te po jedan Jupiteru, Jupiteru Iku, Veneri te Neptuni i Dijani.

U Zadru (*Iader*) je pronađeno svega pet žrtvenika, a u obližnjem Galovcu još dva. Žrtvenici iz Galovca posvećeni su Jupiteru te Liberu, Junoni i Silvanu, dok su zadarski žrtvenici posvećeni *Dis Salutaribus*, *Dis Triviis*, Herkulu, Jupiteru i Minervi.

U Karinu (*Corinium*) je pronađeno pet žrtvenika: dva Jupiteru te po jedan Jupiteru i Geniju, Liberu i Janu. U okolici Karina, u Donjem Kašiću i Pridragi, pronađeni su žrtvenici nimfama, Jupiteru i Liberu.

Na području Podgrađa kod Benkovca (*Asseria*) i obližnjih Dobropoljaca, Perušića i Kule Atlagić pronađeno je sedam žrtvenika, od kojih su tri posvećena Jupiteru te po jedan Dijani, Janu, Liberu i Salus.

Na području Bribira (*Varvaria*) pronađeno je 19 žrtvenika: šest Silvanu, po tri Jupiteru i nimfama, po dva Janu i Liberu te po jedan Dijani, Luni i Trivijama.

Iz Skradina (*Scardona*) i obližnjih naselja (Bratiškovci, Dubravice, Maraguša), koji su se smjestili na području municipija *Scardona*, potječe 12 žrtvenika. Sedam žrtvenika posvećeno je isključivo Jupiteru, dva Jupiteru i Marsu te po jedan Herkulu, Liberu i Trivijama.

Na području municipija *Rider* koji se smjestio usred Danilskog polja pronađeno je 18 žrtvenika. Žrtvenici su pronađeni na položajima Katuni, Grebaštica i Stari Šematorij, kao i na danas nepoznatim mikrolokacijama u Danilu. Silvanu je posvećeno 11, Jupiteru 7, a *Dis Triviis* jedan žrtvenik.

Na području burnumskog teritorija pronađeno je 28 žrtvenika. Iz Ivoševaca, gdje se smjestio legijski logor *Burnum*, potječu 22 žrtvenika, dok su preostali žrtvenici pronađeni u

obližnjem Bobodolu, Đevrskama, Otonu i Rudelama. S obzirom na to da je na ovim položajima boravila vojska, ne iznenađuje da među posvetama prevladavaju upravo one Jupiteru (19). Zastupljene su i posvete Silvanu, Marsu, Neptunu, Liberu, Janu i *Dii Maiores*.

Na čestici gosp. Sim. Jankovića u Ivoševcu zajedno su pronađena četiri tipološki slična zavjetna žrtvenika (kat. br. 192, 193, 195, 197) posvećena Jupiteru. Jedan od tih žrtvenika (kat. br. 192) sadrži posvetu *Iovil(a)e*, koju je Julijan Medini povezao sa zavjetom *iúvilas* koji se javlja na natpisima iz Jupiterovog svetišta u Kapui datiranom u 4. i 3. st. pr. Kr. Pojam *iúvilas* označavao je prostor unutar svetišta u kojem su se nalazili zavjetni darovi, gdje se prinosila žrtva te odvijao ritualni obred.¹⁸⁴ Osim ovih žrtvenika koji ukazuju na postojanje Jupiterova svetišta, na burnumskom području pronađeno je sedam beneficijarijskih žrtvenika koji bi mogli ukazivati na postojanje svetišta konzularnih beneficijarija.¹⁸⁵

Između legijskih logora Tilurija i Burna smjestili su se logori pomoćnih postrojbi *Promona* (Tepljuh), Kadina Glavica i *Andetrium* (Gornji Muć), koji su zajedno formirali tzv. Delmatski limes, odnosno granicu obrane prema Delmatima.¹⁸⁶ Iz Andetrija potječe sedam žrtvenika, pronađenih u Muću i obližnjim selima. Silvanu su posvećena tri žrtvenika, a Jupiteru, Kastoru i Poluksu, Merkuru i nimfama po jedan žrtvenik. U Tepljuhu su pronađeni žrtvenici Dijani i Silvanu, a u Kadinoj Glavici dva žrtvenika posvećena Jupiteru.

Nedaleko od Kadine Glavice, na položaju municipija *Magnum* u Balinoj Glavici, tijekom 2. st. postavljena je stanica konzularnih beneficijara u sklopu koje se moralo nalaziti i svetište.¹⁸⁷ Iz Baline Glavice potječe ukupno 12 žrtvenika, od kojih su 7 posvetili sami beneficijariji. Među njima je i osam žrtvenika posvećenih rimskim božanstvima: pet Jupiteru te po jedan Jupiteru i Geniju, Junoni i Silvanu.

S područja legijskog logora Tilurija, koji se smjestio u selu Gardun kod Trilja, potječe 12 zavjetnih žrtvenika, od kojih su 6 posvetili vojnici. Najviše žrtvenika posvećeno je Jupiteru (5), od toga jedan vrhovnom Jupiteru udruženom s Genijem i rijekom *Hippus* te jedan Jupiteru, Junoni, Fortuni i mjesnom Geniju. Osim Jupiteru, žrtvenici su posvećeni Fortuni, Minervi, Silvanu, Merkuru, Nimfama i Geniju. Žrtvenik posvećen Merkuru pronađen je u Čačvini kod Trilja, a žrtvenici Fortuni i Silvanu u Vojniću kod Trilja, međutim, s obzirom na to da su ovi lokaliteti smješteni nedaleko od logora moguće je da su originalno podignuti na prostoru istoga.

¹⁸⁴ Medini 1976, 141 – 143.

¹⁸⁵ Glavaš 2016, 20.

¹⁸⁶ O problematiki tzv. Delmatskog limesa vidi: Šašel 1974; Zaninović 1984; Sanader 2002; Periša 2008.

¹⁸⁷ Glavaš 2011, 71; 2013, 63 – 75; 2016, 23.

Iz Čitluka (*Aequum*) kod Sinja potječe 12 žrtvenika posvećenih Jupiteru (3), Dijani, Junoni, Liberu, Silvanu, Veneri, Neptunu, *Dis Triviis* te Herkulu (ili Merkuru?). U Sinju i okolici pronađeno je još pet žrtvenika. Iz Sinja potječu žrtvenici Geniju i Nokturnu, s Mostine žrtvenik Dijani, iz Karakašice žrtvenik Veneri, a iz Potravlja žrtvenik Liberu.

U vrličkom kraju pronađeno je 28 žrtvenika: 10 u Stražinama, sedam u Vinaliću, tri u Koljanima, dok su preostali žrtvenici pronađeni u mjestima Dragović, Kijevo, Nelaj, Kosore, Otišić i Podosoje kod Vrlike. Jupiteru i Silvanu podignuto je po 11 žrtvenika, Dijani tri, Janu dva, a Neptunu jedan žrtvenik.

Na položaju municipija *Novae* u Runoviću pronađeno je sedam beneficijarijskih žrtvenika, zahvaljujući kojima se pretpostavlja da je tamo tijekom 2. st. bila postavljena stanica konzularnih beneficijarija.¹⁸⁸ Dva žrtvenika su posvećena vrhovnom Jupiteru, dva vrhovnom Jupiteru i Geniju municipija, po jedan Fortuni i Silvanu, dok za jedan žrtvenik nije poznato kojem je božanstvu bio posvećen. Iz municipija potječu i žrtvenici pronađeni u Podbablju kod Imotskog, posvećeni Jupiteru te Jupiteru i Geniju municipija.

U Trogiru (*Tragurium*) su pronađena dva žrtvenika s posvetom Herkulu te jedan žrtvenik posvećen božici Salaciji. Na području Kaštela pronađeno je sedam žrtvenika: nimfama u Kaštel Gomilici, Kaštel Novom i Kaštel Sućurcu, a Silvanu u Kaštel Kambelovcu, Kaštel Novom i Kaštel Štafiliću.

Najveći broj žrtvenika pronađen je na području Solina (*Salona*), njih ukupno 77. Jupiteru je podignuto 28 žrtvenika, a po broju posveta slijedi ga Silvan s 12 žrtvenika. Liber je štovan na 9, Venera na šest, nimfe na 5 žrtvenika, a Fortuna na četiri žrtvenika. Zastupljene su i posvete Nokturnu, Kastoru, Dijani, *Deo Optimo Magno*, *Dii Maiores*, *Dis Triviis*, Herkulu, Junoni, Kapitolijskoj trijadi, Jupiteru i Jani, Marsu, Nemezi, Neptunu i Dijani, Prijapu i *Terrae*. Da se u Saloni nalazilo svetište boga Libera mogli bi potvrditi žrtvenici (kat. br. 433, 434) na kojima je štovan pod imenom *Deus Magnus Conservator loci*. Pod tim imenom Libera je štovalo organizirano udruženje (*convivium*) koje mu je u Saloni vjerojatno podignulo i svetište.¹⁸⁹ Žrtvenici su 1896. god. pronađeni zajedno s arhitektonskom gredom na lokalitetu Kuline u istočnom dijelu Salone.¹⁹⁰

U Klisu su pronađena dva žrtvenika posvećena Geniju salonitanske kolonije te Jupiteru i Silvanu, a u obližnjem Vranjicu žrtvenik Silvanu.

¹⁸⁸ Glavaš 2013; 2016, 24 – 27.

¹⁸⁹ Jadrić 2007, 60, 61.

¹⁹⁰ Bulić 1896, 82 – 84; Jadrić 2007, 136 – 139, kat. br. 31 – 33.

U podrumina Dioklecijanove palače u Splitu pronađena su dva Jupiterova žrtvenika. Jupiteru je posvećen i žrtvenik koji se nalazio u Papalićevoj palači u Splitu, a iz Splita potječu još i žrtvenici Dijani te nimfama.

U Stobreču (*Epetium*) i Žrnovnici pronađeni su žrtvenici posvećeni nimfama, a u Omišu (*Oneum*) žrtvenici Herkulu i Jupiteru.

Zavjetne žrtvenike nalazimo i na otocima. Tako s Brača (*Brattia*) potječe 12 žrtvenika koji su pronađeni u Donjem Humcu, Platama, Postiri, Pučišćima, Škripu, Splitskoj i Stražišću, lokalitetima smještenim uz kamenolome. Od toga ih je najviše, njih 4, posvećeno Jupiteru, po dva Herkulu i Liberu te po jedan žrtvenik Eskulapu, Geniju mjesta, Veneri i Nimfama. Na Korčuli (*Corcyra*) je pronađen žrtvenik Liberu, na Visu (*Issa*) Dijani.

Veliki broj žrtvenika, njih ukupno 28, pronađeno je u Vidu kod Metkovića gdje se smjestila kolonija *Narona*. Jupiteru je posvećeno 11 žrtvenika, Liberu tri, Eskulapu i Merkuru po dva, dok su preostali žrtvenici posvećeni Kastoru i Poluksu, Dijani, Cereri, Saturnu i Veneri. U Naroni se nalazio hram boga Libera za čiju se obnovu pobrinuo Modestus, rob Marka Luzija Severa (kat. br. 543). Na području Narone boravili su svećenici, svećenički kolegiji i Merkurovi magistri koji su dali podignuti žrtvenike Jupiteru, Saturnu, Veneri, Merkuru i Eskulapu.

Najjužnije pronađen žrtvenik potječe iz Cavtata (*Epidaurum*), a posvećen je vrhovnom Jupiteru.

Tablica 11. Topografija rimskih božanstava na području rimske provincije Dalmacije

[illegible]

[illegible]

6.2.3.3 Rimska provincija Panonija

Iz lječilišnog središta u Topuskom (*Quadrata?*) potječe 21 žrtvenik, od kojih je 13 posvećeno Silvanu i Silvanama, tri Jupiteru te po jedan žrtvenik *Dii Maiores*, Fortuni, Liberu i Liberi, Marsu te Marsu i Fortuni. Veliki broj posveta Silvanu naveo je istraživače na mišljenje da se na području Topuskog nalazilo Silvanovo svetište.¹⁹¹ S obzirom na to da do sada nije pronađena arhitektura svetišta, smatra se da je ono bilo *sub divo*, u prirodi na otvorenom.¹⁹² Nedaleko od Topuskog, u Degoju, Gorički i Petrinji, pronađeni su žrtvenici posvećeni Jupiteru.

Na području Siska (*Siscia*) pronađena su 32 žrtvenika, gdje prevladavaju posvete Jupiteru (15) i Silvanu (9). Zastupljene su i posvete brojnim drugim božanstvima kao što su Cerera, Fortuna, Junona, Genije, Liber, Mars i Viktorija. Unatoč velikom broju zavjetnih spomenika za sada su samo u sjevernom dijelu grada pronađeni temelji manjeg hrama, međutim, nije poznato kojem božanstvu je bio posvećen.¹⁹³

U Šćitarjevu (*Andautonia*) koji je uživao municipalni status pronađena su svega dva žrtvenika, posvećena Herkulu te riječnom bogu Savu. S područja Zagreba također potječu dva žrtvenika. Prvi je pronađen u kamenolomu u Stenjevcu te je posvećen Jupiteru, dok je drugi žrtvenik posvećen Silvanu te je pronađen u kamenolomu kod Vrapča.

Nekoliko žrtvenika pronađeno je i na lokalitetima iz okolice Varaždina i Krapine, smještenim unutar agera petovijske kolonije. U Kelemenu je pronađen žrtvenik Silvanu, u Sv. Martinu na Muri žrtvenik Jupiteru, a u Petrijancu žrtvenik Jupiteru i Geniju. Iz Mihaljekova jarka kod Krapine potječu dva beneficijarijska žrtvenika posvećena Jupiteru, a iz Polja kod Krapine heksagonalan žrtvenik posvećen Jupiteru.

Veliki broj zavjetnih žrtvenika pronađen je u Varaždinskim toplicama (*Aquae Iasae*), u kojima je istražen kupališni kompleks s bazilikom i forum s tri hrama, za koja se pretpostavlja da su bili posvećeni Kapitolijskoj trijadi.¹⁹⁴ S ovog lokaliteta su do sada objavljena 24 žrtvenika posvećena rimskim božanstvima, međutim, novijim istraživanjima pronađen je veliki broj žrtvenika koji još nisu objavljeni. Naime, tijekom istraživanja koja su se od 2011. do 2013. god. provodila na području svetišta pronađeno je više od 50 zavjetnih žrtvenika koji su iskorišteni

¹⁹¹ Šegvić 1986, 97; Sanader 2008a, 170; Rendić-Miočević, Šegvić 2014, 241; Perinić 2016, 44.

¹⁹² Šegvić 1986, 97; Rendić-Miočević, Šegvić 2014, 237.

¹⁹³ Lolić, Wiewegh 2012, 207, 210.

¹⁹⁴ Sinobad 2007, 251 – 252; Nemeth-Ehrlich, Kušan Špalj 2015, 24 – 25.

kao građevinski materijal za popravke kupališnog bazena iz 4. st.¹⁹⁵ Najviše žrtvenika pronađenih u Varaždinskim toplicama, njih 11, posvećeno je nimfama, zaštitnicama termalnih izvora. Nimfe su, osim individualno, štovane i u kulturnoj zajednici s Dijanom i Fortunom. Zastupljene su i individualne posvete Dijani i Fortuni, kao i posvete Herkulu, Merkuru, Minervi, Poluksu i Silvanama.

Iz Ludbrega (*Iovia / Botivo*), koji se smjestio na cestovnom pravcu Ptuj – Osijek, potječe žrtvenik posvećen Silvanu.¹⁹⁶

U municipiju i lječilišnom središtu u Daruvaru (*Aquae Balissae*) pronađena su dva Jupiterova i četiri Silvanova žrtvenika, kao i jedan žrtvenik posvećen božici Nemezi. Žrtvenici Silvanu pronađeni su zajedno, *in situ*, u kupališnom kompleksu, što sugerira postojanje svetišta Silvanova kulta.¹⁹⁷

U Virovitici je pronađen žrtvenik Vulkanu, a u Našicama žrtvenik Jupiteru. Usprkos municipalnom i kolonijalnom statusu, iz Vinkovaca (*Cibalae*) potječe svega pet žrtvenika posvećenih Jupiteru, Minervi, Silvanu te Liberu i Liberi.

U Osijeku (*Mursa*) su pronađena 33 žrtvenika među kojima prevladavaju posvete Jupiteru (16) i Silvanu (8). Pronađena su i dva žrtvenika posvećena Jupiteru, Junoni i Minervi, međutim, hram Kapitolijske trijade još uvijek nije pronađen.¹⁹⁸ Godine 1971. na trgu Vladimira Nazora u Donjem gradu zajedno su pronađena tri žrtvenika (kat. br. 634, 635, 636) koje su Jupiteru posvetili konzularni beneficijariji.¹⁹⁹ Da se na tom položaju nalazilo svetište mogao bi potvrditi i nalaz stupa s kapitelom, koji je pronađen zajedno sa žrtvenicima, a na čijem vrhu su sačuvani ostatci skulpture nekog božanstva.²⁰⁰ Tijekom arheoloških iskopavanja Kampusu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, koja su se provodila od 2003. do 2005. god., pronađena su četiri žrtvenika posvećena Silvanu, kao i arhitektura za koju se pretpostavlja da predstavlja svetište Silvana.²⁰¹ Osim Silvanu i Jupiteru, na području Osijeka pronađeni su i žrtvenici

¹⁹⁵ Kušan Špalj 2015, 16; 2017, 259. Povodom novih istraživanja, 2015. god. u Arheološkom muzeju u Zagrebu, organizirana je izložba popraćena katalogom u kojem je objavljeno pet žrtvenika. Spomenici s posvetom Apolonu, Eskulapu i Serapisu objavljeni su 2017. god. u Vjesniku Arheološkog muzeja u Zagrebu. Objavu preostalih žrtvenika s nestrpljenjem iščekujemo.

¹⁹⁶ Vikić-Belančić 1998, 477.

¹⁹⁷ Pinterović 1973 – 1975, 144.

¹⁹⁸ Sinobad 2007, 253.

¹⁹⁹ Pinterović 1978, 128; Bulat, Pinterović 1971, 103 – 105; Vukov 2017, 42 – 43.

²⁰⁰ Pinterović 1978, 59.

²⁰¹ Filipović, Kusik 2017, 227 – 240.

posvećeni *Dis Deabusque*, Fortuni, Heraklu, Liberu i Majci Zemlji. U neposrednoj blizini Osijeka, u Klisi i Lipovcu, pronađeni su žrtvenici Jupiteru.

Žrtvenike posvećene rimskim božanstvima nalazimo i na vojnim lokalitetima smještenim uz Dunavski limes. Tako su u Kopačevu (*Ad Labores?*) i Aljmašu pronađeni žrtvenici posvećeni Jupiteru, a u Kneževim vinogradima (*Donatiana?*) žrtvenik Marsu i Viktoriji. Iz Dalja (*Teutoburgium*) potječu žrtvenici Jupiteru i Marsu, iz Sotina (*Cornacum*) Jupiteru i Liberu, a iz Iloka (*Cuccium*) žrtvenik posvećen božici Dijani.

Tablica 12. Topografija rimskih božanstava na području rimske provincije Panonije

Božanstvo	Ceres	Danuvius, Dravus	Diana	Diana, nymphis	Dii Maiores	Dis Deabusque	Fortuna	Fortuna, nymphus	Genio	Hercules	Iuno	Iuppiter	Iuppiter, Ceres	Iuppiter, Genio	Iuppiter, Iuno	Iuppiter, Iuno, Genio	Iuppiter, Iuno, Minerva	Liber	Liber, Libera	Mars	Mars, Fortuna	Mars, Victoria	Mercurius	Minerva	Nemesis	Nymphis	Pollux	Savus	Silvanis	Silvanus	Silvanus, Liber	Silvanus, Silvana	Terra Mater	Vulcanus
Mjesto nalaza																																		
Aljmaš												604																						
Dalj												606							607															
Daruvar												613, 614													615				609, 610		611, 612			
Degoj												617																						
Gorička												618																						
Ilok			619																															
Kelemen																													621					
Klisa												622																						
Kneževi vinogradi																						623												
Kopačevo												625																						
Krapina												626 - 628																						
Križovljan												629																						
Lipovac												630, 631																						
Ludbreg																													632					
Našice												633																						
Osijek		665				663, 664	666			667		634 - 649					650, 651	669												652 - 659		670		
Petrijanec													675																					
Petrinja												676																						
Šćitarjevo										723																		724						
Sisak	705						706		707		709	679 - 687	693	688 - 690	692	691		703, 704		710		711							694	695 - 701	702			
Slavonski brod												717																						
Sotin												718 - 720						721																
Sveti Martin na Muri												722																						
Topusko					749		744					738 - 740							745	746	747								736	725 - 740, 737				
Varaždinske toplice			764, 765	766			770	771		775													777	772, 773		753 - 763	778		767 - 769					
Vinkovci												779, 780							781					782						783				
Virovitica																																		784
Zagreb												785																		786				

6.2.4 Orijentalna božanstva

U Hrvatskoj su pronađena 43 zavjetna žrtvenika posvećena orijentalnim božanstvima, od kojih je njih osam pronađeno na području nekadašnje italske X. regije, 21 na području rimske provincije Dalmacije te 14 na području rimske provincije Panonije.

6.2.4.1 Italska X. regija

U Novigradu, koji je pripadao ageru tršćanske kolonije, pronađen je žrtvenik posvećen egipatskoj božici Izidi. Žrtvenik posvećen Izidi pronađen je i u gradu Poreču (*Parentium*), dok su u okolici Vabriga, koja je pripadala ageru porečke kolonije, pronađena dva žrtvenika posvećena Mithri. U Puli (*Pola*) su pronađeni žrtvenici Mithri i Solu, a u Galizani, koja je pripadala ageru pulske kolonije, žrtvenik Izidi.

6.2.4.2 Rimska provincija Dalmacija

U okolici Jesenovika, na obali istarskog poluotoka, pronađen je žrtvenik posvećen Velikoj Majci Bogova. Na istom položaju pronađen je i žrtvenik Iriji Veneri (kat. br. 219), kojeg je posvetila ista dedikantica, temeljem čega se smatra da se tamo vjerojatno nalazilo privatno svetište.²⁰²

U Vratniku kod Senja, gdje su se po svoj prilici nalazile carinska postaja i svetište, pronađena su dva žrtvenika koja su bogu Mithri dali podignuti robovi Hermo (kat. br. 372) i Faust (kat. br. 373) koji su služili u službi Gaja Antonija Rufa i Tita Julija Saturnina, predstojnika za ceste i zakupca javne carine. Rob Hermo se na žrtveniku pohvalio i da je na svoj trošak podignuo svetište (*spelaeum*) Mithri.

Kod Prozora u Otočcu pronađen je žrtvenik Solu, a u Barbatu na otoku Rabu (*Arba*) žrtvenik Nepobjedivom. Pokraj crkve sv. Salvatora u Zadru (*Iader*) pronađen je žrtvenik posvećen Izidi, Serapisu, Liberu i Liberi, kojeg je dedikant dao podignuti za zdravlje svojeg sina.

U Podgrađu kod Benkovca (*Asseria*) pronađen je žrtvenik posvećen Velikoj Majci. Na prednjoj strani žrtvenika prikazan je u reljefu muškarac u togi koji drži asciju i rog obilja. Na lijevoj užoj strani prikazana je u reljefu *patera*, a na desnoj glava jarca, *simpulum*, *culter* i

²⁰² ROMIC I, 112 – 113.

praeefiriculum. S obzirom na to da su na spomeniku prikazani predmeti koji se vežu uz obred žrtvovanja ovna – kriobolij, pretpostavlja se da muški lik koji je prikazan na prednjoj strani predstavlja svećenika Kibelina kulta. Zahvaljujući ovom žrtveniku, moglo bi se pretpostaviti i postojanje svetišta Velike Majke na području Aserije.²⁰³

Iz Bribirske glavice (*Varvaria*) potječe žrtvenik Izidi, jedini pronađen na području provincije Dalmacije, koji potvrđuje da je na području Liburna veoma rano, krajem 1. ili u 2. stoljeću, među domaćim stanovništvom prihvaćen Izidin kult.²⁰⁴

Iz okolice Ivoševaca (*Burnum*) potječe žrtvenik posvećen Solu, a iz Skradina (*Scardona*) žrtvenik Velikoj Majci Bogova. U Danilu (*Rider*) su pronađeni žrtvenici Nepobjedivom (Mithri?) i Velikoj Majci.

Iz Solina (*Salona*) potječu četiri žrtvenika posvećena orijentalnim božanstvima. Žrtvenik sirijskim bogovima nalazio se do kraja 19. st. uzidan na Papalićevu palaču u Splitu. Žrtvenici posvećeni kultu Mithre pronađeni su na području zapadne salonitanske nekropole (kat. br. 458), u vinogradu Gaspić (kat. br. 459) te u južnim perimetralnim zidovima Salone (kat. br. 472).²⁰⁵

Blizu izvora Jadra u Klisu pronađen je žrtvenik posvećen Velikoj Majci koji svjedoči o postojanju svetišta Kibele na tome području. Naime, dedikantica Kurijska Priska dala je na natpisu uklesati kako je obnovila svetište, postavila kipove te darovala larofor, cimbale, timpane, posudu i žrtvenik.

U Omišu je pronađen žrtvenik posvećen *Dis Ascaenis*, odnosno frigijskim bogovima te *Matri Magnae Iane*, sinkretističkom božanstvu frigijske Kibele i rimske Dijane.

U Škripu na otoku Braču pronađen je žrtvenik Mithri, dok je na otoku Visu (*Issa*) pronađen žrtvenik Sirijskim Bogovima.

U Vidu (*Narona*) je pronađen žrtvenik posvećen Mithri.

²⁰³ ROMIC I, 124.

²⁰⁴ Dedikantica Recija Marcela je pripadnica Recija, domaće obitelji liburnskog podrijetla (ROMIC I, 124).

²⁰⁵ O važnosti Mithrina kulta u Saloni svjedoči 18 kamenih spomenika pronađenih na raznim položajima unutar grada (ROMIS, 157 – 158).

6.2.4.3 Rimska provincija Panonija

Žrtvenici su pronađeni na lokalitetima gdje su se nalazili veći gradovi u statusu kolonije (Sisak, Osijek), lječilišni termalni centri (Topusko, Varaždinske toplice) te vojni lokaliteti duž dunavskog limesa (Kopačevo, Dalj, Ilok), kao i u manjim naseljima kao što su Poleve i Cernik.

U Topuskom (*Quadrata?*) je pronađen žrtvenik posvećen bogu Mithri. S obzirom na to da je riječ o jedinom spomeniku Mithri iz Topuskog, mogli bi pretpostaviti da je dedikant bio povezan sa Siskom, gdje se prema Anti Rendiću-Miočeviću i Marini Šegvić vjerojatno nalazilo svetište (*mithraeum*) kulta Mithre.²⁰⁶ U Sisku su pronađena dva žrtvenika posvećena Mithri kao i žrtvenik posvećen Izidi. Na području termalnog lječilišta u Varaždinskim toplicima (*Aquae Iassae*) pronađen je žrtvenik Izidi i Serapisu.

U selu Poleve kod Čakovca pronađeni su žrtvenici posvećeni Mithrinim pratiocima Kautopatima i Kautima. S obzirom na to da su spomenici pronađeni na dnu jezera nije poznato da li se tamo nalazilo svetište ili su spomenici bili namijenjeni za neko veće središte poput Murse.²⁰⁷

U Podvrškom kod Cernika pronađen je žrtvenik Solu.

Na području Osijeka (*Mursa*) i vojnih lokaliteta uz dunavski limes pronađeni su isključivo žrtvenici vezani u kult boga Mithre. Tri žrtvenika posvećena Mithri pronađena su u Osijeku, po jedan u Dalju (*Teutoburgium*) i Iloku (*Cuccium*), dok je Mithrinim pratiocima Kautopatima posvećen žrtvenik iz Kopačeva (*Ad Labores?*).

²⁰⁶ Rendić–Miočević, Šegvić 2014, 139.

²⁰⁷ Rendić–Miočević 2011, 333.

Tablica 13. Topografija orijentalnih božanstava

		Dis Syrus	Isis	Isis, Serapis, Liber, Libera	Isis et Serapis	Mithra	Cautes	Cautopates	Sol	Invictus	Magna Mater	Magna Mater Ianae
Regio X	Galižana		10									
	Novigrad		19									
	Poreč		23									
	Pula					40, 41			42			
	Poreč		23									
	Vabriga					65, 66						
Dalmatia	Brač					102						
	Bribir		124									
	Danilo					169					170	
	Ivoševci								214			
	Jesenovik										220	
	Klis										250	
	Omiš											315
	Otočac, Prozor								356			
	Podgrađe										344	
	Rab									359		
	Senj, Vratnik					372, 373						
	Skradin										392	
	Solin	473				458, 459			472			
	Vid					556						
	Zadar			584								
Pannonia	Cernik								605			
	Dalj					608						
	Ilok					620						
	Kopačevo							624				
	Osijek					660, 661, 662						
	Poleve						678	677				
	Sisak		708			712, 713						
	Topusko					748						
	Varaždinske toplice				776							

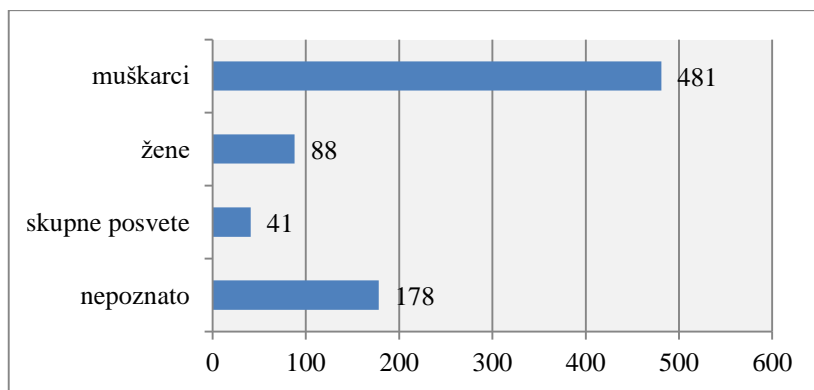
7. DRUŠTVENA STRUKTURA DEDIKANATA

Kako bi dobili što širu sliku rimskog društva na području Hrvatske, potrebno je promatrati to isto društvo s različitih aspekata. U ovom poglavlju analizirat ćemo pojedince koji su posvećivali zavjetne žrtvenike te odnos istih prema božanstvima koja su štivali. Prvi korak u postizanju tih ciljeva jest utvrditi zastupljenost muškaraca i žena na žrtvenicima koje su posvećivali te ustanoviti odnos spola božanstva prema spolu dedikanta. Analizirat ćemo kojim božanstvima su najviše žrtvenika posvećivali muškarci, a kojima žene. Sljedeći korak je analiza pojedinih službi i društvenih položaja koji su zabilježeni na natpisima žrtvenika. U većini slučajeva riječ je o službama u kojima je služio dedikant, a zabilježene su i službe zaslužnih pojedinaca u čiju čast su dedikanti posvetili žrtvenike.

7.1. Rodna zastupljenost dedikanata

Od ukupno 788 analiziranih žrtvenika, 61% (481) posvetili su pripadnici muškog spola, dok su 11% (88) žrtvenika posvetile osobe ženskog spola.

Skupne posvete zastupljene su na 5% (41) žrtvenika. Među skupne posvete ubrojili smo posvete više pojedinaca, bilo da se radi o skupini muškaraca (23) ili žena (1), zajedničkim posvetama muškaraca i žena (10) ili pak obiteljskim posvetama muškaraca, žena i djece (6). Na jednom spomeniku se kao dedikant pojavljuje kolegij mladeži (*collegium iuventutis*).²⁰⁸ Ime dedikanta nije zabilježeno na 70 žrtvenika, dok na 108 žrtvenika, zbog oštećenosti spomenika, ime dedikanata nije moguće pročitati. S obzirom na navedeno ukupno 23% (178) žrtvenika ne sadrži informacije o imenu, odnosno o spolu dedikanta.

Grafikon 10. Odnos muškaraca i žena na posvetnim natpisima žrtvenika

²⁰⁸ Kolegij mladeži posvetio je žrtvenik Dijani i nimfama (kat. br. 766), pronađen u Varaždinskim toplicama.

7.2. Odnos spola dedikanta prema spolu božanstva

Koristeći rezultate analize koju smo proveli o kultovima koji se pojavljuju na zavjetnim žrtvenicima iz Hrvatske, te istraživanja o dedikantima koji su posvećivali te žrtvenike mogli smo doći do informacija koji su kultovi bili omiljeni među pripadnicima pojedinih spolova.

Kada analiziramo žrtvenike koje su posvetili isključivo muškarci, bilo da je riječ o pojedinačnim (481) ili skupnim posvetama (23), možemo zaključiti da su najviše žrtvenika, njih 67% (339), posvetili muškim bogovima, dok su ženskim božicama posvetili 19% (94) žrtvenika. Bogovima i božicama udruženim u kultnu zajednicu posvetili su 4% (20) žrtvenika. Za 10% (51) žrtvenika nije poznato kojim su božanstvima bili posvećeni. Najzastupljenija božanstva među muškarcima u istraživanom uzorku bili su Jupiter, kojem su posvetili 32% (162) žrtvenika, te Silvan, kojem su posvetili 17% (83) žrtvenika. Potom slijede Genije i Liber, kojima su posvetili po 5% (23) žrtvenika. Među ženskim božicama, s po 2% posveta, najzastupljenije su Dijana (12 žrtvenika), Fortuna (11 žrtvenika) i Minerva (10 žrtvenika).

Zanimljivo je da su žene najviše žrtvenika, njih 44% (40), posvetile ženskim božicama, dok su 29% (26) žrtvenika posvetile muškim bogovima. Zastupljen je i žrtvenik posvećen muškom i ženskom božanstvu, dok je jedan žrtvenik posvećen bogovima i božicama (*dis deabusque*). Za 24% (21) spomenika nije poznato kojim su božanstvima bili posvećeni. Prema broju posveta među ženama, najzastupljeniji su Jupiter s 13 žrtvenika, te Venera i nimfe s po šest žrtvenika.

7.3. Službe dedikanata

U ovom poglavlju analizirat ćemo službe u kojima su dedikanti služili, a koje smo podijelili u pet kategorija - namjesnike provincija, članove gradske uprave, vojne službenike, svećeničke službe, te ostale službe. Unutar navedenih kategorija kvantitativno su analizirane, pojedinačno, sve službe u slijedu od najviše do najmanje zastupljenih. Govoreći o dedikantima koncentrirat ćemo se na opis njihovih službi i vojnih jedinica u kojima su služili, kao i na odnos službi prema božanstvima kojima su žrtvenici posvećeni.

7.3.1 Namjesnici provincije

Namjesnici provincija dali su podignuti tri žrtvenika pronađena području Hrvatske.

Legatus Augusti pro praetore

Na ušću Drave u Dunav kod Aljmaša pronađen je žrtvenik (kat. br. 665) kojeg je riječnim bogovima Dunavu i Dravi posvetio nepoznati namjesnik provincije (*legatus Augusti pro praetore*). Na žalost, nad spomenikom je napravljen *damnatio memoriae* te stoga nisu poznati detalji oko dedikanta i cara za čiju je dobrobit žrtvenik bio podignut. Prema Danici Pinterović, najvjerojatnije se radi o caru Elagabalu, što spomenik datira u period oko 220. god.²⁰⁹

Procurator Augusti

Flavije Ver Metrobalan, namjesnik prokuratorske provincije i predstojnik uprave za rudnike (*praepositus vectigalis ferrariarum*) dao je podignuti žrtvenik (kat. br. 686) vrhovnom Jupiteru Fulguratoru za Asklepijada, rizničara ureda u Sisciji (*arkarius stationis Siscianae*).

Emilijan, namjesnik prokuratorske provincije (*procurator Augusti*), posvetio je žrtvenik (kat. br. 661) iz Siska Nepobjedivom bogu Mitri, za svoga sina Korvinija Severijana. Hermine Göricke-Lukić smatra kako je riječ o zavjetnom žrtveniku s natpisom *D(eo) S(oli) I(nvicto) M(ithrae)* od kojeg je sačuvano početno i zadnje slovo – u starijoj literaturi protumačeno kao posveta *D(is) M(anibus)*. Također je mišljenja da je žrtvenik vjerojatno podignut za vladavine Marka Aurelija i Lucija Vera.²¹⁰

²⁰⁹ Pinterović 1978, 69 – 70, 135; Rendić-Miočević 2012, 296 – 297.

²¹⁰ Göricke-Lukić 2011, 33.

7.3.2 Članovi gradske uprave

Članovi gradske uprave dali su podignuti 19 žrtvenika pronađenih na području Hrvatske. (Tablica 14)

Decurio

Na 10 žrtvenika zabilježena je posveta dekuriona (*decurio*), članova gradskog vijeća. Pet žrtvenika posvećeno je vrhovnom Jupiteru (kat. br. 339, 410, 606, 637, 780), a po jedan Fortuni i nimfama (kat. br. 771), nimfama (kat. br. 740), Liberu i Liberi (kat. br. 781), Herkulu (kat. br. 457) te Marsu (kat. br. 213).

Dužnost dekuriona cibalskog municipija (*decurio municipii Cibalis*) obnašao je Marko Ulpije Front Aemilijan koji je Liberu i Liberi posvetio žrtvenik (kat. br. 781) iz Vinkovaca. U blizini Dalja, na položaju gdje se po svoj prilici prema Danici Pinterović trebala nalaziti granica između Vinkovaca (*Cibalae*) i Osijeka (*Mursa*), pronađen je žrtvenik (kat. br. 606) kojeg je vrhovnom Jupiteru posvetio Marko Aurelije Kvintilijan, dekurion cibalske kolonije (*decurio coloniae Cibalarum*).²¹¹ Dekurion cibalske kolonije bio je i Elije Prokul koji je vrhovnom Jupiteru posvetio žrtvenik (kat. br. 780) iz Vinkovaca. Navedeni spomenici su veoma važni s obzirom da svjedoče o municipalnom i kolonijalnom statusu Vinkovaca.

Tit Hortenzij Frekvens, dekurion kolonije Murse (*decurio coloniae Mursensium*), posvetio je žrtvenik (kat. br. 637) vrhovnom Jupiteru iz Osijeka. Prema Danici Pinterović, spomenik datira u ranu kolonijsku fazu Murse. Na bazi žrtvenika ispisano je ime klesara Asklepiada, što bi moglo ukazivati na postojanje lokalne panonske klesarske radionice.²¹²

Na dva žrtvenika iz Varaždinskih toplica zabilježeni su dekurioni municipija (*decurio municipii*). Julije Maksim posvetio je žrtvenik nimfama (kat. br. 758), dok je Gaj Julije Viktorin, koji je paralelno obnašao i dužnost svećenika septemvira flamera, posvetio žrtvenik Fortuni i nimfama (kat. br. 771).

Sekst Akvilije Sever obnašao je dužnost dekuriona u Saloni i Flanoni (*decurio Salonis et Flanoniae*), međutim, prethodno je obnašao i dužnost centuriona neke kohorte te je odlikovan zbog zasluga u ratu protiv Dačana.²¹³ Odobrenje za postavljanje žrtvenika (kat. br. 457) posvećenog Herkulu na ulazu u gradski teatar dobio je od gradskog vijeća.

²¹¹ Virč 1984, 155.

²¹² Pinterović 1968, 128.

²¹³ Od imena kohorte ostao je sačuvan samo natpis *coh(ortis) VI[---]*.

Dekurion Turije Longin koji je bogu Marsu, za sebe i kognaciju Nunantiju, posvetio žrtvenik (kat. br. 213) iz Ivoševaca obnašao je paralelno dužnost svećenika pod nazivom *sacerdos*.²¹⁴ Dekurion Lucije Egnacije Klemens koji je vrhovnom Jupiteru posvetio žrtvenik (kat. br. 410) iz Solina obnašao je i svećeničku službu augura. Iz Podgrađa kod Benkovca potječe žrtvenik (kat. br. 339) dekuriona Tita Elija Celzina koji posvetio žrtvenik vrhovnom Jupiteru.

Služba dekuriona zabilježena je na još četiri žrtvenika, među kojima su tri žrtvenika na kojima je dedikant u svojoj ranijoj karijeri obnašao službu dekuriona (kat. br. 617, 625, 629), dok je u jednom slučaju riječ o žrtveniku (kat. br. 638) kojeg je oslobođenik Flavije Filip podigao za zdravlje svojeg zaštitnika Tita Flavija Martina, gradskog vijećnika kolonije Murse (*decurio coloniae Mursensium*), načelnika udruženja vatrogasaca (*praefecti collegii centonariorum*) i duovira designata.

Duovir

Na sedam žrtvenika zabilježena je posveta duovira (*duovir*), gradskih magistrata. Četiri žrtvenika posvećena su vrhovnom Jupiteru (kat. br. 245, 617, 625, 629), a po jedan žrtvenik Janu (kat. br. 593), Liberu (kat. br. 143) i nimfama (kat. br. 271).

Iz Kopačeva potječe žrtvenik (kat. br. 625) kojeg je vrhovnom Jupiteru Fulguru posvetio Gaj Elije Surin, designirani kvinkvenalni duumvir i dekurion kolonije Murse (*decurio coloniae Mursensium*).

Iz Križovljana potječe žrtvenik (kat. br. 629) kojeg je vrhovnom Jupiteru Kulminalu posvetio duovir kvinkvenal Marko Aurelije Maksimin, za zdravlje sebe, supruge Aurelije Marceline i svojih. Prije nego je postao duovirom obnašao je službu dekuriona petovijske kolonije (*decurio coloniae Poetoviensis*) i svećenika provincije Gornje Panonije (*sacerdos provinciae Pannoniae Superioris*).

Iz Degoja na Kupi potječe žrtvenik (kat. br. 617) kojeg je vrhovnom Jupiteru Nundinariju posvetio duovir Gaj D(?) Viktorin, za zdravlje cara Gordijana III, zajedno sa suprugom Lucijom Lucilom. Prije nego je postao duovirom obnašao je službu dekuriona siscijske kolonije (*decurio coloniae Cibalarum*), a istaknuo se i kao svećenik (*sacerdos*). Žrtvenik je apsolutno datiran u 238. god. kada su konzuli bili Pio i Prokul.

²¹⁴ Pojam *cognatio* označava udruženje koje je okupljalo ljude povezane srodstvom, a koji su se zajednički brinuli o obiteljskim poslovima (Giunio 2011, 196).

Žrtvenik Janu pronađen na nepoznatom položaju na području Liburna (kat. br. 593) posvetio je Gaj Julije Etor po postizanju magistrature duovira (*ob honorem Ilviratus*). Etor se na natpisu pohvalio i da je od cara Tiberija dobio odlikovanje za sudjelovanje u Delmatskom ratu.

Iz Dalmacije potječu još tri žrtvenika posvećena od strane duovira. Žrtvenik nimfama iz Labina (kat. br. 271) posvetio je duovir Tiberije Gavilije Lambik, žrtvenik Liberu iz Čitluka (kat. br. 143) posvetio je duovir Lucije Ebucije Celer, dok je žrtvenik vrhovnom Jupiteru (kat. br. 245) iz Kijeva kod Vrlike posvetio duovir kvinkvenal Tit Aurelije Maksimin.

Duoviri se spominju na još tri žrtvenika, na kojima se ne pojavljuju u ulozi dedikanta već kao osobe u čiju su čast žrtvenici podignuti. Žrtvenik iz Čitluka (kat. br. 142) posvetio je Aurelije Nepot, zbog časti duovirata svojih sinova Firma i Maksima. Žrtvenik iz Vida (kat. br. 559) posvetio je Gaj Julije Maksim, zbog časti duovirata Gaja Vibija Restituta. Žrtvenik iz Osijeka (kat. br. 638) dao je podići oslobođenik Flavije Filip za zdravlje svojeg zaštitnika Tita Flavija Martina, gradskog vijećnika kolonije Murse (*decurio coloniae Mursensium*), načelnika udruženja vatrogasaca (*praefecti collegii centonariorum*) i duovira designata.

Procurator

Iz Pule potječe žrtvenik (kat. br. 29) kojeg je Jupiteru Konzervatoru dao podignuti oslobođenik Dioklo koji je obnašao dužnost prokuratora.²¹⁵

Subprocurator

Iz Vabriga potječe žrtvenik (kat. br. 65) kojeg je Nepobjedivom Mitri posvetio oslobođenik Haritin koji je obnašao dužnost podnamjesnika (*subprocurator*). Uz Haritina, kao dedikant je zabilježen i Sabinijan, knjigovodstveni pomoćnik (*adiutor tabulariorum*). Žrtvenik je datiran između 244. i 249. god. kada je vladao car Filip.

²¹⁵ Prokuratori su se u vrijeme Republike brinuli za upravu i organizaciju bogatstava rimske političke elite, a to su obično radili oslobođenici. August je pak angažirao prokuratore za brigu o njegovim dobrima, ali i dobrima provincija koje su bili pod njegovom nadležnošću. (Eder 2001, 366 – 369.)

Tablica 14. Službe dedikanata – članovi gradske uprave

Služba	Kat. br.
<i>decurio</i>	213, 339, 410, 457
<i>decurio coloniae Cibalarum</i>	606, 780
<i>decurio coloniae Mursenium</i>	637
<i>decurio municipii</i>	758, 771
<i>decurio municipii Cibalis</i>	781
<i>duovir</i>	143, 271, 593, 617
<i>duovir quinqueunnalis</i>	245, 625, 629
<i>procurator</i>	29
<i>subprocurator</i>	65

7.3.3 Vojni službenici

Vojnici i vojni službenici dali su podignuti 121 žrtvenik. S obzirom na vrstu službe podijelili smo ih tri kategorije – pripadnike ureda namjesnika, aktivne vojnike u legijama i kohortama te veterane.

7.3.3.1 Pripadnici ureda namjesnika

Pripadnici ureda namjesnika posvetili su 61 žrtvenik. Među njima su najviše žrtvenika, njih 55, podignuli beneficijariji, zbog čega ćemo im posvetiti posebnu pažnju. Konzularni beneficijariji (*beneficarii consularis*) dali su podignuti 51 žrtvenik, dok su prokuratorski beneficijariji (*beneficarii procuratoris*) podignuli četiri žrtvenika. Konzularni protektori i spekulatori podignuli su po dva žrtvenika, a kornikularij i frumentarij po jedan zavjetni žrtvenik.

Beneficarii

Beneficijariji su bili vojni službenici koji su radili u uredu namjesnika (*officium consularis*). Kao administrativni službenici pripadali su klasi *principales* i primali dvostruku plaću.²¹⁶ Njihova zaduženja u *stationes*, gdje su služili, uključivala su široku paletu administrativnih, sudskih i vojnih dužnosti.²¹⁷ *Stationes* su uglavnom bile smještene na granicama Carstva, ali mogle su biti smještene u gradovima, na važnim prometnim pravcima, obližnjim rudarskim centrima i kamenolomima.²¹⁸ Na početku ili nakon uspješno izvršenog zadatka, beneficijariji su često kao znak zahvalnosti posvećivali zavjetne žrtvenike.²¹⁹ Najčešće su posvećivali žrtvenike službenim bogovima rimske vojske – vrhovnom Jupiteru, Junoni, Minervi i Marsu.²²⁰

Beneficijariji su posvetili 55 zavjetnih žrtvenika pronađenih na području Hrvatske, gdje ih je 27 pronađeno na području provincije Dalmacije, a 28 na području provincije Panonije.

²¹⁶ Rankov 1987, 12, 17.

²¹⁷ Ott 1995, 82 – 154.

²¹⁸ Glavaš 2016, 39.

²¹⁹ Dise 1997, 285.

²²⁰ Rankov 1987, 118; Glavaš 2016, 11.

Karta 1. Nalazišta žrtvenika konzularnih i prokuratorskih beneficijarija u Hrvatskoj

Konzularni beneficijariji dali su podignuti 51 žrtvenik, prokuratorski beneficijariji četiri žrtvenika, dok je jedan žrtvenik podigao konzularni protektor s ovlastima beneficijarija. (Tablica 15) Najveći broj žrtvenika, njih 38, posvetili su vrhovnom Jupiteru – 28 isključivo vrhovnom Jupiteru, te 10 vrhovnom Jupiteru u kulturnoj zajednici s drugim božanstvima. Tri žrtvenika posvećena su Silvanu, isto kao i Liberu, dok je preostalim božanstvima (Cerera, Epona, Fortuna, Herkul, Mars i Viktorija, nimfe) posvećen po jedan žrtvenik.

Na području legijskog logora Burna pronađeno je sedam beneficijarijskih žrtvenika, od kojih su šest posvetili konzularni beneficijariji, a jednog konzularni protektor s ovlastima beneficijarija (*protector consularis pro beneficiario*). Četiri konzularna beneficijarija posvetila su žrtvenike vrhovnom Jupiteru (kat. br. 196, 201, 203, 362), jedan vrhovnom Jupiteru udruženom s Junonom i Minervom (kat. br. 207), dok za jednoga nije poznato kojemu je božanstvu posvetio svoj žrtvenik (kat. br. 218). Marko Aurelije Dalmata, konzularni protektor s ovlastima beneficijarija, posvetio je žrtvenik (kat. br. 206) vrhovnom Jupiteru i mjesnom Geniju. Ova se služba javlja s carem Gordijanom kao zamjena za *equites singulares* u

pretorijanskoj gardi.²²¹ Za dva žrtvenika sa sigurnošću možemo reći kojim su vojnim postrojbama pripadali dedikanti. Konzularni beneficijarij Publije Elije Sekund služio je u legiji I. *Adiutrix*, a Tiberije Aurelije Potens u legiji V. *Macedonica*. Odjeljenja ovih legija boravila su kratko u Burnu tijekom 2. st.²²²

Iz legijskog logora Tilurija potječu dva žrtvenika konzularnih beneficijarija. Gnej Tulije Faventin, koji je posvetio žrtvenik (kat. br. 527) vrhovnom Jupiteru udruženom s rijekom *Hippus*, služio je u legiji I. *Adiutrix*. Odjeljenja ove postrojbe, kako smo već naveli, boravila su tijekom 2. st. u provinciji Dalmaciji. Drugi žrtvenik (kat. br. 526), posvećen vrhovnom Jupiteru, Junoni Regini, Fortuni i Geniju mjesta *Lucii Angitia*, posvetio je Septimije Justinijan 211. god. kada su konzuli bili *Gentianus* i *Bassus*.

Na položaju municipija *Magnum* u Balinoj Glavici, na temelju pronalaska sedam beneficijarijskih žrtvenika, pretpostavlja se da je tijekom 2. st. bila postavljena stanica konzularnih beneficijarija.²²³ Dva su žrtvenika posvećena vrhovnom Jupiteru (kat. br. 77, 81), jedan vrhovnom Jupiteru udruženom s Genijem municipija (kat. br. 82) te jedan Eponi (kat. br. 83), dok za preostale žrtvenike (kat. br. 86 – 88), s obzirom na to da su oštećeni, nije poznato kojem su božanstvu bili posvećeni. Gaj Emilije Ingen služio je u legiji XI. *Claudia* (kat. br. 77), Publije Elije (kat. br. 83) u legiji XI. *Claudia pia fidelis*, dok je konzularni beneficijarij čije ime nije sačuvano (kat. br. 88) služio u legiji XIII. *Gemina*.

Na položaju municipija *Novae* u Runoviću, na temelju pronalaska sedam beneficijarijskih žrtvenika, također se pretpostavlja da je tijekom 2. st. bila postavljena stanica konzularnih beneficijarija.²²⁴ Na žalost, mjesto pohrane ovih sedam žrtvenika nije poznato. Dva su žrtvenika posvećena vrhovnom Jupiteru (kat. br. 363, 364), dva vrhovnom Jupiteru i geniju municipija (kat. br. 365, 366), po jedan Fortuni Redux (kat. br. 368) i Silvanu Augustu (kat. br. 369), dok za jedan žrtvenik (kat. br. 370) nije poznato kojem je božanstvu bio posvećen. Beneficijariji su služili u legijama XI. *Claudia pia fidelis* (kat. br. 363), XIII. *Gemina* (kat. br. 364, 369), I. *Adiutrix* (kat. br. 365, 366) i I. *Italica* (kat. br. 368).

U Vidu kod Metkovića pronađena su tri žrtvenika konzularnih beneficijarija. Prvi žrtvenik posvetio je 209. god. Gaj Stacije Tacitijan (kat. br. 534), konzularni beneficijarij legije XIII. *Gemina*. Žrtvenik je posvećen vrhovnom Jupiteru i za zdravlje careva Septimija Severa,

²²¹ Suić 1970, 110 – 111.

²²² Cambi et al. 2007, 7 – 32; Zaninović 2014, 18 – 19.

²²³ Glavaš 2013; 2016, 21 – 23.

²²⁴ Glavaš 2013; 2016, 24 – 27.

sinova Karakale i Gete i supruge. Drugi žrtvenik je Jupiteru Solu posvetio Klaudije Marko (kat. br. 540), konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Na natpisu se spominje mogući namjesnik provincije Dalmacije *Marcus Nummius Umbrius Primus Senecio Albinus* iz vremena cara Karakale, temeljem čega je žrtvenik moguće datirati nakon 212. god.²²⁵ Treći je žrtvenik vrhovnom Jupiteru, 225. god., posvetio Marko Ulpije Kalendin (kat. br. 535), pripadnik legije I. *Italica*.

U Velikim Crkvinama u Brlogu kod Otočca pronađen je žrtvenik (kat. br. 131) kojeg je vrhovnom Jupiteru posvetio Julije Sekstilije, konzularni beneficijarij legije XIII. *Gemina*. Istoj postrojbi pripadao je i konzularni beneficijarij čiji je žrtvenik (kat. br. 357) pronađen u Prozoru kod Otočca. Po pronalasku žrtvenika u Velikim Crkvinama, Brunšmid je pretpostavio postojanje stanice konzularnih beneficijarija na tome položaju.²²⁶

Iz Salone potječe 14 natpisa konzularnih beneficijarija, od kojih se jedan nalazi na zavjetnom žrtveniku.²²⁷ Riječ je o žrtveniku kojeg je vrhovnom Jupiteru posvetio Gaj Julije Kalvin (kat. br. 407), veteran koji je služio kao konzularni beneficijarij u legiji X. *Gemina*.

Na području provincije Panonije pronađeno je 28 beneficijarijskih žrtvenika. Žrtvenici su pronađeni u većim gradskim središtima kao što su bili Osijek i Sisak, na lokalitetima duž dunavskog limesa u Aljmašu i Sotinu, zatim u termalnim središtima Topuskom, Varaždinskim toplicama i Daruvaru, kao i u Krapini, Petrinji te Sv. Martinu na Muri.

U Osijeku su pronađena četiri žrtvenika koje su vrhovnom Jupiteru posvetili konzularni beneficijariji. Godine 1971, na trgu Vladimira Nazora u Donjem gradu u Osijeku zajedno su pronađena tri žrtvenika (kat. br. 634 – 636), dok je četvrti žrtvenik (kat. br. 641) pronađen u 18. ili 19. st. na nepoznatom položaju u Donjem gradu u Osijeku.²²⁸ Za dva beneficijarija natpis na žrtveniku (kat. br. 634, 641) otkriva da su bili pripadnici legije III. *Flavia Felix*. Žrtvenik Tita Flavija Justa (kat. br. 634) moguće je konzularnim godinama datirati u 164. god., kada je III. legija boravila u logoru *Singidunum* u susjednoj provinciji Gornjoj Meziji.²²⁹ S obzirom na to da je ovaj žrtvenik pronađen zajedno s još dva tipološki slična žrtvenika (kat. br. 635, 636) konzularnih beneficijarija, možemo pretpostaviti kako su i njih posvetili pripadnici iste legije. Svetište beneficijara bilo je u jednom trenutku uništeno, o čemu svjedoči žrtvenik Julija Salutara (kat. br. 635) s natpisom o ponovnom postavljanju žrtvenika na svoje mjesto „*aras in hunc*

²²⁵ Glavaš 2016, 27.

²²⁶ Brunšmid 1911b, 109 – 110, br. 201; Glavaš 2016, 18.

²²⁷ Matijević 2015a, 137.

²²⁸ Pinterović 1958, 23 – 24; 1968, 67; 1978, 128; Bulat, Pinterović 1967, 90; 1971, 103 – 105.

²²⁹ Farnum 2005, 19.

locum recollocavit“. Prema Mirku Bulatu i Danici Pinterović, uništavanje žrtvenika koji su podignuti 164. god. dogodilo se tijekom prve faze Markomanskih ratova (167. – 171. god.), nakon čega je Julije Salutar došao u Mursu i ponovno podignuo žrtvenike na originalnu lokaciju.²³⁰ U Klisi, između Osijeka i Vukovara, pronađen je žrtvenik (kat. br. 622) kojeg je Lucije Marcije Avit, prokuratorski beneficijarij (*beneficiarius procuratoris*), posvetio vrhovnom Jupiteru. Brunšmid smatra kako se i ovaj žrtvenik originalno nalazio u Mursi.²³¹ Kada bismo uključili i žrtvenik iz Klise, ukupno pet beneficijarijskih žrtvenika potječe iz Osijeka što moguće ukazuje na postojanje stanice konzularnih beneficijarija na području Donjeg grada u Osijeku.²³²

U Sisku je pronađeno 11 beneficijarijskih žrtvenika, od kojih su osam posvetili konzularni, a tri prokuratorski beneficijariji. Najviše žrtvenika posvećeno je vrhovnom Jupiteru koji se pojavljuje bez dodatnih epiteta (kat. br. 679, 680, 682, 683), s epitetom *Heliopolitanus* (kat. br. 685), kao i kultnoj zajednici s Cererom (kat. br. 693) i mjesnim Genijem (kat. br. 689). Zastupljene su i posvete Cereri Augusti (kat. br. 705), Marsu i Viktoriji (kat. br. 711), Silvanu Domestiku i Liberu Pateru (kat. br. 702), dok na jednom žrtveniku nije sačuvan posvetni natpis (kat. br. 714). Na dva natpisa zapisano je kojim su postrojbama beneficijariji pripadali. Lucije Domicije Konstitut (kat. br. 711) služio je u legiji X. *Gemina*. Ovaj je žrtvenik konzulskom godinom apsolutno datiran u 217. godinu. Marko Aurelije Diogen i konzularni beneficijarij čije ime nije sačuvano (kat. br. 714) služili u legiji XIII. *Gemina*. Veliki broj pronađenih žrtvenika mogao bi, prema Radmanu-Livaji, ukazivati na postojanje jedne, ili čak dvije, beneficijarijske stanice koje su se tijekom 2. i 3. stoljeća nalazile u Sisku.²³³

Iz Aljmaša potječe žrtvenik (kat. br. 604) kojeg je Gaj Opije Bebije, konzularni beneficijarij legije II. *Italica pia fidelis Severiana* posvetio vrhovnom Jupiteru. Žrtvenik je posvećen 226. god. za vrijeme konzula cara Severa Aleksandra Augusta II i Marcela kada je postrojba boravila u logoru *Lauriacum* u Noriku.²³⁴ Spomenik je do domovinskog rata bio pohranjen u crkvi sv. Marije u Aljmašu, međutim, tijekom rata je zajedno s crkvom uništen.

U dvorištu pučke škole u Sotinu pronađen je 1906. god. žrtvenik (kat. br. 721) kojeg je Gaj Antonije Sabin, konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe, posvetio Liberu s epitetom

²³⁰ Bulat, Pinterović 1971, 104 – 105.

²³¹ Brunšmid 1900, 187.

²³² Bulat, Pinterović 1971, 105; Visy 2003, 161.

²³³ Radman-Livaja, Vukelić 2016, 205.

²³⁴ Farnum 2005, 17.

Pater. Ovaj žrtvenik, prema Brunšmidu, ukazuje na mogućnost postojanja stanice konzularnih beneficijarija u Sotinu.²³⁵

Žrtvenici konzularnih beneficijarija pronađeni su i u tri panonska termalna središta. U Topuskom su pronađena dva žrtvenika - Gaj Marije Saturnin posvetio je žrtvenik (kat. br. 740) vrhovnom Jupiteru, dok je Gaj Katulin Firmo posvetio žrtvenik (kat. br. 745) Liberu i Liberi. Dva žrtvenika pronađena su i na području Varaždinskih toplica. Tamo je Marko Aurelije Kasije posvetio žrtvenik (kat. br. 775) Herkulu Augustu, a Elije Viktorin sa suprugom Lucilijom žrtvenik (kat. br. 755) nimfama. Iz Daruvara potječe žrtvenik (kat. br. 611) kojeg je Seius Ingenus, konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe, podigao Silvanu Domestiku i Silvani. Apsolutno je datiran u 208. god. kada je Geta obnašao dužnost konzula i augusta. Nije poznato kojim postrojbama su beneficijariji pripadali.

Na području provincije Panonije pronađeno je još pet žrtvenika konzularnih beneficijarija. Žrtvenici su pronađeni u Krapini (kat. br. 626, 627), Petrinji (kat. br. 676), Sv. Martinu na Muri (kat. br. 722) te na nepoznatom položaju (kat. br. 787). Svih pet žrtvenika posvećeno je vrhovnom Jupiteru.

Protector consularis

Na dva žrtvenika zabilježena je posveta konzularnih protektora. Žrtvenik vrhovnom Jupiteru s Brača (kat. br. 94) posvetili su Vibije Vibijan, konzularni protektor te Tit Flavije Pompej, centurion kohorte III. *Alpinorum Antoniniana* i nadstojnik za radove na amfiteatru. Drugi žrtvenik pronađen je u Ivoševcima (kat. br. 206), a vrhovnom Jupiteru ga je posvetio konzularni protektor s ovlastima beneficijarija (*protector consularis pro beneficiario*). Ova se služba javlja s carem Gordijanom kao zamjena za *equites singulares* u pretorijanskoj gardi.²³⁶

Speculator

Na području provincije Dalmacije pronađena su dva žrtvenika koja su posvetili spekulatori, djelatnici namjesnikova ureda.

Iz Čakovca kod Josipdola potječe žrtvenik (kat. br. 226) kojeg je Aurelije Valerijan, spekulator legije XI. *Claudia*, posvetio caru Gordijanu III i mjesnome Geniju. Zahvaljujući posveti caru, žrtvenik je moguće datirati u razdoblje između 238. i 244. god.

²³⁵ Brunšmid 1911b, 131, br. 232.

²³⁶ Suić 1970, 110.

Kao spekulator je služio i Gaj Apulej Terencijan čiji se žrtvenik (kat. br. 561) danas nalazi ugrađen na Erešovoj kuli u Vidu. S obzirom na to da nije sačuvan u cijelosti, nije sigurno kojem božanstvu je žrtvenik bio posvećen.²³⁷

Cornicularius

Na svega jednom žrtveniku zabilježena je posveta kornikularija (*cornicularius*). Marko Ulpije Januarije, koji je služio kao prokuratorni kornikularij (*cornicularius procuratoris Augusti*), posvetio je u Mursi žrtvenik (kat. br. 642) vrhovnom Jupiteru.

Služba kornikularija spominje se na još jednom žrtveniku, ovaj put iz Garduna u Dalmaciji. Riječ je o žrtveniku Lucija Sulpicija Prokula (kat. br. 187), činovnika (*actarius*) u uredu zapovjednika VIII. kohorte koji se na posvetnom natpisu pohvalio da je nekoć služio i kao pomoćnik konzularnog kornikularija (*ex adiutore corniculariorum consularis*).

Frumentarius

Iz sela Rudele kod Knina, na području burnumskog teritorija, potječe žrtvenik (kat. br. 361) kojeg je Gaj Vibije Julijan, vojnik i frumentarij legije I. *Adiutrix* posvetio vrhovnom Jupiteru. Prilikom prve objave natpisa (CIL III 2823) završna riječ pročitana je kao *fec(it)*, međutim, noviji se autori slažu kako je riječ o *fr(umentarius)*.²³⁸

²³⁷ Mommsen prvu riječ čita kao *Indu(stria)*, dok je Emilio Marin natpis pročitao kao: [---] / [--- ob] / indu[lgentiam] / singu[larem] / consec[utam] / C(aius) Apul[eius] / Teren[tianus] / ex specu[latore] / v(otum) s(olvit) [l(ibens) m(erito)]. (CIL III 1809; CIN I, br. 4, sl. 4.)

²³⁸ CIL III 2823; Sinobad 2009, 19, kat. br. 4; 2010, 200, kat. br. 123; Bekavac 2010, 64; Zović, Kurilić 2015, 441, kat. br. 144.

7.3.3.2 Aktivni vojnici

Miles legionis

Na 11 žrtvenika zabilježena je posveta običnih vojnika (*miles*) koji su služili u legijskim postrojbama (kat. br. 254, 430, 615, 621, 726 – 730, 732, 737). Na natpisima vojnika spominju se sljedeće legije: *Legio I Adiutrix* (kat. br. 615, 732), *Legio I Adiutrix Antoniniana* (kat. br. 430), *Legio I Adiutrix pia fidelis* (kat. br. 254, 726), *Legio X Gemina* (kat. br. 727, 737) i *Legio XIII Gemina* (kat. br. 621, 728 – 730). Obični vojnici su najviše žrtvenika, njih 9, posvetili Silvanu (kat. br. 430, 621, 726 – 730, 732, 737), dok su preostali žrtvenici posvećeni Dijani (kat. br. 254) i Nemezi (kat. br. 615).

Od ukupno 11 žrtvenika koje su posvetili legijski vojnici, svega dva žrtvenika potječu iz provincije Dalmacije. Žrtvenik Dijani iz Koljana kod Vrlike (kat. br. 254) posvetio je vojnik legije I. *Adiutrix pia fidelis*, dok je žrtvenik Silvanu iz Solina (kat. br. 430) posvetio vojnik legije I. *Adiutrix Antoniniana*. Spomenik iz Solina datira nakon 212. god. kada je postrojbi dodijeljen atribut *Antoniniana*.

Na području provincije Panonije pronađeno je devet žrtvenika legijskih vojnika, gdje je najveći broj, njih sedam, pronađeno na području Topuskog te je posvećeno bogu Silvanu. U legiji XIII. *Gemina* služili su Cepazije Sekund (kat. br. 728), Flavije Albin (kat. br. 729) te Papirije Terminal i Julije Atil (kat. br. 730). U legiji X. *Gemina* služili su Aurelije Doncije (kat. br. 727) i vojnik čije ime zbog oštećenosti spomenika nije sačuvano (kat. br. 737). Ulpije Taur služio je u legiji I. *Adiutrix* (kat. br. 732), dok je Gaj Julije Fortis služio u legiji I. *Adiutrix* s počasnim naslovom *pia fidelis* (kat. br. 726).²³⁹ Legiji I. *Adiutrix* pripadali su i Sergije Feliks te Valerije Prokul koji su božici Nemezi posvetili žrtvenik iz Daruvara (kat. br. 615). Žrtvenik Silvanu iz Kelemena kod Varaždina (kat. br. 621) posvetio je Flavije Viktorin, vojnik legije XIII. *Gemina*.

Centurio legionis

Na 9 žrtvenika zabilježena je posveta legijskih centuriona (*centurio legionis*) (kat. br. 223, 224, 283, 371, 613, 614, 630, 715, 770). Na natpisima centuriona spominju se sljedeće legije: *Legio II Adiutrix* (kat. br. 223), *Legio VII Claudia* (kat. br. 715), *Legio VII Claudia pia fidelis* (kat. br. 283, 371), *Legio VII Gemina* (kat. br. 613), *Legio X Gemina* (kat. br. 614), *Legio*

²³⁹ Legiju I. *Adiutrix* je 68. god. u Italiji osnovao Neron, a u Brigetiju u Panoniji je boravila od 86. do 101. god. te od 122. do 400. god. (Farnum 2005, 15).

XIII Gemina (kat. br. 224, 630), *Legio XIII Gemina Martia Victrix Severiana* (kat. br. 770) i *Legio XIII Gemina* (kat. br. 715). Centurioni su tri žrtvenika posvetili isključivo vrhovnom Jupiteru (kat. br. 613, 614, 630), dva vrhovnom Jupiteru i mjesnom Geniju (kat. br. 223, 224), te po jedan žrtvenik Fortuni (kat. br. 770), Herkulu (kat. br. 371) i nimfama (kat. br. 283), dok za jedan žrtvenik nije sigurno kome je bio posvećen (kat. br. 715).

Publije Plotije, centurion legije VII. *Claudia pia fidelis* dao je podignuti žrtvenik (kat. br. 371) Herkulu iz Segeta Donjeg kod Trogira. Istoj postrojbi vjerojatno je pripadao i centurion koji je posvetio žrtvenik (kat. br. 283) nimfama iz Gornjeg Postinja kod Muća.²⁴⁰

Žrtvenike vrhovnom Jupiteru i mjesnom Geniju iz Čakovca kod Josipdola dali su podignuti Aurelije Maksim, centurion legije II. *Adiutrix* (kat. br. 223) i Aurelije Salvijan, centurion legije XIII. *Gemina* (kat. br. 224).

Žrtvenik vrhovnom Jupiteru Dolihenu iz Daruvara (kat. br. 613), za zdravlje Septimija Severa i Karakale, posvetio je Kvint Karmej Julijan, centurion legije VII. *Gemina*, sa suprugom i sinovima. Spomenik je apsolutno datiran između 198. i 209. godine. Iz Daruvara potječe i žrtvenik vrhovnom Jupiteru Dolihenu (kat. br. 614) kojeg je dao podignuti Sekund Restut, centurion legije X. *Gemina*.

Tit Flavije Domicij Valerijan, centurion legije XIII. *Gemina Martia victrix Severiana*, posvetio je božici Fortuni žrtvenik (kat. br. 770) iz Varaždinskih toplica. Apsolutno je datiran u 231. god. kada su konzuli bili Pompejan i Pelignijan.

Iz Siska potječe fragmentarno sačuvan žrtvenik (kat. br. 715) kojeg su dali podignuti centurioni legije VII. *Claudia* i XIII. *Gemina*.

Centurion legije XIII. *Gemina* posvetio je žrtvenik vrhovnom Jupiteru iz Lipovca (kat. br. 630).

Centurio cohortis

Na 6 žrtvenika zabilježena je posveta centuriona kohorti (*centurio cohortis*) (kat. br. 94, 103, 178, 184, 228, 285). Na natpisima centuriona spominju se sljedeće kohorte: *Cohors I Belgarum* (kat. br. 103, 228), *Cohors I Liburnorum* (kat. br. 285), *Cohors III Alpinorum Antoniniana* (kat. br. 94) i *Cohors VIII voluntariorum* (kat. br. 184). Centurioni kohorti su dva

²⁴⁰ Natpis je u CIL 03, 14951 zaveden kao [-----] / Nymph[his] / sacr[um] / [-?] Iulius [---]/us /(centurio l[eg(ionis)] / [---] C(laudiae) p(iae) f[idelis]) / [cu?]m Pri[---] te se stoga, s obzirom da nije sačuvan, puni naziv postojbe može pripisati VII ili XI legiji koje su nosile počasni naslov *C(laudia) p(ia) f[idelis]*. Domagoj Tončinić žrtvenik navodi kao mogući spomenik VII legije (Tončinić 2011, 114, kat. br. 90).

žrtvenika posvetili vrhovnom Jupiteru (kat. br. 94, 228) te po jedan žrtvenik vrhovnom Jupiteru i Geniju (kat. br. 184), Herkulu (kat. br. 178), Janu (kat. br. 285) i nimfama (kat. br. 103).

Kohorti I. *Belgarum* pripadali su centurioni Klaudije Maksim, koji je posvetio žrtvenik (kat. br. 228) vrhovnom Jupiteru iz Kadine Glavice, te Kvint Silvije Sperat, koji je posvetio žrtvenik (kat. br. 103) nimfama iz Škripa na Braču te je bio nadzornik pri gradnji teatra. Iz Škripa na Braču potječe i žrtvenik (kat. br. 94) kojeg je vrhovnom Jupiteru dao posvetiti Tit Flavije Pompej, centurion kohorte III. *Alpinorum Antoninana* i nadstojnik za radove na amfiteatru, zajedno s konzularnim protektorom Vibijem Vibijanom.

Marko Ipije Vitalije, centurion kohorte VIII. *Voluntariorum Philippinae*, dao je podignuti žrtvenik (kat. br. 184) vrhovnom Jupiteru i Geniju iz Garduna. Žrtvenik je posvećen tri dana prije januarskih nona 245. god., za konzulata cara Filipa i Tacijana.

Tit Oktavije Macer, centurion kohorte I. *Liburnorum*, posvetio je žrtvenik Janu (kat. br. 285) iz Nadina. Ovo je jedini natpis na kojem se spominje kohorta Liburna te se iz tog razloga smatra kako je kohorta djelovala na području Liburna kroz veoma kratki period te da je zatim ubrzo raspuštena zbog formiranja nove delmatske kohorte. Ukoliko je tome tako ova je kohorta mogla biti jedna od jedinica koje su sudjelovale u bitci kod Akcija.²⁴¹

Tit Artin, centurion nepoznate kohorte, dao je podignuti žrtvenik Herkulu (kat. br. 178) s Dugog otoka.

Signifer

Na tri žrtvenika zabilježena je posveta signifera. U kohorti VIII. *Voluntariorum* služio je signifer [---]aicus koji je posvetio žrtvenik (kat. br. 183) vrhovnom Jupiteru s Garduna. Publije Rapidije, signifer nepoznate kohorte, posvetio je Geniju Osinijata, odnosno Sinjana, žrtvenik (kat. br. 375) iz Sinja. Žrtvenik iz Ivoševaca (kat. br. 195) posvetio je vrhovnom Jupiteru Tit Fufisije, signifer nepoznate kohorte.

Decurio cohortis

Na dva žrtvenika zabilježena je posveta dekuriona kohorte. Žrtvenik vrhovnom Jupiteru iz Kadine Glavice (kat. br. 227) posvetio je Marko Junije Faden, konjički dekurion kohorte III. *Alpinorum*, dok je žrtvenik Herkulu iz Ivoševaca (kat. br. 210) posvetio Klaudije Peregrin, dekurion kohorte (*decurio cohortis*) I. *Belgarum*.

²⁴¹ Spaul 2000, 301; Sanader 2016, 128, 145.

Legatus Augusti legionis

Iz Varaždinskih toplica potječe žrtvenik (kat. br. 761) posvećen nimfama na kojem je opisana karijera senatora Marka Fabija Fabula. Prvi položaj u karijeri bio je legijski tribunat (*tribunus militum legionis*) u legiji XIII. *Gemina*. Potom je postao namjesnik provincije Afrike (*legatus Augusti provinciae Africae pro praetore*) te naposljetku Augustov legat legije (*legatus Augusti legionis*) XIII. *Gemina*.

Legijski legati vjerojatno su bili i Fabije Kilon i Klaudije, koji su vrhovnom Jupiteru posvetili žrtvenik (kat. br. 633) pronađen u blizini ruševina srednjovjekovnog grada Bedemgrada kod Našica.²⁴²

Tesserarius cohortis

Na dva žrtvenika zabilježena je posveta tesararija. Žrtvenik vrhovnom Jupiteru iz Gornjeg Postinja kod Muća (kat. br. 280) posvetio je Kasije Dasant koji je služio u centuriji Nunizijani kohorte III. *Alpinorum*, dok je žrtvenik Fortuni Causalis iz Osijeka (kat. br. 666) posvetio Marko Elije Balbin.

Actarius

Na jednom žrtveniku zabilježena je posveta činovnika (*actarius*). Riječ je o Luciju Sulpiciju Prokulu, činovniku (*actarius*) u uredu zapovjednika VIII. kohorte i bivšem pomoćniku konzularnog kornikularija (*ex adiutore corniculariorum consularis*) koji je žrtvenik iz Garduna posvetio božici Minervi (kat. br. 187).

Eques praetorianis

Na žrtveniku iz Koljana kod Vrlike (kat. br. 256) posvećenog Janu zabilježena je posveta dva dedikanta. Elije Elijan obnašao je dužnost konjičkog pretorijanca (*eques praetorianis*), dok je Ulpije Licinije bio *scriniis praefectis*.

²⁴² Sinobad smatra kako je riječ o Luciju Fabiju Kilonu i Tiberiju Klaudiju Klaudijanu, carskim namjesnicima (*legati Augusti pro praetore*) u Gornjoj i Donjoj Panoniji (Sinobad 2010, 160.).

Evocatus Augusti

Kod Roškog slapa u Skradinu pronađen je žrtvenik (kat. br. 389) kojeg je Latri dao podignuti Gaj Turanije Sever, vojnik kojeg je nakon odsluženja vojske car opozvao i vratio na dužnost.

Immunis

Iz Osijeka (kat. br. 640) potječe žrtvenik kojeg je vrhovnom Jupiteru posvetio Marko Aurelije Kokej Eutihijan, za sebe i svoje. Obnašao je neku službu koja mu omogućavala da bude u statusu imuna, vojnika oslobođenog od određenih dužnosti u postrojbi.

Miles

Na žrtveniku pronađenom u kamenolomu Plate, u blizini Škripa na otoku Braču, zabilježena je posveta Valerija Valerijana, vojnika koji je nadgledao vađenje kamena za potrebe izgradnje kapitela u termama cara Licinija u Sirmiju te je posvetio žrtvenik Herkulu Augustu (kat. br. 96). Nije zabilježeno u kojoj je postrojbi služio.

Miles cohortis

Na žrtveniku iz sela Vojnić kod Trilja zabilježena je posveta običnog vojnika koji je služio u kohorti (*miles cohortis*). Riječ je o Juliju Kasijanu koji je služio u nepoznatoj kohorti (kat. br. 576) te je posvetio žrtvenik Silvanu Augustu.

Optio legionis

Na žrtveniku iz Siska (kat. br. 707) javlja se kao dedikant *optio legionis*, koji je bio pripadnik XIII. legije te je posvetio žrtvenik Geniju provincije Panonije.

Praefectus alae

Na žrtveniku iz Dalja (kat. br. 607) javlja se kao dedikant Gaj Aurelije Martin, prefekt ale (*praefectus alae*) I. *civium Romanorum*, koji je sa suprugom Juvencijom Zosimom i djecom posvetio žrtvenik Marsu.

Scriniarius praefectorum

Na žrtveniku iz Koljana kod Vrlike (kat. br. 256) posvećenog Janu zabilježena je posveta dva dedikanta. Ulpije Licinije obnašao je dužnost *scriniis praefectis*, dok je Elije Elijan obnašao dužnost konjičkog pretorijanca (*eques praetorianis*).

Subpraefectus classis

Žrtvenik Neptunu Augustu (kat. br. 26) iz Poreča posvetio je Tit Abudije Ver, zamjenik prefekta ravenatske flote (*subpraefecturam classis Ravennatis*), koji se pobrinuo za obnovu hrama i sagradio pristanište.

Tribunus cohortis

Na žrtveniku iz okolice Vukovara (kat. br. 720) javlja se kao dedikant Tit Flavije Makrin koji je bio prefekt kohorte (*praefectus cohortis*) I. *Hispanorum eqquitata*, a potom i tribun kohorte (*tribunus cohortis*) II. *Aurelia Dacorum pia fidelis* te je posvetio žrtvenik Herkulu.

Venator immunis

Na žrtveniku iz Solina (kat. br. 418) kao dedikanti su zabilježeni vojnici oslobođeni od redovnog posla u vojci (*immunes*) koji su bili zaduženi za lov na divlje životinje (*venatores*) te su posvetili žrtvenik vrhovnom Jupiteru Konzervatoru. S obzirom da spomenik nije sačuvan, a tekst natpisa je sačuvan fragmentarno, nije sigurno u kojoj kohorti su dedikanti služili. Možda je riječ o VIII. kohorti, ali to treba uzeti s rezervom.²⁴³

Vexilarius legionis

Žrtvenik vrhovnom Jupiteru Dolihenu iz Lipovca (kat. br. 631) posvetio je veksilarij koji je služio u legiji I. *Adiutrix*.

Vexilarius cohortis

Žrtvenik Merkuru iz Muća (kat. br. 282) posvetio je Turanije Firmo, veksilarij koji je služio u kohorti I. *Belgarum*.

²⁴³ Matijević 2009a, 47, bilj. 47.

7.3.3.3 Veterani

Na 7 žrtvenika pronađenih na području Hrvatske zabilježena je posveta veterana (*veteranes*). Veterani su tri žrtvenika posvetili vrhovnom Jupiteru (kat. br. 358, 405, 407), a po jedan Herkulu (kat. br. 456), Mitri (kat. br. 608), Silvanu (kat. br. 598) i Vulkanu (kat. br. 784).

Nakon završetka službe, tri veterana su se naselila u Saloni i tamo posvetila zavjetne žrtvenike. Gaj Julije Kalvin, veteran legije X. *Gemina* i bivši konzularni beneficijarij, posvetio je žrtvenik (kat. br. 407) vrhovnom Jupiteru.²⁴⁴ Valerije Valent, veteran i bivši centurion, posvetio je žrtvenik (kat. br. 456) Herkulu. Spomenik je apsolutno datiran 26. aprila 179. god., kada su konzuli po drugi put bili car Komod i Marcije Ver. Publije Kornelije Donat, veteran čija prethodna služba nije zapisana na natpisu, posvetio je žrtvenik (kat. br. 405) vrhovnom Jupiteru.

Na Rabu se smjestio Seksto Kvinktilije, veteran kohorte III. *Praetoria*, koji je tamo posvetio žrtvenik (kat. br. 358) vrhovnom Jupiteru. U Arheološkom muzeju u Zadru pohranjen je žrtvenik (kat. br. 598) kojega je Silvanu posvetio veteran Septimije Andes. Nije poznato mjesto nalaza spomenika, no s obzirom na mjesto pohrane pretpostavlja se da je pronađen u Dalmaciji na području Liburna.

Iz Panonije potječu dva žrtvenika koja su posvetili veterani. Veturije Dubitat, veteran i bivši duplikar ale I. *civium Romanorum*, posvetio je u Dalju žrtvenik (kat. br. 608) Nepobjedivom Mitri. Jukundin, veteran legije II. *Adiutrix*, posvetio je bogu Vulkanu žrtvenik iz Virovitice (kat. br. 784).

7.3.3.4 Nepoznata vojna služba

U četiri slučaja služba dedikanta nije navedena ili nije sačuvana, međutim, zahvaljujući spomenu same vojne postrojbe možemo zaključiti kako su dedikanti bili vojnici. Na natpisima se spominju *Legio I Italica* (kat. br. 496), *Legio I Macedonica* (kat. br. 180), *Cohors I Lusitanorum* (kat. br. 718) i *Cohors Campana* (kat. br. 553).

²⁴⁴ Iz Salone potječe 14 natpisa konzularnih beneficijarija, od kojih se samo jedan nalazi na zavjetnom žrtveniku (Matijević 2015a, 137).

Tablica 15. Službe dedikanata – vojni službenici

Služba	Kat. br.
<i>actarius cohortis</i>	187
<i>beneficiarius consularis</i>	77, 81, 82, 83, 86, 87, 88, 131, 196, 201, 203, 207, 218, 357, 362, 363, 364, 365, 366, 368, 369, 370, 526, 527, 534, 535, 540, 604, 611, 626, 627, 634, 635, 636, 641, 676, 679, 680, 682, 685, 689, 702, 711, 714, 721, 722, 740, 745, 755, 775, 787
<i>beneficiarius procuratoris</i>	622, 683, 693, 705
<i>centurio cohortis</i>	94, 103, 178, 184, 228, 285
<i>centurio legionis</i>	223, 224, 283, 371, 613, 614, 630, 715, 770
<i>cornicularius procuratoris Augusti</i>	642
<i>decurio cohortis</i>	210, 227
<i>eques praetorianis</i>	256
<i>evocatus Augusti</i>	389
<i>frumentarius</i>	361
<i>immunis</i>	640
<i>legati</i>	633
<i>legatus Augusti legionis</i>	761
<i>miles</i>	96
<i>miles cohortis</i>	576
<i>miles legionis</i>	254, 430, 615, 621, 726, 727, 728, 729, 730, 732, 737
<i>optio legionis</i>	707
<i>praefectus alae</i>	607
<i>protector consularis</i>	94
<i>protector consularis pro beneficiario</i>	206
<i>scrinarius praefectorum</i>	256
<i>signifer</i>	195
<i>signifer cohortis</i>	183, 375
<i>speculator</i>	561
<i>speculator legionis</i>	226
<i>subpraefectus classis Ravennatis</i>	26
<i>tesserarius</i>	666
<i>tesserarius centuria Nunisiani</i>	280
<i>tribunus cohortis</i>	720
<i>venatores immunis</i>	418
<i>veteranus</i>	358, 405, 407, 456, 598, 608, 784
<i>vexillarius cohortis</i>	282
<i>vexillarius legionis</i>	631

7.3.3.5 Kultovi vojnika

Izvanredno svjedočanstvo o kulturnim aktivnostima vojnika je kalendar (tzv. *Feriale Duranum*) kohorte XX. *Palmyrenorum* pronađen u Dura Europu u Siriji. Kalendar je nastao u vrijeme cara Aleksandra Severa, između 225. i 227. god., a sadrži popis svetkovina i kulturnih radnji kojih su se vojne postrojbe morale pridržavati.²⁴⁵ Zahvaljujući ovom kalendaru, od kojeg je sačuvano samo nekoliko mjeseci, imamo uvid u svetkovine vezane uz carski kult i glavna državna božanstva, kao i razne vojne svetkovine. O važnosti carskog kulta za vojsku govori podatak da je od 41 svetkovine zabilježene na kalendaru njih čak 27 vezano uz štovanje cara i carske obitelji.²⁴⁶

Posebnu važnost među vojnicima imalo je štovanje *dii militares*, vojnih bogova, koji su im pomagali u obavljanju svakodnevnih aktivnosti, a ponajviše u bitci.²⁴⁷ Najomiljeniji bog bio je Jupiter, a slijede ga Mars i Viktorija.²⁴⁸ Zabilježen je i veliki broj posveta Silvanu, kao i raznim genijima (*Genii*) kojima su žrtvenike podizali svi vojni službenici, od običnih vojnika do visokorangiranih časnika.²⁴⁹ Vlastitog genija imale su vojne postrojbe, službe, objekti i mjesta (npr. *genius legionis*, *genius centuriae*, *genius cohortis*, *genius alae*, *genius castrorum*, *genius loci*, etc.).²⁵⁰

Vojnici su privatno, osim carskog kulta i glavnih državnih bogova, smjeli štovati i lokalne kultove na koje bi naišli u provincijama gdje su služili. Premještanjem u druge provincije ili nakon umirovljenja sa sobom su prenosili i vjerovanja u te kultove.²⁵¹

²⁴⁵ Bohec 1993, 280.

²⁴⁶ Stoll 2007, 453.

²⁴⁷ Domaszewski 1895, 2; Bohec 1993, 283.

²⁴⁸ Schmidt Heidenreich 2013, 231.

²⁴⁹ Prema O. Stollu kult Silvana nije pripadao službenim kultovima rimske vojske, međutim, unatoč tome, bio je veoma omiljen među vojnicima. Stoll 2007, 469.

²⁵⁰ Stoll 2007, 462, 469; Schmidt Heidenreich 2013, 229 – 230.

²⁵¹ Stoll 2007, 464, 467.

Istraživanje koje smo proveli o službama dedikanata zavjetnih žrtvenika pronađenih na području Hrvatske pokazalo je da su vojni službenici dali podignuti 121 zavjetni žrtvenik. Isto tako se pokazalo da božanstva koja su se štovala među vojnicima u Carstvu su u velikoj mjeri štovana i na ovim prostorima. Među njima je najviše žrtvenika, njih 50% (61), posvećeno vrhovnom Jupiteru. Zanimljiva je činjenica da su Jupiteru žrtvenike podizali visokorangirani vojni službenici i pripadnici ureda namjesnika. (Tablica 16)

Tablica 16. Posvete vojnika Jupiteru

Vojna služba	IOM	IOM, Ceres	IOM, Genio	IOM, Hippus	IOM, luno. Minerva	IOM, luno, Fortuna, Genio
<i>legati</i>	633					
<i>centurio legionis</i>	613, 614, 630		223, 224			
<i>centurio cohortis</i>	94, 228		184			
<i>decurio cohortis</i>	227					
<i>protector consularis</i>	94					
<i>protector consularis pro beneficiario</i>			206			
<i>cornicularius procuratoris Augusti</i>	642					
<i>beneficiarius consularis</i>	77, 81, 131, 196, 201, 203, 362, 363, 364, 534, 535, 540, 604, 626, 627, 634, 635, 636, 641, 676, 679, 680, 682, 685, 722, 740, 787		82, 365, 366, 689	527	207	526
<i>beneficiarius procuratoris</i>	622, 683	693				
<i>frumentarius</i>	361					
<i>immunis</i>	640					
<i>venatores immunis</i>	418					
<i>signifer</i>	195					
<i>signifer cohortis</i>	183					
<i>tesserarius</i>	280					
<i>vexilarius legionis</i>	631					
<i>veteranus</i>	358, 405, 407					
<i>nepoznato</i>	180, 718					

Nakon Jupitera, po broju posveta slijede Silvan s 12% (15) i Herkul sa 6% (7) žrtvenika, dok je preostalim bogovima i božicama posvećeno po manje od 5 žrtvenika.

Silvanu su najviše žrtvenika, njih devet, dali podignuti obični vojnici, kao i jedan konzularni beneficijarij i jedan veteran. Konzularni beneficijariji dali su podignuti i žrtvenike posvećene Silvanu i Silvani te Silvanu i Liberu.

Među posvetama Herkulu prevladavaju posvete visokorangiranih časnika, dok je jedan žrtvenik dao podignuti običan vojnik. Zastupljena je i posveta jednog veterana koji je na posvetnom natpisu naveo da je prethodno obnašao dužnost centuriona (*veteranus ex centurione*).

Tablica 17. Posvete vojnika Silvanu i Herkulu

Vojna služba	<i>Silvanus</i>	<i>Silvanus et Silvana</i>	<i>Silvanus et Liber</i>	<i>Hercules</i>
<i>tribunus cohortis</i>				720
<i>centurio legionis</i>				371
<i>centurio cohortis</i>				178
<i>decurio cohortis</i>				210
<i>beneficiarius consularis</i>	369	611	702	775
<i>miles legionis</i>	430, 621, 726, 728, 729, 730, 732, 737			
<i>miles cohortis</i>	576			
<i>miles</i>				96
<i>veteranus</i>	598			456

Broj posveta Jupiteru i Silvanu u skladu je s brojem posveta vojnika iz Carstva, međutim, iznenađuje maleni broj posveta Marsu, Viktoriji i Genijima. Jedini poznati žrtvenik posvećen Marsu dao je podignuti visokorangirani časnik u službi prefekta ale (kat. br. 607), a Marsu i Viktoriji konzularni beneficijarij (kat. br. 711).

Genijima je posvećeno 10 žrtvenika, među kojima su dvije individualne posvete te osam posveta Genijima u kulturnoj zajednici s Jupiterom. Riječ je isključivo o posvetama Geniju mjesta (*genio loci*) ili Geniju municipija (*genio municipii*), dok na području Hrvatske nije pronađena nijedna posveta Genijima vojnih postrojbi, službe ili objekata, kakve su zastupljene u drugim provincijama. Žrtvenike s individualnim posvetama Geniju dali su podignuti *optio legionis* (kat. br. 707) i *signifer cohortis* (kat. br. 375). Upravo su pripadnici ovih službi, uz *custum armorum*, obične vojnike i centurione, među češćim dedikantima žrtvenika posvećenih Genijima.²⁵²

²⁵² Schmidt Heidenreich 2013, 233.

Nimfama su posvećena četiri žrtvenika od kojih su dva dali podignuti centurioni (kat. br. 103, 283), a po jedan *beneficiarius consularis* (kat. br. 755) i *legatus Augusti legionis* (kat. br. 761). Iako su visokorangirani časnici najčešće podizali žrtvenike vrhovnom Jupiteru, legijski legat Marko Fabije Fabul dao je podignuti žrtvenik nimfama što bi mogli protumačiti s njegovim boravkom (liječenje?) u Varaždinskim toplicama, gdje je spomenik i pronađen.

Fortuni su posvećena tri žrtvenika koje su dali podignuti *centurio legionis* (kat. br. 770), *tesserarius* (kat. br. 666) i *beneficiarius consularis* (kat. br. 368). Istraživanje Schmidta Heidenreicha o žrtvenicima iz legijskih logora u Carstvu pokazalo je da je kult božice Fortune, uz Jupitera i Genije, najštovaniji među vojnicima te da su najčešći dedikanti zapovjednici pomoćnih postrojbi, centurioni i obični vojnici.²⁵³

Janu su posvećena tri žrtvenika koje su dali podignuti *eques praetorianis*, *scrinarius praefectorum* (kat. br. 256) i *centurio cohortis* (kat. br. 285).

Vojnici su dali podignuti žrtvenike i Cereri, Dijani, Eponi, Kastoru i Poluksu, Liberu, Liberu i Liberi, Merkuru, Mithri, Nemezi, Neptunu i Vulkanu. Isto tako su posvećivali i žrtvenike autohtonim božanstvima kao što je Latra.

²⁵³ Schmidt Heidenreich 2013, 231.

7.3.4 Svećeničke službe i kolegiji²⁵⁴

Svećenici koji su nosili naslov *sacerdos* spominju se na pet žrtvenika iz Dalmacije i Panonije te su posvetili žrtvenike vrhovnom Jupiteru s različitim epitetima (kat. br. 541, 617, 629), Saturnu (kat. br. 557) i Marsu (kat. br. 213). Taj su naslov nosili svećenici koji su obavljali obrede i prinosili žrtvu u orijentalnim, domaćim kultovima i službenim rimskim kultovima.²⁵⁵ Dva svećenika, Flavije Falad i Domicije Apolinar, posvetila su u Vidu 193. god. žrtvenik (kat. br. 541) vrhovnom Jupiteru Dolihenskom, za zdravlje cara Pertinaxa i naroda kolonije Julije Narone. Iz Vida potječe i žrtvenik (kat. br. 557) kojeg je svećenica Božanske Auguste (*sacerdos Divae Augustae*) Klaudija Asernina oporučno posvetila Saturnu Augustu. Iz Ivoševaca potječe žrtvenik (kat. br. 213) kojeg je Turije Longin, svećenik i dekurion, posvetio bogu Marsu. Dužnost dekuriona obnašali su i svećenici čiji su žrtvenici pronađeni u Degoju i Križovljanu na području Panonije. Svećenik provincije Gornje Panonije (*sacerdos provinciae Pannoniae Superioris*) i dekurion kolonije Siscije posvetio je zajedno sa suprugom, 238. god., žrtvenik (kat. br. 617) iz Degoja vrhovnom Jupiteru Nundinariju, za zdravlje cara Gordijana. Svećenik provincije Gornje Panonije (*sacerdos provinciae Pannoniae Superioris*), dekurion petovijske kolonije i duovir kvinkvenal posvetio je žrtvenik (kat. br. 629) iz Križovljana Jupiteru Kulminalu, za svoje i zdravlje svoje supruge.

Svećenik s naslovom *augur* posvetio je žrtvenik vrhovnom Jupiteru iz Solina (kat. br. 410). Riječ je o Luciju Egnaciju Klemensu koji je obnašao dužnost dekuriona i augura.²⁵⁶ Auguri se spominju i na žrtvenicima iz Solina (kat. br. 448) i s Paga (kat. br. 321, 322, 323). Za zdravlje augura Marka Aurelija Julija, notar Dasije posvetio je u Saloni žrtvenik (kat. br. 448) božici Fortuni *Conservatrix*. Kalpurnija, kći augura Kalpurnija Pizona, posvetila je u Caski na Pagu dva žrtvenika (kat. br. 321, 322) otočnom Geniju i Fortuni te žrtvenik Boni Deji Heji (kat. br. 323).

Svećenik s naslovom *flamen* zabilježen je na žrtveniku (kat. br. 771) iz Varaždinskih toplica kao septemvir flamen (*VIIvir flamen*).²⁵⁷ Riječ je o Gaju Juliju Viktorinu, svećeniku i

²⁵⁴ Kornelija Giunio je 2011. god. na Sveučilištu u Zadru obranila doktorsku radnju pod naslovom „Svećenici i svećeničke organizacije u rimskoj provinciji Dalmaciji“. Autorica je u radu analizirala 232 spomenika na čijim su natpisima zabilježene različite svećeničke službe i vjerska zaduženja.

²⁵⁵ Rives 2001, 1196; Giunio 2009, 414; 2011.

²⁵⁶ Ime augura Lucija Egnacija zabilježeno je na još jednom spomeniku iz Salone (Bekavac 2015a, 227; Matijević 2006, 149).

²⁵⁷ O *flamines* vidi: Prescendi 1998, 537 – 539.

dekurionu municipija, koji je posvetio žrtvenik Fortuni Jasoniani, nimfama salutare i ostalim bogovima i božicama.

U radu svećeničkih kolegija sudjelovali su ugledni i bogati oslobođenici koji se na natpisima javljaju pod različitim titulama: *seviri*, *seviri Augustales*, *seviri et Augustales*, *Augustales*, etc.²⁵⁸ Obnašali su svećeničke funkcije, brinuli se za održavanje carskog kulta te podizali žrtvenike i spomenike.²⁵⁹

Od 14 žrtvenika pronađenih u Hrvatskoj šest ih je pronađeno u Vidu. Sevir Gaj Vesije Cerno posvetio je žrtvenik Veneri (kat. br. 558), dok su *Augustalis*, *Flavialis*, *Titialis*, *Nervialis* Lucije Publicije Dijadumen (kat. br. 532) i *IIIIIVir Augustalis*, *Flavialis*, *Nervialis* Publije Servilije (kat. br. 550) posvetili žrtvenike Eskulapu. Seviri i Merkurovi magistri (*IIIIIViri magistri Mercuriales*) posvetili su tri žrtvenika iz Vida (kat. br. 549, 554, 555), od kojih je jedan posvećen Eskulapu (kat. br. 549).

Žrtvenik iz Solina (kat. br. 427) posvetio je Silvanu *IIIIIVir* Kasije, dok je žrtvenik iz Skradina (kat. br. 393) posvetio nepoznati *Augustalis*, čije ime zbog oštećenosti spomenika nije sačuvano, zajedno sa suprugom Felicijom, kćeri Sekundom i ocem Markom iz obitelji Satrija.

Žrtvenike iz Osijeka posvetila su trojica Augustala kolonije (*Augustalis coloniae*). Publije Elije Kalije Morf, Augustal kolonije, posvetio je žrtvenik (kat. br. 648) vrhovnom Jupiteru, za sebe i svoje. Gaj Ekvicije Artemidor, Augustal kolonije Murse (*Augustalis coloniae Mursenium*), posvetio je žrtvenik (kat. br. 649) vrhovnom Jupiteru Aeternu. Julije Magno, koji je također obnašao dužnost Augustala kolonije Murse, posvetio je žrtvenik (kat. br. 650) vrhovnom Jupiteru, Junoni i Minervi.

Žrtvenike iz Varaždinskih toplica posvetila su dvojica Augustala petovijske kolonije Ulpije Trajane (*Augustali coloniae Ulpiae Traianae Poetoviensis*). Gaj Valerije Posfor posvetio je žrtvenik (kat. br. 754) nimfama, dok su Gaj Valerije Prisko i supruga Katijenija Fortuna posvetili žrtvenik (kat. br. 776) Izidi i Serapisu.

Iz Siska potječe žrtvenik (kat. br. 695) kojeg je Silvanu posvetio nepoznati Augustal siscijske kolonije (*Augustalis coloniae Siscianorum*), sa svojim.

²⁵⁸ Miletić 2003, 216; Giunio 2009, 415; 2011, 216, 222.

²⁵⁹ Selem 1976, 7; Giunio 2009, 415. Glavna zadaća sevira Augustala bila je briga za održavanje carskog kulta, iako su često podizali kipove i žrtvenike drugim božanstvima, njih ukupno 14 na području provincije Dalmacije (Giunio 2011, 228).

Tablica 18. Službe dedikanata – svećeničke službe i kolegiji

Služba	Kat. br.
<i>augur</i>	410
<i>VIIvir flamen</i>	771
<i>sacerdos</i>	213
<i>sacerdos</i>	541
<i>sacerdos Divae Augustae</i>	557
<i>sacerdos provinciae Pannoniae Superioris</i>	617, 629
<i>IIIIIIvir</i>	427, 558
<i>IIIIIIvir Augustalis, Flavialis, Nervialis</i>	550
<i>IIIIIIviri magistri Mercuriales</i>	549, 554, 555
<i>Augustalis</i>	393
<i>Augustalis coloniae</i>	648
<i>Augustalis coloniae Mursenium</i>	649, 650
<i>Augustalis coloniae Siscianorum</i>	695
<i>Augustalis coloniae Ulpiae Traianae Poetoviensis</i>	754, 776
<i>Augustalis, Flavialis, Titialis, Nervialis</i>	532

7.3.5 Ostale službe

Na 21 žrtveniku zabilježene su razne administrativne, kao i specifične usko specijalizirane službe. Kako je u daljnjoj analizi utvrđeno te su službe najčešće obnašali robovi ili oslobođenici.

Vilici, nadzornici imanja, posvetili su šest žrtvenika.²⁶⁰ Iz Vratnika kod Senja potječu dva žrtvenika posvećena Nepobjedivom Mitri. Prvi žrtvenik dao je podignuti Hermo (kat. br. 372), rob nadzornik imanja (*servus vilicus*) Gaja Antonija Rufa, predstojnika za ceste i zakupca javne carine (*praefectus vehiculorum et conductor publici portorii*). Drugi žrtvenik je posvetio Faust (kat. br. 373), rob nadzornik imanja (*servus vilicus*) Tita Julija Saturnina, također predstojnika za ceste i zakupca javne carine. Iz Makarske potječe žrtvenik (kat. br. 276) kojeg je dao podignuti vilik, ali s obzirom da spomenik nije sačuvan nije poznato tko je bio njegov gospodar niti koja je zaduženja obavljao. Iz Panonije potječu tri žrtvenika koja su dali podignuti vilici. Abaskant, vilik carskog dispensatora (*dispensatoris Augusti*) Enkolpija, dao je podignuti žrtvenik (kat. br. 653) Silvanu iz Osijeka. Skitik, vilik Julija Julijana i Ulpije Maksimijane, dao je podignuti žrtvenik (kat. br. 675) vrhovnom Jupiteru Kulminalu Augustu i Geniju iz Petrijanca. Vilik je posvetio i žrtvenik (kat. br. 704) Liberu Pateru Augustu iz Siska. Služba vilika se spominje na žrtveniku (kat. br. 618) iz Goričke na Uni. Ovaj je žrtvenik dao podignuti Merkurijal, rob roba Sekunda koji je u Gornjoj Meziji obnašao dužnost vilika.

Dispensatores, blagajnici, su posvetili tri žrtvenika.²⁶¹ Carski blagajnik (*dispensator Augusti*), čije ime zbog oštećenosti spomenika nije sačuvano, posvetio je žrtvenik (kat. br. 660) iz Osijeka Nepobjedivom bogu Mitri, za sebe i svoje. Jukund, carski blagajnik provincije Gornje Panonije (*dispensator provinciae Pannoniae Superioris*), posvetio je žrtvenik (kat. br. 712) iz Siska Nepobjedivom bogu Mitri, te je podigao portik i ulazni atrij svetišta po zavjetu. Marko Sperat, carski blagajnik, posvetio je žrtvenik (kat. br. 717) iz Slavenskog broda vrhovnom Jupiteru Depulsoru, za zdravlje cara Marka Aurelija Karakale i njegove majke Julije Domne. Služba dispensatora zabilježena je i na žrtveniku iz Solina (kat. br. 459) kojeg je

²⁶⁰ *Vilici* su bili robovi ili oslobođenici koji su upravljali gospodarevim imanjem (Rathbone 2002, 209 – 210). O službi vilika i spomenicima s područja Hrvatske vidi Sanader 1995, 97 – 109.

²⁶¹ *Dispensatores* su bili robovi ili oslobođenici kojima je dana uprava nad novcem te su upravljali privatnom imovinom cara ili pripadnika carske obitelji (Schiermann 1997, 697).

Nepobjedivom bogu, za dobrobit i sigurnost carskog dispensatora Pamfilija, posvetio rizničar (*arcarius*) Fortunat.

Arcarii, rizničari, su posvetili dva žrtvenika, iz Solina (kat. br. 459) i Osijeka (kat. br. 639).²⁶² Za dobrobit i sigurnost carskog dispensatora Pamfilija, žrtvenik (kat. br. 459) Nepobjedivom bogu posvetio je rizničar Fortunat. Za dobrobit Gaja Julija Agatopa, zakupnika rudnika i lijevaonica željeza (*conductoris ferrariarum*), žrtvenik (kat. br. 639) vrhovnom Jupiteru posvetio je rob i rizničar Gamik.

Actor, upravitelj poslovanja, zabilježen je na žrtveniku iz Nadina (kat. br. 295), posvećenom Jupiteru.²⁶³

Adiutor tabulariorum, knjigovodstveni pomoćnik, dao je podignuti žrtvenik iz Vabriga (kat. br. 65).²⁶⁴ Riječ je o oslobođeniku Sabinijanu koji je zajedno s podnamjesnikom Haritinom posvetio žrtvenik Nepobjedivom Mitri. Spomenik je apsolutno datiran u vrijeme vladavine cara Filipa (224. – 249. god.).

Aedituus, čuvar hrama, spominje se na žrtveniku (kat. br. 580) pronađenom u okolici Zadra.²⁶⁵ Riječ je Marku Publiciju Kampanu koji je posvetio žrtvenik Apolonu Likijskom.

Ancilla, sluškinja, zabilježena je na žrtveniku (kat. br. 73) iz Vižinade. Za zdravlje Severine i Lucile Plautijane, sluškinja Silvina dala je podignuti žrtvenik Cvijetama.

Circitor vectigalis Illyrici, upravitelj poreza za područje Ilirika, zabilježen je na žrtveniku iz Varaždinskih toplica (kat. br. 760).²⁶⁶ Riječ je o Flaviju Hermadionu koji je sa suprugom Ulpijom Piste te sinovima Avitom i Suriakom posvetio žrtvenik nimfama. Kao dar su dali srebrnu čašu, tešku dvije libre.

²⁶² *Arcarii* su bili robovi ili oslobođenici koji su služili u gradskoj upravi, carskom dvoru, kod kolegijsa i u vojsci te su upravljali javnom blagajnom višeg službenika ili su služili kao carski rizničari (Gizewski 1996b, 978).

²⁶³ *Actores* su bili robovi koji su upravljali poslovanjem svojeg gospodara (Apathy 1996, 97).

²⁶⁴ *Adiutores* su bili pomoćnici dužnosnika, magistrata i prokuratora u privatnopravnim poslovima, a mogli su biti viteškog i senatorskog reda (Gizewski 1996a, 114). *Adiutores tabulariorum* su bili knjigovodstveni pomoćnici (ROMIC I, 68).

²⁶⁵ *Aeditui* su bili čuvari hramova, zaduženi za brigu oko hrama, propuštanje štovatelja unutar hrama, čišćenje hrama i kultne slike te brigu za žrtvene darove i dokumente. Službu su mogli obnašati muškarci i žene koji su bili oslobođenici ili robovi, a bili su podređeni edilima. Točan oblik organizacije i trajanje službe nisu poznati. (Graf 1996, 141 – 142)

²⁶⁶ *Circitor vectigalis* je bio carinik koji je služio kao nadglednik u carskom uredu, a vjerojatno se brinuo i protiv krijumčarenja, ispitujući carinske plombe izvan ureda. (Rendić-Miočević 1992, 74; Walser 1994, 85)

Collector cognationis, blagajnik kognacije, zabilježen je na žrtveniku iz Solina (kat. br. 476).²⁶⁷ Riječ je o Marku Ulpiju Atalu koji je posvetio žrtvenik *Viribus Valentibus*, genitalijama bika žrtvovanog za Kibeline svečanosti, ili Veneri *Victrix*.²⁶⁸ Zanimljivo je da je žrtvenik podigao zajedničkim novcem salonitanske kognacije, od globe (*ex pecunia multaticia*).

Lapidarius, kamenoklesar, zabilježen je na žrtveniku iz Vida (kat. br. 536). Riječ je o robu Maksimu koji je posvetio žrtvenik vrhovnom Jupiteru.

Negotiator, trgovac, se spominje na žrtveniku iz Osijeka (kat. br. 662).²⁶⁹ Riječ je o Antoniju Barbilu koji je dao podignuti žrtvenik Nepobjedivom Mitri.

Notarius, bilježnik, zabilježen je na žrtveniku iz Solina (kat. br. 448).²⁷⁰ Riječ je o robu Dasiju koji je za zdravlje augura Marka Aurelija Julija posvetio žrtvenik Fortuni *Conservatrix*.

Vestiarus Aquileiensis, trgovac tkaninom iz Akvileje, zabilježen je na žrtveniku iz Boljuna (kat. br. 2).²⁷¹ Riječ je o Gaju Valeriju Prisku.

Tablica 19. Službe dedikanata – ostale službe

Služba	Kat. br.
<i>actor</i>	295
<i>adiutor</i>	65
<i>aedituus</i>	580
<i>ancilla</i>	73
<i>arcarius</i>	459, 639
<i>circitor vectigalis Illyrici</i>	760
<i>collector cognationis</i>	476
<i>dispensator</i>	660, 717
<i>dispensator provinciae Pannoniae Superioris</i>	712
<i>lapidarius</i>	536
<i>negotiator</i>	662
<i>notarius</i>	448
<i>vestiarus Aquileiensis</i>	2
<i>vilicus</i>	276, 372, 373, 653, 675, 704

²⁶⁷ *Collector cognationis* je bio blagajnik vjerskog udruženja (*cognatio*), zadužen za prikupljanje novca kojeg su davali članovi kognacije (Bekavac 2013, 198).

²⁶⁸ ROMIS, 129 – 130.

²⁶⁹ *Negotiatores* su prvotno, u vrijeme Republike, radili u poljoprivredi, banci i trgovini. U vrijeme Carstva, *negatiatores* su obnašali službu poslovnjaka i trgovaca. Za razliku od trgovaca *mercatorum*, bili su specijalizirani za trgovanje određenom robom. (Andreaeu 2000, 783 – 785.)

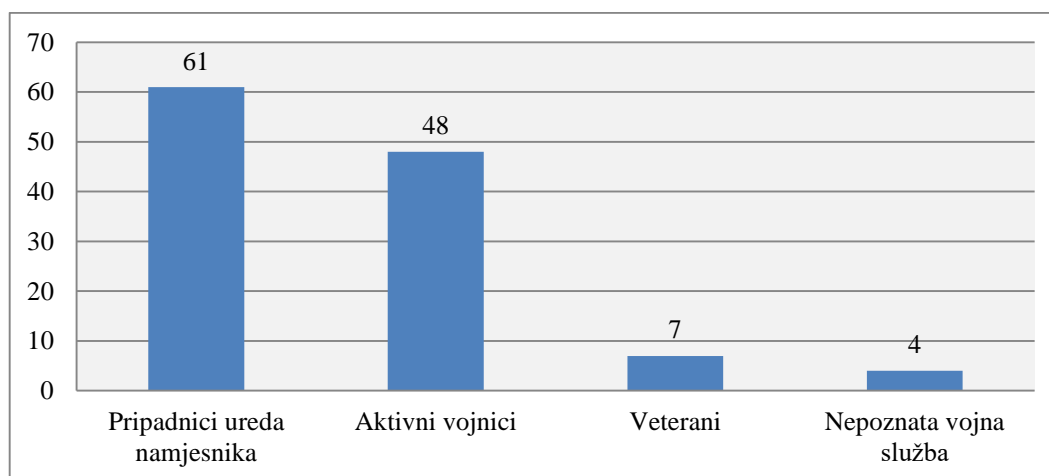
²⁷⁰ *Notarii* su bili službeno imenovani dužnosnici zaduženi za pismeno utvrđivanje pravnih akata (Schierman 2000, 1009).

²⁷¹ O trgovcima tkaninom vidi: Liu 2013, 126 – 141.

7.3.6 Statistička analiza zastupljenih službi

Zanimanje dedikanata najčešće nije navedeno na natpisima zavjetnih žrtvenika. Tako je samo na 23% (183) od 788 žrtvenika zabilježena oznaka službe koju su obnašali dedikanti. Riječ je uglavnom o muškarcima, međutim, zastupljene su i dvije ženske dedikantice, kao i osam posvetnih natpisa na kojima se uz muškarce pojavljuju supruge i djeca.²⁷² Dedikanti koji su posvetili zavjetne žrtvenike pronađene u Hrvatskoj pripadali su svim društvenim slojevima rimskog društva, od robova i oslobođenika pa sve do namjesnika provincija.

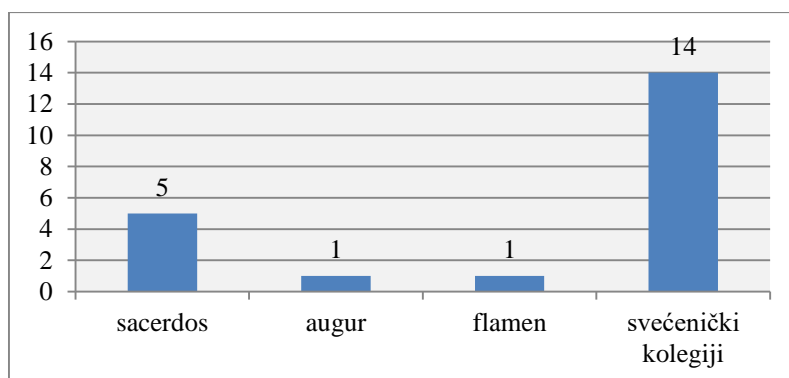
Posveta vojnika i vojnih službenika zabilježena je na 15% (121) žrtvenika. U uredu namjesnika provincije radio je 61 dedikant. Među njima su najviše žrtvenika, njih 7% (57), dali podignuti beneficijariji, dok su konzularni protektori i spekulatori podignuli po dva, a kornikularij i frumentarij po jedan zavjetni žrtvenik. Aktivni vojnici u legijama i kohortama koji su služili u Dalmaciji i Panoniji dali su podignuti 6% (48) žrtvenika. Veterani su, nakon završetka vojne službe, posvetili 7 žrtvenika. Na četiri žrtvenika služba dedikanta nije navedena ili nije sačuvana, međutim, zahvaljujući spomenu same vojne postrojbe možemo zaključiti da su ih posvetili vojnici.

Grafikon 11. Vojni službenici

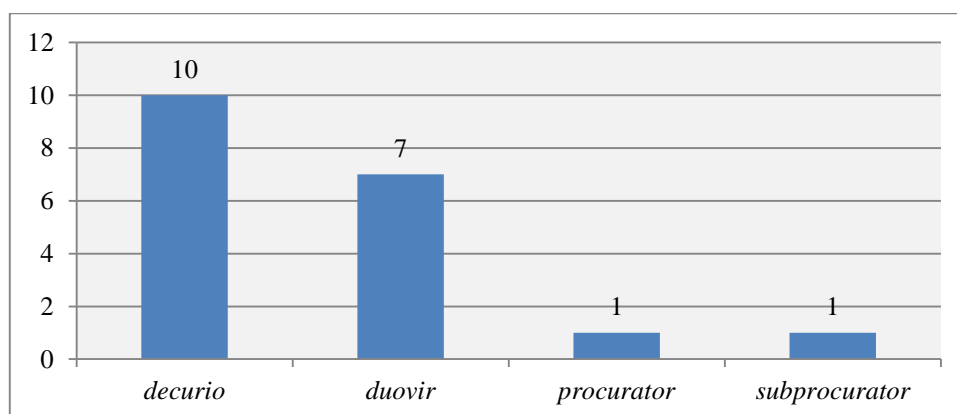
²⁷² Žene su obnašale dužnosti svećenice (kat. br. 557) i sluškinje (kat. br. 73). Uz muškarce koji su obnašali različite dužnosti kao posvetitelji su zabilježene supruge (kat. br. 617, 755, 776) te supruge i djeca (kat. br. 393, 607, 613, 649, 760).

Na 3% (21) žrtvenika zabilježena je posveta dedikanata koji su obnašali različite svećeničke funkcije. Svećeničkim službama pod nazivima *sacerdos*, *augur* i *flamen* pripadali su dedikanti koji su dali podignuti 7 žrtvenika, međutim, veći broj žrtvenika, njih 14, dali su podignuti članovi svećeničkih kolegija.

Grafikon 12. Svećeničke službe i kolegiji

Članovi gradske uprave dali su podignuti 2% (19) žrtvenika. Dužnost dekuriona obnašalo je 10, a duovira sedam dedikanata, dok su prokurator i subprokurator posvetili po jedan žrtvenik.

Grafikon 13. Članovi gradske uprave

Namjesnici provincija dali su podignuti tri žrtvenika. Jedan dedikant obnašao je dužnost namjesnika carske provincije (*legatus Augusti pro praetore*), dok su dvojica obnašala dužnost namjesnika prokuratorske provincije (*procurator Augusti*).

Robovi i oslobođenici obnašali su različite administrativne i usko specijalizirane službe koje su zabilježene na 3% (21) žrtvenika.

8. GOSPODARSTVO

Gospodarska povijest antike posljednjih je desetljeća bila predmetom zanimanja brojnih stručnjaka. O ovoj su tematici u inozemnoj literaturi napisani brojni radovi, a u posljednje vrijeme posvećenoj joj je i nekoliko znanstveno – istraživačkih projekata.²⁷³

Istraživanju antičkog gospodarstva na prostoru Hrvatske posvetio se maleni broj znanstvenika. Unatoč tome, zahvaljujući radu nekoliko pojedinaca objavljene su dvije monografije koje geografski pokrivaju područje istarskog poluotoka i rimske provincije Dalmacije. Robert Matijašić napisao je iscrpnu studiju o gospodarstvu antičke Istre koja je objavljena 1998. godine.²⁷⁴ Godinu nakon objavljena je i monografija o gospodarstvu rimske provincije Dalmacije čiji je autor Ante Škegro.²⁷⁵ Koristeći povijesne, gospodarske, arheološke i epigrafske podatke autori su sveobuhvatno analizirali sve grane gospodarstva, od poljodjelstva, stočarstva, rudarstva, obrta i prometa do trgovine. Rad o antičkom gospodarstvu u Hrvatskoj napisala je i Mirjana Sanader,²⁷⁶ međutim, sveobuhvatnog rada koji se bavi gospodarstvom na panonskim prostorima nema.

Nepobitno je da su proizvodnja i trgovina žrtvenicima imali ulogu u rimskom gospodarstvu. Ovom prilikom pokušat ćemo ustanoviti da li nam podatci sa 788 žrtvenika pronađenih na području Hrvatske koje smo prikupili za potrebe izrade ovog doktorskog rada, mogu pružiti podatke o njihovom doprinosu antičkom gospodarstvu. Slijedom toga analizirat ćemo podrijetlo sirovine za žrtvenike uz pomoć uvida u tragove rimskih kamenoloma i klesarstva. Isto tako pokušat ćemo istražiti kupovnu moć dedikanta kroz analizu njihovog društvenog položaja. Prilikom navedenog posebnu pažnju ćemo pružiti podacima o cijenama kamenih proizvoda u antici.

²⁷³ Bibliografiju i projekte koji su se posvetili rimskom gospodarstvu vidi u seriji *Oxford Studies on the Roman Economy*. Izdavamo knjigu: Bowman, Wilson 2009.

²⁷⁴ Matijašić 1998.

²⁷⁵ Škegro 1999.

²⁷⁶ Sanader 2008.

8.1 Rimski kamenolomi i klesarske radionice na području Hrvatske

Branje kamena za potrebe graditeljstva i kamenoklesarstva datira od prapovijesti, međutim, tek u vrijeme grčke kolonizacije započinje intenzivnija eksploatacija i obrada kamena.²⁷⁷ Jedan od najstarijih dalmatinskih kamenoloma koji se datira u 3. st. pr. Kr. nalazi se u uvali Srebrena na otoku Visu.²⁷⁸ O eksploataciji kamena u vrijeme grčke kolonizacije svjedoče i kamenolomi smješteni na otoku Vrnik kod Korčule, u Starogradskom zaljevu na otoku Hvaru, u okolici Škripa na Braču te na trogirskom području.²⁷⁹ U nekim od ovih kamenoloma eksploatacija se nastavila i tijekom vladavine Rimljana.

Na području provincije Dalmacije i italske X. regije registriran je veliki broj kamenoloma, gdje se brao kvalitetan kamen vapnenac. Najznačajniji dalmatinski kamenolomi nalazili su se u Platama, Rasohama i Stražišću na otoku Braču te na brdu sv. Ilija kod Trogira.²⁸⁰ Eksploatacija kamena u ovim kamenolomima započela je punim intenzitetom u doba Klaudijevaca, a nastavila se do početka 4. st.²⁸¹ Rimski kamenolomi registrirani su i na sjevernodalmatinskim otocima (Dugi otok, Frmić, Ist, Iž, Kornati, Lavdara, Pašman, Rava, Sali, Sestrunj, Vrgada), kao i u unutrašnjosti Dalmacije (Otavac kod Popovića, Prozor kod Otočca).²⁸² Na području istarskog poluotoka registrirano je dvadesetak kamenoloma, među kojima treba istaknuti kamenolom *Cave Romane* u selu Vinkuran kod Pule kojim je vjerojatno građen i pulski amfiteatar.²⁸³ Nekoliko kamenoloma nalazilo se i na graničnom području između Dalmacije i Panonije u Dugom Dolu i Štrikovcu kod Topuskog, odakle je, kako se smatra, kamen distribuiran na područje Topuskog i Siska.²⁸⁴ Rimski kamenolomi pronađeni su i na području Ivanščice, Medvednice, Zrinske i Petrove gore te u Slavonskom gorju na području

²⁷⁷ Škegro 1999, 259 – 260. Ovom tematikom se u posljednje vrijeme najviše bavio Mate Parica koji je 2014. god. na Sveučilištu u Zagrebu obranio doktorski rad pod nazivom „Arheološki tragovi kamenarstva u Dalmaciji od prapovijesti do kraja srednjeg vijeka“.

Iako su pronađeni tragovi brojnih kamenoloma na prostoru današnje Republike Hrvatske vjerujemo da će se u budućnosti otkriti još neki.

²⁷⁸ Katić 2009, 28 – 34. Kamenolom je datiran na temelju površinskih keramičkih nalaza.

²⁷⁹ Gjivoje 1970, 71 – 72; Suić 1991, 292; Popović 2012, 107 – 128.

²⁸⁰ Zaninović 1998, 42 – 44; Škegro 1999, 260; Cambi 2005; 2013;

²⁸¹ Cambi 2005, 48. Kamenolom sv. Ilije kod Trogira i danas se eksploatira čime se nepovratno uništava antička kulturna baština. Vidi: Parica 2014b, 72 – 74.

²⁸² Rendić-Miočević 1980; Škegro 1999, 262; Parica 2014.

²⁸³ Matijašić 1998, 391 – 401.

²⁸⁴ Škegro 1999, 262.

provincije Panonije.²⁸⁵ Kamenolomi su pronađeni u Podsusedu, Gornjem Vrapču, Crnoj Vodi kod Markuševca i u Čučerju na Medvednici, te na području sela Dugi Dol i Štirkovac na Kordunu.²⁸⁶

Rimski kamenolomi bili su u carskom vlasništvu, a uprava nad njima bila je povjerena prokuratorima, pripadnicima vojnih postrojbi i zakupcima.²⁸⁷ O organizaciji klesarskih radionica i distribuciji njihovih proizvoda svjedoče i natpisi s nekoliko žrtvenika iz Hrvatske pronađenih u neposrednoj blizini kamenoloma. Tako je na lokalitetima između Škripa i Splitske na Braču pronađeno 14 zavjetnih žrtvenika među kojima su i tri posvećena Herkulu, zaštitniku radnika u kamenolomima.²⁸⁸ Herkulu su povećena i dva žrtvenika pronađena u kamenolomima na brdu sv. Ilija kod Trogira.

Nedaleko od kamenoloma Stražišće, prilikom izgradnje ceste između Splitske i Škripa, pronađen je žrtvenik (kat. br. 94) posvećen Jupiteru kojeg su dali podignuti konzularni protektor te centurion kohorte III. *Alpinorum Antoniniana* koji je ujedno bio i nadzornik za radove na amfiteatru (*curam agens fabricae amphitheatri*). Kao nadzornik za radove na teatru (*curagens theatri*) bio je angažiran centurion kohorte I. *Belgarum*, koji je dao podignuti žrtvenik nimfama (kat. br. 103) iz Škripa. Zahvaljujući ovim žrtvenicima saznajemo da se iz bračkih kamenoloma tijekom 2. i 3. st. eksploatiralo kamenje za potrebe izgradnje javnih građevina u Saloni, a da su nadzor radova obavljali pripadnici vojnih jedinica. Poznato je da se brački kamen koristio i za izgradnju Dioklecijanove palače u Splitu²⁸⁹, međutim, zahvaljujući žrtveniku posvećenom Herkulu (kat. br. 96) iz kamenoloma Plate saznajemo da se kamena plastika izrađena u bračkim kamenolomima distribuirala i izvan provincije Dalmacije. Žrtvenik je, naime, dao podignuti vojnik koji je nadgledao vađenje kamena za potrebe izgradnje kapitela u termama cara Licinija u Sirmiju.

O važnosti trogirskih kamenoloma govori Plinijev (*NH* III 141) navod „*Tragurium civium Romanorum marmore notum*“ kojim je istaknuta izuzetna kvaliteta kamena, poput

²⁸⁵ Istraživanjima rimskih kamenoloma na području jugozapadne Panonije posvećena je jedna faza projekta dr. sc. Branke Migotti „*Rimski grobni spomenici jugozapadne Panonije u svome materijalnom, društvenom i religijskom kontekstu (RGSP, IP-2014-09-4632)*“.

O projektu vidi: http://info.hazu.hr/hr/o-akademiji/jedinice/odsjek_z_a_arheologiju/hrzzprojekt_migotti

²⁸⁶ Šarić 1983; Gračanin 2012, 10.

²⁸⁷ Detaljnije o organizaciji carskih kamenoloma vidi: Hirt 2010.

²⁸⁸ Cambi 2013; Sanader, Tončinić, Vukov 2017.

²⁸⁹ Vicko Prodić je 1662. god. u svome djelu „*Cronica dell'isola della Brazza*“ napisao „taglio de sassi nella Brazza per la costruzione del Palazzo, et altre Fabriche di Diocleziano“ (Dunda, Kujundžić 2004, 29).

mramora. Smatra se da je kamenom građom iz kamenoloma smještenih na obroncima brda sv. Ilije kod Trogira izgrađen Tragurij, kao i dijelovi Salone te Dioklecijanove palače u Splitu.²⁹⁰ Na postojanje kamenoklesarske radionice ukazuju i nalazi nekoliko žrtvenika pronađenih unutar kamenoloma.

U kamenolomu Seget na brdu sv. Ilija pronađen je žrtvenik (kat. br. 371) posvećen Herkulu kojeg je dao podignuti Publije Plotije, centurion VII. legije *C(laudia) p(ia) f(idelis)*. Kontekst nalaza te posveta Herkulu, koji je bio osobito cijenjen među radnicima u kamenolomima, upućuju na mogućnost da je Publije Plotije mogao biti zadužen za nadzor vađenja kamena. Herkulu je posvećen i žrtvenik (kat. br. 528) pronađen unutar kamenoloma Kučićeva kava na brdu sv. Ilija. Posvetio ga je Donat, rob Gneja Kornelija Cerna, za kojeg Dražen Maršić pretpostavlja da bi mogao biti robom poduzetnika, civilnog zakupca ili vlasnika kamenoklesarske radionice.²⁹¹

Kamenoklesarske radionice epigrafski su zabilježene u Saloni, Naroni i Novama, a stilske analize ukazale su na postojanje radionica i u Burnu, Tiluriju, Skardoni i drugdje na području Dalmacije.²⁹² Na postojanje radionice u Naroni upućuje natpis sa zavjetnog žrtvenika (kat. br. 536) posvećenog Jupiteru kojeg je dao podignuti rob Maksim koji je za sebe zapisao da je *lapidarius*, odnosno kamenoklesar. Radionicu možemo datirati u 2. i 3. stoljeće kada je prema Marku Sinobadu podignut zavjetni žrtvenik.²⁹³ Tijekom 2. stoljeća djelovala je, prema Duji Rendiću-Miočeviću, i kamenoklesarska radionica majstora Maksimina koja je potvrđena natpisima s reljefa iz Runovića u Imotskom i Savića kod Grede u dalmatinskom zaleđu.²⁹⁴ U navedenim radionicama izrađivala se arhitektonska plastika, nadgrobni spomenici i skulptura, a zahvaljujući žrtveniku iz Vida s potpisom kamenoklesara, kao i žrtvenicima pronađenim u sklopu bračkih i trogirskih kamenoloma možemo govoriti i o lokalnoj produkciji zavjetnih žrtvenika. Iako se Nenad Cambi u knjizi o kiparstvu rimske Dalmacije nije bavio zavjetnim žrtvenicima, autor je napravio sveobuhvatnu analizu skulpture, reljefa i nadgrobnih spomenika kojom je dokazao postojanje nekoliko klesarskih radionica.²⁹⁵ Vrlo zanimljiv je pronalazak

²⁹⁰ Zaninović 1998, 42 – 44.

²⁹¹ Maršić 2007c, 126.

²⁹² Vidi: CIL III 8840 i 1777. Škegro 1999, 263 – 265; Sanader 2008, 168.

²⁹³ Sinobad 2010, 179, kat. br. 2.

²⁹⁴ Rendić-Miočević 1989, 559 – 570.

²⁹⁵ Vidi: Cambi 2005.

dijela mramornog reljefa s prikazom kamenoklesara iz ulice Porta Stovagnaga u Puli koji bi mogao ukazivati na postojanje kamenoklesarske radionice u gradu Puli.²⁹⁶

Slika 18. Ploča s reljefom kamenoklesara, Arheološki muzej Istre, Pula, inv. br. A 27608

(slika preuzeta iz: Starac 2006, 102, kat. br. 71)

Većina zavjetnih žrtvenika pronađenih na području Dalmacije i Istre izrađena je od kamena vapnenca, dok se za manji dio spomenika u literaturi navodi da su izrađeni od mramora (kat. br. 123, 189, 190, 364, 464). Na području provincije Panonije pronađen je podjednak broj žrtvenika od vapnenca i pješčenjaka, kao i 28 žrtvenika za koje se navodi da su izrađeni od mramora.²⁹⁷ Slijedom suvremene metodologije istraživanja porijekla kamene sirovine bilo bi u svakom slučaju potrebno napraviti petrografske analize spomenika te ih usporediti s ležištima iz rimskodobnih kamenoloma. S obzirom na to da u Hrvatskoj nisu poznata ležišta mramora, možemo smatrati da su žrtvenici za koje su autori naveli da su izrađeni od mramora bili predmetom trgovine te da su kao kameni blokovi ili gotovi proizvodi uvezeni iz drugih dijelova Carstva.²⁹⁸

²⁹⁶ Starac 2006, 62 – 63, 102.

²⁹⁷ Od mramora su, prema literaturi, izrađeni sljedeći spomenici - Varaždinske toplice: kat. br. 753, 754, 756, 759, 760, 761, 762, 772, 776, 777, 778; Osijek: kat. br. 638, 639, 643, 649, 650, 651, 654, 670, 674; Poleve: kat. br. 677, 678; Sisak: kat. br. 703, 704; Aljmaš: kat. br. 604; Kopačevo: kat. br. 625; Križovljan: kat. br. 629; Sveti Martin na Muri: kat. br. 722.

U Vinkovcima je pronađen zavjetni spomenik (kat. br. 782) koji je izrađen od pečene gline, međutim, u dilemi smo radi li se o žrtveniku ili posvetnom natpisu. Riječ je o neobičnom spomeniku čija forma podsjeća na nadgrobne stele, međutim, natpisno polje sadrži zavjetnu formulu karakterističnu za zavjetne žrtvenike.

²⁹⁸ Cambi 2010, 15.

8.2 Kupovna moć dedikanata

Rimsko Carstvo je u vrijeme vladavine cara Augusta zauzimalo, zajedno sa Sredozemljem i Crnim morem, područje s različitim geomorfološkim i klimatskim obilježjima, ukupne površine od oko 6 milijuna km².²⁹⁹ Sukladno tim različitostima bile su različite kako demografske tako i ekonomske prilike pojedinih krajeva. Pretpostavlja se da je početkom 1. st. u Carstvu živjelo oko 54 milijuna stanovnika, dok je početkom 3. st. taj broj narastao već na oko 100 milijuna.³⁰⁰ Što se tiče antičkih krajeva koji su se nalazili na području današnje Hrvatske procjene su da su dunavske provincije imale od 2 do 3 milijuna stanovnika, a od toga Dalmacija između 600 i 700 tisuća.³⁰¹

Istraživanja o rimskoj ekonomiji pokazala su određene slabosti zbog toga što, kako je to vrlo slikovito rečeno, „bogatstvo ima arheologiju, a siromaštvo je nema“. ³⁰² Prema Robertu Knappu, tijekom 1. st. kada je Carstvo nastanjivalo 50 do 60 milijuna stanovnika svega 100 do 200 tisuća stanovnika pripadalo je imućnom viteškom i senatorskom staležu, dok su preostalih 99,5% stanovnika bili obični ljudi. Među obične ljude smješta srednji građanski sloj, vojnike, siromašne građane, prostitutke, oslobođenike i robove, odnosno sve one koji nisu pripadali carskoj i staleškoj eliti.³⁰³ Među njima moguće je izdvojiti ekonomski najsiromašnije članove rimskog društva, koji su tek u posebnim okolnostima ostavili u nasljeđe arheološke tragove, a to su bili robovi, oslobođenici, vlasnici malenih imanja, najamni radnici bez imanja i mali zakupci koje je sve svaka nerodna godina mogla otjerati na sam rub siromaštva, kao i sitni trgovcu i obrtnici koje je bilo koja promjena u navikama stanovništva mogla dočekati nespremnik.³⁰⁴ S obzirom na to da su ostavili oskudne arheološke tragove, Robert Knapp ove skupine društva naziva „nevidljivim Rimljanima“. ³⁰⁵ Natpisi sa žrtvenika pronađenih na području Hrvatske potvrđuju navode R. Knappa da ovaj sloj društva nije u većoj mjeri sudjelovao u podizanju žrtvenika.

²⁹⁹ Drexhage, Konen, Ruffing 2002, 21.

³⁰⁰ Drexhage, Konen, Ruffing 2002, 23.

³⁰¹ Aussbüttel 1998, 2.

³⁰² Drexhage, Konen, Ruffing 2002, 163.

³⁰³ Knapp 2011, 3.

³⁰⁴ Drexhage, Konen, Ruffing 2002, 173.

³⁰⁵ Knapp 2011. Godine 2011. Robert Knapp je pod nazivom „Invisible Romans“ objavio knjigu posvećenu običnim ljudima koji predstavljaju većinu rimskog društva, a o kojima nema mnogo sačuvanih epigrafskih i arheoloških tragova.

Od 568 zavjetnih žrtvenika čiji natpisi sadrže informacije o društvenom statusu dedikanta najveći broj, njih 59% (334), dale su podignuti osobe koje nisu navele podatke o njihovim zanimanjima.³⁰⁶ Za takve spomenike Anamarija Kurilić pretpostavlja da je riječ o sitnim obrtnicima, trgovcima i zemljoposjednicima koji nisu bili angažirani u javnom i društvenom životu.³⁰⁷ Iako navedeno razmišljanje A. Kurilić olakšava društvenu analizu dedikata sa žrtvenika čini nam se da ono nije u potpunosti ispravno. Razlog navedenom vidimo i u činjenici da su nam poznati spomenici na kojima sitni trgovci i obrtnici ipak navode svoje zanimanje.³⁰⁸ Naime, neki oslobođenici i robovi navode svoja zaduženja te je moguće postaviti pitanje razloga ovakvih navoda, dok istovremeno većina civilnih rimskih građana zabilježenih na našim žrtvenicima ih ne navode. Također je potrebno spomenuti da se istraživači još uvijek trude odgovoriti na brojna pitanja o pravnom statusu oslobođenika i robova, kao i o njihovom društvenom položaju. U tome se najviše ističe *Akademie der Wissenschaften und der Literatur* iz Mainza u okviru projekta *Forschungen zur antike Sklaverei*, u sklopu kojeg su od 1967. god. do danas objavljene 42 monografije koje analiziraju različite aspekte antičkog robovlasništva. O kultovima i religiji robova u Grčkoj i Rimu pisao je Franz Bömer.³⁰⁹

Analizom zavjetnih žrtvenika čiji natpisi sadrže informacije o društvenom statusu dedikanata utvrđeno je da je služba navedena na 28% (161) žrtvenika, od kojih su 21% dali podignuti vojnici i vojni službenici, 4% svećenici i svećenički kolegiji, 3% članovi gradske uprave te manje od 1% namjesnici provincija.³¹⁰

Svega 5% (26) žrtvenika dali su podignuti sigurno potvrđeni oslobođenici, međutim, zanimljivo je da su robovi dali podignuti 8% (45) žrtvenika.³¹¹ Zahvaljući navodu na natpisu za 13 robova poznato je koje su poslove obavljali. Gospodarevim imanjem (*servus vilicus*)

³⁰⁶ Ime dedikanta nije navedeno na 70 žrtvenika, dok na 150 žrtvenika, zbog oštećenosti spomenika, ime dedikanata i službe nije moguće pročitati. S obzirom na navedeno ukupno 28% (220) žrtvenika ne sadrži informacije o društvenom statusu dedikanta.

³⁰⁷ Kurilić 1999, 208.

³⁰⁸ Vidi: Matijašić 1998,

³⁰⁹ Vidi: Bömer 1981.

³¹⁰ Detaljnije o pojedinim službama vidi poglavlje 7.3.

³¹¹ Ropski status dedikanta (*servus/serva*) naveden je na 11 natpisa: kat. br. 62, 242, 247, 251, 279, 372, 373, 675, 700, 704, 742. Na temelju imenskog obrasca može se pretpostaviti da je još 34 dedikanta bilo ropkog statusa: kat. br. 12, 13, 15, 43, 47, 55, 56, 63, 71, 73, 92, 98, 158, 163, 217, 240, 244, 276, 293, 326, 328, 329, 448, 459, 475, 503, 528, 536, 546, 618, 639, 653, 663, 712.

Oslobođenički status dedikanta (*libertus/liberta*) naveden je na 26 natpisa: 29, 30, 59, 65, 127, 134, 159, 230, 260, 292, 299, 300, 332, 439, 473, 529, 548, 549, 555, 556, 597, 638, 644, 668, 744, 778.

upravljalo je šest robova, dok je jedan rob bio u službi roba vilika.³¹² Četiri roba bila su zadužena za administrativne poslove blagajnika (*dispensator*), rizničara (*arcarius*) i bilježnika (*notarius*).³¹³ Jedna je ropkinja bila sluškinja (*ancilla*), a jedan rob kamenoklesar (*lapidarius*).³¹⁴ Na pet natpisa zabilježeno je da su posvećeni za dobrobit (*pro salute*) gospodara.³¹⁵ Ime gospodara zabilježeno je na 18, a služba na sedam natpisa. Robovi su radili u službi vilika (*vilicus*), dispensatora (*dispensator*), augura (*augur*), predstojnika za ceste i zakupca javne carine (*praefectus vehiculorum et conductor publici portorii*), te zakupnika rudnika i ljevaonica željeza (*conductoris ferrariarum*).³¹⁶ Zanimljiv je žrtvenik iz Vratnika kod Senja na kojem se navodi da je rob Hermo uredio speleju na svoj trošak (*cum omne impensa*).³¹⁷ S obzirom na to da je riječ o većem financijskom poduhvatu možemo se zapitati odkuda robovima, barem onima koji su kao gore navedeni Hermo radili u službama zakupnika carine, novac za financiranje ne samo žrtvenika, već i cijelog svetišta?

S druge strane, trgovci se spominju na svega dva žrtvenika. Iako je ova društvena skupina morala biti mnogobrojna, epigrafski spomeni trgovaca su veoma rijetki.³¹⁸ Tako se na žrtvenicima spominju svega dva trgovca, oba specijalizirana za trgovanje određenom vrstom proizvoda. *Vestarius Aquileiensis*, trgovac tkaninom iz Akvileje, zabilježen je na žrtveniku iz Boljuna (kat. br. 2), dok je na žrtveniku iz Osijeka zabilježen trgovac *negotiator* (kat. br. 662). Za razliku od *mercatorum*, trgovaca raznolikom robom, *negotiatores* su bili specijalizirani za trgovanje određenim proizvodima.³¹⁹

Nakon što smo dobili uvid u društvenu strukuru dedikanata pojavljuje se nekoliko pitanja. Da li se forma, odnosno izvedba žrtvenika može dovesti u odnos s društvenim položajem dedikanata? Koje društvene skupine preferiraju podizanje žrtvenika? Da li se pojedini društveni slojevi koji su podizali žrtvenike mogu dovesti u vezu s njihovim gospodarskim položajem?

³¹² *Servus vilicus*: kat. br. 276, 372, 373, 653, 675, 704; vikar vilika: kat. br. 618.

³¹³ *Dispensator*: kat. br. 712; *arcarius*: kat. br. 459, 639; *notarius*: kat. br. 448.

³¹⁴ *Ancilla*: kat. br. 73; *lapidarius*: kat. br. 536.

³¹⁵ Kat. br. 73, 242, 448, 459, 639.

³¹⁶ *Vilicus*: kat. br. 618; *dispensator*: kat. br. 459, 653; *augur*: kat. br. 448; *praefectus vehiculorum et conductor publici portorii*: kat. br. 372, 373; *conductoris ferrariarum*: kat. br. 639.

³¹⁷ Kat. br. 372. Natpis glasi: *I(nvicto) M(ithrae) / spelaeum cum / omne impen/sa Hermes C(ai) / Antoni Rufi / praef(ecti) veh(iculorum) et / cond(uctoris) p(ublici) p(ortorii) / ser(vus) vilic(us) Fortu(nat(ianus) fecit.*

³¹⁸ Sanader 2008, 160.

³¹⁹ Andreau 2000, 783 – 785.

Kako bi dobili odgovor na ova pitanja potrebno je znati cijenu jednog žrtvenika. Do danas nam se sačuvao samo jedan dokument o cijenama u antici. Naime, Dioklecijan je, zajedno sa svojim suvladarima 301. god. izdao *edictum ad provinciales de pretiis rerum venalium* (I.Aph.231). Ovaj se edikt sastojao od 1400 maksimalnih cijena za različite robe i usluge.³²⁰ S obzirom na to da nisu sačuvani službeni popisi cijena kamenih spomenika pa tako ni žrtvenika, istraživači su na različite načine pokušali ustanoviti kolike su one bile.³²¹ Srećom, na natpisima malobrojnih spomenika navedena je njihova cijena. Natpisi na žrtvenicima s područja Hrvatske ne pružaju podatke o novčanom iznosu potrebnom za kupovinu, međutim, zahvaljujući natpisima s tri žrtvenika koja su pronađena u afričkim provincijama saznajemo da se cijena kretala između 140 i 1000 sestercija.³²²

Usporedbe radi, navest ćemo cijene drugih kamenih spomenika kao što su nadgrobni žrtvenici i sarkofazi. Na nadgrobnom žrtveniku iz Rima, datiranom u 2. pol. 1. st., navedena je cijena od 10 000 sestercija.³²³ S obzirom na to je riječ o bogato ukrašenom mramornom žrtveniku velikih proporcija (vis. 174 cm), možemo pretpostaviti da je koštao skuplje od manjih i jednostavnijih žrtvenika od kamena vapnenca. Skupina od tri nadgrobna žrtvenika iz Rima, također izrađena od mramora i bogato ukrašena, koštala je 50 000 sestercija, odnosno šestinu godišnje plaće carskog prokuratora.³²⁴ S druge strane, najniža cijena nadgrobničkih spomenika iz provincije Numidije bila je 96, a prosječna oko 5000 sestercija.³²⁵ Kada bi računali da je dnevna plaća radnika bila oko jednog denara, to bi značilo da je prosječan radnik morao raditi 14 godina kako bi si mogao priuštiti stelu od 5000 sestercija. Međutim, spomenici s cijenom od oko 200 sestercija (~ 50 denara) sigurno su bili pristupačniji običnim radnicima i nižim slojevima.³²⁶

Kada je riječ o sarkofazima, cijena se navodi na nekoliko sarkofaga iz Salone za koje se pretpostavlja lokalna proizvodnja. Tako je na jednostavnom sarkofagu od kamena vapnenca,

³²⁰ Ovaj slavni i jedinstveni dokument ima i vrlo zanimljivu priču otkrivanja. Tako je, premda ga je indirektno spomenuo i Laktancije (*De mort. pers.* 7, 6–7), slučajno otkriven 1709. god. na zidovima jedne antičke građevine u Turskoj. Isti je dokument u dijelovima kasnije pronađen i u drugim mjestima u Carstvu kao i još jedan koji je sadržavao upute o novčanoj reformi. Ta dva dokumenta s kojima su tetrarsi pokušali zaustaviti inflaciju su, kako se misli, objavljena istovremeno. Kloft 1992, 24.

³²¹ Allen 2009; Scheidel, Friesen 2009; Strobel 2015.

³²² CIL VIII 20145, CIL VIII 1321 i CIL VIII 6963; Vidi i: Duncan-Jones 1974, 102. Žrtvenici su datirani u 2. i 3. st.

³²³ CIL VI 1924; Boschung 1987, 39, kat. br. 943.

³²⁴ CIL VI 2164, CIL VI 2165 i CIL VI 2166; Boschung 1987, 39, kat. br. 301 – 303.

³²⁵ Duncan-Jones 1974, 100 – 101; Knapp 2007, 777.

³²⁶ Knapp 2007, 777.

datiranom u početak 4. st., navedena cijena od 15 solida.³²⁷ Kada bi tu brojku preračunali u denare dobili bismo cijenu od oko 15 000 Dioklecijanovih denara, odnosno od oko 150 denara iz vremena kasnog 1. st.³²⁸ S obzirom na to da je cijena ovisila o materijalu, kvaliteti ukrasa te troškovima rada i prijevoza, raskošniji mramorni sarkofazi morali su biti mnogo skuplji od jednostavnih sarkofaga izrađenih od lokalnog vapnenca. Pretpostavlja se da je za izradu jednog atičkog sarkofaga s *kline* poklopcem bilo potrebno 1000 do 1200 radnih dana, te da je samo trošak rada morao iznositi minimalno 2000 do 3600 sestercija.³²⁹ Nenad Cambi pretpostavlja da je konačna cijena jednog takvog atičkog sarkofaga morala biti oko 40 – 50 solida.³³⁰ Do iznimno visokog izračuna došao je i H. Castritius koji pretpostavlja da je cijena sarkofaga s prikazom berbe iz Soluna morala biti oko 300 000 denara.³³¹

O plaćama i platežnoj moći rimskog društva napisan je veliki broj radova, međutim, saznanja o toj tematici još uvijek nisu potpuna.³³² Poznato je da je godišnja plaća običnog vojnika u legiji u vrijeme cara Augusta iznosila 900, te da je u vrijeme Domicijana porasla na 1200, a Karakale na 3600 sestercija.³³³ Centurioni su do Domicijana imali plaću od 13 500, a nakon od 18 000 sestercija. Časnici su bili plaćeni i do 15 puta više od običnih vojnika. Iznos plaće ovisio je o rangui i ugledu vojne jedinice, a osim redovnih prihoda dobivali su i bonuse na plaću.³³⁴ Prema R. Knappu, godišnja plaća pripadnika viteškog reda varirala je od 50 000 do 600 000 sestercija.³³⁵ Ciceron (*QRosc.* 28) navodi da je rob dnevno mogao zaraditi 3 sestercija, međutim, W. Scheidel smatra da su radnici i robovi morali zarađivati više od tog iznosa.³³⁶

Ukoliko je cijena žrtvenika od 140 do 1000 sestercija, kakva se navodi na spomenicima iz afričkih provincija, realna te je bila ujednačena u svim dijelovima Carstva, uspoređujući ju s

³²⁷ Cambi 2010, 17 – 18. Cijena od 3 i 4 solida navedena je na još dva sarkofaga, međutim, N. Cambi pretpostavlja da natpisi nisu sačuvani u cijelosti te da tako niska cijena nije vjerojatna.

³²⁸ Russel 2013, 29.

³²⁹ Russel 2013, 32 – 33. Nasuprot tome, za eksploataciju kamena, produbljivanje i oblikovanje salonitanskog sarkofaga pretpostavlja se da nije bilo potrebno više od 50 – 55 dana (20 za vađenje kamena, 25 za produbljivanje i 5 – 10 za oblikovanje sarkofaga) pa je samim time i trošak rada bio manji, oko 100 – 165 sestercija.

³³⁰ Cambi 2010, 18 – 19.

³³¹ Cambi 2003, 46.

³³² Vidi: Rathbone 2009; Scheidel 2010; Kehoe 2012.

³³³ Rathbone 2009, 310; Kehoe 2012, 126 – 127.

³³⁴ Kehoe 2012, 127.

³³⁵ Knapp 2007, 773.

³³⁶ Scheidel 2010, 14, bilj. 53.

poznatim podacima o plaćama, moguće je zaključiti kako je jednostavan žrtvenik mogla priuštiti većina onih koji su imali prihode.

Zanimljivo istraživanje o kupovnoj moći dedikanata provela je Anamarija Kurilić. Koristeći se analizom materijala i kvalitete izrade, autorica je pokušala procijeniti relativnu ekonomsku vrijednost kamenih spomenika pronađenih na području Liburna te ju usporediti s društvenom strukturom dedikanta.³³⁷ Njeno istraživanje je pokazalo da su Liburni boljeg imovnog stanja češće podizali spomenike nego oni srednjeg ili slabijeg imutka te da su podizali veće i raskošnije spomenike kao što su portretne stele, cipusi, nadgrobni žrtvenici, sarkofazi, počasni spomenici i postolja za kipove.³³⁸ Veći broj spomenika dale su podignuti i civilne osobe na čijim natpisima nije navedeno zanimanje, a za koje autorica, kako je već navedeno, pretpostavlja da su pripadali sitnim obrtnicima, trgovcima i zemljoposjednicima koji nisu bili angažirani u javnom i društvenom životu. Pripadnici tog srednjeg društvenog sloja podizali su stele skromnijih dimenzija i izrade te su reupotrebljavali obrađeno kamenje iz starijeg razdoblja.³³⁹ Vojnici su najčešće podizali spomenike srednje vrijednosti, što ukazuje na njihovo ujednačeno gospodarsko stanje.³⁴⁰ Najmanje spomenika dali su podignuti robovi, a riječ je najčešće o onima koji su obavljali razne administrativne dužnosti zahvaljujući kojima su uspjeli steći pekulij dostatan za financiranje spomenika.³⁴¹ Istraživanje je pokazalo da su relativne vrijednosti votivnih spomenika, koji predstavljaju 18% od ukupnog epigrafskog korpusa na području Liburna, ujednačene kod svih slojeva društva. Manje i jednostavne žrtvenike, procijenjene na manje i srednje vrijednosti, podizali su jednakim intenzitetom vojnici i veterani koji su mogli priuštiti skuplje spomenike, kao i siromašniji i srednji slojevi te robovi. Takva ujednačenost prema autorici ne govori o gospodarskom stanju dedikanata, već o ograničenom izboru gotovih proizvoda koji su bili dostupni kupcima.³⁴² Slijedom provedenih analiza autorica je zaključila da je većina žrtvenika izrađena u lokalnim radionicama koje su sukladno velikim

³³⁷ „Relativna ekonomska vrijednost kamenih spomenika može se odrediti obračunom zasnovanim na koeficijentima koji odražavaju materijal od kojega je spomenik učinjen te kvalitetu izrade. Osnova proračuna je veličina kamenog bloka koja je bila potrebna za izradu spomenika, a koja se dobije množenjem najvećih dimenzija izraženima u centimentrima. Njome se tada množe koeficijenti materijala i ukrasa te dodatnog faktora koji se zasniva na eventualnoj pripadnosti nekom spomeničkom kompleksu.“ Kurilić 2010b, 267, bilj. 9.

³³⁸ Kurilić 1999, 208 – 209.

³³⁹ Kurilić 1999, 208.

³⁴⁰ Kurilić 1999, 265.

³⁴¹ Kurilić 1999, 210.

³⁴² Kurilić 1999, 209; 2010, 269 – 270.

potrebama tržišta proizvodile uniformirane jednostavne žrtvenike. Proizvođači takve poluproizvode kojima je prilikom kupovine jedino bilo potrebno uklesati ime dedikanta, smanjile su se proizvodna i tržišna cijena kako bi se omogućila brza nabavka i postavljanje u kućno svetište ili obližnji gradski hram.

Zaključno možemo reći, na temelju uvida u društveni položaj dedikanata koji su dali podignuti žrtvenike koji su pronađeni u Hrvatskoj, kao i na temelju analogija iz drugih dijelova Carstva, da su žrtvenici bili dostupni širokim društvenim slojevima, odnosno svima onima koji su raspolagali određenim sredstvima.

9. DATACIJA ŽRTVENIKA

U prethodnim poglavljima analizirali smo strukturne elemente žrtvenika, božanstva kojima su posvećeni, društvenu strukturu dedikanata kao i njihovu kupovnu moć. Na temelju podataka dobivenih tim istraživanjima bilo je moguće dobiti uvid u dataciju dijela zavjetnih žrtvenika pronađenih na području Hrvatske.

Za datiranje spomenika primijenili smo sljedeće kriterije:

1. prema navodu imena konzula i careva na posvetnom natpisu
2. prema navodu vojne jedinice, službe ili odlikovanja na posvetnom natpisu
3. prema posebnoj imenskoj formuli božanstva na posvetnom natpisu

Kao prvi kriterij za datiranje spomenika naveli smo navod imena konzula i careva na posvetnom natpisu. Naime, najprecizniji način datiranja spomenika je uz pomoć natpisa na kojem su u nekim slučajevima zapisana imena konzula ili careva zahvaljujući kojima možemo točno godinom datirati spomenik. Konzulskom godinom datirano je 18, a godinama vladanja pojedinih careva 7 žrtvenika. (Tablica 20 i 21)

Najstariji žrtvenik datiran konzulskom godinom podignut je 164. god. kada su konzuli bili *M. Pompeius Macrinus* i *P. Iuventius Celsus*, dok je najmlađi žrtvenik podignut 245. god. kada su konzuli bili *Imp. Caesar M. Iulius Philippus Augustus* i *C. Maesius Titianus*. Zanimljivo je uočiti da se imena konzula pojavljuju na natpisima tek od sredine 2. st. što je sudeći prema analogijama iz drugih provincija bila uobičajena pojava na zavjetnim spomenicima.³⁴³

Najstariji žrtvenik datiran imenom cara podignut je 193. god. za zdravlje cara Pertinaksa, dok je najmlađi žrtvenik podignut između 284. i 305. god. za vladavine cara Dioklecijana.

³⁴³ Vidi: Kremer 2014, 81.

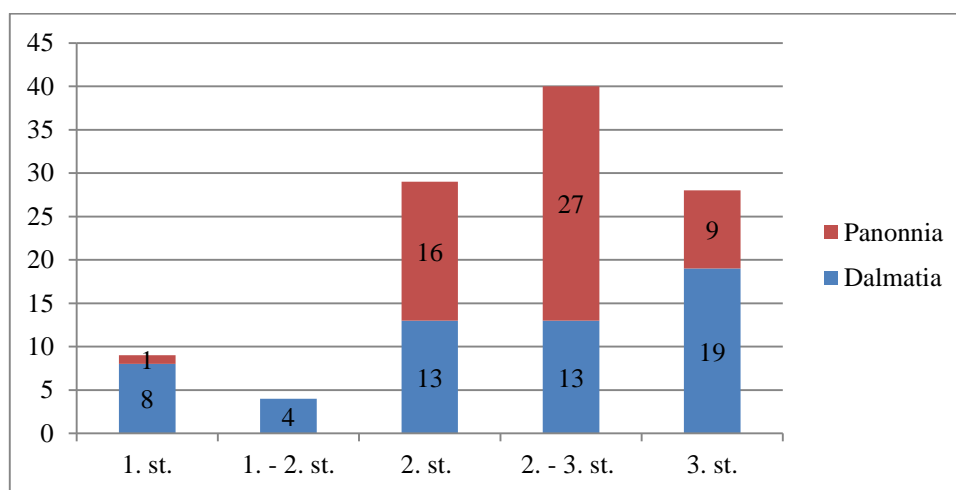
Tablica 20. Žrtvenici datirani imenima konzula

Kat. br.	Datacija	Posveta	Služba dedikanta	Mjesto nalaza
634	164. god.	<i>Iovi Optimo Maximo</i>	<i>beneficiarius consularis legio IV</i>	Osijek
751	172. god.	?	?	Topusko
627	189. god.	<i>Iovi Optimo Maximo</i>	<i>beneficiarius consularis</i>	Krapina
505	191. god.	<i>Iovi Optimo Maximo</i>	/	Split
366	194. god.	<i>Iovi Optimo Maximo et Genio municipii Novae</i>	<i>beneficiarius consularis legio I Adiutrix pia fidelis</i>	Runovići
370	195. god.	[---] O [---]	<i>beneficiarius consularis</i>	Runovići
611	208. god.	<i>Silvano Domestico et Silvanae</i>	<i>beneficiarius consularis</i>	Daruvar
534	209. god.	<i>Iovi Optimo Maximo</i>	<i>beneficiarius consularis legio XIV Gemina</i>	Vid
526	211. god.	<i>Iovi Optimo Maximo, Iunoni Reginae, Fortunae Reduci et Genio Lucii Angitia</i>	<i>beneficiarius consularis</i>	Trilj
711	217. god.	<i>Marti et Victoriae</i>	<i>beneficiarius consularis legio X Gemina</i>	Sisak
535	225. god.	<i>Iovi Optimo Maximo</i>	<i>beneficiarius consularis legio I Italica</i>	Vid
604	226. god.	<i>Iovi Optimo Maximo</i>	<i>beneficiarius consularis legio II Italica pia fidelis</i>	Aljmaš
689	227. god.	<i>Iovi Optimo Maximo et Genio loci</i>	<i>beneficiarius consularis</i>	Sisak
770	231. god.	<i>Fortunae Augustae</i>	<i>centurio legionarius legio XL Gemina</i>	Varaždinske toplice
617	238. god.	<i>Iovi Optimo Maximo Nundinario</i>	<i>decurio coloniae</i>	Degoj
759	239. god.	<i>Nymphis Augustis Salutaribus</i>	/	Varaždinske toplice
369	239. god.	<i>Silvanus Augustus</i>	<i>beneficiarius consularis legio XL Gemina</i>	Runovići
184	245. god.	<i>Iovi Optimo Maximo et Genio</i>	<i>centurio cohortis VIII voluntariorum</i>	Gardun

Tablica 21. Žrtvenici datirani imenima careva

Kat. br.	Datacija	Posveta	Služba dedikanta	Mjesto nalaza
541	193. god.	<i>Iovi Optimo Maximo Dolicheno</i>	<i>sacerdotes</i>	Vid
222	198. – 209. god.	<i>Iovi Optimo Maximo deo Dolicheno</i>	/	Josipdol
613	209. – 211. god.	<i>Iovi Optimo Maximo Dolicheno</i>	<i>centurio legionis VII Geminae</i>	Daruvar
717	211. – 217. god.	<i>Iovi Depulsori</i>	<i>dispensator</i>	Slavonski brod
226	238. – 244. god.	<i>Numini maiestatique domini nostri Gordiani Augusti et Genio loci</i>	<i>speculator legionis XI Claudia</i>	Josipdol
65	244. – 249. god.	<i>Deo Sancto Invicto Mithrae</i>	<i>subprocurator et adiutor tabulariorum</i>	Vabriga
223	284. – 305. god.	<i>Iovi Optimo Maximo et Genio municipii Metuli</i>	<i>centurio legionis II Adiutricis</i>	Josipdol

Kao drugi kriterij za datiranje spomenika naveli smo navođenje vojne jedinice, službe ili odlikovanja na posvetnom natpisu. U ovom slučaju radi se o žrtvenicima koje su dali podignuti vojnici, a koje je zahvaljujući gore navedenim kriterijima te spomenu imena konzula moguće datirati od Augustove vladavine do kraja 3. stoljeća. Svega 8% (9) datirano je u 1. st., a 3% (4) žrtvenika u 1. ili 2. st. Povećanje broja podignutih žrtvenika primjetno je od 2. st. kada je datirano 25% (30), odnosno 40% (48) žrtvenika u 2. ili 3. st. U 3. st. datirano je 24% (28) žrtvenika.

Grafikon 14. Datacija žrtvenika koje su dali podignuti vojnici

Kako je vidljivo iz prethodno navedenog, svega 8% žrtvenika koje su dali podignuti vojnici moguće je datirati u 1. stoljeće kada su na području Dalmacije trajno boravile legijske postrojbe. Povećanje broja žrtvenika moguće je uočiti od početka 2. st., međutim, većina žrtvenika datira u kraj 2. i 3. stoljeće. Slične rezultate pružilo je i istraživanje Christopha Schmidta Heidenreicha o rimskim legijskim logorima iz Carstva u kojem je autor zaključio da se zavjetni spomenici u legijskim logorima pojavljuju u većem broju tek od Flavijevaca.³⁴⁴ Kada pogledamo sliku zastupljenosti zavjetnih spomenika među svim kamenim spomenicima pojedinih postrojbi možemo uočiti manjak votivnih žrtvenika što bismo mogli objasniti kao fenomen njihova nepodizanja u ranijim razdobljima.³⁴⁵ Tako su među epigrafskim kamenim spomenicima VII. legije *Claudia pia fidelis* iz Dalmacije svega tri žrtvenika od ukupno

³⁴⁴ Schmidt Heidenreich 2013, 249 – 253.

³⁴⁵ O ovoj problematici diskutirala sam na 23. Limes kongresu u Ingolstadu gdje sam održala predavanje pod nazivom „Altars Erected by Roman Soldiers from the Military Sites along the Danube and Dalmataean Limes”. Vidi: Vukov 2018.

devedeset i devet sačuvanih kamenih spomenika, dok je među spomenicima *cohors VIII voluntariorum* iz Dalmacije svega jedanaest spomenika sakralnog karaktera od njih ukupno 43.³⁴⁶ Ovoj našoj tezi može biti od koristi i nedavno napisana studija o natpisima rimskih vojnika u salonitanskom ageru. Ta je studija ukazala na isti fenomen s obzirom na to da je među 259 epigrafskih kamenih spomenika rimskih vojnika svega pet zavjetnih žrtvenika koji datiraju u kraj 2. i 3. st.³⁴⁷ Na ovaj fenomen ukazuju i studije o pojedinim postrojbama iz drugih rimskih provincija: među 242 kamena spomenika XV. legije *Appolinaris* svega je 18 zavjetnih žrtvenika.³⁴⁸

Jedan od najstarijih zavjetnih žrtvenika pronađenih na području Hrvatske posvećen je Janu Pateru (kat. br. 285), a dao ga je podignuti Tit Oktavije Macer, centurion kohorte I. *Liburnorum*.³⁴⁹ S obzirom na to da je ovo jedini natpis na kojem se spominje kohorta Liburna, smatra se kako je kohorta djelovala u Liburniji kroz veoma kratki period te da je ubrzo zatim raspuštena zbog formiranja nove delmatske kohorte. Ukoliko je tome tako ova je kohorta mogla biti jedna od jedinica koje su sudjelovale u bitci kod Akcija³⁵⁰, a ovaj žrtvenik iz Nadina mogao bi biti najranije datirani rimski zavjetni žrtvenik pronađen na području Hrvatske.

Veoma rano datiran je još jedan žrtvenik posvećen Janu, pronađen na nepoznatom položaju na području Liburna (kat. br. 593). Posvetio ga je Gaj Julije Etor, po postizanju magistrature duovira (*ob honorem Ilviratus*), koji je od cara Tiberija dobio odlikovanje za sudjelovanje u Delmatskom ratu.³⁵¹

Kao treći kriterij za datiranje spomenika naveli smo spomen posebne imenske formule božanstva na posvetnom natpisu. Uz pomoć imenske formule božanstva datirana su četiri tipološki slična zavjetna žrtvenika (kat. br. 192, 193, 195, 197), pronađena zajedno u blizini

³⁴⁶ Vidi: Tončinić 2011, 164; Vrbanc 2012, 99. *Legio VII* je boravila u legijskom logoru Tilurij (danas Gardun kod Trilja) od ustanka Batona (6. – 9. god.) do oko 61. god. kada se seli u logor *Viminacium* u Meziji. *Cohors VIII voluntariorum civium Romanorum* boravila je tijekom 1. st. u logoru pomoćnih postrojbi Andetriju (danas Muć), odakle je po odlasku VII. legije u provinciju Meziju premještena u Tilurij gdje je boravila najkasnije do 245. god.

³⁴⁷ Matijević 2014.

³⁴⁸ Mosser 2003.

³⁴⁹ Natpis glasi: *T(itus) Octavius / C(ai) f(ilius) Macer (centurio) / cohor(tis) I / Liburnorum / Iano Patri / v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*.

³⁵⁰ Spaul 2000, 301; Sanader 2016, 128, 145.

³⁵¹ Natpis glasi: *Iano Patri / Aug(usto) sacrum / C(aius) Iulius C(ai) f(ilius) Ser(gia) / Aetor aed(ilis) / donatus ab Ti(berio) Caes(are) / Aug(usti) f(ilio) Augusto torq(ue) / maiore bello Delma/tico ob honorem / Ilviratus cum liberis / suis posuit*.

legijskog logora Burna u Ivoševcima, od kojih jedan sadrži posvetu *Iovil(a)e*.³⁵² Na temelju jezičnih karakteristika, Julijan Medini je ovu posvetu povezao sa zavjetom *iúvilas* koji se javlja na natpisima iz jupiterovog svetišta u Kapui datiranom u 4. i 3. st. pr. Kr.³⁵³ Pojam *iúvilas* označavao je prostor unutar svetišta u kojem su se nalazili zavjetni darovi, gdje se prinosila žrtva te odvijao ritualni obred. U tom su se prostoru jednom godišnje, na blagdan *feriae Iovis*, postavljali objekti s natpisom *iúvilu* čime bi se ispunila godišnja ritualna obveza.³⁵⁴ Sva četiri žrtvenika pronađena u svetištu u Burnu postavili su dedikanti čija imena ukazuju na njihovo italsko podrijetlo. Zahvaljujući iznesenim činjenicama, Medini je posvetu *Iovil(a)e* protumačio kao tekovinu kampanskih plemena i povezao s najranijim nositeljima romanizacije u Burnu, odnosno pripadnicima XX legije.³⁵⁵ Iste spomenike, na temelju imenskih formula dedikanata i Jupitera, Marko Sinobad datira od kraja 1. st. pr. Kr. do prve polovice 1. st.³⁵⁶ Autor za većinu žrtvenika s posvetnim natpisom *Iovi* smatra da se mogu datirati u 1. stoljeće.³⁵⁷ Riječ je o 22 žrtvenika, od koji je 19 pronađeno na području provincije Dalmacije, a 3 na području italske X. regije.³⁵⁸ Izuzetak su žrtvenici s epitetima istočnog podrijetla koji prema Sinobadu datiraju u 3. st.

Jedan od načina za dataciju je i arheološki kontekst, međutim, on za većinu spomenika analiziranih u ovom radu nije poznat. Razlog navedenom jest da je većina žrtvenika ili pronađena u ranijim istraživanjima o kojima nemamo detaljnijih podataka ili u sekundarnoj upotrebi, a veliki dio građe je i otkupljen iz privatnih zbirki građana.

Provedeno istraživanje oblikovanja i dekoracije žrtvenika koje smo proveli nije rezultiralo korisnim spoznajama o kontekstu datiranja spomenika. Analiza oblika i proporcija žrtvenika nije ukazala na određene zakonitosti. Istovjetni slučaj jest i s oblikovanjem kruništa te reljefnim dekoracijama kruništa i tijela žrtvenika.

³⁵² Natpis glasi: *Coran/us Iovi/le v(otum) s(olvit)*.

³⁵³ Medini 1979, 137 – 165.

³⁵⁴ Medini 1979, 141 – 143.

³⁵⁵ Medini 1976, 157. Legiju je 41. god. pr. Kr. osnovao Oktavijan, a u Burnu u Dalmaciji je boravila od 15. god. pr. Kr. do završetka ustanka Batona 9. god., kada je otišla u Köln u Germaniji (Farnum 2005, 24).

³⁵⁶ Sinobad 2010, 153.

³⁵⁷ Sinobad 2010, 164.

³⁵⁸ Kat. br. 29, 30, 76, 91, 111, 112, 192 – 194, 229, 260, 379, 380, 381, 395 – 400, 532.

10. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Temeljni cilj ovog rada bila je analiza svih rimskih zavjetnih žrtvenika pronađenih na području Hrvatske s ciljem dobivanja novih, do sada nepoznatih, podataka. Posebnu pažnju posvetili smo raznim aspektima religijskih, društvenih i gospodarskih odnosa u Rimskom Carstvu na području Republike Hrvatske. Isto tako smo predložili i stručnu terminologiju za pojedine dijelove žrtvenika s ciljem rješavanja problema terminološke neusklađenosti koja se može uočiti u hrvatskoj stručnoj i znanstvenoj literaturi.

Spomenici analizirani u ovom radu prikupljeni su iz objavljene znanstvene i stručne literature, kao i izravnim uvidom u građu u muzejima, zbirkama te *in situ* na lokalitetima. Izravan uvid u građu pokazao se od velike važnosti s obzirom na to da su brojni spomenici objavljeni u literaturi bez navođenja pripadajućih dimenzija i/ ili objave njihovih fotografija. Iz prikupljenog materijala izradili smo katalog u kojem su prvi put na jednom mjestu navedeni svi dostupni podatci i fotografije zavjetnih žrtvenika koji su do danas pronađeni na području Hrvatske. Nakon što smo prikupili sve dostupne podatke i izradili katalog pristupili smo analizi uzorka. Tako smo proveli formalnu analizu strukturnih elemenata žrtvenika, kao i analizu natpisa pri čemu smo se posebno usredotočili na kultove. Nadalje, istražili smo društvenu strukturu, kao i mogući utjecaj žrtvenika na gospodarstvo koristeći metodu statističke analize. Isto tako smo analizirali i razmještaj žrtvenika na cjelokupnom prostoru Hrvatske. Na temelju dobivenih podataka pokušali smo provesti i dataciju spomenika.

Istraživani uzorak sastoji se od 788 rimskih zavjetnih žrtvenika posvećenih božanstvima pronađenih na području Hrvatske. Njih 527 potječe s područja provincije Dalmacije, 185 s područja provincije Panonije te 76 s područja italske X. regije.

Istraživanjem formalnih karakteristika zavjetnih žrtvenika pokušali smo dovesti u vezu strukturne elemente žrtvenika s gospodarskom i društvenom slikom iz rimskog doba na području Hrvatske. Slijedom toga analizirali smo veličinu i oblik žrtvenika, oblik i dekoraciju kruništa, kao i reljefnu dekoraciju te natpisno polje i natpise na tijelu žrtvenika. Vođeni mišlju da je za izvedbu raskošnije oblikovanih žrtvenika trebalo više radnih sati, pa su samim time bili i skuplji, zaključujemo da je takvih žrtvenika bilo svega 26%. U raskošnije oblikovane žrtvenike ubrojili smo one neuobičajenog heksagonalnog i okruglog oblika, kao i žrtvenike ukrašene akroterijima i pulvinima na kruništu te reljefima na tijelu. Razlog manjem broju sačuvanih bogatije ukrašenih žrtvenika mogao bi ležati u činjenici da je veliki dio zavjetnih spomenika zajedno sa svetištem uništen ili ponovno upotrijebljen kao građevni materijal tijekom kasne antike i srednjeg vijeka.

Analiza veličine pokazala je da zavjetni žrtvenici iz Hrvatske variraju u visini od 9 do 180 cm. Najveći udio predstavljaju žrtvenici visine od 30 do 100 cm, međutim, većim brojem zastupljeni su i manji prenosivi žrtvenici visine do 30 cm, bez raskošnih dekoracija, koji su se upotrebljavali u privatnim svetištima i na čijim se posvetnim natpisima nije zapisivala služba dedikanta. Analiza oblika pokazala je da većina žrtvenika ima pravokutno tijelo križnog presjeka. Heksagonalni oblici zastupljeni su na svega dva žrtvenika, dok je okruglo tijelo zastupljeno na jednom žrtveniku. Primjeri heksagonalnih i okruglih oblika postoje u Carstvu, međutim, isto kao i na našim prostorima, veoma su rijetki.

S obzirom na to da je krunište najraznolikije oblikovan dio žrtvenika, prilikom formalne analize, najviše pažnje smo posvetili analizi njegovih oblika i reljefnih ukrasa. Istraživanje je pokazalo da 29% žrtvenika ima ravan završetak kruništa, dok je reljefno istaknuti vrh kruništa zastupljen kod 9%, stožast kod 2%, a sedlast i ovalan kod 1% žrtvenika.

Analiza dekoracije kruništa pokazala je da ono može biti jednostavno neukrašeno, međutim, da može biti i ukrašeno stiliziranim ili istaknutim akroterijima na rubovima kruništa, kao i pulvinima, zabatima te različitim reljefnim ukrasima.

Žrtvenike sa stiliziranim (pseudo)akroterijima na rubovima kruništa podijelili smo u četiri kategorije: (1) sa stiliziranim akroterijima, (2) sa stiliziranim akroterijima koji su ukrašeni reljefom (rozeta, palmeta), (3) sa stiliziranim akroterijima između kojih se nalazi zabat, (4) sa stiliziranim akroterijima između kojih se nalazi zabat koji je ukrašen reljefom, te (5) sa stiliziranim akroterijima između kojih se nalazi reljef (rozeta, palmeta, zvijezda). Istraživanje je pokazalo da je od 74 žrtvenika ukrašenih stiliziranim akroterijima njih 77% (57) pronađeno na području provincije Panonije, dok ih je svega 23% (17) pronađeno na području provincije Dalmacije. Istraživanje je također pokazalo da su posvećeni brojnim bogovima i božicama (60 rimskim, 7 orijentalnim, 3 autohtonim, 1 židovskom, 3 nepoznato), kao i da su ih posvećivali pripadnici svih društvenih slojeva (namjesnici provincije, gradski službenici, svećenici, vojni dužnosnici, oslobođenici i robovi).

Na 16 (2%) žrtvenika rubovi kruništa ukrašeni su istaknutim akroterijima. Pretpostavlja se da su ovakvi akroteriji imali dekorativnu, kao i funkcionalnu ulogu na vrhovima žrtvenika. Isto kao i pulvini, štitili su fokus i mjesto polaganja žrtvenih darova od vjetera i izlivanja. Na području provincije Dalmacije pronađeno je 14 žrtvenika, dok su svega dva pronađena u Panoniji.

Žrtvenike s pulvinima na rubovima kruništa podijelili smo u šest kategorija: (1) s pulvinima koji se izdižu iz vrha kruništa, (2) s pulvinima djelomično uklopljenim u ravan vrh kruništa, (3) s pulvinima djelomično uklopljenim u sedlast vrh kruništa, (4) s pulvinima

uklopljenim u ravan vrh kruništa, (5) s pulvinima između kojih prodire stožasti vrh kruništa, te (6) s pulvinima između kojih se nalazi trokutasti zabat. S obzirom na reljefnu dekoraciju svaku od ovih kategorija podijelili smo u nekoliko podkategorija. Zastupljeni su neukrašeni pulvini, kao i pulvini ukrašeni reljefima, a između njih se mogao nalaziti zabat ili reljefna dekoracija. Istraživanje je pokazalo da je od 69 žrtvenika ukrašenih pulvinima njih 64% (44) pronađeno na području provincije Dalmacije, 33% (23) na području provincije Panonije, dok ih je svega 3% (2) pronađeno na području italske X. regije. Kao što je slučaj i sa žrtvenicima ukrašenim akroterijima, istraživanje je pokazalo da su posvećeni brojnim bogovima i božicama, kao i da su ih posvećivali pripadnici svih društvenih slojeva (gradski službenici, svećenici, vojni dužnosnici, oslobođenici i robovi).

Raskošniji žrtvenici mogli su biti ukrašeni različitim reljefnim dekoracijama koje se pojavljuju na svega 13% (70) žrtvenika. Reljefi su najčešći izvedeni na bočnim užim stranama, međutim, zastupljeni su i primjerci s reljefom na prednjoj i/ili stražnjoj strani žrtvenika. S obzirom na tematiku, izdvojili smo reljefe s prikazima božanstava i njihovih atributa, reljefe s prikazima žrtvovanja i predmeta rabljenih u kultu, te reljefe s drugim simboličkim i dekorativnim prikazima.

Natpis je na većini žrtvenika izveden na latinici, dok je na svega šest žrtvenika izveden na grčkom alfabetu. Manji broj analizirane građe (8, 1%) predstavljaju anepigrafski žrtvenici. Za dio žrtvenika bez natpisa možemo pretpostaviti da nisu dovršeni, dok je na preostalima natpis možda bio ispisan bojom koja se s vremenom izgubila. Na većini žrtvenika sačuvan je natpis zahvaljujući čijem smo dokumentarnom karakteru bili u mogućnosti saznati podatke o božanstvima kojima su bili posvećeni, društvenoj strukturi dedikanata i ulozi žrtvenika u gospodarstvu s obzirom na njegovu cijenu.

Prilikom analize posveta božanstvima pridržavali smo se ustaljene podjele kultova na autohtone, grčke, rimske i orijentalne. Statistička analiza kvantitativne zastupljenosti pojedinih kultova pokazala je da je 75% žrtvenika posvećeno rimskim, po 5% orijentalnim i autohtonim te 1% grčkim božanstvima. Iz Osijeka potječe i jedan žrtvenik koji sadrži posvetu židovskom *Deo Aeterno*. Ovaj žrtvenik zajedno s natpisom koji spominje *proseuchae* potvrđuje postojanje sinagoge i židovske vjerske zajednice u Mursi. Ime božanstva nije zabilježeno na 5%, dok na 8%, zbog oštećenosti spomenika, ime božanstva nije moguće pročitati.

Rimski bogovi i božice zabilježeni su na 591 žrtveniku, od kojih je njih 388 pronađeno na području provincije Dalmacije, 154 na području provincije Panonije te 49 u italskoj X. regiji. Zabilježena su 44 rimska božanstva, 22 muških i 22 ženskih, što ih čini izjednačenima prema spolnoj zastupljenosti. Najzastupljenije je vrhovno rimsko božanstvo Jupiter (222), a slijede ga

Silvan (112), Liber (38) i nimfe (34). Uz ime božanstava često su se nalazili različiti epiteti, a štovani su i u kulturnim zajednicama s drugim božanstvima, božanskim silama i genijima. Tako je Jupiteru udruženom s drugim bogovima i božicama posvećeno 30 žrtvenika, a u kulturnoj zajednici često su štovani i Silvan i Liber, bilo međusobno, bilo sa svojim ženskim pandanima Silvanom i Liberom. Raznim genijima, koji su najčešće štovani zajedno s drugim božanstvima, posvećeno je 28 žrtvenika. Analiza je pokazala da su rimski kultovi najbrojniji, ali i da su štovani u gradskim i ruralnim sredinama. Žrtvenici su pronađeni u gotovo svim većim gradovima sa statusom kolonije i municipija, kao i u manjim naseljima u njihovoj okolini. Veliki broj žrtvenika pronađen je i u panonskim lječilišnim središtima, kao i na vojnim lokalitetima uz Dunavski i tzv. Delmatski limes te u beneficijarijskim stanicama. Žrtvenici su pronađeni i na otocima Rabu, Pagu, Braču, Korčuli i Visu. Preostali žrtvenici pronađeni su na lokalitetima smještenim uz veće gradske centre ili uz cestovne prometnice, gdje su se vjerojatno nalazili u sklopu putnih postaja. Zanimljivo je primjetiti da je u nekim od velikih gradskih središta, odnosno rimskih kolonija, kao što su bili Zadar i Vinkovci, pronađeno tek po pet žrtvenika. Žrtvenici koji su pronađeni u ruralnim sredinama vjerojatno su bili podignuti u sklopu nekadašnjih rimskih imanja.

Orijentalna božanstva zabilježena su na 43 žrtvenika, od kojih je 21 pronađen na području provincije Dalmacije, 14 na području provincije Panonije te osam u italskoj X. regiji. Zabilježeno je osam individualnih božanstava, među kojima je šest bogova te dvije božice. Riječ je o kultovima egipatskog (*Isis, Serapis*), frigijskog (*Mater Deorum Magna*), iranskog (*Mithra, Sol*) i sirijskog (*Dis Syris*) podijetla. Kult boga Mitre je najzastupljeniji s 18 posveta, a slijede ga Sol s osam, Izida sa sedam i Velika Majka Bogova sa šest posveta. Analiza prostorne rasprostranjenosti je pokazala da su orijentalni kultovi štovani jednakim intenzitetom i u gradskim i u ruralnim područjima. U nekoliko slučajeva zahvaljujući natpisu doznajemo i o svetištima u kojima su ti žrtvenici bili postavljeni. Ta su se svetišta nalazila izvan (Vratnik, Klis), kao i unutar naselja (Podgrađe).

Autohtonim božanstvima posvećeno je 36 žrtvenika, od kojih je 22 pronađeno na području provincije Dalmacije, 11 u italskoj X. regiji te tri na području provincije Panonije. Zabilježeno je 14 božanstava, od kojih 12 ženskih i 2 muških. Riječ je o autohtonim histarskim (*Boria, Eia, Melosocus, Nebres, Trita*), liburnskim (*Aitica, Ica, Iria, Iutossica, Latra, Sentona*) i kolapijanskim (*Vidaso et Thanae*) kultovima, kao i o jednoj autohtonoj keltskoj božici (*Epona*). Najzastupljenije su posvete liburnskim božicama Sentoni (9) i Latri (8), a slijede ih Eja (4), Melosok (3), Vidas i Thana (3). Najveća koncentracija žrtvenika posvećenih autohtonim božanstvima pronađena je na području italske X. regije i duž istočne obale

provincije Dalmacije, iako su žrtvenici pronađeni i na području Topuskog u Panoniji. Analiza prostorne rasprostranjenosti pokazala je da su histarski autohtoni kultovi štovani jednakim intenzitetom u gradskim i u ruralnim područjima. Nasuprot tome, liburnska božanstva nalazimo uglavnom u naseljima, što je i slučaj s kolapijanskim božanstvima Vidasom i Tanom.

Grčkim bogovima i božicama posvećeno je 10 žrtvenika, od kojih je osam pronađeno na području provincije Dalmacije te po jedan na području italske X. regije i provincije Panonije. Zabilježeno je 6 božanstava, od kojih 3 ženska te 3 muških. Apolonu je posvećeno 5 žrtvenika, dok je Demetri, Heliju, Heri, Asklepiju te Asklepiju i Higeji posvećen po jedan žrtvenik. Najveća koncentracija žrtvenika posvećenih grčkim božanstvima pronađena je na području provincije Dalmacije, međutim, zastupljeni su i po jedan žrtvenik iz italske X. regije i Panonije. Analiza prostorne rasprostranjenosti grčkih kultova pokazala je da su se oni štovali uglavnom u urbanim sredinama, uz iznimku božice Here čiji je žrtvenik pronađen u ruralnoj sredini na području Istre.

Analiza spolne zastupljenosti dedikanata pokazala je da su 61% žrtvenika posvetili pripadnici muškog spola, dok su 11% posvetile pripadnice ženskog spola. Skupne posvete muškaraca, žena i/ili djece zastupljene su na 5% žrtvenika. Na 23% žrtvenika spol dedikanta nije bilo moguće odrediti. Koristeći rezultate analize koju smo proveli o dedikantima koji su posvećivali žrtvenike te istraživanja o kultovima koji se pojavljuju na zavjetnim žrtvenicima mogli smo doći do informacija koji su kultovi bili omiljeni među pripadnicima pojedinih spolova. Zanimljivo je da su muškarci 67% žrtvenika posvetili muškim bogovima, dok su ženskim božicama posvetili 19% žrtvenika. Žene su pak najviše žrtvenika, njih 44% posvetile ženskim božicama, dok su 29% žrtvenika posvetile muškim bogovima. Kada govorimo o spolnoj zastupljenosti dedikanata bitno je istaknuti da su svega dvije žene na posvetnim natpisima navele oznaku službe koju su obnašale, a riječ je o dužnostima sluškinje i svećenice.

Analiza društvene strukture dedikanata pokazala je da su najveći broj žrtvenika, njih 334, dale podignuti civilne osobe o čijim zanimanjima natpisi ne pružaju podatke. S obzirom na to je da ova društvena skupina dala podignuti toliki broj žrtvenika možemo pretpostaviti da je njihova platežna moć morala biti dovoljno velika da si to mogu priuštiti. Pretpostavlja se da je riječ o sitnim obrtnicima, trgovcima i zemljoposjednicima koji nisu bili angažirani u javnom i društvenom životu.

Posveta vojnika i vojnih službenika zabilježena je na 121 žrtveniku. U uredu namjesnika provincije radio je 61 dedikant. Među njima su najviše žrtvenika, njih 57, dali podignuti beneficijariji, dok su konzularni protektori i spekulatori podignuli po dva, a kornikularij i frumentarij po jedan zavjetni žrtvenik. Aktivni vojnici u legijama i kohortama koji su služili u

Dalmaciji i Panoniji dali su podignuti 48 žrtvenika. Veterani su posvetili sedam žrtvenika. Na četiri žrtvenika služba dedikanta nije navedena ili nije sačuvana, međutim, zahvaljujući spomenu same vojne postrojbe možemo zaključiti da su ih posvetili vojnici. Istraživanje je pokazalo da su se božanstva koja su se štovala među vojnicima u drugim dijelovima Carstva u velikoj mjeri štovala i na ovim prostorima. Tako su vojnici najviše žrtvenika (61) posvetili vrhovnom Jupiteru, a po broju posveta slijede ga Silvan (15), razni geniji (10) i Herkul (7), dok je preostalim bogovima i božicama posvećeno po manje od 5 žrtvenika. Zanimljivo je da su Jupiteru i Herkulu žrtvenike podizali visokorangirani vojni službenici i pripadnici ureda namjesnika, dok su Silvanu najviše žrtvenika dali podignuti obični vojnici.

Ropski status dedikanta (*servus / serva*) naveden je na 11 natpisa, dok se na temelju imenskog obrasca za još 34 dedikanta može pretpostaviti da su bili robovi. Brojka od 45 posveta osoba ropskog statusa pomalo iznenađuje, s obzirom na to da je riječ o skupini društva slabije kupovne moći koja se često u literaturi zbog oskudnih epigrafskih potvrda naziva tzv. „nevidljivim Rimljanima“. Zahvaljući navodu na natpisu, za 13 robova je poznato da su bili zaduženi za upravljanje gospodarevim imanjem (*servus vilicus*), kao i za razne administrativne (*dispensator, arcarius, notarius*) te usko specijalizirane poslove (*ancilla, lapidarius*). O većoj platežnoj moći robova svjedoče dva raskošnije ukrašena žrtvenika iz Vratnika kod Senja koje su dali podignuti robovi vilici u službi zakupnika carine. Na jednom od ovih žrtvenika je čak navedeno da je rob na svoj trošak uredio spelej za boga Mitru.

Svećeničkim službama pod nazivima *sacerdos, augur* i *flamen* pripadali su dedikanti koji su dali podignuti sedam žrtvenika, dok su članovi svećeničkih kolegija dali podignuti 14 žrtvenika. U radu svećeničkih kolegija sudjelovali su ugledni i bogati oslobođenici koji se na natpisima javljaju pod titulama: *seviri, seviri Augustales, seviri et Augustales, Augustales*, etc. Glavna zadaća sevara Augustala bila je briga za održavanje carskog kulta, a da su podizali žrtvenike drugim božanstvima svjedoče žrtvenici pronađeni na području Hrvatske.

Redovima najuglednijih i najbogatijih građana pripadali su članovi gradske uprave koji su dali podignuti 19 žrtvenika, kao i namjesnici provincija koji su dali podignuti tri žrtvenika. Dužnost dekuriona obnašalo je 10, a duovira sedam dedikanata, dok su prokurator i subprokurator posvetili po jedan žrtvenik.

Kako smo mogli vidjeti iz prethodno navedenog, dedikanti koji su dali podignuti zavjetne žrtvenike pronađene na području Hrvatske pripadali su svim slojevima rimskog društva, od robova i oslobođenika pa sve do namjesnika provincija. Najbogatiji građani dali su podignuti manje žrtvenika nego obični građani, oslobođenici i robovi koji nisu pripadali društvenoj eliti. Iako natpisi na žrtvenicima s područja Hrvatske ne pružaju podatke o

novčanom iznosu potrebnom za kupovinu, zahvaljujući natpisima sa žrtvenika iz afričkih provincija poznato je da se cijena jednog zavjetnog žrtvenika kretala između 140 i 1000 sestercija. U usporedbi s cijenom nadgrobnih spomenika i sarkofaga ova se brojka čini niskom, međutim, s obzirom na to da su žrtvenike podizali siromašni, srednji i imućni članovi društva, možemo pretpostaviti da je riječ o realnoj brojci.

Kamenoklesarske radionice epigrafski su zabilježene u Saloni, Naroni i Novama, a stilske analize ukazale su na postojanje radionica i u Burnu, Tiluriju, Skardoni i drugdje na području Dalmacije. U navedenim radionicama izrađivala se arhitektonska plastika, nadgrobnih spomenika i skulptura, a zahvaljujući žrtveniku iz Vida s potpisom kamenoklesara, kao i žrtvenicima pronađenim u sklopu bračkih i trogirskih kamenoloma možemo govoriti i o lokalnoj produkciji zavjetnih žrtvenika. Većina žrtvenika pronađenih na području Hrvatske izrađena je od kamena vapnenca čija su ležišta i kamenolomi potvrđeni na brojnim položajima u Istri, Dalmaciji i Panoniji. Manji broj žrtvenika izrađen je od mramora čija ležišta nisu pronađena na našim prostorima. Ti spomenici su morali biti predmetom trgovine, gdje su kao kameni blokovi ili gotovi proizvodi uvezeni iz drugih dijelova Carstva.

Najstariji zavjetni žrtvenici mogu se datirati na sam početak vladavine cara Augusta, dok najmlađe datirani žrtvenici potječu iz doba konzulata cara Dioklecijana i vladavine cara Licinijana.

Izradom ovog sveobuhvatnog korpusa rimskih zavjetnih žrtvenika posvećenih božanstvima prvi put su na jednom mjestu prikupljeni svi podatci koji su omogućili nova istraživanja i analize. Primjenom suvremene arheološke metodologije spomenici su detaljno analizirani u njihovom geografskom, formalnom (stilsko-ikonografskom), društvenom, gospodarskom i kronološkom kontekstu. Na taj smo način dobili do sada nepoznate podatke i informacije o jednom važnom segmentu povijesti u Hrvatskoj.

11. KATALOG ZAVJETNIH ŽRTVENIKA

Katalog zavjetnih žrtvenika posvećenih božanstvima koji su pronađeni na području Republike Hrvatske sadrži 788 kataloških jedinica. Kataloške jedinice organizirane su unutar rimskih administrativnih ustrojbi na čijim se dijelovima nalazi današnji prostor Hrvatske, a to su italska X. regija, provincije *Dalmatia* i *Pannonia*. Unutar ove tri cjeline, kataloške jedinice smo podijelili abecedno prema mjestima nalaza, a potom i kvantitativno prema božanstvima koji su žrtvenici bili posvećeni. Uz svaku katalošku jedinicu upisani su dostupni podatci o mjestu nalaza, mjestu pohrane, materijalu, dimenzijama, obliku i ukrasima, tekstu natpisa, dataciji, okolnostima pronalaska, kao i pripadajućoj literaturi. Katalog sadrži podatke preuzete iz znanstvene i stručne literature, kao i podatke dobivene uvidom u građu. Tekst je popraćen fotografijama ili crtežima. Za žrtvenike koje smo imali priliku osobno vidjeti priložili smo vlastite fotografije, dok su preostale fotografije preuzete iz literature ili iz online baza podataka.

11.1. ITALIAE REGIO X – HISTRIA

11.1.1 Boljun

1. Žrtvenik Sentoni, posvetio Silicije Ruf

Nalazište: Boljun, Katuni

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 33 cm, šir. 20,1 cm, deb. 20 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza spomenika nedostaje. Krunište je četverostruko profilirano. Na lijevoj i desnoj užoj strani prikazani su u reljefu neidentificirani predmeti. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Sentona[e]

Silicius

Rufus

d(ono) d(edit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: ILug 448; Girardi Jurkić 1974, bilj. 18d; 1981, 158; 1984, 12 – 13, sl. 20; 2005, 133, kat. br. 1.9.5; Zović, Kurilić 2015, 424, kat. br. 25; HD015335 (04. 07. 1997); EDCS-10900076; EDR007022

Komentar: Spomenik je pronađen 1934. god. pri čišćenju gromače za proširenje oranice na zemljištu gosp. Josipa Ferende u Katunu kod Boljuna. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: EDR007022

2. Žrtvenik, posvetio Gaj Valerije Prisko

Nalazište: Boljun

Smještaj: Boljun, trg

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 90 cm, šir. 63 cm, deb. 56 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s dvostruko profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma recta*) na koju se nastavljaju letvica i vrh kruništa. Vrh kruništa je stožastog završetka. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

C(aius) Valerius

Priscus

vestiarius

Aquileiensis

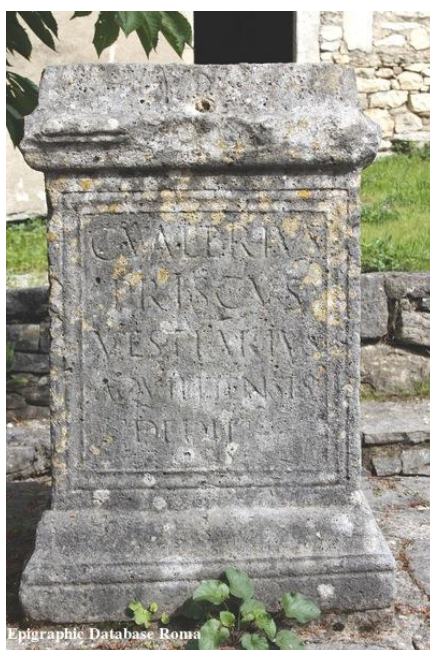
dedit

Datacija: 75. – 125. god.

Objavljeno: CIL V 00324; I. I. X/3, 200; Sanader 2008b, 161; EDCS-04200411; lupa 23499; EDR007817

Komentar: Spomenik je pronađen 1846. god. Posvetio ga je vestijarij, trgovac tkaninom iz Akvileje (*vestiarius Aquileiensis*). Lupa datira spomenik između 75. i 125. god.

Fotografija: EDR007817

11.1.2 Brijuni

3. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Aurelije Julijan

Nalazište: Brijun

Smještaj: Brijuni

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 48 cm, šir. 35 cm, deb. 24 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Iovi Au[g(usto)]

sacrum

Aurelius

[I]ulianus

posuit

Datacija: 4. st.

Objavljeno: Šašel, Marušić 1984, 312, br. 36; Girardi Jurkić 2005, 141, kat. br. 2.1.7; HD006542 (04. 02. 2011); EDCS-08300327; EDR079837

Komentar: Spomenik je pronađen prilikom iskopavanja bizantskog kastruma na otoku Veliki Brijun. Šašel i Marušić datiraju spomenik u 4. stoljeće.

Fotografija: EDR079837

4. Žrtvenik Jupiteru i Junoni, posvetio Elije

Nalazište: Brijuni

Smještaj: Brijuni

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 100 cm, šir. 49,5 cm, deb. 40 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje dvjema letvicama na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Iovi Iunoni

Allius NT[---] ex[er]

citi Maced[onici ---]

[---] colonu[s ---]

[v]o[tu]m [s(olvit)?]

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Šašel, Marušić 1984, 312, br. 38; Girardi Jurkić 2005, 150, kat. br. 2.2.4; HD007319 (04. 02. 2011); EDR079838

Komentar: Spomenik je pronađen 1977. god. kao spolija uz zid ulaznih vrata prilikom iskopavanja bizantskog kastruma na otoku Veliki Brijun. Šašel i Marušić datiraju spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 150, kat. br. 2.2.4.

5. Žrtvenik Flori, posvetio Marko Aurelije Just

Nalazište: Brijun

Smještaj: Brijuni

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 86 cm, šir. 30 cm, deb. 41 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja trostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje trima letvicama na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je stožastog završetka. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Flor(a)e

Aug(ustae)

M(arcus) Aure(lius)

Iustus

v(otum) l(ibens) s(olvit) v(ivus)

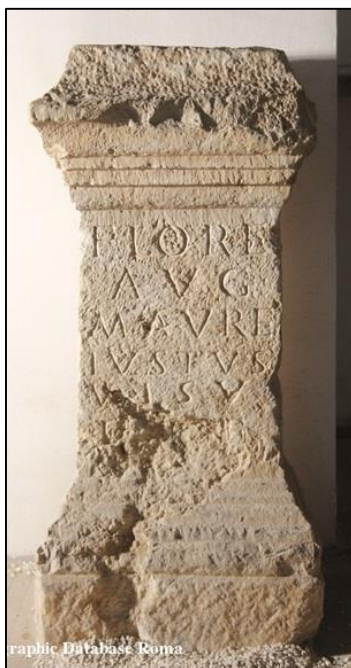
la[etus] f(ecit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: ILIug 1204; Girardi Jurkić 2005, 191, kat. br. 2.20.1; HD000749 (27. 12. 2013); EDCS-08500301; EDR079112

Komentar: Spomenik je pronađen 1961. god. uz istočne zidine bizantskog kastruma na otoku Veliki Brijun. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: EDR079112

11.1.3 Buzet

6. Žrtvenik Tellus ili Flori?

Nalazište: Buzet, Funtana

Smještaj: Zavičajni muzej Buzet

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 44 cm, šir. 59 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja reljefno ukrašenom polukružnom letvicom (*torus*), konkavnom profilacijom (*cavetto*) ukrašenom motivom obrnutih palmeta i polukružnom letvicom (*torus*) ukrašenom astragalom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s dvostruko profiliranim natpisnim poljem. Natpisno polje je glatko i neispisano. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*), ukrašenom astragalom, i tankom letvicom, na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*) koja je ukrašena motivom obrnutih palmeta. Vrh kruništa je ukrašen pulvinima pokrivenim ljuskama i s meduzom u sredini. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu ženski lik (Tellus?) obavijen plaštom te s klasom žita i makom u ruci. Na desnoj užoj strani prikazan je u reljefu ženski lik s vazom s cvijećem u lijevoj ruci, dok desnom rukom pridržava papak jarića.

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Girardi Jurkić 1977, 18; 2005, 192 – 193, kat. br. 2.20.3.

Komentar: Spomenik je pronađen sredinom 19. st. na Funtani, području ispod Buzeta. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

11.1.4 Čepić

7. Žrtvenik Heri

Nalazište: Čepić, Brijani

Smještaj: Narodni muzej Labin

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 40 cm, šir. 22 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je sedlastog završetka. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Herae

sacr(um)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL V 8126; I. I. X/3, 195; Girardi Jurkić 2005, 199 – 200, kat. br. 3.1.2; Zović, Kurilić 2015, 424, kat. br. 26; EDCS-05401364; EDR007812

Komentar: Spomenik je pronađen 1870. god. u selu Brijani, nedaleko od Čepića. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: EDCS-05401364

8. Žrtvenik Silvanu, posvetio Gaj Akvilije Celer

Nalazište: Čepić, Brijani

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Silvano

Aug(usto)

C(aius) Aquilius Celer

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL V 424; I. I. X/3, 196; Girardi Jurkić 1974, bilj. 14d; 2005, 172, kat. br. 2.10.5; Zović, Kurilić 2015, 424, kat. br. 27; EDCS-04200511; EDR007813

Komentar: Spomenik je pronađen 1884. ili 1886. god. u temeljima crkve sv. Trojstva u selu Čepić. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.1.5 Dvigrad

9. Žrtvenik Eji, posvetio Gnej Polentije

Nalazište: Dvigrad

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 6601

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 17 cm, šir. 23 cm, deb. 20 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje tankom letvicom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

Eiae Aug(ustae)

Cn(aeus) Pollent(ius)

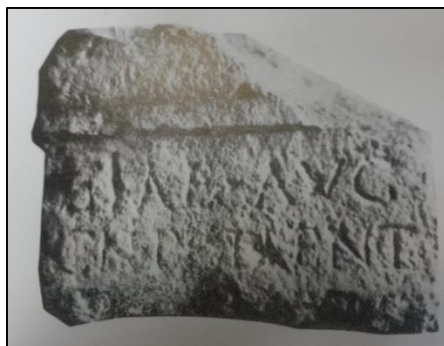
[---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Girardi Jurkić 1981, 154 – 156, sl. 12; 1984, 10 – 11, sl. 12; 2005, 124, kat. br. 1.3.4; HD000734 (27. 12. 2013); EDCS-08500299

Komentar: Spomenik je pronađen 1964. god. u ruševinama kamenog zasipa unutrašnjosti crkve sv. Sofije u Dvigradu. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 124, kat. br. 1.3.4.

11.1.6 Galižana

10. Žrtvenik Izidi, posvetio Kvint Lutacije Jukund

Nalazište: Galižana

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 41

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 91 cm, šir. 50 cm, deb. 43 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma reversa*) omeđenom tankim letvicama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u tri reda između kojih se nalaze reljefni prikazi predmeta rabljenih u Izidinom kultu. Na prednjoj strani spomenika prikazani su u reljefu sistrum, trozub, bista s mačjim glavom, žrtvena plitica, dupin, snop munja i ptica. Na desnoj užoj strani prikazani su u reljefu polumjesec, kompas, ptica na sferi, klasje, koplje, kliješta, čekić, krilati Harpokrat s psom, nož i falus, a na lijevoj labrum, augurov štap, frula, siringa, cimbali, dvije amfore, veslo, kormilo, štap sa zmijom i kaducej. Krunište je veoma oštećeno. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija.

Natpis:

[I]sidis inperio

Q(uintus) Lutatius

Lucundus

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL V 00010; I. I. X/1, 601; Girardi Jurkić 1974, bilj. 28a; 2005, 201 – 202, kat. br. 3.1.2; ROMIC I, 17 – 18, br. 8; EDCS-04200010

Komentar: Spomenik je bio izložen u crkvi sv. Justa u Galižani, odakle je prenesen prvo u Augustov hram u Puli te naposljetku u Arheološki muzej Istre u Puli. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: EDCS-04200010

11. Žrtvenik Manima i Geniju, posvetio Publije Vatrije Sever

Nalazište: Galižana

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 72 cm, šir. 36 cm, deb. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja konkavnom profilacijom (*cavetto*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje konkavnom profilacijom (*cavetto*). Oštećeni su baza i krunište spomenika. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Manibus

et Genio

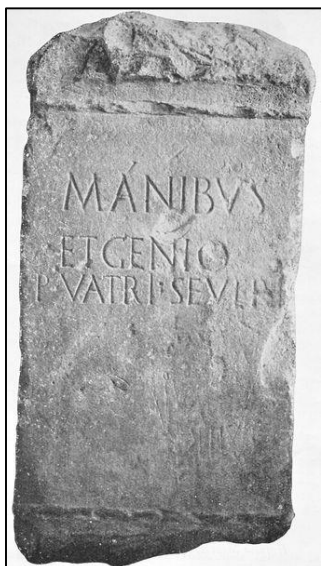
P(ubli) Vatri Severi

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL V 00246; I. I. X/1, 607; Kandler 1855, 38, br. 289; Girardi Jurkić 2005, 198, kat. br. 2.23.8; EDCS-04200332

Komentar: Spomenik je pronađen u Galižani, odakle je prenesen prvo u Augustov hram u Puli te naposljetku u Arheološki muzej Istre u Puli. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: EDCS-04200332

11.1.7 Krnica

12. Žrtvenik Melosoku, posvetio Silvester

Nalazište: Krnica

Smještaj: Zavičajni muzej Poreštine, inv. br. ZMP-4371

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 30 cm, šir. 23 cm, deb. 19 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza spomenika nedostaje. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavljaju tanka letvica i ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis na grčkom jeziku koncipiran je u pet redova.

Natpis:

Θεῷ

Μελισώκῳ

Σιλουέστῳ

ἀποδοῦν

θυσίαν

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Matijašić 2000, 44 – 48; Girardi Jurkić 2005, 130, kat. br. 1.7.3; EDR134774

Komentar: Spomenik je pronađen 1998. god. u kraškoj jami Golubinčina kod Krnice. Matijašić i Girardi Jurkić datiraju spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: Matijašić 2000, 46.

13. Žrtvenik Melosoku

Nalazište: Krnica

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 94 cm, šir. 58 cm, deb. 43 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo spomenika, dok baza, krunište i dio natpisnog polja spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

Me[l]osoc[o ---]

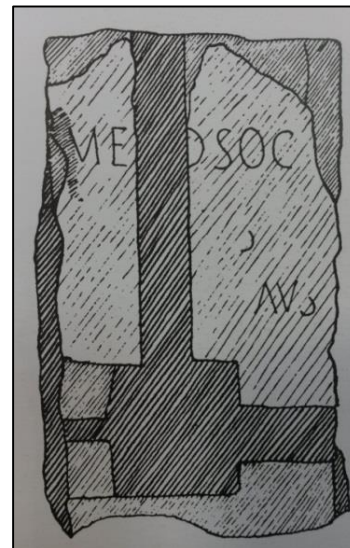
Aug[(usti servus) ili (libertus)]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 662; Girardi Jurkić 1974, 23, br. 15; 2005, 129, kat. br. 1.7.2; Matijašić 2000, 45.

Komentar: Spomenik je 1900. god. bio smješten u crkvi sv. Teodora pokraj sela Krnice, odakle je premješten u zgradu Sottocorona u Vodnjanu, a od tamo je pak premješten u Franjevački samostan u Vodnjanu. Danas se nalazi u lapidariju Arheološkog muzeja Istre u Puli. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 129, kat. br. 1.7.2.

14. Žrtvenik Melosoku, posvetio Gnej Papirije Eumel

Nalazište: Krnica

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

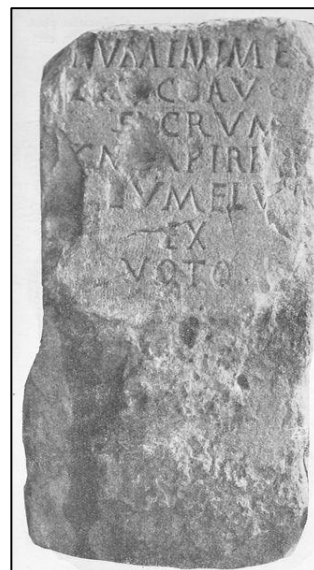
Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 75 cm, šir. 40 cm, deb. 32,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i oštećena baza, dok krunište spomenika nedostaje. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

*Numini Me
losoco Aug(usto)
sacrum
Cn(aeus) [P]apiriu[s]
Eumelu[s]
ex
voto*

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL V 08127; I. I. X/1, 661; Girardi Jurkić 1974, 22, bilj. 13; 1981, 162 – 164, sl. 26; 1984, 15, sl. 26; 2005, 128 – 129, kat. br. 1.7.1; Matijašić 2000, 45; EDCS-05401365

Komentar: Spomenik je bio smješten u crkvi sv. Teodora pokraj sela Krnice, odakle je premješten u predvorje objekta Castelnuovo d'Arsia. Kasnije je prenesen u kuću Josipa Mirkovića, odakle je bio premješten u zgradu Sottocorona u Vodnjanu, a od tamo je pak premješten u Franjevački samostan u Vodnjanu. Danas se nalazi u lapidariju Arheološkog muzeja Istre u Puli. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: EDCS-05401365

11.1.8 Ližnjan

15. Žrtvenik Liberu, posvetio Oktavijan

Nalazište: Ližnjan, Kuje

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

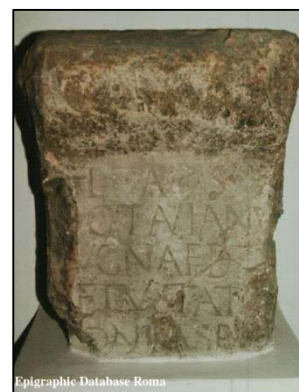
Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 62 cm, šir. 57 cm, deb. 42 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza i donji dio natpisnog polja spomenika nedostaju. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je sačuvan u pet redova.

Natpis:

*L(ibero) A(ugusto) s(acrum)
[O]ctavianu[s]
[A]ug(usti) n(ostri) (servus) aedem
[v]etustat[e]
[c]onlasp[am---]*

Datacija: 1. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 585; Girardi Jurkić 1974, 31, bilj. 49b; 2005, 178, kat. br. 2.11.1; EDCS-04300281; EDR138884

Komentar: Spomenik je pronađen 1884. god. u uvali Kuje kod Ližnjana. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: EDR138884

11.1.9 Medulin

16. Žrtvenik Geniju, posvetio Publije Flavije Diomed

Nalazište: Medulin, Sv. Petar

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 38 cm, šir. 31 cm, deb. 26,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza i donji dio natpisnog polja spomenika nedostaju. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je sačuvan u četiri reda.

Natpis:

Genio

Barbula

ni P(ublius) Fl(avius)

D[io]medes

[---]

Datacija: 1. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 711; ILIug 432; Girardi Jurkić 1981, 164, sl. 27; 1981, 27; 1984, 15, sl. 27; 2005, 125, kat. br. 1.4.1; HD033691 (07. 02. 2011); EDR093965

Komentar: Spomenik je pronađen 1942. god. u ruševinama pokraj crkve sv. Petra od Barbulana, nedaleko od Medulina. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: EDR093965

Epigraphic Database Roma

11.1.10 Mlun

17. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Mlun

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Silvano

v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL V 0429; I. I. X/3, 107; Kandler 1855, 48, br. 480; Girardi Jurkić 1974, bilj. 16c; 1978, 21; 2005, 172, kat. br. 2.10.6; EDCS-04200516; EDR007724

Komentar: Spomenik je pronađen u 19. st. na području Mluna u Buzeštini. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

11.1.11 Motovun

18. Žrtvenik

Nalazište: Motovun

Smještaj: Zavičajni muzej Poreštine

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 30 cm, šir. 23 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i donji dio tijela, dok gornji dio natpisnog polja i krunište spomenika nedostaju. Baza ima plintu koja se nastavlja trima letvicama iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u jednom redu.

Natpis:

[---]

[*vot(um) sol*]/vit

Objavljeno: Šonje 1968, 438, T. 2,6; ILIug 1215; EDR134682

Komentar: Spomenik je pronađen na padini sa sjeverne strane Motovuna, a 1964. god. Muzeju ga je poklonio gosp. Marijan Bolf.

Fotografija: EDR134682

11.1.12 Novigrad

19. Žrtvenik Izidi

Nalazište: Novigrad

Smještaj: Novigrad, Milavac 12

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 10 cm, šir. 17 cm, deb. 10 cm

Natpis:

Isidi

Aug(ustae) sac(rum)

[---]

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: ILIug 440; ROMIC I, 13, br. 3; HD015320 (22. 11. 2011); EDCS-10000465; lupa 16410; EDR074601

Komentar: Spomenik je pronađen ugrađen u pod katedrale u Novigradu.

20. Žrtvenik

Nalazište: Novigrad

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 40 cm, šir. 30 cm, deb. 20 cm

Natpis:

[---]

[s]acru[m]

d[ono) d(dedit)

[---]ariu[s]

[Pr]ocu[lus?]

Objavljeno: ILIug 441; HD033694 (08. 12. 2008); EDR093967

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.1.13 Poreč

21. Žrtvenik Geniju Liberu

Nalazište: Poreč

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Genio Lib(eri)

Aug(usti) sac(rum)

L(ucius) Saloni

Severus

Objavljeno: CIL V 326; I. I. X/2, 2; Kandler 1855, 37, br. 367; EDCS-04200413; EDR133049

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

22. Žrtvenik Histriji Teri, posvetila Karminija

Nalazište: Poreč

Smještaj: Zavičajni muzej Poreštine u Poreču, inv. br. ZMP-4246

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 93 cm, šir. 45 cm, deb. 39 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) omeđenom tankim letvicama iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je pulvinima s rozetama na rubovima te glavom bika i vezujućim lancima (bukranij) u sredini. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Carminia L(uci) f(ilia)

Prisca

Histriae Terrae

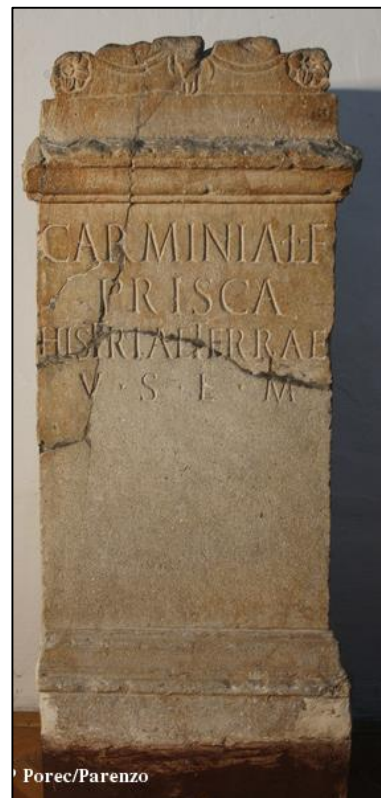
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL V 309 i 327; I. I. X/2, 1; Kandler 1855, 37, br. 366; Girardi Jurkić 1974, bilj. 9; 1981, 154; 1984, 10, sl. 10; 2005, 125 – 126, kat. br. 1.5.1; EDCS-04200414; EDR133048

Komentar: Spomenik je pronađen 1845. god. u ruševinama pokraj Neptunova hrama u Poreču. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: EDR133048

23. Žrtvenik Izidi, posvetio Bebije Abaskant

Nalazište: Poreč

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[-]p(?) Isidi Augu[stae-]

[--- B]aebius Abasc[-]

[-]ntus Fabi[-]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL V 347; I. I. X/2, 32; Kandler 1855, 37, br. 365; ROMIC I, 13 – 14, br. 4; EDCS-04200435

Komentar: Spomenik je pronađen u sekundarnoj upotrebi u Nadbiskupskom vrtu u Poreču. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

24. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Lukrecije Viktor

Nalazište: Poreč, Sorna

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[I]ovi Opt[im]

[o] Maxi[m]

[o] Aete[rn]

[o] Augu[st]

[o Lu]cretiu[s]

[Vic]tor ex

[vot]o posu[it]

Datacija: 1. st.

Objavljeno: I. I. X/2, 192; Girardi Jurkić 1974, bilj. 22e; 2005, 142, kat. br. 2.1.10; EDCS-04400156; EDR134007

Komentar: Spomenik je pronađen 1870. god. na zemljištu gosp. Franceska Zbise u ruševinama crkve sv. Petra na Sorni kod Molindrija. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: EDR134007

25. Žrtvenik Minervi, posvetio (?)dije Bas

Nalazište: Poreč, Monsaleš

Smještaj: Zavičajni muzej Poreštine u Poreču, inv. br. ZMP-4356

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 74 cm, šir. 54 cm, deb. 35 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza, krunište i lijeva strana natpisnog polja su oštećeni. Natpisno polje je profilirano, a natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

[M]inervae

[Fl]anaticae

[sa]crum

[---]dius Bassus

[ex] v(oto) quot a dea pe[tit]

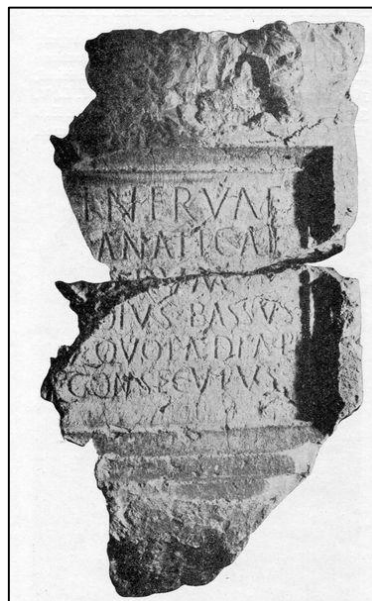
Consecutus

Datacija: 1. st.

Objavljeno: I. I. X/2, 194; Girardi Jurkić 1974, bilj. 44; 1981, 160 – 163, sl. 25; 1984, 14, sl. 25; 2005, 53, 153 – 154, kat. br. 2.4.5; Zović 2014, 9 – 11; HD025209 (04. 11. 2009); EDCS-04400158; EDR134011

Komentar: Spomenik je pronađen u dva dijela 1928. i 1931. god. na zemljištu gosp. Antuna Belasa, smještenom zapadno od Monsaleša kod Poreča. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: EDCS-04400158

26. Žrtvenik Neptunu, posvetio Tit Abudije Ver

Nalazište: Poreč

Smještaj: Zavičajni muzej Poreštine u Poreču, inv. br. ZMP-4328

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 110 cm, šir. 68 cm, deb. 57 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja tankom letvicom i konkavnom profilacijom (*cavetto*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje letvicom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je stožastog završetka. Natpis je koncipiran u deset redova.

Natpis:

Neptuno deisq(ue) Aug(ustis)
T(itus) Abudius Verus
post subpraefect(uram)
classis Ravenn(atis)
templo restituto
molibus exstruct(is)
domo exculpta
in area d(ecreto) d(ecurionum)
concessa sibi
dicavit

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL V 3218; I. I. X/2, 3; Girardi Jurkić 2005, 150 – 151, kat. br. 2.3.1; EDCS-04200415; EDR133050

Komentar: Spomenik je pronađen između mola i vrata koja su vodila na trg Marafor u Poreču. Posvetio ga je zamjenik prefekta ravenatske flote koji se pobrinuo za obnovu Neptunova hrama i sagradio pristanište. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: EDR133050

27. Žrtvenik, posvetio Publije Abudije Ver

Nalazište: Poreč

Smještaj: Zavičajni muzej Poreštine u Poreču, inv. br. ZMP-4333

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 69 cm, šir. 40 cm, deb. 34 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je oštećeno tijelo, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u šest nepotpuno sačuvana reda.

Natpis:

*P(ublius) Abud[i]
us V[e]ru[s]
pro [sal(ute)]
P(ubli) Abudi [Veri]
[f]i[l]i(i) su[i]
v(otum) s(olvit)*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL V 329; I. I. X/2, 4; Kandler 1855, 37, br. 368; EDCS-04200416; EDR133052

Komentar: Spomenik je pronađen u episkopalnom vrtu u Poreču. EDR datiraju spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: EDR133052

11.1.14 Pula

28. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 31 cm, šir. 41 cm, deb. 37,5 cm

Opis: Sačuvan je samo dio natpisnog polja, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

[I]ovi

[Depul]sori

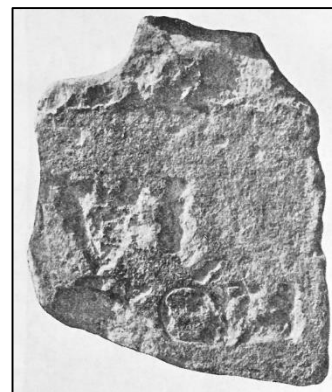
[---]

Datacija: 3. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 12; Girardi Jurkić 1974, bilj. 24; 2005, 140, kat. br. 2.1.5; EDCS-04300002; EDR135081

Komentar: Spomenik je bio uzidan u zid hotela central u Puli, a 1939. god. prenesen je u Arheološki muzej Istre u Puli. Girardi Jurkić datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: EDCS-04300002

29. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Dioklo

Nalazište: Pula

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Iovi

Conservatori

sacr(um)

Diocles Aug(usti) lib(ertus)

proc(urator)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL V 0012; Kandler 1855, 21, br. 161; I. I. X/1, 9; Girardi Jurkić 1974, bilj. 23b; 2005, 138 – 139, kat. br. 2.1.1; EDCS-04200012; EDR135030

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

30. Žrtvenik Jupiteru, posvetila Ticija

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 103

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 45 cm, šir. 42 cm, deb. 31 cm

Opis: Sačuvano je tijelo spomenika. Natpis je koncipiran u tri reda, a ispod natpisa je u reljefu prikazana glava bradatog muškarca.

Natpis:

[Io]vi V[ictori]

Titia C(ai) l(iberta) F[---]

v(otum) s(olvit) [l(ibens) m(erito)]

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL V 8204; Girardi Jurkić 1974, bilj. 25a; 2005, 140 – 141, kat. br. 2.1.6; EDCS-04300003; EDR135083

Komentar: Spomenik pronađen u ulici Castropola, na posjedu obitelji Pitinelli u Puli. Girardi Jurkić spomenik datira u 1. stoljeće.

Fotografija: EDR135083

31. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Papirije Andronik

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 104

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 115 cm, šir. 57 cm, deb. 42,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su oštećena baza i tijelo s natpisnim poljem, dok krunište spomenika nedostaje.

Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

[I(ovi)] O(ptimo) M(aximo)

Papirius

Androni

cus

v(otum) l(ibens) s(olvit)

con su

is

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL V 8131; I. I. X/1, 11; Girardi Jurkić 1974, bilj. 22b; 2005, 139 – 140, kat. br. 2.1.4; EDCS-05401369; EDR135035

Komentar: Spomenik je pronađen u ruševinama tvornice duhana bombardirane u Drugom svjetskom ratu. Girardi Jurkić spomenik datira u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: EDR135035

32. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Julije Hrizogon

Nalazište: Pula

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

C(aius) Iulius Cry

sogonus ex

voto fecit

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL V 0013; Kandler 1855, 22, br. 164; Girardi Jurkić 1974, bilj. 22a; 2005, 139, kat. br. 2.1.3; EDR135034

Komentar: Spomenik je pronađen nedaleko od crkve sv. Germana u Puli. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

33. Žrtvenik Nemezi, posvetio Gaj Julije Hrizogon

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 96

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 74 cm, šir. 44 cm, deb. 36 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja konkavnom profilacijom (*cavetto*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje konkavnom profilacijom (*cavetto*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je oštećen. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Nemesi

Aug(ustae) s(acrum)

C(aius) Iulius

Chryso

gonus

voto fecit

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL V 8135; I. I. X/1, 595; Girardi Jurkić 2005, 207 – 208, kat. br. 3.6.4; EDCS-05401373; EDR138905

Komentar: Spomenik pronađen 1875. god. u ljetnikovcu valjaonice vune i tkanine Gaja Julija Hrizogona, smještenom u predjelu Stignano kod Pule. Girardi Jurkić datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: EDR138905

34. Žrtvenik Nemezi, posvetila Gelija Nikostrate

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 84

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 79 cm, šir. 48 cm, deb. 38,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i konkavnom profilacijom (cavetto) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom na koju se nastavlja konkavna profilacija (cavetto). Vrh kruništa je oštećen. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Nemesi

Aug(ustae)

Gellia

Nicostrat(e)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL V 8134; I. I. X/1, 19; Girardi Jurkić 2005, 206, kat. br. 3.6.2; EDCS-04300006; EDR135136

Komentar: Spomenik je pronađen u ruševinama tvornice duhana bombardirane u Drugom svjetskom ratu. Girardi Jurkić spomenik datira u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: EDR135136

35. Žrtvenik Nemezi, posvetio Gaj Lekanije Vital

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, ex inv. br. 266

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 119 cm, šir. 48 cm, deb. 47,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

Nemesi

Aug(ustae) sac(rum)

C(aius) Lecan

ius Vita

lis qui et

Serpulli

us libe[ns]

posu(it)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL V 00017; Kandler 1855, 22, br. 165; I. I. X/1, 20; Girardi Jurkić 2005, 207, kat. br. 3.6.3; EDCS-04200017; EDR135137

Komentar: Spomenik je pronađen 1821. god. u amfiteatru u Puli. Girardi Jurkić spomenik datira u 1. stoljeće.

Fotografija: EDR135137

36. Žrtvenik Nemezi, posvetio Tit

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 81

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 36 cm, šir. 31 cm, deb. 30 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je dio tijela s natpisnim poljem, dok baza, krunište i veći dio natpisnog polja spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

[Ne]mesi

[Au]g(ustae) sac(rum)

T(itus) For[---]

[---]

Datacija: 1. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 18; Girardi Jurkić 2005, 206, kat. br. 3.6.1; EDCS-04300005; EDR135135

Komentar: Spomenik pronađen u temeljima proskenija malog rimskog kazališta u Puli. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 206, kat. br. 3.6.1

37. Žrtvenik Herkulu, posvetio Tit Anije Filargir

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, A 99

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 53 cm, šir. 33,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Na lijevoj užoj strani spomenika prikazana je u reljefu okrugla posuda s ručkama, a na desnoj toljaga. Na prednjoj strani prikazan je u reljefu lik svinje iznad kojega se nalazi natpis koji je sačuvan u tri reda.

Natpis:

T(itus) Annius

Philargyr(us)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL V 00020; Kandler 1855, 23, br. 173; I. I. X/1, 4; Girardi Jurkić 1974, bilj. 34; 2005, 160 – 161, kat. br. 2.7.1; EDCS-04200020; EDR134867

Komentar: Spomenik je pronađen 1845. god. uz vrata koja su uz malo rimsko kazalište vodila prema Kapitoliju u Puli. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: EDR134867

Epigraphic Database Roma

Epigraphic Database Roma

38. Žrtvenik Herkulu

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 26732

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 40 cm, šir. 40 cm, deb. 26 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i dio tijela, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

[---]rus

Herculi sacr(um)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Girardi Jurkić 2005, 167, kat. br. 2.7.11; Starac 2000a, 238 – 239, sl. 8; 2000b, 134 – 135, kat. br. 1, sl. 1; HD056511 (13. 02. 2013); EDCS-11600111; EDR138504

Komentar: Spomenik je pronađen 1997. god. u nasipu do Herkulovih vrata u Puli. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: EDR138504

39. Žrtvenik Herkulu

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, A 5890

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 20 cm, šir. 18 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Hercul(i)

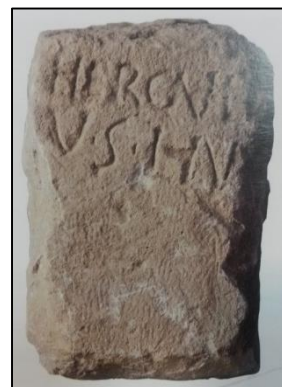
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Girardi Jurkić 2005, 163, kat. br. 2.7.4.

Komentar: Spomenik je pronađen 1970. god. pri iskopu za infrastrukturu u Istarskoj ulici u Puli. Girardi Jurkić datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 163, kat. br. 2.7.4.

40. Žrtvenik Mitri

Nalazište: Pula

Smještaj: Civici Musei di Storia ed Arte, Trst

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 28 cm, šir. 18 cm, deb. 12,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja oštećena ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u jednom redu.

Natpis:

D(eo) M(ithrae)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL V 8132; I. I. X/1, 594; Girardi Jurkić 1974, bilj. 58; 2005, 209 – 210, kat. br. 3.7.2; EDR138903

Komentar: Spomenik pronađen 1875. god. u ljetnikovcu valjaonice vune i tkanine Gaja Julija Hrizogona, smještenom u predjelu Stignano kod Pule. Girardi Jurkić datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: EDR138903

Epigraphic Database Roma

41. Žrtvenik Mitri i Solu

Nalazište: Pula

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 85,32 cm, šir. 34,19 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je stožastog završetka. Natpis je koncipiran u jednom redu.

Natpis:

D(eo) M(ithrae) S(oli)

Datacija: 2. – 3. st.

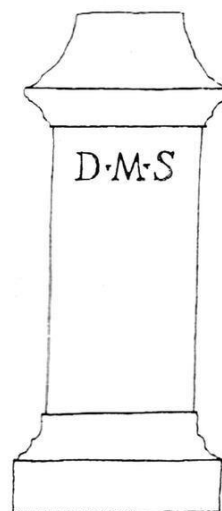
Objavljeno: CIL V 263; I. I. X/1, 16; Girardi Jurkić 1974, bilj. 57; 2005, 211, kat. br. 3.7.4; EDR135086

Komentar: Spomenik je pronađen na obali pokraj katedrale u Puli.

Mommsen (CIL V 263) natpis čita kao *D(is) M(anibus) s(acrum)*, a

Forlati Tamaro (1947, br. 16) kao *D(eo) M(ithrae) S(oli)*. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: EDR135086

42. Žrtvenik Solu, posvetio Numerije Placentije Atik

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, ex inv. br. 251

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 58 cm, šir. 37 cm, deb. 30,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Na prednjoj strani spomenika prikazana je u reljefu glava božanstva s otučenim licem. Ispod i iznad reljefa nalazi se natpis koji je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Soli

N(umerius) Placen[tius]

Atticus

Datacija: 1. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 22; Girardi Jurkić 1974, bilj. 60; 2005, 193 – 194, kat. br. 2.21.1; EDCS-04300007; EDR135201

Komentar: Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: EDCS-04300007

43. Žrtvenik Minervi, posvetio Eugon

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 17 cm, šir. 12 cm, deb. 15 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su oštećena baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

Eugono[s]

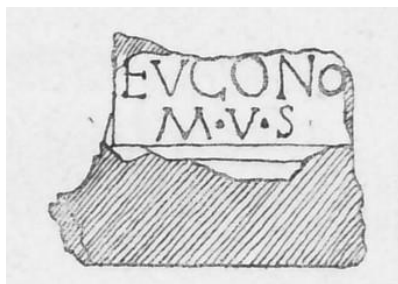
M(inervae) v(otum) s(olvit)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL V 521; I. I. X/1, 15; Girardi Jurkić 1974, bilj. 41a; 2005, 151, kat. br. 2.4.1; Zović 2014, 9; EDCS-04300004; EDR135085

Komentar: Spomenik se nalazio u Augustovom hramu u Puli te se stoga pretpostavlja da je pronađen u Puli i to možda na području pretpostavljenog svetišta božice Minerve. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: EDR135085

44. Žrtvenik Minervi

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 15 cm, šir. 16,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je dio tijela spomenika s natpisnim poljem, dok baza, krunište i veći dio natpisnog polja spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

[---]

[--- Mine]rvii?[---]

[--- H]irtiu[s ---]

[v(otum) s(olvit) l(ibens)] m(erito)

Objavljeno: I. I. X/1, 31; EDR135228

Fotografija: EDR135228

45. Žrtvenik Silvanu, posvetio Gaj Julije Hrizogon

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 77

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 113 cm, šir. 36 cm, deb. 30 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom na koju se nastavljaju S-profilacija (*cyma reversa*) i ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Nedostaje desni ugao kruništa. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

*Daeo sanc
to Silva
no sacr
um C(aius) Iu
lius Cry
sogonus
v(otum) s(olvit)*

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL V 8136; I. I. X/1, 596; Girardi Jurkić 1974, bilj. 16a; 2005, 170, kat. br. 2.10.2; EDCS-05401374; EDR138907

Komentar: Spomenik je pronađen 1875. god. u ruševinama ljetnikovca valjaonice vune i tkanine Gaja Julija Hrizogona, smještenom u predjelu Stignano kod Pule. Girardi Jurkić datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: EDCS-05401374

46. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Na prednjoj strani spomenika prikazan je u reljefu Silvan s kozjim ušima, zakrivljenim štapom u ruci i psom do njega. Na užim stranama prikazani su u reljefu likovi koji se radi erozije ne mogu razabrati.

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Girardi Jurkić 2005, 176, kat. br. 2.10.11.

Komentar: Spomenik je pronađen u okolici Pule. Ikonografski, spomenik pripada u skupinu italskih Silvana s kraja 1. i poč. 2. st., a koncepcijom u akvilejski skulptorski krug (Girardi Jurkić 2005, 176, kat. br. 2.10.11.).

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 176, kat. br. 2.10.11.

47. Žrtvenik Boriji, posvetio Evangel

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 76

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 43 cm, šir. 47 cm, deb. 34,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Nedostaje vrh kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Evangelus

colonorum

Polensium

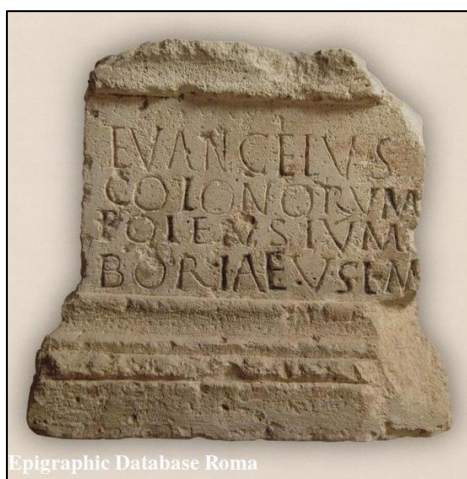
Boriae v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL V 00007; Kandler 1855, 23, br. 172; I.I. X/1, 2; Girardi Jurkić 1974, bilj. 10; 1981, 156, sl. 13; 1984, 11, sl. 13; 2005, 121, kat. br. 1.2.1; EDCS-04200007; EDR134792

Komentar: Spomenik je pronađen 1827. god. u na području kanoničkog kolegija u Puli. Bio je pohranjen u zbirci kamenih spomenika Augustova hrama, a potom je prenesen u Arheološki muzej Istre. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: EDR134792

48. Žrtvenik Dijani

Nalazište: Pula

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 70 cm, šir. 86 cm

Natpis:

D(ianae) A(ugustae) sa[crum]?

[---]

Objavljeno: CIL V 08161; I. I. X/1, 505; EDR138137

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

49. Žrtvenik Eji, posvetila Antonija Severina

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 69

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 81 cm, šir. 35,5 cm, deb. 29 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s dvostruko profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*), tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je stožastog završetka. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Eiae

Aug(ustae)

Ant(onia)

Sever[i]

na

v(otum) s(olvit)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL V 00008; Kandler 1855, 22, br. 166; I. I., X/I, 3; Girardi Jurkić 1974, bilj. 5; 1981, 154 – 155, sl. 11; 1984, 10, sl. 11; 2005, 123, kat. br. 1.3.3; EDR134865

Komentar: Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: EDR134865

50. Žrtvenik Fonsu, posvetio Gaj Klodije Jukund

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 26725

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 23 cm, šir. 23 cm, deb. 18 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

C(aius) Clodi[us]

Iucund[u]s

Fonti

v(otum) s(olvit)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Starac 2000a, 234, sl. 1; EDR142602

Komentar: Spomenik je pronađen 1997. god. u ulici Sergijevaca 27 u Puli. Starac datira spomenik u drugu polovicu 1. stoljeća.

Fotografija: Starac 2000a, 234, sl. 1.

51. Žrtvenik Histriji, posvetila Eflanija Izijada

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. 11

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 23,5 cm, šir. 22,5 cm, deb. 15 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*). Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

Aeflania

Isias

Istr[i]ae

[v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)]

Datacija: 3. – 4. st.

Objavljeno: CIL V 00101; Kandler 1855, 22, br. 167; I. I. X/1, 7; Girardi Jurkić 1974, bilj. 6; 1981, 154 – 155, sl. 9; 1984, 10, sl. 9; 2005, 127, kat. br. 1.5.4; ROMIC I, 42, br. 3; EDCS-04200187; EDR135028

Komentar: Spomenik je pronađen 1847. god. kod Dvojnih vrata u Puli. Ime božice zapisano je bez aspiranta (H), temeljem čega Girardi Jurkić datira spomenik u 3. ili 4 stoljeće.

Fotografija: EDCS-04200187

52. Žrtvenik Luni, posvetio Gaj Vibije Primo

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 28 cm, šir. 24 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

[C(aius)] Vibius Pr[imus]

[L]unae sac(rum)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL V 0016; I. I. X/1, 14; Girardi Jurkić 1974, bilj. 64; 2005, 189, kat. br. 2.18.1; HD020901 (07. 02. 2011); EDCS-04200016; EDR073436

Komentar: Spomenik je pronađen u Puli prije 1872. god. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: EDR073436

53. Žrtvenik Majci Zemlji, posvetila Flavija

Nalazište: Pula, otok sv. Katarina

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 66 cm, šir. 46 cm

Opis: Dva ulomka zavjetnog žrtvenika od vapnenca. Sačuvani su dijelovi tijela spomenika s natpisnim poljem, dok baza, krunište i veći dio natpisnog polja spomenika nedostaju.

Natpis:

Terra[e] Matri

Flavi[a M]oschis

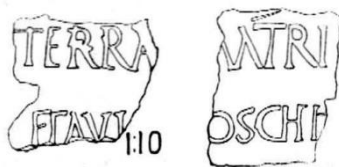
[v(otum) s(olvit)]

Datacija: 1. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 23; Girardi Jurkić 2005, 187, kat. br. 2.15.1; HD027003 (07. 02. 2011); EDCS-16300362; EDR072567

Komentar: Ulomci spomenika pronađeni su u ruševinama bizantske crkvice na otoku sv. Katarina u pulskom zaljevu. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

Fotografija: EDR072567

54. Žrtvenik Manima

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 46 cm, šir. 50 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Natpisno polje uokvireno je dvostrukom profilacijom. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je oštećen. Natpis je sačuvan u četiri reda.

Natpis:

[Dis] Manibus

Pollentiae

Clymene et

Pollentiae

[---]

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Girardi Jurkić 2005, 198, kat. br. 2.23.9; EDCS-04300149; EDR137267

Komentar: Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: EDR137267

55. Žrtvenik Nebrama, posvetila Tercija

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 96

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 23 cm, šir. 18 cm, deb. 14 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok donji dio tijela i baza spomenika nedostaju. Krunište započinje dvostrukom S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

Nebribus

Tertia Aug(usti serva)

pro Barbar[a]

[---]

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL V 8133; I. I. X/1, 17; Girardi Jurkić 1974, bilj. 11; 1981, 156, sl. 14; 1984, 11, sl. 14; 2005, 130 – 131, kat. br. 1.8.1; EDR135134

Komentar: Spomenik je pronađen 1876. god. na križanju ex Campi Martii i Viale Carrara u Puli. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: EDR135134

56. Žrtvenik Veneri, posvetio Akutin

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 82,5 cm, šir. 38 cm, deb. 28 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza je višestruko profilirana, isto kao i krunište. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Nedostaje desni ugao kruništa. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Veneri

Caelesti

Acutinus

cum suis pos(uit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL V 8138; I. I. X/1, 25; Girardi Jurkić 1974, bilj. 45; 2005, 158, kat. br. 2.6.2; EDCS-05401376; EDR135205

Komentar: Spomenik je pronađen u ruševinama tvornice duhana bombardirane u Drugom svjetskom ratu. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: EDR135205

57. Žrtvenik, posvetili Klaudija Kalikratija i Kornelije Dijadumen

Nalazište: Pula

Smještaj: Firenza, Palazzo Medici Riccardi

Materijal: nepoznato

Dimenzije: vis. 47 cm, šir. 22 cm

Natpis:

Κλαυδία Καλ=

λικράτεια

καὶ Κορνήλι=

ος Διαδούμε=

5 νος ἐξ ἐπιταγῆς

θεοῦ τὸν βω=

μὸν ἀνέθηκαν

Datacija: 2. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 26; EDR135210

Komentar: EDR datiraju spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: EDR135210

58. Žrtvenik

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 27001

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 56 cm, šir. 54 cm

Opis: Sačuvan je dio tijela spomenika s natpisnim poljem, dok baza, krunište i veći dio natpisnog polja spomenika nedostaju. Na prednjoj strani spomenika prikazana je reljefu patera, a na desnoj užoj strani reljef augurskog štapa (*lituus*). Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

[---]

[--- A]ugusto s[ac(rum)]

[---] Vibiu[s] C(ai) [f(ilius)] V[el(ina)]

[---]L

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Starac 2000b, 135 – 136, br. 5, sl. 5; 2007b, 1381 – 1386; EDR138508

Komentar: Spomenik je pronađen u ulici Carrarina 1, kod Herkulovih vrata u Puli.

Fotografija: EDR138508; Starac 2000b, 135, sl. 5.

59. Žrtvenik

Nalazište: Pula

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 28 cm, šir. 23 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i dio tijela spomenika, dok gornji dio natpisnog polja i krunište spomenika nedostaju. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

[---]oni l(ibertus?)

[--- vot]o sol(uto) d(edicat)

Objavljeno: I. I. X/1, 34; EDR135231

Fotografija: EDR135231

11.1.15 Putinji

60. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Putinji

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 23,5 cm, šir. 19 cm, deb. 19 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i dio kruništa, dok baza, donji dio natpisnog polja te lijevi i desni rub kruništa spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

Ex voto p(osuit)

Silvano

Aug(usto) Cinio

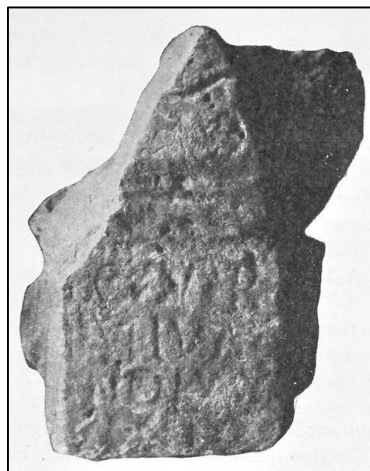
[---]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 650; Girardi Jurkić 1974, bilj. 14b; 2005, 171, kat. br. 2.10.4; HD020904 (07. 02. 2011); EDCS-04300313; EDR139391

Komentar: Spomenik je pronađen 1939. god. u Putinjima, između Kanfanara i Rovinja. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 171, kat. br. 2.10.4.

11.1.16 Roč

61. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Opije Severijan

Nalazište: Roč

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Oppius

Severia

nus

v(otum) s(olvit)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL V 0427; I. I. X/3, 123; Girardi Jurkić 1974, bilj. 22d.; 2005, 50; EDR007740

Komentar: Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.1.17 Sveti Petar od Drage

62. Žrtvenik Nemezi, posvetio Kvint

Nalazište: Sveti Petar od Drage

Smještaj: Civici Musei di Storia ed Arte, Trst

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 54 cm, šir. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza je jednostavna, bez profilacija, dok je krunište s obzirom na oštećenost teško rekonstruirati. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

*Nem[e]
si Aug(ustae)
sac(rum)
Qui[ntus]
ser(vus) L(uci)
[Ia]nici
Protocteti
[v(otum)] s(olvit) l(ibens)*

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: I. I. X/3, 35; Girardi Jurkić 2005, 208, kat. br. 3.6.5; EDR007332

Komentar: Spomenik je pronađen u dolini rijeke Dragonje, u polju ispod sela Sveti Petar od Drage. Godine 1898. gosp. Marko Markuč poklonio ga je u tršćanski gradski muzej. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće, a EDR u 1. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 208, kat. br. 3.6.5.

11.1.18 Šandalja

63. Žrtvenik Silvanu, posvetio Diogen

Nalazište: Šandalja kod Valture

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*Diogenes
Silvano l(ibens)
m(erito)*

Datacija: 1. st. pr. Kr.

Objavljeno: I. I. X/1, 566; Girardi Jurkić 1974, bilj. 16b; 2005, 169 – 170, kat. br. 2.10.1; EDCS-04300265; EDR138757

Komentar: Spomenik je pronađen na lokalitetu Šandalja kod Valture, u blizini Pule. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Girardi Jurkić spomenik prema formi teksta datira u republikansko razdoblje.

11.1.19 Umag

64. Žrtvenik Liberu

Nalazište: Umag

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 10371

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 38 cm, šir. 11 cm, deb. 28,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvane su lijeva strana tijela i donji dio kruništa, dok baza, desna strana tijela i vrh kruništa spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u šest nepotpunih redova.

Natpis:

L(ibero) [A(ugusto) s(acrum)?]

L(ucius) Va[---]

Turr[o et Clau?]

dia A[---]

port[---]

om[---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Šašel, Marušić 1984, 302, br. 7; HD006521 (16. 02. 2011); EDR007021; EDR079823

Komentar: Spomenik je pronašao 1966. god. gosp. Rikard Vižantin pri oranju na kompleksu „Karigador“ kod Umaga. Šašel i Marušić datiraju spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: EDR007021

Epigraphic Database Roma

11.1.20 Vabriga

65. Žrtvenik Mitri, posvetio Sabinijan

Nalazište: Vabriga

Smještaj: Zavičajni muzej Poreštine u Poreču, ZMP 4331

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 94 cm, šir. 51 cm, deb. 42 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvostrukom S-profilacijom (*cyma reversa*), između koje se nalazi tanka letvica, na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je stožastog završetka. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

*D(eo) S(ancto) I(nvicto) M(ithrae)
pro salute et
vic[t]oria ss(antissimorum) dd(ominorum)
nn(ostrorum)
Philippor[um Aug(ustorum)]
et Otaciliae Sever(ae) Aug(ustae)
Charitinus l(ibertus) s(ub)proc(urator)
et Sabinianus l(ibertus) ad
iu(tor) tab(ulariorum) d(evoti) n(umini) m(aiestati)q(ue) e(orum)*

Datacija: 244. – 249. god.

Objavljeno: I. I. X/2, 216; Girardi Jurkić 1974, bilj. 59; 2005, 209, kat. br. 3.7.1; ROMIC I, 67, br. 1; EDCS-04400165; EDR134104

Komentar: Spomenik je pronađen 1887. ili 1888. god. na zemljištu gosp. Benedikta Polesinija u uvali Zub kod Vabriga u Poreštini. Apsolutno je datiran između 244. – 249. god. kada je vladao car Filip.

Fotografija: EDR134104

66. Žrtvenik Mitri, posvetio Aurelije Komod

Nalazište: Vabriga

Smještaj: Zavičajni muzej Poreštine u Poreču, inv. br. ZMP 3908

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 19 cm, šir. 39 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je dio tijela spomenika, dok baza, krunište i veći dio tijela spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

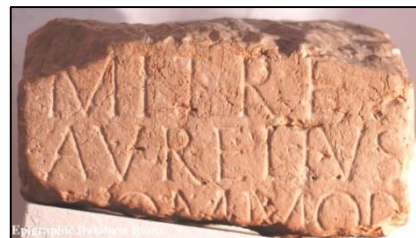
*Mit(h)r(a)e
Aurelius
Commod(us)*

Datacija: 256. – 301. god.

Objavljeno: ROMIC I, 68 – 69, br. 2; HD013488 (04. 02. 2011); EDCS-09200295; EDR 077179

Komentar: Spomenik je pronađen u Velikom Polju. EDR datiraju spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: EDR 077179

11.1.21 Vizače

67. Žrtvenik Eji, posvetio Lucije Torije Stefan

Nalazište: Vizače

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 14

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 60 cm, šir. 47 cm, deb. 36 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Nedostaje lijevi rub kruništa. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Eiae

Aug(ustae)

L(ucius) Torius Ste

phanus

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 660; Girardi Jurkić 1974, bilj. 4b; 1981, 151, sl. 3; 1984, 8, sl. 3; 2005, 122, kat. br. 1.3.1; EDR139418

Komentar: Spomenik je pronađen u ruševinama antičkih građevina u Nezakciju. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 122, kat. br. 1.3.1.

Epigraphic Database Roma

68. Žrtvenik Eji, posvetio Brisinije

Nalazište: Vizače

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 60 cm, šir. 24 cm, deb. 24 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i oštećeno krunište, dok baza spomenika nedostaje. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Ei(a)e

Aug(ustae) sac(rum)

Brissin

ius Ier[---]

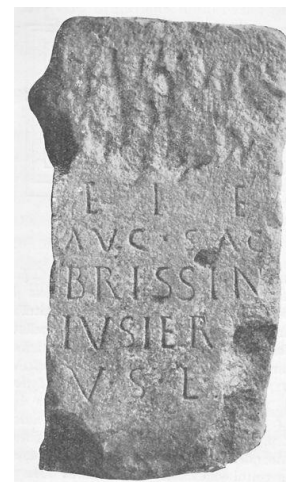
v(otum) s(olvit) l(ibens) [m(erito)]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 659; Girardi Jurkić 1974, bilj. 4a; 1981, 151, sl. 4; 1984, 8, sl. 4; 2005, 122 – 123, kat. br. 1.3.2; EDCS-04300318; EDR139416

Komentar: Spomenik je pronađen 1876. god. u zidinama koje gledaju prema Puli. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: EDCS-04300318

69. Žrtvenik Boni

Nalazište: Vizače

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 20 cm, šir. 30 cm, deb. 11 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je fragment tijela spomenika, dok baza, krunište i veći dio natpisnog polja spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

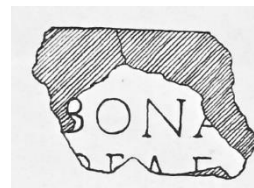
*Bona[e]
deae [---]
[---]*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 657; Girardi Jurkić 2005, 188, kat. br. 2.16.1; EDCS-04300317; EDR139411

Komentar: Spomenik je pronađen 1901. god. u sjevernom obrambenom zidu Nezakcija. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 188, kat. br. 2.16.1.

70. Žrtvenik Histriji Zemlji, posvetila Talasa

Nalazište: Vizače

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 6334

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 69 cm, šir. 39 cm, deb. 28 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (cyma recta) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

*Thala[ssa]
[D]eciorum (serva)
Terrae His[t]
riae v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Datacija: 1. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 664; Girardi Jurkić 1974, bilj. 8; 1981, 153; 1984, 9, sl. 7; 2005, 126, kat. br. 1.5.2.; EDCS-04300322; EDR139458

Komentar: Spomenik je pronađen 1906. god. u Nezakciju, nedaleko od ceste koja je vodila prema Puli. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: EDR139458

Epigraphic Database Roma

71. Žrtvenik Silvanu, posvetili Euhemer i Eutih

Nalazište: Vizače, Muntić

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 53,5 cm, šir. 39 cm, deb. 34 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su oštećena baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

[Si]lvano

Aug(usto)

Settidi

Euheme[rus]

et Eutyh[us]

v(otum) s(olverunt)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 663; Girardi Jurkić 1974, bilj. 14a; 2005, 171, kat. br. 2.10.3; EDCS-04300321; EDR139457

Komentar: Spomenik je pronađen 1879. god. u selu Muntić. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: EDR139457

72. Žrtvenik Triti

Nalazište: Vizače

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 10

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 26 cm, šir. 21 cm, deb. 15 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište je otučeno. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Tritae

Aug(ustae)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 665; Girardi Jurkić 1974, bilj. 12; 1981, 152 – 153, sl. 6; 1984, 9, sl. 6; 2005, 136, kat. br. 1.12.1; EDCS-04300323; EDR139459

Komentar: Spomenik je pronađen 1904. god. u ruševinama rimskih termi u Nezakciju. Girardi Jurkić datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: EDCS-04300323

11.1.22 Vižinada

73. Žrtvenik Florantes, posvetila Silvina

Nalazište: Vižinada

Smještaj: Vižinada, kurija

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 97 cm, šir. 43 cm, deb. 34 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*), omeđenom tankim letvicama, iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Oštećeni su lijeva strana baze, natpisnog polja i kruništa. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

Florentib(us)
pro s(alute) Sev
erines n(ostrae)
et Lucill(a)e
Plautian(a)e
Silvina an
cilla v(otum) s(olvit) l(ibens)
m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL V 00408; I. I. X/2, 239; Kandler 1855, 40, br. 397; Girardi Jurkić 2005, 192, kat. br. 2.20.2; EDCS-04200495; EDR134231

Komentar: Spomenik je pronađen u 18. st. u crkvi sv. Mihovila pod zemljom, nedaleko od Vižinade. Godine 1926. spomenik je nakon nestanka ponovno pronađen i smješten kod gosp. Ivana Močiboba, odakle je premješten u kuriju Vižinade. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: EDCS-04200495

11.1.23 Vodnjan

74. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Lekanije Jalsus

Nalazište: Vodnjan

Smještaj: Trieste - Civico Museo di Storia ed Arte, 13556

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 70 cm, šir. 45 cm, deb. 31 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Nedostaje vrh kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

C(aius) Laecanius

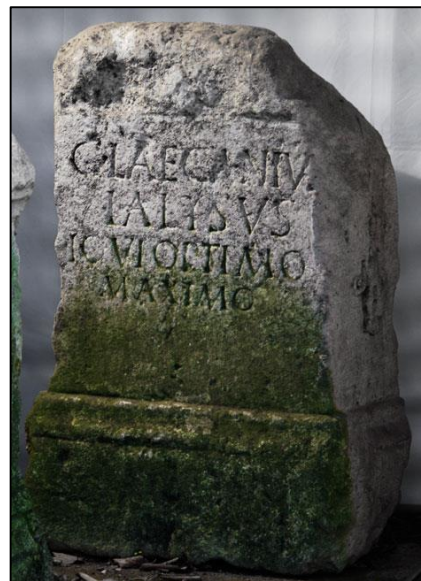
Ialysus

Iovi Optimo

Maximo

Objavljeno: CIL V 00014; Kandler 1855, 22, br. 162; lupa 16118; EDR139152

Fotografija: lupa 16118

75. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Marko Ticije Maksim

Nalazište: Vodnjan

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Iov[i]

O(ptimo) M(aximo)

M(arcus) Titi[us]

Maxim[us ---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL V 00015; Kandler 1855, 22, br. 163; I. I. X/1, 625; Girardi Jurkić 1974, bilj. 22c; 2005, 141, kat. br. 2.1.8; EDR139138

Komentar: Spomenik je pronađen 1846. god. u blizini crkve sv. Lucije kod Vodnjana. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

11.1.24 Žminj

76. Žrtvenik Jupiteru, posvetili Lucije Julije Besidijan i Servilija Sekunda

Nalazište: Žminj, Modrušani

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, ex inv. br. 1572

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 19 cm, šir. 86 cm, deb. 29 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Nedostaje desni rub kruništa spomenika. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Iovi V(ictori) d(onum) d(ant)
L(ucius) I(ulius?) Bes(idianus?) et
Servilia
Secunda

Datacija: 1. st.

Objavljeno: I. I. X/1, 652; Girardi Jurkić 1974, bilj 25b; 2005, 142, kat. br. 2.1.9; EDCS-04300315; EDR139393

Komentar: Spomenik je pronađen u antičkim ruševinama u šumi Martina Gala, nedaleko od crkve Majke Božje od mora kod sela Modrušani. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 142, kat. br. 2.1.9.

11.2 DALMATIA

11.2.1 Balina Glavica

77. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Emilije Ingen

Nalazište: Balina Glavica, Kljake

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-292

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 45 cm, šir. 18 cm, deb. 15 cm; natp. polje: vis. 25 cm, šir. 18 cm; duž. slova: 2 – 3 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza spomenika nedostaje. Natpisno polje uokvireno je dvostrukom profilacijom. Krunište je otučeno. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

C(aius) Aemili

us Inge

nuus miles

leg(ionis) XI Cl(audiae)

b(ene) f(iciarius) co(n)s(ularis)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 9790; Bulić 1880a, 113, br. 32; Zaninović 1967, 47; 2007, 200; Medini 1976, 188, bilj. 23; CBFIR 438; Rašković 1994, 13; Sinobad 2010, 193, kat. br. 83; Glavaš 2013, 68, br. 1, sl. 3; 2016, 21 – 22; Perinić Muratović 2003, 86, kat. br. 1.9; HD055044 (20. 10. 2015); EDCS-10100519

Komentar: Spomenik je pronađen 1880. god. u Kljakama kod Baline Glavice te je za Arheološki muzej u Splitu otkupljen od gosp. Mate Mešin Tomina. Posvetio ga konzularni beneficijarij legije XI. *Claudia*, koji je posvetio i žrtvenik Jupiteru pronađen u Skelanima (CBFIR 472). Glavaš datira spomenik u 2. st.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

78. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Petronije

Nalazište: Balina Glavica

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[I(ovi)] O(ptimo) [M(aximo)]

[.]etroni[us]

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Rašković 1994, 15; Sinobad 2010, 194, kat. br. 88; HD072545 (07. 01. 2016); EDCS-59500033

Komentar: Sinobad datira spomenik u 3. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

79. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Balina Glavica, Umljanović

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 14954; Medini 1976, 188, bilj. 23; Rašković 1994, 14; Sinobad 2010, 193, kat. br. 84; HD058339 (23. 11. 2009); EDCS-32700508

Komentar: Spomenik je pronađen 1898. god. u Umljanovićima kod Baline Glavice. HD datiraju spomenik u 1. ili 2. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

80. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tit Flavije Nikrijan

Nalazište: Balina Glavica, Umljanović

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

T(itus) Fl(avius) Ni

crinian(us)

[---]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14955; Zaninović 1967, 48; 2007, 200; Medini 1976, 188, bilj. 23; Rašković 1994, 14; Sinobad 2010, 193, kat. br. 85; Glavaš 2013, 68; 2016, 22; HD058038 (07. 01. 2016); EDCS-32700509

Komentar: Spomenik je pronađen 1898. god. u Umljanovićima kod Baline Glavice. S obzirom na mjesto nalaza moguće da ga je posvetio konzularni beneficijarij, no natpis nije sačuvan u cjelosti. Sinobad datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

81. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Septimije

Nalazište: Balina Glavica, Umljanović

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) [M(aximo)]

Septi(imius) I[---]

[b(ene) f(iciarius)] co(n)s[ularis pro se et]

[su]is [---]

[v(otum) s(olvit) l(ibens)?] m(erito)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 14956; Zaninović 1967, 48; 2007, 200; Medini 1976, 188, bilj. 23; CBFIR 432; Rašković 1994, 14; Sinobad 2010, 193, kat. br. 86; Glavaš 2013, 68, br.2, sl. 4; 2016, 21; Perinić Muratović 2003, 86, kat. br. 1.10; HD055038 (02. 06. 2016); EDCS-32700510

Komentar: Spomenik je pronađen 1898. god. u Umljanovićima kod Baline Glavice. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Glavaš datira spomenik u 3. st. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

82. Žrtvenik Jupiteru i Geniju municipija, posvetio Valerije Sever

Nalazište: Balina Glavica, Umljanović

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[I(ovi) O(ptimo)] M(aximo)

[et Ge]nio

[mun]icipi(i)

[---Val]er(ius) Sev

[erus] b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis)

[leg(ionis) XIII g(eminae)] M(artiae) v(ictricis) v(otum) s(olvit)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 14957; Zaninović 1967, 48; 2007, 200; Wilkes 1969, 174; CBFIR 433; Rašković 1994, 14; Sinobad 2010, 193, kat. br. 87; Glavaš 2013, 68, br. 3; 2016, 21 – 22; Perinić Muratović 2003, 116, kat. br. 1a.14; HD055039 (07. 01. 2016); EDCS-32700511

Komentar: Spomenik je pronađen 1898. god. u Umljanovićima kod Baline Glavice. Posvetio ga je konzularni beneficijarij legije XIII. *Gemina*. Sinobad datira spomenik u 3. st. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

83. Žrtvenik Eponi, posvetio Publije Elije

Nalazište: Balina Glavica, Umljanović

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Epo[nae sac(rum)?]

P(ublius) Ae[l(ius) ---]

b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis) [leg(ionis) XI]

Cl(audiae) p(iae) f(idelis) [Anto]

nini[anae ---]

[---]

Datacija: 212. – 217. god.

Objavljeno: CIL III 14959; CBFIR 434; Rašković 1994, 15; Glavaš 2013, 68, br. 4; 2016, 21 – 22; Bekavac 2015a, 24; HD055040 (20. 10. 2015); EDCS-32700513

Komentar: Spomenik je pronađen 1898. god. u Umljanovićima kod Baline Glavice. Posvetio ga je konzularni beneficijarij legije XI. *Claudia pia fidelis*. Ukoliko je ispravno čitanje *[Anto]nini[anae]* spomenik datira u vrijeme vladavine cara Karakale. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

84. Žrtvenik Junoni, posvetila Aelia Januarija

Nalazište: Balina Glavica

Smještaj: Gradski muzej Drniš, inv. br. 341

Materijal: muljika

Dimenzije: vis. 62 cm, šir. 53 cm, deb. 9 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od muljike. Sačuvani su baza i tijelo s natpisnim poljem, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Otučena je lijeva strana spomenika. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

[Iu]noni

[---] Ael(ia)

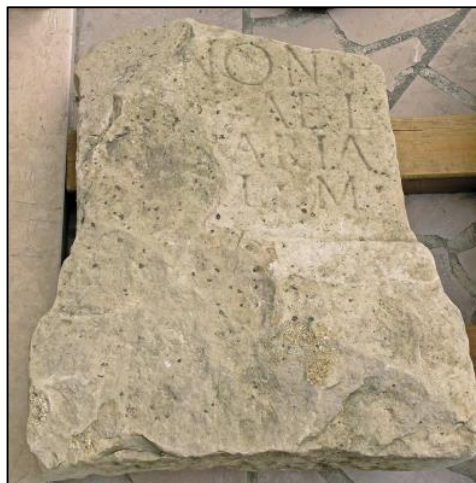
[Ian]uaria

[v(otum) s(olvit)] l(ibens) m(erito)

Objavljeno: Rašković 1994, 16; Glavaš 2012, 96 – 97, sl. 2; EDCS-67400472

Komentar: Spomenik je pronađen 1981. god. prilikom sustavnog arheološkog terenskog pregleda Petrova polja u neposrednoj blizini Baline Glavice.

Fotografija: Glavaš 2012, 96 – 97, sl. 2.

85. Žrtvenik Silvanu, posvetio Marko Julije Tigran

Nalazište: Balina Glavica

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1210

Materijal: muljika

Dimenzije: vis. 38 cm, šir. 16 – 21,5 cm, deb. 18 cm; natp. polje: vis. 13 cm, šir. 16 cm; duž. slova: 2,2 – 2,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od muljike. Baza ima jednostavnu plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u pet redova, od kojih je prvi red izveden na kruništu spomenika.

Natpis:

S(ilvano) [Aug(usto) s(acrum)]

M(arcus) Iul(ius)

Tigri

nus v(otum)

l(ibens) s(olvit)

Datacija: kraj 2. st.

Objavljeno: CIL III 9793; Bulić 1886c, 194, br. 165; Zaninović 1967, 48; 2007, 200; Rašković 1994, 16; Perinić Muratović 2008, 25, kat. br. III.2.12; Radaljic 2014, kat. br. 25; Perinić 2016, 71, kat. br. III.2.12; HD058346 (07. 01. 2016); EDCS-30200146

Komentar: Spomenik je pronađen 1846. god.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

86. Žrtvenik

Nalazište: Balina Glavica, Umljanović

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[-----]

[---]I(?)AG[---]

[---b(ene)f(iciarius)] co(n)s(ularis)

[v(otum) s(olvit) l(ibens)] m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14960; CBFIR 435; Rašković 1994, 15; Glavaš 2013, 68, br. 5; 2016, 21; HD055041 (20. 10. 2015)

Komentar: Spomenik je pronađen 1898. god. u Umljanovićima kod Baline Glavice. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Glavaš datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

87. Žrtvenik

Nalazište: Balina Glavica, Umljanović

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[-----]

b(ene)f(iciarius) [co(n)s(ularis) pro se et?]

[s]u[is? ---]

v(otum) [s(olvit) l(ibens) m(erito)]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14961; CBFIR 436; Rašković 1994, 15; Glavaš 2013, 68, br. 6; 2016, 21; HD055042 (20. 10. 2015); EDCS-32700515

Komentar: Spomenik je pronađen 1898. god. u Umljanovićima kod Baline Glavice. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Glavaš datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

88. Žrtvenik

Nalazište: Balina Glavica, Umljanović

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[-----]

[--- mil(es)]

[leg(ionis) X]III [gem(inae) M(artiae) v(icticis)]

[b(ene)f(iciarius)] co(n)s(ularis) [---]

[-----]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14962; CBFIR 437; Rašković 1994, 15; Glavaš 2013, 68, br. 7; 2016, 21; HD055043 (20. 10. 2015); EDCS-32700516

Komentar: Spomenik je pronađen 1898. god. u Umljanovićima kod Baline Glavice. Posvetio ga je konzularni beneficijarij legije XIII. *Gemina*. Glavaš datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.2.2 Bobodol kod Knina

89. Žrtvenik Marsu ili Merkuru

Nalazište: Bobodol kod Knina

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

M(arti?) A(ugusto) s(acrum)

Q(uintus) B(---) R(---)

F(---) N(---) V(---) S(---)

v(otum) l(ibens) s(olvit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 2826; Kurilić 1999, kat. br. 2236; Zović, Kurilić 2015, 441, kat. br. 150; HD061402 (28. 07. 2010); EDCS-28300155

Komentar: Spomenik je pronađen 1833. god. u Bobodolu kod Knina, na području burnumskog teritorija. Posvećen je Marsu ili Merkuru. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

90. Žrtvenik Neptunu

Nalazište: Bobodol kod Knina

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Neptuno sac(rum) L(ucius) Lipo[---]

v(otum) s(olvit) l(ibens)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 2827; Medini 1973, 115, bilj. 135; Kurilić 1999, kat. br. 2237; Zović, Kurilić 2015, 441, kat. br. 151; HD061403 (28. 07. 2010); EDCS-28300156

Komentar: Spomenik se nalazio u Kninskom muzeju u Kninu no danas nije poznato njegove pohrane.

11.2.3 Brač

91. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Kvint Papinije Prokul

Nalazište: Brač

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2203

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Iovi

Q(uintus) Papinius

Proculus

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 14333,5; Bulić 1896d, 100; Zaninović 1967, 54; 2007, 208; Sinobad 2010, 183, kat. br. 25; HD061059 (07. 07. 2010); EDCS-32300082

Komentar: Spomenik je pripadao zbirci gosp. Petra Baturića u Pučišću. Sinobad datira spomenik u 1. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

92. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Valens

Nalazište: Brač

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2770

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 32 cm, šir. 22 cm, deb. 21,5 cm; natp. polje: vis. 15,5 cm, šir. 14 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Vale(n)s I(ovi)

D(olicheno) Inv

icto D

eo

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 15099; Bulić 1900a, 23; Zaninović 1967, 54; 2007, 208; Sinobad 2010, 184, kat. br. 28; EDCS-32700963

Komentar: Spomenik je pronađen 1899. god. između Škripa i Luke na Braču. Sinobad datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

93. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Emilije Hermosenaks

Nalazište: Brač, Plate kod Škripa

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 73 cm, šir. 25,5 cm, deb. 22 cm; natp. polje: vis. 36 cm, šir. 25,5 cm; duž. slova: 3,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza je otučena. Vrh kruništa je ovalnog završetka. Na prednjoj strani kruništa prikazano je u reljefu poprsje boga Jupitera. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj patera. Natpis je koncipiran u pet redova, od kojih je prvi izveden na kruništu spomenika.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Aemilius

Hermose

nax ex visu

posuit

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 10108; Bulić 1882, 3, br. 1; Zaninović 1967, 54; 2007, 208; Medini 1976, 188, bilj. 26; Sinobad 2010, 183, kat. br. 26; HD061067 (08. 07. 2010); EDCS-31400686; lupa 24629

Komentar: Spomenik je pronađen 1881. god. u napuštenom kamenolomu na lokalitetu Plate kod Škripa na Braču. Arheološkom muzeju u Splitu darovao ga je gosp. Petar Nikola Karaman. Sinobad datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

94. Žrtvenik Jupiteru, posvetili Tit Flavije Pompej i Vibije Vibijan

Nalazište: Brač

Smještaj: Muzej otoka Brača, Škrip

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 69 cm, šir. 39,5 cm, deb. 36,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma recta*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u deset redova, od kojih je prvi red izveden na kruništu, a posljednja dva na bazi spomenika.

Natpis:

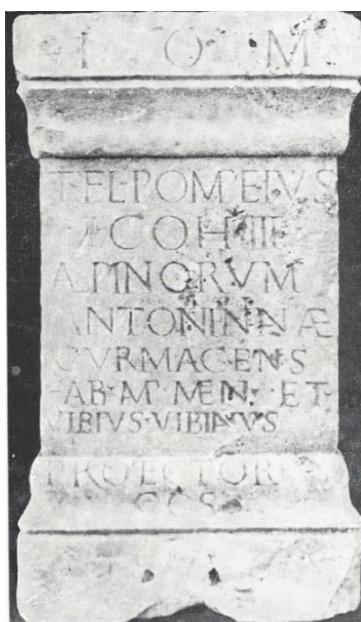
I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
T(itus) Fl(avius) Pompeius
(centurio) coh(ortis) III
Alpinorum
Antoninianae
curam agens
fab(ricae) amp(hitheatri) men(sor) et
Vibius Vibianus
protector
co(n)s(ularis)

Datacija: 211. – 235. god.

Objavljeno: Kirigin 1979, 129 – 134, br. 1, T.XI.1; Perinić Muratović 2003, 90, kat. br. 1.19; Sinobad 2010, 184, kat. br. 29; Matijević 2015a, 531, kat. br. 139; 2015b, 31, kat. br. 7; Bekavac 2015a, 37; HD008209 (09. 04. 2009); EDCS-08901081

Komentar: Spomenik je pronađen 1974. god. na položaju ispod kamenoloma Stražišće, prilikom izgradnje ceste između Splitske i Škripa. Posvetili su ga Tit Flavije Pompej, centurion kohorte III. *Alpinorum Antoniniana* i nadstojnik za radove na amfiteatru, te Vibije Vibijan, konzularni protektor. Spomenik datira između 212. god., kada je postrojba dobila atribut *Antoniniana* i 235. god.

Fotografija: Kirigin 1979, T.XI,1.

95. Žrtvenik Herkulu, posvetio Alnije Obultronije

Nalazište: Brač

Smještaj: Muzej otoka Brača

Materijal: vapnenac

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja konkavnom profilacijom (*cavetto*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje konkavnom profilacijom (*cavetto*) na koju se nastavljaju dvije tanke letvice i ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

H(erculi) A(ugusto) s(acrum)

Alnius Obul

tronus

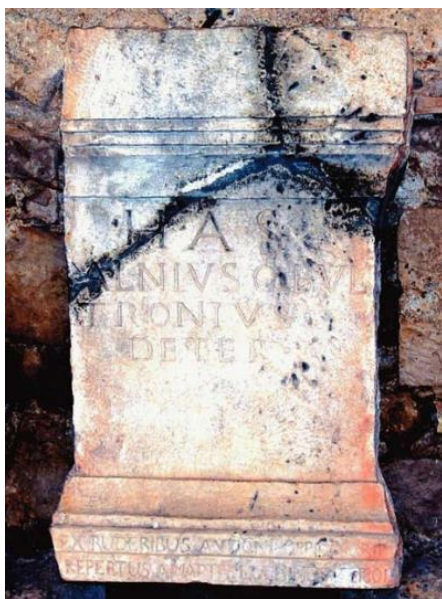
deter(minavit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 3092; Glavinić 1878b, 36; Patsch 1899b, 507; Zaninović 1967, 54; 2007, 209; Sanader 1994, 103, br. 28; Cambj 2013, 10 – 11; Bekavac 2015a, 39; EDCS-28400346

Komentar: Spomenik je pronađen 1801. god. u blizini Škripa, odakle je 1805. god. prenesen u kuću obitelji Lukinović u Postirama na Braču. Natpis se u literaturi javlja s čitanjem zadnje riječi kao *De[x]ter*, dok je Nenad Cambj predložio čitanje riječi kao *deter(minavit)* što bi značilo da je dedikant Alnije Obultronije omeđio (*determinavit*) sveto područje ritualnim činom.

Fotografija: Cambj 2013, 11.

96. Žrtvenik Herkulu, posvetio Valerije Valerijan

Nalazište: Brač

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-838

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 59,3 cm, šir. 28 cm, deb. 17 cm; natp. polje: vis. 42 cm, šir. 23 cm

Opis: Zavjetni spomenik od vapnenca. Oštećeni su baza i krunište spomenika. Spomenik ima ravnu plintu zakošenu prema tijelu i natpisnom polju. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u deset redova.

Natpis:

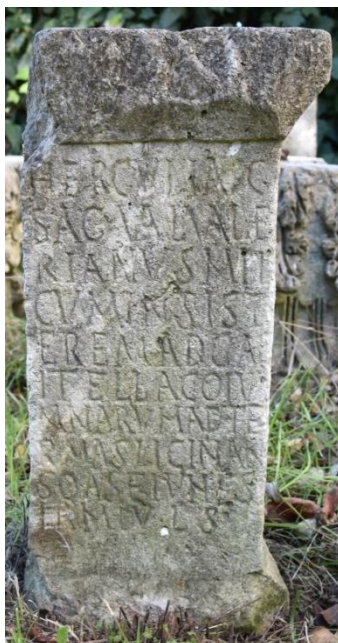
*Herculi Aug(usto)
sac(rum) Val(erius) Vale
rianus mil(es)
cum insist
erem ad cap
itella colu
minarum ad t(h)e
rmas Licin(i)an(a)
s (sic!) q(u)as fiun(t) S
irmi v(otum) l(ibens) s(olvit)*

Datacija: 4. st.

Objavljeno: CIL III 10107; Hirschfeld 1885, 201; Patsch 1899b, 507, br. 6; Zaninović 1967, 55; 2007, 209; Sanader 1994, 103, br. 29; Perinić Muratović 2003, 133, kat. br. 4.3; Cambj 2013, 11 – 13; Bekavac 2015a, 38; HD056616 (09. 12. 2010); EDCS-30900104

Komentar: Spomenik je pronađen u kamenolomu Plate, u blizini Škripa na Braču. Posvetio ga je vojnik koji je nadgledao vađenje kamena za potrebe izgradnje kapitela u termama cara Licinija u Sirmiju. Na spomeniku je vjerojatno bio postavljen kip.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

97. Žrtvenik Herkulu, posvetio Publije Paridijan

Nalazište: Brač, Plate kod Škripa

Smještaj: Brač, Plate

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 51,5 cm, šir. 36,5 cm, deb. 37,5 cm

Opis: Zavjetni spomenik od vapnenca. Spomenik ima ravnu plintu zakošenu prema tijelu i natpisnom polju. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Herculi Aug(usto) sac(rum)

P(ublius) Paridian

us l(ibens) v(otum) s(olvit)

Objavljeno: Sanader, Tončinić, Vukov 2017, 11.

Komentar: Spomenik je pronađen na polju gosp. Pere Babarovića na lokalitetu Plate kod Škripa na Braču.

Fotografija: P. Babarović, 2016.

98. Žrtvenik Liberu, posvetio Aristije

Nalazište: Brač, Plate kod Škripa

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-840

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 41 cm, šir. 27,5 cm, deb. 23 cm; natp. polje: vis. 19,5 cm, šir. 21,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u četiri reda, od kojih je prvi red izveden na kruništu spomenika.

Natpis:

L(ibero) P(atri)

Aristi

o

v(otum) l(ibens) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 10101 i 3094; Zaninović 1967, 54; 2007, 208; Jadrić 2007, 147, kat. br. 41; Sanader 2008a, 171; HD061089 (08. 07. 2010); EDCS-28400348; lupa 24835

Komentar: Spomenik je pronađen u napuštenom kamenolomu na lokalitetu Plate kod Škripa na Braču.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

99. Žrtvenik Liberu, posvetila Feselia Felicetas

Nalazište: Brač, Škripa

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-839

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 52 cm, šir. 33 cm, deb. 28 cm; natp. polje: vis. 36 cm, šir. 27,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Oštećen je vrh kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Veselia

Felicetas

Libero M(agno) Patri

Torclesi

ex voto

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 3093 i 10100; Zaninović 1967, 54; 2007, 208; Jadrić 2007, 146, kat. br. 40; Sanader 2008a, 171; Bekavac 2015, 131; HD061086 (16. 05. 2013); EDCS-28400347

Komentar: Spomenik je pronađen u polju obitelji Luchi kod Škripa na Braču.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

100. Žrtvenik Asklepiju, posvetio Valerije Crysis

Nalazište: Brač, Stražišće

Smještaj: Muzej otoka Brača, Škrip

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 29,5, šir. 20,5, deb. 20,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Ascle

pio

Val(erius) C(h)ry

sis v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Kirigin 1979, 135, br. 2, T.XI,2; HD008212 (04. 09. 2009); EDCS-08901082

Komentar: Spomenik je pronađen 1974. god. na položaju ispod kamenoloma Stražišće, prilikom izgradnje ceste između Splitske i Škripa.

Fotografija: Kirigin 1979, T.XI,2.

101. Žrtvenik Geniju mjesta, posvetio Stacije Klemens

Nalazište: Brač, Donji Humac

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. 270

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 35 cm, šir. 19,5 cm, deb. 18 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja dvjema tankim letvicama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje profilacijom iznad koje se nalazi ravna greda (*fascia*), ukrašena trokutastim zabatom u sredini i stiliziranim akroterijem na rubovima. Nedostaje lijevi rub kruništa spomenika. Natpis je rustikalno koncipiran u pet redova.

Natpis:

G(enio) L(oci)

Statius

Clemen

tianus

p(osuit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 2533; Brunšmid 1911b, 154 – 155, br. 270; HD055359 (12. 11. 2010); EDCS-28000067; lupa 22753

Komentar: Spomenik je pronađen na trgu sv. Ilije kod Donjega Humca blizu Svetoga Ivana na otoku Braču. HD datiraju spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: lupa 22753

102. Žrtvenik Mitri, posvetio Julije Bubalo

Nalazište: Brač

Smještaj: Muzej otoka Brača, Škrip

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima jednostavnu plintu na koju se nastavlja tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

S(oli) I(nvicto) M(ithrae)

Iulius

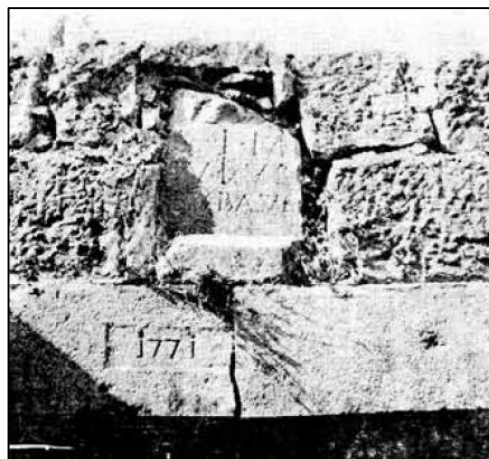
Bubalus

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 3095 i 10102; Zaninović 1967, 54; 2007, 209; Faber, Nikolanci 1985, 24, T. 4,1; HD053176 (04. 09. 2009), EDCS-28400349

Komentar: Spomenik je pronađen 1805. god. u Škripu na Braču. Nalazio se ugrađen u nadvoj dvorišnog ulaza u kuću Krstulović u Škripu.

Fotografija: Faber, Nikolanci 1985, T. 4,1.

103. Žrtvenik Nimfama, posvetio Kvint Silvije Sperat

Nalazište: Brač, Škrip

Smještaj: Italija, privatna zbirka

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Nymphis s(acrum)

Q(uintus) Silvius Spe(ratus)

cent(urio) coh(ortis) I Belg(arum)

curagens theatri

d(onum) d(edit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 3096; Gabričević 1952, 158; Zaninović 1967, 55; 2007, 209; Perinić Muratović 2003, 152, kat. br. 9.1; Matijević 2011, 194 – 196; HD061109 (02. 11. 2015); EDCS-28400350

Komentar: Spomenik se do sredine 18. st. nalazio in situ u blizini sela Škrip kada je prenesen u Italiju. Posvetio ga je centurion kohorte I. Belgarum, koji je bio nadzornik pri gradnji teatra.

104. Žrtvenik Veneri, posvetila Lolija Kvinta

Nalazište: Brač, Postira

Smještaj: Župni ured u Postirima

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 50 cm, šir. 30 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Veneri Aron(i?)

ae posuit Lo

llia Quinta

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Jelinčić, Perinić Muratović 2010, 198 – 2013, sl. 7 – 8.

Komentar: Spomenik je pronađen 2003. god. tijekom zaštitnog arheološkog istraživanja na mjestu Pastoralnog centra u Postirima, jugozapadno od ranokršćanske bazilike sv. Ivana.

Fotografija: Jelinčić, Perinić Muratović 2010, 198, sl. 7.

11.2.4 Bribir

105. Žrtvenik Silvanu, posvetio Lucije Julije Restitut

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. A7321, N538

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 13 cm, šir. 10,5 cm, deb. 9,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je gornji dio spomenika, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u četiri reda, od kojih su danas djelomično sačuvana prva tri.

Natpis:

L(ucius) Iulius

Restitutus

Silvano

sacrum

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9883; Bulić 1899d, 178, br. 145; Suić 1952b, 245 – 246, br. 31; Medini 1973, 121, bilj. 180; ILJug 821; Kurilić 1999, kat. br. 2368; Perinić Muratović 2008, 20, kat. br. III.1.9; Zović, Kurilić 2015, 443, kat. br. 162; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.9; HD034372 (19. 09. 2011); EDCS-10000833; lupa 22934

Komentar: Danas je sačuvan samo gornji dio spomenika, no s obzirom da Mommsen donosi cijeli natpis pretpostavlja se da je pronađen cjelovit.

Fotografija: lupa 22934

106. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. A7337, N528

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 18,5 cm, šir. 11,3 cm, deb. 10,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

Silva[no]

sacrum

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 243 – 244, br. 25; ILJug 820; Kurilić 1999, kat. br. 2636; Perinić Muratović 2008, 20, kat. br. III.1.8; Zović, Kurilić 2015, 443, kat. br. 163; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.8; HD034371 (19. 09. 2011); EDCS-10000832; lupa 22943

Komentar: Spomenik je pronađen u Bribiru, a 1946. god. je prenesen u Arheološki muzej u Zadru.

Fotografija: lupa 22943

107. Žrtvenik Silvanu, posvetio Gaj Egnacije Rogat

Nalazište: Bribir, Bribirske Mostine

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 43, A7317

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 24 cm, šir. 20 cm, deb. 11,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

C(aius) Egnatius

Rogatus Sil

vano v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bersa 1902b, 143; Medini 1973, 121, bilj. 180; ILIug 2823; Kurilić 1999, kat. br. 2703; Perinić Muratović 2008, 20, kat. br. III.1.10; Zović, Kurilić 2015, 445, kat. br. 182; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.10; HD035405 (22. 09. 2011); EDCS-10101847; lupa 22940

Fotografija: lupa 22940

108. Žrtvenik Silvanu, posvetila Klaudija Saturnina

Nalazište: Bribir

Smještaj: Bribirska glavica, lapidarij

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je cilindričnim pulvinima na rubovima i trokutastim zabatom u sredini. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Silvano

sacrum

Cl(audia) Satur

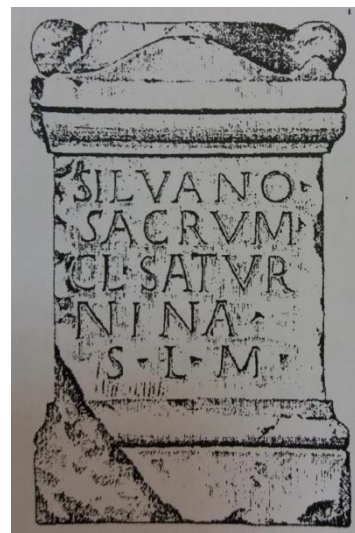
nina

s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Kurilić 1999, kat. br. 2935; Zović, Kurilić 2015, 445, kat. br. 178; HD053938 (09. 08. 2010); EDCS-57200006

Fotografija: Kurilić 1999, kat. br. 2935

109. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 53, N 544

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 47 cm, šir. 23 cm, deb. 10,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (cyma recta) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Nedostaje lijevi rub kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

[Si]lvano

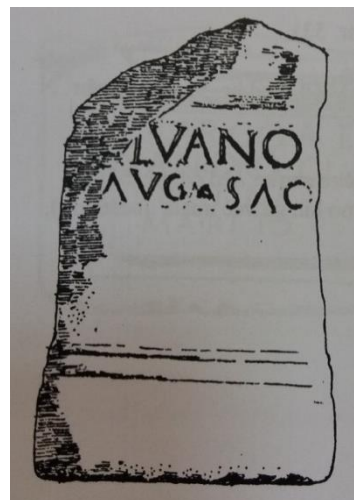
Aug(usto) sac(rum)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Kurilić 1999, kat. br. 2913; Zović, Kurilić 2015, 444, kat. br. 173; EDCS-67500108

Komentar: Spomenik je pronađen 1950. god. u Bribiru.

Fotografija: Kurilić 1999, kat. br. 2913.

110. Žrtvenik Silvanu, posvetio Lucije Aeronije

Nalazište: Bribir

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 23 cm, šir. 15 cm

Natpis:

L(ucius) Aeroni

us Silvano

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

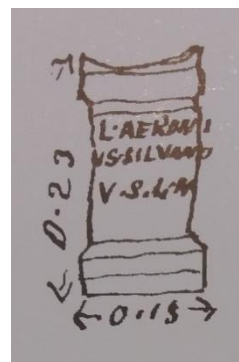
Objavljeno: CIL III 9882; Bulić 1881a, 81, br. 22; Medini 1973, 121, bilj.

180; Marun 1998, 154; Kurilić 1999, kat. br. 2367; Perinić Muratović

2008, 20, kat. br. III.1.11; Zović, Kurilić 2015, 443, kat. br. 161; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.11; HD061582 (11. 08. 2010); EDCS-30301389

Komentar: Spomenik je pronađen 1907. god. ugrađen na kuću gosp. Bože Bjelića u Bribiru.

Fotografija: Marun 1998, 154.

111. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tiberije Klaudije Hesper

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 213, N536

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 35 cm, šir. 21,5 cm, deb. 14,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza i rubovi tijela su oštećeni, dok vrh kruništa spomenika nije sačuvan. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

[I]ov(i) Dep(ulsori)
Ti(berius) Clau[d(ius)]
Hesper
ex visu

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Kurilić 1999, kat. br. 2899; Zović, Kurilić 2015, 445, kat. br. 176; Cesarik, Štrmelj 2016, 237 – 238; EDCS-63400078; lupa 23073

Komentar: Spomenik je pronađen 1950. god. u Bribiru. Kurilić prvi red čita kao *Iovi Op(timo maximo)*, a lupa kao *[I]ov(i) Dep(ulsori)*. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 23073

112. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Bribirska glavica

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 663

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 11 cm, šir. 13,5 cm, deb. 10,3 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i lijevi rub kruništa, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje tankom letvicom. Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem rubovima. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

Iovi Tan(aro)
[-]s Ape[---]
[---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Medini 1976, 188, bilj. 15; Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 197, kat. br. 97; Sinobad 2010, 197, kat. br. 103a; Zović, Kurilić 2015, 445, kat. br. 179; HD072478 (04. 11. 2015); EDCS-59500040

Komentar: Spomenik je pronađen tijekom arheoloških istraživanja Bribirske glavice. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 197, kat. br. 97.

113. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Bribir

Smještaj: Bribirska glavica, lapidarij

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je sedlastog završetka, s cilindričnim pulvinima na rubovima. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Iovi

O(ptimo) M(aximo) v(otum)

[s(olvit?)] (l)ib(ens?) [m(erito?)]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Kurilić 1999, kat. br. 2934; Zović, Kurilić 2015, 445, kat. br. 177; HD053937 (09. 08. 2010); EDCS-57200005

Komentar: T. Burić treći red teksta čita *[s(olvit?)] TIB [m(erito?)]*, no ovdje donosimo restituciju prema Anamariji Kurilić. Zović i Kurilić datiraju spomenik u principat.

Fotografija: Kurilić 1999, kat. br. 2934

114. Žrtvenik Ninfama, posvetila Terencija Sekunda

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. A7484, N 527

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 12 cm, šir. 10,7 cm, deb. 7,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i lijevi rub kruništa, dok baza, donji dio tijela i desni rub kruništa spomenika nedostaju. Krunište započinje dvjema letvicama na koje se nastavlja ravna greda. Vrh kruništa je ukrašen pulvinima na rubovima, od kojih je sačuvan samo lijevi. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

Terentia

T(iti) f(ilia) Secund[a]

Nymphis

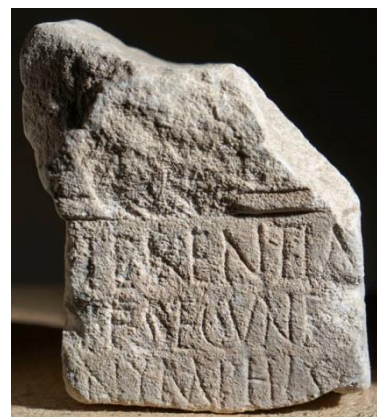
[v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 243, br. 24; Medini 1973, 118, bilj. 153; ILIug 818; Marun 1998, 220; Kurilić 1999, kat. br. 2634; Zović, Kurilić 2015, 443, kat. br. 166; HD034369 (19. 09. 2011); EDCS-10000830; lupa 22935

Komentar: Spomenik je pronađen 1911. god. u jaruzi „Morpolača“ u Bribiru, a 1946. god. je prenesen u Arheološki muzej u Zadru. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 22935

115. Žrtvenik Nimfama, posvetila Julija Tertula

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. A7326, N550

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 25 cm, šir. 16 cm, deb. 14 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Nedostaju lijevi i desni rub baze spomenika, dok je desni rub kruništa otučen. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Iulia

[---] f(ilia) Te[r]tulla

[N]ymp(h)is

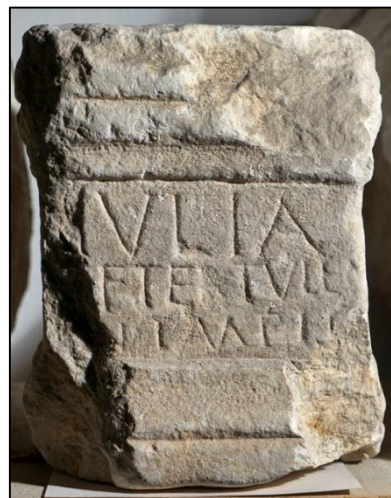
[v(otum)] s(olvit) l(ibens) m(erito)]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 246, br. 34; Medini 1973, 118, bilj. 153; ILJug 817; Kurilić 1999, kat. br. 2633; Zović, Kurilić 2015, 443, kat. br. 165; HD034368 (19. 09. 2011); EDCS-10000829; lupa 22946

Komentar: Spomenik je pronađen u Bribiru, a 1946. god. je prenesen u Arheološki muzej u Zadru. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 22946

116. Žrtvenik Nimfama

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. N541

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 11 cm, šir. 13 cm, deb. 12 cm

Natpis:

[---]

[Ny]mp(h)is

[v(otum)] s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 246, br. 32; ILJug 819; Kurilić 1999, kat. br. 2635; Zović, Kurilić 2015, 443, kat. br. 167; HD034370 (19. 09. 2011); EDCS-10000831

Komentar: Spomenik je pronađen u Bribiru, a 1946. god. je prenesen u Arheološki muzej u Zadru. Zović i Kurilić datiraju spomenik u principat.

117. Žrtvenik Apolonu

Nalazište: Bribir

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 762

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 17,8 cm, šir. 13,2 cm, deb. 11,3 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza i vrh kruništa spomenika nedostaju. Vrh kruništa je ovalnog završetka. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Apollin(i)

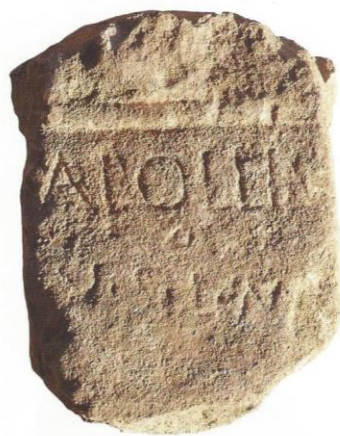
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 211, kat. br. 116; Zović, Kurilić 2015, 445, kat. br. 181; EDCS-59500041

Komentar: Spomenik je pronađen tijekom arheoloških istraživanja Bribirske glavice. Zović i Kurilić datiraju spomenik u principat.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 211, kat. br. 116.

118. Žrtvenik Apolonu

Nalazište: Bribir

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Apollini(?)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Medini 1973, 118, bilj. 159; ILIug 813; Kurilić 1999, kat. br. 2629; Zović, Kurilić 2015, 442, kat. br. 158; EDCS-10000825

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Zović i Kurilić datiraju spomenik u principat.

119. Žrtvenik Janu

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. A7339

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 37 cm, šir. 26 cm, deb. 15 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza je veoma oštećena. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

T(---) Darmo(cus)

Iano

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

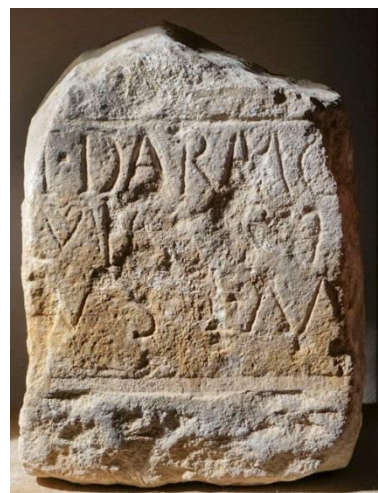
Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 243, br. 23, sl. 4; Medini 1973, 106, bilj. 85; ILIug 815; Kurilić 1999, kat. br. 2631; Sanader 2008a, 177; 2015, 141, bilj. 30; 2016, 131 – 132, kat. br. 8; Zović,

Kurilić 2015, 443, kat. br. 164; HD034366 (19. 09. 2011); EDCS-10000827; lupa 22924

Komentar: Spomenik je pronađen 1951. god. u Bribiru. Sanader spomenik ne smatra žrtvenikom, već votivnom pločom. Zović i Kurilić datiraju ga u rani principat.

Fotografija: lupa 22927

120. Žrtvenik Janu

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. A7489

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 12 cm, šir. 14 cm, deb. 10 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje dvjema letvicama na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

Iano

Patri

sacru[m]

[---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 243, br. 22; Medini 1973, 106, bilj. 85; ILIug 814; Kurilić 1999, kat. br. 2630; Perinić Muratović 2003, 160, kat. br. 13.2; Sanader 2008a, 177; 2015a, 141, bilj. 30; 2016, 132, kat. br. 9; Zović, Kurilić 2015, 444, kat. br. 168; HD034365 (19. 09. 2011); EDCS-10000826

Komentar: Spomenik je pronađen u Bribiru, a 1946. god je prenesen u Arheološki muzej u Zadru. Zović i Kurilić datiraju spomenik u doba principata.

Fotografija: Sanader 2016, 132, sl. 8.

121. Žrtvenik Liberu, posvetio Aurelije

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 250, N592, A7479

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 23 cm, šir. 18,7 cm, deb. 17 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je gornji dio tijela, dok baza, donji tijela i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

Liberu

Patri

[---] *Aurelius*

[---]

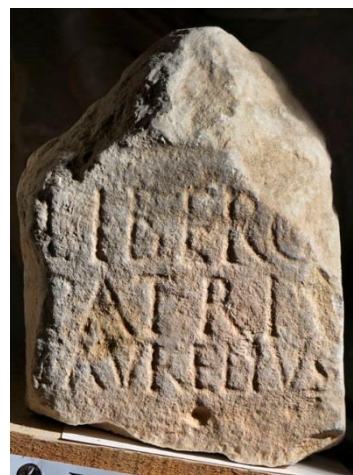
Datacija: 2. st.

Objavljeno: Marun 1998, 153; Kurilić 1999, kat. br. 2897; Jadrić

2007, 122, kat. br. 17; Zović, Kurilić 2015, 445, kat. br. 175; EDCS-63400036; lupa 22945

Komentar: Spomenik je pronađen 1907. godine. Zović i Kurilić datiraju spomenik u kasni principat.

Fotografija: lupa 22945

122. Žrtvenik Liberu

Nalazište: Bribir, Planičnik

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 57

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 39,5 cm, šir. 28,6 cm, deb. 17,4 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s pulvinima na rubovima i stiliziranim trokutastim zabatom u sredini. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Liberu

p(osuit vel -atri)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 206, kat. br. 110; Zović, Kurilić 2015, 445 – 446, kat. br. 183.

Komentar: Spomenik je pronađen u Planičniku, a za Muzej je otkupljen 1976. god. Zović i Kurilić datiraju spomenik u doba principata.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 206, kat. br. 110.

123. Žrtvenik Dijani

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 57, N543

Materijal: mramor

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 42 cm, šir. 23 cm, deb. 13 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i desni rub kruništa spomenika nedostaju. Vrh kruništa je ravan. Natpis je koncipiran u jednom redu.

Natpis:

Dianae

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: ILug 2822; Kurilić 1999, kat. br. 2702; Zović, Kurilić 2015, 442, kat. br. 159; HD035404 (22. 09. 2011); EDCS-10101846; lupa 22927

Komentar: Zović i Kurilić datiraju spomenik u doba principata.

Fotografija: lupa 22927

124. Žrtvenik Izidi, posvetila Recija Marcela

Nalazište: Bribir

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 11748

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 29,5 cm, šir. 19 cm, deb. 13 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s pulvinima ukrašenim volutama na rubovima i stiliziranim trokutastim zabatom u sredini. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Patela je kvadratnog oblika. Natpis je koncipiran u četiri reda, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

Isidi

sac(rum)

Raecia Mar

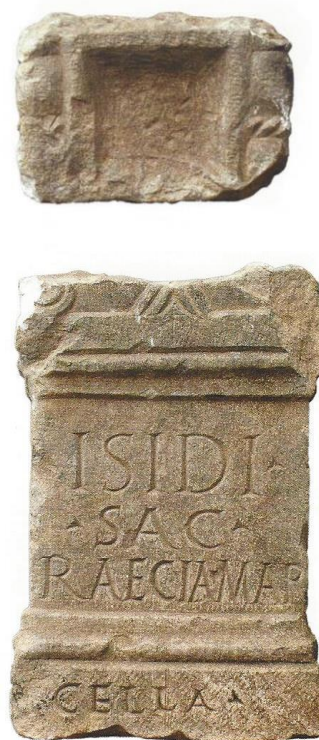
cella

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Kuntić-Makvić 1982; Kurilić 1999, kat. br. 2919; Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 212 – 213, kat. br. 118; Zović, Kurilić 2015, 445, kat. br. 180; ROMIC I, 37, br. 29; HD005428 (06. 11. 2015); EDCS-09001555

Komentar: Spomenik je pronađen 1977. god., a tijekom Domovinskog rata oštećen je u požaru. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 212, kat. br. 118.

125. Žrtvenik Luni

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. N537

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 20 cm, šir. 12 cm, deb. 10 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Nedostaje desni rub baze spomenika. Baza, kojoj nedostaje desni rub, ima plitku plintu koja se tankom letvicom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

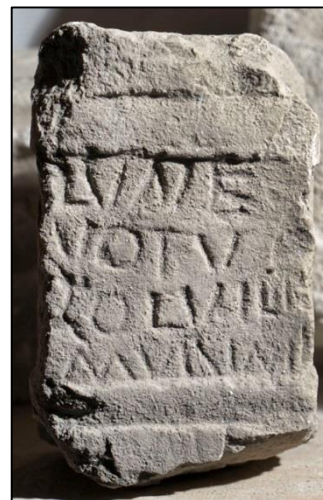
Lun(a)e
votu[m]
solvi(t) lib(ens)
Murine(!)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 245, br. 30, sl. 7; Medini 1973, 116, bilj. 143; ILJug 816; Kurilić 1999, kat. br. 2632; Zović, Kurilić 2015, 443, kat. br. 160; HD034367 (19. 09. 2011); EDCS-10000828; lupa 22947

Komentar: Spomenik je pronađen u Bribiru, a 1946. god. je prenesen u Arheološki muzej u Zadru. Zović i Kurilić datiraju spomenik u kasni principat.

Fotografija: lupa 22947

126. Žrtvenik Trivijama, posvetila Tercija Klaudija

Nalazište: Bribir

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 26 cm, šir. 18 cm, deb. 16 cm

Natpis:

Tertia
Claudia
Trivi(i)s
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Kubitschek 1924, 214, br. 3; ILJug 2824; Marun 1998, 153; Kurilić 1999, kat. br. 2704; Zović, Kurilić 2015, 444, kat. br. 174; HD025903 (06. 08. 2010); EDCS-10101848

Komentar: Spomenik je pronađen oko 1907. god. u Bribiru. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

127. Žrtvenik, posvetila Darmoka Sekunda

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 211, 7485

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 11 cm, šir. 12,5 cm, deb. 8 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je istaknutim akroterijima na rubovima. Natpis sačuvan u tri reda.

Natpis:

Darmoca

Ceunae l(iberta)

Secunda

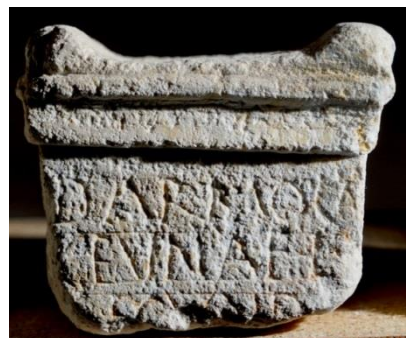
[---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 242, br. 21, sl. 3; ILJug 828; Marun 1998, 220; Kurilić 1999, kat. br. 2642; Zović, Kurilić 2015, 444, kat. br. 172; HD034379 (19. 09. 2011); EDCS-10000840; lupa 22936

Komentar: Spomenik je pronađen 1910. god. u Bribiru, a 1946. god. je prenesen u Arheološki muzej u Zadru. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 22936

128. Žrtvenik, posvetila Mutilia

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. N533, A7316

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 20 cm, šir. 13 cm, deb. 13,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i kruniše, dok baza spomenika nedostaje. Natpisno polje i krunište su veoma oštećeni. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Mutilia

[-] *f(ilia) Maxi*

ma(?) ZICN

[*v(otum)*] *s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 244 – 245, br. 28, sl. 5; ILJug 823; Kurilić 1999, kat. br. 2638; Zović, Kurilić 2015, 444, kat. br. 170; HD034374 (19. 09. 2011); EDCS-10000835; lupa 22938

Komentar: Spomenik je pronađen u Bribiru, a 1946. god. je prenesen u Arheološki muzej u Zadru. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 22938

129. Žrtvenik

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 56, N529

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 11 cm, šir. 15 cm, deb. 12 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Baza je dvostruko profilirana. Natpis je sačuvan u jednom redu.

Natpis:

[--- sa]

cr[um]

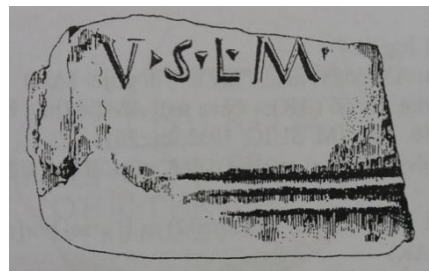
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 244, br. 26; ILIug 824; Kurilić 1999, kat. br. 2639, Zović, Kurilić 2015, 444, kat. br. 171; HD034375 (19. 09. 2011); EDCS-10000836

Komentar: Spomenik je pronađen u Bribiru, a 1946. god. je prenesen u Arheološki muzej u Zadru. Anamarija Kurilić u svojem doktorskom radu donosi crtež spomenika, kojem je sačuvan samo zadnji red natpisa, dok Mate Suić prenosi i dio predzadnjeg reda. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: Kurilić 1999, kat. br. 2639.

130. Žrtvenik, posvetila Ieta Aeronija

Nalazište: Bribir

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 214, N535

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 21 cm, šir. 15 cm, deb. 10 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Nedostaju baza i lijevi ugao kruništa spomenika. Krunište je četverostruko profilirano. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Ieta

Aeronia

C(ai) f(ilia) v(otum) s(olvit) l(ibens) [m(erito)]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 245, br. 29, sl. 6; ILIug 822; Kurilić 1999, kat. br. 2637; Zović, Kurilić 2015, 444, kat. br. 169; HD034373 (19. 09. 2011); EDCS-10000834

Komentar: Spomenik je 1946. god. iz Bribira prenesen u Arheološki muzej u Zadru. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: Kurilić 1999, kat. br. 2637.

11.2.5 Brlog kod Otočca

131. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Julije Sekstilije

Nalazište: Brlog kod Otočca

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. 201

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 25,5 cm, šir. 21,5 cm, deb. 19,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Iul(ius) Sexti

lius b(eneficiarius) co(n)s(ularis)

ex leg(ione) XIII

Gem(ina)

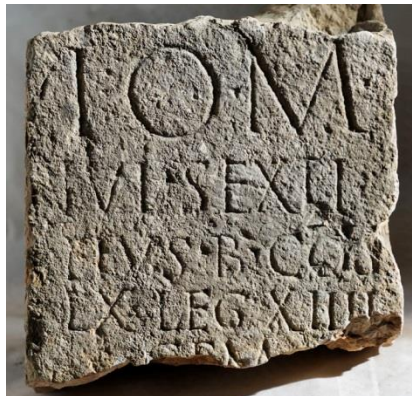
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 10050; Patsch 1899b, 498, br. 13; Brunšmid 1911b, 109 – 110, br. 201; CBFIR 493; Perinić Muratović 2003, 87, kat. br. 1.11; Sinobad 2010, 202, kat. br. 140, Glavaš 2016, 18, sl. 5; EDCS-30400606; lupa 22698

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu gosp. S. Maratovića u Velikim Crkvinama u Brlogu. Posvetio ga je konzularni beneficijarij legije XIII. *Gemina*.

Fotografija: lupa 22698

11.2.6 Cavtat

132. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Cavtat

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

v(otum) s(olvit)

O[---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Štuk 1913, 58; ILIug 1861; Bijadija 2012, 68 – 69; HD034159 (14. 10. 2011); EDCS-10100815

Komentar: Spomenik je pronađen 1911. god. prilikom iskopavanja kod kapele sv. Roka. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

133. Žrtvenik

Nalazište: Cavtat

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---]

sa[crum]

[Q(uintus)] Fulv[ius]

Clem[ens]

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 1739; HD053294 (15. 12. 2008); EDCS-27400579

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.2.7 Cres

134. Žrtvenik

Nalazište: Cres

Smještaj: Osor, lapidarij

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 25 cm, šir. 21 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su lijevi rub baze i donji dio tijela, dok desni rub baze, gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Baza je trostruko profilirana. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

[---]

Servi[l?---]

C(ai) l(ibertus) Fus[---]

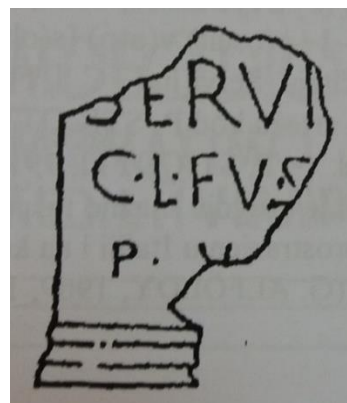
p(osuit) v(oto) [s(oluto)]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: ILJug 2955; Kurilić 1999, kat. br. 2128; Zović, Kurilić 2015, 426, kat. br. 42; HD035316 (14. 11. 2011), EDCS-10101963

Komentar: Spomenik je pronađen u ogradnom zidu polja Cavanelle na otoku Cresu.

Fotografija: Kurilić 1999, kat. br. 2128.

135. Žrtvenik

Nalazište: Cres

Smještaj: ispod gradskog portika u Cresu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 10134; Kurilić 1999, kat. br. 2443; EDCS-31400591

Komentar: Spomenik je položen u zemlji pa se tekst ne može pročitati. Na lijevoj užoj strani prikazani glava bika i ovna, a na desnoj glava ovna

11.2.8 Čačvina kod Trilja

136. Žrtvenik Merкуру

Nalazište: Čačvina kod Trilja

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 28 cm, šir. 23 cm, deb. 21 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

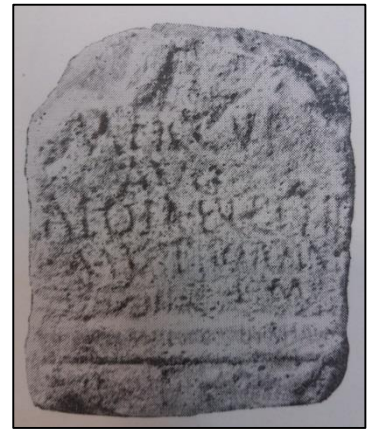
Mercurio

Aug(usto)

Aioia [---]

M[---]T[---]IN

[v(otum) s(olvit)] l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Gabričević 1961–62, 238 – 239, br. 18, sl. 18; ILIug 735; Milošević 1998, 271; Perinić Muratović 2003, 161, kat. br. 15.1; Sanader 2008a, 174; HD034184 (19. 09. 2011); EDCS-10000748

Komentar: Spomenik je pronađen na njivi Roka Bilonjića, između položaja Velike Križine i Tabija, uz cestu koja vodi od Trilja prema sjeveroistoku. Nalazio se u dvorištu Roka Bilonjića u Čačvini, no nakon njegove smrti prodan je, prema navodima mještana, u jedan od obližnjih muzeja. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

Fotografija: Gabričević 1961–62, 238, sl. 18.

11.3.1 Čitluk

137. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Lucije

Nalazište: Čitluk

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Iovi [---]

L(ucius) Se[---]

[---]

Objavljeno: CIL III 2729; Zaninović 1967, 47; 2007, 199; Sinobad 2010, 191, kat. br. 72; HD061979 (20. 09. 2010); EDCS-28300054

Komentar: Spomenik je pronađen na polju obitelji Janković u Čitluku. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

138. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Marko Plaetorije Albano

Nalazište: Čitluk

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2438

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 42 cm, šir. 34,5 – 38 cm, deb. 20 – 24 cm; natp. polje: vis. 22 cm, šir. 34,5 cm; duž. slova: 3,5 – 4,0 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja letvicom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Nedostaje vrh kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

M(arcus) Plaetor

ius Albanus

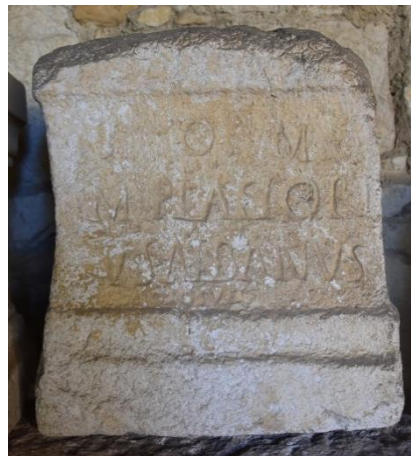
posuit

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 2728; Zaninović 1967, 47; 2007, 199, Medini 1976, 188, bilj. 20; Sinobad 2010, 191, kat. br. 71; HD061978 (20. 09. 2010); EDCS-28300053; lupa 24840

Komentar: Spomenik se nalazio u posjedu gosp. Martina Matlića. Sinobad datira spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

139. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Čitluk

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[I(ovi)] O(ptimo) M(aximo) s(acrum)

Objavljeno: CIL III 13190; Zaninović 1967, 47; 2007, 199; Medini 1976, 188, bilj. 20; Sinobad 2010, 191, kat. br. 70; HD064082 (29. 04. 2011); EDCS-31400278

Komentar: Spomenik je pronađen 1892. god. na položaju Grudine. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

140. Žrtvenik Dijani

Nalazište: Čitluk

Smještaj: Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju, inv. br. RN 60

Materijal: vapnenac

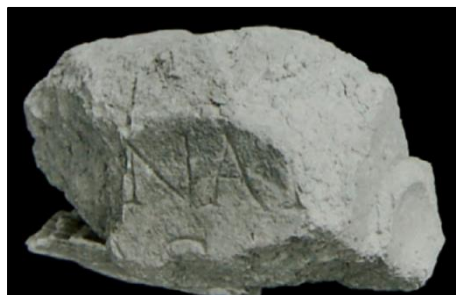
Opis: Sačuvan je samo ulomak desnog dijela natpisnog polja spomenika, na čijoj je užoj bočnoj strani u reljefu prikazana patera.

Natpis:

[Dia]nae

[v(otum)] s(olvit)

[---]

Objavljeno: Milićević Bradač 2009, 59 – 60, sl. 14; HD067915 (07. 08. 2014); EDCS-55701988
Fotografija: Milićević Bradač 2009, 59 – 60, sl. 14.

141. Žrtvenik Heraklu ili Merkuru

Nalazište: Čitluk

Smještaj: Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju, inv. br. RN 28

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana šir. 19 cm, vis. 16,5 cm, deb. 8 cm

Opis: Sačuvan je samo ulomak natpisnog polja spomenika.

Natpis:

[---]

sac(rum) [---]

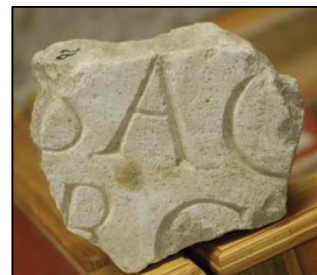
[He]rc[uli?]

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Demicheli 2011, 85, kat. br. 20

Komentar: S obzirom da je sačuvan samo maleni ulomak natpisnog polja, ne možemo sa sigurnošću pripisati ovaj spomenik žrtveniku. Spomenik bi mogao biti posvećen Herkulu ili Merkuru na što upućuju slova rc u donjem retku.

Fotografija: Demicheli 2011, 85, sl. 20

142. Žrtvenik Junoni, posvetio Aurelije Nepot

Nalazište: Čitluk

Smještaj: Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju, inv. br. RN 9

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 59 cm, šir. 29 cm, deb. 30 cm; natp. polje: vis. 38 cm, šir. 29 cm; duž. slova: 5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Nedostaje donji dio spomenika. Krunište započinje dvjema letvicama iznad kojih se nalazi ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u osam redova, od kojih je prvi izveden na kruništu spomenika.

Natpis:

Iun(oni)

Aurel(ius) Ne

pos ob ho(no)r(em)

du(u)mver(atus)

Firmi et

Maximi fi

lior(um)

vo(tum) p(ater?) l(ibens) s(olvit)

Datacija: kraj 2. – poč. 3. st.

Objavljeno: CIL III 9750; Glavinić 1878a, 20, br. 29; Zaninović 1967, 47; 2007, 199; Sanader 2008a, 175; Višić Ljubić 2008, 131, br. 17; HD061975 (20. 09. 2010); EDCS-30100416

Komentar: Spomenik je pronađen 1878. god. HD datiraju spomenik u kraj 2. stoljeća. Višić Ljubić datira spomenik na kraj 2. ili početak 3. stoljeća.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

143. Žrtvenik Liberu

Nalazište: Čitluk

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Libero Aug(usto)

sacrum

L(ucius) Aebutius L(uci) f(ilius)

Ser(gia) Celer aed(ilis)

IIvir i(uri) d(icundo) ex pe[c(unia) p(osuit)]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 2730; HD061980 (20. 09. 2010); EDCS-28300055

Komentar: HD datiraju spomenik u 1. ili 2. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

144. Žrtvenik Nokturnu

Nalazište: Čitluk

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Noctur

no

sac(rum)

Objavljeno: CIL III 9753; Zaninović 1967, 47; 2007, 199; HD061972 (20. 09. 2010); EDCS-30100419

Komentar: Spomenik je pronađen 1881. god. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

145. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Čitluk

Smještaj: Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju, inv. br. RN 32

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 14 cm, šir. 13,5 cm, deb. 10 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je gornji lijevi rub, dok baza, veći dio natpisnog polja i desni dio spomenika nedostaju. Krunište je od natpisnog polja odijeljeno dvostrukom profilacijom, a po sredini kruništa nalazi reljefni ukras u obliku kruga. Natpis je sačuvan u jednom redu.

Natpis:

S(ilvano?) A(ugusto?) [s(acrum?)]

[---]

Objavljeno: Demicheli 2011, 83, kat. br. 16.

Komentar: S obzirom na nevješti način izrade spomenika i slova Dino Demicheli pretpostavlja lokalnu proizvodnju.

Fotografija: Demicheli 2011, sl. 16.

146. Žrtvenik Trivijama, posvetila Titija

Nalazište: Čitluk

Smještaj: Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju, inv. br. RN 6

Materijal: muljika

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 74,5 cm, šir. 30 cm, deb. 33 cm;

natp. polje: vis. 31,5 cm, šir. 29 cm; duž. slova: 3,3 – 4,3 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Nedostaje desni rub kruništa. Vrh kruništa ukrašen je cilindričnim pulvinima na rubovima, od kojih je sačuvan samo lijevi. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Trivii[s]

sac(rum)

Titia Elp[is]

v(otum) l(ibens) p(osuit)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 9755; Bulić 1887b, 25, br. 24; Zaninović 1967, 47; 2007, 199; Višić Ljubić 2008, 133, kat. br. 21; Milićević

Bradač 2009, 71 – 72, sl. 28; HD061971 (18. 02. 2014); EDCS-30100421

Komentar: Spomenik je pronađen 1887. god. za istraživanja fra. Ivana Tonkovića. Posvećen je Trivijama, odnosno trostrukoj Hekati štovanoj na raskršćima. Višić Ljubić datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

147. Žrtvenik Veneri

Nalazište: Čitluk

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[Veneri]

[Ge]netrici

[---]CL[---]

[---]M[---]

Cn(aei) f(ilius?) [---]

[d]omo [---]

N in [---]

[Ae]quitat(is?) [---]

[---]I ex [---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9756; Bulić 1885a, 10; Zaninović 1967, 47; 2007, 199; Sanader 2008a, 173; HD061970 (20. 09. 2010); EDCS-30100422

Komentar: Spomenik je pronađen 1885. god. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

148. Žrtvenik

Nalazište: Čitluk

Smještaj: Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju, inv. br. RN ?

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 19 cm, šir. 11 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je ulomak desnog dijela natpisnog polja spomenika, na čijoj je užoj bočnoj strani u reljefu prikazana baklja. Natpis je sačuvan u tri fragmentarna reda.

Natpis:

[---]

[sacr]um

[---]lius

v(otum) s(olvit) l(ibens)

Objavljeno: Demicheli 2011, 85, kat. br. 19.

Fotografija: Demicheli 2011, 85, kat. br. 19, sl. 19.

149. Žrtvenik

Nalazište: Čitluk

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

L(ucius) Eburnus Tatianus

vot(um) sol(vit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 9757; HD061967 (20. 09. 2010); EDCS-30100423

Komentar: Spomenik je pronađen 1860. god. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

150. Žrtvenik

Nalazište: Čitluk

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---]s Augus[tus ---]

[---]s Valens

[---]s crusto I[---]

Objavljeno: CIL III 13191; Milošević 1891, 68; HD064083 (29. 04. 2011); EDCS-31400279

Komentar: Spomenik je pronađen 1880. god. na mjestu zvanom Megjine ispod terma. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.3.2 Danilo

151. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Danilo, Stari Šematorij

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 111

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 25 cm, šir. 14 – 17, 4 cm, deb. 12,5 – 14 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Oštećen je sa svih strana. Baza ima plintu koja je zakošena prema natpisnom polju. Krunište započinje profilacijom iznad koje se nalazi ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

S(ilvano) V(otum) S(olvit)

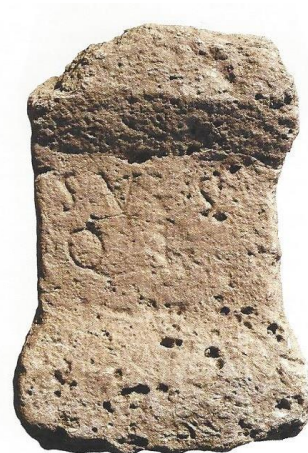
Q(---) P(---)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 201 – 202, kat. br. 103; EDCS-59500035

Komentar: Spomenik je pronađen 1961. god. tijekom arheoloških istraživanja na lokalitetu Danilo – Stari Šematorij.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 201, kat. br. 103.

152. Žrtvenik Silvanu, posvetio Sikanije

Nalazište: Danilo Gornje

Smještaj: Muzej grada Šibenika ?

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 22 cm, šir. 15 cm, deb. 12 cm

Natpis:

[---]

Sican[ius?]

S(ilvano) s(acrum)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Rendić-Miočević 1952, 216 – 217, br. 13; ILIug 788; Zaninović 1967, 49; 2007, 202; Perinić Muratović 2008, 19, kat. br. III.1.5; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.5; HD034271 (19. 09. 2011); EDCS-10000800

153. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Danilo

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Silv(a)no

Atisus

[---] v(otum) m(erito?)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Rendić-Miočević 1951, 50; ILIug 173; Zaninović 1967, 49; 2007, 202; Perinić Muratović 2008, 19, kat. br. III.1.4; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.4; HD033160 (30. 04. 2009); EDCS-10000269

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

154. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Danilo, Grebaštica

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. A89

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 21 cm, šir. 19 cm, deb. 17,5 cm

Natpis:

Silvano

sac(rum)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Dujmović 1954-1957, 124 – 125; ILjug 198; Zaninović 1967, 49; 2007, 202; Perinić Muratović 2008, 19, kat. br. III.1.6; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.6; HD033223 (14. 09. 2011); EDCS-10000290

Komentar: Spomenik je pronađen 1947. god. na groblju u selu Grebaštica kod Šibenika.

155. Žrtvenik Silvanu, posvetio Tit Aurelije Dazije

Nalazište: Danilo

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 11744

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 35,4 cm, šir. 18,1 – 24,3 cm, deb. 20,5 – 24,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja tanka letvica. Vrh kruništa je ravan, s pulvinima ukrašenim rozetom na rubovima i stiliziranim trokutastim zabatom u sredini. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

S(ilvano) D(omestico) s(acrum)

T(itus) Aur(elius) Das(ius)

l(ibens) v(otum) s(olvit)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Rendić-Miočević, Pedišić 2005, 418; sl. 2; Perinić Muratović 2008, 29, kat. br. III.4.3; Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 200, kat. br. 101; Brajković, Krnčević, Podrug 2013, 81; Perinić 2016, 72, kat. br. III.4.3; HD072492 (06. 11. 2015)

Komentar: Spomenik je pronađen 2002. god. u blizini crkvice sv. Danijela u Danilu.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 200, kat. br. 101.

156. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Danilo Gornje, Katuni

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 11745

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 17,3 cm, šir. 16,5 cm, deb. 15 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište je peterostruko profilirano. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

Silvano

Domestico

[---]di [---]

[---]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Rendić-Miočević, Pedišić 2005, 418; sl. 1; Perinić Muratović 2008, 29, kat. br. III.4.2; Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 201, kat. br. 102; Perinić 2016, 72, kat. br. III.4.2.

Komentar: Spomenik je pronađen na lokalitetu Katuni u Danilu Gornjem.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 201, kat. br. 102.

157. Žrtvenik Silvanu, posvetio Anej Cecilije

Nalazište: Danilo

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 6

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 29 cm, šir. 22 cm, deb. 17 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Oštećen je sa svih strana.

Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

S(ilvano) S(ilvestri) M[es(sori)]

s(acrum) Aneius

Caecili

us

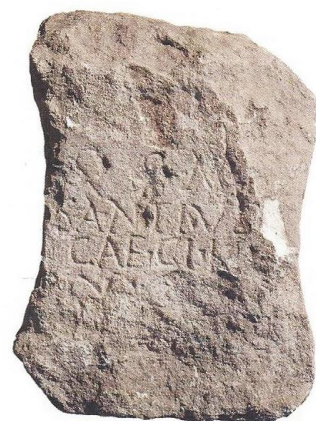
Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Rendić-Miočević 1951, 51; ILlug 175; Zaninović 1967, 49; 2007, 202; Perinić Muratović 2008, 28, kat. br. III.3.4;

Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 202, kat. br. 104; Perinić 2016, 72, kat. br. III.3.4; HD033166 (06. 11. 2015); EDCS-10000271

Komentar: Spomenik je pronađen u Danilu, a za Muzej grada Šibenika otkupljen je 1948. god.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 202, kat. br. 104.

158. Žrtvenik Silvanu, posvetio Plator

Nalazište: Danilo Gornje

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1136

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 24 cm, šir. 16 cm, deb. 15 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja vrh kruništa. Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

S(ilvano) S(ilvestri) Mes(sori)

Pla(tor) l(ibens) p(osuit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9867; Bulić 1886a, 100, br. 65; ILJug 176; Zaninović 1967, 49; 2007, 202; Perinić Muratović 2008, 28, kat. br. III.3.5; Radaljčac 2014, kat. br. 27; Perinić 2016, 72, kat. br. III.3.5; HD033169 (20. 10. 2008); EDCS-30301376

Komentar: Spomenik je pronađen u 1886. god. Danilu Gornjem.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

159. Žrtvenik Silvanu, posvetio Maksim Germanik

Nalazište: Danilo

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 21,5 cm, šir. 15 cm, deb. 12 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je veći dio tijela s natpisnim poljem, dok baza, lijeva strana natpisnog polja i krunište spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

[S(ilvano)] S(ilvestri) s(acrum)

[Ma]ximus

[Ger]mani

ci l(ibertus)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Rendić-Miočević 1951, 53, sl. 3; 1956, 241, sl. 2; ILJug 174; Zaninović 1967, 49; 2007, 202; Perinić Muratović 2008, 28, kat. br. III.3.3; Perinić 2016, 72, kat. br. III.3.3; HD033163 (14. 09. 2011); EDCS-10000270

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

Fotografija: Rendić-Miočević 1956, 241, sl. 2.

160. Žrtvenik Silvanu, posvetio Tit

Nalazište: Danilo Gornje

Smještaj: Muzej grada Šibenika

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 10 cm, šir. 22,5 cm, deb. 19 cm

Natpis:

S(ilvano) S(ilvestri) [s(acrum)]

T(itus) Cai f(ilius?)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Rendić-Miočević 1952, 216, br. 12; ILIug 789; Zaninović 1967, 49; 2007, 202; Perinić Muratović 2008, 29, kat. br. III.3.6; Perinić 2016, 72, kat. br. III.3.6; HD034272 (19.09.2011); EDCS-10000801

161. Žrtvenik Silvanu, posvetio Turanije

Nalazište: Danilo Gornje

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. A 885

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 21,5 cm, šir. 17,5 cm, deb. 14 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je gornji dio tijela s natpisnim poljem, dok baza i donji dio tijela nedostaju. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

Vern(a)

[Tu]ran[ius]

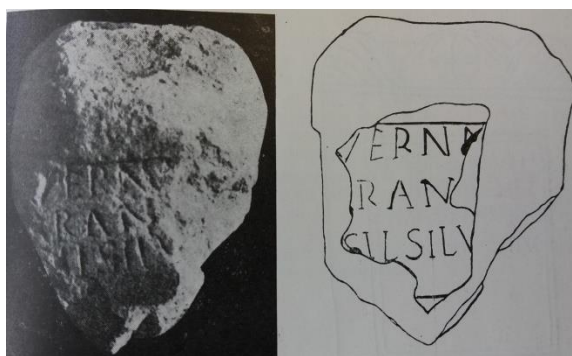
Sil(vano) Silv[estri]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Ratković 1962, 232 – 233, br. 8, sl. 8; Zaninović 1967, 49; 2007, 202; ILIug 790; Perinić Muratović 2008, 29, kat. br. III.3.7; Perinić 2016, 72, kat. br. III.3.7; HD034273 (19.09.2011); EDCS-10000802

Komentar: Spomenik je pronađen na njivi gosp. Mate Marjana na predjelu Laguše.

Fotografija: Ratković 1962, 233, sl. 8.

162. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Pinso Germanik

Nalazište: Danilo

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 2

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 52,5 cm, šir. 27,4 – 32,3 cm, deb. 22 – 26,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja dvjema tankim letvicama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvjema tankim letvicama na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s kvadratnim udubljenjem za žrtvu. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

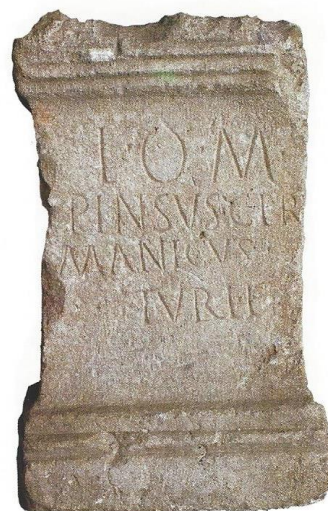
I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Pinsus [G]er

manicus

Turi [f(ilius)]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Rendić-Miočević 1951, 53; 1956, 238; ILJug 171; Zaninović 1967, 49; 2007, 201; Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 196, kat. br. 96; Sinobad 2010, 195, kat. br. 97; Brajković, Krnčević, Podrug 2013, 80; HD033154 (06. 11. 2015); EDCS-10000267

Komentar: Spomenik je pronađen 1948. god. prilikom radova na gradnji vodovoda, nedaleko od crkve sv. Danijela i seoskog groblja u Danilu. Sinobad datira spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 196, kat. br. 96.

163. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Varon

Nalazište: Danilo, Stari šematorij

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 18

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 29 cm, šir. 15 – 20 cm, deb. 14 – 16,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza i krunište spomenika su veoma otučeni. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Varro

f(ieri) v(ivens) c(uravit) t(itulum)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 198 – 199, kat. br. 99; Sinobad 2010, 195, kat. br. 97a; Brajković, Krnčević, Podrug 2013, 80; HD072473 (04. 11. 2015); EDCS-59500034

Komentar: Spomenik je pronađen 1958. god. tijekom arheoloških istraživanja na lokalitetu Danilo – Stari šematorij. Sinobad datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 198, kat. br. 99.

164. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Danilo Gornje, Katuni

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Apludu[s ---]

S patr[---]i[---]

don[...]ini filiu[s]

[---]magi[---]ro

PVB

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 6410 i 9865; Zaninović 1967, 49; 2007, 201; Medini 1976, 188, bilj. 22; Sinobad 2010, 195, kat. br. 94, 95; HD061862 (13. 09. 2010); EDCS-30600021

Komentar: Mommsen različito čita treći red natpisa. Javljaju se varijante *Mevertens* Pla i *S patr[.]i[.]*. Sinobad datira spomenik u 2. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

165. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Aurelije Plator

Nalazište: Danilo Gornje, Katuni

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
sac(rum)
Aurelius
P(l)at(or) b[---]

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 9866; Bulić 1886a, 101, br. 66; Zaninović 1967, 49; 2007, 201; Medini 1976, 188, bilj. 22; Sinobad 2010, 195, kat. br. 96; HD062003 (21. 10. 2010); EDCS-30301375
Komentar: Spomenik je pronađen 1884. god. na lokalitetu Katuni u Danilu Gornjem. Mommsen je zapisao kako se spomenik nalazi u kući Vučenović. Sinobad datira spomenik u 3. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

166. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Arije

Nalazište: Danilo Gornje, Cukovač

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
C(aius) Arrius
Agaeviv[us]
fec(it)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 2767; Zaninović 1967, 48; 2007, 201; Medini 1976, 188, bilj. 22; Sinobad 2010, 194, kat. br. 92; HD062410 (19. 10. 2010); EDCS-28300096
Komentar: Mommsen je zapisao kako se spomenik nalazi kod gosp. Mateja Raka. HD datiraju spomenik u 1. ili 2. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

167. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Danilo Gornje, Katuni

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
Sac(rum)
lettus
Dasantis

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 2768; Zaninović 1967, 48; 2007, 201; Medini 1976, 188, bilj. 22; Sinobad 2010, 194, kat. br. 93; HD062408 (19. 10. 2010); EDCS-28300097
Komentar: Spomenik je pronađen 1884. god. na lokalitetu Katuni u Danilu Gornjem. Mommsen je zapisao kako se spomenik nalazi u kući Vučenović. Sinobad datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

168. Žrtvenik Trivijama, posvetio Aulo Larcije Klemens

Nalazište: Danilo

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1134

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 25 cm, šir. 15,5 cm, deb. 13,5 cm; natp. polje: vis. 12,5 cm, šir. 12,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

A(ulus) Larcius

Clemens

Trivi(i)s

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9869; Bulić 1886a, 99, br. 63; Zaninović 1967, 49; 2007, 202; Medini 1973, 120, bilj. 168; HD061859 (13. 09. 2010); EDCS-30301378
Komentar: Spomenik je pronađen 1886. god. u Danilu. Arheološkom muzeju u Splitu darovao ga je gosp. Stefano Zlatović. HD datiraju spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

169. Žrtvenik Mitri, posvetio Komicije

Nalazište: Danilo Gornje

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 12101

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 19,5 cm, šir. 20,5 cm, deb. 20 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i desni rub kruništa, dok baza, donji dio tijela i lijevi rub kruništa spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

D(eo) Invict[o]

Com[inius?]

[---]

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Rendić-Miočević 1952, 216, br. 11; Zaninović 1967, 49; 2007, 202; ILIug 787; Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 211, kat. br. 117; Brajković, Krnčević, Podrug 2013, 82; ROMIC I, 86, br. 3; HD034270 (06. 11. 2015); EDCS-10000799
Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 211, kat. br. 117.

170. Žrtvenik Velikoj Majci

Nalazište: Danilo

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. AO 782

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 11,8 cm, šir. 26,7 cm, deb. 32,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je ulomak tijela s natpisnim poljem, dok baza, veći dio natpisnog polja i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u jednom redu.

Natpis:

[Ma]tri Magn[ae-]

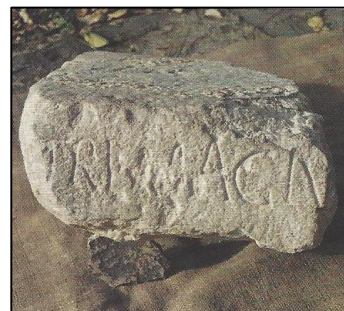
[---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: ROMIC I, 129, br. 20.

Komentar: Spomenik je pronađen 1958. god. u toru kuće Stipe Vučenovića u Danilu.

Fotografija: ROMIC I, 153, sl. 20.

171. Žrtvenik, posvetio Tit Silvan

Nalazište: Danilo

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1135

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 31 cm, šir. 18 cm, deb. 17 cm; natp. polje: vis. 13,5 cm, šir. 15 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja dvjema letvicama iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvjema letvicama na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

T(ito) Silvan

o aram

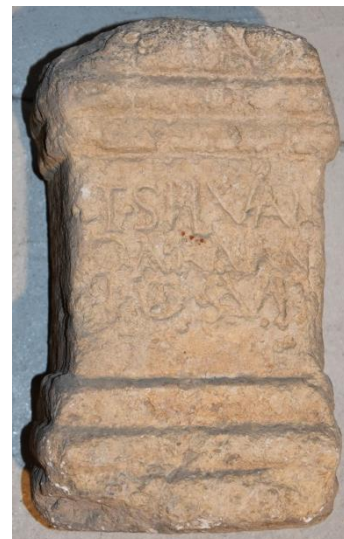
posuit

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9868; Bulić 1886a, 100, br. 64; Zaninović 1967, 49; 2007, 202; HD061860 (13. 09. 2010); EDCS-30301377

Komentar: Spomenik je pronađen 1886. god. u Danilu. Arheološkom muzeju u Splitu darovao ga je gosp. Stefano Zlatović. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

172. Žrtvenik

Nalazište: Danilo

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 34 cm, šir. 17,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo s natpisnim poljem, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

Mac[---]

Planus

Verzu[l]

us [--] et

Paio Ter

minio

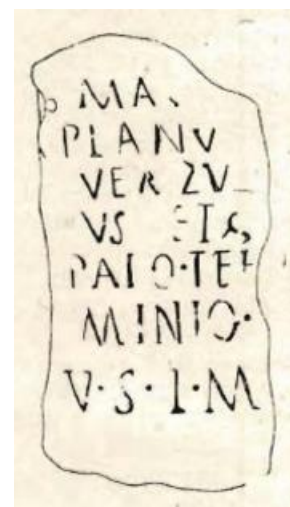
v(otum) s(olverunt) l(ibentes) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Rendić-Miočević 1951, 61; ILJug 172; HD033157 (14. 09. 2011); EDCS-10000268

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

Fotografija: Rendić-Miočević 1951, sl. 10.

11.3.3 Dicmo

173. Žrtvenik Diani

Nalazište: Dicmo, Kokani

Smještaj: Muzej Cetinske krajine, Sinj, MCK-8-1763

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 41 cm, šir. 25 cm, deb. 19 cm; natp. polje: vis. 20,5 cm, šir. 11,5 cm; duž. slova: 2,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza je otučena. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubu. Otučen je lijevi rub kruništa. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

D(ianae) A(ugustae) s(acrum)

T(itus) R(---) S(---)

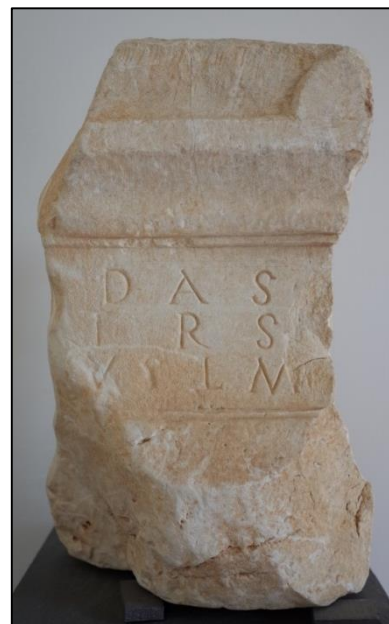
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Milošević 1998, 229, sl. 373; Milićević Bradač 2009, 58 – 59, sl. 13; HD067914 (07. 08. 2014)

Komentar: Spomenik je pronađen u zaseoku Kokani kraj Dicma u ogradbi Marka Jokića. HD datiraju spomenik u drugu polovicu 1. stoljeća.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

11.3.4 Dobropoljci kod Benkovca

174. Žrtvenik Dijani, posvetio Tit Julije

Nalazište: Dobropoljci

Smještaj: Arheološki muzej u Zadru, inv. br. A-7482

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 28 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

T(itus) Iulius

Dianae

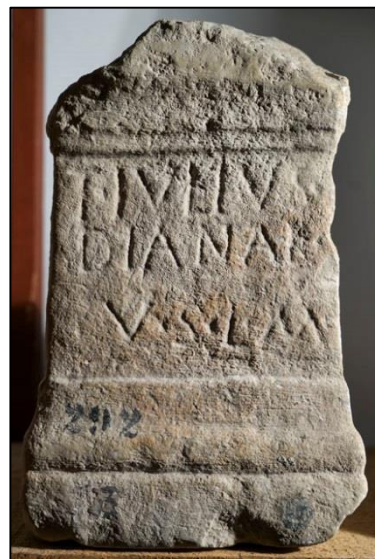
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 13993; Bulić 1900c, 159; Medini 1973, 116, bilj. 146; Kurilić 1999, kat. br. 2481; Zović, Kurilić 2015, 442, kat. br. 157; HD058062 (30. 10. 2009); EDCS-31900020; lupa 22939

Komentar: Spomenik je pronađen 1894. god. u Dobropoljcima kod Benkovca. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 22939

175. Žrtvenik, posvetio Gaj Atilije Makedo

Nalazište: Dobropoljci

Smještaj: Arheološki muzej u Zadru, inv. br. A-7329

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 20,5 cm, šir. 16 cm, deb. 13 cm, natp. polje: vis. 8 cm, šir. 13,8 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja s tri letvice iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje s tri tanke letvice iznad kojih je vrh kruništa, sistaknutim akroterijima na rubovima. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

C(aius) Atilius

Macedo

v(otum) s(olvit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9902; Glavinić 1882, 33, br. 4; Kurilić 1999, kat. br. 2371; Zović, Kurilić 2015, 442, kat. br. 153; HD061479 (02. 08. 2010); EDCS-30301402; lupa 23170

Komentar: Spomenik je pronađen na položaju između Dobropoljaca i Nunića, kod Kistanja, na području burnumskog teritorija. Anamarija Kurilić (1999, kat. br. 2371) donosi crtež iz inventarne knjige Arheološkog muzeja u Zadru prema kojemu djelomično možemo rekonstruirati izgled zavjetnog žrtvenika. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 23170

11.3.5 Donji Kašić kod Benkovca

176. Žrtvenik Nimfama

Nalazište: Donji Kašić kod Benkovca

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, A 7278; N582

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 25 cm, šir. 16 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja je zakošena prema tijelu spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje ravnom gredom (*fascia*) na koju se nastavlja vrh kruništa ukrašen trokutastim zabatom u sredini i stiliziranim akroterijima na rubovima. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Nimfi

s(!) A(ugustis) s(acrum)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 241, br. 17; ILIug 866; Zović, Kurilić 2015, 432, kat. br. 82; HD034502 (19. 09. 2011); EDCS-10000877; lupa 22942

Komentar: Spomenik je pronađen 1949. god. u Donjem Kašiću kod Benkovca. Zović i Kurilić datiraju spomenik u principat.

Fotografija: lupa 22942

11.3.6 Dragović kod Vrlike

177. Žrtvenik Silvanu, posvetio Tit/Tiberije Aurelije Kvint

Nalazište: Dragović kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Silvano

Aug(usto)

T(itus/iberius)

Aur(elius)

Quint(us)

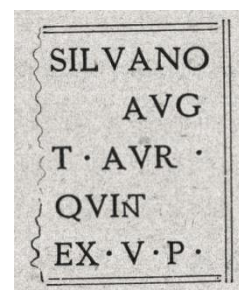
ex v(oto) p(osuit)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 9813; Stanić 1890b, 182; Patsch 1899a, 100, br. 44; 1900, 146, br. 44; Perinić Muratović 2008, 26, kat. br. III.2.17; Perinić 2016, 71, kat. br. III.2.17; HD057876 (28. 10. 2009); EDCS-30200162

Komentar: P. Stanić navodi kako se spomenik nalazi uzidan na zidu manastirske crkve u Dragoviću, odakle je donesen kao građa s rimskog groblja poviše manastira. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

Fotografija: Stanić 1890b, 182.

11.3.7 Dugi otok

178. Žrtvenik Herkulu

Nalazište: Dugi otok, Sali

Smještaj: Sali, župni dvor

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 30 cm, šir. 23 cm, deb. 18 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su otučena baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

[---]T[itius?] Arthin(us)

(centurio?) (cohortis milliariae?) v(oto?) s(uscepto?)

Her(culo) v(otum) s(olvit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Kurilić 1994, 234, br. 42, sl. 2; 1999, kat. br. 2817;

Zović, Kurilić 2015, 429, kat. br. 69, HD051716 (13. 12. 2011);

EDCS-00380815

Komentar: Spomenik je pronađen 1922. god. uz srednjovjekovnu crkvu sv. Ivana u Stivanjem polju kod Sali na Dugom otoku. Zavjetni žrtvenik ili postolje kipa.

Fotografija: Kurilić 1994, sl. 2.

11.3.8 Đevrske kod Knina

179. Žrtvenik Liberu

Nalazište: Đevrske kod Knina

Smještaj: Arheološki muzej u Zadru, inv. br. A-7318

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 25,5 cm, šir. 15 cm, deb. 10 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja visokom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Liberu

Patri

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

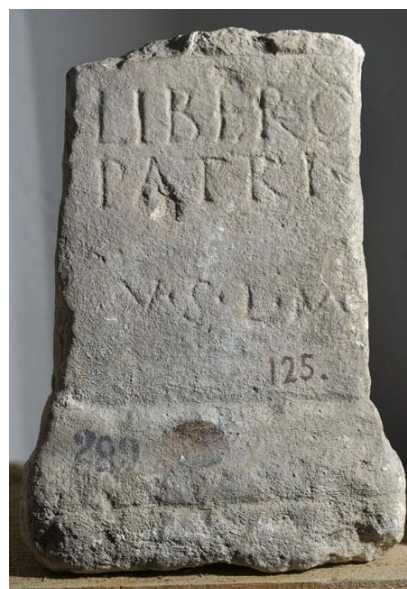
Objavljeno: Bersa 1902b, 143; Medini 1973, 111, bilj. 113;

ILug 2890; Kurilić 1999, kat. br. 2740; Jadrić 2007, 124, kat.

br. 19; Zović, Kurilić 2015, 441, kat. br. 148; HD035673 (02. 02. 2011); EDCS-10101906; lupa 22932

Komentar: Spomenik je pronađen 1902. god. uzidan u zid kuće Mile Madića u selu Đevrske kod Knina, na području burnumskog teritorija.

Fotografija: lupa 22932

11.3.9 Galovac kod Zadra

180. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Galovac kod Zadra

Smještaj: Galovac, inv. br. G338

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 62 cm, šir. 49 cm, deb. 30 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su oštećena baza i dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

[---]

I Mac(edonica) le[g(io)]

[I]ovi O(ptimo) M(aximo)

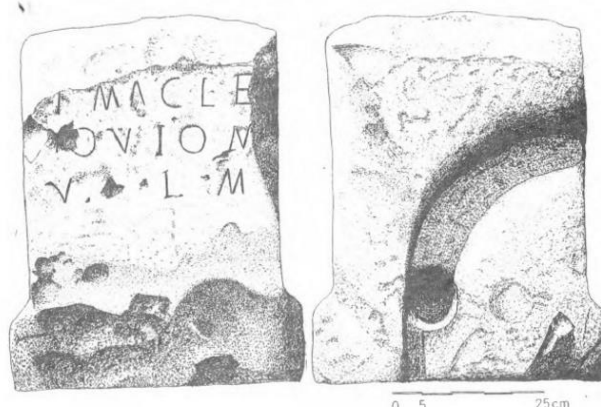
v(otum) [s(olvit)] l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Belošević 1990, 234, T. IV; Kurilić 1999, kat. br. 2744; Zović, Kurilić 2015, 430, kat. br. 72; HD053934 (23. 03. 2009); EDCS-57200004

Komentar: Spomenik je pronađen 1989. god. prilikom arheoloških istraživanja na lokalitetu Crkvina u Galovcu. S obzirom da spomenik nije sačuvan u cjelosti nije sigurno da li ga je posvetio vojnik legije I. *Macedonica* ili cijela legija.

Fotografija: Belošević 1990, T. IV.

181. Žrtvenik Liberu, Junoni i Silvanu, posvetio Kvint Septimije Nazo

Nalazište: Galovac kod Zadra

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 349

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 34 cm, šir. 26 cm, deb. 22 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Nedostaje lijevi rub kruništa spomenika. Vrh kruništa je ravan, s pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Q(uintus) Septimius Naso

Libero Patri et

Iunonibus et Silvan[o]

concilio deorum

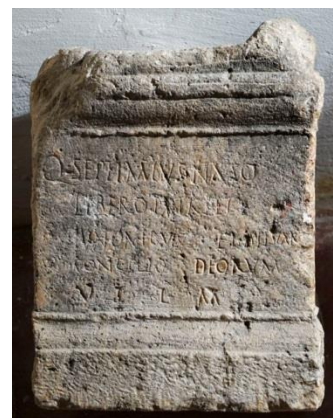
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Kurilić 1999, kat. br. 2119; Jadrić 2007, 112 – 113, kat. br. 11; Perinić Muratović 2008, 32, kat. br. III.5.3; Zović, Kurilić 2015, 430, kat. br. 71; Perinić 2016, 73, kat. br. III.5.4; EDCS-63400070; lupa 23061

Komentar: Spomenik je pronađen 1981. god. u Galovcu kod Zadra.

Fotografija: lupa 23061

11.3.10 Gardun

182. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Elije Barbarije

Nalazište: Gardun

Smještaj: Muzej Cetinske krajine, MCK-AZ-514

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 82,5 cm, šir. 44 cm, deb. 28 cm; natp. polje: vis. 36 cm, šir. 38,5 cm; duž. slova: 4 – 5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u četiri reda. Unutar slova sačuvani su tragovi crvene boje.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Aelius

Barbarius

l(ibens) p(osuit)

Datacija: 2. pol. 2. st.

Objavljeno: Demicheli 2011, 80, kat. br. 11.

Komentar: Spomenik je pronađen na Gardunu na sjeveroistočnoj padini brda, a za Muzej je otkupljen od supruge pok. Petra Tadinca. Prema Dinu Demicheliju (2011, 80) izrada žrtvenika upućuje na lokalnu produkciju.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

183. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Gardun

Smještaj: Muzej triljskog kraja

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 35 cm, šir. 22,5 cm, deb. 20 cm; duž. slova: 3,5 – 4,3 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i dio kruništa, dok baza, donji dio tijela i lijevi rub kruništa nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je sačuvan u četiri reda.

Natpis:

[I(ovi)] O(ptimo) M(aximo)

[---]aicus

[sig]n(ifer) co(ho)r

[tis V]III v[ol(untariorum)]

[---]

Datacija: kraj 2. ili prva polovica 3. st

Objavljeno: Tončinić 2004, 151, tab. 1; Sinobad 2010, 190, kat. br. 69; HD050511 (04. 11. 2015); EDCS-34100136

Komentar: Spomenik je Muzeju triljskog kraja darovao gosp. Ante Kutleša 2004. god.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

184. Žrtvenik Jupiteru i Geniju

Nalazište: Gardun

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 111 cm, šir. 42 cm, deb. 27 cm; natp. polje: vis. 62 cm, šir. 41 cm; duž. slova: 4 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Natpis je koncipiran u jedanaest redova, od kojih je prvi izveden na kruništu spomenika. Natpis:

I(ovi) [O(ptimo)] M(aximo)

et G[e]nio

M(arcus) Ipp[ius] L(uci) f(ilius)

Stel(atina tribu) (domo) B[ene]vento

Vitali[s] (centurio) coh(ortis)

VIII vol(untariorum) [Phi/lippiana]

v(otum) l(ibens) p(osuit) [i]mp(eratore) d(omino) n(ostro)

[Philippo] et

Titiano co(n)s(ulibus)

III Non(as) Ianua[rias]

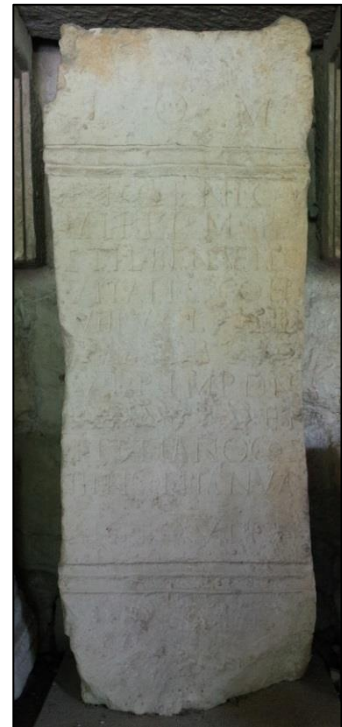
sig(no) Equit[ii]

Datacija: 245. god.

Objavljeno: CIL III 2706 i 9724; Zaninović 1967, 46; 2007, 198; Alföldy 1969, 90, 330; Medini 1976, 188, bilj. 24; Spaul 2000, 36; Perinić Muratović 2003, 111, kat. br. 1a.3; Sinobad 2010, 190, kat. br. 66; HD058589 (14. 06. 2012); EDCS-28300032; lupa 24853

Komentar: Žrtvenik Jupiteru i Geniju posvećen je tri dana prije januarskih nona, za konzulata cara Filipa i Tacijana. S obzirom da su none označavale peti ili sedmi dan u mjesecu, spomenik je nesumnjivo posvećen 2. ili 4. januara 245. godine.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

185. Žrtvenik Fortuni

Nalazište: Gardun

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[F]or<t>una

F Aug(ustae) sac(rum)

[--]OSOIR

[--]II v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 13186; Bulić 1892b, 67, br. 43; HD064079 (29. 04. 2011); EDCS-31400957

Komentar: Spomenik je pronađen 1891. god. HD datiraju spomenik u 1. ili 2. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

186. Žrtvenik Geniju

Nalazište: Gardun

Smještaj: Muzej triljskog kraja

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 15,6 cm, šir. 12,4 cm, deb. 10 cm; duž. slova: 4,0 – 4,2 cm

Opis: Sačuvan je lijevi rub spomenika i gornji rub natpisnog polja, dok baza, veći dio natpisnog polja i krunište spomenika nedostaju.

Natpis:

Gen[io]

[---]

Objavljeno: Tončinić 2003, 265, kat. br. 15, T.2.1; HD045053 (04. 07. 2008); EDCS-30101159

Fotografija: M. Vukov, 2015.

187. Žrtvenik Minervi, posvetio Lucije Sulpicije Prokul

Nalazište: Gardun

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3315

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 82,5 cm, šir. 28,5 cm, deb. 21 cm; natp. polje: vis. 38,5 cm, šir. 23,5 cm; duž. slova: 2,5 – 3 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvostrukom S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u deset redova, od kojih je prvi red izveden na kruništu spomenika.

Natpis:

Minervae Aug(ustae) s(acrum)

L(ucius) Sulpici

us Procu

lus act(u)a

rius coh(ortis)

VIII vol(untariorum) ex

adiutore

cornicu

lariorum

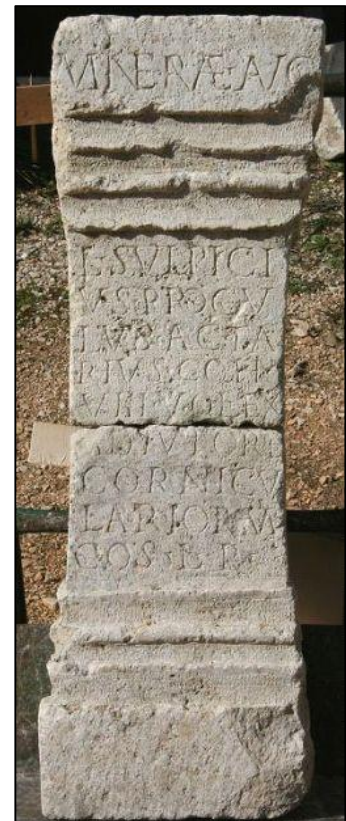
co(n)s(ularis) l(ibens) p(osuit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bulić 1903b, 129; Zaninović 1967, 46; Alföldy 1969, 124, 275; ILJug 1947; Spaul 2000, 36; Perinić Muratović 2003, 162, kat. br. 16.1; Zaninović 2007, 198; Matijević 2009, 49, 50; HD033012 (18. 10. 2011); EDCS-10100889

Komentar: Spomenik je pronađen 1903. god. na Gardunu u zbirci gosp. Pavla Pezelja. Posvetio ga je činovnik (*actarius*) kohorte VIII. *Voluntariorum* koji je nekad služio i kao pomoćnik konzularnog kornikularija.

Fotografija: Arheološki muzej u Splitu

188. Žrtvenik Nimfama

Nalazište: Gardun

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1543

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 21 cm, šir. 13 cm, deb. 14,5 cm;

natp. polje: vis. 11,5 cm, šir. 13 cm; duž. slova: 3 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je lijevi rub spomenika i gornji rub tijela, dok baza i desni rub tijela i kruništa spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

Nymp[his(?)]

RAE[---]

IM[---]

[---]

Objavljeno: CIL III 9731; Bulić 1889d, 179, br. 152; HD058837 (18. 01. 2010); EDCS-30100401

Komentar: Spomenik je pronađen 1889. god.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

189. Žrtvenik

Nalazište: Gardun

Smještaj: zaseok Banići na Gardunu, kuća Mladena Banića

Materijal: mramor

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 34,5 cm, šir. 29,5 – 35,5 cm,

deb. nepoznato, natp. polje: najveća sačuvana vis. 24,3 cm, šir. 29,5 cm; duž. slova: 2,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Sačuvani su baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u jednom redu.

Natpis:

[---]

v(otum) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 02707; HD058868 (19. 01. 2010); EDCS-28300033

Komentar: Spomenik je ugrađen u pročelje kamene kuće u zaseoku Banići na Gardunu.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

190. Žrtvenik

Nalazište: Gardun

Smještaj: Gardun, groblje sv. Petra

Materijal: mramor

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 33 cm, šir. 23 cm, deb. nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Sačuvani su baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u jednom redu.

Natpis:

[---]

Objavljeno: neobjavljeno

Komentar: Spomenik je ugrađen na pročelje kamene mrtvačnice uz crkvu sv. Petra na Gardunu.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

11.3.11 Hrvace

191. Žrtvenik

Nalazište: Hrvace, Mali Krinj

Smještaj: Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju, inv. br. RN 37

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 30 cm, šir. 20 cm, deb. 14 cm; duž. slova: 2 – 4 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja polukružnom profilacijom (*torus*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Vrh otučenog kruništa je bio ukrašen pulvinima, od kojih je sačuvan onaj desni. Pulvini su bili cilindričnog oblika i protezali su se cijelom debljinom uzglavnice. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

[---]

Laelia

Tertulla

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Milošević 1998, 151; Demicheli 2011, str. 83 – 84, kat. br. 17.

Komentar: Spomenik je pronađen 1976. god. u zaseoku Mali Krinj kod Hrvaca, prigodom proširenja odvodnog kanala iz jezera.

Fotografija: Demicheli 2011, sl. 17.

11.3.12 Ivoševci

192. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Koran

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-298

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 33,5 cm, šir. 11,5 – 14,5 cm, deb. 15 cm; natp. polje: vis. 10 cm, šir. 11,5 cm; duž. slova: 2,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Nedostaje lijevi rub kruništa. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Coran

us Iovi

le v(otum) s(olvit)

Datacija: prva polovica 1. st.

Objavljeno: CIL III 9898; Glavinić 1882, 34, br. 7; Patsch 1895, 392; 1897, 190; Medini 1976, 188, bilj. 13; Kurilić 1999, kat. br. 2168; Bekavac 2010, 71, sl. 3; Sinobad 2009, 19, kat. br. 6; 2010, 200, kat. br. 125; Zović, Kurilić 2015, 440, kat. br. 138; HD004225 (20. 10. 2015); EDCS-30301398

Komentar: Spomenik je pronađen u Ivoševcima, na čestici gosp. Sim. Jankovića, zajedno s još tri žrtvenika (CIL III 9899, CIL III 9900 i CIL III 9901). Posveta *Iovil(a)e* koja se javlja na spomeniku tekovina je kampanskih plemena iz 4. i 3. st. pr. Kr. koja se stoga povezuje s najranijim nositeljima romanizacije u Burnu, odnosno pripadnicima XX legije (Medini 1979, 137 – 165; Cambj et al. 2007, 15; Bekavac 2010, 62 – 63).

Fotografija: M. Vukov, 2015.

193. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Vokonije

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-76

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 22 cm, šir. 25 cm, deb. 12 cm; natp. polje: vis. 15 cm, šir. 23,5 cm; duž. slova: 2,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i donji dio tijela, dok krunište i gornji dio tijela spomenika nedostaju. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u jednom redu.

Natpis:

C(aius?) Voc[conius?]

M(arci) f(ilius) Iovi

Datacija: prva polovica 1. st

Objavljeno: CIL III 9900; Glavinić 1882, 34, br. 8; Patsch 1895, 392; 1897, 190; Medini 1976, 188, bilj. 13; Kurilić 1999, kat. br. 2170; Sinobad 2009, 19, kat. br. 8; 2010, 200, kat. br. 127; Bekavac 2010, 63; Zović, Kurilić 2015, 440, kat. br. 140; HD061477 (02. 08. 2010); EDCS-30301400

Komentar: Spomenik je pronađen u Ivoševcima, na čestici gosp. Sim. Jankovića, zajedno s još tri žrtvenika (CIL III 9898, CIL III 9899 i CIL III 9901). Sinobad datira spomenik u prvu polovicu 1. stoljeća.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

194. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Kalije

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Iovi v

otum

solvit

G(aius) Caliu[s]

l(ibens) l(aetus) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 2820 i 14321, 15; Alačević 1878b, 108; Patsch 1895, 389, br. 21; 1897, 187, br. 21, sl. 20; Alföldy 1969, 70; Medini 1976, 188, bilj. 13; Kurilić 1999, kat. br. 2166; Sinobad 2009, 18, kat. br. 1; 2010, 199, kat. br. 120; Bekavac 2010, 67; Zović, Kurilić 2015, 441, kat. br. 146; HD058163 (05. 07. 2016); EDCS-28300149

Komentar: Spomenik je pronađen u ruševinama u vlasništvu gosp. Georgius Kutlače. Sinobad datira spomenik u prvu polovicu 1. stoljeća. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

195. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tit Fufisije

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-79

Materijal: vapnenac

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Iovi Op(timo) M(aximo)

T(itus) Fufisius sig(nifer)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: prva polovica 1. st.

Objavljeno: CIL III 9899; Glavinić 1882, 33, br. 5; Patsch 1895, 392; 1897, 190; Alföldi 1969, 86; Medini 1976, 188, bilj. 13; 1979, T.II, sl. 1; Kurilić 1999, kat. br. 2169; Perinić Muratović 2003, 88, kat. br. 1.15; Sinobad 2009, 19, kat. br. 7; 2010, 200, kat. br. 126; Bekavac 2010, 63; Zović, Kurilić 2015, 440, kat. br. 139; HD061475 (02. 08. 2010); EDCS-30301399

Komentar: Spomenik je pronađen u Ivoševcima, na čestici gosp. Sim. Jankovića, zajedno s još tri žrtvenika (CIL III 9898, CIL III 9900 i CIL III 9901). Sinobad datira spomenik u prvu polovicu 1. stoljeća.

Fotografija: Medini 1979, T.II, sl. 1.

196. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Julije Viktorin

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: Arheološki muzej u Zadru, inv. br. 9

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 44 cm, šir. 27 cm, deb. 14 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s trokutastim zabatom u sredini i pulvinima ukrašenim rozetama na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
C(aius) Iulius
Victorin
us b(ene)f(iciarius) c[o(n)]s(ularis)
v(otum) s(olvit)

Datacija: kraj 2. ili početak 3. st.

Objavljeno: Suić 1970, 113, br. 13; ILJug 830; CBFIR 446; Kurilić 1999, kat. br. 2145; Sinobad 2009, 20, kat. br. 14; 2010, 201, kat. br. 133; Bekavac 2010, 64; Perinić Muratović 2003, 87, kat. br. 1.13; Zović, Kurilić 2015, 438, kat. br. 124; Glavaš 2016, 19; HD034381 (20. 10. 2015); EDCS-10000842; lupa 22972

Komentar: Spomenik je pronađen 1957. god. u Burnu. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe.

Fotografija: lupa 22972

197. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-77

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 22 cm, šir. 22,5 cm, deb. 15,5 cm; natp. polje: vis. 9 cm, šir. 21 cm; duž. slova: 2,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

[---]
Iovi O(ptimo) M(aximo) v(otum) s(olvit)
l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 9901; Glavinić 1882, 33, br. 6; Patsch 1895, 392; 1897, 190; Medini 1976, 188, bilj. 13; Kurilić 1999, kat. br. 2171; Bekavac 2010, 63; Sinobad 2009, 19, kat. br. 9; 2010, 200, kat. br. 128; Zović, Kurilić 2015, 440, kat. br. 141; HD061478 (02. 08. 2010); EDCS-30301401

Komentar: Spomenik je pronađen u Ivoševcima, na čestici gosp. Sim. Jankovića, zajedno s još tri žrtvenika (CIL III 9898, CIL III 9899 i CIL III 9900).

Fotografija: M. Vukov, 2015.

198. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Helvije

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 46 cm, šir. 27 cm, deb. 18 cm

Natpis:

C(aius) Helvius

Maximi

nus Iovi O

ptimo Ma

ximo ex vis

o aram posuit

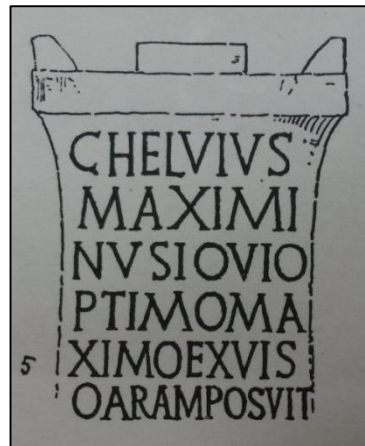
Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 2821; Alačević 1878b, 107; Patsch 1895, 388, br. 18, sl. 17; 1897, 186, br. 18, sl. 17; Alföldy 1969, 89;

Medini 1976, 188, bilj. 13; Kurilić 1999, kat. br. 2163; Sinobad 2009, 18, kat. br. 2; 2010, 199, kat. br. 121; Zović, Kurilić 2015, 440, kat. br. 142; HD058158 (05. 07. 2016); EDCS-28300150

Komentar: Spomenik se nalazio u Kninskom muzeju u Kninu, no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

Fotografija: Patsch 1897, 186, sl. 17.

199. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---]

[---?] I(ovi) O(ptimo) M(aximo) [---]

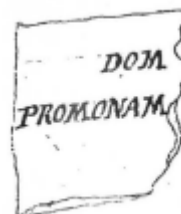
P(ublius) Romaniu[s? -----?]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 394; Kurilić 1998, 172, br. 1, sl. 3.1; HD039869 (11. 11. 2014); EDCS-41300185

Komentar: Spomenik je označen na kopiji karte legijskog logora Burna iz 18. stoljeća koju je prema izvorniku izradio gosp. S. Petković. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

Fotografija: Kurilić 1998, 173, sl. 3.1.

200. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis, 31 cm, šir. 39 cm

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

L(ucius) Ter(entius?) A[le]

xan[der]

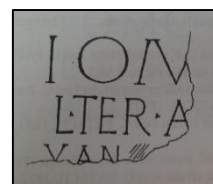
[v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 2822; Alačević 1878b, 107; Patsch 1895, 388, br. 19, sl. 18; 1897, 187, br. 19, sl. 18; Alföldy 1969, 126, 146; Kurilić 1999, kat. br. 2164; Sinobad 2009, 18, kat. br. 3; 2010, 200, kat. br. 122; Zović, Kurilić 2015, 441, kat. br. 143; HD058159 (31. 03. 2010); EDCS-28300151

Komentar: Spomenik se nalazio u Kninskom muzeju u Kninu no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

Fotografija: Patsch 1897, 187, sl. 18.

201. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tit Aurelije Potens

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 32 cm, šir. 17 cm, deb. 12 cm

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) [M(aximo)]

T(itus) Aure[li]

us Pot[ens]

b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis) [leg(ionis)]

V Ma[ced(onicae)]

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Kubitschek 1924, 216, br. 6; Wilkes 1969, 124; ILIug 2807; CBFIR 449; Kurilić 1999, kat. br. 2698; Perinić Muratović 2003, 88, kat. br. 1.14; Sinobad 2009, 20, kat. br. 17; 2010, 202, kat. br. 136; Bekavac 2010, 63; Zović, Kurilić 2015, 439, kat. br. 133; Glavaš 2016, 19; HD025906 (20. 10. 2015); EDCS-10101835

Komentar: Spomenik je pronađen u Burnu na zemljištu u vlasništvu gosp. Atanazija Korlata (kat. č. 4914), smještenom uz zapadni obrambeni zid kastruma na križanju cesta iz Promone, Sidrone i Skardone. Posvetio ga je konzularni beneficijarij legije V. *Macedonica*. Spomenik se nalazio u Kninskom muzeju u Kninu no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

202. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Titulenijski Respekt

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Titulenius [R]espectus

[---]tim

[---]

Datacija: kraj 2. st.

Objavljeno: CIL III 14982; Alföldy 1969, 128, 281; Medini 1976, 188, bilj. 13; Kurilić 1999, kat. br. 2518; Sinobad 2009, 20, kat. br. 11; 2010, 201, kat. br. 130; Zović, Kurilić 2015, 439, kat. br. 129; Glavaš 2016, 19; HD061327 (22. 07. 2010); EDCS-32700558

Komentar: Isti je dedikant zabilježen na spomeniku iz Trogira (CIL III 2677), a na njemu je zapisano kako je obnašao dužnost konzularnog beneficijarija legije X. Gemine. Spomenik se nalazio u Kninskom muzeju u Kninu no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

203. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

M[---]C[---]P

[l]eg(ionis) [---] b(ene) f(iciarius)

co(n)s(ularis)

v(otum) l(ibens) s(olvit)

Datacija: druga polovica 2. ili prva polovica 3. st.

Objavljeno: Marun 1998, 56; Sinobad 2009, 20, kat. br. 15; 2010, 201, kat. br. 134; Zović, Kurilić 2015, 442, kat. br. 154; Glavaš 2016, 19; EDCS-59500043

Komentar: Spomenik je posvetio konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Sinobad datira spomenik u drugu polovicu 2. ili prvu polovicu 3. stoljeća. Spomenik se nalazio uzidan u mlinici Dake Amanovića, a potom u Kninskom muzeju u Kninu no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

204. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Iovi O(ptimo) M(aximo)

Depulso[ri]

et deabu[s(que)]

Ce[---] pri

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14981; Medini 1976, 188, bilj. 13; Kurilić 1999, kat. br. 2517; Sinobad 2009, 19, kat. br. 10; 2010, str. 201, kat. br. 129; Zović, Kurilić 2015, 439, kat. br. 128; HD061326 (22. 07. 2010); EDCS-32700557

Komentar: Spomenik je pronađen u Burnu na zemljištu gosp. Nikole Grčića. Spomenik se nalazio u Kninskom muzeju u Kninu no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

205. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: Kninski muzej Knin

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 109 cm, šir. 62 cm, deb. 60 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvostrukom konkavnom profilacijom (*cavetto*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) C(apitolino/onservatori?)

[v(otum)??] l(ibens) s(olvit) p(ro) p(ietate?)

Datacija: 1. ili 2. st.

Objavljeno: CIL III 304 i 2825; Alačević 1878b, 107; Patsch 1895, 389, br. 20, sl. 19; 1897, 187, br. 20; sl. 19; Medini 1976, 188, bilj. 13; Kurilić 1999, kat. br. 2165; Sinobad 2009, 19, kat. br. 5; 2010, 200, kat. br. 124; Bekavac 2010, 75, sl. 7; HD058162 (22. 10. 2015); EDCS-28300154

Komentar: Spomenik je posvećen vrhovnom Jupiteru s posvetom *Capitolino* ili *Conservator*. Patsch (1895, 389; 1897, 187) spomenik radi stila slova smatra modernim.

Fotografija: Bekavac 2010, sl. 7.

206. Žrtvenik Jupiteru i Geniju, posvetio Marko Aurelije Dalmata

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 44,4 cm, šir. 22,5 cm, deb. 18,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza, kojoj nedostaje desni rub, ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
et G(enio) loci
M(arcus) Aurel(ius)
Dalmata
protec(tor) co(n)s(ularis)
pro be(neficiario)
l(ibens) p(osuit)*

Datacija: sred. 3. st

Objavljeno: Suić 1970, 109 – 111, br. 11; ILJug 831; CBFIR 448; Kurilić 1999, kat. br. 2146; Perinić Muratović 2003, 114, kat. br. 1a.9; Sinobad 2009, 20, kat. br. 12; 2010, 201, kat. br. 131; Bekavac 2010, 63; Zović, Kurilić 2015, 438, kat. br. 123; HD034382 (19. 09. 2011); EDCS-10000843; lupa 23076

Komentar: Spomenik je pronađen 1957. god. u Burnu. Posvetio ga je konzularni protektor s ovlastima beneficijarija (*protector consularis pro beneficiario*). Ova se služba javlja s carem Gordijanom kao zamjena za *equites singulares* u pretorijanskoj gardi.

Fotografija: lupa 23076

207. Žrtvenik Jupiteru, Junoni i Minervi, posvetio Publije Elije Sekund

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: Arheološki muzej u Zadru, inv. br. 777

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 39 cm, šir. 28 cm, deb. 22 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i dio kruništa, dok baza te gornji lijevi i donji desni ugao spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*). Vrh kruništa ukrašen je stiliziranim akroterijem na rubovima, između kojih se nalazi rozeta s pet latica. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Iunoni Mi

ner(vae) P(ublius) Ael(ius) Se

cund(us) mil(es) [leg(ionis)]

I Adi(utricis) b(ene)f(iciarius) co[(n)s(ularis)]

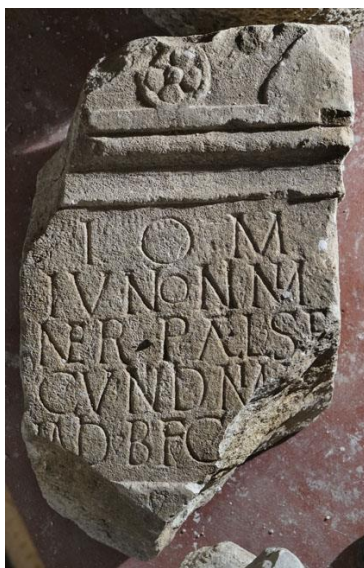
[v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)]

Datacija: 2. pol. 2. st.

Objavljeno: Suić 1970, 111 – 112. br. 12; ILJug 832; CBFIR 447; Kurilić 1999, kat. br. 2147; Perinić Muratović 2003, 117 – 118, kat. br. 1a.18; Sinobad 2009, 20, kat. br. 13; 2010, 201, kat. br. 132; Bekavac 2010, 64; Zović, Kurilić 2015, 438, kat. br. 125; Glavaš 2016, 19 – 20; HD034383 (20. 10. 2015); EDCS-10000844; lupa 22886

Komentar: Spomenik je pronađen u Burnu, a 1957. god. prenesen je u Arheološki muzej u Zadru. Posvetio ga je konzularni beneficijarij, pripadnik legije I. *Adiutrix*.

Fotografija: lupa 22886

208. Žrtvenik Silvanu, posvetio Gaj Valerije Euhod

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: Arheološki muzej u Zadru, inv. br. 49

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 33 cm, šir. 18,5 cm, deb. 14,1 cm; natp. polje: vis. 18,5 cm, šir. 15,5 cm; vis. slova: 2 – 2,8 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je trokutastim zabatom u sredini i pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

C(aius) Valerius

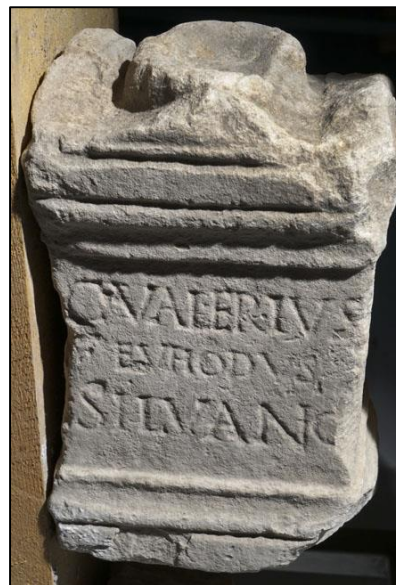
Euhodus

Silvano

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 14984; Zaninović 1967, 48; 2007, 201; Medini 1973, 121, bilj. 178; Kurilić 1999, kat. br. 2520; Zović, Kurilić 2015, 439, kat. br. 131; HD061329 (22. 07. 2010); EDCS-32700560; lupa 22985

Fotografija: lupa 22985

209. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: Arheološki muzej u Zadru, inv. br. A-7290

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 31 cm, šir. 25 cm, deb. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su oštećena baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Tytulius

Panentis Sil

vano Do

mestico pos(uit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 14985; Suić 1952b, 236, br. 6; ILJug 851; Zaninović 1967, 48; 2007, 201; Medini 1973, 121, bilj. 178; Kurilić 1999, kat. br. 2151; Perinić Muratović 2008, 31, kat. br. III.4.1; Zović, Kurilić 2015, 440, kat. br. 137; Perinić 2016, 72, kat. br. III.4.1; HD034398 (19. 09. 2011); EDCS-30200433; lupa 23078

Komentar: Spomenik je pronađen poč. 20. st. u Ivoševcima.

Fotografija: lupa 23078

210. Žrtvenik Herkulu, posvetio Klaudije Peregrin

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: Arheološki muzej u Zadru, inv. br. 91

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 32 cm, šir. 25 cm, deb. 20 cm; natp. polje: vis. 17 cm, šir. 19 cm; vis. slova: 1,5 – 2,3 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Nedostaju lijevi i desni rub kruništa. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

[H]erculi sa[c(rum)]

[C]laudius

[P]eregrinu[s]

dec(urio) coh(ortis) I Be[l]

garum v(otum) s(olvit)

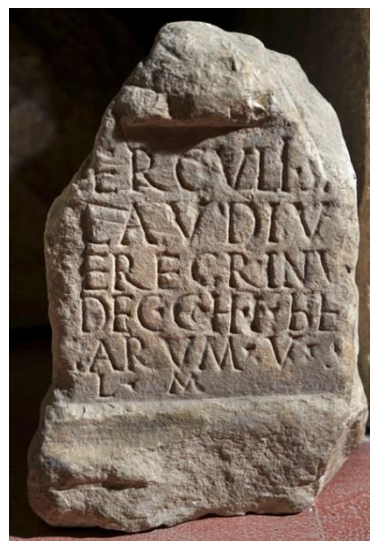
l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. pol. 2. st.

Objavljeno: CIL III 14980; Medini 1973, 115, bilj. 136; Sanader 1994, 97, kat. br. 8; Kurilić 1999, kat. br. 2516; Perinić Muratović 2003, 133, kat. br. 4.4; Zović, Kurilić 2015, 438 – 439, kat. br. 127; HD014697 (30. 03. 2010); EDCS-32700556; lupa 23024

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu gosp. Nikole Grčića u Burnu. Posvetio ga je dekurion I. kohorte Belgara.

Fotografija: lupa 23024

211. Žrtvenik Janu Jupiteru?

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: visi. 26 cm, šir. 24 cm, deb. 5 cm

Natpis:

I(ano?) [p(atri)]

P(ublius) Ae[l(ius)] Cas[tus?]

v(otum) s(olvit) libe(n)s [l(aetus)]

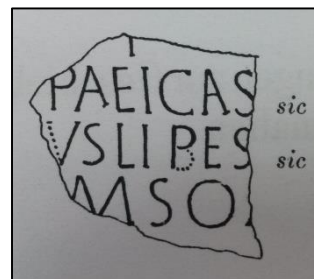
m(erito) so[mnio admonitus?]

Datacija: 131. – 170. god.

Objavljeno: CIL III 14321.14; Patsch 1895, 379 – 380, br. 1, sl. 1; 1897, 178, sl. 1; Kurilić 1999, kat. br. 2156; Zović, Kurilić 2015, 441, kat. br. 145; HD058126 (01. 04. 2010); EDCS-32300040

Komentar: Spomenik je pronađen između 1894. i 1897. god. u Burnu. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

Fotografija: Patsch 1897, 178, sl. 1.

212. Žrtvenik Manima

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Maioribus

sa(crum) v(otum)

s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 14983; Medini 1973, 120, bilj. 165; Kurilić 1999, kat. br. 2519; Zović, Kurilić 2015, 439, kat. br. 130; HD061328 (22. 07. 2010); EDCS-32700559

Komentar: Spomenik se nalazio u Kninskom muzeju u Kninu no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

213. Žrtvenik Marsu, posvetio Turije Longin

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: Arheološki muzej u Zadru, inv. br. 16

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 44,5 cm, šir. 31 cm, deb. 23 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad kojih je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je istaknutim akroterijima na rubovima. Na lijevoj užoj strani prikazana je u reljefu patera, a na desnoj vrč. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Marti sacr(um)

Turus Longini f(ilius)

dec(urio) et sacerdotali(s)

pro suis et cognation(e)

Nantania

de suo v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: ILIug 944A; Kurilić 1999, kat. br. 2687; Perinić Muratović 2003, 146, kat. br. 6.11; Giunio 2011, 277, kat. br. 44; Bekavac 2015a, 146 – 147; Zović, Kurilić 2015, 449, kat. br. 212; HD015550 (06. 08. 2010); EDCS-10000954; lupa 24241

Komentar: Nije sigurno mjesto nalaza ovog spomenika, radi li se o Burnu ili Varvariji. Posvetio ga je Turije Longin, dekurion i svećenik, za sebe i kognaciju Nunantiju. Giunio datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: lupa 24241

214. Žrtvenik Mitri?

Nalazište: Burn

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

S(oli) I(nvicto) C(aius) [?]IL

Secun

d(us) v(otum) l(ibens) s(olvit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 14986; Alföldy 1969, 291; Medini 1973, 126, bilj. 189; Kurilić 1999, kat. br. 2521; Zović, Kurilić 2015, 439, kat. br. 132; HD053170 (30. 03. 2010); EDCS-32700561

Komentar: Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat. Spomenik se nalazio u Kninskom muzeju u Kninu no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

215. Žrtvenik

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: Arheološki muzej u Zadru, inv. br. A-7445

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 16,5 cm, šir. 14 cm, deb. 13,8 cm; natp. polje: vis. 12 cm, šir. 10,5 cm; vis. slova: 1,3 – 1,9 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u pet nepotpunih redova.

Natpis:

[---] Au[g(ust)?]

INDAC[-]S(?)

L(ucius) Quintiu[s]

Saecular[is]

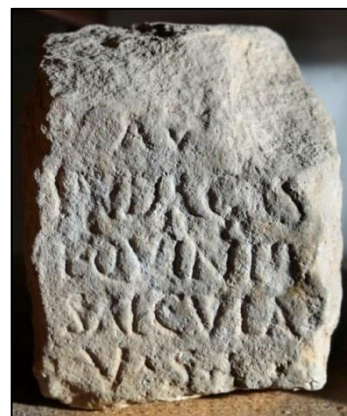
v(otum) s(olvit) l(ibens) [m(erito)]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Kurilić 1999, kat. br. 2891; Zović, Kurilić 2015, 439, kat. br. 134; EDCS-63400006; lupa 23136

Komentar: Spomenik je pronađen 1954. god. u Burnu. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 23136

216. Žrtvenik, posvetila Valerija

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-242

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 26 cm, šir. 19 cm, deb. 11,5 cm; natp. polje: vis. 10,5 cm, šir. 17 cm; duž. slova: 2 – 2,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je trokutastim zabatom u sredini i pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Valeria

Trophime

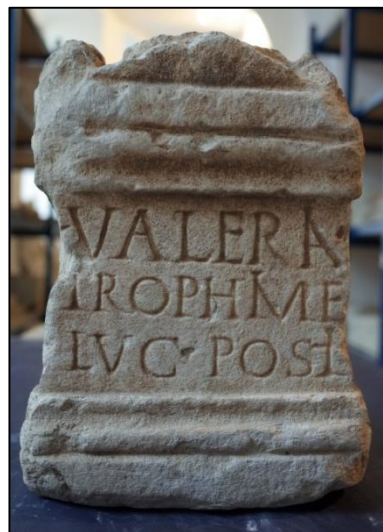
Luc(---) pos(u)it

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 9921; Alačević 1878b, 110; Kurilić 1999, kat. br. 2373; Zović, Kurilić 2015, 438, kat. br. 126; HD061483 (02. 08. 2010); EDCS-30301416

Komentar: Spomenik je pronađen 1872. god, a Arheološkom muzeju u Splitu darovao ga je gosp. Giorgio Sundecić. Prema Anamariji Kurilić ime božanstva počinje na LUC. Zović i Kurilić datiraju spomenik u kasni principat.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

217. Žrtvenik

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: Arheološki muzej u Zadru, inv. br. A-7607

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 20 cm, šir. 21 cm, deb. 30 cm; vis. slova: 1,8 – 2,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik (?) od vapnenca. Sačuvan je donji dio tijela, dok baza, gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u četiri nepotpuna reda.

Natpis:

[---]su[---]

[v(otum)] s(olvit) m(erito)

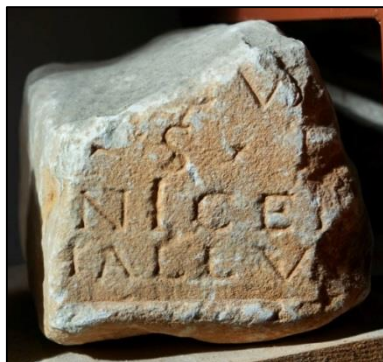
Nice[phorus?]

[et? T]hallu[s ---]

Objavljeno: CIL III 14987; Kurilić 1999, kat. br. 2522; Zović, Kurilić 2015, 439, kat. br. 135; HD061330 (22. 07. 2010); EDCS-32700562; lupa 22966

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu gosp. Nikole Grčića.

Fotografija: lupa 22966

218. Žrtvenik

Nalazište: Ivoševci

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---]

[---]b(ene)ff(iciarius) [---]

[---]IS[---]

[v(otum?) s(olvit?) l(ibens?)] m(erito?)

[---]

Datacija: kraj 2. st.

Objavljeno: CIL III 14989; Glavaš 2016, 19; HD061331 (22. 07. 2010); EDCS-32700564

Komentar: Spomenik je posvetio konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.3.13 Jesenovik

219. Žrtvenik Iriji Veneri, posvetila Felikula

Nalazište: Jesenovik

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo s natpisnim poljem, dok baza i krunište spomenika nedostaju.

Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Iri(a)e Veneri

C(ai) Vale(rii) Optati f(ilia)

Felícula

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 3033; I. I. X/3, 197; Kandler 1855, 49, br. 487; Medini 1973, 133, bilj. 218; Girardi Jurkić 1974, 31, bilj. 47; 1981, 160 – 163, sl. 24; 1984, 14, sl. 24; 2005, 128, kat. br. 1.6.1; Kurilić 1999, kat. br. 2298; Zović, Kurilić 2015, 424, kat. br. 28; HD061845 (10. 09. 2010); EDCS-28400289; EDR007814

Komentar: Spomenik je pronađen na imanju svećenika Matije Mužine kod sela Karlovići u Jesenoviku. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: EDCS-28400289

220. Žrtvenik Velikoj Majci bogova, posvetila Felikula

Nalazište: Jesenovik, sv. Andrija

Smještaj: Arheološki muzej u Puli, inv. br. A 19

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 42 cm, šir. 15 cm, deb. 19 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

M(atri) Mag[n(ae)]

deorum

[C(ai) V]al(eri) Optat[i f(ilia)]

Felícula

[v(otum)] s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: I. I. X/3, 198; Girardi Jurkić 1974, 29, bilj. 36b; 2005, 55, 212, kat. br. 3.8.2; ILIug 2922; Kurilić 1999, kat. br. 2770; Vilogorac Brčić 2012, 274, kat. br. II. 5; Zović, Kurilić 2015, 424, kat. br. 29; ROMIC I, 112, br. 6; HD035282 (11. 11. 2011); EDCS-04500074; EDR 007815

Komentar: Spomenik je pronađen 1933. god. uzidan u kuću Antonija Načinovića na mjestu Su Cordu u Jesenoviku. Smatra se da je tamo bio dopremljen iz ruševina crkve sv. Andrije iznad sela Karlovići. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: EDR 007815

11.3.14 Josipdol

221. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Josipdol

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 34 cm, šir. 55 cm, deb. 35 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je stožastog završetka. Natpis je sačuvan u jednom redu.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

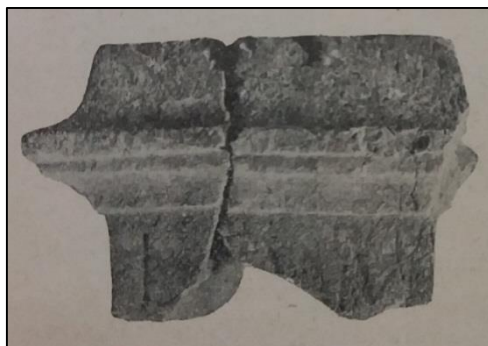
[---]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 15095; Brunšmid 1911b, 110, br. 202; Sinobad 2010, 206, kat. br. 159; HD055355 (05. 03. 2009); EDCS-32700958

Komentar: Spomenik je pronađen u Čakovcu kod Josipdola, a za Arheološki muzej u Zagrebu kupljen je 1900. god. od gosp. Mate Božićevića. Sinobad datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: Brunšmid 1911b, 110, br. 202.

222. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Josipdol

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. 228

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 60 cm, šir. 56 cm, deb. 31 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Natpisno polje uokvireno je dvostrukom profilacijom. Krunište započinje dvjema S-profilacijama (*cyma reversa*) između kojih je tanka letvica. Vrh kruništa ukrašen je stiliziranim akroterijima na rubovima. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj patera. Natpis je sačuvan u pet redova.

Natpis:

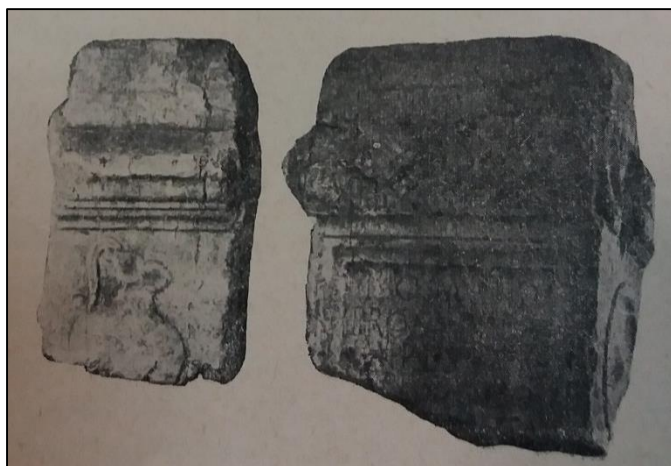
*I(ovi) O(ptimo) M(aximo) d(eo) D(olicheno)
pro salute
Imp(eratoris) L(ucii) Sept(imii) Se
Veri et Anto
[nini] Caesa
[ris]*

Datacija: 197. – 209. god.

Objavljeno: CIL III 10059; Brunšmid 1911b, 129 – 130, br. 228; Perinić Muratović 2003, 101, kat. br. 1.47; Sinobad 2010, 205, kat. br. 157; ROMIC I, 172, br. 2; HD051514 (05. 03. 2009); EDCS-29100432; lupa 22536

Komentar: Spomenik je pronađen u blizini kuće Gračaninove u Čakovcu kod Josipdola, a za Arheološki muzej u Zagrebu kupljen je 1883. god. Posvećen je za zdravlje careva Lucija Spetimija Severa i Antonina Karakale.

Fotografija: lupa 22536; Brunšmid 1911b, 129 – 130, br. 228.

223. Žrtvenik Jupiteru i Geniju mjesta Metula, posvetio Aurelije Maksim

Nalazište: Josipdol

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 75 cm, šir. 52,5 cm, deb. 23 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i oštećeno krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč. Natpis je sačuvan u sedam redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) et Gen

io loci m(unicipii) Met(uli)

Aur(elius) Maximus (centuri o) leg(ionis) II Adiutrici[s] vo

tum posuit lib

ens numin[i ma]

iestatiq(ue) eius

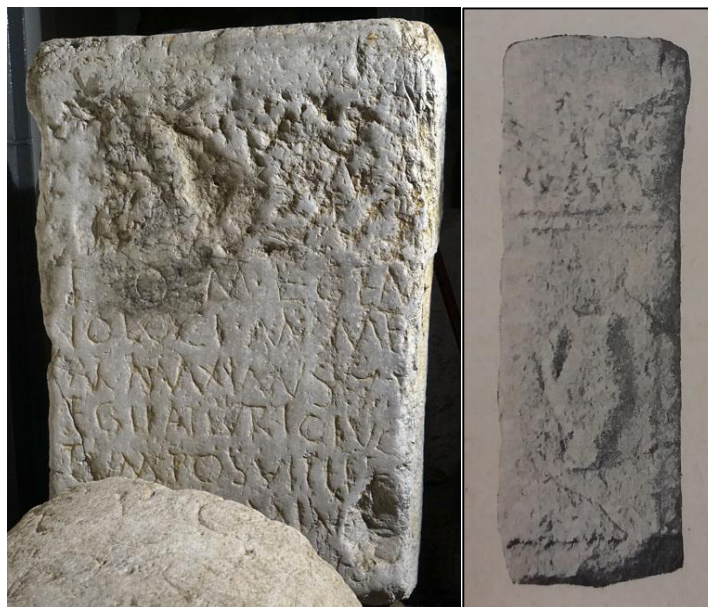
Im[p(eratori)] d(omino) n(ostro) Dioc[l]eti[ano]

Datacija: 284. – 305. god.

Objavljeno: CIL III 10060; Brunšmid 1911b, 110 – 111, br. 203; Perinić Muratović 2003, 112, kat. br. 1a.5; Sinobad 2010, 205 – 206, kat. br. 158; Glavaš 2016, 36; HD055356 (05. 03. 2009); EDCS-30400614; lupa 11527

Komentar: Spomenik je pronađen u blizini kuće Gračaninove u Čakovcu kod Josipdola, a za Arheološki muzej u Zagrebu kupljen je 1883. god. Posvetio ga je centurion legije II. Adiutrix u vrijeme cara Dioklecijana. Spomenik govori o municipalitetu rimskog Metula.

Fotografija: lupa 11527; Brunšmid 1911b, 110 – 111, br. 203.

224. Žrtvenik Jupiteru i Geniju mjesta, posvetio Aurelije Salvijan

Nalazište: Josipdol

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 58,5 cm, šir. 31,5 cm, deb. 20,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i otučeno krunište, dok baza spomenika nedostaje. Natpis je sačuvan u šest redova.

Natpis:

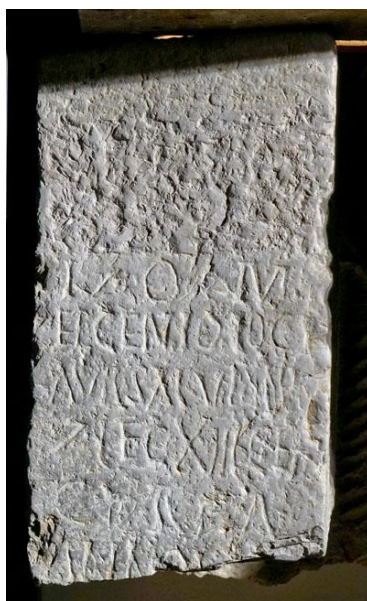
I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
et Genio loci
Aur(elius) Salvianus
(centurio) leg(ionis) XIII gem(inae)
C II A
ANNSV[-]S[---]
[---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Brunšmid 1911b, 112, br. 204; ILJug 3122; Perinić Muratović 2003, 115, kat. br. 1a.12; Sinobad 2010, 206, kat. br. 160; HD035005 (22. 09. 2011); EDCS-10102118; lupa 11528

Komentar: Spomenik je pronađen pri obnavljanju župne crkve u Oštarijama kod Ogulina, gdje je bio donesen iz Čakovca (Metulum). Posvetio ga je centurio legije XIII. *Gemina*.

Fotografija: lupa 11528

225. Žrtvenik Herkulu

Nalazište: Josipdol

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 88 cm, šir. 39 cm, deb. 33 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Nedostaje lijevi rub baze spomenika. Baza ima plintu koja je zakošena prema natpisnom polju. Krunište započinje profilacijom iznad koje se nalazi ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Herc(uli)

Aug(usto)

v(otum) l(ibens) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Brunšmid 1911b, 105, br. 195; ILIug 3121; Sanader 1994, 106, br. 36; HD035004 (22. 09. 2011); EDCS-10102117; lupa 11588

Komentar: HD datiraju spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: lupa 11588

226. Žrtvenik caru Gordijanu III i mjesnome Geniju, posvetio Aurelije Valerijan

Nalazište: Josipdol

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 75 cm, šir. 52,5 cm, deb. 23 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u deset redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

*Numini
maiestatiq(ue)
d(omini) n(ostri) Gordiani
Aug(usti)
et Genio loci
Aur(elius) Valerianus
spec(ulator) leg(ionis) XI Cl(audiae)
referens
gratiam
v(otum) s(olvit)*

Datacija: 238. – 244. god.

Objavljeno: CIL III 3021 i 10058; Brunšmid 1911b, 138 – 139, br. 242; Tončinić 2014; HD055357 (05. 03. 2009); EDCS-28400277; lupa 11525

Komentar: Spomenik je pronađen u blizini kuće Gračaninove u Čakovcu kod Josipdola, a za Arheološki muzej u Zagrebu kupljen je 1883. god. Posvetio ga je spekulator legije XI. *Claudia*. Zavjetni žrtvenik ili postolje kipa?

Fotografija: Brunšmid 1911b, 138, br. 242.

11.3.15 Kadina glavica

227. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Marko Junije Faden

Nalazište: Kadina Glavica

Smještaj: Kadina Glavica, župna zgrada

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) omeđenom tankim letvicama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
M(arcus) Iunius
Fadenus
dec(urio) eq(uitum)
coh(ortis) tertiae
Alpinor(um)
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 2759; Alačević 1878a, 93; Zaninović 1967, 48; 2007, 201; Perinić Muratović 2003, 85, kat. br. 1.7; Bekavac 2010, 76, sl. 8; Sinobad 2010, 194, kat. br. 89; Glavaš 2011, 66, sl. 8; HD062412 (22. 10. 2015); EDCS-28300084

Komentar: Spomenik je posvetio konjički dekurion kohorte III. *Alpinorum*. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

Fotografija: Bekavac 2010, 76, sl. 8.

228. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Klaudije Maksim

Nalazište: Kadina Glavica

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
C[l](audius) M([a]xi[m]us
(centurio) coh(ortis) I Be[lg(arum)]
v(otum) s(olvit)
AFTAEΓACIAEIV?

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 13229; Zaninović 1967, 48; 2007, 201; Marun 1998, 41; Perinić Muratović 2003, 86, kat. br. 1.8, Sinobad 2010, 194, kat. br. 90; HD064091 (03. 05. 2011); EDCS-31400315

Komentar: Spomenik je pronađen 1892. god. u vinogradu Filipa Nakića u Kadinoj glavici. Posvetio ga je centurion kohorte I. *Belgarum*. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.3.16 Karin

229. Žrtvenik Jupiteru, posvetila Kalpurnija Pekularis

Nalazište: Karin

Smještaj: Muzej grada Obrovca

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 60 cm, šir. 31 cm, deb. 18 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je sedlastog završetka, s ugaonim volutama na rubovima. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Iovi

Kalpurn

ia Peculi

aris

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: ILJug 2862; Kurilić 1999, kat. br. 2730; Sinobad 2010, 199, kat. br. 118; Zović, Kurilić 2015, 432, kat. br. 80; HD035649 (16. 02. 2010); EDCS-10101883

Komentar: Spomenik je pronađen prilikom oranja polja gosp. Stevana Lakića u Karinu. Sinobad datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: Abramić, Colnago 1909, 33, sl. 7.

230. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Lucije Valerije Sever

Nalazište: Karin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 20 cm, šir. 36 cm, deb. 18 cm

Natpis:

Iovi O(ptimo) M(aximo)

[---]ter(?) L(uci) l(ibertus) Seve[rus]

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 9968; Bulić 1879d, 130, br. 26; Iveković 1904, 67; Medini 1976, 188, bilj. 14; ILJug 2863; Kurilić 1999, kat. br. 2408; Sinobad 2010, 199, kat. br. 116; Zović, Kurilić 2015, 432, kat. br. 81; HD035650 (16. 02. 2011); EDCS-30301477

Komentar: Spomenik je pronađen na Miodragovoj Gradini u Karinu. Posvetio ga je Lucije Valerije Sever, oslobođenik Lucija Valerija. Sinobad datira spomenik u 2. ili početak 3. stoljeća. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

231. Žrtvenik Jupiteru i Geniju ?

Nalazište: Karin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[Iovi Optimo] Maxim[o]

[et Ge]nio Im[p]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9969; Alačević 1881, 161, br. 48; Medini 1976, 188, bilj. 14; Sinobad 2010, 199, kat. br. 117; HD060037 (02. 03. 2010); EDCS-30301476

Komentar: HD datiraju spomenik u 1. ili 2. stoljeće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

232. Žrtvenik Latri, posvetio Kvint Kalpurnije

Nalazište: Karin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Latra[e]

Q(uintus) Calpurnius Sex(ti) f(ilius) Ser(gia tribu) F[---]

[v(otum) s(olvit)] l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9970; Kurilić 1999, kat. br. 2410; Zović, Kurilić 2015, 431, kat. br. 76; HD060034 (02. 03. 2010); EDCS-30301478; lupa 23222

Komentar: Spomenik je pronađen 1885. god. u Karinu. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

233. Žrtvenik Latri

Nalazište: Karin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---]

[---]ius C[f(ilius)] Se[r(gia tribu)?]

[---]um Latra[e ---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9971; Bulić 1889d, 177, br. 143; Alačević 1881, 162, br. 50; Medini 1973, 136, bilj. 227; Medini 1984, br. 8; Kurilić 1999, kat. br. 2411; Zović, Kurilić 2015, 431, kat. br. 77; HD060038 (03. 03. 2010); EDCS-30301479

Komentar: Zović i Kurilić datiraju spomenik u principat. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

234. Žrtvenik bogovima i božicama, posvetio Kvint Ostilije Barcin

Nalazište: Karin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*D(is) deabusque
secundum inter
p(r)et{r}ationem Cla
rii Apollinis*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 2880; Medini 1973, 118, bilj. 158; Kurilić 1999, kat. br. 2264; Zović, Kurilić 2015, 431, kat. br. 79; HD060045 (03. 03. 2010); EDCS-28400132

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

235. Žrtvenik Liberu, posvetio Kvint Ostilije Barcin

Nalazište: Karin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 19 cm, šir. 17 cm

Natpis:

*Liberu patr(i)
Q(uintus) Ostilius
[Ba]rcinus v(otum) f(ecit)*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: ILIug 2864; Kurilić 1999, kat. br. 2731; Jadrić 2007, 106, kat. br. 6; Zović, Kurilić 2015, 431, kat. br. 78; HD030510 (07. 10. 2009); EDCS-10101884

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

236. Žrtvenik Janu, posvetio Kvint Enije

Nalazište: Karin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*Iano Pat[ri]
Q(uintus) Ennius [---]
f(ilius) Agrippa
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 2881; Medini 1973, 106, bilj. 87; Kurilić 1999, kat. br. 2265; Sanader 2008a, 177; 2016, 133, kat. br. 11; Zović, Kurilić 2015, 431, kat. br. 75; HD060047 (03. 03. 2010); EDCS-28400133

Komentar: Spomenik je pronađen kod gosp. Nic. Miodraga u Karinu. Prema Mommsenu spomenik se nalazi u Obrovcu iza crkve. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.3.17 Kaštel Gomilica

237. Žrtvenik Nimfama

Nalazište: Kaštel Gomilica

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---]

SER

Nymphis

[a]ra(m) pos(u)it

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 8682; Bulić 1881b, 113, br. 30; HD062380 (18. 10. 2010); EDCS-28701389

Komentar: Spomenik je pronađen kod gosp. Mihaela Braškića u Kaštel Gomilici. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

238. Žrtvenik Nimfama, posvetio Kvint Trebonije Eutakt

Nalazište: Kaštel Gomilica, Krstine

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1683

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 25 cm, šir. 20 cm

Natpis:

Nymphi[s]

sacrum

Q(uintus) Trebonius

Eutactus

fecit

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 12888; Bulić 1891b, 113 – 114, br. 64; Nedved 1992, 14, kat. br. 33; HD052767 (12. 02. 2010); EDCS-31400702

Komentar: Spomenik je pronađen 1891. god. u zbirci gosp. Pietra Tangara na položaju Krstine, između Kaštel Gomilice i Kaštel Sućurca.

11.3.18 Kaštel Kambelovac

239. Žrtvenik Silvanu, posvetio Baton

Nalazište: Kaštel Kambelovac

Smještaj: Kaštel Kambelovac, Cesta Kambelovac 96

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 32 cm, šir. 18 cm, deb. 20 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Bato Pei

ius Silv[an(o)]

d(onum) d(edit) l(ibens) m(erito)

Datacija: kraj 1. – poč. 2. st.

Objavljeno: Maršić 1998, 54 – 55; Perinić Muratović 2008, 19, kat. br. III.1.3; Bekavac 2015a, 90; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.3; HD039916 (22. 07. 2008); EDCS-09500131

Komentar: Spomenik je 70ih godina gosp. Pavao Tadin izvadio iz grobnice s groblja sv. Marije. Maršić datira spomenik u drugu polovicu 1. ili prvu polovicu 2. st.

Fotografija: Maršić 1998, T.II,3.

3

11.3.19 Kaštel Novi

240. Žrtvenik Nimfama, posvetili Katon i Lupo

Nalazište: Kaštel Novi, Budašić

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3182

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 19,5 cm, šir. 15 cm, deb. 11,5 cm; natp. polje: vis. 12 cm, šir. 13,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza je veoma oštećena. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Nymp[h]is

Cato

(e)t Lupo

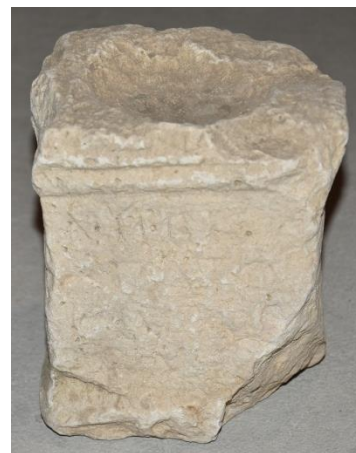
so(cii) v(otum) s(olverunt) l(ibentes) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bulić 1908b, 63 – 64; ILJug 2780; HD035199 (17. 10. 2011)

Komentar: Spomenik je pronađen na položaju Budašić u Kaštel Novom.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

241. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Kaštel Novi, Miri

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2544

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 18,5 cm, šir. 15,5 cm, deb. 13 cm; natp. polje: vis. 13 cm, šir. 6 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja dvjema letvicama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje trima letvicama na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

C[--]AT[--]P

S(ilvano) A(ugusto) S(acrum)

v(otum) [s(olvit) l(ibens)] m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 14926; Bulić 1899a, 90 – 91; Zaninović 1967, 54; 2007, 207; Maršić 1998, 62, br. 9; Perinić Muratović 2008, 26, kat. br. III.2.14; Radalj 2014, kat. br. 14; Perinić 2016, 71, kat. br. III.2.14; HD058766 (15. 01. 2010); EDCS-32700486

Komentar: Spomenik je pronađen na položaju Miri u Kaštel Novom.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

11.3.20 Kaštel Sućurac

242. Žrtvenik Nimfama, posvetio Cetonik

Nalazište: Kaštel Sućurac, Zgon

Smještaj: Muzej grada Kaštela

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Na sredini natpisnog polja u reljefu je izveden vijenac unutar kojega se nalazi otučena rozeta. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Nymphis

Aug(ustis)

sac(rum)

pro salu(te)

Liberalis n(ostri)

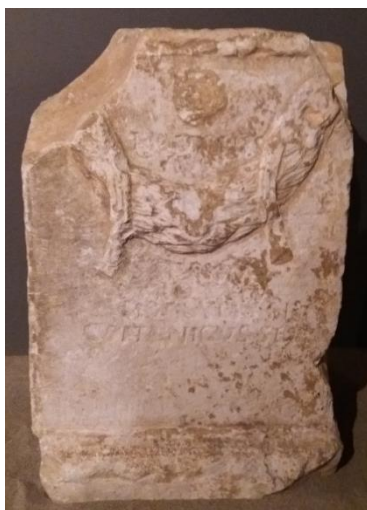
Coetonicus ser(vus)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 1957; Kečkemet 1978, 21, 23; Nedved 1992, 10, kat. br. 1; HD052019 (12. 02. 2010); EDCS-27500045

Komentar: Spomenik se nalazio uzidan u zgradu „Birtija“ na položaju Zgon, sjeverno od Sućurca.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

11.3.21 Kaštel Štafilić

243. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Kaštel Štafilić, Sv. Marta

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A- 3176

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 32 cm, šir. 27,5 cm, deb. 20,5 cm; natp. polje: vis. 9 cm, šir. 23 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja je zakošena prema tijelu spomenika s natpisnim poljem. Nedostaje vrh kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

S(ilvano) Aug(usto) sa[c(rum)]

P(ublius) C(---) A(---) abas

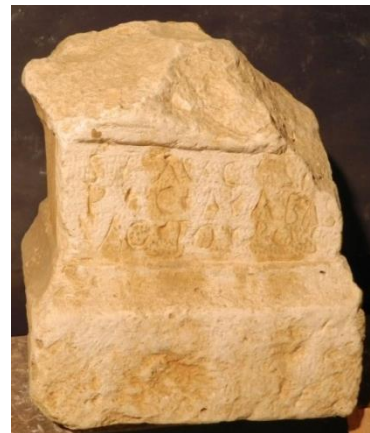
voto pos(uit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bulić 1904b, 59; Zaninović 1967, 54; 2007, 208; ILIug2783; Maršić 1998, 62, br. 12; Perinić Muratović 2008, 26, kat. br. III.2.15; Radaljic 2014, kat. br. 15; Perinić 2016, 71, kat. br. III.2.15; HD035215 (22. 09. 2011); EDCS-10101812

Komentar: Spomenik je pronađen 1902. god. unutar ostataka trobrodne srednjovjekovne crkve, a pored crkvice sv. Marte u Kaštel Štafiliću.

Fotografija: Arheološki muzej u Splitu

244. Žrtvenik?

Nalazište: Kaštel Štafilić

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3233

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 27 cm, šir. 35 cm, deb. 26 cm; natp. polje: vis. 15 cm, šir. 29,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Symphorus

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 8698; HD062416 (19. 10. 2010); EDCS-28701389

Fotografija: M. Vukov, 2016.

11.3.22 Kijevo kod Vrlike

245. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tit Aurelije Maksimin

Nalazište: Kijevo kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 58 cm, šir. 47 cm, deb. 36 cm

Natpis:

[I(ovi) O(ptimo)?] M(aximo)

T(itus) A(u)r(elius) Ma

ximinus

q(uin)q(uennalis) suo

v(otum) l(ibens) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 14967; Stanić 1891b, 69; Patsch 1899a, 77, br. 1, sl. 2; 1900, 126, br. 1, sl. 113; Medini 1976, 188, bilj. 21; Milošević 1998, 72, sl. 115; Sinobad 2010, 191, kat. br. 73; HD057725 (01. 04. 2010); EDCS-32700522

Komentar: Spomenik je pronađen 1890. god. u Kijevu na položaju gdje nova cesta presjeca stari seoski puteljak, odakle je prenesen u župno dvorište. Posvetio ga je *quinquenalis* te se temeljem toga pretpostavlja da je naselje imalo municipalni rang.

11.3.23 Klis

246. Žrtvenik Geniju kolonije Salone, posvetio Lucije Sekstilije Marul

Nalazište: Klis

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A- 4852

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 40 cm, šir. 30,5 cm, deb. 29,5 cm; natp. polje: vis. 19 cm, šir. 28,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Nedostaje lijevi rub natpisnog pola i kruništa spomenika. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan s istaknutim akroterijima. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

[Ge]nio colon(iae)

[S]alonitan(orum)

L(ucius) Sextilius

Marullus

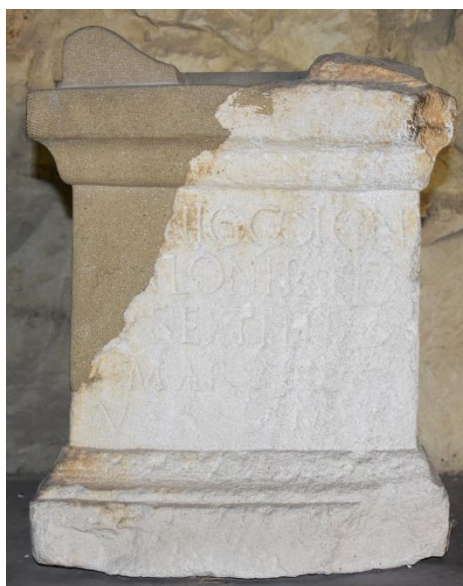
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bulić 1921, 23, br. 4852A; ILIug 2001; HD025687 (05. 12. 2015); EDCS-10100954; lupa 24841

Komentar: Spomenik je pronađen 1920. god. u Klisu.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

247. Žrtvenik Geniju kolonije Salone, posvetio rob Atal Akvilina

Nalazište: Klis

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A- 4853

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 56 cm, šir. 31 cm, deb. 23 cm; natp. polje: vis. 34 cm, šir. 28 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok veći dio kruništa spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč (*simpulum*), a na desnoj plitka zdjela (*patera*). Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Genio co

loniae

M(artiae) I(uliae) S(alonitanorum)

Attalus

Aquilinae s(ervus)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bulić 1921, 23, br. 4853A; ILIug 2000; HD025690 (19. 10. 2011); EDCS-10100953

Komentar: Spomenik je pronađen 1920. god. u Klisu.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

248. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Aulo Laberije Sinegdemian

Nalazište: Klis

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A- 4851

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 52 cm, šir. 48 cm, deb. 37,5 cm; natp. polje: vis. 33,5 cm, šir. 34,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu orao, a na desnoj munja. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

A(ulus) Laberius

Synegdemianus

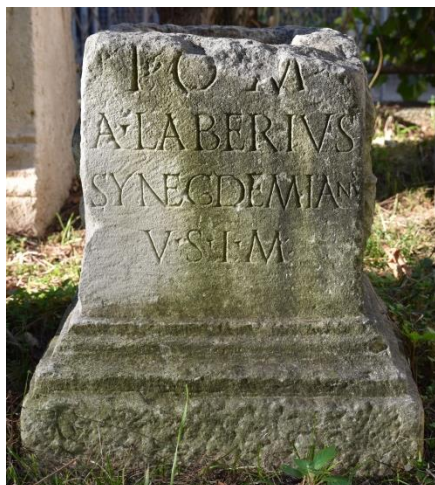
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bulić 1921, 22, br. 4851A; ILIug 2002; Sinobad 2010, 189, kat. br. 64; HD025684 (19. 10. 2011); EDCS-10100955

Komentar: Spomenik je pronađen 1920. god. u Klisu.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

249. Žrtvenik Silvanu, posvetio Derekand

Nalazište: Klis, Majdan

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3215

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 27,5 cm, šir. 17 cm, deb. 18 cm; natp. polje: vis. 12 cm, šir. 13,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Oštećen je lijevi rub baze te lijevi i desni rub kruništa spomenika. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Silvano

Aug(usto) sac(rum)

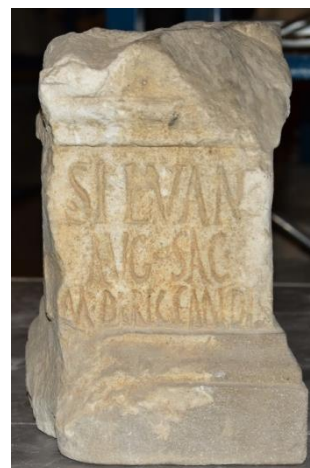
M(---) Dereccandis

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bulić 1903a, 117; Zaninović 1967, 52; 2007, 205; ILIug 2004; Maršić 1998, 62, br. 11; Perinić Muratović 2008, 25, kat. br. III.2.9; Radaljic 2014, kat. br. 17; Perinić 2016, 71, kat. br. III.2.9; HD033006 (19. 10. 2011); EDCS-10100957

Komentar: Spomenik je pronađen na lokalitetu Pod Perkušom, smještenom u Majdanu kod Klisa.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

250. Žrtvenik Velikoj Majci, posvetila Kurija Priska

Nalazište: Klis

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-866

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 28 cm, šir. 18,2 cm, deb. 15,5 cm; natp. polje: vis. 16 cm, šir. 16,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

Curia Pris

ca Matri Magnae

fanum rifecit

signa posuit laro

phorum cymbala

tympana

catillum

forfices aram dat l(ibens) a(nimo)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 1952 i 8567; Kubitschek 1896, 87; Villogorac Brčić 2012, 240, kat. br. I. 14; ROMIS, 96 – 98, br. 19; HD052014 (10. 11. 2015); EDCS-27500041; lupa 24845

Komentar: Spomenik je pronađen blizu izvora rijeke Jadro u Klisu, kasnije uzidan u kuću Stjepana Petka. Dedicantica Kurija Priska obnovila je svetište, postavila kipove te darovala larofor, cimbale, timpane, posudu i žrtvenik.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

251. Žrtvenik, posvetio rob Thalo

Nalazište: Klis

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A- 4854

Materijal: vapnenac

Dimenzije: 31 cm, šir. 35 cm, deb. 15 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Antheo

sacrum

Thallus Cam

p(ani) s(ervus) v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bulić 1921, 23 – 24, br. 4854A; ILIug 1999; HD025693 (19. 10. 2011); EDCS-10100952

Komentar: Spomenik je pronađen 1920. god. na zemljištu gosp. Stjepana Gazibara u Klisu.

Fotografija: Arheološki muzej u Splitu

252. Žrtvenik, posvetio Gaj

Nalazište: Klis

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-876

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 14,3 cm, šir. 10 cm, deb. 8,2 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Vrh kruništa je sedlastog završetka. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

C(aius) Sei(us) Nym(---)

v(otum) s(olvit) l(ibens)

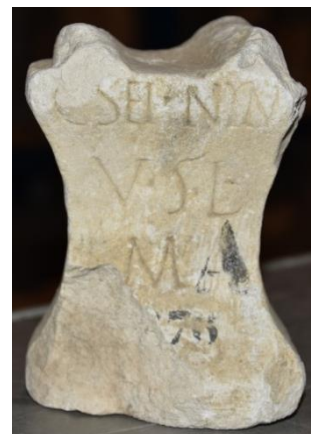
m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 8697; Bulić 1885b, 30, br. 86; HD062414 (19. 10. 2010); EDCS-28701361

Komentar: Spomenik je pronađen 1884. god. u Klisu.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

11.3.24 Kljake

253. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Kljake

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Objavljeno: Marun 1998, 93; Sinobad 2010, 194, kat. br. 91.

Komentar: Spomenik je 1898. god. pronašao gosp. Marko Vrbatović. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.3.25 Koljani kod Vrlike

254. Žrtvenik Dijani, posvetio Aurelije Tit

Nalazište: Koljani kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 22 cm, šir. 23 cm, deb. 16 cm

Natpis:

Aur(elius) Tit[us]

m(iles)(?) l(egionis)(?) I a(diutricis) p(iae) [f(idelis)] v(otum)
[s(olvit)]

Dian[ae l(ibens) m(erito)]

Datacija: kraj 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 13212; Patsch 1897, 210, br. 71, sl. 71; Milićević Bradač 2009, 60 – 61, sl. 15; HD057514 (24. 02. 2014); EDCS-31400298

Komentar: Spomenik je pronađen 1890. god. u Koljanima kod Vrlike. Posvetio ga je vojnik legije I *Adiutrix pia fidelis*. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

Fotografija: Patsch 1897, 210, br. 71, sl. 71.

255. Žrtvenik Dijani, posvetio Madokus

Nalazište: Koljani kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 20 cm, šir. 44 cm, deb. 64 cm

Natpis:

[---] Mad[ocus?]

Dian[ae v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 13200; Patsch 1897, 210, br. 72, sl. 72; Milićević Bradač 2009, 60 – 62; HD057792 (24. 02. 2014); EDCS-31400287

Komentar: Spomenik je pronađen u ruševinama stare crkve u Koljanima. Do Drugog svjetskog rata nalazio se u Kninu, no nije poznato gdje se danas nalazi. Stanić je natpis pročitao kao IVPAD / DIAN, a Ljubić kao MAD / DIAN.

Fotografija: CIL III 13200

Stanić:
IVPAD
DIAN

Ljubić:
MAD
DIAN

256. Žrtvenik Janu (?), posvetili Elije Elijan i Ulpije Licinije

Nalazište: Koljani kod Vrlike

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. A7475

Materijal: travertin

Dimenzije: vis. 70 cm, šir. 44 cm, deb. 31 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od travertina. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*) koja je na prednjoj strani ukrašena plitkim reljefima tri patere. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u šest redova, od kojih je prvi izveden na kruništu spomenika.

Natpis:

I(ano/nvicto?) p(atri)

Ael(ius) Aelianus

eq(ues) praet(orianus) et

Ulp(ius) Licinius

a scr(iniis) praef(ecti)

sancxer(unt)(!)

Datacija: 121. – 150. god.

Objavljeno: CIL III 13201; Stanić 1891a, 27, br. 23; Patsch 1897, 209, br. 70, sl. 70; 1899a, 96, br. 29; 1900, 143, br. 29; Sanader 2015a, 141, bilj. 30; 2016, 137 – 138, kat. br. 16; HD057800 (23. 08. 2010); EDCS-29900053

Komentar: Spomenik je pronađen 1890. god. u ruševinama stare crkve u Koljanima. Sanader smatra da je spomenik bio posvećen *Iano Patri*, dok HD (057800) posvetu čita kao *Invicto Patri*.

Fotografija: Sanader 2016, 137, kat. br. 16, sl. 12.

257. Žrtvenik

Nalazište: Koljani kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---]

l(ibens) p(ecunia) s(ua)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 13209; Stanić 1892a, 15; Patsch 1899a, 95, br. 26; 1900, 142, br. 26; HD057779 (08. 10. 2009); EDCS-31400295

Komentar: Spomenik se nalazio u kući gosp. Marka Marčetića u Koljanima. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.3.26 Korčula

258. Žrtvenik Liberu, posvetio Publije Saturnin

Nalazište: Korčula

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Lib(ero) P(atri) Tor(clesi) f(ecit)

P(ublius) Satur(ius) ex vo

to pro P(ublio) Cle

mente filio

suo ex suo

cum suis

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 3065 i 10082; Lisičar 1958, 127; ILIug 2925; Sanader 2008a, 171; Bekavac 2015a, 131; HD035287 (11. 11. 2011); EDCS-28400321

Komentar: Spomenik je bio ugrađen u vrtnom zidu obitelji Kapor u Korčuli. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.3.27 Kosore kod Vrlike

259. Žrtvenik Neptunu

Nalazište: Kosore kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Neptun(o)

Andab(atensi?)

[A]e[l(ius)] Maxim(us)

Classici

anus

v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Rendić Miočević 1953a, 247 – 252; 1967b, 145; ILIug 753; Sanader 2008a, 177; HD020002 (04. 02. 2011); EDCS-10000765

Komentar: Spomenik se nalazio u dvorištu obitelji Erceg u selu Kosore kod Vrlike. Posvećen je Neptunu koji nosi epitet *Andabatensis*, odnosno delmatsko ime nepoznata značenja. HD datiraju spomenik u 2. st. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.3.28 Kula Atlagić kod Benkovca

260. Žrtvenik Jupiteru, posvetila Voltisa

Nalazište: Kula Atlagić kod Benkovca

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 60

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 27 cm, šir. 19 cm, deb. 13 cm, vis. slova: 3,4 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza spomenika nedostaje. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je pulvinima, od kojih je desni bolje sačuvan. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Volltisa

Iovi v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

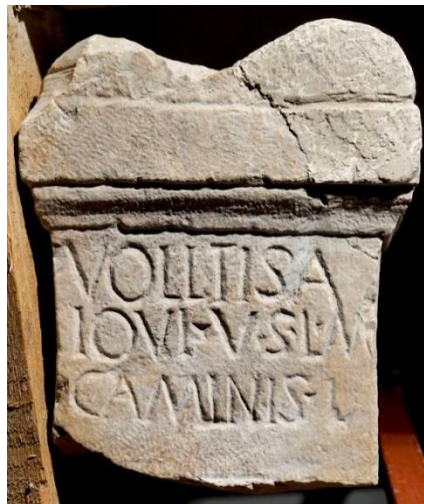
Caminis l(iberta)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 236, br. 5, sl. 2; Medini 1976, 188, bilj. 15; ILIug 856; Kurilić 1999, kat. br. 2141; Sinobad 2010, 197, kat. br. 107; Zović, Kurilić 2015, 436, kat. br. 106; HD034402 (19. 09. 2011); EDCS-10000867; lupa 22968

Komentar: Spomenik je pronađen 1951. god. u polju Kule Atlagića kod Benkovca. Sinobad datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: lupa 22968

11.3.29 Labin

261. Žrtvenik Sentoni, posvetio Gaj Vibije Flor

Nalazište: Labin

Smještaj: Narodni muzej Labin

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 33 cm, šir. 25 cm, deb. 18 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) i tankom letvicom na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Sentonae

sacr(um)

C(aius) Vibius Florus

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Medini 1973, 131, bilj. 213; ILIug 2909; Girardi Jurkić 1981, 158 – 159, sl. 16; 1984, 12, sl. 17; 2005, 132, kat. br. 1.9.4; Kurilić 1999, kat. br. 2758; Vorano 2006, 9; HD035270 (11. 11. 2011); EDCS-10101923

Komentar: Spomenik je pronađen 1961. god. pri gradnji tvornice sode u Labinu. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 132, kat. br. 1.9.4.

262. Žrtvenik Sentoni, posvetila Tulija Fuska

Nalazište: Labin

Smještaj: Narodni muzej Labin

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 35 cm, šir. 21,5 cm, deb. 16 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) i tankom letvicom na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Sentonae

sacrum

Tullia Fusca

v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Medini 1973, 131, bilj. 213; Girardi Jurkić 1974, bilj. 18e; 1981, 158 – 159, sl. 18; 1984, 12, sl. 18; 2005, 132, kat. br. 1.9.3; ILIug 2910; Kurilić 1999, kat. br. 2759; Vorano 2006, 10; Zović, Kurilić 2015, 422, kat. br. 11; HD024375 (03. 02. 2011); EDCS-10101924

Komentar: Spomenik je pronađen nedaleko od starog Labina. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 132, kat. br. 1.9.3.

263. Žrtvenik Sentoni, posvetio Gemin Bonin Hostidukov

Nalazište: Labin

Smještaj: Narodni muzej Labin

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza, tijelo i donji dio kruništa, dok vrh kruništa spomenika nedostaje. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Geminus Boninus

Hostiducis

Sentonae

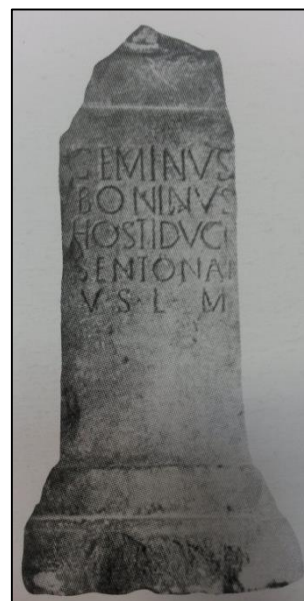
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 10075; Medini 1973, 131, bilj. 213; Girardi Jurkić 1981, 158; 1984, 12; 2005, 131, kat. br. 1.9.2; Zović, Kurilić 2015, 421, kat. br. 3; HD061804 (08. 09. 2010); EDCS-30400619

Komentar: Spomenik je pronađen 1881. god. na prolazu *Madonna* izvan gradskog areala Labina. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 131, kat. br. 1.9.2.

264. Žrtvenik Sentoni

Nalazište: Labin

Smještaj: Narodni muzej Labin

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je pulvinima na rubovima, od kojih je sačuvan samo desni. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

[S]entonae

[--]miliotoc[--]

[--]nossicae

Sex(tus) Patalicus

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Vorano 2006, 9.

Komentar: Vorano datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: D. Demicheli, 2012.

265. Žrtvenik Silvanu, posvetio Gaj Vibije Fezije

Nalazište: Labin, Marcinica

Smještaj: Narodni muzej Labin

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 22 cm, šir. 15 cm, deb. 15 cm

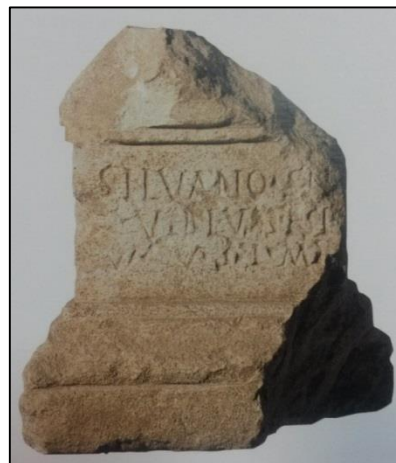
Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Nedostaju desni rub baze, rubovi i vrh kruništa spomenika. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*). Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Silvano sa[c(rum)]

C(aius) Vibius Fesi[us]

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: ILug 2911; Girardi Jurkić 2005, 173, kat. br. 2.10.8; Kurilić 1999, kat. br. 2760; Zović, Kurilić 2015, 422, kat. br. 9; HD035271 (11. 11. 2011); EDCS-10101925

Komentar: Spomenik je pronađen 1965. god. u dvorištu gosp. Viktora Škopca u mjestu Marcinica, smještenom oko dva kilometra udaljeno od Labina. Girardi Jurkić datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 173, kat. br. 2.10.8.

266. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Labin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Silvan

abus

[-Aq?]v[i]llius

[---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 10077; Kurilić 1999, kat. br. 2436; Zović, Kurilić 2015, 422, kat. br. 4; HD061802 (08. 09. 2010); EDCS-30400621

Komentar: Spomenik je pronađen 1883. god. u kući gosp. Antonija Scampicchija u Labinu. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

267. Žrtvenik Liberu

Nalazište: Labin

Smještaj: Narodni muzej Labin

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 77 cm, šir. 38 cm, deb. 32 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s dvostruko profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je stožastog završetka. Na lijevoj užoj strani prikazani su u reljefu tirs i pedum, a na desnoj kantaros iz kojeg izlazi mladica vinove loze s lišćem i grozdovima. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Liberu Pa(tri)

Aug(usto) sac(rum)

L(ucius) Volumn

ius Pudens

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

fecit d(editque?)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 3046; Kandler 1855, 54, br. 529; Kurilić 1999, kat. br. 2308, Girardi Jurkić 1974, bilj. 52; 2005, 180, 2.11.4; Jadrić 2007, 99, kat. br. 1; Zović, Kurilić 2015, 421, kat. br. 1; Medini 1973, 111, bilj. 109; HD061823 (09. 09. 2010); EDCS-28400302

Komentar: Spomenik je pronađen 1843. god. u Labinu. Žrtvenik je vjerojatno nosio kip boga Libera. Zović i Kurilić spomenik datiraju u rani principat.

Fotografija: D. Demicheli, 2012.

268. Žrtvenik Janu

Nalazište: Labin

Smještaj: Narodni muzej Labin

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 27 cm, šir. 25 cm, deb. 17,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je donji dio tijela, dok baza, gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

[---]

cronius

Iano Patri

v(otum) s(olvit)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 10072; Medini 1973, 106, bilj. 89; Kurilić 1999, kat. br. 2431; Sanader 2008a, 177; 2016, 125, kat. br. 1; Girardi Jurkić 2005, 136, kat. br. 1.13.1; Zović, Kurilić 2015, 422, kat. br. 10; HD061807 (09. 09. 2010); EDCS-30400616

Komentar: Spomenik je pronađen 1885. god. u okolici Labina. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: Sanader 2016, 125, kat. br. 1, sl. 1.

269. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Labin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[I(ovi)] O(ptimo) M(aximo)

[---]us F[---]

[---]

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 10073; Medini 1976, 188, bilj. 16; Sinobad 2010, 203, kat. br. 141; Zović, Kurilić 2015, 422, kat. br. 12; HD061803 (08. 09. 2010); EDCS-30400617

Komentar: Spomenik je pronađen 1888. god. u Labinu. Zović i Kurilić datiraju spomenik u principat. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

270. Žrtvenik Jutosiki, posvetio Lucije Granije Rufo

Nalazište: Labin

Smještaj: Narodni muzej Labin

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma reversa*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Nedostaje desni rub baze. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

L(ucius) Granius

Voltimes f(ilius)

Rufus Iutossicae v(otum)

s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 10074; Medini 1973, 132, bilj. 217; Girardi Jurkić 1981, 158 – 159; 1984, 13; 2005, 135, kat. br. 1.11.1; Kurilić 1999, kat. br. 2433; Vorano 2006, 10 – 11; Zović, Kurilić 2015, 421, kat. br. 2; HD061805 (08. 09. 2010); EDCS-30400618

Komentar: Spomenik je pronađen 1886. god. u kući gosp. Antonija Scampicchija u Labinu gdje je i ostao sve do 1935. god. kada je u čast sjećanja na T. Lucijanija prenesen u venecijansku loggiu Labina. Godine 1935. postavljen je u lapidarij Narodnog muzeja Labina. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 135, kat. br. 1.11.1.

271. Žrtvenik Nimfama

Nalazište: Labin

Smještaj: Narodni muzej Labin

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u devet redova.

Natpis:

Nymphis

Aug(ustis) sacr(um)

ex voto sus

cepto pro sa

lute municipi(i)

balineo effect(o)

Ti(berius) Gavillius C(ai) f(ilius)

Claud(ia) Lambicus

aed(ilis) Ilvir posuit

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 3047; Medini 1973, 118, bilj. 152; Kurilić 1999, kat. br. 2309; Zović, Kurilić 2015, 422, kat. br. 7; HD061824 (09. 09. 2010); EDCS-28400303

Komentar: Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: D. Demicheli, 2012.

272. Žrtvenik

Nalazište: Labin

Smještaj: Narodni muzej Labin

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 30 cm, šir. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s istaknutim akroterijima na rubovima. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Acaica Hoia

pro Benigna

et Iadestin(o) v(otum) s(olvit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: ILug 2912; Kurilić 1999, kat. br. 2761; Zović, Kurilić 2015, 422, kat. br. 8; HD035272 (11. 11. 2011); EDCS-10101926

Komentar: Spomenik je pronađen 1899. god. u Labinu. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: D. Demicheli, 2012.

273. Žrtvenik

Nalazište: Labin

Smještaj: Narodni muzej Labin

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji lijevi rub tijela s natpisnim poljem i kruništa, dok baza, donji i desni dio tijela i desni rub kruništa spomenika nedostaju.

Natpis:

Sex(tus) C[eion(ius)?]

Vol(timesis?) f(ilius?) [---]

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 10078; Kurilić 1999, kat. br. 2437; Zović, Kurilić 2015, 422, kat. br. 5; HD061801 (08. 09. 2010); EDCS-30400622

Komentar: Spomenik je pronađen 1888. god. u Labinu. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: D. Demicheli, 2012.

274. Žrtvenik

Nalazište: Labin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 22 cm, šir. 12 cm

Natpis:

[---]

[n]ama

Sex(ti) f(ilia)

Matto

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: ILJug 2913; Kurilić 1999, kat. br. 2762; Zović, Kurilić 2015, 423, kat. br. 13; HD035273 (11. 11. 2011); EDCS-10101927

Komentar: Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

275. Žrtvenik

Nalazište: Labin, Rabac

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 27 cm, šir. 24 cm

Natpis:

[---]

[---]um

[---] G(aius?) Gem[inius?]

[---] Claud(ia?)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: ILJug 2920; Kurilić 1999, kat. br. 2768; Zović, Kurilić 2015, 423, kat. br. 14; HD035280 (11. 11. 2011); EDCS-10101934

Komentar: Spomenik je pronađen 1929. god. u crkvi sv. Andrije u selu Rabac kod Labina. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.3.30 Makarska

276. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Makarska, Zablatje

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---]

sac(rum)

Daphnus

P(omponiae?) C(orneliana?) vil(icus)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 1897; Glavinić 1878c, 188; Sanader 1995, 105; HD053669 (14. 01. 2009);

EDCS-27500178

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.3.31 Muć

277. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Muć

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1211

Materijal: muljika

Dimenzije: vis. 30,5 cm, šir. 14 – 17,5 cm, deb. 11 cm; natp. polje: vis. 8 cm, šir. 14 cm; duž. slova: 4 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od muljike. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje je uska greda koja imitira arhitrav i pseudozabat. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u jednom redu.

Natpis:

S(ilvano) v(otum) po(suit)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 9794; Bulić 1886c, 195, br. 166; Zaninović 1967, 48; 2007, 200; Perinić Muratović 2008, 21, kat. br. III.1.14; Radalj 2014, kat. br. 24; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.14; HD058347 (07. 01. 2016); EDCS-30200147

Komentar: Spomenik je 1886. god. pronašao gosp. Pietro Odak u blizini Vrbe pored Muća.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

278. Žrtvenik Silvanu, posvetio Publije Elije Aper

Nalazište: Muć, Ramljane

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

S(ilvano) A(ugusto) s(acrum) P(ublius) Ael(ius)

Aper

Datacija: 131. – 170. god.

Objavljeno: CIL III 9791; Bulić 1888b, 17, br. 7; Zaninović 1967, 48; 2007, 200; Perinić Muratović 2008, 25, kat. br. III.2.10; Glavaš 2012, 96; Perinić 2016, 71, kat. br. III.2.10; HD058344 (07. 01. 2016); EDCS-30200144

Komentar: Spomenik je pronađen 1880. god. uzidan u kuću Šimić u Ramljanima, između Muća i Drniša. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Dedicant Publije Elije Aper civitet je dobio od Hadrijana ili je potomak nekoga tko je dobio civitet od cara Hadrijana (Glavaš 2012, 96).

279. Žrtvenik Silvanu, posvetio Agrikola

Nalazište: Muć

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

S(ilvano) A(ugusto) s(acrum)

Agricol[a] Iul(i) s(ervus)

po(suit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 9792; Bulić 1888b, 18, br. 8; Zaninović 1967, 48; 2007, 200; Perinić Muratović 2008, 25, kat. br. III.2.11; Perinić 2016, 71, kat. br. III.2.11; HD058345 (14. 03. 2011); EDCS-30200145

Komentar: Spomenik je pronađen 1880. god. uzidan u kuću Šimić u Ramljanima, između Muća i Drniša. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

280. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Muć, Gornje Postinje

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2730

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 36 cm, šir. 16,5 – 19,5 cm, deb. 13 cm; natp. polje: vis. 19,5 cm, šir. 17,5 cm; duž. slova: 1,5 – 2,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja dvjema letvicama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvjema letvicama iznad kojih je vrh kruništa, ukrašen sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Krunište je otučeno s prednje strane. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Cassius

Dasantis

c(o)h(ortis) III Alpin(orum)

tessera(rius) ce(nturia) Nun

isiani

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 14950; Bulić 1899a, 88; Zaninović 1967, 47; 2007, 200; Medini 1976, 188, bilj. 27, Bekić 2002, 41 – 42; Perinić Muratović 2003, 88, kat. br. 1.16; Sinobad 2010, 193, kat. br. 82; HD008787 (14. 03. 2011); EDCS-32700504

Komentar: Spomenik je pronađen 1899. god. kod izvora Stuba na području Gornjeg Postinja. Posvetio ga je tesararij kohorte III. *Alpinorum*. Sinobad datira spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

281. Žrtvenik Kastoru i Poluksu, posvetila Fabericija

Nalazište: Muć

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Castori

et Polluci

sac(e)rum

Fabericia

Pieris

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Objavljeno: CIL III 2743; Alačević 1878c, 143; Zaninović 1967, 47; 2007, 200; Bekić 2002, 31 – 32; HD061925 (14. 03. 2011); EDCS-28300068

Komentar: Spomenik je prema Ivanu Lovriću oko 1775. god. bio uzidan na uglu oltara izvan crkve Blažene Djevice u Gornjem Muću. Josip Alačević (1878, 143) piše da je natpis pronađen krajem 18. st. na položaju Ordžija, smještenom istočno od Muća. Don Granić 1879. god. piše da je na groblju Muća Gornjeg postojao hram posvećen Kastoru i Poluksu. (Bekić 2002, 31 – 32) Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

282. Žrtvenik Merkuru, posvetio Turanije Firmo

Nalazište: Muć, Orgija

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Turr[a]n[i]us Fir(mus)

vexil(larius) coh(ortis) I Bel(garum)

Mercurio

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 131. - 170. god.

Objavljeno: CIL III 2744; Alačević 1878c, 142; Sanader 2008a, 174; HD061928 (15. 09. 2010); EDCS-28300069

Komentar: Spomenik je pronađen uz via Gabiniana na položaju Orgija u Muću. Posvetio ga je *vexilarius cohortis I Belgarum equitata*. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

283. Žrtvenik Nimfama

Nalazište: Muć, Gornje Postinje

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2732

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 45 cm, šir. 15 cm

Natpis:

[---]Nymp[his ---]

sacr[um ---]

[---]Iulius[---]

[---]us (centurio) l[eg(ionis)]

[---]C[laudiae] p[iae] [f(idelis)]

[---]m Pri[---]

Datacija: nakon 42. god.

Objavljeno: CIL III 14951; Bulić 1899a, 90; Zaninović 1967, 47; 2007, 200; Bekić 2002, 32; Perinić Muratović 2003, 152, kat. br. 9. 2; Tončinić 2011, 114, kat. br. 90; HD060571 (06. 05. 2010); lupa 21499

Komentar: Temeljem počasnog naslova *C(laudia) p(ia) f(idelis)* spomenik je moguće datirati nakon 42. god. Nije moguće odrediti radi li se o VII. ili XI. legiji *Claudia pia fidelis*.

11.3.32 Murter

284. Žrtvenik

Nalazište: Murter

Smještaj: Murter, crkva Gospe od Gradine

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je ulomak tijela, dok baza, veći dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

[---]

[---]nic[---]

[v(otum)] s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: Kurilić 1999, kat. br. 2830; Zović, Kurilić 2015, 446, kat. br. 184; HD053939 (23. 03. 2009); EDCS-57200007

Komentar: Spomenik se nalazi uzidan u južni zid crkve Gospe od Gradine u Murteru. Zović i Kurilić datiraju spomenik u principat.

Fotografija: Kurilić 1999, kat. br. 2830.

11.3.33 Nadin

285. Žrtvenik Janu, posvetio Tit Oktavije Macer

Nalazište: Nadin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 17

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 73 cm, šir. 32 cm, deb. 22,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima jednostavnu plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Nedostaju lijevi i desni rub kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

T(itus) Octavius

C(ai) f(ilius) Macer (centurio)

cohor(tis) I

Liburnorum

Iano Patri

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: ILJug 208; Medini 1973, 106, bilj. 84; Kurilić 1999, kat. br. 2619; Perinić Muratović 2003, 160, kat. br. 13.1; Sanader 2008a, 177; 2015a, 141, bilj. 30; 2016, 127 – 128, kat. br. 4; Zović, Kurilić 2015, 433, kat. br. 93; HD021805 (25. 02. 2014); EDCS-10000299; lupa 24133

Komentar: Spomenik je pronađen 1908. god. na lokalitetu Gradina u Nadinu. Posvetio ga je centurion kohorte I. *Liburnorum*. Sanader datira spomenik na sam početak vladavine cara Augusta.

Fotografija: lupa 24133

286. Žrtvenik Janu Pateru, posvetio Lucije Sentije

Nalazište: Nadin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. A7322

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 25,5 cm, šir. 12 cm, deb. 9 cm,

natp. polje: vis. 8,4 cm, šir. 12,6 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Oštećeni su baza i vrh kruništa spomenika. Krunište započinje dvjema letvicama iznad koje je ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

L(ucius) Sen(tius)

P(atri) Iano

[v(otum) s(olvit)](?) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952a, 214, br. 37; Medini 1973, 106, bilj. 84; ILJug 870; Kurilić 1999, kat. br. 2644; Sanader 2008a, 177; 2015a, 141, bilj. 30; 2016, 128 – 129, kat. br. 5; Zović, Kurilić 2015, 433, kat. br. 94; HD034505 (19. 09. 2011); EDCS-10000881

Komentar: Spomenik je pronađen 1913. god. na lokalitetu Gradina u Nadinu. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: Sanader 2016, 128, kat. br. 5, sl. 4.

287. Žrtvenik Janu

Nalazište: Nadin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 40

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 81 cm, šir. 36 cm, deb. 28 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u šest redova.

Natpis:

[---]

A [---]

Raeci f(ilius) Turio

T(itus) Octavius

C(ai) f(ilius) Labiav(u)s

Ian(o) Patri

v(otum) s(olverunt) l(ibentes) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Medini 1973, 106, bilj. 84; Kurilić 1999, kat. br. 2877;

Sanader 2015a, 141, bilj. 30; 2016, 129 – 130, kat. br. 6; Zović,

Kurilić 2015, 434, kat. br. 97; EDCS-63400120; lupa 23135

Komentar: Spomenik je pronađen 1922. god. u Nadinu. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 23135

288. Žrtvenik Janu

Nalazište: Nadin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. A7586

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 13,5 cm, šir. 15 cm, deb. 9 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je ulomak tijela s natpisnim poljem, dok baza, veći dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

[---]

[---] *Patri*

[v(otum)] s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 15044; Bulić 1899c, 170; Bersa 1900, 213, br. 2; Medini 1973, 106, bilj.

84; ILIug 2876; Kurilić 1999, kat. br. 2586; Jadrić 2007, 109, kat. br. 9; Sanader 2008a, 177;

2015a, 141, bilj. 30; 2016, 138 – 139, kat. br. 17; Zović, Kurilić 2015, 433, kat. br. 91;

HD035660 (22. 09. 2011); EDCS-32200003

Komentar: Spomenik je pronađen uzidan u kuću gosp. Sim. Vrsaljka u Nadinu. Nije sigurno kome je spomenik bio posvećen. Mommsen smatra kako je posvećen bogu Liberu, a Medini bogu Janu. Od novijih autora, Ivana Jadrić se priklanja mišljenju Mommsena, a Mirjana Sanader mišljenju Julijana Medinija. S obzirom da su u Nadinu pronađena tri spomenika posvećena Janu, a niti jedan Liberu priklanjamo se mišljenju Julijana Medinija i Mirjane Sanader. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: Sanader 2016, 138, kat. br. 17, sl. 13.

289. Žrtvenik Latri, posvetila Kalpurnija Ceuna

Nalazište: Nadin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. A 10 861

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 74 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je sedlastog završetka te je ukrašen pulvinima, od kojih je desni bolje sačuvan. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Calpurn

ia C(ai) f(ilia) Ceu

na Latrae

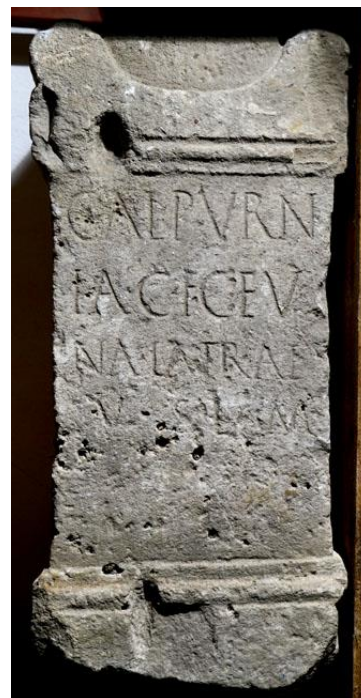
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 2857; Medini 1973, 136, bilj. 224; 1984, br. 1; Kurilić 1999, kat. br. 2253; Zović, Kurilić 2015, 433, kat. br. 89a; HD058228 (11. 11. 2009); EDCS-28300186; lupa 22920

Komentar: Spomenik je pronađen u kući gosp. Josepha Kračaka ispod stare utvrde u Nadinu.

Fotografija: lupa 22920

290. Žrtvenik Latri

Nalazište: Nadin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 347

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 31 cm, šir. 17 cm, deb. 12,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Na natpisnom polju prikazana je u reljefu žena pokrivena glave ispred koje se nalaze tri žrtvenika. Patela je kružnog oblika.

Natpis:

Lat(rae)

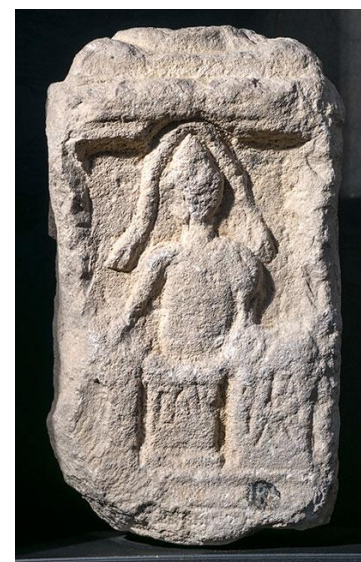
l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 15042; Bersa 1900, 214, br. 4, sl. 43; Medini 1973, 136, bilj. 224; 1984, br. 5; ILIug 2873; Kurilić 1999, kat. br. 2584; Cambi 2013, 72; Zović, Kurilić 2015, 433, kat. br. 89; HD057697 (10. 11. 2009); EDCS-32200001; lupa 24302

Komentar: Spomenik je pronađen na lokalitetu Gradina u Nadinu.

Fotografija: lupa 24302

291. Žrtvenik Latri, posvetio Gaj Julije Ceun

Nalazište: Nadin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

C(aius) Iulius

Picusi f(ilius)

Ceunus

Latrae

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bulić 1885f, 97; CIL III 2859; Medini 1973, 136, bilj. 224; 1984, br. 3; Kurilić 1999, kat. br. 2255; Zović, Kurilić 2015, 434 – 435, kat. br. 100b; HD058230 (11. 11. 2009); EDCS-28300188

Komentar: Spomenik je pronađen 1749. god. u Nadinu. Mommsen je zapisao kako se spomenik nalazi u kući župnika u Nadinu. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

292. Žrtvenik Latri

Nalazište: Nadin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 100 cm, šir. 24 cm

Natpis:

Pupillor(um)

Moicorum

liberta

Dumma La

trae v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bulić 1885f, 97; CIL III 2858; Medini 1973, 136, bilj. 224; 1984, br. 2; Kurilić 1999, kat. br. 2254; Zović, Kurilić 2015, 434, kat. br. 100a; HD058151 (05. 11. 2009); EDCS-28300187

Komentar: Spomenik je pronađen 1749. god. u funkciji posude za vodu u crkvi u Nadinu u Nadinu. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

293. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Vincent

Nalazište: Nadin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 202

Materijal: vapnenac

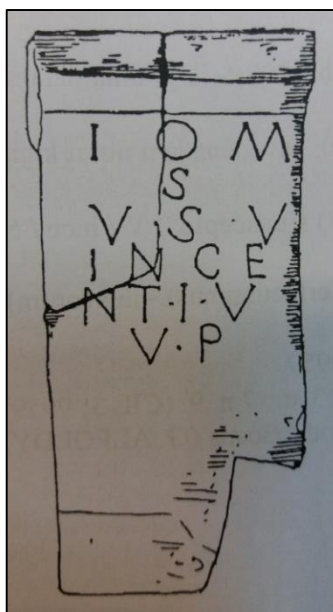
Dimenzije: vis. 97 cm, šir. 47 cm, deb. 25 cm,

natp. polje: vis. 8,4 cm, šir. 12,6 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca, razlomljen u više dijelova. Nedostaje desni rub baze spomenika. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
s(acrum)
v(otum) s(olvit) V
ince
ntius
v(otum?) p(osuit?)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 9959; Bulić 1890a, 7, br. 9; Medini 1976, 188, bilj. 14; Kurilić 1999, kat. br. 2402; Sinobad 2010, 198, kat. br. 110; Zović, Kurilić 2015, 434, kat. br. 100; HD058225 (11. 11. 2009); EDCS-30301468; lupa 23067

Komentar: Spomenik je pronađen 1890. god. u Nadinu. Razlomljen je u više dijelova, od kojih imamo fotografiju desne strane spomenika, bez baze i lijeve strane natpisnog polja. Anamarija Kurilić u svojem doktorskom radu donosi crtež iz inventarne knjige antičke zbirke na kojemu je spomenik cjelovit. Sinobad datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: Kurilić 1999, kat. br. 2402; lupa 23067

294. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Nadin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 200

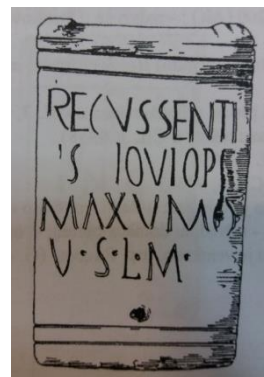
Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 18 cm, šir. 10,7 cm, deb. 7,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza je dvostruko profilirana, a krunište trostruko. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Recus Senti
us Iovi Op(t)i(mo)
Maxumo
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 9958; Bulić 1889a, 82, br. 64; Kurilić 1999, kat. br. 2401; Sinobad 2010, 198, kat. br. 109; Zović, Kurilić 2015, 435, kat. br. 103; HD058224 (11. 11. 2009), EDCS-30301467

Komentar: Spomenik je pronađen 1914. god. na brdu Korlat u Nadinu. Sinobad datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: Kurilić 1999, kat. br. 2401.

295. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Nadin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Iovi O

ptimo

S(acrum)

ex vot(o)

Marcus

Ac[---]

[---]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 9957; Bulić 1890b, 65, br. 37; Medini 1976, 188, bilj. 14; Kurilić 1999, kat. br. 2400; Perinić Muratović 2003, 89, kat. br. 1.18; Zović, Kurilić 2015, 435, kat. br. 102; Sinobad 2010, 197, kat. br. 108; HD058223 (11. 11. 2009); EDCS-30301466

Komentar: Spomenik je pronađen u ruševinama crkve sv. Mihovila, nedaleko Smilčića kod Nadina. Zović i Kurilić datiraju spomenik u kasni principat. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

296. Žrtvenik Trivijama, posvetio Gaj Julije Celer

Nalazište: Nadin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. N525

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 29 cm, šir. 12,5 cm, deb. 12,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje profilacijom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je istaknutim akroterijima na rubovima. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Trivi(i)s

sacr(um)

C(aius) Iulius

Celer

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 242, br. 20; Medini 1973, 120, bilj. 168; ILIug 871; Kurilić 1999, kat. br. 2645; Zović, Kurilić 2015, 434, kat. br. 95; HD034506 (19. 09. 2011); EDCS-10000882; lupa 22930

Komentar: Spomenik je pronađen 1950. god. na lokalitetu Gradina u Nadinu, odakle je 1950. god. prenesen u Arheološki muzej Zadar. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 22930

297. Žrtvenik Vulkanu, posvetio Bebije Prisko

Nalazište: Nadin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 68, A7322

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 32 cm, šir. 20 cm, deb. 11 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Nedostaju donji dio baze i vrh kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Baebiu[s]

Priscu[s]

Volcano

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bersa 1902a, 60; Medini 1973, 114, bilj. 129; ILIug 2875; Sanader 1996b, 263, br. 2; Kurilić 1999, kat. br. 2737; Zović, Kurilić 2015, 434, kat. br. 96; HD035659 (22. 09. 2011); EDCS-10101893; lupa 22971

Komentar: Spomenik je pronađen uzidan u kuću Vrsaljko u Nadinu. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 22971

298. Žrtvenik, posvetila Seksta Larcija

Nalazište: Nadin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 69, N772, A7344

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 21,3 cm, šir. 13,2 – 14,7 cm, deb. 10,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Iznad trostruko profilirane baze nalazi se tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište je trostruko profilirano, s ravnim završetkom. Prednja strana tijela spomenika sadrži pravokutnu udubinu. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Sexta Lartia

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: Kurilić 1999, kat. br. 2881; Zović, Kurilić 2015, 434, kat. br. 98; EDCS-63400014; lupa 22933

Komentar: Spomenik je pronađen 1955. god. na lokalitetu Goridolina u Nadinu. Zović i Kurilić datiraju spomenik u principat.

Fotografija: lupa 22933; Kurilić 1999, kat. br. 2881

299. Žrtvenik, posvetila Trosija Prima

Nalazište: Nadin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 66

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 57 cm, šir. 29 cm, deb. 24 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Oštećeni su i baza i krunište spomenika. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Trosia

Prima

Buccionis l(iberta)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 15045; Bersa 1900, 214, br. 3, sl. 42;

Kurilić 1999, kat. br. 2587; Zović, Kurilić 2015, 433, kat. br.

92; HD035657 (10. 11. 2009); EDCS-32200004; lupa 23042

Komentar: Spomenik je pronađen 1899. god. na lokalitetu Gradina u Nadinu. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 23042

300. Žrtvenik

Nalazište: Nadin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 204

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 34 cm, šir. 26 cm, deb. 17 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju.

Baza je trostruko profilirana. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

[---]

Surici l(ibertus/-a) v(otum)

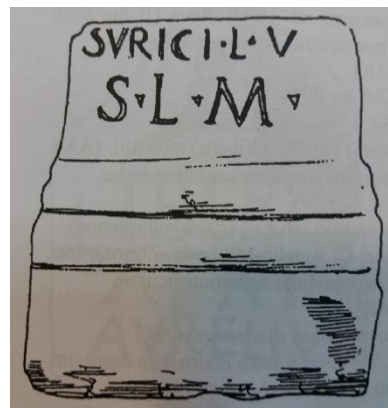
s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Kurilić 1999, kat. br. 2896; Zović, Kurilić 2015, 434, kat. br. 99; EDCS-67500107

Komentar: Spomenik je pronađen 1912. god. podno Gradine u Nadinu. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: Kurilić 1999, kat. br. 2896.

11.3.34 Nelaj kod Vrlike

301. Žrtvenik Dijani, posvetio Publije

Nalazište: Nelaj kod Vrlike

Smještaj: Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju, inv. br. RN 40

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 55 cm, šir. 31 cm, deb. 26,5 cm; natp. polje: vis. 35 cm, šir. 27 cm; duž. slova: 4,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Otučen je donji lijevi rub baze spomenika. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Krunište je ukrašeno polukružnim shematskim urezima koji predstavljaju dvije girlande. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

D(ianae) A(ugustae) s(acrum)

P(ublius) A(urelius?) M(---) C(---)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 13199; Stanić 1892a, 12; Patsch 1899a, 84, br. 5a, sl. 7; 1900, 132 – 133, br. 5a, sl. 118; Zaninović 1967, 45; Milošević 1998, 76, sl. 122; Višić Ljubić 2008, 132, kat. br. 20; Milićević Bradač 2009, 58 – 59, sl. 12; HD057737 (24. 02. 2014)

Komentar: Spomenik je pronađen 1880. god. na njivi obitelji Zelenović, 30 m od vrela Nelaj, između sela Kotluša i Čitluk. Višić Ljubić datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

11.3.35 Nin

302. Žrtvenik Silvanu, posvetio Lucije Kornelije Sabin

Nalazište: Nin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 76 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja dvjema letvicama i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište je višestruko letvičasto profilirano. Vrh kruništa je sedlastog završetka, ukrašen s pulvinima na rubovima. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

L(ucius) Cornelius

Sabinus

Silvano v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 10019; Bulić 1879c, 99, br. 17; Medini 1973, 121, bilj. 181; Kurilić 1999, kat. br. 2425; Perinić Muratović 2008, 20, kat. br. III.1.12; Zović, Kurilić 2015, 427, kat. br. 52; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.12; HD060335 (23. 03. 2010); EDCS-30400580; lupa 24142

Komentar: Spomenik je pronađen između otoka Vira i kopna. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 24142

303. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Nin, Privlaka

Smještaj: Arheološka zbirka u Ninu, inv. br. 8

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 48 cm, šir. 30 cm, deb. 34 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Na natpisnom polju prikazan je u reljefu Silvan s kozjim nogama i rogovima te pedumom u lijevoj ruci i srpom u desnoj. Natpis je koncipiran u jednom redu i zapisan je na plinti spomenika.

Natpis:

P(ublius) M(---) S(---) S(ilvano) v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14322,2; Medini 1973, 121, bilj. 171; Kurilić 1999, kat. br. 2496; Perinić Muratović 2008, 60, br. 30; Zović, Kurilić 2015, 428, kat. br. 57; HD060344 (24. 03. 2010); EDCS-32300058; lupa 24308

Komentar: Spomenik je pronađen ispred kuće gosp. Benedikta Glavana u Privlaci. Zović i Kurilić datiraju spomenik u principat.

Fotografija: lupa 24308

304. Žrtvenik Silvanu, posvetio Kornelije

Nalazište: Nin

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 256

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 12 cm, šir. 15 cm

Natpis:

[*Silva*]no sac[rum]

[--- Co]rneliu[s ---]

[*v*(otum) *s*(olvit) *l*(ibens)] *m*(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 14322,1; Suić 1952a, 207, br. 4; Medini 1973, 121, bilj. 181; ILJug 904; Kurilić 1999, kat. br. 2134, 2495; Perinić Muratović 2003, 129, kat. br. 3.9; 2008, 21, kat. br. III.1.13; Zović, Kurilić 2015, 427, kat. br. 48; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.13; HD034574 (20. 08. 2011); EDCS-32300057

Komentar: Spomenik je pronađen 1895. god. prilikom iskopavanja pored baptisterija župne crkve u Ninu. Godine 1914. prenesen je iz zbirke sv. Križa u Arheološki muzej Zadar. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

305. Žrtvenik Jupiteru, posvetila Kornelija Tercija

Nalazište: Nin, Ždrijac

Smještaj: Arheološka zbirka u Ninu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 33 cm, šir. 22 cm, deb. 10 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je cilindričnim pulvinima na rubovima. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Iovi Optum

o Maximo

Cornelia

C(ai) f(ilia) Tertia

v(otum) *s*(olvit) *l*(ibens) *m*(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 234, br. 2; Medini 1976, 188, bilj. 15; ILJug 915; Kurilić 1999, kat. br. 2137; Sinobad 2010, 198, kat. br. 113; Kolega 2015, 39, sl. 7; Zović, Kurilić 2015, 427, kat. br. 54; HD034584 (20. 09. 2011); EDCS-10000926; lupa 24161

Komentar: Spomenik je pronađen 1950 god. u liburnskoj nekropoli Ždrijac kod Nina. Sinobad datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: lupa 24161

306. Žrtvenik Jupiteru Sabaziju Iku, posvetio Lucije Plocije Esperast

Nalazište: Nin, Ždrijac

Smještaj: Arheološka zbirka u Ninu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 34,5 cm, šir. 24 cm, deb. 21 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je cilindričnim pulvinima na rubovima. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Iovi Sab

asio Iico

L(ucius) Plotius

Eperastus

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 233 – 234, br. 1; Medini 1973, 127; 1976, 188, bilj. 15; 1980, 81, T. XXVI,2; ILJug 916; Kurilić 1999, kat. br. 2138; Sinobad 2010, 198, kat. br. 114; Kolega 2015, 39, sl. 2; ROMIC I, 164, br. 2; Zović, Kurilić 2015, 428, kat. br. 55; HD034585 (20. 09. 2011); EDCS-10000927; lupa 24162

Komentar: Spomenik je pronađen 1950 god. u liburnskoj nekropoli Ždrijac kod Nina. Posvećen je sinkretističkom božanstvu Jupiteru Sabaziju Iku. Sinobad datira spomenik u prvu polovicu 3. stoljeća.

Fotografija: lupa 24162

307. Žrtvenik Neptunu i Dijani

Nalazište: Nin, Privlaka

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Neptuno Dian(ae)

propt(er) mai(estatem)

L(ucius) Cincius

Trophim(us)

ex viso posuit

quod (H)alis

vidit

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 2970; Medini 1973, 115, bilj. 134; Kurilić 1999, kat. br. 2277; Sanader 2008a, 177; Zović, Kurilić 2015, 427, kat. br. 49; HD009272 (29. 03. 2010); EDCS-28400226

Komentar: Spomenik je pronađen 1759. god. u Ninu, odakle ga je prema Mommsenu u muzej u Naniju odnio gosp. Spiridon Minotti. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

308. Žrtvenik Veneri, posvetila Egnacija Paulina

Nalazište: Nin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Veneri A[ug(ustae)]

sacr(um) Egnatia

C(ai) f(ilia) Paullina s(olvit)

l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 2971; Medini 1973, 110, bilj. 108; Kurilić 1999, kat. br. 2278; Sanader 2008a, 173; Zović, Kurilić 2015, 427, kat. br. 53; HD060341 (23. 03. 2010); EDCS-28400227

Komentar: Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat. Prema Mommsenu spomenik se nalazi u crkvi sv. Katarine u Ninu. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

309. Žrtvenik

Nalazište: Nin, Privlaka

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Curtic(us?)

Ser(gia) [---]

[---]

v(otum) s(olvit) l(ibens) [m(erito)]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 14322,03; Kurilić 1999, kat. br. 2497; Zović, Kurilić 2015, 428, kat. br. 58; HD060345 (24. 03. 2010); EDCS-32300059

Komentar: Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat. Mommsen je zapisao kako se spomenik nalazi u Privlaci u kući gosp. Marka Kolanovića. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.3.36 Nisko

310. Žrtvenik

Nalazište: Nisko

Smještaj: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, inv. br. 7130

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 36 cm, šir. 22 cm, deb. 13 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja je zakošena prema natpisnom polju.

Krunište je oštećeno. Natpis je koncipiran u šest redova od kojih je prvi izveden na kruništu.

Natpis:

[---]ici[---]

simus Sc

araban

tia votu

m libens

posuit

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Šeparović, Uroda 2009, 129, kat. br. 302; EDCS-71300208

Komentar: Šeparović i Uroda datiraju spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: Šeparović, Uroda 2009, 129, kat. br. 302.

11.3.37 Obrovac

311. Žrtvenik Valetudo?

Nalazište: Obrovac, Zelengrad

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 2, A7276

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 34 cm, šir. 20 cm, deb. 11 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpisno polje ukrašeno je reljefom žene u hitonu, oko kojega se nalazi natpis koncipiran u tri reda. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan te je ukrašen stiliziranim pulvinima na rubovima. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj patera.

Natpis:

Val(etudini) Sta(tae) sac(rum)

Lurnio Cal(---)

v(otum) s(olvit) l(ibens)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Abramić, Colnago 1909, 34 – 35, sl. 8; Medini 1973, 116, bilj. 142a; ILJug 2849; Kurilić 1999, kat. br. 2721; Zović, Kurilić 2015, 432 – 433, kat. br. 88; HD029694 (07. 08. 2009); EDCS-10101872; lupa 22913

Komentar: Spomenik je pronađen u kući gosp. Dujma Dmitrovića u selu Zelengrad kod Obrovca. Prema Mediniju posvećen je lokalnoj božici ili rimskoj Vesti. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 22913

312. Žrtvenik, posvetila Titia Rufina

Nalazište: Obrovac, Medviđa

Smještaj: Muzej grada Obrovca

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 34 cm, šir. 20 cm, deb. 11 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Vrh kruništa ukrašen je cilindričnim pulvinima na rubovima i stiliziranim trokutastim zabatom u sredini. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Titia M(arci) f(ilia)

Rufina

t[---]

v(otum) s(olvit) l(ibens) [m(erito)]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Abramić, Colnago 1909, 35, sl. 9; ILIug 2844; Kurilić 1999, kat. br. 2717; Zović, Kurilić 2015, 432, kat. br. 86; HD035459 (16. 02. 2010); EDCS-10101867

Komentar: Spomenik je pronađen u Medviđi kod Obrovca. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: Abramić, Colnago 1909, 35, sl. 9.

11.3.38 Omiš

313. Žrtvenik Herkulu, posvetio Aurelije Nigrin

Nalazište: Omiš

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Aurelius

Nigrinus

Herc(uli) Aug(usto)

crater(am) f(ecit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 1904; Zaninović 1967, 53; 2007, 207; EDCS-27500185

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

314. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Omiš, Podgrađe

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 22 cm, šir. 20 cm

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) [M(aximo)]

[---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: ILug 1980A; HD034312 (19. 10. 2011); EDCS-10100918

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu gosp. Lorenza Škarice u selu Podgrađe kod Omiša. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

315. Žrtvenik Askanijskim bogovima i Velikoj Majci Dijani

Nalazište: Omiš

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Dis Asca(enis) et

Matri Magn(a)e

Ianae [l(ibens)] m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 6428 i 8474; Zaninović 1967, 53; 2007, 207; Vilogorac Brčić 2012, 257, kat. br. I. 31; ROMIS, 112 – 114, br. 31; HD018333 (10. 12. 2008); EDCS-27800690

Komentar: Spomenik je posvećen Askanijskim, odnosno frigijskim bogovima te *Matri Magnae Ianae*, odnosno sinkretističkom božanstvu frigijske Kibele i rimske Dijane. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

316. Žrtvenik

Nalazište: Omiš

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---]o Aug(usto) et [---]
sacru[m]

Objavljeno: Bulić 1911d, 69.

11.3.39 Otišić kod Vrlike

317. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Otišić kod Vrlike

Smještaj: Muzej Cetinske krajine, MCK-AZ-155

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 37,5 cm, šir. 23,5 cm, deb. 20 cm; natp. polje: vis. 16 cm, šir. 19,5 cm; duž. slova: 4,8 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u jednom redu.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Demicheli 2011, 81, kat. br. 14.

Komentar: Spomenik je pronađen prilikom kopanja bunara u selu Otišić, a za Muzej je otkupljen 1970. god. od gosp. Petra Novaka. Demicheli datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

318. Žrtvenik Silvanu, posvetio Tit Kandalije

Nalazište: Otišić kod Vrlike

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A- 1746

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 30,5 cm, šir. 21,5 cm, deb. 17,5 cm; natp. polje: vis. 15 cm, šir. 20 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

S(ilvano) A(ugusto) s(acrum)

Tit(i)us(?)

Candalio

pos(uit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9813a; Patsch 1899a, 101, br. 47, sl. 22; 1900, 147, br. 47, sl. 133; Milošević 1998, 98, sl. 160; Perinić Muratović 2008, 26, kat. br. III.2.18; Radalj 2014, kat. br. 23; Perinić 2016, 71, kat. br. III.2.18; HD057911 (10. 11. 2015); EDCS-30200163; lupa 24837

Komentar: Spomenik se nalazio u kući župnika Stanića u Vrlici, odakle je 1891. god. prenesen u Arheološki muzej u Splitu.

Fotografija: lupa 24837

11.3.40 Ostrvica

319. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Julije Gemin

Nalazište: Ostrvica

Smještaj: Muzej grada Šibenika

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 70 cm, šir. 44 cm, deb. 30 cm

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Iulius Ge

minus

ex voto sus

pecto

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 14978; Patsch 1899b, 510 – 511, br. 20; 1900, 98, br. 20; Pedišić 1994, 184; Šegvić 1996a, 134, br. 24; Marun 1998, 70; Kurilić 1999, kat. br. 2219; Sinobad 2010, 197, kat. br. 104; Bekavac, Glavaš 2011, 76 – 77; Zović, Kurilić 2015, 442, kat. br. 155; HD014694 (16. 12. 2015); EDCS-32700550

Komentar: Spomenik je pronađen 1885. god. na polju Lebertuša u vlasništvu gosp. Alekse Borka u Ostrvici. Sinobad datira spomenik u 3. stoljeće.

11.3.41 Oton kod Knina

320. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Publije Elije Andes

Nalazište: Oton kod Knina

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2897

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 90 cm, šir. 39 cm, deb. 19 cm

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) C(apitolino)

P(ublius) Aelius

Andes

Barcini (filius)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 2824; Bulić 1891d, 177, br. 95; Patsch 1895, 395, br. 31, sl. 30; 1897, 194, br. 31, sl. 30; Alföldy 1969, 163; Medini 1976, 188; Marun 1998, 37; Kurilić 1999, kat. br. 2175; Sinobad 2010, 202, kat. br. 137; Zović, Kurilić 2015, 441, kat. br. 149; HD058254 (22. 10. 2015); EDCS-28300153

Komentar: Spomenik je pronađen 1856. god. u kući gosp. Vuke Sudarevića u Otonu kod Knina, na području burnumskog teritorija. Slovo C u prvom redu natpisa se osim *C(apitolino)* može čitati i *c(ustodi)*, *c(onservatori)*, *c(olesti)* ili *c(ulminali)*. Sinobad datira spomenik u drugu polovicu 2. stoljeća.

11.3.42 Pag

321. Žrtvenik Geniju i Fortuni

Nalazište: Pag, Caska

Smještaj: Caska

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[Genio(?)] insulae

[---] Fortunae

Conservatrici

potenti

Calpurnia L(uci) Pisonis auguris

filia Cn(aei) Pisonis neptis

d(onum) d(edit)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Medini 1973, 121, bilj. 169; Kurilić 1994, 209 – 210; 1999, kat. br. 2626; Zović, Kurilić 2015, 426, kat. br. 44; HD052803 (02. 02. 2011); EDCS-15100101

Komentar: Spomenik je pronađen na obali podno crkve sv. Ante u Caski na Pagu, zajedno s još jednim spomenikom istih dimenzija i istoga natpisa. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

322. Žrtvenik Geniju i Fortuni

Nalazište: Pag, Caska

Smještaj: Caska

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[Genio(?)] insulae

[---] Fortunae

Conservatrici

potenti

Calpurnia L(uci) Pisonis auguris

filia Cn(aei) Pisonis neptis

d(onum) d(edit)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Kurilić 1994, 209 – 210; 1999, kat. br. 2627; Zović, Kurilić 2015, 426, kat. br. 45; HD029124 (02. 02. 2011); EDCS-15100101

Komentar: Spomenik je pronađen na obali podno crkve sv. Ante u Caski na Pagu, zajedno s još jednim spomenikom istih dimenzija i istoga natpisa. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

323. Žrtvenik Boni Dei Heji, posvetila Kalpurnija Pizona

Nalazište: Pag, Caska

Smještaj: Caska, privatno vlasništvo obitelji Palčić

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 122 cm, šir. 68 cm, deb. 48 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja tankom letvicom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje profilacijom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je sedlastog završetka. Natpis je koncipiran u deset redova.

Natpis:

*B(ona)e d(eae) dom(inae) Heiae A[ug(ustae)]
triumphali terrae
marisq(ue) dominatric[i]
conservatrici
mentiumque bo[n]arum
ac remedium potenti
dae bene iudicanti
[C]alpurnia L(uci) Pisonis aug(uris) f(ilia)
Cn(ai) Pisonis nep[ot]is
d(onum) d(edit)*

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Šonje 1958, 312 – 320; ILug 260; Medini 1973, 121, bilj. 169; Kurilić 1994, 207 – 209, br. 17, T. XIII,4; 1999, kat. br. 2625; 2004, 7, br. 1; Zović, Kurilić 2015, 427, kat. br. 46; HD016279 (02. 02. 2011); EDCS-10000337

Komentar: Spomenik je pronađen 1955. god. ugrađen u zid vinograda gosp. Roberta Palčića na položaju Gramače u Caski na Pagu. Posvećen je Boni Dei Heji, liburnskom božanstvu koje je izjednačeno s italском božicom Bona Dea. Kurilić datira spomenik u 1. st.

Fotografija: Šonje 1958, 312, sl. 1.

11.3.43 Perušić Benkovački

324. Žrtvenik Silvanu, posvetio Tit Kaper

Nalazište: Perušić Benkovački

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

T(itius?) Caper

Silva(no)

s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 2848; Medini 1973, 121, bilj. 179; Kurilić 1999, kat. br. 2249; Perinić Muratović 2008, 20, kat. br. III.1.7; Zović, Kurilić 2015, 437, kat. br. 117; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.7; HD058020 (29. 10. 2009); EDCS-28300177

Komentar: Mommsen je zapisao kako je spomenik nakon pronalaska u Perušiću prenesen u Benkovac kod gosp. Ioh. Jurkovića te potom u Zadar kod Mirkovićevih. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

325. Žrtvenik, posvetila Vesija Kvinkta

Nalazište: Perušić Benkovački

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 28

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 28 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza je jednostavna, s plintom, bez profilacija. Vrh kruništa je ukrašen pulvinima cilindričnog oblika koji se protežu cijelom debljinom kruništa, od kojih je sačuvan samo desni.

Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Vesia

C(ai) f(ilia) Qui

ncta

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9937; Bulić 1881a, 82, br. 23; Kurilić 1999, kat. br. 2386; Zović, Kurilić 2015, 437, kat. br. 118; HD058031 (29. 10. 2009); EDCS-30301449; lupa 22941

Komentar: Spomenik je pronađen u Gradini kod Perušića, ispod Bukovića. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 22941

11.3.44 Plomin

326. Žrtvenik Sentoni, posvetila Silicija

Nalazište: Plomin

Smještaj: Narodni muzej Labin

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Sentonae

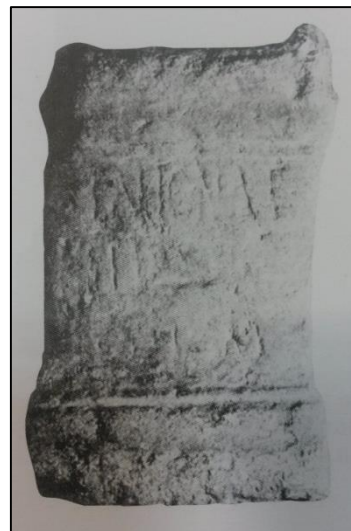
[S]il[ic]ia

[v(otum)] s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 10076; Medini 1973, 131, bilj. 214; Girardi Jurkić 1974, bilj 18c; 1981, 158 – 159, sl. 17; 1984, 12; 2005, 131, kat. br. 1.9.1; Vorano 2006, 10.

Komentar: Spomenik je pronađen na području iznad plominskog zaljeva. Godine 1934. postavljen je u lapidarij Narodnog muzeja Labina. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće. Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 131, kat. br. 1.9.1.

327. Žrtvenik Sentoni, posvetio Sekst Emilije

Nalazište: Plomin

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 36,5 cm, šir. 23,5 cm, deb. 24 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Senton(a)e

Sex(tus) Aem(ilius)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Girardi Jurkić 1984, 12, sl. 21; 2005, 133, kat. br. 1.9.6; ILIug 2900; Kurilić 1999, kat. br. 2752; Zović, Kurilić 2015, 423, kat. br. 21; HD035263 (11. 11. 2011); EDCS-10101916

Komentar: Spomenik je pronađen 1928. god. pri iskupu bunara uz kuću Nikolić, nedaleko od regionalne ceste prema Plominu. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 133, kat. br. 1.9.6.

328. Žrtvenik Sentoni, posvetio Eutihus

Nalazište: Plomin

Smještaj: Rijeka, Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Sentonae

Eutyclus

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 3026; Kandler 1855, 56, br. 555; ILIug 251; Medini 1973, 131, bilj. 212; Girardi Jurkić 1974, bilj. 18a; 2005, 134, kat. br. 1.9.8; Kurilić 1999, kat. br. 2293; Blečić 2002, 104, sl. 14; Zović, Kurilić 2015, 424 – 425, kat. br. 29; HD057304 (02. 02. 2011); EDCS-28400282

Komentar: Spomenik je od 16. ili 17. st. bio uzidan u vanjski zid apside crkve sv. Jerolima na Trsatu. Godine 1949. izvađen je iz zida crkve i prenesen u Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja. Dvojbeno je da li je spomenik pronađen u Tarsatici ili potječe iz Plomina i okolice.

Fotografija: Blečić 2002, 104, sl. 14.

329. Žrtvenik Sentoni, posvetio Feliks

Nalazište: Plomin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 30 cm

Natpis:

Sentonae

Felix Aug(usti) n(ostris)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 10076; Girardi Jurkić 1974, bilj. 18c; 2005, 134, kat. br. 1.9.7; ILIug 2901; Kurilić 1999, kat. br. 2435; Zović, Kurilić 2015, 423, kat. br. 18; HD035264 (11. 11. 2011); EDCS-30400620

Komentar: Spomenik je pronađen u Plominu. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

330. Žrtvenik Silvanu, posvetio Lucije Akvilije Rufo

Nalazište: Plomin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 61 cm, šir. 38 cm, deb. 28 cm

Natpis:

[Silvan]o Au[g(usto)]

[sa]cr(um)

[L(ucius)] Aquilius

Rufus

d(ono) d(at)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: ILIug 2902; Kurilić 1999, kat. br. 2753; Girardi Jurkić 2005, 174, kat. br. 2.10.9; Zović, Kurilić 2015, 423, kat. br. 20; HD035265 (11. 11. 2011); EDCS-10101916

Komentar: Spomenik je pronađen 1925. god. na zemljištu gosp. Ivana Kersanovića u luci Plomin, na predjelu Gračišće. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Girardi Jurkić datira spomenik u 2. stoljeće.

331. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Plomin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Silvano

Aug(usto)

l(ibens) v(otum) f(ecit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 03034; Kandler 1855, 56, br. 547; Medini 1973, 121, bilj. 176; Kurilić 1999, kat. br. 2299; Zović, Kurilić 2015, 424, kat. br. 22; HD061846 (10. 09. 2010); EDCS-28400290

Komentar: Spomenik je pronađen kod crkve sv. Ivana Krstitelja u Plominu. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

332. Žrtvenik Iki, posvetio Marko Vipsanije Faust

Nalazište: Plomin

Smještaj: Plomin, zgrada kaptaže vrela

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

M(arcus)

Vipsanus

M(arci) l(ibertus)

Faustus

Icae

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 03031; Kandler 1855, 56, br. 548; Medini

1973, 135, bilj. 221; Girardi Jurkić 1974, bilj. 19a; 1981, 160 –

161, sl. 22; 1984, 13, sl. 22; 2005, 137, kat. br. 1.14.2; Kurilić 1999, kat. br. 2296; Zović, Kurilić 2015, 423, kat. br. 17; Matijašić 2017, 103 – 104, sl. 4; HD061843 (10. 09. 2010); EDCS-28400287

Komentar: Spomenik je pronađen nedaleko od plominske akropole na putu koji vodi od kaštela do Funtane, a danas se nalazi ugrađen u zgradu kaptaže vrela u Plominu. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: Matijašić 2017, 104, sl. 4.

333. Žrtvenik Iriji, posvetila Akvilija Kolatina

Nalazište: Plomin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I[r]iae Aug(ustae)

in memoriam

Urbiae Portiae

matris

Aquilia Q(uinti) f(ilia) Colatina

d(onum) d(edit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 03032; Medini 1973, 133, bilj. 218; Kurilić 1999, kat. br. 2297; Zović,

Kurilić 2015, 423, kat. br. 19; HD061844 (04. 09. 2010); EDCS-28400288

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Čitanje nije sigurno – umjesto *I[r]iae* moguće je i *I[k]iae*. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

334. Žrtvenik Janu

Nalazište: Plomin

Smještaj: crkva Sv. Jurja Starog u Plominu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 36 cm, šir. 27 cm, deb. 26 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je oštećen. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Iano

Patri

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 3030; Kandler 1855, 56, br. 546; Medini 1973, 106, bilj. 90; Kurilić 1999, kat. br. 2295; Sanader 2008a, 177; 2015a, 141; 2016, 125 – 126, kat. br. 2; Zović, Kurilić 2015, 423, kat. br. 16; HD061842 (10. 09. 2010); EDCS-28400286

Komentar: Spomenik je pronađen u Plominu. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat. Fotografija: Sanader 2016, 126, kat. br. 2, sl. 2.

335. Žrtvenik Vesti, posvetio Sekst Akvilije Lucifer

Nalazište: Plomin

Smještaj: Arheološki muzej Istre u Puli, inv. br. A 33

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 61 cm, šir. 36 cm, deb. 30 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i dvjema tankim letvicama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište je višestruko profilirano. Vrh kruništa je ravan, s pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Vestae

Sex(tus) Aquilius

Lucifer

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: ILug 2903; Kurilić 1999, kat. br. 2754; Girardi Jurkić 2005, 186 – 187, kat. br. 2.14.1; Zović, Kurilić 2015, 424, kat. br. 23; HD023356 (03. 02. 2011); EDCS-10101918

Komentar: Spomenik je na zimu 1930./1931. god. iskopao gosp. Giovanni Bachia na položaju Gomila ispod zidova plominskog kaštela. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 186 – 187, kat. br. 2.14.1.

11.3.45 Podbablje kod Imotskog

336. Žrtvenik Jupiteru, posvetila Ava Batoniana

Nalazište: Podbablje kod Imotskog

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 36,5 cm

Natpis:

Iovi Op

timo Maxi(mo)

[---]

[---]

[---]

[---]

Ava

Batonia

na v(otum) s(olvit)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14633; Tonković 1899, 213, br. 9; Sinobad 2010, 182, kat. br. 19; HD056680 (10. 06. 2009); EDCS-32500129

Komentar: Spomenik je pronađen 1897. god. unutar kršćanske bazilike u Dikovači. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

337. Žrtvenik Jupiteru i Geniju municipija, posvetio Publije Saturnin

Nalazište: Podbablje kod Imotskog

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) e[t] G(enio) m(unicipii)

P(ublius) Sat[urninus?]

[---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 14634; Tonković 1899, 211, br. 1; Sinobad 2010, 182, kat. br. 20; Glavaš 2016, 24; HD061031 (06. 07. 2010); EDCS-32500130

Komentar: Spomenik je pronađen 1897. god. unutar kršćanske bazilike u Dikovači. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Nedostaje donji dio natpisnog polja spomenika, no unatoč tome Glavaš pretpostavlja kako je možda riječ o beneficijarijskom žrtveniku.

11.3.46 Podgrađe kod Benkovca

338. Žrtvenik Jupiteru, posvetila Kasija Paulina

Nalazište: Podgrađe kod Benkovca

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Cassia Pa

[ulina] ex v[oto]

[po]su[it]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9933; Bulić 1879a, 25; Medini 1976, 188, bilj. 15; Kurilić 1999, kat. br. 2382; Sinobad 2010, 197, kat. br. 105; Zović, Kurilić 2015, 435, kat. br. 104; HD058027 (29. 10. 2009); EDCS-30301440

Komentar: Spomenik je pronađen ispod brda Aserije, oko 400 metara od Benkovca. Mommsen je zapisao kako se spomenik nalazi u kući gosp. Andrije Vrčelja u Bukoviću. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

339. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tit Elije Celzin

Nalazište: Podgrađe kod Benkovca

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

T(itus) Ael(ius) Cel

sinus

dec(urio) l(ibens) p(osuit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: ILIug 1426; Sinobad 2010, 197, kat. br. 106; HD027022 (21. 11. 2011)

Komentar: Spomenik je pronađen u Podgrađu kod Benkovca (ant. *Asseria*). Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad datira spomenik u 2. stoljeće.

340. Žrtvenik Janu, posvetio Lucije Publicije

Nalazište: Podgrađe kod Benkovca

Smještaj: Arheloški muzej u Zadru, inv. br. A7313

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 56 cm, šir. 29 cm, deb. 27 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su veći dio baze i tijela, dok lijevi i desni rub baze, gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

[I]ano [Patri?]

L(ucius) Publicius

Tertius

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9932; Bulić 1890a, 5, br. 1; Medini 1973, 106, bilj. 86; Kurilić 1999, kat. br. 2381; Sanader 2008a, 177; 2015a, 141, bilj. 30; 2016, 134 – 135, kat. br. 12; Zović, Kurilić 2015, 436, kat. br. 108; HD058026 (29. 10. 2009); EDCS-30301439; lupa 22977

Komentar: Spomenik je pronađen 1888. god. u Podgrađu kod Benkovca (ant. *Asseria*). U bazama podataka (HD058026l; lupa 22977) iza slova O u prvom retku vide još i slovo I te prvi red natpisa čitaju ANOI (?) [---]. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 22977

341. Žrtvenik Latri, posvetio Lucije Domicije Ruf

Nalazište: Podgrađe kod Benkovca

Smještaj: Arheloški muzej u Zadru, inv. br. 348

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 41 cm, šir. 29 cm, deb. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza, tijelo i dio kruništa, dok lijeva strana natpisnog polja te lijevi i desni rub kruništa spomenika nedostaju. Baza ima plitku plintu koja se dvjema tankim letvicama iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

[L(ucius)? Do]mitiu[s]

[R]ufus

[L]atrae

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 15018; Liebl, Wilberg 1908, 82, br. 28, sl. 59; Medini 1973, 136, bilj. 226; 1984, br. 10; Kurilić 1999, kat. br. 2551; Zović, Kurilić 2015, 436, kat. br. 113; HD057623 (29. 09. 2009); EDCS-31200515; lupa 22878

Komentar: Spomenik je pronađen 1900. god. kod zapadnog bedema u Podgrađu kod Benkovca (ant. *Asseria*). Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 22878

342. Žrtvenik Liberu, posvetila Julija Firmila

Nalazište: Podgrađe kod Benkovca

Smještaj: Arheloški muzej u Zadru, inv. br. 8

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 37 cm, šir. 31 cm, deb. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu jarac koji jede grožđe s mladice vinove loze, a na desnoj pantera i tirs. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Liberu Patri

sac(rum)

Iulia Firmi

lla v(otum) s(olvit) l(ibens)

m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9934; Medini 1973, 111, bilj. 114; Bulić 1879c, 99, br. 18; Kurilić 1999, kat. br. 2383; Jadrić 2005, 58, sl. 2; 2007, 118 – 119, kat. br. 15; Zović, Kurilić 2015, 436, kat. br. 110; HD058028 (19. 10. 2012); EDCS-30301441; lupa 24150

Komentar: Spomenik je pronađen ugrađen u zid kuće gosp. Andrije Budana u selu Lisičić, nedaleko od Podgrađa kod Benkovca. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: Jadrić 2005, 58, sl. 2.

343. Žrtvenik Salus, posvetila Rubrija Pola

Nalazište: Podgrađe kod Benkovca

Smještaj: zbirka Vladana Desnice u Islamu Grčkom

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 30 cm, šir. 26 cm, deb. 20 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i dio kruništa, dok baza, donji dio tijela te lijevi i desni rub kruništa spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Rubria

Ceuni f(ilia) Pola

Saluti

v(otum) s(olvit) [l(ibens) m(erito)]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952b, 235, br. 4; Medini 1973, 116, bilj. 149; ILJug 868; Kurilić 1999, kat. br. 2143; Zović, Kurilić 2015, 436, kat. br. 107; HD034504 (19. 09. 2011); EDCS-10000879

Komentar: Spomenik je pronađen u Podgrađu kod Benkovca (ant. Asseria). Nalazio se u zbirci gosp. Vladana Desnice u Islamu Grčkom. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: Suić 1952b, 235, br. 4.

344. Žrtvenik Velikoj Majci, posvetio Kvint Petronije Filip

Nalazište: Podgrađe kod Benkovca

Smještaj: Arheološki muzej u Zadru, inv. br. 70, A7344

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 58 cm, šir. 40 cm, deb. 30 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su veći dio baze i tijela, dok lijevi rub baze i tijela te krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja polukružnom letvicom (*torus*) i konkavnom profilacijom (*cavetto*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Na prednjoj strani prikazan je u reljefu muškarac u togi koji drži asciju i rog obilja. Na lijevoj užoj strani prikazana je u reljefu patera, a na desnoj glava jarca, simpulum, culter i praefiriculum. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

[*M(atri)*] *M(agnae)*

C(aius) Petronius

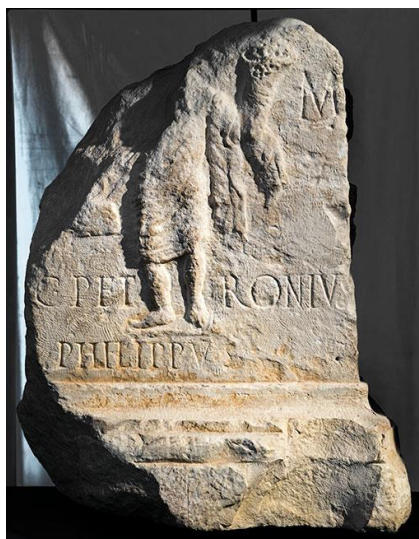
Philippus

Datacija: 2. pol. 2. st.

Objavljeno: CIL III 9935; Bulić 1890a, 6, br. 7; Medini 1973, 129, bilj. 207; 1993, 8, T. XII,1; Kurilić 1999, kat. br. 2384; Vilogorac Brčić 2012, 231, kat. br. I.5; Zović, Kurilić 2015, 436, kat. br. 111; ROMIC I, 123, br. 15; HD058029 (29. 10. 2009); EDCS-30301442; lupa 24149

Komentar: Spomenik je pronađen 1888. god. u Podgrađu kod Benkovca (ant. *Asseria*). Mommsen je praenomen dedikanta zapisao kao *Q(uintus)*. Vilogorac Brčić datira spomenik u drugu polovicu 2. stoljeća.

Fotografija: lupa 24149

345. Žrtvenik, posvetio Titije

Nalazište: Podgrađe kod Benkovca

Smještaj: Arheloški muzej u Zadru, inv. br. 51

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 40 cm, šir. 25 cm, deb. 24 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i desni rub kruništa, dok baza, donji dio tijela te lijevi rub i vrh kruništa spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) i dvjema letvicama iznad kojih je ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u četiri djelomično sačuvana reda.

Natpis:

Titiu[s]

votum

laetus s(olvit)(?)

[liben]s m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 15020; Liebl, Wilberg 1908, 68, br. 10, sl. 45; Kurilić 1999, kat. br. 2553; Zović, Kurilić 2015, 436, kat. br. 109; HD057603 (25. 09. 2009); EDCS-31200517; lupa 22974

Komentar: Spomenik je pronađen 1901. god. uzidan u vanjski zid crkve kod groblja u Podgrađu kod Benkovca (ant. *Asseria*). Zović i Kurilić datiraju spomenik u kasni principat.

Fotografija: lupa 22974

346. Žrtvenik, posvetila Vadisa

Nalazište: Podgrađe kod Benkovca

Smještaj: Arheloški muzej u Zadru, inv. br. 480

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 34 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza je jednostavna, s plintom, bez profilacija. Krunište započinje ravnom gredom (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen s pulvinima cilindričnog oblika koji se protežu cijelom debljinom kruništa. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Vadisa

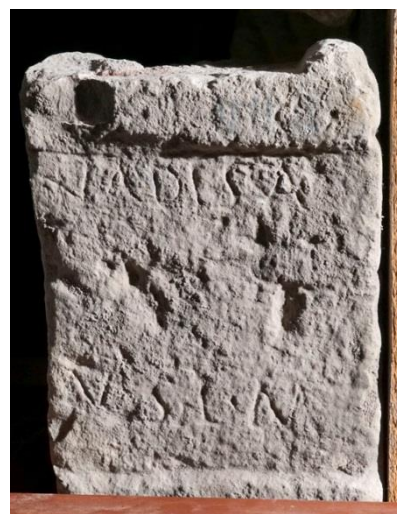
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9936; Bulić 1887d, 94; Kurilić 1999, kat. br. 2385; Zović, Kurilić 2015, 436, kat. br. 112; HD058030 (29. 10. 2009); EDCS-30301443; lupa 23036

Komentar: Spomenik je pronađen 1887. god. prilikom iskopavanja akropole u Podgrađu kod Benkovca (ant. *Asseria*). Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 23036

347. Žrtvenik, posvetila Minucia Sekunda

Nalazište: Podgrađe kod Benkovca

Smještaj: Arheološki muzej u Zadru, inv. br. 350

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 25,5 cm, šir. 19 cm, deb. 16 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza spomenika nedostaje. Krunište započinje letvicom na koju se nastavlja oštećena ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Minuci(a)

Secunda

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 13994; Bulić 1900c, 159; Kurilić 1999, kat. br. 2482; Zović, Kurilić 2015, 437, kat. br. 119; HD058063 (30. 10. 2009); EDCS-31900021; lupa 22969

Komentar: Spomenik je pronađen 1894. god. u Podgrađu kod Benkovca (ant. Asseria), a Arheološkom muzeju u Zadru darovao ga je gosp. Nikola Dapar. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 22969

348. Žrtvenik, posvetio Lucije Domicije Ruf

Nalazište: Podgrađe kod Benkovca

Smještaj: Arheološki muzej u Zadru, inv. br. 58, 272

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 33 cm, šir. 17 cm, deb. 14 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su lijevi rub tijela i kruništa, dok baza, donji i desni dio tijela te desni rub i vrh kruništa spomenika nedostaju. Krunište započinje dvjema letvicama iznad kojih je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen pulvinima cilindričnog oblika koji se protežu cijelom debljinom kruništa. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

<L?> Dom[itius]

Ru[us]

[v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 15019; Liebl, Wilberg 1908, 79, br. 21; Kurilić 1999, kat. br. 2552; Zović, Kurilić 2015, 436, kat. br. 114; HD057618 (29. 09. 2009); EDCS-31200516; lupa 23143

Komentar: Spomenik je pronađen 1900. god. u Podgrađu kod Benkovca (ant. Asseria). Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 23143

349. Žrtvenik, posvetio Tit Domicije Sever

Nalazište: Podgrađe kod Benkovca

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 203, katalog natpisa br. 160.

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 26 cm, šir. 15 cm, deb. 11 cm

Natpis:

[---]

T(itus) Domiti

us Severu[s]

[v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952a, 208, br. 10; ILJug 859; Kurilić 1999, kat. br. 2139; Zović, Kurilić 2015, 435, kat. br. 105; HD034405 (22. 11. 2011)

Komentar: Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

11.3.47 Podosoje kod Vrlike

350. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tit Aurelije Kvint

Nalazište: Podosoje kod Vrlike

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2410

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 82 cm, šir. 36,8 – 41 cm, deb. 29,5 – 33 cm; natp. polje: vis. 36,5 cm, šir. 37 cm; duž. slova: 5,5 – 7 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u pet redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

Iovi
[F]u[l]mi(natori)
T(itus) Aurelius
Quintus
pos(uit)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14966; Bulić 1897a, 145; Patsch 1899a, 112 – 113, br. 75, sl. 33; 1900, 157, br. 75; Sinobad 2010, 192, kat. br. 81; HD022439 (30. 10. 2009); EDCS-17000067

Komentar: Spomenik je pronađen 1895. god. kod gosp. Petra Novakovića u Podosoju kod Vrlike. Sinobad datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

11.3.48 Potravlje kod Sinja

351. Žrtvenik Liberu

Nalazište: Sinj, Potravlje

Smještaj: Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 28 cm, šir. 15 cm, deb. 15 cm

Opis: Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu cymbala, a na desnoj tirs (Jadrić 2007, 159, kat. br. 51.).

Natpis:

Liberu Pa[tri]
sacrum
T(itus) Eutimus
Gabalus v(otum) s(olvit) l(ibens)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 9752; Glavinić 1878b, 35, br. 35; Zaninović 1967, 47; 2007, 199; Jadrić 2007, 159, kat. br. 51; HD061973 (03. 02. 2011); EDCS-30100418

Komentar: Spomenik je pronađen 1878. god. u zaseoku Glavurdići u Potravlju kod Sinja.

11.3.49 Pridraga

352. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Pridraga

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 48 cm, šir. 38 cm, deb. 45 cm

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

P(ublius) Ae(lius) M(---)

p(osuit)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 9967; Bulić 1880c, 147, nr. 44; Vukičević 1892, 69; Medini 1976, 188, bilj. 14; ILug 2869; Kurilić 1999, kat. br. 2407; Sinobad 2010, 199, kat. br. 115 i 119; Zović, Kurilić 2015, 432, kat. br. 83; HD035654 (23. 02. 2011); EDCS-30301475

Komentar: Spomenik je pronađen na lokalitetu Čuliguše u Pridragi. Prema Mommsenu nalazi se uzidan u kući gosp. Matije Kubrije u Pridragi. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

353. Žrtvenik Liberu

Nalazište: Pridraga

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 61

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 16,7 cm, šir. 17,5 cm, deb. 14 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i dio kruništa, dok baza, donji dio tijela i lijevi rub kruništa spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u jednom redu.

Natpis:

Libero

[Patri]

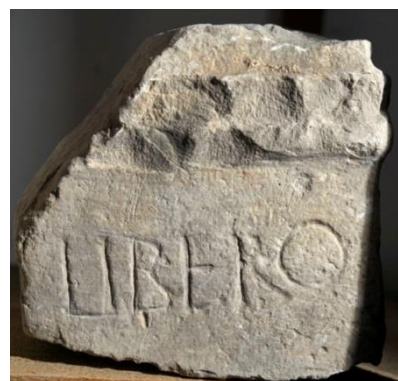
[---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 15046; Bulić 1901c, 110; Medini 1973, 111, bilj. 112; Kurilić 1999, kat. br. 2589; Jadrić 2007, 107, kat. br. 7; Zović, Kurilić 2015, 432, kat. br. 84; HD059932 (23. 02. 2011); EDCS-32200006; lupa 22931

Komentar: Spomenik je bio uzidan u kuću gosp. Petra Bature u Pidrasi kod Karina. Zović i Kurilić datiraju spomenik u principat.

Fotografija: lupa 22931

354. Žrtvenik

Nalazište: Pridraga

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 59, A 7333

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 18,5 cm, šir. 12,5 cm, deb. 11 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u četiri reda.

Natpis:

[---]

Oppia

C(ai) f(ilia)

[A?]equina

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 15046,1; Bulić 1901c, 110; ILJug 2870; Kurilić 1999, kat. br. 2590; Zović, Kurilić 2015, 432, kat. br. 85; HD035655 (23. 02. 2011); EDCS-30200439; lupa 22928

Komentar: Spomenik je bio uzidan u kuću gosp. Petra Bature u Pidrasi kod Karina. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 22928

11.3.50 Prozor kod Otočca

355. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Oktavije Eufem

Nalazište: Prozor kod Otočca

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 40 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik valjkasta oblika od vapnenca. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

I(ovi) C(onservatori) D(olicheno) s(acrum)

Octavius

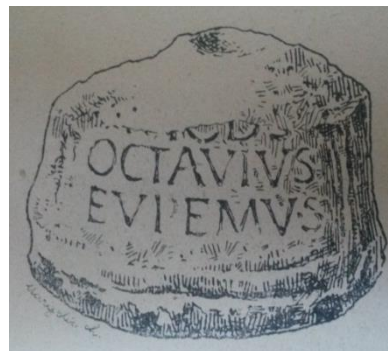
Eu[f]femus

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 10044; Brunšmid 1901, 107, sl. 67; 1911b, 130, br. 229; Sinobad 2010, 202, kat. br. 138; ROMIC I, 171, br. 1; HD053426 (05. 03. 2009); EDCS-29100433

Komentar: Spomenik je pronađen 1891. god. u Prozoru kod Otočca. Sinobad datira spomenik na kraj 2. ili početak 3. stoljeća.

Fotografija: Brunšmid 1911b, 130, br. 229.

356. Žrtvenik Solu, posvetio Lucije Lukcej

Nalazište: Prozor kod Otočca

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 37 cm, šir. 25 cm, deb. 40 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je gornji lijevi rub, dok baza, veći dio tijela i desni rub kruništa spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (cyma reversa) na koju se nastavlja ravna greda (fascia). Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

S(oli) I(nvicto) D(eo) R[---]

sa(crum)

L(ucius) Lucce[ius ---]

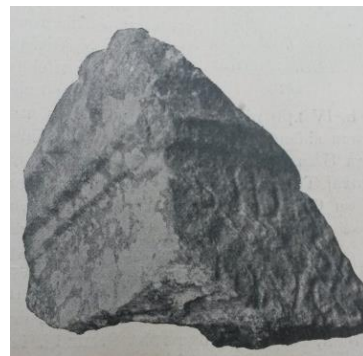
[d(e) s(uo)] da[t]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 15085; Brunšmid 1911b, 149 – 150, br. 261; ROMIC I, 85, br. 2; HD028759 (16. 07. 2010); EDCS-32700950

Komentar: Spomenik je 1900. god. pronašao gosp. Mato Brajković na vrhu brda Vital kod Prozora nedaleko od Otočca. HD datiraju spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: Brunšmid 1911b, 149, br. 261.

357. Žrtvenik, posvetio Julije Ver

Nalazište: Prozor kod Otočca

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 40 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza i krunište spomenika su otučeni. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Iu[l(ius)?] Verus

dup(licarius) leg(ionis) XIII

gem(inae) b(ene)ff(iciarius) co(n)s(ularis)

B(---) S(---) S(---) O(---)

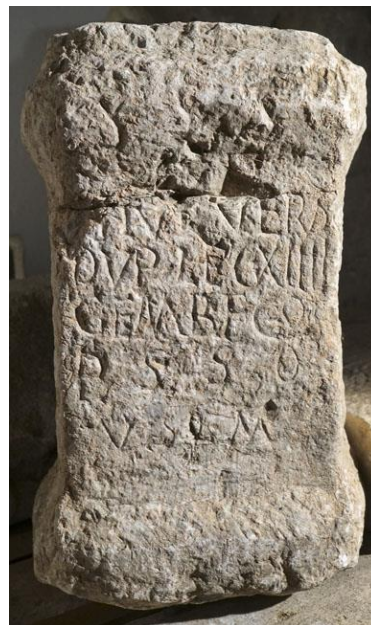
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: lupa 22684

Komentar: Spomenik je pronađen 1913. god. u Prozoru kod Otočca. Posvetio ga je duplikar i konzularni beneficijarij legije XIII. *Gemina*.

Fotografija: lupa 22684

11.3.51 Rab

358. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Seksto Kvinktilije

Nalazište: Rab

Smještaj: Rab, crkva sv. Ivana Krstitelja ?

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Iovi

Optimo

Maximo

Sex(tus) Quinctilius

Q(uinti) f(ilius) Seneca veter(anus)

coh(ortis) IIII pr(aetoriae)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 3114; Medini 1976, 188, bilj. 16; Perinić Muratović 2003, 90, kat. br. 20; Sinobad 2010, 203, kat. br. 142; Zović, Kurilić 2015, 426, kat. br. 40; HD057995 (28. 10. 2009); EDCS-28400368

Komentar: Spomenik se nalazi ugrađen u zid crkve sv. Ivana Krstitelja u Rabu. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Posvetio ga je veteran kohorte IIII. *Praetoria*. Sinobad datira spomenik u 1. stoljeće.

359. Žrtvenik Nepobjedivome, posvetio Oktavije Gemin

Nalazište: Rab, Barbat

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Invicto

Octavius

Geminus

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 10120; Bulić 1879c, 98 – 99, br. 15; Medini 1973, 126, bilj. 189; Kurilić 1999, kat. br. 2441; ROMIC I, 84, br. 1; Zović, Kurilić 2015, 426, kat. br. 39; HD053168 (10. 12. 2008); EDCS-30900099

Komentar: Spomenik je pronađen 1867. god. kod gosp. Giuseppe Tomaševića u Barbatu na Rabu. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Zović i Kurilić datiraju spomenik u kasni principat.

11.3.52 Rabac

360. Žrtvenik Ajtici, posvetio Voltimes

Nalazište: Rabac

Smještaj: Narodni muzej Labin

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Nedostaju donji i gornji dio spomenika. Na kruništu, koje je od natpisanog polja odijeljeno profiliranom letvicom, prikazani su u reljefu ženski lik s klasom u ruci te žrtvenik s vijencem. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

Aiticae Aug(ustae)

T(iti) Gavili(orum) Voltimes

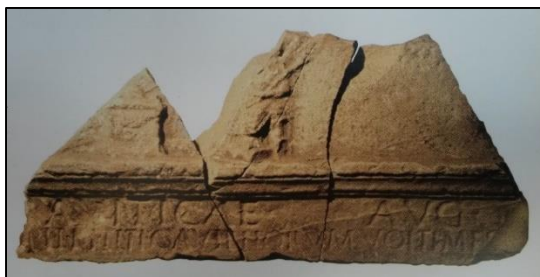
[---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 10071; Girardi Jurkić 1974, bilj. 20; 1981, 160; 1984, 13; 2005, 121, kat. br. 1.1.1; Zović, Kurilić 2015, 423, kat. br. 15.

Komentar: Spomenik je pronađen oko 1947. god. u luci Rabac. Girardi Jurkić datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: Girardi Jurkić 2005, 121, kat. br. 1.1.1.

11.3.53 Rudele kod Knina

361. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Vibije Julijan

Nalazište: Rudele kod Knina

Smještaj: Rudele

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

C(aius) Vib(ius) Iulia

nus miles le[g(ionis)]

I Adiutr(icis) fr(umentarius)

Datacija: kraj 2. st.

Objavljeno: CIL III 2823; Alačević 1878b, 107; Alföldy 1969, 137, 223; Medini 1976, 188, bilj. 13; ILIug 2808; Kurilić 1999, kat. br. 2235; Sinobad 2009, 19, kat. br. 4; 2010, 200, kat. br. 123; Bekavac 2010, 64; Zović, Kurilić 2015, 441, kat. br. 144; HD035390 (20. 10. 2015); EDCS-28300152

Komentar: Spomenik je pronađen u selu Rudele kod Knina, u kući Makarija Malinkonea, na području burnumskog teritorija. Posvetio ga je vojnik i frumentarij legije I. *Adiutrix*. Mommsen (CIL III 2823) završnu riječ čita kao *fec(it)*, no noviji se autori (Sinobad 2009, 19, kat. br. 4; 2010, 200, kat. br. 123; Bekavac 2010, 64; Zović, Kurilić 2015, 441, kat. br. 144) slažu kako je riječ o *fr(umentarius)*. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

362. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Bilijan

Nalazište: Rudele kod Knina

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 20 cm, šir. 30 cm, deb. 27 cm

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

[-] Billian[ius]

[-] f(ilius) Verus b(ene)ff(iciarius)

co(n)s(ularis)

[---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Kubitschek 1924, 216, br. 5; Alföldy 1969, 67, 325; ILIug 2804; CBFIR 462; Marun 1998, 153; Kurilić 1999, kat. br. 2696; Perinić Muratović 2003, 87, kat. br. 1.12; Sinobad 2009, 20, kat. br. 16; 2010, 201, kat. br. 135; Bekavac 2010, 63; Zović, Kurilić 2015, 441, kat. br. 147; Glavaš 2016, 19; HD035388 (20. 10. 2015); EDCS-10101832

Komentar: Spomenik je pronađen 1907. god. u selu Rudele kod Knina, na području burnumskog teritorija. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Glavaš spomenik datira u 2. st. Spomenik se nalazio u Kninskom muzeju u Kninu no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

11.3.54 Runovići kod Imotskog

363. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Runovići

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2484

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[I(ovi)] O(ptimo) M(aximo)]

[---]L[---]

[---]niēna

b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis)

[leg(ionis)] XI Cl(audiae) p(iae) f(idelis)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14638; CBFIR 469; Ivkošić 1994, 61; Sinobad 2010, 182, kat. br. 18; Glavaš 2016, 24; EDCS-32500134

Komentar: Spomenik je pronađen 1897. god. na položaju Gućuša u Runoviću. Spomenik se nalazio u Arheološkom muzeju u Splitu, no danas nije poznato mjesto njegove pohrane. Posvetio ga je konzularni beneficijarij legije XI. *Claudia pia fidelis*.

364. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Etilije Gentijal

Nalazište: Runovići

Smještaj: Runovići, uzidan u pločnik crkve?

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 95,5 cm, šir. 52 cm

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) sa[c(rum)]

[C(aius) A]tilius Gen[ialis ?]

[m]il(es) leg(ionis) XIII[I]

[Ge]m(inae) leg(ionis) I Ad(iutricis) b(eneficiarius) co(n)s(ularis)

[v(otum)] s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 1907; CBFIR 465; Ivkošić 1994, 60; Perinić Muratović 2003, 84, kat. br. 1. 5; Sinobad 2010, 181, kat. br. 14; Glavaš 2016, 24; HD053684 (27. 02. 2009); EDCS-27500002

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Posvetio ga je vojnik legije XIII. *Gemina*, a potom i konzularni beneficijarij legije I. *Adiutrix*.

365. Žrtvenik Jupiteru i Geniju municipija, posvetio Gaj Vibije Januarije

Nalazište: Runovići

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
et G(enio) m(unicipii) N(ovensium)
G(aius) Vib(ius) Pom(ptina) I[a]
nu[a]rius
b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis) leg(ionis)
I Adi(utricis) v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)
II viris q(uin)q(uennalibus) Aur(elii)
Maximo et Anneo*

Datacija: kraj 2. – poč. 3. st.

Objavljeno: CIL III 1910; CBFIR 466; Ivkošić 1994, 60; Perinić Muratović 2003, 110, kat. br. 1a.2; Sinobad 2010, 182, kat. br. 17; Glavaš 2016, 24, 26; HD053687 (27. 02. 2009); EDCS-27500005

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Posvetio ga je konzularni beneficijarij legije I. *Adiutrix*. Spomenik je datiran po lokalnim magistratima kvinkvenalnim duovirima, odnosno po njihovom gentiliciju *Aurelii*.

366. Žrtvenik Jupiteru i Geniju municipija, posvetio Celije Saturnin

Nalazište: Runovići

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
[et] G(enio) m(unicipii) N(ovensium)
[---] Caelius
[S]aturninus
b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis) leg(ionis) I Ad(iutricis) p(iae) f(idelis)
[I]m[p(eratore) L(ucio)] Septimio Severo
Aug(usto) bis [co(n)s(ule)]*

Datacija: 194. god.

Objavljeno: CIL III 1909; CBFIR 468; Patsch 1902, 94; Perinić Muratović 2003, 110, kat. br. 1a.1; Sinobad 2010, 181, kat. br. 16; Glavaš 2016, 24; HD053686 (27. 02. 2009); EDCS-27500004

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Posvetio ga je konzularni beneficijarij legije I. *Adiutrix pia fidelis*. Datacija u vrijeme drugog konzulata Septimija Severa 194. god. nije sigurna.

367. Žrtvenik Jupiteru i Geniju municipija, posvetio Aurelije Donat

Nalazište: Runovići

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
et Genio m(unicipii)
N(ovensium) salvis ci
vibus Noven
sibus Aurelius
Donatus
votum posuit*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 1908; Sinobad 2010, 181, kat. br. 15; HD053685 (15. 01. 2009); EDCS-27500003

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

368. Žrtvenik Fortuni, posvetio Tit Flavije Sabin

Nalazište: Runovići

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*[---]S
Fort(unae) R[ed(uci)]
T(itus) Fl(avius) Sab[inus]
b(ene)[f(iciarius)] co(n)s(ularis) l[eg(ionis)]
[I] Ital(icae)
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 1906; CBFIR 467; Ivkošić 1994, 59; Perinić Muratović 2003, 148, kat. br. 7.1; Glavaš 2016, 24, 26; EDCS-27500001

Komentar: Spomenik je pronađen u Runoviću. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Posvetio ga je konzularni beneficijarij legije I. *Italica*.

369. Žrtvenik Silvanu, posvetio Akutijan

Nalazište: Runovići

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 86 cm, šir. 35,5 cm

Natpis:

Silvano

Aug(usto) sac(rum)

Acutianus

b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis) leg(ionis) XIII

Gem(inae) Gordian(ae)

d(omino) n(ostro) Gordiano Aug(usto)

et Avio[l]a co(n)s(ulibus) [Kalendis] A(prilibus ili Augustis)

Datacija: 239. god.

Objavljeno: CIL III 1911; CBFIR 464; Ivkošić 1994, 61; Perinić Muratović 2003, 126, kat. br. 3.1; Glavaš 2016, 24; Perinić 2016, 71, kat. br. III.2.16; HD053689 (10. 09. 2009); EDCS-27500006

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Posvetio ga je konzularni beficijar legije XIII. *Gemina Gordiana*. Spomenik je apsolutno datiran u 239. god.

Fotografija: Ivkošić 1994, 61.

370. Žrtvenik

Nalazište: Runovići

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---] O [---]

[---] ica b(ene)f(iciarius) c[o(n)s(ularis)]

[p]ro(vinciae) P(annoniae) super(ioris)

[po] s(u)it VII idus

Iunias Scapu

[la] Prisco et

[Ti]neo Clemen

te co(n)s(ulibus)

Datacija: 195. god.

Objavljeno: CIL III 12802; Bulić 1890d, 161 – 162, br. 89; CBFIR 463; Ivkošić 1994, 60; Glavaš 2016, 24 – 27.

Komentar: Spomenik je pronađen 1890. god. na zemljištu gosp. S. Babić u blizini župne crkve u Runoviću. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Posvetio ga je neimenovani konzularni beneficijar Gornje Panonije. Spomenik je apsolutno datiran 7. lipnja 195. god.

11.3.55 Seget Donji kod Trogira

371. Žrtvenik Herkulu, posvetio Publije Plotije

Nalazište: Seget Donji kod Trogira

Smještaj: Muzej grada Trogira, inv. br. 683

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 70 cm, šir. 32 cm. deb. 27 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Nedostaju lijevi i desni rub kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Hercu(li)

Sacrum

[P(ublius)] Plotius (centurio) leg(ionis)

VII C(laudiae) P(iae) F(idelis)

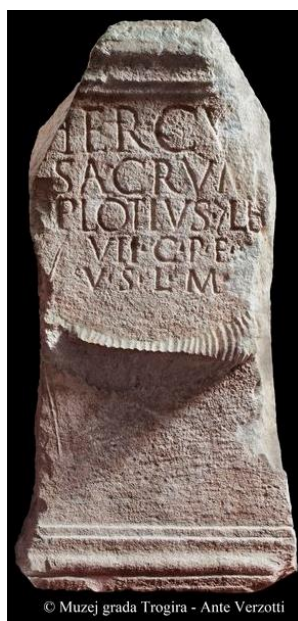
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: nakon 42. god.

Objavljeno: Sanader 1994, 99, br. 15; Perinić Muratović 2003, 134, kat. br. 4.6; Tončinić 2011, 113, kat. br. 89; Bekavac 2015a, 33; HD003120 (02. 06. 2009); EDCS-08300491; lupa 21498

Komentar: Spomenik je pronađen u sklopu kamenoloma u Segetu Donjem kod Trogira. Posvetio ga je centurion legije *VII C(laudia) p(ia) f(idelis)*.

Fotografija: lupa 21498

11.3.56 Senj

372. Žrtvenik Nepobjedivom Mitri, posvetio Hermo

Nalazište: Senj, Vratnik

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 67 cm, šir. 42 cm, deb. 26 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu na koju se nastavlja tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje istaknutom profilacijom na koju se nastavlja ravna greda, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Nedostaju središnji dio i desni rub kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u devet redova.

Natpis:

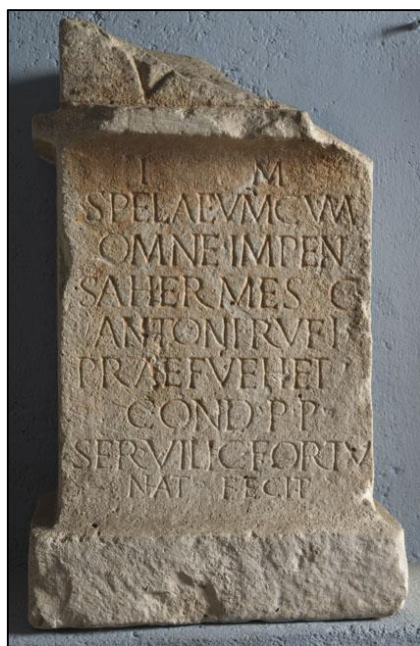
*I(nvicto) M(ithrae)
spelaenum cum
omne impen
sa Hermes C(ai)
Antoni Rufi
praef(ecti) veh(iculorum) et
cond(uctoris) p(ublici) p(ortorii)
ser(vus) vilic(us) Fortu
nat(ianus) fecit*

Datacija: 147 – 157. god.

Objavljeno: CIL III 13283; Brunšmid 1911b, 135 – 136, br. 237; Medini 1973, 126, bilj. 188; Glavičić 1994, 67 – 68; 2013, 93 – 95, sl. 2; Sanader 1995, 105; Kurilić 1999, kat. br. 2473; ROMIC I, 74, br. 8; Zović, Kurilić 2015, 425, kat. br. 36; HD028597 (13. 01. 2012); EDCS-29900061; lupa 6023

Komentar: Spomenik je pronađen 1891. god. u blizu župne crkve u Vratniku u Senju, a Arheološkom muzeju u Zagrebu darovao ga je župnik Mihovilović. Posvetio ga je Hermo, rob nadzornik imanja (*servus vilicus*) Gaja Antonija Rufa, predstojnika za ceste i zakupca javne carine.

Fotografija: lupa 6023

373. Žrtvenik Solu nepobjedivom Mitri, posvetio Faust

Nalazište: Senj, Vratnik

Smještaj: Gradski muzej Senj

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 122 cm, šir. 70 cm, deb. 62 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s dvostruko profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj zdjela. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

S(oli) I(nvicto) M(ithrae)

Faustus

T(iti) Iul(i) Saturni

ni praef(ecti) vehi

culor(um) et cond

uct(or)is) p(ublici) p(ortorii) ser(vus) vil(icus)

pro se et suis

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Medini 1973, 126, bilj. 189; ILJug 920; Glavičić 1994, 68 – 69; 2013, 95 – 97, sl. 3; Sanader 1995, 105; Kurilić 1999, kat. br. 2665; ROMIC I, 76 – 77, br. 9; Zović, Kurilić 2015, 425, kat. br. 37; HD020913 (29. 09. 2009); EDCS-10000931

Komentar: Spomenik je pronađen 1932. god. u Vratniku u Senju. Posvetio ga je Faust, rob nadzornik imanja (*servus vilicus*) Tita Julija Saturnina, predstojnika za ceste i zakupca javne carine.

Fotografija: ROMIC I, 95, sl. 9.

11.3.57 Sinj

374. Žrtvenik Diani, posvetio Publije Maronije Maksimijan

Nalazište: Sinj, Mostine

Smještaj: Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju, inv. br. RN 3

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 89 cm, šir. 57 cm, deb. 29 cm; natp. polje: vis. 55 cm, šir. 51 cm; duž. slova: 4,5 – 6,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa shematskim prikazom trokutastog zabata i ugaonih akroterija. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Dianae Aug(ustae) sac(rum)

P(ublius) Marronius

Maximianus

vot(um) lib(ens) pos(uit)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Gabričević 1961/62, 239 – 240, br. 19, sl. 19; ILIug 736; Višić Ljubić 2008, 132, kat. br. 19; Milićević Bradač 2009, 57 – 58, sl. 11; HD034185 (18. 02. 2014); EDCS-10000749

Komentar: Spomenik je nakon Prvog svjetskog rata sinjskoj gimnaziji poklonio gosp. Dušan Tripalo. Nakon Drugog svjetskog rata prenesen je u Arheološku zbirku Franjevačkog samostana. Višić Ljubić datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

375. Žrtvenik Geniju Osinijata, posvetio Publije Rapidije

Nalazište: Sinj

Smještaj: Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju, inv. br. RN 34

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 27,5 cm, šir. 16,5 cm, deb. 14,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je većio dio tijela, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u pet redova.

Natpis:

[G]enio

Osiniatiu[m]

P(ublius) Rapidu[s]

signifer

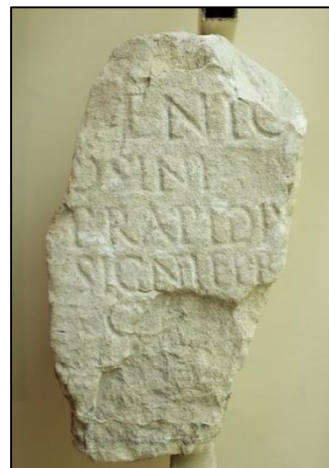
c(o)h[ortis]

[---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Jadrijević 1940, 157 – 160; Zaninović 1967, 13; ILIug 1962; Milošević 1998, 35, sl. 51; Višić Ljubić 2008, 114, kat. br. 22; Perinić Muratović 2003, 165, kat. br. 19.1; HD021249 (19. 10. 2011)

Komentar: Spomenik je pronađen 1938. god. pod bedemima sinjske tvrđave u gomili kamenja. Posvećen je Geniju Osinata, odnosno Sinjana. Višić Ljubić datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće. Fotografija: M. Vukov, 2015.

376. Žrtvenik Nokturnu

Nalazište: Sinj

Smještaj: Muzej Cetinske krajine, MCK-AZ-347

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 45 cm, šir. 26,5 cm, deb. 20 cm; natp. polje: vis. 19 cm, šir. 26,5 cm; duž. slova: 4 – 5,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza je oštećena. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

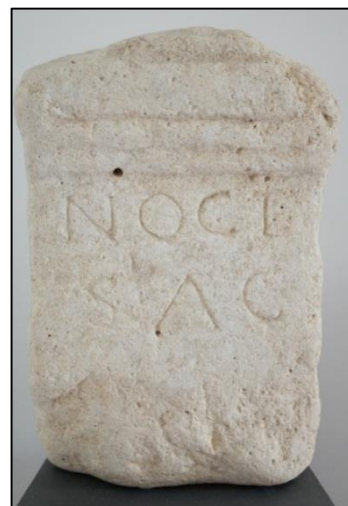
Noctur(no)

sac(rum)

Objavljeno: Milošević 1998, 193 – 194, sl. 321.

Komentar: Spomenik je pronađen 1975. god. tijekom iskopa za drveni stup elektromreže u Istarskoj ulici u Sinju.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

377. Žrtvenik Veneri, posvetila Oktavija Fortunata

Nalazište: Sinj, Karakašica

Smještaj: Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju, inv. br. RN 43

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 27 cm, šir. 14,5 cm, deb. 13 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je veći dio tijela, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Octavia

[F]ortun

[a]ta Ve

[n]eri

[v(otum)] s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Gabričević 1961/62, 238, br. 17, sl. 17; ILIug 746; Sanader 2008a, 173; Višić Ljubić 2008, 131, br. 18; HD034194 (19. 09. 2011); EDCS-10000759

Komentar: Višić Ljubić datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: Višić Ljubić 2008, 131, br. 18

378. Žrtvenik

Nalazište: Sinj, Glavice

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. A 22182

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 26 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen s četiri pulvina na rubovima i trokutastim zabatom u sredini. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

P() S()

s(acrum)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: lupa 23133

Fotografija: lupa 23133

11.3.58 Skradin

379. Žrtvenik Jupiteru, posvetila Valerija Rentina

Nalazište: Skradin

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 10371

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 34 cm, šir. 19,5 cm, deb. 13 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda. Vrh kruništa je ravan, sa sedlastim udubljenjem za žrtvu. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Iovi

Valer

ia

Rentina

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Pedišić 1994, 185 – 187, br. 1, sl. 1, T.1; Šegvić 1996a, 134, br. 19; Kurilić 1999, kat. br. 2826; Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 193, kat. br. 93; Brajković 2009, 32, kat. br. 8; Sinobad 2010, 196, kat. br. 100; Bekavac, Glavaš 2011, 78, sl. 3; Zović, Kurilić 2015, 446, kat. br. 191; HD040015 (16. 12. 2015); EDCS-00380811

Komentar: Spomenik je pronađen 1977. god. u Skradinskom polju. Sinobad datira spomenik u 1. ili početak 2. stoljeća.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 193, kat. br. 93.

380. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Skradin, Bratiškovci

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Iovi

sacrum

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Marun 1998, 218; Sinobad 2010, 196, kat. br. 103; Zović, Kurilić 2015, 447, kat. br. 199; EDCS-59500039

Komentar: Spomenik je pronađen 1911. god. kod gosp. Andrije Vulinovića. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad datira spomenik u 1. st.

381. Žrtvenik Jupiteru, posvetila Arija

Nalazište: Skradin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Iovi Ta

ranuco

Arria Suc

cessa v(otum) s(olvit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 02804; Medini 1976, 188, bilj. 14; Pedišić 1994, 184; Kurilić 1999, kat. br. 2224; Sinobad 2010, 196, kat. br. 99; Bekavac, Glavaš 2011, 79; Zović, Kurilić 2015, 446, kat. br. 188; HD019324 (16. 12. 2015); EDCS-28300133

Komentar: Prema Mommsenu, spomenik je iz Skradina prenesen u kuću Dalben u Šibeniku. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

382. Žrtvenik Jupiteru, posvetila Opija Tertula

Nalazište: Skradin

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 11650

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 31 cm, šir. 19,5 cm, deb. 13,8 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan. Na stražnjoj strani prikazana je u reljefu ovca ili ovan. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Iovi O(ptimo) M(aximo) Sac(rum)

Oppia Tertul(la)

Volsi f(ilia) v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Pedišić 1994, 188 – 192, br. 2, sl. 2, T.2; Šegvić 1996a, 134, br. 20; Marun 1998, 134; Kurilić 1999, kat. br. 2827; Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 195, kat. br. 95; Brajković 2009, 30, kat. br. 6; Sinobad 2010, 196, kat. br. 101; Bekavac, Glavaš 2011, 80 – 81, sl. 4 i 5; Zović, Kurilić 2015, 447, kat. br. 192; HD040031 (16. 12. 2015); EDCS-00380812

Komentar: Spomenik se nalazio ugrađen u kuću Čaletine u središtu grada Skradina, odakle je izvađen početkom Domovinskog rata. Sinobad datira spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 195, kat. br. 95.

383. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Skradin

Smještaj: privatno vlasništvo gosp. Ivana Skorića, selo Skorići kod Skradina

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 47 cm, šir. 31 cm, deb. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i oštećeno krunište, dok baza spomenika nedostaje. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Iovi O(ptimo) M(aximo)

Scardo

[n]ae

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 198, kat. br. 98;

Brajković 2009, 31, kat. br. 7; Sinobad 2010, 196, kat. br. 102a;

Bekavac, Glavaš 2011, 82 – 83, sl. 6; Zović, Kurilić 2015, 447, kat. br. 195; HD072475 (16. 12. 2015); EDCS-52400212; EDCS-59500036

Komentar: Spomenik je pronađen 2008. god. u Skradinu. Sinobad datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 198, kat. br. 98.

384. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Lucije Apulej Krispinijan

Nalazište: Skradin, Dubrvice

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 12150

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 58 cm, šir. 38,5 cm, deb. 30 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s dvostruko profiliranim natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

L(ucius) Apuleius

Crispinianus

dedicavit

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 71, sl. 19;

Brajković 2009, 34, kat. br. 10; Sinobad 2010, 196, kat. br.

102b; Bekavac, Glavaš 2011, 81; Zović, Kurilić 2015, 447, kat. br. 198; HD072477 (16. 12. 2015); EDCS-59500038

Komentar: Sinobad datira spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 71, sl. 19.

385. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Skradin

Smještaj: Skradin, groblje

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

[---] Vale[ri]

us Sote[ric]

us v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Objavljeno: Bekavac, Glavaš 2011, 77, sl. 1, 2; EDCS-64100473

Komentar: Spomenik je pronađen uzidan kao spolija na vanjskoj strani stubišta koje vodi na kor crkve na groblju u Skradinu.

Fotografija: Bekavac, Glavaš 2011, 77, sl. 2.

386. Žrtvenik Jupiteru i Marsu

Nalazište: Skradin

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 11082

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 31 cm, šir. 21,6 cm, deb. 18 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Oštećen je sa svih strana. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Na lijevoj užoj strani prikazana je u reljefu munja. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Iovi O(ptimo) M(aximo)

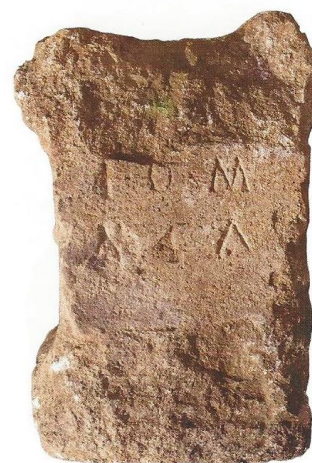
M(arti) Sac(rum)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Medini 1976, 188, bilj. 14; Pedišić 1994, 192 – 194, sl. 3, T.3; Kurilić 1999, kat. br. 2828; Perinić Muratović 2003, 118, kat. br. 1a.21; Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 194, kat. br. 94; Brajković 2009, 33, kat. br. 9; Sinobad 2010, 195, kat. br. 98; Bekavac, Glavaš 2011, 83, sl. 7 i 8; Zović, Kurilić 2015, 447, kat. br. 194; HD040032 (17. 12. 2015); EDCS-00380813

Komentar: Spomenik je pronađen 1995. god. u Skradinskom polju. Sinobad datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 194, kat. br. 94.

387. Žrtvenik Jupiteru i Marsu

Nalazište: Skradin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Marti In

victo

sacrum

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 2803; Pedišić 1994, 184; Šegvić 1996a, 134, br. 23; Sinobad 2010, 196, kat. br. 102; Perinić Muratović 2003, 118, kat. br. 1a.20; Bekavac, Glavaš 2011, 82; Zović, Kurilić 2015, 447, kat. br. 193; HD019321 (16. 12. 2015); EDCS-28300132

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad datira spomenik u 3. stoljeće.

388. Žrtvenik Herkulu

Nalazište: Skradin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

H<e>rc{e}(u)li

Sacrum

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14977; Patsch 1899b, 503, br. 17, sl. 21; 1900, 90 – 91, br. 21, sl. 64; Medini 1973, 115, bilj. 137; Sanader 1994, 97, br. 7; Kurilić 1999, kat. br. 2217; Zović, Kurilić 2015, 446, kat. br. 187; HD056612 (18. 11. 2009); EDCS-32700549

Komentar: Spomenik je pronađen 1897. god. na položaju koji je dva kilometra udaljen od Skradina u smjeru Velike glave. Mommsen je zapisao kako se spomenik nalazi u vlasništvu gosp. Ivana Maruna u Skradinu. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Zović i Kurilić datiraju spomenik u principat.

389. Žrtvenik Latri, posvetio Gaj Turanije Sever

Nalazište: Skradin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

C(aius) Turranius

C(ai) f(ilius) Severus

evoc(atus) Aug(usti)

[L]atrae aram

p(osuit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 02816; Medini 1973, 136, bilj. 225; Medini 1984, br. 11; Kurilić 1999, kat. br. 2232; Zović, Kurilić 2015, 447, kat. br. 200; HD061638 (17. 08. 2010); EDCS-28300145

Komentar: Spomenik je pronađen kod Roškog slapa u Skradinu, odakle je prema Mommsenu prenesen u Rupe u mlin gosp. Petra Marasovića. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

390. Žrtvenik Liberu, posvetio Tit Plotije Klemens

Nalazište: Skradin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

T(itus) Plotius

Clemens

Libero Pat(ri)

aram v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 02815; Medini 1973, 111, bilj. 116; Kurilić 1999, kat. br. 2231; Jadrić 2007, 126, kat. br. 21; Zović, Kurilić 2015, 448, kat. br. 201; HD061637 (17. 08. 2010); EDCS-28300144

Komentar: Spomenik je pronađen u selu Trebocconi (Tribunj) u kući de Lupis. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

391. Žrtvenik Trivijama

Nalazište: Skradin, Maraguša

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. 11747

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 35 cm, šir. 20 cm, deb. 13,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s kvadratnim udubljenjem (*patela*) za žrtvu. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Triviam

M(arcus) T(---) M(---)

pro Dio

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 210, kat. br. 115; Brajković 2009, 41, kat. br. 17; Zović, Kurilić 2015, 447, kat. br. 196; HD072494 (06. 11. 2015); EDCS-67500110

Komentar: Spomenik je pronađen 1998. god. tijekom arheoloških istraživanja na lokalitetu Skradin - Maraguša. Zović i Kurilić datiraju spomenik u principat.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 210, kat. br. 115.

392. Žrtvenik Velikoj Majci Bogova, posvetio Publije

Nalazište: Skradin

Smještaj: privatno vlasništvo gosp. Ivana Skorića, selo Skorići kod Skradina

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 30,5 cm, šir. 21 cm, deb. 17 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s pulvinima na rubovima i kružnim udubljenjem (*patela*) za žrtvu. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Matri Deum

Ma[g]nae

P(ublius) Do[miti]us

Publico[l]a

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 213 – 214, kat. br. 119; Glavičić, Miletić 2011, 118 – 128, sl. 3 – 8; Vilogorac Brčić 2012, 232, kat. br. I.6; ROMIC I, 128, br. 19; Zović, Kurilić 2015, 447, kat. br. 197; HD072476 (18. 12. 2015); EDCS-59500037

Komentar: Spomenik je pronađen 2008. god. na deponiju u selu Skorićima kod Skradina. Zović i Kurilić datiraju spomenik u principat.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 213 – 214, kat. br. 119.

393. Žrtvenik, posvetila obitelj Satrija

Nalazište: Skradin

Smještaj: Muzej grada Šibenika, inv. br. A 134

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 59 cm, šir. 40 cm, deb. 36,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su dio baze i tijela, dok lijevi rub baze, gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u četiri reda.

Natpis:

[---]

[Au]gustalis

[S]atria Felicia

[Sat]ria M(arci) f(ilia) Secunda

[v(otum)] s(olverunt) l(ibentes) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Dujmović 1954-1957, 124; ILJug 200; Kurilić 1999, kat. br. 2615; Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 208, kat. br. 113; Brajković 2009, 29, kat. br. 5; Giunio 2011, 280, kat. br. 47; Zović, Kurilić 2015, 446, kat. br. 190; HD033229 (06. 11. 2015); EDCS-10000291

Komentar: Spomenik je pronađen 1950. god. u Skradinu. Posvetili su ga žena Felicija, kći Sekunda i otac Marko iz obitelji Satrija. Giunio datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: Podrug, Brajković, Krnčević 2008, 208, kat. br. 113.

394. Žrtvenik, posvetila Mutilija Nertila

Nalazište: Skradin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---]

Mutilia P(ubli) f(ilia)

Nertilla

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 02806; Kurilić 1999, kat. br. 2226; Zović, Kurilić 2015, 446, kat. br. 189; HD061633 (17. 08. 2010); EDCS-28300135

Komentar: Spomenik je pronađen u Skradinu, a 1759. god. prenesen je u muzej u Nanium. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

11.3.59 Solin

395. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Certo

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-539

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 24 cm, šir. 17 cm, deb. 14 cm;
natp. polje: vis. 16 cm, šir. 15,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su dio baze i tijela, dok lijevi rub baze, desni dio natpisnog polja i kruništa te vrh kruništa spomenika nedostaju. Baza ima plintu na koju se nastavlja tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Iovi

Certus filiu[s]

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 8664; Bulić 1885g, 112, br. 354; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 186, kat. br. 39; HD062338 (14. 10. 2010); EDCS-28701375

Komentar: Spomenik je pronađen u 1884. god. u Saloni. Sinobad datira spomenik u 1. stoljeće. Fotografija: M. Vukov, 2016.

396. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-386

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Iov[i] [---]

T(itus) Rom[---]

upe m[---]

m(---)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 8665; Bulić 1885e, 71, br. 238; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 186, kat. br. 40; HD062363 (28. 10. 2010); EDCS-28701338

Komentar: Spomenik je pronađen 1876. god. u Saloni, odakle je prenesen u Arheološki muzej u Splitu. Spomenik se nalazio u Arheološkom muzeju u Splitu, no danas nije poznato mjesto njegove pohrane. Prema crtežu objavljenom u CIL-u, spomeniku nedostaju baza, krunište i desni rub natpisnog polja. Sinobad datira spomenik u 1. stoljeće.

397. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1598

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Iov[i]

Sev[---]

[---]

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 8666 i 12831; Bulić 1890c, 130, br. 71; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 186, kat. br. 41; HD062364 (28. 10. 2010); EDCS-30900015

Komentar: Spomenik je pronađen 1890. god. u Saloni, odakle je prenesen u Arheološki muzej u Splitu. Prema crtežu objavljenom u CIL-u, spomeniku nedostaju baza, krunište i desni rub natpisnog polja. Sinobad datira spomenik u 1. stoljeće.

398. Žrtvenik Jupiteru, posvetila Junija Jukunda

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. BLitt-752

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 22,5 cm, šir. 15 cm, deb. 12 cm;

natp. polje: vis. 11 cm, šir. 12,6 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su dio baze i tijelo, dok lijevi rub baze, desni dio natpisnog polja i kruništa te vrh kruništa spomenika nedostaju. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u četiri reda, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

Iovi

[A]dflatori

[I]unia Iucunda

[s(olvit)] l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Bulić 1912a, 30; ILIug 2047; Sinobad 2010, 188, kat. br. 60; HD028039 (08. 09. 2009); EDCS-10101013

Komentar: Spomenik je pronađen u 1884. god. kod bazilike urbane u Saloni. Posvećen je Jupiteru koji nosi epitet *Adflator*. Analogije ovom Jupiterovom epitetu nisu pronađene u Rimskom Carstvu, a vjerojatno je bio povezan s kultom vladara (Sinobad 2010, 177). Sinobad datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

399. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tit Pinarije Eros

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-96

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 58 cm, šir. 44 cm, deb. 38 cm; natp. polje: vis. 40 cm, šir. 33 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

T(itus) Pinarius Eros

Iovi Caelesti v(otum) s(olvit)

l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 8668; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 186, kat. br. 43; HD062366 (28. 10. 2010); EDCS-28701340

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu gosp. Petra Benzona u Saloni. Sinobad datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

400. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Arije Narcis

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-4115

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 31 cm, šir. 20,5 cm, deb. 20 cm; natp. polje: vis. 16,5 cm, šir. 15 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Nedostaje prednja strana kruništa spomenika. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

[I]ovi

Aug(usto)

sacrum

C(aius) Arrius

Narciss(us)

coll(egio) d(ono) d(at)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bulić 1916a, 102; ILIug 2048; Sinobad 2010, 188, kat. br. 58; HD025120 (24. 10. 2011); EDCS-10101014

Komentar: Spomenik je pronađen u 1909. god. na zemljištu gosp. Enrica Benzona (kat. č. 3797), nedaleko od bazilike urbane u Saloni. HD datiraju spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

401. Žrtvenik Jupiteru, posvetili Flavije Apolej, Verocia Marcela i Apuleja Marcela

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-870

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 45 cm, šir. 33,5 cm, deb. 28 cm; natp. polje: vis. 28 cm, šir. 27 cm; duž. slova: 2,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Nedostaje donji dio baze spomenika. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

*Iovi Aeterno
Flavius Apol
ei(us) Verocia Ma
rcella et filia
eorum et Ap
uleia Marcel
la v(otum) l(ibens) s(olvit)*

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 8667; Bulić 1884c, 133 – 134, br. 24; Sinobad 2010, 186, kat. br. 42; HD062365 (11. 11. 2015); EDCS-28701339; lupa 24856

Komentar: Zavjetni žrtvenik ili postolje kipa? Sinobad datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: lupa 24856

402. Žrtvenik Jupiteru i Jani, posvetio Salvije Venerije

Nalazište: Solin, Rupotine

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-5525

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 35,5 cm, šir. 21,5 cm, deb. 14 cm; natp. polje: vis. 18,5 cm, šir. 16 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Nedostaje lijevi rub baze spomenika. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

*Iovi et Ian
(a)e posuit
donum S
alvius Ve
nerius
pro salute
col(l)egii*

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Gabričević 1961/62, 224, br. 4, sl. 4; Medini 1976, 188, bilj. 18; ILIug 720; Sinobad 2010, 189, kat. br. 61; HD034143 (19. 09. 2011); EDCS-10000733

Komentar: Spomenik je pronađen 1907. god. u Rupotinama kod Solina. Salvije Venerije podigao je žrtvenik Jupiteru i Jani za zdravlje kolegija. *Iana* je arhaični italski oblik imena božice Dijane. Sinobad datira spomenik na kraj 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

403. Žrtvenik Jupiteru

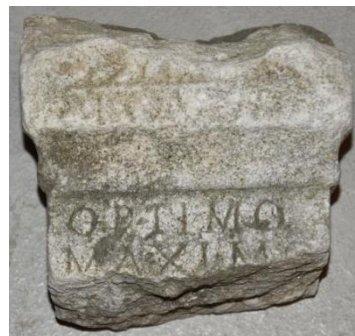
Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. Blitt-512

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 25,5 cm, šir. 16 cm, deb. 12,5 cm; natp. polje: vis. 4,2 cm, šir. 14 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio natpisnog polja spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen stiliziranim trokutastim zabatom. Patela je kružnog oblika. Natpis je sačuvan u tri reda, od kojih je prvi izveden na kruništu spomenika.

Natpis:

Iovi

Optimo

Maximo

[---]

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: ILJug 2044; Sinobad 2010, 189, kat. br. 63; HD034353 (24. 10. 2011); EDCS-10101010

Komentar: Spomenik je pronađen u baptisteriju u Solini.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

404. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Klaudije Urso

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1605

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 43 cm, šir. 39 cm, deb. 31 cm; natp. polje: vis. 34 cm, šir. 38 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) Clau

dus Ur

sus iun(ior)

votum

sol[vit]

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 8671a; Bulić 1891a, 6, br. 1; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 187, kat. br. 47; HD062370 (28. 10. 2010); EDCS-66200102

Komentar: Spomenik je pronađen 1890. god. u zbirci gosp. Giovanni Grubišić – Žuro u Solinu. Sinobad datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

405. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Publije Kornelije Donat

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, Tusculum

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 69 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen trokutastim zabatom u sredini i stiliziranim akroterijem na rubovima. Unutar trokutastog zabata prikazana je u reljefu rozeta s viticama. Natpis je koncipiran u devet redova, od kojih je prvi izveden na kruništu, a posljednji na bazi spomenika.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
ex viso p
ro salute
sua filio
rum et om
{i}nium suo
rum lib(ertorum) p(osuit) P(ublius) C
ornelius
Donatus vet(eranus)

Objavljeno: EDCS-67800034; lupa 25485

Fotografija: lupa 25485

406. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3567

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 25 cm, šir. 16,5 cm, deb. 13 cm;

natp. polje: vis. 15,5 cm, šir. 15,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su otučeni baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
TRE[-]II[-]
SEPIIN
[---]VS

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bulić 1907, 45; ILIug 2046; Sinobad 2010, 188, kat. br. 57; HD034355 (24. 10. 2011); EDCS-10101012

Komentar: Spomenik je pronađen 1906. god. kod Porta Cesaream u Saloni. HD datiraju spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

407. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Julije Kalvin

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3784

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 47 cm, šir. 28 cm, deb. 31 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je fragmentarno tijelo, dok baza i krunište spomenika nedostaju baza. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
C(aius) [I]ul[i]us
[Cal]vinu[s(?)]
[vete]ranu[s(?)]
[l]eg(ionis) [X] Gem(inae) e[x b(ene) f(iciario)(?)]
[c]o(n)[s(ularis)] sacru[m ex voto(?)]
solv[it]

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Bulić 1907, 39; ILug 2045; Perinić Muratović 2003, 89, kat. br. 1.17; Sinobad 2010, 188, kat. br. 56; Matijević 2012c, 76; 2015, kat. br. 67, sl. 77; 2015a, 439, kat. br. 67; 2015b, 32, kat. br. 10; HD034354 (20. 07. 2016); EDCS-10101011

Komentar: Spomenik je pronađen kod gradske bazilike (*basilica Urbana*) u Saloni (kat. č. 3742/2). Posvetio ga je veteran legije X. *Gemina* i bivši konzularni beneficijarij.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

408. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Solin

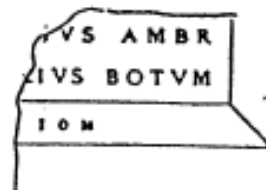
Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2012

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---]
[---]ius Ambr[---]
[---]ius botum
I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 13902; Bulić 1894, 99; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 187, kat. br. 50; HD064099 (04. 05. 2011); EDCS-31900039

Komentar: Spomenik je pronađen u Saloni, odakle je prenesen u Arheološki muzej u Splitu. Nalazio se u Arheološkom muzeju u Splitu, no danas nije poznato mjesto njegove pohrane. Prema crtežu objavljenom u CIL-u, spomeniku nedostaju gornji dio natpisnog polja i krunište, a posveta božanstvu bila je izvedena na bazi. HD datiraju spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: CIL III 13902

409. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Solin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) [M(aximo)]
sac[r(um)]
A(ulus) Obu[ltro]
[n]iu[s](?)
[---]*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 1944; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 185, kat. br. 34; HD053748 (19. 01. 2009); EDCS-27500035

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu gosp. Luke Ninčevića u Saloni. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

410. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Lucije Egnacije Klemens

Nalazište: Solin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 110 cm, šir. 95 cm

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
sacrum
L(ucius) Egnatius L(ucii) f(ilius)
Cn(aei) nep(os) Cn(aei) pronep(os)
Tro(mentina tribu) Clemens
decurio augur*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 1942; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 185, kat. br. 32; Giunio 2011, 292, kat. br. 59; Bekavac 2015a, 19, 227; HD053745 (19. 01. 2009); EDCS-27500033

Komentar: Spomenik je pronađen na položaju Gradina Mosor, istočno od kuća Bralić, kod Salone. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Posvetio ga je salonitanski augur i dekurion, obnašatelj municipalne službe. Giunio datira spomenik u 1. stoljeće.

411. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Maksim Germanik

Nalazište: Solin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
Maxim(us)
German(icus)
votum
posuit*

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 1943; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 185, kat. br. 33; HD053747 (19. 01. 2009); EDCS-27500034

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad datira spomenik u 3. stoljeće.

412. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Solin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*Iovi O(ptimo) M(aximo)
s(acrum)*

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14669; Bulić 1898c, 164; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 187, kat. br. 52; HD061576 (10. 08. 2010); EDCS-32700234

Komentar: Spomenik je pronađen uz mlin gosp. Mihaela Čerine u Saloni. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

413. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1524

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
[---]*

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 8670; Bulić 1889b, 131, br. 122; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 186 – 187, kat. br. 45.

Komentar: Spomenik je pronađen 1889. god. u Saloni.

414. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Solin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Iovi O(ptimo) M(aximo)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 1941; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 185, kat. br. 31; HD053743 (19. 01. 2009); EDCS-35200443

Komentar: Spomenik je pronađen kod mosta u Saloni. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

415. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Solin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 8669; Bulić 1885f, 93, br. 287; 1902, 56; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 186, kat. br. 44; HD062367 (16. 05. 2011); EDCS-28701341

Komentar: Spomenik je pronađen 1884. god. u Saloni. Nije zatečen u Arheološkom muzeju u Splitu.

416. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, A-2982

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14668, 1; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 187, kat. br. 51; HD061577 (28. 10. 2010); EDCS-32700233

Komentar: Spomenik je pronađen 1901. god. u Saloni. Nije zatečen u Arheološkom muzeju u Splitu.

417. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, Tusculum

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 115 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Iznad oštećene baze nalazi se izduženo tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je sedlastog završetka, s cilindričnim pulvinima na rubovima.

Natpis:

Iovi

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: lupa 25482

418. Žrtvenik Jupiteru, posvetili Gaj (?) i Aurelije Maksim

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1509

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[I(ovi) O(ptimo) M(aximo)]
Conserv(atori)
[G]aius Ber[.]u[s?]
[A]urelius Maxi[m]
us v(enatores) i(mmunes) coh[er]ti
s V Mil(---) n[u]
mini eius
[c]um suis
[p]osuit d(onum) d(edit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 8672; Bulić 1889c, 162 – 163, br. 137; Medini 1976, 188, bilj. 18; Perinić Muratović 2003, 105, kat. br. 1.59; Sinobad 2010, 187, kat. br. 48, Matijević 2009a, 47, bilj. 47; 2015a, 567, kat. br. 172; Bekavac 2015a, 23; HD062371 (28. 10. 2010); EDCS-28701376
Komentar: Spomenik su posvetila dvojica hvatača divljih zvijeri (*venatores immunes*) nepoznate kohorte. S obzirom da prvi red natpisa nije sačuvan, posveta vrhovnom Jupiteru s epitetom konzervator nije sigurna.

419. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-4661

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 35 cm, šir. 27,5 cm, deb. 13,5 cm; natp. polje: vis. 13,5 cm, šir. 22 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja dvjema profilacijama iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvjema profilacijama na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Iovi Optimo
Maximo
C(a)elesti patrono
G(aius) Caesius Corym
bus et Faberia
Cara v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 1948; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 186, kat. br. 38; HD053840 (19. 01. 2009); EDCS-27500038

Komentar: Spomenik je pronađen u podnožju planine Mosor. Sinobad datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

420. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Solin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(---) L(---) C(---) I(---) I(ovi) O(ptimo) M(aximo) A(ugusto)
S(---) C(---) L(---)*

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14670; Bulić 1898d, 208; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 188, kat. br. 53; HD061575 (10. 08. 2010); EDCS-32700235

Komentar: Spomenik je pronađen nedaleko od kapelice sv. Kaja u Saloni. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

421. Žrtvenik Jupiteru i neimenovanim bogovima

Nalazište: Solin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Opis: Na lijevoj užoj strani spomenika prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj patera.

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
et dis dea
bus sacrum
Ti[---] Severus
[---]*

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 1946; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 185, kat. br. 36; Bekavac 2015a, 22; HD053771 (19. 01. 2009); EDCS-27500036

Komentar: Spomenik je pronađen u ruševinama Salone. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: CIL III 1946

I O M
ET DIS DEA
BVS SACRVM patera
TI...SEVERVS

422. Žrtvenik Jupiteru, Junoni i Minervi

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3842

Materijal: muljika

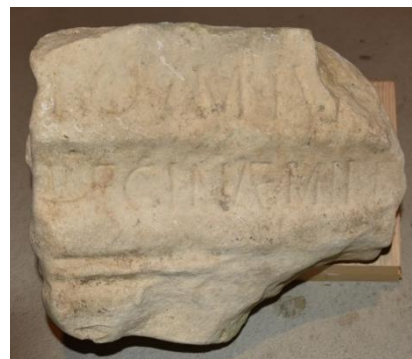
Dimenzije: najveća sačuvana vis. 23 cm, šir. 26,5 cm, deb. 20 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Nedostaju baza i natpisno polje spomenika. Natpis je koncipiran u dva sačuvana reda koja su izvedena na kruništu spomenika.

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo) Iu[noni]
Reginae Mine[rvae]
[---]*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bulić 1908a, 28; ILIug 2049; Perinić Muratović 2003, 116, kat. br. 1a.15; Sanader 2008a, 175; Sinobad 2010, 188, kat. br. 59; Bekavac 2015a, 20; HD034356 (24. 10. 2011); EDCS-10101015

Komentar: Spomenik je pronađen 1907. god. u Solinu (kat. č. 3600).

Fotografija: M. Vukov, 2016.

423. Žrtvenik Silvanu, posvetio Lupo Marcijan

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2702

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 31 cm, šir. 29,5 cm, deb. 25,5 cm; natp. polje: vis. 17,5 cm, šir. 22,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi natpisno polje. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

S(ilvano) A(ugusto) s(acrum)

Lupus Mar

ciani ex vi

su(!) posuit

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 14678; Bulić 1899b, 161; Maršić 1998, 62, br. 8; Perinić Muratović 2008, 25, kat. br. III.2.8; Radaljic 2014, kat. br. 3; Perinić 2016, 71, kat. br. III.2.8; HD061570 (28. 10. 2010); EDCS-32700243; lupa 24860

Komentar: Spomenik je pronađen 1898. god. na zemljištu gosp. Marina Draškovića (kat. č. 3581) u Saloni.

Fotografija: lupa 24860

424. Žrtvenik Silvanu, posvetio Kvint Kloelije Helije

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2819

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 39 cm, šir. 26 cm, deb. 18 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje trima letvicama na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Nedostaje lijevi rub kruništa spomenika. Vrh kruništa je ukrašen sa stiliziranim trokutastim zabatom u sredini. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Silvano Aug(usto)

sacrum Q(uintus)

Cloelius Heli

us

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 14677; Bulić 1900b, 112; Maršić 1998, 62, br. 10; Perinić Muratović 2008, 25, kat. br. III.2.7; Radaljć 2014, kat. br. 4; Perinić 2016, 70, kat. br. III.2.7; HD028363 (22. 12. 2008); EDCS-32700242; lupa 24836

Komentar: Spomenik je pronađen 1900. god. kod izvora Drage podno Kozjaka. Pripadao je zbirci Frane Katića, pokojnog Simonea.

Fotografija: lupa 24836

425. Žrtvenik Silvanu, posvetio Fabije Valentin

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-4591

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 79 cm, šir. 34,5 cm, deb. 27 cm;

natp. polje: vis. 27,5 cm, šir. 30 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje profilacijom. Nedostaje vrh kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

*S(ilvano) Aug(usto) sa
c(rum) Fabius
Valenti
nus*

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Bulić 1916a, 120; ILJug 2056; Maršić 1998, 63, br. 18;

Perinić Muratović 2008, 24, kat. br. III.2.2; Radaljčac 2014, kat. br. 7;

HD025126 (05. 11. 2015); EDCS-10101021; lupa 24844

Komentar: Spomenik je pronađen 1913. god. na zemljištu gosp. G. Bubić-Topo (kat. č. 313/2) u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

426. Žrtvenik Silvanu, posvetio Laberije Rufin

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-5250

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 47 cm, šir. 30 cm, deb. 22 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja je zakošena prema tijelu s natpisnim poljem. Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem rubovima. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

*S(ilvano) A(ugusto) s(acrum)
Lab(erius) Rufin(us)
d(eo) exaudi(tus)
lib(ens) p(o)s(uit)*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bulić 1924/1925a, 62; ILJug 2057; Maršić 1998, 63, br. 19; Perinić Muratović 2008, 24, kat. br. III.2.3; Radaljčac 2014, kat. br. 9; Perinić 2016, 70, kat. br. III.2.3; HD034418 (24. 10. 2011); EDCS-10101022

Komentar: Spomenik je pronađen 1925. god. kod bazilike Urbane u Saloni.

Fotografija: Radaljčac 2014, kat. br. 9, sl. 11.

427. Žrtvenik Silvanu, posvetio Kasije

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-4111

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 20 cm, šir. 19 cm, deb. 16 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su veći dio gornjeg dijela tijela i kruništa, dok baza, donji dio tijela i lijevi rub kruništa spomenika nedostaju. Krunište započinje dvostrukom S-profilacijom između kojih je letvica. Vrh kruništa ukrašen je reljefom psa u sredini i cilindričnim pulvinima ukrašenim rozetom na rubovima. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

[S(ilvano) A]ug(usto) s(acrum)

[Ca]ssius

[IIII]Ivir

[---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bulić 1911a, 10; ILIug 2570; Maršić 1998, 63, br. 16; Perinić Muratović 2008, 36, br. 2; Bekavac 2011, 162; Giunio 2011, 347, kat. br. 114; Radaljac 2014, kat. br. 10; Perinić 2016, 74, kat. br. III.2; HD019267 (20. 09. 2011); EDCS-10101589

Komentar: Spomenik je pronađen 1908. god. na zemljištu gosp. Luke Milišića (kat. č. 3969) u Kapljuču u Saloni. Posvetio ga je sevir. Giunio datira spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: Radaljac 2014, kat. br. 10, sl. 12.

428. Žrtvenik Silvanu, posvetio Gaj Sabin

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1328

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 30 cm, šir. 28,5 cm, deb. 26 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

S(ilvano) A(ugusto) s(acrum)

C(aius) Sa

binus

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 8685; Bulić 1887d, 91, br. 91; Maršić 1998, 62, br. 5; Perinić Muratović 2008, 24, kat. br. III.2.6; Radaljac 2014, kat. br. 2; Perinić 2016, 70, kat. br. III.2.6; HD062382 (18. 10. 2010); EDCS-28701350

Komentar: Spomenik je pronađen 1887. god. u Saloni.

Fotografija: Radaljac 2014, kat. br. 2, sl. 3.

429. Žrtvenik Silvanu, posvetio Tiberije Klaudije Ver

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-4474

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 65 cm, šir. 37 cm, deb. 24 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su otučena baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

S(ilvano) A(ugusto) s(acrum)

Ti(berius) Cl(audius) Verus

ex voto r(eddidit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bulić 1914b, 74; ILIug 2055; Maršić 1998, 63, br. 17; Perinić Muratović 2008, 24, kat. br. III.2.1; Radaljic 2014, kat. br. 8; Perinić 2016, 70, kat. br. III.2.1; HD034417 (01. 12. 2011); EDCS-10101020

Komentar: Spomenik je pronađen kod *Porta Cesarea* u Saloni.

Fotografija: Bulić 1914b, 74.

430. Žrtvenik Silvanu, posvetio Marko Aurelije Atenije

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-5862

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 45,5 cm, šir. 23,5 cm, deb. 20 cm; natp. polje: vis. 18 cm, šir. 19 cm; duž. slova: 2 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u šest redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

Silvano

Silvest(ri) sac(rum)

M(arcus) Aurel(ius) Atte

nio mil(es) leg(ionis)

I Adi(utricis) Anton(inianae)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: nakon 212. god.

Objavljeno: Kirigin et al. 1987, 36; Maršić 1998, 63, br. 20; Perinić Muratović 2003, 130, kat. br. 3.12; 2008, 28, kat. br. III.3.1; Matijević 2015a, 357, kat. br. 1; 2015b, 31, kat. br. 6; Radaljic 2014, kat. br. 11; Bekavac 2015a, 91; Perinić 2016, 71, kat. br. III.3.1; HD018312 (18. 08. 2009); EDCS-06100478

Komentar: Spomenik je pronađen 1986. god. na području zapadne nekropole u Saloni. Posvetio ga je vojnik legije I. *Adiutrix Antoniniana*. Spomenik datira nakon 212. god. kada je postrojbi dodijeljen atribut *Antoniniana*.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

431. Žrtvenik Silvanu, posvetio Kvint Bovije Rufin

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-5945

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 33,5 cm, šir. 18,5 cm, deb. 18 cm; natp. polje: vis. 13,5 cm, šir. 14,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja polukružnom profilacijom (*torus*) i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

S(silvano?) Silv(estri) A(ugusto?) s(acrum)

Q(uintus) Bovius

Rufinus

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Kirigin et al. 1987, 36; Maršić 1998, 63, br. 21; Perinić Muratović 2008, 27, kat. br. III.3.2; Radaljčić 2014, kat. br. 12; Bekavac 2015a, 91; Perinić 2016, 72, kat. br. III.3.2; HD018315 (18. 08. 2009); EDCS-06100479

Komentar: Spomenik je pronađen 1986. god. na području zapadne nekropole u Solini.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

432. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološka zbirka Marka Matijeveća u Solinu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 83 cm, šir. 34 cm, deb. 28 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza i donji dio natpisnog polja su otučeni. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je sačuvan u devet redova.

Natpis:

[---]

et Sil(vano) deo

Cons(ervatori) sac(rum)

pro s(alute) Maxi

mi Or[---]

[---]

et Maximi

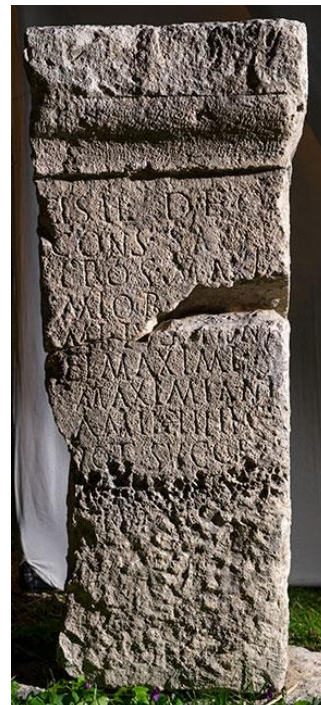
Maximiani

a mil(itiis) / (centurionis) IIII c(ohorte)

[ex] vot(o) succe[p(to)]

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Maršić 1998, 63, br. 22; Kurilić 2006, kat. br. 46; Perinić Muratović 2008, III.5.1; Matijeveć 2015a, 665, kat. br. 253, sl. 282; 2015b, 31, kat. br. 8; Perinić 2016, 72, kat. br. III.5.1; HD039904 (21. 07. 2008); EDCS-09500129; lupa 24122

Komentar: Spomenik je pronađen 1984. god. u jugoistočnoj nekropoli Salone. Posvećen je za zdravlje Maksimija Or[---] i Maksimija Maksimijana, pripadnika viteškog reda. Matijević datira spomenik u 1. polovicu 3. stoljeća.

Fotografija: lupa 24122

433. Žrtvenik Silvanu, posvetio Alip

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. Blitt-528

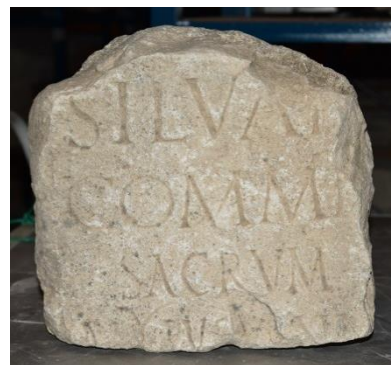
Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 26 cm, šir. 26,5 cm, deb. 14 cm; natp. polje: vis. 23,5 cm, šir. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je ulomak tijela s natpisnim poljem, dok baza, donji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u četiri reda.

Natpis:

*Silvano
commun[i]
sacrum
Alypus [---]IV
[---]*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bulić 1906, 191; ILIug 2058; Maršić 1998, 62, br. 13; Perinić Muratović 2008, 19, kat. br. III.1.1; Radaljac 2014, kat. br. 6; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.1; HD034420 (24. 10. 2011); EDCS-10101023

Komentar: Spomenik je pronađen sjeveroistočno od gradske bazilike u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

434. Žrtvenik Silvanu i Liberu

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološka zbirka Marka Matijevića u Solinu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 14 cm, deb. 10 cm, šir. 8 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i oštećeno krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju.

Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

*S(ilvano) V(---) A(ugusto) L(ibero) A(ugusto)
Iul(ius/ia)
[---]*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Matijević, Kurilić 2011, kat. br. 2, sl. 2; Matijević 2012b, 37; Bekavac 2015a, 132; EDCS-64100462

Komentar: Spomenik je pronađen 2009. god. u masliniku u Grudinama u Solinu.

Fotografija: Matijević, Kurilić 2011, sl. 2.

435. Žrtvenik Liberu, posvetio Aurelije Terencijan

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2194

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 74 cm, šir. 36,5 cm, deb. 38 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza spomenika nedostaje. Krunište započinje dvjema S-profilacijama (*cyma reversa*), između kojih je tanka letvica, na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

*Deo Magno
Conservatori
loci [h]uius et
omnium suo-
rum Aur(elius) Teren-
tianus votum
libens sol(vit)*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 14242,1; Bulić 1896b, 83; Perinić Muratović 2003, 143, kat. br. 6.3; Jadrić 2007, 137 – 138, kat. br. 32; Matijević 2012b, 37; Bekavac 2015a, 168; HD062052 (10. 11. 2015); EDCS-32201058; lupa 24613

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu gosp. Ante Grge Barkova (kat. č. 3266), na lokalitetu Kuline u istočnom dijelu Salone. Posvećen je Liberu koji se javlja pod imenom *Deus Magnus Conservator loci*. Pod tim imenom Libera je štovalo organizirano udruženje (*convivium*). S obzirom na epitete *Magnum* i *Conservator*, spomenik bi isto tako mogao biti posvećen bogu Marsu.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

436. Žrtvenik Liberu, posvetili Aurelije Terencijan i Valerije Terencijan

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2193

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 86 cm, šir. 42 cm, deb. 33,5 cm; natp. polje: vis. 53,5 cm, šir. 34,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi izduženo tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u deset redova.

Natpis:

*Deo Mag(no)
Conservat(ori)
loci (h)uius
pro salute
sua et suorum
et numero co
nviv(i) Aurel
i Valerianus
et Terentia
nus v(otum) l(ibentes) l(aeti) s(olverunt)*

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14242; Bulić 1896b, 82; Perinić Muratović 2003, 142, kat. br. 6.2; Jadrić 2007, 136, kat. br. 31; Matijević 2012b, 36 – 37; Bekavac 2015a, 167; HD062054 (23. 09. 2010); EDCS-31300288

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu gosp. Ante Grge Barkova (kat. č. 3266), na lokalitetu Kuline u istočnom dijelu Salone. Posvećen je Liberu koji se javlja pod imenom *Deus Magnus Conservator loci*. S obzirom na epitete *Magnum* i *Conservator*, spomenik bi isto tako mogao biti posvećen bogu Marsu. Posvetili su ga Aurelije Valerijan i Aurelije Terencijan za svoje zdravlje i za zdravlje ostalih članova konvivija, odnosno udruženja koje je za svojeg zaštitnika uzelo božanstvo.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

437. Žrtvenik Liberu

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-5377

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 85,5 cm, šir. 31 cm, deb. 26 cm; natp. polje: vis. 57,5 cm, šir. 26 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza, tijelo i donji dio kruništa, dok vrh kruništa spomenika nedostaje. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi izduženo tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*). Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Sacrum

Liberu

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Rendić-Miočević 1952, 225, sl. 34; ILIug 673; Jadrić 2007, 133, kat. br. 28; Sanader 2008a, 171; HD017850 (29. 07. 2009); EDCS-10000687

Komentar: Spomenik je pronađen 1949. god. na Manastirinama prilikom kopanja vodovoda.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

438. Žrtvenik Liberu, posvetio T (?) Kalpurnije

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-5322

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 16 cm, šir. 21,5 cm, deb. 13 cm; natp. polje: vis. 8 cm, šir. 21,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i donji dio kruništa, dok baza, donji dio tijela i vrh kruništa spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

Liberu

T(---) Ca(l)purn(ius)

[---]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Jadrić 2007, 140, kat. br. 34.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

439. Žrtvenik Liberu, posvetila Julija Maksima

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2728

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 33,5 cm, šir. 22 cm, deb. 18,5 cm; natp. polje: vis. 19,5 cm, šir. 18 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Oštećeni su baza, krunište i desni rub prednje strane spomenika. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

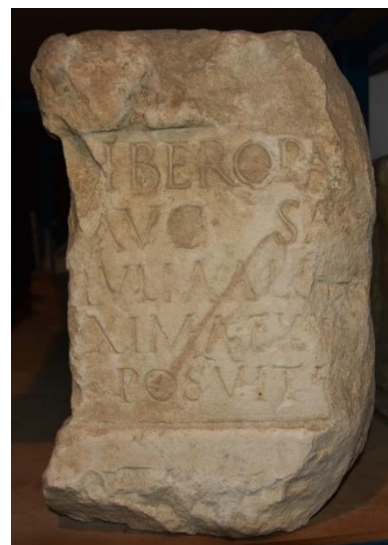
[L]ibero Pat(ri)
Aug(usto) sa[c(rum)]
Iulia A(uli?) l(iberta?) M[a]
xima ex [v(iso?)]
posuit

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 14673; Bulić 1899b, 161; Jadrić 2007, 129, kat. br. 24; Sanader 2008a, 171; Matijević 2012b, 36; Bekavac 2015a, 130 – 131, sl. 54; HD061573 (28. 10. 2010); EDCS-32700238

Komentar: Spomenik je pronađen 1899. god. na zemljištu Jure Katića (kat. č. 3253/1), na lokalitetu Kuline, uz sjeverni gradski zid u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

440. Žrtvenik Liberu

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2219

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 11 cm, šir. 10,5 cm, deb. 9,5 cm; natp. polje: vis. 5,5 cm, šir. 7,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*). Patela je kružnog oblika. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

Liberu
[P]atri [---]
[---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 14241.1; Bulić 1896e, 163; Jadrić 2007, 139, kat. br. 33; Matijević 2012b, 37; Bekavac 2015a, 131; EDCS-32201057

Komentar: Spomenik je pronađen 1896. god. na zemljištu gosp. Martina Katić-Mornar (kat. č. 3821), 250 m istočno od križne bazilike u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

441. Žrtvenik Liberu

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološka zbirka Marka Matijeveća u Solinu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 8 cm, šir. 15,5 cm, deb 13 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je ulomak tijela s natpisnim poljem, dok baza, donji i gornji dio natpisnog polja i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

[---]

us sa(n)cto

Liberu Pa

[tri---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Matijević 2012b, 33 – 39, sl. 1; Bekavac 2015a, 131, sl. 55; EDCS-66600384; lupa 24215

Komentar: Spomenik je pronađen 2011. god. na lokalitetu Grudine u istočnom dijelu Salone.

Fotografija: Matijević 2012b, 33 – 39, sl. 1.

442. Žrtvenik Liberu

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3411

Materijal: nepoznato

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 11 cm, šir. 9 cm, deb. 10 cm

Natpis:

[L]iber[o]

patri

[v]o(otum) m(erito) [s(olvit)]

Objavljeno: Bulić 1905, 141.

443. Žrtvenik Nimfama, posvetio Marko Torije Valens

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-94

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 80 cm, šir. 31 cm, deb. 22 cm;

natp. polje: vis. 45 cm, šir. 25 cm; duž. slova: 4 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i dvjema letvicama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Ispod natpisa u reljefu je izveden horizontalno položen križ. Krunište započinje dvjema letvicama, no lijevi i desni rub te vrh kruništa spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Nymphis

M(arcus) Thorius

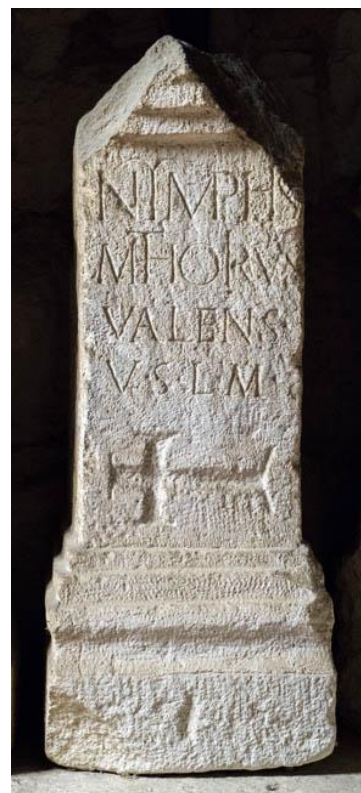
Valens

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 8681; HD062379 (10. 11. 2015); EDCS-28701347; lupa 24843

Fotografija: lupa 24843

444. Žrtvenik Nimfama, posvetila Prima

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-17

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Prima

Nimp(h)is(!)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 8680; Bulić 1885d, 53, br. 176; HD062377 (18. 10. 2010); EDCS-28701380

Fotografija: Arheološki muzej u Splitu

445. Žrtvenik Nimfama, posvetila Domnika

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3977

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 18 cm, šir. 15 cm, deb. 8,5 cm;

natp. polje: vis. 11,5 cm, šir. 13 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su dio baze i tijela, dok veći dio baze, gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u pet redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

[---]

[---]aeo[---]

[---] Nymph[is ---]

[--- p]ro salut[e ---]

[---] Dominica [---]

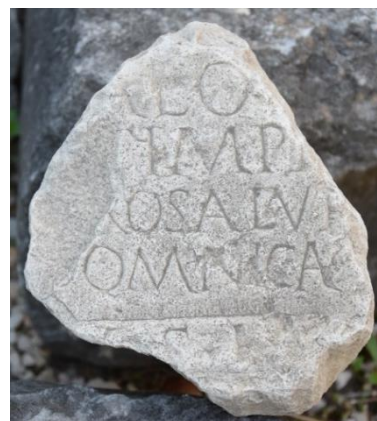
[---] v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Bulić 1916b, 144; ILJug 2054; HD025123 (24. 10. 2011); EDCS-10101019

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu gosp. Luke Milišića (kat. č. 3551/1) u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

446. Žrtvenik Nimfama, posvetio Elije Viktor

Nalazište: Solin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---] Aelius [---]

[Vic]tor Nym[phis]

[v(otum)] s(olvit) l(ibens) m(erito)]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14243,3; Jelić 1897, 38; HD032913 (26. 01. 2009); EDCS-30100680

Komentar: Spomenik je pronađen 1897. god. na zemljištu gosp. Ante Ozretića na položaju Glavica u Saloni. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

Fotografija: Jelić 1897, 38.

AELIVS
VIC TOR NYM phis
v(otum) S(olvit) l(ibens) m(erito).

447. Žrtvenik Nimfama

Nalazište: Solin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---]iri ma[---]

Nimp[h]is

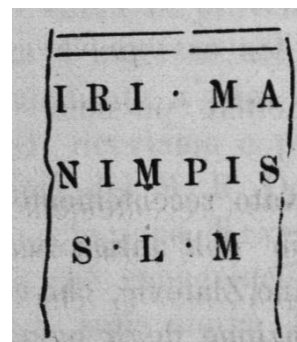
[v(otum)] s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Bulić 1885d, 53, br. 176.

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

Fotografija: Bulić 1885d, 53, br. 176.

448. Žrtvenik Fortuni

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-160

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 73 cm, šir. 30 cm, deb. 29 cm; natp. polje: vis. 41,5 cm, šir. 27,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u deset redova.

Natpis:

Fortunae

Conserva

trici pro

salute Marci

Aureli(i) Iuli(i) v(iri) c(larissimi)

auguri praesi

di(s) (sic!) provinciae

Dassius no

tarius

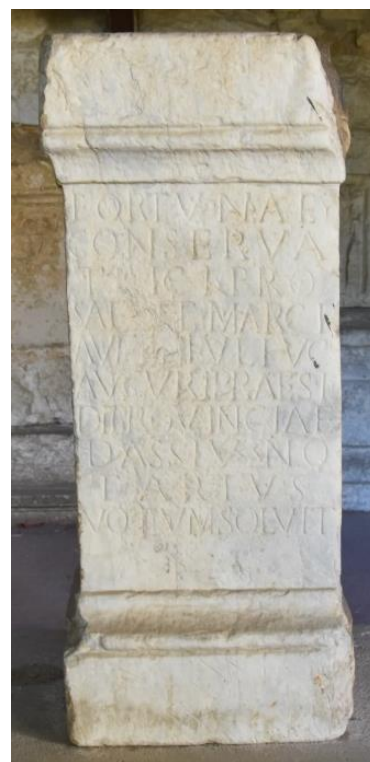
votum solvit

Datacija: 4. st.

Objavljeno: CIL III 1938; Bulić 1898b, 129; 1914d, 118 – 121; Perinić Muratović 2003, 148, kat. br. 7. 2; Giunio 2011, 375, kat. br. 142; HD053738 (04. 04. 2013); EDCS-27500030; lupa 24615

Komentar: Spomenik je pronađen 1849. god. u Saloni. Giunio datira spomenik na kraj 3, početak 4. stoljeća.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

449. Žrtvenik Fortuni, posvetio Papinije Maksimijan

Nalazište: Solin, Grudine

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2436

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 52 cm, šir. 23,2 cm, deb. 18,5 cm; natp. polje: vis. 26 cm, šir. 18,5 cm

Opis: Zavjetni spomenik od monolitnog bloka vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) omeđenom tankim letvicama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) omeđenom tankim letvicama na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u sedam redova, od kojih je prvi red izveden na kruništu spomenika.

Natpis:

F(ortunae) A(ugustae) s(acrum)

Papiniu[s]

Maximi

anus

Fortunae

ex viso

posuit

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 14666; Bulić 1897b, 177; HD061594 (28. 10. 2010); EDCS-32700230

Komentar: Spomenik je pronađen 1888. god. na zemljištu gosp. Giacoma Mandića (kat. č. 3306) u Grudinama kod Salone.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

450. Žrtvenik Fortuni

Nalazište: Solin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Fortunae

Domestic(ae) sac(rum)

A(ulus) Obultronius

Beryllus

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 1939; HD053739 (19. 01. 2009); EDCS-27500031

Komentar: Spomenik je pronađen 1849. god. u Saloni. Postolje kipa božice Fortune.

451. Žrtvenik Fortuni

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2364

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

For<t>(i)(?) <F>(ortunae)(?)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 14668; Bulić 1897a, 152; HD061578 (28. 10. 2010); EDCS-32700232

Komentar: Spomenik je pronađen 1888. god. na zemljištu gosp. Giacoma Mandića (kat. č. 3306) u Grudinama kod Salone.

452. Žrtvenik Veneri, posvetio Marko Marije Paulo

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-125

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 48,5 cm, šir. 30 cm, deb. 25 cm; natp. polje: vis. 29,5 cm, šir. 23,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su dio baze, tijelo i donji dio kruništa, dok lijevi rub baze i vrh kruništa spomenika nedostaju. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

Veneri

Victrici

in memoriam

Albuciae C(ai) f(iliae)

Pontiae

uxoris

M(arcus) Marius Pau

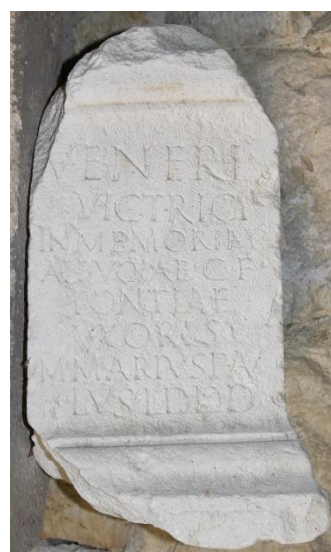
lus l(ocus) d(atus) d(ecreto) d(ecurionum)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 1965; Bekavac 2015a, 52; HD053929 (13.10.2010); EDCS-27500050; lupa 24848

Komentar: Postolje kipa.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

453. Žrtvenik Veneri

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-4558

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 31 cm, šir. 26,5 cm, deb. 21 cm; natp. polje: vis. 14 cm, šir. 21 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda. Vrh kruništa je ravan, s istaknutim akroterijem na rubovima. Na vrhu kruništa vidljivi su ostatci olova pomoću kojega je bio pričvršćen kip. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

*Veneri Vic(trici)
sac(rum) [---] IRE
pro [---]muni
filia v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bulić 1916a, 118; ILJug 2063; Sanader 2008a, 173; Bekavac 2015a, 53; HD025129 (24. 10. 2011); EDCS-10101028

Komentar: Spomenik je služio kao postolje kipa koji je bio s olovnim čavlicima učvršćen na vrhu kruništa.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

454. Žrtvenik Veneri, posvetila Aurelija Primula

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-873

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 32,5 cm, šir. 19,5 cm, deb. 18,8 cm; natp. polje: vis. 15 cm, šir. 16 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

*Veneri Bac
c(h)ae s(a)c(rum?) Aure
lia Primula
ex voto po
sui*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 8688; Bulić 1885c, 37, br. 94; HD062383 (18. 10. 2010); EDCS-28701353

Komentar: Spomenik je pronađen 1884. god. u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

455. Žrtvenik Veneri

Nalazište: Solin

Smještaj: Solin, Tusculum

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 27 cm, šir. 28 cm

Natpis:

Ven(eri)

[sac(rum?)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: ILug 676; Sanader 2008a, 173; HD034090 (19. 09. 2011); EDCS-10000690

Komentar: Spomenik je pronađen 1951. god. u Saloni.

Fotografija:

456. Žrtvenik Herkulu, posvetio Valerije Valent

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-913

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 95 cm, šir. 55 cm, deb. 16 cm;

natp. polje: vis. 56 cm, šir. 47 cm; duž. slova: 3,5 – 4 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja letvicom i dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. U sredini natpisnog polja u reljefu je prikazan Herkul. Krunište započinje tankom letvicom, dok vrh kruništa nedostaje. Natpis je koncipiran u četrnaest redova.

Natpis:

Her(culi) Aug(usto) [sac(rum)]

Val(erius) Val(ens) v[e(teranus)]

ex (centurione) limite[m]

pub(licum) prae

[(cepto)] ob

dec(essum) Auf(idi)

Gall(i) [viri] leg(ati)

suo impendio

aperuit

im(peratore) Com(m)o[do iterum]

et Mar[tio]

Vero (iterum)

co(n)s(ulibus) VI [Kal(endas)]

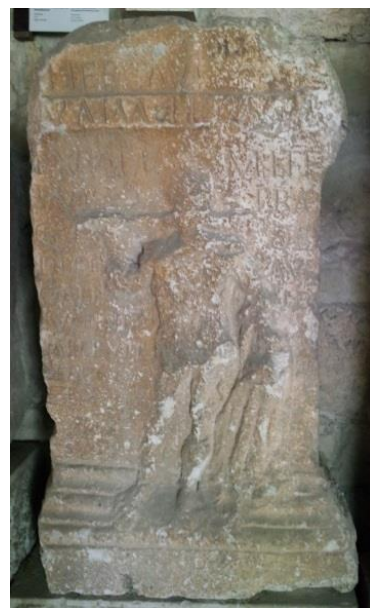
Ma[i(as)]

Datacija: 26. april 179.

Objavljeno: CIL III 3157 i 8663; Sanader 1994, 100, br. 20; Perinić Muratović 2003, 135, kat. br. 4.8; Matijević 2015a, 604, kat. br. 203; HD051915 (06.04.2010); EDCS-28600117; lupa 24863

Komentar: Spomenik je pronađen u Saloni. Posvetio ga je veteran i bivši centurion kada su konzuli po drugi put bili car Komod i Marcije Ver.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

457. Žrtvenik Herkulu, posvetio Sekst Akvilije Sever

Nalazište: Solin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*[H]erculi [---]
[S]ex(tus) Aquilli[us]
Severus [(centurio) coh(ortis) V[---]
donis donatus ab [Imp(eratore) Traiano bello]
Dacico dec(urio) Salonis et Flano[nae]
l(ocus) d(atus) d(ecreto) d(ecurionum)*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 1940; Patsch 1900, 73, 93; Sanader 1994, 100, br. 21; Perinić Muratović 2003, 132, kat. br. 4.2; Matijević 2009, 47; 2015a, 74, 215 – 216, 560, kat. br. 165; Bekavac 2015a, 41; HD053740 (02. 06. 2009); EDCS-27500032

Komentar: Spomenik je pronađen 1850. god. kod ulaza u teatar u Saloni. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Posvetio ga je dekurion u Saloni i Flanoni te centurion nepoznate kohorte, koji je odobrenje za postavljanje žrtvenika na ulazu u gradski teatar dobio odobrenje od gradskog vijeća.

458. Žrtvenik Mitri

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-5864

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 51 cm, šir. 28 cm, deb. 24,5 cm; natp. polje: vis. 19,5 cm, šir. 23,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvjema S-profilacijama (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda. Natpis je koncipiran u pet redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

*D(eo) I(nvicto) S(oli) M(ithrae) Ter
entius Dalmata M(arcus) ANTIVS [---]
us in hono
rem amic(orum)
suorum*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Kirigin et al. 1987, 36; HD018318 (18. 08. 2009); EDCS-06100480

Komentar: Spomenik je pronađen 1986. god. na području zapadne nekropole u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

459. Žrtvenik Mitri, posvetili Pamfilije i Fortunat

Nalazište: Solin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Deo Invic(to)

pro salute

et incolu

mita[e] Pamphi

li disp(ensatoris) Aug(ustorum) n(ostrorum)

Fortunatus

arcarius

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 1955; Perinić Muratović 2003, 137, kat. br.5.1; ROMIS, 172-173, br. 17; HD053175 (11. 12. 2008); EDCS-27500044

Komentar: Spomenik je pronađen početkom 19. st. u vinogradu Gaspić u Saloni. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Posvetio ga je rizničar Fortunat, za dobrobit i sigurnost carskog dispensatora Pamfilija. Iznad natpisa nalazio se reljef Mitre.

Fotografija: CIL III 1955

sol radiatus
DEO INVIC
PRO SALVE
ET • INCOLV
MITAT • PAMPHI
LI • DISP • AGG • NN
FORTVNATVS
ARCARIVS

460. Žrtvenik Nokturnu

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2207

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 52 cm, šir. 37 cm, deb. 29 cm; natp. polje: vis. 24 cm, šir. 33 cm; duž. slova: 4 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen s četiri pulvina na rubovima i volutnim trokutastim zabatom u sredini. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Nedostaje lijevi rub kruništa. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Nocturno

sacrum

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 14243,2; Bulić 1896b, 83; HD062051 (10. 11. 2015); EDCS-32201060; lupa 24612

Komentar: Spomenik je pronađen 1896. god. u Saloni.

Fotografija: lupa 24612

461. Žrtvenik Nokturnu, posvetio Gaj Kasije Valens

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, A-10

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Nocturno

sacrum

C(aius) Cassius

Valens

ben(e)ficiarius) ex imper[i(o)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 1956; HD053923 (21. 01. 2009); EDCS-27500074

Komentar: Spomenik se nalazio u Arheološkom muzeju u Splitu, no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

462. Žrtvenik Apolonu, posvetio Gaj Julije Numid

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološka muzej u Splitu, inv. br. A-4356

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 30,5 cm, deb. 21,5 cm, šir. 20,5 cm; natp. polje: vis. 17 cm, šir. 18 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

C(aius) Iulius Numida

Apollini

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bulić 1911b, 44; ILug 2751; HD026955 (02. 02. 2011); EDCS-10101756

Komentar: Spomenik je pronađen 2009. god. u masliniku u Grudinama u Solinu.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

463. Žrtvenik Cereri, Viktoriji i Veneri, posvetio Gnej

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološka zbirka Marka Matijevića u Solinu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 26 cm, deb. 8 cm, šir. 24 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je sačuvan u četiri reda.

Natpis:

Cereri A

ug(ustae) sac(rum)

Vic(toriae) et V[en(eri)]

Aug(ustis) Cn(aeus) [--]

[---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Matijević, Kurilić 2011, 158 – 159, kat. br. 1, sl. 1; Bekavac 2015a, 135; EDCS-64100461; lupa 24191

Komentar: Spomenik je pronađen 2009. god. u masliniku u Grudinama u Solinu.

Fotografija: Matijević, Kurilić 2011, sl. 1.

464. Žrtvenik Demetri

Nalazište: Solin, Kapljuč

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3300

Materijal: mramor

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 13 cm, šir. 14 cm, deb. 10 cm;

natp. polje: vis. 6 cm, šir. 11 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Sačuvani su gornji dio tijela i oštećeno krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

[---]

Karpophori

vot(um) sol(vit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bulić 1904c, 99; ILIug 2571; HD035012 (20. 09. 2011)

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu gosp. Luke Milišića (kat. č. 3963) na lokalitetu Kapljuč u Saloni. *Karpophoros* (= *carpophorus*) je jedan od epiteta božice Demetre te znači voćonoša.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

465. Žrtvenik Dijani, posvetio Sempronije Marcelin

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2490

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 37 cm, šir. 21 cm, deb. 17 cm; natp. polje: vis. 18,5 cm, šir. 17,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza i donji dio natpisnog polja su oštećeni. Krunište je ravno i bez akroterija. Natpis je sačuvan u pet redova.

Natpis:

*Sempron
ius Mar
cellinu
s ex voto
Dian(a)e
[---]*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 14665; Bulić 1898a, 48; HD061595 (28. 10. 2010); EDCS-32700229

Komentar: Spomenik je pronađen u selu Blace kod Salone, u dolini Kozjaka.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

466. Žrtvenik Heliju

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, Tusculum

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 80 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma recta*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

*ΦΥ
Ἡλίου
Σαωνί
καὶ σαρα*

Objavljeno: lupa 25480

Fotografija: lupa 25480

467. Žrtvenik Junoni

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. BLitt-755

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 18 cm, šir. 13 cm, deb. 12 cm; natp. polje: vis. 4,5 cm, šir. 12 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je gornji lijevi rub spomenika, dok baza, veći dio natpisnog polja i desni rub kruništa nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen cilindričnim pulvinima na rubovima, od kojih je sačuvan samo lijevi. Natpis je sačuvan u jednom redu.

Natpis:

Iu[noni]

[---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bulić 1912a, 31.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

468. Žrtvenik Kastoru

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3195

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 18 cm, šir. 13 cm, deb. 13 cm; natp. polje: vis. 12 cm, šir. 9,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su dio baze i tijela, dok donji dio baze, lijevi rub tijela i natpisnog polja te krunište spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

[Cast]ori

Aug(usto)

[s]ac(rum)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bulić 1904a, 49 – 50.

Komentar: Spomenik je pronađen u ruševinama istočno od amfiteatra u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

469. Žrtvenik Marsu

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-4806

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 90 cm, šir. 30 cm, deb. 27 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja je zakošena prema izduženom natpisnom polju. Krunište je ravno i bez akroterija. Na vrhu kruništa nalaze se dvije patele u obliku uljanica. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

*Mar
ti*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: ILJug 2051; Perinić Muratović 2003, 146, kat. br. 6. 10; HD025711 (06. 11. 2015); EDCS-10101017; lupa 24852

Komentar: Spomenik je pronađen 1916. god. kod lokaliteta Pet mostova u Saloni. *Fotografija:* lupa 24852; M. Vukov, 2016.

470. Žrtvenik Nemezi

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-4293

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 14,5 cm, šir. 10 cm, deb. 8 cm; natp. polje: vis. 7,5 cm, šir. 9 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Nedostaje lijevi rub baze i tijela spomenika. Krunište je ravno i bez akroterija. Natpis je koncipiran u pet redova, od kojih je prvi izveden na kruništu spomenika.

Natpis:

Dia[---]

ia ex iu

sso(!) deae

[N]emisi(!)

[s(olvit)] v(otum) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bulić 1914a, 31; ILug 2263; HD027271 (03. 11. 2011); EDCS-10101223

Komentar: Spomenik je pronađen prilikom istraživanja amfiteatra (kat. č. 4080) u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

471. Žrtvenik Prijapu

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-317

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 35,5 cm, šir. 28 cm, deb. 26 cm; natp. polje: vis. 16 cm, šir. 21,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvostrukom S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je stiliziranim akroterijima na rubovima. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Priapo

aram

Sempronia

Ursa

posuit

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 8683; Bulić 1880b, 129, br. 36; HD062381 (18. 10. 2010); EDCS-28701348

Komentar: Spomenik je pronađen 1880. god. u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

472. Žrtvenik Solu, posvetio Seksto Kornelije Antioh

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-869

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 47,5 cm, šir. 31,5 cm, deb. 29 cm; natp. polje: vis. 26 cm, šir. 26 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

*Soli deo
Sex(tus) Cornel(ius)
Antiochus
stellam
et fructi
fer(am) ex vis(u)
lib(ens) pos(uit)*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 8686; Bulić 1884c, 133, br. 23; ROMIS, 169 – 170, br. 14; HD040057 (10. 11. 2015); EDCS-28701351; lupa 24855

Komentar: Spomenik je pronađen 1884. god. u južnim perimetralnim zidovima Salone.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

473. Žrtvenik Sirijskim bogovima, posvetio Gaj Albucije Restitut

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1713

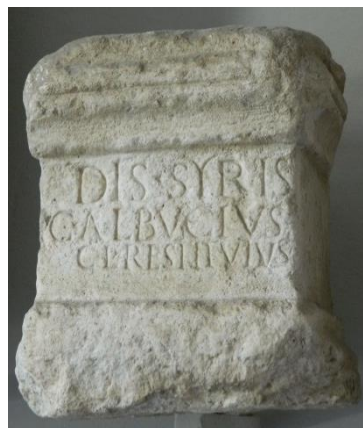
Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 30 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

*Dis Syris
C(aius) Albucius
C(ai) l(ibertus) Restitutus*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 1961; Lučin 2011, 37; ROMIS, 207, br. 1; HD053927 (23. 03. 2015); EDCS-27500077

Komentar: Zavjetni žrtvenik ili postolje kipa. Spomenik se nalazio uzidan na Papalićevu palaču u Splitu, a krajem 19. st. su ga tadašnji vlasnici Anđeo i Petar Katalinić poklonili Arheološkom muzeju.

Fotografija: Arheološki muzej u Splitu

474. Žrtvenik Terri

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-4803

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 77 cm, šir. 25,5 cm, deb. 28 cm; natp. polje: vis. 41 cm, šir. 21 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja je zakošena prema izduženom natpisnom polju. Krunište je ravno i bez akroterija. Na vrhu kruništa nalazi se patela u obliku uljanice. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Ter

rae

stabi

litati

Datacija: 2. st.

Objavljeno: ILIug 2059; HD025708 (05. 11. 2015); EDCS-10101024; lupa 24847

Komentar: Spomenik je pronađen 1916. god. u Saloni. Zavjetni žrtvenik ili postolje kipa.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

475. Žrtvenik Trivijama, posvetila Kleudicija

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3501

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 23 cm, šir. 19 cm, deb. 15,5 cm; natp. polje: vis. 10 cm, šir. 15,2 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su dio baze, tijelo i krunište, dok donji dio baze spomenika nedostaje. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je sedlastog završetka i bez akroterija. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Cleudicia

[D]is Trivi(i)s

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bulić 1906, 196; ILIug 2060; HD034421 (24. 10. 2011); EDCS-10101025

Komentar: Spomenik je pronađen kod *Porta Cesaream* u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

476. Žrtvenik Viribus Valentibus ili Veneri, posvetio Marko Uplije Atal

Nalazište: Solin, Manastirine

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-322

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 90 cm, šir. 28,5 cm, deb. 26 cm; natp. polje: vis. 36,5 cm, šir. 24,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda. Nedostaju lijevi i desni rub kruništa spomenika. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

V(iribus/eneri) V(alentibus/ictrici) B(onis) S(acrum)

M(arcus) Ulp(ius) At

talus

collector

cognatio

nis ex P(ecunia) M(ultatica)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 8676; ILIug 2285; Vilogorac Brčić 2012, 254, kat. br. I. 28; ROMIS, 129 – 130, br. 11; Bekevac 2013, 197 – 198; HD034683 (07. 11. 2011); EDCS-28701343; lupa 24854

Komentar: Spomenik je pronađen 1880. god. nedaleko od kapele sv.

Dujma u Saloni. Marko Uplije Atal, blagajnik kognacije posvetio je žrtvenik *Viribus Valentibus*, genitalijama bika žrtvovanog za Kibeline svečanosti, ili Veneri Pobjednici.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

477. Žrtvenik Dis Patris, posvetio Tit Tarkonije Katon

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-4008

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 85,5 cm, šir. 34,5 cm, deb. 30,5 cm; natp. polje: vis. 66,5 cm, šir. 33,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i otučeno krunište, dok baza spomenika nedostaje. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Dis

Patris

sac(um)

T(itus) Tarc(onius)

Catho p(osuit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bulić 1909, 62; ILJug 2042; HD027936 (05.11.2015); EDCS-10101009; lupa 24846

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu gosp. Bottura (kat. č. 1525), nedaleko od kapelice sv. Kaja u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

478. Žrtvenik, posvetili Kvint Klodije Dardan i Vej Aurelijan

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3976

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 41,5 cm, šir. 23 cm, deb. 22 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Nedostaje desni rub kruništa spomenika. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Patela je u obliku četverolisne rozete. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

D(eo?) O(ptimo?) [M(agno?)]

Quintus C[lo]

dus(?) Darda

nus et Veiu[s]

Aurelianu[s]

nepos ips[i]

us donum

pos(uerunt)

Datacija: 4. – 6. st.

Objavljeno: Bulić 1910, 81; ILug 2041; HD034351 (06. 11. 2015); EDCS-10101008

Komentar: Spomenik je pronađen 1908. god. istočno od amfiteatra u Solini (kat. č. 4057).

Fotografija: M. Vukov, 2016.

479. Žrtvenik, posvetio Aurelije Dardan

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-5874

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 42 cm, šir. 25 cm, deb. 20 cm; natp. polje: vis. 21 cm, šir. 20,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Oštećeni su baza i krunište spomenika. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

Deo P(h?)o(spho?)r(o?)

bono vo

tum po

suit Au<r>(elius)(?)

Dar<d>a(nus?) BFN

RIB I FIXICI

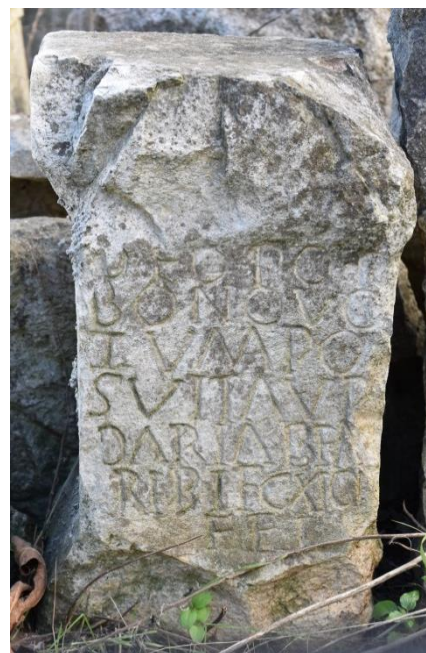
FPI

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Kirigin et al. 1987, 36; HD018321 (18. 08. 2009); EDCS-06100481

Komentar: Spomenik je pronađen 1986. god. na području zapadne nekropole u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

480. Žrtvenik, posvetio Antistije Fortunije

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-4039

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 59 cm, šir. 37 cm, deb. 26,5 cm; natp. polje: vis. 36 cm, šir. 37 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i otučeno krunište, dok baza spomenika nedostaje baza. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Antisti

us For

tunius

cum suis

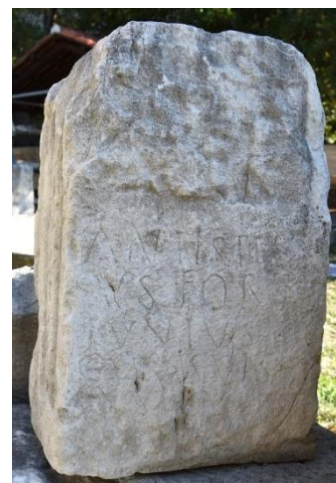
v(otum)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bulić 1916a, 101; ILIug 2065; HD034424 (24. 10. 2011); EDCS-10101030

Komentar: Spomenik je pronađen 1908. god. na zemljištu gosp. Giacoma Vukšić Stipete (kat. č. 3749/2) u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

481. Žrtvenik, posvetio Specije

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-246

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 23 cm, šir. 15,5 cm, deb. 14 cm; natp. polje: vis. 11,8 cm, šir. 12,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Species

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 1973; HD054160 (29. 01. 2009); EDCS-27500056

Komentar: Spomenik je pronađen 1846. god. u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

482. Žrtvenik, posvetio Gaj Titije Hermo

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-4416

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 9 cm, šir. 8,8 cm, deb. 9,5 cm; natp. polje: vis. 7,5 cm, šir. 4,8 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s istaknutim akroterijem na rubovima. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u jednom redu.

Natpis:

C(aius) T(itius) H(ermes)

Objavljeno: Bulić 1911c, 59.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

483. Žrtvenik, posvetila Paksea Elpis

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-834

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 41 cm, šir. 32 cm, deb. 32,5 cm; natp. polje: vis. 28,5 cm, šir. 30 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i oštećeno krunište, dok baza spomenika nedostaje. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

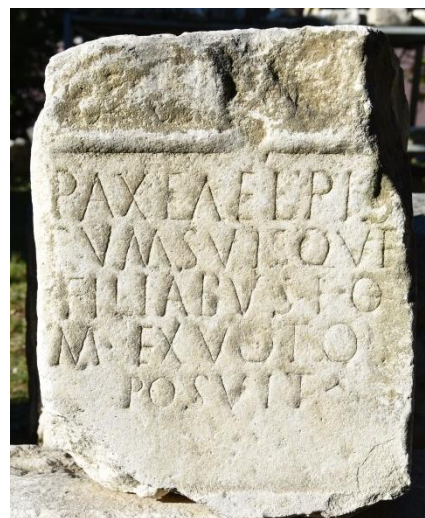
*Paxea Elpis
cum suisque
filiabus hoc
M(---) ex voto
posuit*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 8696; Bulić 1884b, 88, br. 14; HD062413 (15. 11. 2010); EDCS-28701360

Komentar: Spomenik je pronađen 1884. god. u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

484. Žrtvenik

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1319

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 23 cm, šir. 18 cm, deb. 13 cm; natp. polje: vis. 10 cm, šir. 14,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza spomenika nedostaje. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s istaknutim akroterijem na rubovima. Patela je kružnog oblika, omeđena letvicama s lijeve i desne strane. Natpis je koncipiran u jednom redu.

Natpis:

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 8700; Bulić 1887d, 91, br. 92; HD062418 (19. 10. 2010); EDCS-28701362

Komentar: Spomenik je pronađen 1887. god. u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

485. Žrtvenik, posvetio Kornelije Akvilin

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1440

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 69 cm, šir. 40,5 cm, deb. 33 cm; natp. polje: vis. 30 cm, šir. 26,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvostrukom S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda. Vrh kruništa je oštećen. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

C(ornelius?) Aquili

nus

v(otum) l(ibens) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 8691; Bulić 1888d, 145, br. 95; HD062386 (10. 11. 2015); EDCS-28701356; lupa 24858

Komentar: Spomenik je pronađen u zbirci gosp. Milišića u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

486. Žrtvenik, posvetio Gaj Kalpetan Rancije Sedat

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3485

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 25 cm, šir. 11 cm, deb. 14,5 cm; natp. polje: vis. 17,5 cm, šir. 11 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su dio tijela i kruništa, dok baza i lijevi rub spomenika nedostaju. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

[C(aius) Cal]petanus

[Ranti]us Sedatus

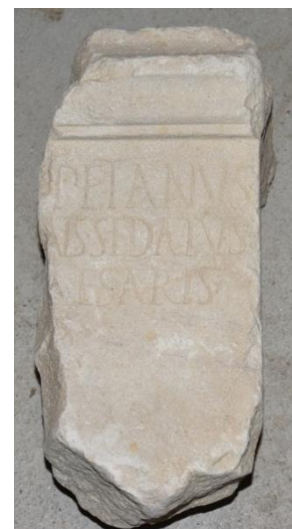
[leg(atus) C]aesaris

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Ritterling 1924/1925, 20 – 21; ILIug 2064; HD034543 (24. 10. 2011); EDCS-10101029

Komentar: Spomenik je pronađen kod *Porta Cesaream* u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

487. Žrtvenik, posvetio Miro

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3703

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 41,5 cm, šir. 17,5 cm, deb. 17,2 cm; natp. polje: vis. 24,5 cm, šir. 13 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza spomenika nedostaje. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

M(arci?) Luci

Myro

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Bulić 1907, 63 – 64; ILIug 2069; EDCS-10101033

Komentar: Spomenik je pronađen istočno od *Porta Cesarea* (kat. č. 3764) u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

488. Žrtvenik, posvetio Publije Velerije Rufo

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-262

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 19 cm, šir. 13,5 cm, deb. 12,5 cm; natp. polje: vis. 10 cm, šir. 12 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Nedostaje desni rub baze spomenika. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja letvicom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište je ravno i bez akroterija. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

P(ublius) Valeriu(s)

P(ubli) f(ilius) Rufus

Lymphis sac(rum)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 6373 i 8654; HD062328 (14. 10. 2010); EDCS-30600574

Fotografija: M. Vukov, 2016.

489. Žrtvenik, posvetila Mescenia Valentina

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-879

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 40,5 cm, šir. 17,5 cm, deb. 22 cm; natp. polje: vis. 23 cm, šir. 17,8 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u šest redova.

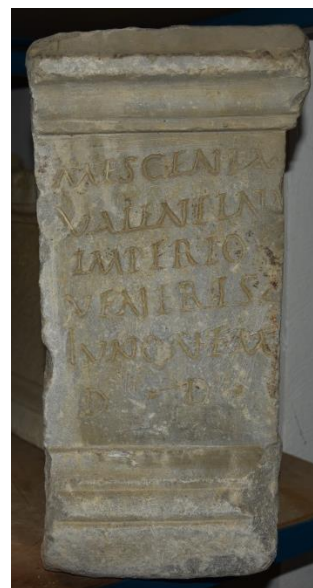
Natpis:

*Mescenia
Valentina
imperio
Veneris
Iunonem
d(onum) d(edit)*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 1962; Bekavac 2015a, 51 – 52; HD053930 (21. 01. 2009); EDCS-27500047

Fotografija: M. Vukov, 2016.

490. Žrtvenik, posvetila Klodija Maksima

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2026

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 21,5 cm, šir. 18 cm, deb. 12,3 cm; natp. polje: vis. 11,5 cm, šir. 15,3 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

*Clodia
Maxima
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 8692; Bulić 1885c, 41, br. 122; HD062387 (18. 10. 2010); EDCS-28701357

Fotografija: M. Vukov, 2016.

491. Žrtvenik, posvetio Mesor

Nalazište: Solin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Messor

C(ai?) I(uli?) S(aturnini?)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 1949; HD053861 (30. 10. 2009); EDCS-27500039

Komentar: Spomenik je pronađen u podnožju planine Mosor kod Salone. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

492. Žrtvenik

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Petr(a)e

Gene

trici

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 8679; Bulić 1884c, 132, br. 22; HD053174 (23. 02. 2011); EDCS-28701346

Komentar: Spomenik je pronađen 1884. god. na položaju Jankovača u Saloni.

493. Žrtvenik

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Sex(tus) Erboni

us Ingenu(u)s cu[m]

co(n)iuge et m(atre)

Spei sacr(um)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Rendić Miočević 1953b, 261; ILJug 675; HD034089 (19. 09. 2011)

Komentar: Spomenik se nalazio u Arheološkom muzeju u Splitu, no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

494. Žrtvenik, posvetila Mumija

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Mummia Glycinna v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 8695; Bulić 1885g, 114, br. 381; HD062411 (19. 10. 2010); EDCS-28701381

495. Žrtvenik, posvetio Aurelije Bastijan

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-4641

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 40 cm, šir. 22 cm, deb. 22 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u pet redova.

Natpis:

[---]RI[---]

[I]ET LE[---]

AD et Aur(elius)

Bastianu[s]

filius vot(um) l(ibens) s(olvit)

Objavljeno: Bulić 1914c, 83; ILJug 2066; HD034411 (24. 10. 2011); EDCS-10101031

Komentar: Spomenik je pronađen u Saloni (kat. č. 3759).

Fotografija: Arheološki muzej u Splitu

496. Žrtvenik

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-4933

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 31,5 cm, deb. 30 cm, šir. 13,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

[---]

leg(ionis) I Ita[l(icae)]

l(ibens) p(osuit)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Egger 1932, 14, br. 16; ILJug 2612; Matijević 2015a, 370, kat. br. 13; 2015b, 32, kat. br. 12; HD035048 (21. 09. 2011); EDCS-10101631

Komentar: Spomenik je posvetio vojnik legije I. *Italica*. Matijević datira spomenik u kasni principat kada su odjeljenja ove legije boravila u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

497. Žrtvenik

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1724

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 8 cm, šir. 9 cm, deb. 9,5 cm; natp. polje: vis. 4 cm, šir. 7 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

[---]

[--- *Secu?*] *ndus*(?) [---]

v(*otum*) *s*(*olvit*) *l*(*ibens*) *m*(*erito*)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 12889; Bulić 1892a, 6, br. 9; HD063873 (22. 02. 2011); EDCS-31400703

Komentar: Spomenik je pronađen 1892. god. u Saloni.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

498. Žrtvenik

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-2852

Materijal: nepoznato

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 6 cm, šir. 16 cm, deb. 8 cm

Natpis:

[---]

[*prov*(*inciae*?)] *Dalmatia*[*e* ---]

[---] *s* *aram* *do*[*navit*]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 14681; Bulić 1901b, 50; HD061567 (28. 10. 2010); EDCS-32700246

Komentar: Spomenik je pronađen u zbirci gosp. Joze Podruga u Saloni. Spomenik se nalazio u Arheološkom muzeju u Splitu, no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

499. Žrtvenik

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3084

Materijal: nepoznato

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 10 cm, šir. 12 cm, deb. 10 cm

Natpis:

I A

P I I S

V S M

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bulić 1902b, 139.

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu gosp. Milišića u Saloni. Spomenik se nalazio u Arheološkom muzeju u Splitu, no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

Fotografija: Bulić 1902b, 139.

500. Žrtvenik

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-319

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

C(aius) V(---) M(---)

votum

[---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 8699; Bulić 1885d, 53, br. 175; HD062417 (19. 10. 2010); EDCS-28701382

Komentar: Spomenik se nalazio u Arheološkom muzeju u Splitu, no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

501. Žrtvenik, posvetila Jukunda

Nalazište: Solin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---]

Iucun

da

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 8694; Bulić 1885c, 40, br. 111; HD062409 (19. 10. 2010); EDCS-28701359

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu gosp. Antonija Cikatića u Saloni. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

502. Žrtvenik

Nalazište: Solin

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, BLitt-635

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 17 cm, šir. 15 cm, deb. 11 cm

Opis: Natpis je na grčkom jeziku.

Natpis:

Δι<ο>νύσιος

Ματρόδωρ[ος]

Ματροδώρ[ου]

[[[-----]]]

Πανθείδας

[---]

Objavljeno: Bulić 1906, 124; ILIug 2068; HD036381 (12. 06. 2012); EDCS-37900118

Komentar: Spomenik je pronađen južno do bazilike urbane (kat. č. 3832/1) u Saloni.

11.3.60 Split

503. Žrtvenik Jupiteru, posvetila Lucila

Nalazište: Split

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 50 cm, šir. 23 cm, deb. 23 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Patela je u obliku uljanice. Natpis je koncipiran u sedam redova, od kojih je prvi izveden na kruništu spomenika.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Lucilla quod

ante ho(s) annos

tibi hoce(!) in lo

co vover

am restitui

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Jeličić-Radonić 2008, 10; Sinobad 2010, 189, kat. br. 63a; HD064642 (05. 10. 2011); EDCS-44200208

Komentar: Spomenik je pronađen 2002. god. kao spolija hrama u Dioklecijanovoj palači u Splitu.

Fotografija: Jeličić-Radonić 2008, 10.

504. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Lucije Junije Mesor

Nalazište: Split

Smještaj: Split, Dioklecijanova palača

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 49 cm, šir. 19,5 – 23,5 cm, deb. 15 – 23,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Oštećen je sa svih strana.

Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

[I(ovi)] O(ptimo) [M(aximo)]

L(ucius) Iuni

us Mes

sor ex

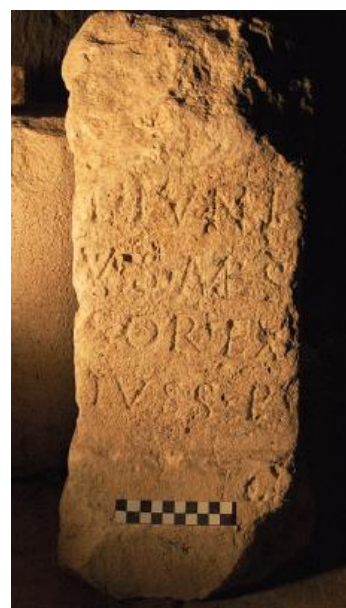
iuss(u) p(osuit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Demicheli 2009, 58 – 59, sl. 2; Sinobad 2010, 189, kat. br. 63b; HD065027 (29. 11. 2011); EDCS-51400058

Komentar: Spomenik je pronađen u istraživanju podruma Dioklecijanove palače u Splitu.

Fotografija: Demicheli 2009, 58, sl. 2.

505. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Kvint Raonije Dijador

Nalazište: Split

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Q(uintus) Raonius

Diodorus ex

voto posuit

libe(n)s merito

IIII Idus Maias

[A]proniano et

Bradua co(n)s(ulibus)

Datacija: 191. god.

Objavljeno: CIL III 1945; Medini 1976, 188, bilj. 18; Sinobad 2010, 185, kat. br. 35; HD053752 (26. 03. 2010); EDCS-27500072

Komentar: Spomenik se nalazio u Papalićevoj palači u Splitu. Mommsen pretpostavlja da je natpis krivotvoren. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Apsolutno je datiran u 191. god. kada su konzuli bili *Apronianus* i *Bradua*.

506. Žrtvenik Dijani, posvetio Silvester

Nalazište: Split

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-251

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 30 cm, šir. 18,5 cm, deb. 16 cm; natp. polje: vis. 14 cm, šir. 14,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Nedostaje lijevi rub kruništa spomenika. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

[D]ian(a)e Augus

t(a)e Silvestri

[e]x viso posu

it Septimus

pro filio suo

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 1937; HD053730 (16. 01. 2009); EDCS-27500071

Komentar: Spomenik je pronađen u Splitu.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

507. Žrtvenik Nimfama, posvetila Magija Maksima

Nalazište: Split

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 24 cm, šir. 13,5 cm, deb. 10,5 cm

Natpis:

Magia L(uci)

f(ilia) Maxima

Nimphis(!)

v(otum) s(olvit) l(ibens) l(aeta)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: HD067656 (25. 04. 2014); EDCS-55701985

Komentar: Spomenik je pronađen u Splitu.

11.3.61 Stobreč

508. Žrtvenik Nimfama

Nalazište: Stobreč

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Nymphis

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 8519a; Bulić 1885c, 42, br. 141; Zaninović 1967, 53, 2007, 207; HD060965 (02. 07. 2010); EDCS-31400677

Komentar: Spomenik je pronađen u Stobreču kod svetišta Gospe od Mira. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

509. Žrtvenik, posvetila Nikala Avidija

Nalazište: Stobreč

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, A-1078

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 15,5 cm, šir. 10,5 cm, deb. 8,5 cm; natp. polje: vis. 6 cm, šir. 9,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*). Vrh kruništa je sedlastog završetka. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Nicala

Avidia

v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 8521; HD060891 (29. 06. 2010); EDCS-31400679

Komentar: Spomenik je pronađen 1885. god. u Stobreču odakle je prenesen u Arheološki muzej u Splitu.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

11.3.62 Stražine kod Vrlike

510. Žrtvenik Silvanu, posvetio Panes

Nalazište: Stražine kod Vrlike

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1745

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 30 cm, šir. 20,5 cm, deb. 19 cm; natp. polje: vis. 15 cm, šir. 18,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Panes

Stul(?)

S(silvano) pos(uit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 13206; Stanić 1891c, 102; Patsch 1899a, 104, br. 52, sl. 25; 1900, 149, br. 52, sl. 136; Milošević 1998, 123, sl. 203; Perinić Muratović 2008, 22, kat. br. III.1.19; Radalj 2014, kat. br. 22; Perinić 2016, 70, kat. br. III.1.19; HD057916 (20. 10. 2009); EDCS-31400292

Komentar: Spomenik je 1891. god. pronašao gosp. Spiro Kovačević u Velikim Stražinama, odakle je prenesen u Arheološkimuzej u Splitu.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

511. Žrtvenik Silvanu?

Nalazište: Stražine kod Vrlike

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1209

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 26 cm, šir. 17 cm, deb. 13,5 cm; natp. polje: vis. 11 cm, šir. 13,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

INIC

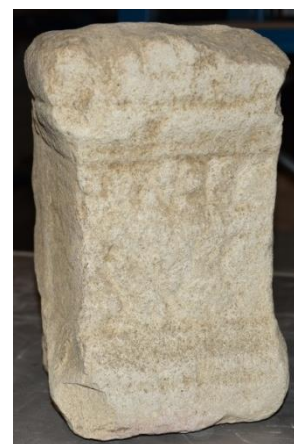
S(silvano?) v(otum?) s(olvit?)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 9815; Bulić 1887a, 8, br. 12; Patsch 1900, 156, br. 73; Radalj 2014, kat. br. 20; HD057968 (28. 10. 2009); EDCS-30200166

Komentar: Spomenik je pronađen na položaju Crkvina u Stražinama, odakle je 1891. god. prenesen u Arheološki muzej u Splitu.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

512. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Stražine kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 20 cm, šir. 14 cm, deb. 14 cm

Natpis:

S(ilvano) v(otum) s(olvit)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 13202; Stanić 1891c, 103; Bulić 1887e, 169, br. 184; Patsch 1899a, 106, br. 60; 1900, 151, br. 60; Perinić Muratović 2008, 21, kat. br. III.1.15; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.15; HD057926 (23. 12. 2010); EDCS-31400288

Komentar: Spomenik je pronađen u Velikim Stražinama, a nalazio se u kući gosp. Petra Kovačevića u Podosoju. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Natpis je moguće pročitati i kao *S(ilvano) v(otum) s(olvit)*, *S(ilvano) v(iatori) s(acrum)* ili *S(ilvano) v(ilico) s(acrum)*.

513. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Stražine kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

S(ilvano) V(---) S(---)

Quintu[s]

Anix[?]

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 13203; Stanić 1892a, 14; Patsch 1899a, 105, br. 55; 1900, 150, br. 55; Perinić Muratović 2008, 21, kat. br. III.1.16; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.16; HD057919 (20. 10. 2009); EDCS-31400289

Komentar: Spomenik je pronađen u Velikim Stražinama na zemljištu gosp. Ilije Škrbića u blizini državne ceste Vrlika - Sinj. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Prvi red natpisa je moguće pročitati kao *S(ilvano) v(otum) s(olvit)*, *S(ilvano) v(iatori) s(acrum)* ili *S(ilvano) v(ilico) s(acrum)*.

514. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Stražine kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 31 cm, šir. 15 cm, deb. 18 cm

Natpis:

S(ilvano) v(otum) s(olvit) I(ulius?)

Nepo

Cian

[us ---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 13204; Stanić 1891c, 105; Patsch 1899a, 106, br. 59; 1900, 151, br. 59; Perinić Muratović 2008, 21, kat. br. III.1.17; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.17; HD057924 (24. 09. 2010); EDCS-31400290

Komentar: Spomenik je pronađen u Velikim Stražinama, a nalazio se u kući gosp. Nikole Matkovića u Garjaku. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

515. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Stražine kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 25 cm, šir. 18 cm, deb. 18 cm

Natpis:

S(ilvano) V(---) S(---)

Panes

Pil(---) v(otum) s(olvit)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 13205; Stanić 1891c, 104; Patsch 1899a, 104, br. 53; 1900, 149, br. 53; Perinić Muratović 2008, 21, kat. br. III.1.18; Perinić 2016, 70, kat. br. III.1.18; HD057917 (20. 10. 2010); EDCS-31400291

Komentar: Spomenik je pronađen u Velikim Stražinama, a nalazio se u kući gosp. kući Marka Krilića u Garjaku. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Prvi red natpisa je moguće pročitati kao *S(ilvano) v(otum) s(olvit)* ili *S(ilvano) v(iatori) s(acrum)*.

516. Žrtvenik Silvanu, posvetio Valerije Firmo

Nalazište: Stražine kod Vrlike

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1744

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 23,5 cm, šir. 17 cm, deb. 6,5 cm; natp. polje: vis. 7 cm, šir. 15,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Nedostaju desni rub baze i lijevi rub kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

S(ilvano) A(ugusto) s(acrum) V(alerius) Fi

rmus v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 9813b; Patsch 1899a, 103, br. 50, sl. 23; 1900, 148 – 149, br. 50, sl. 134; Stanić 1890a, 168; Milošević 1998, 123, sl. 203; Perinić Muratović 2008, 26, kat. br. III.2.19; Radaljčić 2014, kat. br. 21; Perinić 2016, 71, kat. br. III.2.19; HD057914 (20. 09. 2009); EDCS-30200164

Komentar: Spomenik je pronađen 1890. god. kod gosp. Ratića u Velikim Stražinama, odakle je 1891. god. prenesen u Arheološki muzej u Splitu.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

517. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Stražine kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 32 cm, šir. 23 cm, deb. 23 cm

Natpis:

S(ilvano) V(---) S(---) s(acrum) A(ugusto)

Q(uintus) S(---) Vo(---)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 13207; Stanić 1891c, 104; Patsch 1899a, 105, br. 54; 1900, 150, br. 54;

Perinić Muratović 2008, 27, kat. br. III.2.21; Perinić 2016, 70, kat. br. III.2.2; 71, kat. br. III.2.21; HD057918 (20. 10. 2009); EDCS-31400293

Komentar: Spomenik je pronađen 1890. god. u Velikim Stražinama, a potom je uzidan u kuću gosp. Ilije Skrbića p. Filipa u Garjaku.

518. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Stražine kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 36 cm, šir. 30 cm, deb. 25 cm

Natpis:

Sil(vano) S(ancto?) Au(gusto)

posui[t]

Au(relius) T(---)

[---]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 9814 i 13198; Bulić 1887a, 9, br. 17; Stanić 1892b, 99; Patsch 1899a, 106, br. 61; 1900, 151, br. 61; Perinić Muratović 2008, 26, kat. br. III.2.20; Perinić 2016, 71, kat. br. III.2.20; HD057927 (21. 10. 2009); EDCS-30200165

Komentar: Spomenik je pronađen 1860. god. u Stražinama, a nalazio se u kući gosp. Bože Škrbića u Garjaku. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

519. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Stražine kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[I(ovi)] O(ptimo) M(aximo)

l(ibens) v(otum) s(olvit)

M(arcus?) P[---]C[---]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 9811; Bulić 1887a, 9, br. 15; Patsch 1899a, 102, br. 48; 1900, 148, br. 48; Milošević 1998, 123, sl. 203; Sinobad 2010, 192, kat. br. 80; HD057912 (29. 10. 2009); EDCS-30200160

Komentar: Spomenik je pronađen 1870. god. u Stražinama, odakle je prenesen u kuću gosp. Nikole Matkovića u Garjaku. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad datira spomenik u drugu polovicu 2. ili 3. stoljeće.

11.3.63 Studenci kod Imotskog

520. Žrtvenik Jupiteru, posvetila Aurelija Tirentina

Nalazište: Studenci kod Imotskog

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Aurelia

Tirentina

pro se et ---

l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Britvić 1963-1965, 35, bilj. 10; Sinobad 2010, 182, kat. br. 21; EDCS-59500031

Komentar: Spomenik je pronađen u Studencima kod Imotskog. Sinobad datira spomenik u drugu polovicu 2. ili 3. stoljeće.

11.3.64 Šušnjar kod Vrlike

521. Žrtvenik Janu, posvetili Aurelije Viktor i Dito

Nalazište: Šušnjar kod Vrlike

Smještaj: Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju, inv. br. RN 36

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 53 cm, šir. 33 cm, deb. 31 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su veći dio tijela i oštećeno krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Na prednjoj strani vidljivi su tragovi nasilnog izjednačavanja površine uzglavnice s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u sedam redova.

Natpis:

[I]ano Patri

Augusto Defon[so]

ri sacru

[m] Aurelius Vi[c]

tor et Sat?[---]

Dito nan(?[-] as [---]

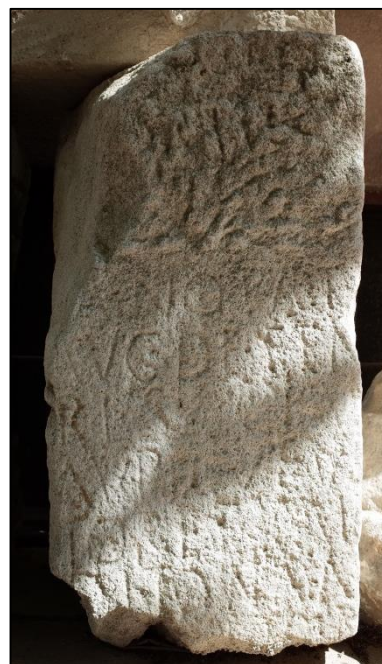
[---]p

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Demicheli 2011, 82, kat. br. 15; Sanader 2015a, 141, bilj. 30; 2016, 135 – 136, kat. br. 13.

Komentar: Spomenik je pronađen u Šušnjaru kod Vrlike, a Muzeju ga je 1958. god. poklonio gosp. Stanko Bačić. Demicheli datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

11.3.65 Tepljuh

522. Žrtvenik Dijani

Nalazište: Tepljuh

Smještaj: Arheološki muzej Zadar

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 20 cm, šir. 17 cm, deb. 12 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište je trostruko profilirano, s ravnim završetkom. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

Dianae A[ug(ustae) ---](?)

M(?)A(?)NAE I(?)[---]

[---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9828; Bulić 1886, 163b, br. 127; Medini 1973, 116, bilj. 144; Zaninović 1967, 48; 2007, 201; HD061680 (24. 09. 2010); EDCS-30200178; lupa 22964

Komentar: Spomenik je pronađen 1885. ili 1886. god. u Tepljuhu.

Fotografija: lupa 22964

523. Žrtvenik Silvanu, posvetio Verna Veturijani

Nalazište: Tepljuh

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-314

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 31 cm, šir. 22 cm, deb. 18.5 cm; natp. polje: vis. 14,5 cm, šir. 19 cm; duž. slova: 1,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Silvano

Augusto

[s]acrum

Verna

Veturiani

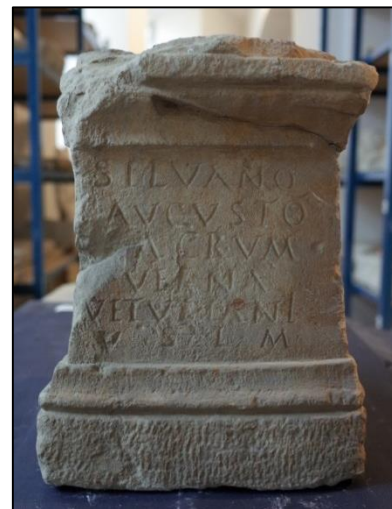
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 9830; Bulić 1884a, 70, br. 8; Zaninović 1967, 48; 2007, 201; Medini 1973, 121, bilj. 177; Radaljčac 2014, kat. br. 26; HD061906 (15. 09. 2010); EDCS-30200180

Komentar: Spomenik je pronađen 1884. god. u Tepljuhu, a Arheološkom muzeju u Splitu darovao ga je gosp. Milić.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

524. Žrtvenik

Nalazište: Tepljuh

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 20 cm, šir. 18 cm, deb. 12 cm

Natpis:

[---]

VIS ANN

v(otum) s(olvit) l(ibens)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 9831; Bulić 1886b, 163, br. 130; HD061681 (24. 09. 2010); EDCS-30301341

Komentar: Spomenik je pronađen 1885. ili 1886. god. u Tepljuhu. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.3.66 Trbounje

525. Žrtvenik Liberu

Nalazište: Trbounje

Smještaj: Gradski muzej Drniš

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 26,5 cm, šir. 9,6 cm. deb. 12,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvana je lijeva strana tijela s profiliranim natpisnim poljem, dok baza, desni dio natpisnog polja i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

Liber[o]

sac(rum)

M(arcus) Pl(otius)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Jadrić 2007, 125, kat. br. 20

Komentar: Spomenik je pronađen 2000. god. pri arheološkim istraživanjima ranokršćanske crkve u Trbounju.

Fotografija: Jadrić 2007, 125, kat. br. 20.

11.3.67 Trilj

526. Žrtvenik Jupiteru, Junoni, Fortuni i Geniju, posvetio Septimije Justinijan

Nalazište: Trilj

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-5375

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 87,5 cm, šir. 40 cm, deb. 35 cm; natp. polje: vis. 36,5 cm, šir. 40 cm; duž. slova: 2,5 – 5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja s četiri tanke letvice i S-profilacijom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavljaju dvije tanke letvice i S-profilacija (*cyma reversa*) iznad kojih se vrh kruništa. Vrh kruništa je ravan, s trokutastim zabatom u sredini i dva pulvina na rubovima. Na desnoj užoj strani prikazan je u reljefu orao. Natpis je koncipiran u devet redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

[I]unon(i) [R]egin[ae]

[Fo]rtun(ae) [R]edu[c]i e[t]

[Gen(io)] Luci Ang(itiae)

Septimius

[I]u[s]tianus b(ene)f(iciarius) co(n)[s]ularis]]

[c]um sui[s] p[ro]sui[t]

[G]entiano e[t] Ba[s]so [c]o(n)s(ulibus)

M I III C

Datacija: 211. god.

Objavljeno: Rendić Miočević 1950 – 1951, 230, br. 41; Alföldy 1969, 224; ILIug 734; CBFIR 490; Perinić Muratović 2003, 113 – 114, kat. br. 1a.8; Sanader 2008a, 169; Sinobad 2010, 190, kat. br. 67; Glavaš 2016, 23; HD034183 (19. 09. 2011); EDCS-10000747

Komentar: Spomenik je pronađen 1939. god. u koritu rijeke Cetine kod Trilja, odakle je 1946. god. prenesen u Arheološki muzej u Splitu. Spomenik je apsolutno datiran u 211. god. kada su konzuli bili *Gentianus* i *Bassus*. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe koji je porijeklom iz mjesta *Lucus Angitia*.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

527. Žrtvenik Jupiteru i numenu rijeke Cetine, posvetio Gnej Tulije Faventin

Nalazište: Trilj

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-5376

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 63 cm, šir. 28 cm, deb. 26 cm;

natp. polje: vis. 36 cm, šir. 28 cm; duž. slova: 3,5 – 5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza spomenika nedostaje. Krunište započinje tankom letvicom na koju se nastavljaju S-profilacija (*cyma reversa*) i ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je sačuvan u šest redova. Unutar slova sačuvani su tragovi crvene boje.

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
et N(umini) H(ippi) fl(uminis)
Cn(aeus) Tullius
Faventinus
b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis)
leg(ionis) I Adi(utricis)
[v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)]*

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Gunjača 1950, 51, sl. 1; ILIug 144; Alföldy 1969, 129, 201; Zaninović 1984, 66; CBFIR 489; Milošević 1998, 35, sl. 53; 2003, 17; Perinić Muratović 2003, 120, kat. br. 1a.26; Zaninović 2007, 198; Sanader 2008a, 169; Sinobad 2010, 190, kat. br. 68; Glavaš 2016, 23 – 24; HD033097 (13. 09. 2011); EDCS-10000243

Komentar: Spomenik je pronađen 1939. god. prilikom produbljivanja korita lijeve obale rijeke Cetine kod Trilja. Posvetio ga je konzularni beneficijarij legije I. *Adiutrix*.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

11.3.68 Trogir

528. Žrtvenik Herkulu, posvetio Donat

Nalazište: Trogir

Smještaj: Trogir, Plano b.b.

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 69 cm, šir. 43,5 cm. deb. 31 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza, tijelo i donji dio kruništa, dok vrh kruništa spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*). Na lijevoj užoj strani prikazani su u reljefu Heraklovi atributi (toljaga, koža nemejskog lava, grana jabuke), a na desnoj tronožac i skifos. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

[H]ercul[i]

Aug(usto) sac(rum)

Donatus

Cn(aei) Corneli

Certi v(otum) s(olvit) l(ibens)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Maršić 2007c, 111 – 128; Bekavac 2015a, 34; HD056480 (18. 01. 2011); EDCS-46600038

Komentar: Spomenik je pronađen 1999. god. unutar rimskog kamenoloma na padinama brda sv. Ilije kod Trogira. Posvetio ga je Donat, rob Gneja Kornelija Cerna. Maršić datira spomenik u 1. st.

Fotografija: Maršić 2007c, sl. 4 – 6.

529. Žrtvenik Salaciji, posvetio Salvije Pan

Nalazište: Trogir

Smještaj: Muzej grada Trogira, inv. br. 28

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 68 cm, šir. 29 cm. deb. 21 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i donji dio kruništa, dok baza i vrh kruništa spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Salaciae

Aug(ustae) sacr(um)

Salvius

C(ai) l(ibertus) Panus

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Demicheli 2008, 69 – 80; HD056486 (18. 01. 2011); EDCS-46600039

Komentar: Spomenik je pronađen 1985. god. prilikom zaštitnih arheoloških istraživanja u ulici Ivana Duknovića u Trogiru. Demicheli datira spomenik na kraj 2. ili početak 3. stoljeća.

Fotografija: Demicheli 2008, 70, sl. 1.

530. Žrtvenik nepoznatom božanstvu, posvetio Firmo

Nalazište: Trogir, okolica

Smještaj: Muzej grada Trogira, inv. br. 686

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 43 cm, šir. 28 cm. deb. 24 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

[---]

[F]irmu[s]

Aram pos

iut

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Demicheli 2015, 41 – 45.

Fotografija: M. Vukov, 2017.

11.3.69 Umljanovići

531. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Petronije Maksim

Nalazište: Umljanovići

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 24 cm, šir. 28 cm. deb. 18 cm

Natpis:

[I(ovi) O(ptimo) [M(aximo)]

[-] Petroni[us]

[Ma]ximu[s]

[v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Demicheli 2011, 80 – 81, kat. br. 12.

Komentar: Spomenik se nalazio u zbirci gosp. Josipa Britvića, pronađen u zaseoku Umljanovići kod Drniša. Bio je pohranjen u lapidariju Muzeja Cetinske krajine (MCK-AZ-628), no nedavno je otuđen. Demicheli datira spomenika u 2. ili 3. st.

11.3.70 Vid

532. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Lucije Publicije Dijadumen

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 142 cm, šir. 60 cm, deb. 58 cm

Natpis:

*Iovi Au[g(usto)]
Sacr[um]
colle[g(ium)]
Aug(ustalium)] c(uram) a(gente)?]
L(ucio)Publ[icio]
Diadu[meno]
Aug(ustali) [---]
F(laviali) T(itali) [N(erviali?)]*

Datacija: kraj 1. st.

Objavljeno: CIL III 14624, 1; Medini 1976, 188, bilj. 19; ILIug 1866; Miletić 2003, 217; Sinobad 2010, 180, kat. br. 9; Giunio 2011, 404, kat. br. 171; HD060606 (20. 09. 2011); EDCS-32500118

Komentar: Spomenik je pronađen 1896. god. na lokalitetu Luka u vrtu gosp. Ante Markote. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad i Giunio datiraju spomenik u posljednja tri desetljeća 1. stoljeća.

533. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tit Flavije Magno

Nalazište: Vid

Smještaj: Erešova kula

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 64 cm, šir. 26 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza i krunište su otučeni. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

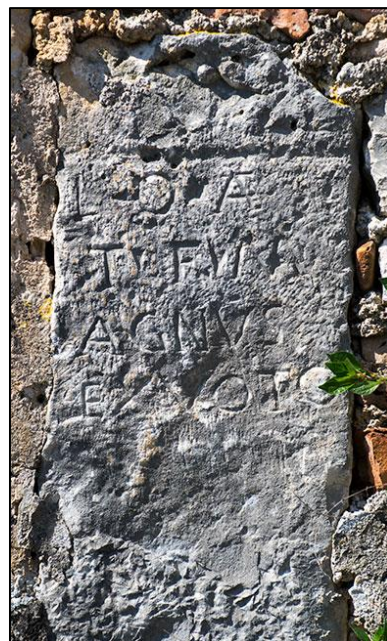
*[I(ovi)] O(ptimo) AET(erno)
T(itus) F(lavius)M
agnus
ex voto*

Datacija: kraj 1. – poč. 2. st.

Objavljeno: CIL III 1776; Medini 1976, 188, bilj. 19; CIN I, br. 25; Sinobad 2010, 179, kat. br. 1; HD050362 (18. 12. 2008); EDCS-26600657; lupa 24243

Komentar: Kopija spomenika nalazi se ugrađena na istočnoj strani središnje zgrade Erešove kule. Sinobad datira spomenik na kraj 1. ili početak 2. stoljeća.

Fotografija: lupa 24243

534. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Stacije Tacitijan

Nalazište: Vid

Smještaj: Erešova kula

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 79,5 cm, šir. 51 cm, najveća sačuvana deb. 48 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*), na koju se nastavlja S-profilacija (*cyma recta*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u dvanaest redova, od kojih je prvi izveden na kruništu spomenika.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

pro salute

Imp(eratorum) Sever(i)

et Antonini Aug(ustorum)

[[et Getae nob(ilissimi) Caes(aris) et]]

Iul(iae) Augustae matr(is)

Aug(ustorum) et castrorum

G(aius) Statius Tacitianus

b(ene)ff(iciarius) co(n)s(ularis) leg(ionis) XIII G(eminae)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Pompeiano et Avito

co(n)s(ulibus)

Datacija: 209. god.

Objavljeno: CIL III 1780; Patsch 1899b, 496, br. 1; Medini 1976, 188, bilj. 19; CBFIR 496; CIN I, br. 10; Perinić Muratović 2003, 84. kat. br. 1.4; Sinobad 2010, 179, kat. br. 5; Glavaš 2016, 27; HD050261 (21. 03. 2011); EDCS-26600658; lupa 24181

Komentar: Spomenik je posvetio konzularni beneficijarij legije XIII. *Gemina*, za zdravlje careva Severa i Antonina Augusta, cezara Gete i Augustove majke Julije Auguste. Spomenik je apsolutno datiran u 209. god. kada su konzuli bili *Pompeianus* i *Avitus*. Nad spomenikom je napravljen netemeljit *damnatio memoriae* nad imenom cara Gete.

Fotografija: lupa 24181

535. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Marko Ulpije Kalendin

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
p(ro) s(alute) d(omini) n(ostri)
M(arcus) Ulp(ius)
Kalen
dinus
b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis)
leg(ionis) [I] Ital(icae)
Fusco II
[et Dextro] co(n)[s(ulibus)]*

Datacija: 225. god.

Objavljeno: CIL III 1781; Medini 1976, 188, bilj. 19; CBFIR 494; Perinić Muratović 2003, 83, kat. br. 1. 1; Sinobad 2010, 180, kat. br. 6; Glavaš 2016, 27 – 28; HD053381 (03. 03. 2009); EDCS-27500097

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Spomenik je posvetio konzularni beneficijarij legije I. *Italica*. Apsolutno je datiran u 225. god. u vrijeme Severa Aleksandra.

536. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Maksim

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo) s(acrum)
Maximus
Lapidari
us ex voto
aram pos(uit)*

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 1777; Medini 1976, 188, bilj. 19; Sinobad 2010, 179, kat. br. 2; HD053378 (18. 12. 2008); EDCS-27500094

Komentar: Spomenik je posvetio kamenoklesar (*lapidarius*). Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad datira spomenik u drugu polovicu 2. ili 3. stoljeće.

537. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Publije Mescenije Severijan

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo) s(acrum)
P(ublius) Mesceni
us Sever[i]
anus v(otum)
s(olvit) [l(ibens)] m(erito)*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 1778; Medini 1976, 188, bilj. 19; Sinobad 2010, 179, kat. br. 3; HD053379 (18. 12. 2008); EDCS-27500095

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad datira spomenik u 2. stoljeće.

538. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Lucije Munije

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

L(ucius) Munnius Imnis

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. ili 2. st.

Objavljeno: CIL III 1779; Medini 1976, 188, bilj. 19; Perinić Muratović 2003, 83, kat. br. 1.3; Sinobad 2010, 179, kat. br. 4; HD053380 (18. 12. 2008); EDCS-27500096

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad (2010, 179) posljednju riječ iz drugog reda čita kao *Imnis*, a Perinić Muratović (2003, 83) kao *im[m](u)nis*. Sinobad datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

539. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Valerije Aleksandar

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 45 cm, šir. 28,5 cm, deb. 18 cm

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Ae(terno) s(acrum) Valer(ius)

Alexander

ex v(oto) p(osuit)

p(ro?) c(oniuge?) s(ua?)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: ILIug 1872; Sinobad 2010, 180, kat. br. 11; HD034163 (14. 10. 2011); EDCS-10100820

Komentar: Spomenik je pronađen 1901. god. na zemljištu gosp. Martina Ilića u Vidu. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad datira spomenik u 3. stoljeće.

540. Žrtvenik Solu Jupiteru

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

D(eo) S(oli) I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Aeterno sacr

um Cla(udius) Marc(us)

fac(tus) ex option

[e] beneficia[r(ius)]

[Sene]cioni[s]

[co(n)s(ularis) ---] [---]

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 1783; Medini 1976, 188, bilj. 19; CBFIR 495; Perinić Muratović 2003, 83, kat. br. 1.2; Sinobad 2010, 180, kat. br. 8; Glavaš 2016, 27; HD053179 (03. 03. 2009); EDCS-26600660

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Spomenik je posvetio konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Na natpisu se spominje mogući namjesnik provincije Dalmacije *Marcus Nummius Umbrius Primus Senecio Albinus* iz vremena cara Karakale te je stoga spomenik moguće datirati nakon 212. god.

541. Žrtvenik Jupiteru, posvetili Flavije Falad i Domicije Apolinar

Nalazište: Vid

Smještaj: Arheološki muzej Naronae, Vid, inv. br. 15

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 84 cm, šir. 38 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja tankom letvicom i dvjema S-profilacijama (*cyma reversa*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom na koju se nastavljaju dvije S-profilacije (*cyma reversa*), iznad kojih je ravna greda (*fascia*). Nedostaje desni rub kruništa. Vrh kruništa ukrašen je trokutastim zabatom u sredini i pulvinima ukrašenim rozetama na rubovima. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) D(olicheno) s(acrum)
posuerunt sa
cerdotes Fla(vius)
Faladus et Do(mitius)
Appolinaris
pro sa(lute) Impe(ratoris) Helvi(i)
Pertenaci(s) et popul(i)
ro(mani) Iuliae Naronae

Datacija: 193. god.

Objavljeno: Bulić, Moscovita 1910, 106; ILIug 1873; Miletić 2003, 217; Sinobad 2010, 180, kat. br. 10; Giunio 2011, 434, kat. br. 201; HD027948 (14. 10. 2011); EDCS-10100821; lupa 24328

Komentar: Spomenik je pronađen 1908. god. na zemljištu gosp. Vita Glušćevića na lokalitetu Bogdaruša, južno od Vida. Podignut je za zdravlje cara Pertinaksa i naroda kolonije Julije Narone. Apsolutno je datiran u 193. god.

Fotografija: lupa 24328

542. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Vid

Smještaj: Erešova kula

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 42 cm, šir. 33 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo spomenika s natpisnim poljem, dok baza i krunište nedostaju. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

C(o)hor

tali

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 1782; Medini 1976, 188, bilj. 19; CIN I, br. 21, sl. 21; Perinić Muratović 2003, 103, kat. br. 1.53; Sinobad 2010, 180, kat. br. 7; HD050285 (18. 12. 2008); EDCS-26600659; lupa 24171

Komentar: Spomenik je ugrađen na istočnoj strani Erešove kule. Sinobad datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: lupa 24171

543. Žrtvenik Fortuni, posvetio Gaj Akrije Fortunat

Nalazište: Vid

Smještaj: Arheološki muzej Naron

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 52 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Bio je razlomljen u više dijelova, danas povezana u cjelinu. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda ukrašena reljefom. Nedostaje vrh kruništa. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Fortun(a)e

sacrum

C(aius) Acrius

Fortunatus

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: kraj. 1. – poč. 2. st.

Objavljeno: HD042302 (20. 11. 2008); EDCS-12000834; lupa 24329

Fotografija: lupa 24329

544. Žrtvenik Fortuni, posvetio Maksim Iulian

Nalazište: Vid

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, A-2900

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 34 cm, šir. 19 cm, deb. 14 cm; natp. polje: vis. 13 cm, šir. 16 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza i krunište spomenika su oštećeni, a natpisno polje je veoma izlizano. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma rversa*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvostrukom S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Fortunae

A(ugustae) s(acrum)

Maximus Iu[l(ianus?)]

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 14624; Bulić 1901a, 12; HD060604 (13. 12. 2011); EDCS-32500117

Komentar: Spomenik je pronađen 1897. god.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

545. Žrtvenik Fortuni, posvetila Atilija Trankvila

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 46 cm, šir. 30 cm, deb. 23 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza spomenika nedostaje. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

F(ortunae) A(ugustae) s(acrum)

Atilia

Tranquil

la v(otum) s(olvit)

l(ibens) m(erito)

Datacija: sred. 1. – sred. 3. st.

Objavljeno: Bulić, Moscovita 1910, 110; ILIug 1871; HD034162 (14. 10. 2011); EDCS-10100819

Komentar: Spomenik je pronađen 1910. god. na položaju Bare u Naroni. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

Fotografija: Bulić, Moscovita 1910, 110.

546. Žrtvenik Liberu, posvetio Modestus

Nalazište: Vid

Smještaj: Gradski muzej Makarska, A/Ka 025/97

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 50 cm, šir. 21 cm, deb. 48 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

*M(arci) Lusi Se
veri c(larissimi) v(iri)
Modestus
Lib(ero) templum
ex voto res
tituit*

Datacija: kraj 2. st.

Objavljeno: CIL III 1786; Miletić 2003, 215; Jadrić 2007, 164, kat. br. 56; HD030559 (18. 09. 2008); EDCS-27500098

Komentar: Spomenik je posvetio Modestus, rob Marka Luzija Severa, koji je skrbio o obnovi Liberova hrama.

Fotografija: Jadrić 2007, 164, kat. br. 56.

547. Žrtvenik Liberu, posvetio Marko Sekstije Epafrodit

Nalazište: Vid

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1444

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 37,5 cm, šir. 35,5 cm, deb. 25,5 cm; natp. polje: vis. 19 cm, šir. 27 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza, tijelo i donji dio kruništa, dok vrh kruništa spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja dvjema S-profilacijama (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

*Liberio Pat[ri]
sacrum
M(arcus) Sextius
Epaphroditus*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 8430; Bulić 1888c, 82, br. 38; Jadrić 2007, 167, kat. br. 58; HD060629 (18. 05. 2010); EDCS-31900267; lupa 24857

Komentar: Spomenik je pronađen 1889. god. u Vidu.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

548. Žrtvenik Liberu

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

L(ibero) A(ugusto) s(acrum)

Lusius

Felicio

L(uci) Lusi Se

verini

libert(us) p(osuit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 1787; Jadrić 2007, 166, kat. br. 57; Sanader 2008a, 171; HD053384 (21. 09. 2010); EDCS-27500099

Komentar: Spomenik je pronađen u Vidu odakle je bio prenesen u kuću Paulovića u Makarskoj. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

549. Žrtvenik Eskulapu

Nalazište: Vid

Smještaj: Arheološki muzej Naron, inv. br. 1

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 110 cm, vis. 47 cm, deb. 45 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i lijevi rub kruništa, dok baza, lijevi i desni gornji rub kruništa spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*).

Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

Aesculapio

sacrum

M(arcus) Caesius M(arci) l(ibertus)

Primus

[S]ex(tus) Herennius

Sex(tus) Sex(ti) l(ibertus) Eros

IIIIIIviri

m(agistri) M(ercuriales) ob h(onorem)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: ILJug 1870; Giunio 2011, 399, kat. br. 166; HD025221 (05. 11. 2015); EDCS-10100818; lupa 24339

Komentar: Spomenik je pronađen 1931. god. na zemljištu gosp. Ivana Jurišina u Vidu uz obalu Norilja. Giunio datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: lupa 24339

550. Žrtvenik Eskulapu, posvetio Publije Servilije

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Aesculapio

Aug(usto) sacr(um)

P(ublius) Servilius [---]

IIIIIIvir [August(alis) Flav]

ialis [Titialis]

Nervialis testam[ento]

pon(endum) iussit ex [HS ---]

et ob dedicationem

[---]

Datacija: kraj. 1. st.

Objavljeno: CIL III 1768; Giunio 2011, 403, kat. br. 170; HD053374 (14. 03. 2011); EDCS-27500091

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu pok. Ivana Jurišina Kurte kod rječice Norilje u Vidu. Poklon braće Volarević iz Vida. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Giunio datira spomenik u 1. stoljeće.

551. Žrtvenik Dijani

Nalazište: Vid

Smještaj: Wien, Kunsthistorisches Museum, inv. br. III 1101

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 96 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja letvica ukrašena dentima. Na letvicu ukrašenu dentima nastavljaju se još dvije profilacije iznad kojih je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Q(uintus) Vibius L(uci) f(ilius)

Dianae v(otum) s(olvit)

eisdem aram

d(e) s(uo) f(aciendum) c(uravit)

Objavljeno: CIL III 1772; lupa 9644

Fotografija: lupa 9644

552. Žrtvenik Cereri, posvetio Gaj Frisije Marin

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: vis. 70 cm, šir. 68 cm

Natpis:

Ce[r]eri Sanct(ae)

C(aius) Frisius Marinus

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 1771; Miletić 2003, 216; HD053375 (17. 12. 2008); EDCS-27500159

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

553. Žrtvenik Kastoru i Poluksu, posvetio Gaj Julije Cerijal

Nalazište: Vid

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3112

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 60 cm, šir. 48,5 cm, deb. 32 cm; natp. polje: vis. 44 cm, šir. 39 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvana je lijeva strana tijela s natpisnim poljem, dok baza, desna strana natpisnog polja i krunište spomenika nedostaju. Natpisno polje je profilirano.

Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu *urceus* ili *patera*. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

C(aius) Iulius C(ai) [f(ilius) ---]

Cerialis [coh(ortis)]

Campan[ae]

Castori et [Polluci]

v(otum) s(olvit) [l(ibens) m(erito)]

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 14623, 3; Bulić 1902c, 163; Maršić 2017, 104; HD060609 (17. 05. 2010); EDCS-66100167

Komentar: Spomenik je pronađen 1901. god. u Vidu. Posvetio ga je vojnik kohorte Campanae.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

554. Žrtvenik Merkuru

Nalazište: Vid

Smještaj: Raccolta archeologica di Villa Contarini - Fondazione G.E. Ghirardi, Piazzola sul Brenta (Padova), inv. br. 50

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 46 cm, šir. 36 cm, deb. 35 cm

Natpis:

P(ublius) Mescenius

Trophimus

T(itus) Flavius Asiaticus

T(itus) Flavius Surus

L(ucius) Bovianus Pareu[s]

IIIIIViri

ob h(onorem) m(onu)m(enti)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 1800; Giunio 2011, 402, kat. br. 169; HD053394 (16. 02. 2011); EDCS-27500107

Komentar: Spomenik je 1759. god. prenesen u muzej u Veneciju. Giunio datira spomenik u drugu polovicu 1. stoljeća.

Fotografija: Giunio 2011, 402, kat. br. 169.

555. Žrtvenik Merkuru

Nalazište: Vid

Smještaj: Raccolta archeologica di Villa Contarini - Fondazione G.E. Ghirardi, Piazzola sul Brenta (Padova), inv. br. 40

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 81 cm, šir. 36 cm, deb. 35 cm

Natpis:

L(ucius) Lusius Corpio

L(ucius) Lusius Quintio

L(uci) lib(erti) IIIIIVir(i)

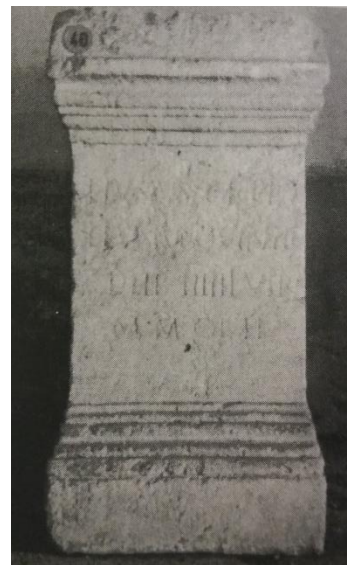
m(agistri) M(ercuriales) ob h(onorem)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 1798; Giunio 2011, 427, kat. br. 194; HD053393 (16. 02. 2011); EDCS-27500106

Komentar: Spomenik je 1759. god. prenesen u muzej u Veneciju u Museo Natio. Giunio datira spomenik u prvu polovicu 2. stoljeća.

Fotografija: Giunio 2011, 427, kat. br. 194.

556. Žrtvenik Mitri

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(nvicto) D(eo) S(oli)

M(arcus) Lusius

Trofimas

lib(ertus) posuit

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 1788; Miletić 2003, 217; Sanader 2008a, 171; HD053178 (11. 12. 2008); EDCS-27500100

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Mommsen napominje kako posveta možda glasi *L(ibero) A(ugusto) s(acrum)*.

557. Žrtvenik Saturnu, posvetila Klaudija Asernina

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Saturno

Augusto sac(rum)

Claudia

Aesernina

Sacerdos

divae Augustae

t(estamento?) p(oni?) i(ussit)

Datacija: 2. pol. 1. st.

Objavljeno: CIL III 1796; Miletić 2003, 216; Giunio 2011, 397, kat. br. 164; HD053391 (21. 09. 2010); EDCS-27500105

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Giunio datira spomenik za 42. god.

558. Žrtvenik Veneri

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Veneri Victri

ci Aug(ustae) sacr(um) C(aius) Ve

sius Cerdo IIIII

vir trib()

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 1797; Miletić 2003, 216; Giunio 2011, 401, kat. br. 168; HD053392 (12. 10. 2010); EDCS-27500161

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Giunio datira spomenik u 1. stoljeće.

559. Žrtvenik, posvetio Gaj Julije Maksim

Nalazište: Vid

Smještaj: Arheološki muzej Naron

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 78 cm, šir. 70 cm, deb. 50 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i dio tijela, do gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Baza ima plintu koja se nastavlja dvjema S-profilacijama (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis sačuvan u pet redova.

Natpis:

[---]

[s]ac(rum)

ob honore(m)

Ivir(atus) C(ai) Vibi Res

tituti C(aius) Iulius

Maximus pos(uit)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Marović 1952, 166 – 167, sl. 8; ILIug 108; HD032926 (21. 11. 2011); EDCS-10000214; lupa 24343

Komentar: Spomenik je pronađen 1951. god. u Vidu.

Fotografija: lupa 24343

560. Žrtvenik, posvetio Gaj Masurije Eutih

Nalazište: Vid

Smještaj: Arheološki muzej Naron

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 27 cm, šir. 29 cm, deb. 29 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Baza ima plitku plintu iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u četiri reda.

Natpis:

[---]

[---] sac(rum)

ex v(oto) s(olvit)

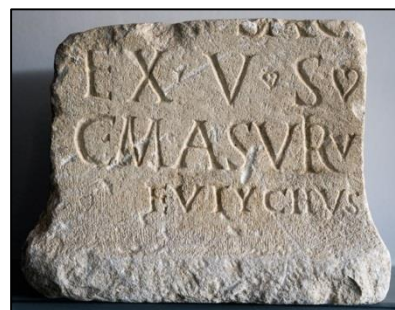
C(aius) Masuriu(s)

Eutyclus

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Gabričević 1961-62, 246; ILIug 652; HD033958 (15. 09. 2011); EDCS-10000667; lupa 24330

Fotografija: lupa 24330

561. Žrtvenik, posvetio Gaj Apulej Terencijan

Nalazište: Vid

Smještaj: Erešova kula

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 37 cm, šir. 24 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je samo dio tijela s natpisnim poljem, dok baza, desna strana natpisnog polja i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u sedam redova.

Natpis:

[---]

[--- ob]

indu[lgentiam]

singu[larem]

consec[utam]

C(aius) Apul[eius]

Teren[tianus]

ex specu[latore]

v(otum) s(olvit) [l(ibens) m(erito)]

Datacija: 2. pol. 2. st. ili 1. pol. 3. st.

Objavljeno: CIL III 1809; CIN I, br. 4, sl. 4; Perinić Muratović 2003, 165, kat. br. 19.3; HD011467 (29. 09. 2010); EDCS-26600671; lupa 24168

Komentar: Spomenik je ugrađen na sjevernoj strani Erešove kule. Posvetio ga je bivši spekulatore. Theodor Mommsen prvu riječ čita kao *Indu(stria)*, dok je Emilio Marin natpis pročitao kao: *indu[lgentiam]*.

Fotografija: lupa 24168

562. Žrtvenik, posvetio Marko Paenije Augurin

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: vis. 70 cm, šir. 68 cm

Natpis:

M(arcus) Paenius Augurin(us)

l(ocus) d(atatus) p(ublice) d(ecreto) d(ecurionum)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Bulić, Moscovita 1910, 109; ILIug 1874; HD034164 (14. 10. 2011); EDCS-10100822

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

563. Žrtvenik

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Fromboni(us)

Valen(t)ini(u)

s Gemel(l)us

S() v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

pro fi(lio) Restit(uto?)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 1803 i 8429; HD053395 (17. 05. 2010); EDCS-31900266

Komentar: Spomenik je pronađen u Vid odakle je prenesen u Makarsku. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

564. Žrtvenik

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---]

pro se et] suis fec(it)

[---] *v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 8433; Bulić 1884d, 181, br. 47; HD060621 (18. 05. 2010); EDCS-31900269

Komentar: Spomenik je pronađen 1880. god. na položaju Popove bare kod Vida odakle je prenesen u kuću gosp. Giovanni Ilijića. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

565. Žrtvenik

Nalazište: Vid

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 9,4 cm, šir. 10,5 cm, deb. 11 cm

Natpis:

[---] *rnus*

[---] *p]os(uit) p(ro) s(alute)*

[---] *ex v]oto*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: ILIug 1877; HD034167 (14. 10. 2011)

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu gosp. Ante Markota u Vidu. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.3.71 Vinalić kod Vrlike

566. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tit Aurelije

Nalazište: Vinalić kod Vrlike

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1206

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 65 cm, šir. 42,5 cm, deb. 26 cm; natp. polje: vis. 24 cm, šir. 32,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i dvostrukom S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

T(itus) A(urelius?) T(iti filius?)

v(otum) s(olvit) l(ibens)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 9809; Bulić 1887a, 6, br. 6; Patsch 1899a, 91, br. 16, sl. 13; 1900, 138, br. 16, sl. 124; Medini 1976, 188, bilj. 21; Sinobad 2010, 191 – 192, kat. br. 76; HD057746 (04. 04. 2012); EDCS-30200158

Komentar: Spomenik je kupljen 1886. god. od gosp. Petra Boduljaka u Ševačama, odakle je iste godine prenesen u Arheološki muzej u Splitu. Sinobad datira spomenik u drugu polovicu 2. ili 3. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

567. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Vrlika

Smještaj: Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju, inv. br. RN 41

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 35 cm, šir. 21 cm, deb. 21 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u jednom redu.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Datacija: 1. – 4. st.

Objavljeno: Višić Ljubić 2008, 130, br. 16.

Komentar: Spomenik je 1966. god. Zbirci Franjevačkog samostana u Sinju darovao gosp. Josip Britvić.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

568. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Panes Slator

Nalazište: Vinalić kod Vrlike

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-1207

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 28,5 cm, šir. 22 cm, deb. 12 cm; natp. polje: vis. 11,5 cm, šir. 19,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Nedostaje desni rub kruništa spomenika. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Panes

Slator C

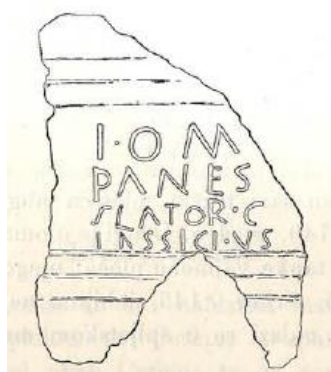
iassici (filius) v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 9810; Bulić 1887a, 7, br. 9; Patsch 1899a, 90, br. 15, sl. 12; 1900, 137, br. 15, sl. 123; Medini 1976, 188, bilj. 21; Milošević 1998, 112, sl. 186; Sinobad 2010, 192, kat. br. 77; HD057743 (28. 10. 2009); EDCS-30200159

Komentar: Spomenik je pronađen 1885. god. na položaju Lastve kod Sevača, odakle je 1886. god. prenesen u Arheološki muzej u Splitu.

Fotografija: Patsch 1899a, 90, br. 15, sl. 12; M. Vukov, 2016.

569. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Vinalić kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

[D]ulceno

v(otum) s(olvit) [l(ibens)] m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 9827a; Patsch 1899a, 91 – 92, br. 19, sl. 16; 1900, 139, br. 19, sl. 127; Sinobad 2010, 192, kat. br. 79; HD053427 (05. 10. 2009); EDCS-29100434

Komentar: Spomenik je pronađen na položaju Lastve, a nalazio se u kući gosp. Marka Antića-Vuletića. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad datira spomenik u drugu polovicu 2. ili 3. stoljeće.

570. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Vinalić kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 34 cm, šir. 16 cm

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 9807; Bulić 1887a, 6, br. 7; Patsch 1899a, 91, br. 17, sl. 14; 1900, 128, br. 17, sl. 125; Zaninović 1967, 44; 2007, 196; Medini 1976, 188, bilj. 21; Sinobad 2010, 191, kat. br. 74; HD057768 (20. 09. 2010); EDCS-30200156

Komentar: Spomenik je pronađen na Lastvanskom polju, uzidan u kuću gosp. Marka Gverića u Vinaliću. Sinobad datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

571. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Vinalić kod Vrlike

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, A-1208

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 34,5 cm, šir. 21 cm

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 9808; Bulić 1887a, 7, br. 8; Patsch 1899a, 91, br. 18, sl. 15; 1900, 139, br. 18, sl. 126; Medini 1976, 188, bilj. 21; Sinobad 2010, 191, kat. br. 75; HD057767 (20. 09. 2010); EDCS-30200157

Komentar: Spomenik je pronađen 1881. god. u Sevačama na zemlji gosp. Joke Vuletića, a 1886. god. prenesen u Arheološki muzej u Splitu. Danas nije poznato mjesto njegove pohrane. Sinobad datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

572. Žrtvenik, posvetio Aurelije Seksto

Nalazište: Vinalić kod Vrlike

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 30 cm, šir. 39,5 – 40,5 cm, deb. 24 cm

Natpis:

[I(ovi) O(ptimo) M(aximo)?]

Aur(elius) Sextu

s Ledri (filius) res

tituit l(ibens)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 9819; Patsch 1899a, 92, br. 20, sl. 17; 1900, 139, br. 20, sl. 128; Milošević 1998, 112, sl. 186; Sinobad 2010, 192, kat. br. 78; EDCS-30200169

Komentar: Spomenik je pronađen 1885. god. na položaju Lastve kod Sevača, a nalazio se uzidan u kuću gosp. Miška Boduljaka u Vuletiću. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad datira spomenik u 2. ili 3. stoljeće.

11.3.72 Vis

573. Žrtvenik Dijani

Nalazište: Vis, Gradina

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Q(uintus) Blassius

Firmus Dia

nae Conser

[va]trici pos(u)it

[liben]s merito

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 3074; Zaninović 1967, 56; 2007, 210; HD061155 (13. 07. 2010); EDCS-28400330

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

574. Žrtvenik

Nalazište: Vis

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 16,5 cm, šir. 10 cm, deb. 11 cm

Natpis:

Συρία

Κτησίας

εὐ(χὴν) ἀν(έθηκε)

Objavljeno: Rendić Miočević 1952, 211, br. 1; ILJug 927; HD036374 (27.08.2008); EDCS-37900109

11.3.73 Vojnić kod Trilja

575. Žrtvenik Fortuni

Nalazište: Vojnić kod Trilja

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, A-3241

Materijal: nepoznato

Dimenzije: vis. 19 cm, šir. 14 cm, deb. 14 cm

Natpis:

Fortun(a)e

[A]ug(ustae) [sac(rum)?]

[---]m[---]

[---]st[---]

[---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Bulić 1903b, 133, br. 3241, Zaninović 1967, 46; ILIug 1939; Perinić Muratović 2003, 149, kat. br. 7.5; Zaninović 2007, 198.

Komentar: Spomenik se nalazio u Arheološkom muzeju u Splitu, no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

576. Žrtvenik Silvanu, posvetio Julije Kasijan

Nalazište: Vojnić kod Trilja

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3240

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 25,5 cm, šir. 23 cm, deb. 17,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Nedostaju baza i krunište spomenika Natpis je sačuvan u tri reda, a razdijeljen je četverostrukom profilacijom (*cyma recta* i *cyma reversa*).

Natpis:

Silvano Aug(usto)

sac(rum) Iul(ius) Cass

ianus mil(es) coh(ortis)

[---]

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Bulić 1903b, 133; Alföldy 1969, 172; Zaninović 1967, 46; 2007, 198; ILIug 1940; Perinić Muratović 2003, 129, kat. br. 3.11; 2008, 25 – 26, kat. br. III.2.13; Radaljac 2014, kat. br. 19; Perinić 2016, 71, kat. br. III.2.13; HD034286 (18. 10. 2011); EDCS-10100883

Komentar: Spomenik je pronađen u selu Vojnić kod Trilja. Posvetio ga je vojnik nepoznate kohorte. Perinić datira spomenik u 1. stoljeće.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

11.3.74 Vranjic

577. Žrtvenik Silvanu, posvetio Tit Flavije

Nalazište: Vranjic

Smještaj: Vranjic, Don Frane Bulića 17

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 40 cm, šir. 22 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvao je tijelo, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

T(itus) Flaviu[s]

[---]man(-)

[et -]o[---]onia

Euca(r)pia

[---]l Silvano

ex vot(o)

Datacija: kraj 2. – poč. 3. st.

Objavljeno: Maršić 1998, 52 – 53, br. 2; Perinić Muratović 2008, 19,

kat. br. III.1.2; Perinić 2016, 69, kat. br. III.1.2; HD039907 (22. 07. 2008); EDCS-09500130

Komentar: Spomenik je pronađen ispod sloja žbuke ugrađen na kuću u ulici Don Frane Bulića br. 17 u Vranjicu. Maršić datira spomenik u kraj 2. – poč. 3. st.

Fotografija: Maršić 1998, T.II,2.

578. Žrtvenik, posvetio M. Aurelije Dalmata

Nalazište: Vranjic

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-3140

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 31 cm, šir. 18 cm, deb. 8 cm

Natpis:

[--- ? M. Au]reli(us?)

Dalmat(a)

votu(m) po(suit)

Objavljeno: Bulić 1903b, 144; ILIug 2752

Komentar: Spomenik je pronađen u podrumu gosp. Marina Bulića u Vranjicu kod Solina.

Nalazio se u Arheološkom muzeju u Splitu, no danas nije poznato mjesto njegove pohrane.

Fotografija: Bulić 1903b, 144.

11.3.75 Vrgorac

579. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Marko Enije

Nalazište: Vrgorac

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) [M(aximo)] s(acrum)

Marcus

Anneus

[---]

[---] ex[---]

[---]um vo

tum s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 8510; Alačević 1883, 84, br. 34; Sinobad 2010, 181, kat. br. 13; HD058398 (02. 12. 2009)

Komentar: Spomenik je pronađen 1840 god. uzidan u kuću gosp. Ante Martinača, pok. Ivana u Vrgorcu. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad datira spomenik u drugu polovicu 2. ili 3. stoljeće.

11.3.76 Zadar

580. Žrtvenik Apolonu Likijskom, posvetio Marko Publicije Kampan

Nalazište: Zadar, Kolovare

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Apollini Lycio

M(arcus) Publicius

Campanus ae

dituus iussu

ipsius d(onum) d(edit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 2902; Medini 1973, 118, bilj. 156; Kurilić 1999, kat. br. 2027; Zović, Kurilić 2015, 428, kat. br. 60; HD060137 (09. 03. 2010); EDCS-28400154

Komentar: Spomenik je pronađen blizu fontana (Kolovare) kod Zadra. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Posvetio ga je čuvar hrama (*aeditus*) Apolona Likijskog. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

581. Žrtvenik Dii Salutarii

Nalazište: Zadar

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 10

Materijal: bazalt

Dimenzije: vis. 72 cm, šir. 30 cm, deb. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od bazalta. Sačuvani su tijelo i oštećeno krunište, dok baza spomenika nedostaje. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

Dis

Salutari

bus

Cn(aeus) Corne

lius Severus

ob periculum

quod evase

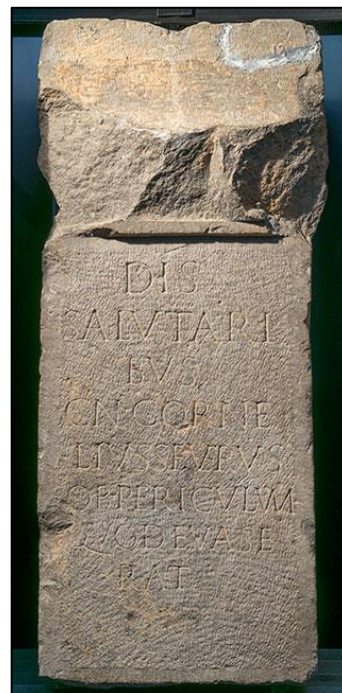
rat

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Medini 1973, 119, bilj. 160; ILIug 2881; Kurilić 1999, kat. br. 2071; Zović, Kurilić 2015, 428, kat. br. 62; HD035665 (22. 10. 2011); EDCS-10101898; lupa 24139

Komentar: Spomenik je pronađen 1902. god. pokraj katoličkog groblja u Zadru. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 24139

582. Žrtvenik Herkulu?, posvetila Aufidija Saturnina

Nalazište: Zadar

Smještaj: Zadar, Sveučilišna menza

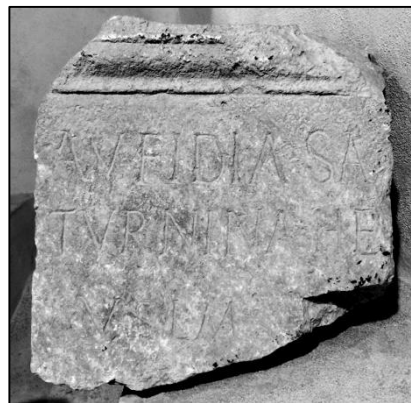
Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 47 cm, šir. 41 cm, deb. 31 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i donji dio kruništa, dok baza i vrh kruništa spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*). Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

*Aufidia Sa
turnina He(rculi?)
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Kurilić 1999, kat. br. 2081; Zović, Kurilić 2015, 428 – 429, kat. br. 63; EDCS-63400231; lupa 23297

Komentar: Spomenik je pronađen 1979. god. prilikom restauratorsko-arheoloških radova kao spolija kasnoantičke građevina u Ciatadeli u Zadru. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 23297

583. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Zadar

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 235

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 44 cm, šir. 43 cm, deb. 33 cm

Natpis:

*[Iov]i Tona[nt]
i sacru[m]
votum
s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: Suić 1952a, 213, br. 32; Medini 1976, 188, bilj. 15; ILJug 880; Kurilić 1999, kat. br. 2652; Perinić Muratović 2003, 108, kat. br. 1. 66; Sinobad 2010, 198, kat. br. 112; Zović, Kurilić 2015, 429, kat. br. 64; HD034495 (19. 09. 2011); EDCS-10000891

Komentar: Spomenik je pronađen 1912. god. nedaleko od groblja u Zadru. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

584. Žrtvenik Izidi i Serapisu, Liberu i Liberi, Anubisu i Harpokratis

Nalazište: Zadar

Smještaj: Verona, Museo archeologico Maffeiiano, inv. br. 246

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 94 cm, šir. 59 cm, deb. 46 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja profilacijom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s dvostruko profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je s četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika, ukrašeni rozetama i protežu se cijelom debljinom kruništa. Na lijevoj užoj strani prikazani su u reljefu Izida i Serapis, a na desnoj Liber i Libera. Na stražnjoj strani prikazani su u reljefu Anubis i Harpokratis. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Isidi Serapi Liber(o)
Liberæ voto
suscepto pro salute
Scapulae filii sui
P(ublius) Quinctius Paris
s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: kraj 1. st.

Objavljeno: CIL III 2903; Medini 1973, 111, 127, bilj. 115 i 192; Kurilić 1999, kat. br. 2028; Giunio 2005, 215, sl. 3; Jadrić 2007, 110, kat. br. 10; ROMIC I, 26 – 27, br. 18; Zović, Kurilić 2015, 428, kat. br. 61; HD053497 (29. 03. 2012); EDCS-24400841; lupa 23456

Komentar: Spomenik je pronađen pokraj crkve sv. Salvatora u Zadru. Zović i Kurilić datiraju spomenik u rani principat.

Fotografija: lupa 23456

585. Žrtvenik Minervi, posvetio Gaj Enacije Sekund

Nalazište: Zadar

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

C(aius) Egnatius
Secundus
ara Minervæ
libe(n)s

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 2906; Medini 1973, 109, bilj. 97; Kurilić 1999, kat. br. 2029; Zović, Kurilić 2015, 428, kat. br. 59; HD060138 (09. 03. 2010); EDCS-28400157

Komentar: Spomenik je pronađen u zidu nekog vrta, ispod kipa Minerve u Zadru. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Zavjetni žrtvenik ili baza kipa.

586. Žrtvenik Trivijama, posvetio Gaj Aristije Klemens

Nalazište: Zadar

Smještaj: Cividale del Friuli, Museo Archeologico Nazionale

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 19 cm, šir. 14 cm, deb. 10 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja polukružnom profilacijom (*torus*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje polukružnom profilacijom (*torus*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je istaknutim akroterijima na rubovima i trokutastim zabatom u sredini. Natpis je koncipiran u četiri reda, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

Trivis

C(aius) Aristius

Clemens

ex vot[o l(ibens) s(olvit)] m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 3159; Kurilić 1999, kat. br. 2348; Zović, Kurilić 2015, 448, kat. br. 208; HD060162 (11. 03. 2010); EDCS-28600121; lupa 23294

Komentar: Spomenik je pripadao zbirci Danijeli u Zadru, odakle vjerojatno i potječe.

Fotografija: lupa 23294

587. Žrtvenik, posvetio Opije Ruf

Nalazište: Zadar ?

Smještaj: Arheološki muzej Zadar

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 12 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su oštećena baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

[---]

Oppius

Rufus v(otum) s(olvit)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: EDCS-63400044; lupa 22986

Fotografija: lupa 22986

11.3.77 Žrnovnica kod Stobreča

588. Žrtvenik Ninfama

Nalazište: Žrnovnica kod Stobreča

Smještaj: Arheološki muzej u Splitu, inv. br. A-825

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 24 cm, šir. 14,6 cm, deb. 12 cm; natp. polje: vis. 9,4 cm, šir. 11,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma recta*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Patela je kvadratnog oblika. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Nymphis

sacrum

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 8519; Bulić 1885c, 42, br. 141; Zaninović 1967, 53; 2007, 207.

Komentar: Spomenik je pronađen 1884. god. u Žrnovnici kod Stobreča.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

11.3.78 Nepoznato

589. Žrtvenik Dijani, posvetio Gaj Klaudije Ametist

Nalazište: nepoznato

Smještaj: Arheološka muzej u Splitu, inv. br. A- 5046

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 23 cm, deb. 16,5 cm, šir. 11,5 cm; natp. polje: vis. 12,5 cm, šir. 12,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Natpis je koncipiran u četiri reda, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

Dianae

C(aius) Claudius

Amethystus

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Medini 1973, 116, bilj. 148a; Zović, Kurilić 2015, 449, kat. br. 210; EDCS-67500115

Komentar: Nije poznato mjesto nalaza spomenika.

Fotografija: M. Vukov, 2016.

590. Žrtvenik Dijani

Nalazište: nepoznato

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 351

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 13 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje dvjema tankim letvicama na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

Dianae

[---] *Cyru[s]*

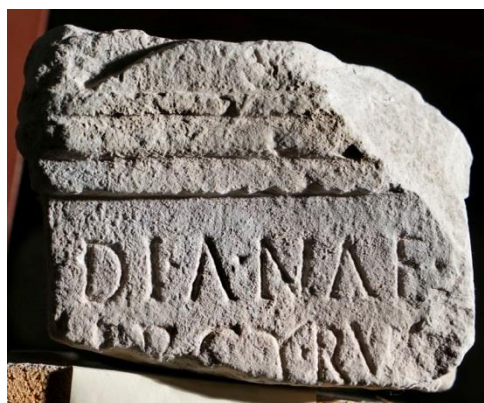
[---]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: EDCS-63400056; lupa 23013

Komentar: Nije poznato mjesto nalaza spomenika.

Fotografija: lupa 23013

591. Žrtvenik Herkulu

Nalazište: nepoznato

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 199

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[He]rculi Iovis f(ilio)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: Medini 1973, 115, bilj. 138; Sanader 1994, 98, br. 11; Kurilić 1999, kat. br. 2895; Zović, Kurilić 2015, 448, kat. br. 204; HD056613 (02. 06. 2009); EDCS-57000048

Komentar: Nije poznato mjesto nalaza spomenika. Zović i Kurilić datiraju ga u principat.

592. Žrtvenik Janu, posvetio Klaudije Primitiv

Nalazište: nepoznato

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. A7328

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 44 cm, deb. 28 cm, šir. 22,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Nedostaje vrh kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

I(ano) A(ugusto) s(acrum)

Cl(audius) Pri

mitivus

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Kurilić 1999, kat. br. 2880; Zović, Kurilić 2015, 448, kat. br. 203; Sanader 2015a, 141, bilj. 30; 2016, 136, kat. br. 14; EDCS-63400042; lupa 22978

Komentar: Nije poznato mjesto nalaza spomenika. Zović i Kurilić datiraju ga u kasni principat. Fotografija: Sanader 2016, 136, kat. br. 14, sl. 11.

593. Žrtvenik Janu, posvetio Gaj Julije Etor

Nalazište: nepoznato

Smještaj: Museo Nazionale Atestino a Este, inv. br. 1

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Iano Patri

Aug(usto) sacrum

C(aius) Iulius C(ai) f(ilius) Ser(gia)

Aetor aed(ilis)

donatus ab(!) Ti(berio) Caes(are)

Aug(usti) f(ilio) Augusto torq(ue)

maiore bello Delma

tico ob honorem

Ilviratus cum liberis

suis posuit

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 3158; Kurilić 1999, kat. br. 2347; Zović, Kurilić 2015, 449, kat. br. 209; Sanader 2015a, 141, bilj. 30; 2016, 136 – 137, kat. br 15; HD062306 (12. 10. 2010); EDCS-28600118

Komentar: Nije poznato mjesto nalaza spomenika. Posvetio ga je Gaj Julije Etor koji je od Tiberija dobio odlikovanje za sudjelovanje u Delmatskom ratu. Zović i Kurilić datiraju ga u rani principat.

594. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: nepoznato

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 45

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Ursus Muti(lius) pos(uit)

Iovi aram

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Kurilić 1999, kat. br. 2879; Zović, Kurilić 2015, 448, kat. br. 207; EDCS-67500114

Komentar: Nije poznato mjesto nalaza spomenika. Zović i Kurilić datiraju ga u kasni principat.

595. Žrtvenik Liberu

Nalazište: nepoznato

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. A 22224

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 24 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja tankom letvicom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Libero Patri

++++++

[-----]

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: EDCS-63400087; lupa 23085

Komentar: Nije poznato mjesto nalaza spomenika.

Fotografija: lupa 23085

596. Žrtvenik Nemezi

Nalazište: nepoznato

Smještaj: Arheološki muzej Zadar

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 32 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Nemesi Aug(ustae)

sacr(um)

[---]

[---]

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: EDCS-63400075; lupa 23068

Komentar: Nije poznato mjesto nalaza spomenika.

Fotografija: lupa 23068

597. Žrtvenik Nimfama, posvetila Maronija

Nalazište: nepoznato

Smještaj: Arheološki muzej Zadar

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 28 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja tankom letvicom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s istaknutim akroterijima na rubovima. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Nymphis

Maronia

P(ublii)? l(iberta) Procula

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: EDCS-63400038; lupa 22963

Komentar: Nije poznato mjesto nalaza spomenika.

Fotografija: lupa 22963

598. Žrtvenik Silvanu, posvetio Septimije Andes

Nalazište: nepoznato

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 41

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 55 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma reversa*) i tanka letvica iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*).

Natpis:

[S(ilvano)] A(ugusto) s(acrum)

[S]eptimius

Andes

veteranus

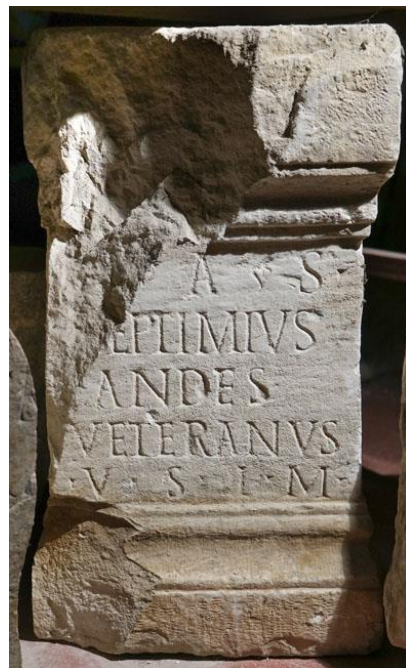
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Kurilić 1999, kat. br. 2878; Zović, Kurilić 2015, 438, kat. br. 122; EDCS-63400052; lupa 23009

Komentar: Nije poznato mjesto nalaza spomenika. Zović i Kurilić datiraju ga u kasni principat.

Fotografija: lupa 23009

599. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: nepoznato

Smještaj: Arheološki muzej Zadar

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 40 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja dvjema tankim letvicama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

[Si]lvano

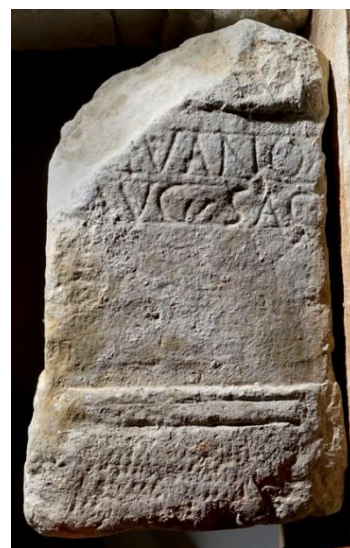
Aug(usto) sac(rum)

Datacija: 1. – 3. st.

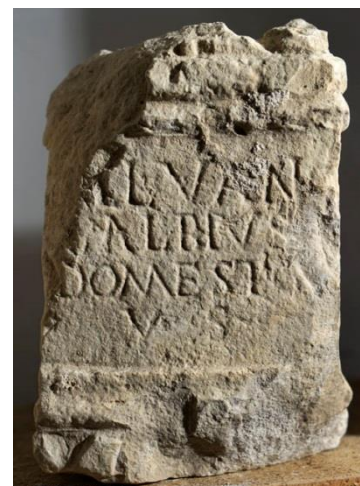
Objavljeno: EDCS-63400041; lupa 22973

Komentar: Nije poznato mjesto nalaza spomenika.

Fotografija: lupa 22973

601. Žrtvenik Silvanu

602. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: nepoznato

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. A- 7338

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 36 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Sil(vano) Sil(vestri)

Q(uintus) p(osuit?) v(otum?) l(ibens?)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: Zović, Kurilić 2015, 437, kat. br. 120; EDCS-63400022; lupa 22889

Komentar: Nije poznato mjesto nalaza spomenika.

Fotografija: lupa 22889

603. Žrtvenik

Nalazište: nepoznato

Smještaj: Arheološki muzej Zadar, inv. br. 209

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[----]

O Pus(?)

vot(um) s(olvit)

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: Kurilić 1999, kat. br. 2898; Zović, Kurilić 2015, 448, kat. br. 205.

Komentar: Nije poznato mjesto nalaza spomenika. Zović i Kurilić datiraju ga u principat.

11.3. PANNONIA

11.3.1 Aljmaš

604. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Opije Bebije

Nalazište: Aljmaš kod Erduta

Smještaj: nepoznato

Materijal: mramor

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

C(aius) Oppius

Bebius

b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis) leg(ionis)

II Ital(icae) p(iae) f(idelis)

Sever(ianae) pro

se et suis

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Imp(eratore) d(omino) n(ostro) Sever(o)

Alexandro Aug(usto) II

et Marcello co(n)s(ulibus)

Datacija: 226. godina

Objavljeno: CIL III 3270; Pinterović 1968, 69; 1969, 59; 1978, 130; Bulat, Pinterović 1971, 105; CBFIR 392; Perinić Muratović 2003, 100, kat. br. 1.45; Sinobad 2010, 216, kat. br. 215; HD068757 (07. 01. 2015); EDCS-28600253; lupa 13395

Komentar: Spomenik je posvetio konzularni beneficijarij legije II. *Italica pia fidelis Severiana*. Apsolutno je datiran u 226. god. kada su konzuli bili Sever Aleksandar August II i Marcelo. Spomenik je do domovinskog rata bio pohranjen u crkvi sv. Marije u Aljmašu, no tijekom rata je zajedno s crkvom uništen.

11.3.2 Cernik

605. Žrtvenik Solu

Nalazište: Cernik, Podvrško

Smještaj: Franjevački samostan u Cerniku

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 51,5 cm, šir. 28 cm, deb. 20 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Soli

Divino

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Pinterović 1973-1975, 133; HD020449 (09. 06. 2016)

Komentar: Spomenik je 1958. god. pronašao gosp. Petar Matošević na brežuljku Roda u Površkom. Godine 1973. god. spomenik je darovan fra Bogdanu Cvetkoviću u Franjevački samostan u Cerniku.

Fotografija: Pinterović 1973-1975, 160, sl. 2.

11.3.3 Dalj

606. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Marko Aurelije Kvintilijan

Nalazište: Dalj

Smještaj: Osnovna škola Dalj

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 73 cm, šir. 33 cm, deb. 18.5 cm; natp. polje: vis. 34 cm, šir. 26,5 cm; duž. slova: 2,8 – 3,0 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen sa stiliziranim akroterijem na rubovima i sredini prednje strane. Natpis je koncipiran u deset redova.

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
M(arcus) Aureli(ius) Quin(ti)
lianus dec(urio) c
ol(oniae) Cibal(ensium) qua
esterius
ob incolum
itatem suam
suorumque
omnium
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Datacija: 2. pol. 2. st.

Objavljeno: Virc 1984, 155, br. 5, sl. 4; Iskra-Janošić 2001, 63; Sinobad 2010, 216, kat. br. 216; HD008670 (15. 11. 2015); EDCS-08900551

Komentar: Spomenik je pronađen na tzv. Polju južno od Dalja. Posvetio ga je dekurion kolonije Cibalae. Sinobad datira spomenik u drugu polovicu 2. stoljeća.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

607. Žrtvenik Marsu, posvetili Gaj Aurelije Martin, Juvencija Zosima i djeca

Nalazište: Dalj

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 94 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u trinaest redova.

Natpis:

*C(aius) Aur[elius]
Marti[nus]
prae[fectus] [al(ae) I c(ivium) R(omanorum)]
et Iuv[entia]
Zosi[ma uxor]
eius et C(aius) Au[r(elius)]
Atilianu[s]
et Aurelia
Faustiniana
fili[i] signum
Mart(is) Vic(toris)
alae I c(ivium) R(omanorum)
don(o) pos(uerunt)*

Datacija: poč. 3. st.

Objavljeno: CIL 03, 10256; lupa 22685; HD074152; EDCS-29400014

Komentar: Spomenik su posvetili zapovjednik I. ale rimskih građana, supruga i djeca. Zavjetni žrtvenik ili postolje kipa.

Fotografija: lupa 22685

608. Žrtvenik Mitri, posvetio Veturije Dubitat

Nalazište: Dalj

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. 742

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 58,5 cm, šir. 24 cm, deb. 20 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u sedam redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

I(nvicto) D(eo) M(ithrae)

[Ve]t(urius) Du

[bi]tatus

[vet(eranus)]

a(lae) I c(ivium) R(omanorum)

[e]x dupl(icario)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. pol. 3. st.

Objavljeno: Brunšmid 1911b, 335, br. 742; Bulat 1960a, 8; Pinterović 1968, 78, br. 14; 1978, 139; ILJug 3015; Lőrincz 2001, 184, kat. br. 88; Perinić Muratović 2003, 139, kat. br. 5.5; HD028182 (21. 07. 2015); EDCS-10102019; lupa 22674

Komentar: Spomenik je pronađen 1910. god. prilikom gradnje kuće gosp. Gašpara Čape u Limanskoj ulici u Dalju. Posvetio ga je veteran i bivši duplikar ale I. civium Romanorum.

Fotografija: Brunšmid 1911b, 335, br. 742.

11.3.4 Daruvar

609. Žrtvenik Silvanu, posvetio Kupit

Nalazište: Daruvar

Smještaj: Daruvar, dvorac Janković

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 34 cm, šir. 30 cm, deb. 17 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza spomenika nedostaje. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Silvan

o Cu[pi]

tus v(otum) [s(olvit) l(ibens) m(erito)]

Datacija: 3. – 4. st.

Objavljeno: Pinterović 1973-1975, 145, br. 2, sl. 6; Perinić Muratović 2008, 114, kat. br. IV.1.14; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.14; Migotti 2017, 108, kat. br. 3.2.7; lupa 26408

Komentar: Spomenik je pronađen 1968. god. Pinterović datira spomenik u 3. ili 4. stoljeće.

Fotografija: lupa 26408

610. Žrtvenik Silvanu, posvetio Herkulan

Nalazište: Daruvar

Smještaj: Daruvar, dvorac Janković

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 54 cm, šir. 30 cm, deb. 20 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Oštećen je desni rub baze spomenika. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

Sil[va]no M(agno)

sacr(um) [---]

H[e]rcul[anus]

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Pinterović 1973-1975, 146, br. 3, sl. 6; Perinić Muratović 2008, 114, kat. br. IV.1.15; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.15; Migotti 2017, 108, kat. br. 3.2.6; lupa 26407

Komentar: Spomenik je pronađen 1968. god. Pinterović datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: lupa 26407

611. Žrtvenik Silvanu i Silvani, posvetio Seius Ingenus

Nalazište: Daruvar

Smještaj: Daruvar, dvorac Janković

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 62,5 cm, šir. 28,5 cm, deb. 20 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u sedam redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

Silvano D[o]me(stico)

et Silvanae

Seius Ingen(uus)

b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis) pro se

et suis v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Imp(eratore) Antonin(o) III

[et] Geta Caes(are) II co(n)s(ulibus)

Datacija: 208. god.

Objavljeno: Pinterović 1973-1975, 144 – 145, br. 1, sl. 4; CBFIR 277; Perinić Muratović 2003, 131, kat. br. 3.15; Perinić 2016, 109, kat. br. IV.5.2; Migotti 2017, 106 – 107, kat. br. 3.2.5; HD004711 (29. 07. 2015); EDCS-09200446; lupa 26271

Komentar: Spomenik je pronađen 1968. god. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Apsolutno je datiran u 208. god. kada je Geta obnašao dužnost konzula i augusta.

Fotografija: lupa 26271

612. Žrtvenik Silvanu i Silvanama

Nalazište: Daruvar

Smještaj: Daruvar, dvorac Janković

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 50 cm, šir. 25 cm, deb. 23 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika. Umjesto natpisa na spomeniku su u reljefu prikazani Silvan i njegove pratilice Silvane. Silvan je prikazan kako u lijevoj ruci drži granu, a u desnoj srp. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen vijencem od spletenog lišća koji formira kružnu udubinu za libacije.

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Pinterović 1973-1975, 144, br. 4, sl. 7; Perinić Muratović 2008, 181, br. 27; Migotti 2017, 115, sl. 20; lupa 26398

Fotografija: lupa 26398

613. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Daruvar

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. KS-956

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 106 cm, šir. 54 cm, deb. 36 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda. Vrh kruništa je ravan, ukrašen pulvinima na rubovima te reljefima rozeta sa šest latica u sredini i na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo) Dol(icheno)
pro salute Imp(eratorum) L(ucii) Sep(timii)
Severi et M(arci) Aur(eli) Antonini
[A]ugg(ustorum) [---] Q(uintus) Car
meus Iulianus (centurio) leg(ionis) VII
Gem(inae) cum Iul(ia) Att[i]cill(i)a et
Carm[e] is Secundo et Atti
cilliano fili[i]s v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Datacija: 209. – 211. god.

Objavljeno: CIL III 3998; Hoffiller, Saria 1938, 270, br. 583; Bulat, Pinterović 1971, 108; Pinterović 1973-1975, 140; 1978, 140; Perinić Muratović 2003, 101, kat. br. 1.48; Sinobad 2010, 212, kat. br. 189; Migotti 2017, 101 – 103, kat. br. 3.2.1; EDCS-26600438; lupa 15440

Komentar: Spomenik je pronađen 1877 god. u dvorištu kuće apotekara gosp. Kuševića u Daruvaru. Posvetio ga je centurion legije VII. *Gemina*, sa suprugom i sinovima. Spomenik je apsolutno datiran između 198. i 209. god.

Fotografija: lupa 15440

614. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Daruvar

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. KS-957

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 121 cm, šir. 58 cm, deb. 44 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvjema tankim letvicama i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Doloceno

Secundius

Restutus (centurio)

leg(ionis) X Gem(inae)

pro se et

[su]is

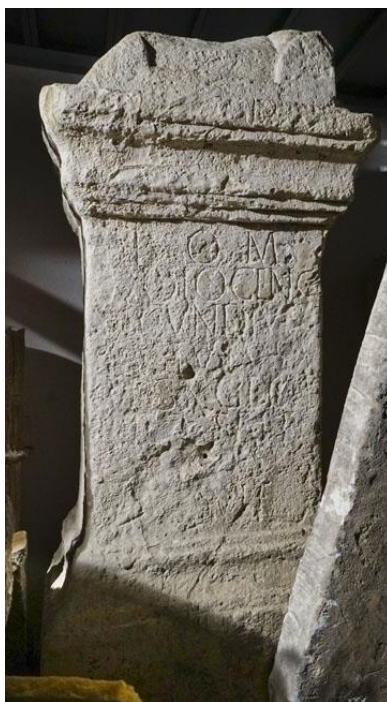
posuit

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 3999; Hoffiller, Saria 1938, 270, br. 584; Bulat, Pinterović 1971, 108; Pinterović 1973-1975, 141; 1978, 140; Perinić Muratović 2003, 102, kat. br. 1.49; Sinobad 2010, 212, kat. br. 190; Migotti 2017, 103 – 104, kat. br. 3.2.2; EDCS-26600439; lupa 15441

Komentar: Spomenik je pronađen 1877. god. u dvorištu kuće apotekara gosp. Kuščevića u Daruvaru. Posvetio ga je centurion legije X. *Gemina*.

Fotografija: lupa 15441

615. Žrtvenik Nemezi, posvetili Sergije Feliks i Valerije Prokul

Nalazište: Daruvar

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. KS-958

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 69 cm, šir. 34,5 cm, deb. 27,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Oštećen je vrh kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u sedam redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

Nemesi

Aug(ustae) s(acrum)

Ser(gius?) Fel(ix)

et Val(erius) Pr

oculus m(ilitis)

leg(ionis) I (Ad(iutricis) v(ota)

s(olverunt) l(ibentes) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Hoffiller, Saria 1938, 271, br. 585; Pinterović 1973-1975, 142; Perinić Muratović 2003, 156, kat. br. 11.3; Migotti 2017, 105 – 106, kat. br. 3.2.4; EDCS-11301130; lupa 15442

Komentar: Spomenik je pronađen u Daruvaru. Posvetili su ga vojnici legije I. Adiutrix.

Fotografija: lupa 15442

616. Žrtvenik

Nalazište: Daruvar

Smještaj: Daruvar, dvorac Janković

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 51 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja je zakošena prema tijelu spomenika bez natpisa. Krunište započinje profilacijom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija.

Objavljeno: lupa 26409

Fotografija: lupa 26409

11.3.5 Degoj

617. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Degoj na Kupi

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 106 cm, šir. 61 cm, deb. 54 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je natpisno polje spomenika koje je uokvireno profilacijom, a natpis je koncipiran u jedanaest redova.

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
Nundinario
pro salute
Imp(eratoris) Gordiani Aug(usti)
G(aius!) D(---) Q(uirina) Victorinus
dec(urio) col(oniae) Sisc(iae) Ilvira(lis)
eq(ues) Rom(anus) sac(erdos) p(rovinciae)
P(annoniae) sup(erioris)
et L[uc]ilia Lucilla
coniux sacerdot(alis)
Pio et Proculo co(n)s(ulibus)*

Datacija: 238. god.

Objavljeno: CIL III 3936; Hoffiller, Saria 1938, 227, br. 500; Sinobad 2010, kat. br. 163; lupa 20218

Komentar: Spomenik je pronađen u Degoju na rijeci Kupi, odakle je odnesen i ugrađen u pročelje kuće u selu Bović. Danas se nalazi u Arheološkom muzeju u Zagrebu. Apsolutno je datiran u 238. god. kada su konzuli bili Pio i Prokul.

Fotografija: lupa 20218

11.3.6 Gorička

618. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Markurijal

Nalazište: Gorička

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 66 cm, šir. 61 cm, deb. 46 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Tijelo spomenika oštećeno je sekundarno napravljenom kvadratnom udubinom. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima te polukružnim zabatom između njih. Natpis je sačuvan u četiri reda.

Natpis:

I(ovi) [O(ptimo) M(aximo)] s(acrum)

Mercurialis

Secundi Augu(usti) n(ostri)

Moes(iae) vil(ici) r(ipae?) s(uperioris?)

[---]

Datacija: 171. – 300. god.

Objavljeno: CIL III 3937; Brunšmid 1911b, 151, br. 263; Hoffiller, Saria 1938, 237, br. 524; Ožanić 1998, 27; Sinobad 2010, 207, kat. br. 163a; EDCS-26600416; lupa 16378

Komentar: Spomenik je pronađen 1895. god. u Gorički, a Arheološkom muzeju u Zagrebu darovao ga je gosp. Aleksa Schönbuchner 1864. god. Posvetio ga je rob Markurijal, vikar Sekunda koji je u Gornjoj Meziji obnašao dužnost vilika.

Fotografija: lupa 16378

11.3.7 Ilok

619. Žrtvenik Dijani

Nalazište: Ilok

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Dianae sacrum

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 3264; HD074699 (16. 02. 2017); EDSC-28600242

620. Žrtvenik Mitri ili Nepobjedivom suncu

Nalazište: Ilok

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 52 cm, šir. 42 cm, deb. 22 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Natpisno polje sekundarno je ukrašeno reljefom u obliku križa. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

Deo [So]li

Invicto

[---]

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 15138,6; Brunšmid 1901, 146, sl. 97;

Pinterović 1968, 70; Perinić Muratović 2003, 140 – 141, kat. br. 5.11; HD074698 (21. 02. 2017); EDCS-32701060

Komentar: Spomenik je pronađen u sekundarnoj upotrebi na pravoslavnom groblju u Iloku. S obzirom da je natpis oštećen nije moguće sa sigurnošću utvrditi radi li se o žrtveniku posvećenom Mitri ili Nepobjedivom suncu.

Fotografija: Brunšmid 1901, 146, sl. 97.

11.3.8 Kelemen

621. Žrtvenik Silvanu, posvetio Flavije Viktorin

Nalazište: Kelemen, rijeka Plitvice

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Silvano

sacr(um)

Flavius Victorinus

mil(es) leg(ionis) XIII G(eminae)

v(otum) s(olvit) l(ibens) l(aetus) m(erito)

Datacija: 2. pol. 2. st.

Objavljeno: Vikić Belančić 1969, 75; ILIug 1130; Perinić Muratović 2003, 129, kat. br. 3.10; Štimac-Dedić 2013, 9; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.17; HD011393 (04. 02. 2011); EDCS-10001133

Komentar: Spomenik je pronađen 1947. god. u koritu rijeke Plitvice, nedaleko od rimske vile u Kelemenu. Danas je izgubljen, no zahvaljujući gosp Stjepanu Vukoviću iz Gradskog muzeja u Varaždinu sačuvan nam je tekst natpisa na spomeniku. Posvetio ga je vojnik legije XIII. *Gemina*.

11.3.9 Klisa

622. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Klisa, između Osijeka i Vukovara

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 644

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 101 cm, šir. 63 cm, deb. 51,5 cm; natp. polje: vis. 58 cm, šir. 41,5 cm; duž. slova: 5,5 – 8 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište je višestruko profilirano. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj patera. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

L(ucius) Marcius

Avitus

b(ene)[f](iciarius) proc(uratoris)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 13362; Brunšmid 1900, 187; Pinterović 1958, 58; 1978, 129, T. XVI-3; Bulat, Pinterović 1971, 105; Dautova-Ruševljan 1983, 25, kat. br. 157; CBFIR 416; Perinić Muratović 2003, 99, kat. br. 1.44; Sinobad 2010, 216, kat. br. 214; HD073648 (08. 09. 2016); EDCS-31500074; lupa 26311

Komentar: Spomenik je pronađen u Klisi kod Bobote, između Osijeka i Vukovara, no Brunšmid smatra da potječe iz Murse.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

11.3.10 Kneževi vinogradi

623. Žrtvenik Marsu i Viktoriji

Nalazište: Kneževi vinogradi

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 7061

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 69 cm, šir. 42 cm, deb. 19 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je lijevi rub spomenika, dok desna, gornja i stražnja strana spomenika nedostaju. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč. Natpisno polje uokvireno je s lijeve strane tordiranim stupom. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

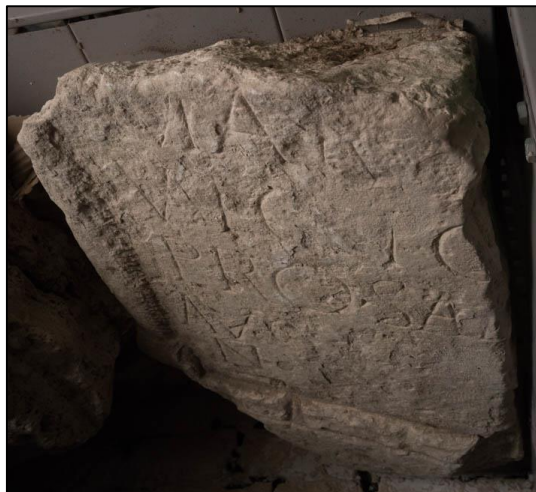
*Mar[ti Aug(usto et]
Victo[riæ sac(rum)]
pro sal[ute imp(eratoris)]
Aug(usti) [---]
[---]
n[---]*

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Bulat 1960b, 14; Pinterović 1968, 69; ILIug 1071; Dautova-Ruševljan 1983, 26, kat. br. 159; Minichreiter 1987, 91 – 92, sl. 48; Perinić Muratović 2003, 145, kat. br. 6.8; 2004, 107, kat. br. 8; HD034614 (04. 02. 2011); EDCS-1000107; lupa 26300

Komentar: Spomenik je pronađen 1957. god. na podnožju Dragojlovog brijega, južno od Kneževih Vinograda. Žrtvenik je podignut za zdravlje nepoznatog cara, vjerojatno Makrima (Minichreiter 1987, 91).

Fotografija: lupa 26300

11.3.11 Kopačevo

624. Žrtvenik Kautopatima, posvetio Gaj Julije Ahilej

Nalazište: Kopačevo

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 227256

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 65 cm, šir. 31 cm, deb. 24 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Cauto

pati

C(aius) Iul(ius) Ach

illeus

V(ir) L(audabilis) ili V(eteranus) L(egionis) ili V(otum) L(ibens)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Vukmanić 2017, 580, kat. br. 41.

Komentar: Spomenik je pronađen u ulici Š. Petefija u Kopačevu.

Fotografija: I. Vukmanić, 2011.

625. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Elije Surin

Nalazište: Kopačevo

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 7967

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 70 cm, šir. 19,5 – 30,5 cm, deb. 9,5 – 20,5 cm; natp. polje: vis. 33,5 cm, šir. 20 cm; duž. slova. 3 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u sedam redova, od kojih je prvi izveden na kruništu spomenika.

Natpis:

[I(ovi)] O(ptimo) M(aximo) F(ulguri)

C(aius) Ael(ius) Suri

nus de

c(urio) col(oniae) M(ursensium) Iv

iral(is) q(uin)q(uennalis)

des(ignatus)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: kraj 2. ili početak 3. st.

Objavljeno: Bulat 1969, 42; Bulat, Pinterović 1971, 108 – 109, br. 6; Pinterović 1978, 129, T. XV-3; ILJug 3108; Minichreiter 1987, 93 – 94, sl. 50; Perinić Muratović 2003, 48; HD011408 (04. 02. 2011); EDCS-10102104; lupa 3064

Komentar: Spomenik je pronađen 1967. god. prilikom vađenja pijeska na Malom Sakadašu, sjeverno od Kopačeva. Posvetio ga je dekurion kolonije Murse i designirani kvinkvenalni duumviral.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

11.3.12 Krapina

626. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tit Acije

Nalazište: Krapina, Mihaljekov jarek

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 134 cm, šir. 56 cm, deb. 31 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) prema tijelu spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje četevrostrukom letvičastom profilacijom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

T(itus) Accius Se

verus

b(ene)ff(iciarius) co(n)s(ularis)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 171. – 300. god.

Objavljeno: CIL III 15187; Brunšmid 1911b, 120, br. 215; CBFIR 285; Perinić Muratović 2003, 96, kat. br.1.36; Sinobad 2010, 210, kat. br. 181; HD032946 (26. 08. 2015); EDCS-30301324; lupa 8837

Komentar: Spomenik je pronađen 1895. god. na zemljištu gđe. Verone Šimunić u Mihaljkovu Jarku, južno od Krapine. Godine 1895. otkupljen je od gđe. Barice Krsnik za Arheološki muzej u Zagrebu. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe.

Fotografija: lupa 8837

627. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Marko Ulpije Placidin

Nalazište: Krapina, Mihaljekov jarek

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. 216

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 156 cm, šir. 63 cm, deb. 35 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje trostrukom letvičastom profilacijom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem rubovima. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

M(arcus) Ulp(ius)

Placidinu[s]

b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis)

II Silanis

co(n)s(ulibus)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 189. god.

Objavljeno: CIL III 15188; Brunšmid 1911b, 121, br. 216; CBFIR 284; Perinić Muratović 2003, 97, kat. br. 1.37; Sinobad 2010, 210, kat. br. 182; HD032949 (04. 03. 2015); EDCS-30301325; lupa 11534

Komentar: Spomenik je pronađen 1895. god. na zemljištu gđe. Verone Šimunić u Mihaljkovu Jarku, južno od Krapine. Godine 1895. otkupljen je od gđe. Barice Krsnik za Arheološki muzej u Zagrebu. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Apsolutno je datiran u 189. god. kada su konzuli bili dva Silana.

Fotografija: lupa 11534

628. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Krapina

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 137 cm, šir. 50 cm, deb. 43 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik heksagonalnog oblika od pješčenjaka. Prednje tri strane spomenika su ukrašene, dok je stražnji dio neukrašen. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje trostrukom profilacijom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem ukrašenim rozetama na rubovima. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
[s]ac[r(um)]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Brunšmid 1911b, 120, br. 214; Sinobad 2010, 210, kat. br. 183; HD069290 (04. 03. 2015), lupa 22338

Komentar: Spomenik se do 1904. god. nalazio uzidan u kuću gosp. Imbre Malarića u Polju kod Krapine.

Fotografija: lupa 22338; Brunšmid 1911b, 120, br. 214.

11.3.13 Križovljan

629. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Marko Aurelije Maksim

Nalazište: Križovljan

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: mramor

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 52 cm, šir. 42 cm, deb. 32 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Natpisno polje s gornje strane krase profilacija noričko-panonskog volutnog tipa. Krunište završava ravnom gredom i bez akroterija. Natpis je koncipiran u pet, odnosno nekoć deset redova.

Natpis:

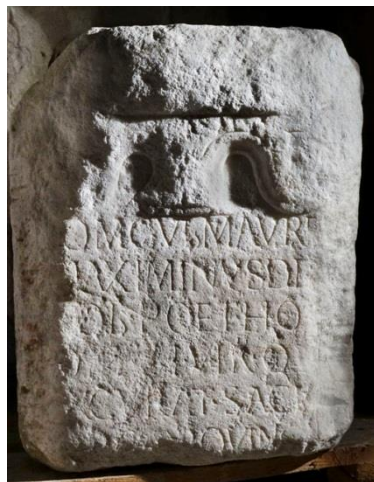
*I(ovi) O(ptimo) M(aximo) Cu[l(minali)] M(arcus) Aurel(ius)
Maximinus dec(urio)
col(oniae) Poet(ovionensis) hon
ore Ilvir q(uinquennalis)
ex curat(ore) sacer
dos provinci
ae Pann(oniae) Superi(oris)
pro salute sua et Aurel(iae) Marcell[i]
nae coniugis su
orumque omnium v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 4108; Hoffiller, Saria 1938, 200, br. 449; Sinobad 2010, 211, kat. br. 187; HD069154 (18. 02. 2015); EDCS-26600395; lupa 20217

Komentar: Spomenik je pronađen 1888. god. ugrađen u župnom stanu Svete Barbare i Križovljanu. Posvetio ga je dekurion kolonije Poetoviensis.

Fotografija: lupa 20217

11.3.14 Lipovac

630. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Lipovac

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Lutat(ianum?) Tromb(?)

(centurio) leg(ionis) II Gem(inae)

[---]

[---] v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 331 (Suppl. falsae); Perinić Muratović 2003, 100, kat. br. 1.46.

Komentar: Spomenik je pronađen 1842. god. u ruševinama dvorca. Natpis je u CIL III 331 naveden kao *I(ovi) O(ptimo) M(aximo) / Lutat(ianum?) Tromb(?) / (centurio) leg(ionis) II Gem(inae) / [.....] / [.....] v(otum) s(olvit) l(ibens)*, međutim, pretpostavljamo kako su pri prijepisu teksta izostavljeni znakovi XI kod oznake broja legije te kako je zapravo riječ o *legio XIII Gemina*. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

631. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Lipovac

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) Dol(icheno)

Laelio Cesaio

vex(illarius) leg(ionis) I Ad(iutricis)

stip(endiorum) viginti et quattuor

vixit an(nos) quinquaginta et tres

[---]

[---]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 332 (Suppl. falsae); Perinić Muratović 2003, 102, kat. br. 1.51

Komentar: Spomenik je pronađen 1842. god. u ruševinama dvorca. Posvetio ga je veksilarij legije I. *Adiutrix*. Nie poznato mjesto pohrane spomenika.

11.3.15 Ludbreg

632. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Ludbreg, rijeka Bednja

Smještaj: Gradski muzej Varaždin, inv. br. AO 5341

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 35 cm, šir. 20 cm, deb. 17 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Spomenik je veoma oštećen i izlizan. Baza ima visoku plintu. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u šest teško čitljivih redova

Natpis:

[D]eo Sil
vano [---]
[---]A[I]inus
[---]
[---]EXA
[---]IA[---]

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: Štimac-Dedić 2013, 9, 25, kat. br. 60; Perinić 2016, 70, kat. br. III.1.30; EDCS-68100099; lupa 25469

Komentar: Spomenik je pronađen 1954. god. u koritu rijeke Bednje u blizini Ludbrega.

Fotografija: lupa 25469

11.3.16 Našice

633. Žrtvenik Jupiteru, posvetili Fabije Kilon i Klaudije

Nalazište: Našice, Bedemgrad

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
Sever(o)
procons(uli)
Pannoniae Infer(ioris)
[---]
[---]
Fab(ius) Cilo(ne) et
Claud(ius)
leg(ati) v(otum) p(osuerunt)

Datacija: kraj 2. st.

Objavljeno: Pinterović 1973-1975, 129; Sinobad 2010, 213, kat. br. 193.

Komentar: Spomenik je pronađen u 19. st. u blizini ruševina srednjovjekovnog grada Bedemgrada. Posvetili su ga legati Fabije Kilon i Klaudije. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Spomenik je apsolutno datiran na kraj 2. stoljeća.

11.3.17 Osijek

634. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tit Flavije Just

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 9008

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 84,5 cm, šir. 41,5 – 53 cm, deb. 37 cm; natp. polje: vis. 40,5 cm, šir. 41,5 cm; duž. slova: 3,5 – 6,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvjema tankim letvicama i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je akroterijem na rubovima i u sredini. Na lijevoj i desnoj užoj strani prikazane su u reljefu patere. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

T(itus) Fl(avius) Iustus

[b(ene)]f(iciarius) [c]o(n)s(ularis) leg(ionis) IV

Macrino [et]

Celso co(n)[s(ulibus)]

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 164. god.

Objavljeno: Bulat, Pinterović 1971, 101 – 102, br. 1; Pinterović 1978, 128; Dautova-Ruševljan 1983, 26, kat. br. 165; CBFIR 413; Perinić Muratović 2003, 99, kat. br. 1.43; 2004, 106, kat. br. 6, sl. 3; Sinobad 2010, 214, kat. br. 203; HD011417 (26. 08. 2009); EDCS-09401550; lupa 11475

Komentar: Spomenik je pronađen 1971. god. u Donjem gradu na Trgu Vladimira Nazora, zajedno s još dva, stilski slična, beneficijarska žrtvenika. Podigao ga je konzularni beneficijarij legije IV. *Flavia Felix*. Žrtvenik datira u 164. god. kada su M. Pompeius Macrinus i P. Iuventius Celsus obnašali dužnost konzula.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

635. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Julije Salutar

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 9006

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 81,5 cm, šir. 35 – 43,5 cm, deb. 29 cm; natp. polje: vis. 39,5 cm, šir. 35 cm; duž. slova: 2 – 6,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad kojih je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je stiliziranim trokutastim zabatom u sredini i četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Patela je krunožnog oblika. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj patera. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
Iul(ius) Salu
taris be(neficiarius)
co(n)s(ularis) quod
aras in hunc
locum recolloc
verit

Datacija: nakon 170. god.

Objavljeno: Bulat, Pinterović 1971, 103 – 104, br. 3; Pinterović 1978, 128; Dautova-Ruševljan 1983, 26, kat. br. 163; CBFIR 415; Perinić Muratović 2003, 98, kat. br. 1.42; 2004, 105, kat. br. 5; Sinobad 2010, 214, kat. br. 205; HD011420 (26. 08. 2009); EDCS-09401551; lupa 22552
Komentar: Spomenik je pronađen 1971. god. u Donjem gradu na Trgu Vladimira Nazora, zajedno s još dva, stilski slična, beneficijarijska žrtvenika. Svetište beneficijara bilo je u jednom trenutku uništeno, o čemu svjedoči žrtvenik Julija Salutara s natpisom o ponovnom postavljanju žrtvenika na svoje mjesto, što se vjerojatno dogodilo nedugo nakon 170. god.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

636. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Cenzorin Maksim

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 9007

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 96 cm, šir. 36,5 – 46 cm, deb. 34 cm; natp. polje: vis. 53,5 cm, šir. 36,5 cm; duž. slova: 4 – 5,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad kojih je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je trokutastim zabatom u sredini i četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa. Patela je kružnog oblika. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj patera. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Censorinius

Maximus

b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis)

acc(epta) missione

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: oko 164. godine

Objavljeno: Bulat, Pinterović 1971, 103, br. 2; Pinterović 1978, 128; Dautova-Ruševljan 1983, 26, kat. br. 160; CBFIR 414; Perinić Muratović 2003, 98, kat. br. 1.41; 2004, 104, kat. br. 4; Sinobad 2010, 214, kat. br. 204; HD011414 (26. 08. 2009); EDCS-09401549; lupa 11470

Komentar: Spomenik je pronađen 1971. god. u Donjem gradu na Trgu Vladimira Nazora, zajedno s još dva, stilski slična, beneficijarska žrtvenika. Žrtvenik Cenzorina Maksima datira oko 164. god., kada datira žrtvenik Tita Flavija Justa.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

637. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tit Hortenzije Frekvens

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 2591

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 97 cm. šir. 42 – 48,5 cm, deb. 36,5 – 41 cm; natp. polje: vis. 42 cm, šir. 46,5 cm; duž. slova: 5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvostrukom S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je pulvinima s četverolisnim rozetama na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom uzglavnice. Patela je kružnog oblika. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj patera. Natpis je koncipiran u sedam redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
T(itus) Hort(ensius) Fre
quens dec(urio)
col(oniae) Murs(ensium)
equo p(ublico)
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)
Asclepiades f(ecit)

Datacija: 2. pol. 2. st.

Objavljeno: CIL III 15141; Liebl 1908, 98, sl. 17; Pinterović 1958, 58; 1978, 128, T. XV–2; ILug 288 i 3096; Bulat, Pinterović 1971, 109; Dautova-Ruševljan 1983, 26, kat. br. 162; Sinobad 2010, 213, kat. br. 197; HD034948 (14. 01. 2009); EDCS-30200446; lupa 5687

Komentar: Spomenik je pronađen u temeljima crkve u Donjem gradu u Osijeku. Posvetio ga je gradski vijećnik Tit Hortenzije Frekvens, a datira u ranu kolonijsku fazu Murse (Pinterović 1968, 128). Na spomeniku je zapisano ime klesara Asklepiada, što prema Danici Pinterović možda sugerira na postojanje lokalne panonske klesarske radionice.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

638. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Flavije Filip

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 648

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 93 cm, šir. 35,5 – 40,5 cm, deb. 24,5 – 29 cm; natp. polje: vis. 36 cm, šir. 35,5 cm; duž. slova: 3 – 4,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Baza ima plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) i trima tankim letvicama iznad kojih je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravnog završetka koji je po sredini ukrašen dvjema rozetama. Natpis je koncipiran u osam redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
pro salute T(iti) Fl(avii)
Martini d(ecurionis) c(oloniae) M(ursensium)
praeffecti coll(egii) cent(onariorum)
II vir(i) design(ati)
Fl(avius) Philippus
libert(us)
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: druga polovica 2. st.

Objavljeno: Celestin 1902, 100 – 101, sl. 47; Bulat, Pinterović 1971, 109; Pinterović 1978, 128, XV–1; ILIug 3095; Dautova-Ruševljan 1983, 25, kat. br. 154; Sinobad 2010, 214, kat. br. 200; HD034947 (16. 03. 2011); EDCS-10102095; lupa 5259

Komentar: Spomenik je pronađen 1902. god. u Donjem gradu u Osijeku. Posvetio ga je oslobođenik Flavije Filip za zdravlje zaštitnika Tita Flavija Martina, gradskog vijećnika kolonije Murse (*decurio coloniae Mursensium*), načelnika udruženja vatrogasaca (*praeffecti collegii centonariorum*) i duovira desgnata.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

639. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gamik

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 18403

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 105,5 cm, šir. 43,5 – 52 cm, deb. 33 – 35,5 cm; natp. polje: vis. 52,5 cm, šir. 35 cm; duž. slova: 3,5 – 6,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Baza i krunište otučeni su na prednjoj strani spomenika. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) omeđenom tankim letvicama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i dvostrukom S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad kojih je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je s četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom uzglavnice. Na lijevoj užoj strani prikazana je u reljefu Minerva, a na desnoj Junona. Bočni prikazi i natpisno polje uokvireni su tordiranim korintskim stupićima. Natpis je koncipiran u deset redova.

Natpis:

[I(ovi)] O(ptimo) M(aximo)
pro salute
C(ai) Iul(ii) Agatho
pi c(onductoris) f(terrariarum)
pann[o]
niar(um) itemq(ue)
provinciar(um)
transmarinar(um)
Gamicus ark(arius)
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: početak 3. st.

Objavljeno: Pinterović 1978, 129; Bulat 1989, 36, kat. br. 5, T. III, 1; Sinobad 2010, 215, kat. br. 209; HD057009 (18. 04. 2017); EDCS-44200272; lupa 5690

Komentar: Spomenik je pronađen 1983. god. prilikom niskog vodostaja Drave uz ostatke drugog stupa rimskog mosta. Posvetio ga je rizničar Gamik za zdravlje Gaja Julija Agatopa, zakupnika rudnika i ljevaonica željeza. Sinobad datira spomenik na početak 3. stoljeća.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

640. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Marko Aurelije Kokej Eutihijan

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 6919

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 63 cm, šir. 26,5 cm, deb. 22 cm; natp. polje: vis. 33,5 cm, šir. 26,5 cm; duž. slova: 5 – 5,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Oštećeni su baza i krunište, kao i dijelovi natpisnog polja. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

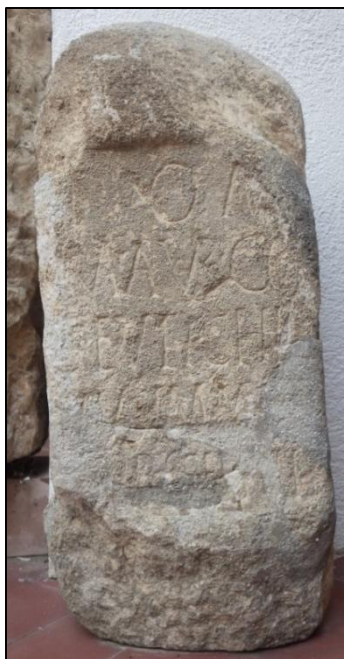
*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
M(arcus) Aur(elius) Co[c?]
ce(ius?) Eutychia
nus imm
[unis] pr(o) se et [s]uis*

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Pinterović 1956b, 239; 1978, 129, T.XVIII–1; Bulat 1960b, 13 – 14; ILJug 287 i 1057; Perinić Muratović 2003, 97, kat. br. 1.38; 2004, 103, kat. br. 1; Sinobad 2010, 215, kat. br. 207; HD034611 (14. 01. 2009); EDCS-10001061; lupa 26313

Komentar: Spomenik je pronađen 1956. god. na križanju Šumadijske i Srijemske ulice u Osijeku.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

641. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Julije Julijan

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 7244

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 79 cm, šir. 45 cm, deb. 29 cm; natp. polje: vis. 42 cm, šir. 45 cm; duž. slova: 6 – 6,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i otučeno krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište je jednostavno oblikovano, bez profilacije i ukrasa. Natpis je sačuvan u četiri reda.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

C(aius) Iul(ius) Iulia

nus b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis)

[l]eg(ionis) IV Fl(aviae)

[---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Pinterović 1958, 23 – 24; 1968, 67; 1978, 128, T. XXIII,1; Bulat, Pinterović 1967, 90, br. 8; 1971, 105; ILIug 1058; Perinić Muratović 2003, 98, kat. br. 1.39; 2004, 103, kat. br. 2; Sinobad 2010, 214, kat. br. 202; HD011436 (14. 01. 2009); EDCS-10001062; lupa 26420

Komentar: Spomenik je pronađen u 18. ili 19. st. u Donjem gradu u Osijeku, odakle je prenesen u franjevački samostan gdje je bio do 1959. god. kada je prenesen u Muzej. Podigao ga je konzularni beneficijarij legije IV. *Flavia Felix*.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

642. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Marko Ulpije Januarije

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 645

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 52,5 cm, šir. 42,5 – 55,5 cm, deb. 38,5 – 46,5 cm; natp. polje: vis. 51 cm, šir. 42,5 cm; duž. slova: 6 – 9 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja visokom letvicom i dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj patera. Natpis je koncipiran u pet redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

M(arcus) Ulp(ius)

Ianuarius

corn(icularius) proc[(uratoris)]

Aug(usti) v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. ili početak 3. st.

Objavljeno: CIL III 3275; Pinterović 1956a, 62; 1968, 67; 1978, 129, XVI–1; Dautova-Ruševljan 1983, 25, kat. br. 158; Perinić Muratović 2003, 98, kat. br. 1.40; 2004, 103, kat. br. 3; Sinobad 2010, 213, kat. br. 194; HD072487 (18. 04. 2017); EDCS-28600258, lupa 5263

Komentar: Spomenik je pronađen 1773. god. na desnoj obali Drave, na samom zapadnom boku zidina Murse. Podigao ga je prokuratorni kornikular (*cornicularius procuratoris Augusti*).

Fotografija: M. Vukov, 2015.

643. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Manije Penije Salutar

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 2598

Materijal: mramor

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 77 cm, šir. 46 – 54 cm, deb. 27 – 37 cm; natp. polje: vis. 52 cm, šir. 46 cm; duž. slova: 6 – 7 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plintu koja se nastavlja dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

I(ovi) [O(ptimo) M(aximo)]

sac[r(um)]

M(anius) Paeniu[s]

Salutari[s]

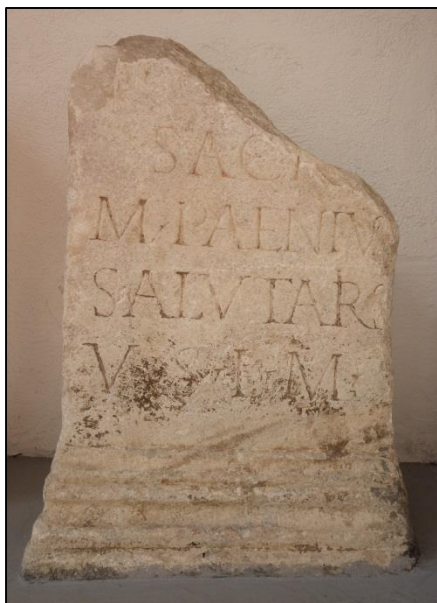
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2 st.

Objavljeno: CIL III 15142; Liebl 1908, 98, sl. 18; Bulat, Pinterović 1971, 104; Pinterović 1978, 128, T. XXIII–2; ILIug 3098; Sinobad 2010, 213, kat. br. 198; HD034950 (05. 04. 2017); EDCS-30200447; lupa 26310

Komentar: Spomenik je pronađen u Donjem gradu u Osijeku.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

644. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Fortunat

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 647

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 46 cm, šir. 29,5 – 38,5 cm, deb. 24 – 29,5 cm; natp. polje: vis. 22 cm, šir. 29,5 cm; duž. slova: 3 – 3,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su donji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ovalnog završetka te je ukrašen stiliziranom palmetom. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Fortunatus

aug(usti) lib(ertus)

[---]

Datacija: druga polovica 2. st.

Objavljeno: Bulat, Pinterović 1967, 89, kat. br. 6, sl. 6; ILIug 1059; Pinterović 1978, 127, T. V–1; Dautova-Ruševljan 1983, 26, kat. br. 167; Sinobad 2010, 214, kat. br. 201; HD011430 (14. 01. 2009); EDCS-10001063; lupa 26314

Komentar: Spomenik je posvetio carski oslobođenik Fortunat. Nepoznate su okolnosti pronalaska spomenika, no najvjerojatnije je pronađen u Donjem gradu ili bližoj okolini Osijeka. Fotografija: M. Vukov, 2015.

645. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Publije Sperat

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 12742

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 64,5 cm, šir. 18 cm, deb. 31 – 37 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su desni rub tijela i kruništa, dok baza te lijevi rub tijela i kruništa spomenika nedostaju. Krunište je višestruko profilirano. Natpis je sačuvan u pet redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo)

M(aximo)

P(ublius) Spe(ratus)

Sem(pronius) [---]

P[---]

Datacija: sredina 2. st.

Objavljeno: Bulat 1980, 30 – 31; 1989, 32 – 33, kat. br. 1, T. I, 1; Sinobad 2010, 215, kat. br. 206; HD049199 (18. 04. 2017); EDCS-59500054

Komentar: Spomenik je pronađen 1976. god. u ulici Nikole Demonje 24, gdje je vjerojatno donesen s područja Donjeg grada.

Fotografija: Bulat 1989, T. I, 1.

646. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Osijek

Smještaj: nepoznato

Materijal: lapor

Dimenzije: vis. 43 cm, šir. 18 cm

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

sacr(um)

Messius

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Celestin 1902, 99; Pinterović 1978, 129; ILIug 3097; Sinobad 2010, 213, kat. br. 199; HD034949 (14. 01. 2009); EDCS-10102096

Komentar: Žrtvenik je pronađen u Donjem gradu u Osijeku, odakle je prenesen u Muzej. Spomenik je nestao, a Celestin nije objavio sliku iako je tada postojao u Muzeju. Sinobad datira spomenik u 3. stoljeće.

647. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Osijek

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

C(aius) [---]

[---]

Objavljeno: CIL III 10268; Sinobad 2010, 213, kat. br. 196; HD074959 (24. 03. 2017); EDCS-29400019

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

648. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Publije Elije Kalije Morf

Nalazište: Osijek

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

P(ublius) Ael(ius)

Calli(us)

Morphus

aug(ustalis) col(oniae) pro

se e[t] suis

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: druga polovica 2. ili početak 3. st.

Objavljeno: CIL III 3291 i 10267; Pinterović 1978, 129, T. XVII-2; Sinobad 2010, 213, kat. br. 195; HD065744 (20. 11. 2014); EDCS-28600274

Komentar: Spomenik je posvetio carski augustal. Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Sinobad datira spomenik u drugu polovicu 2. ili početak 3. stoljeća.

649. Žrtvenik Jupiteru, posvetili Gaj Ekvicije Artemidor, Elija Brutula i Gaj Ekvicije Viktor

Nalazište: Osijek

Smještaj: nepoznato

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 68 cm, šir. 35 cm, deb. 16 cm; natp. polje: vis. 26 cm, šir. 22 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Baza i krunište višestruko su profilirani, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpisno polje uokvireno je dvostrukom profilacijom. Na lijevoj i desnoj užoj strani prikazani su u reljefu orlovi. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

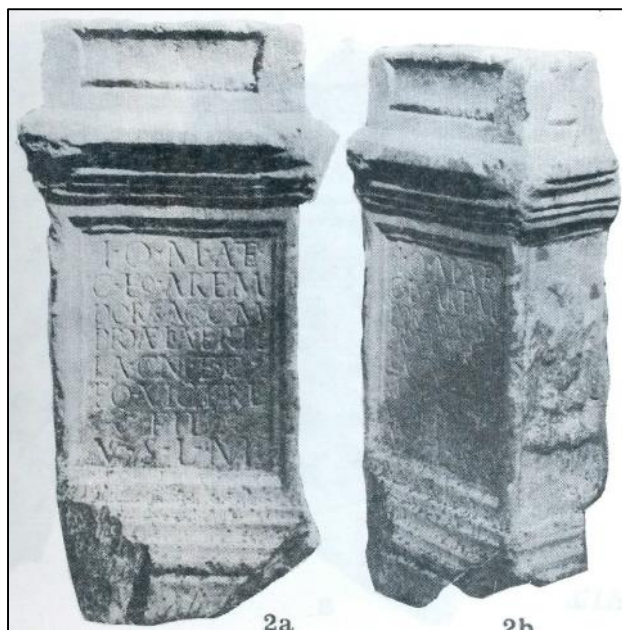
I(ovi) O(ptimo) M(aximo) Aet(erno)
C(aius) Eq(uitius?) Artemi
dorus Aug(ustalis) c(oloniae) M(ursensium)
pro Aelia Brutul
la coni(uge) et C(aio)
Eq(uitio?) Victore
fil(io)
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: prva polovica 3. st.

Objavljeno: Bulat 1989, 39 – 40, kat. br. 6, T, III, 2a-b; Sinobad 2010, 215, kat. br. 210; HD049202 (05. 08. 2014); EDCS-59500055

Komentar: Spomenik je pronađen 1983. god. prilikom niskog vodostaja Drave uz ostatke drugog stupa rimskog mosta s baranjske strane. Posvetio ga je augustal kolonije Murse (*augustales coloniae Mursenium*). Spomenik se prema Bulatu nalazi u privatnom vlasništvu, no nije poznato mjesto njegove pohrane.

Fotografija: Bulat 1989, T, III, 2a-b.

650. Žrtvenik Jupiteru, Junoni i Minervi, posvetio Julije Magno

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 767

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 95 cm, šir. 32 – 42,5 cm, deb. 23,5 – 25 cm; natp. polje: vis. 51,5 cm, šir. 35 cm (vis. 36 cm, šir. 24,5 cm); duž. slova: 3 – 4 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza ima profiliranu plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpisno polje uokvireno je dvostrukom profilacijom, a s donje i gornje strane krasi ga profilacija noričko-panonskog volutnog tipa. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je stiliziranim akroterijem na rubovima. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj *patera*. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Iunoni

Minervae

sacr(um) C(aius) Iul(ius)

M[ag?]nus

Aug(ustalis) [col(oniae)]

Murs(ensium)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. pol. 2. st.

Objavljeno: Celestin 1902, 100 – 101; Bulat, Pinterović 1967, 90 – 91, br. 9; ILug 1060, 3099 i 3102; Pinterović 1978, 129; Dautova-Ruševljan 1983, 25, kat. br. 153; Bulat 1989, 41; Perinić Muratović 2003, 118, kat. br. 1a.19; 2004, 106, kat. br. 7; Sinobad 2010, 215, kat. br. 208; HD034951 (14. 01. 2009); HD011439 (14. 01. 2009); EDCS-10102097; EDCS-10001064; lupa 26312

Komentar: Spomenik je pronađen razlomljen u dva dijela; donji dio pronađen je na lijevoj strani rimske ceste koja je vodila iz Murse u Teutoburgij, a gornji dio prilikom kopanja temelja za magazin paromlina u Donjem gradu u Osijeku. Posvetio ga je augustal kolonije Murse (*augustales coloniae Mursenium*).

Fotografija: M. Vukov, 2015.

651. Žrtvenik Jupiteru, Junoni i Minervi

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 19629

Materijal: mramor

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 38,5 cm, šir. 24,5 – 30,5 cm, deb. 25 cm, natp. polje: vis. 10,5 cm, šir. 24,5 cm; duž. slova: 4 – 6 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad kojih je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ovalnog završetka, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je sačuvan u tri reda, od kojih je prvi izveden na kruništu spomenika.

Natpis:

I(ovi) [O(ptimo)] M(aximo)

et Iunoni

et Miner

[vae ---]

[---]

Datacija: sredina 2. st.

Objavljeno: Bulat 1989, 41, kat. br. 8, T. IV, 2; Sinobad 2010, 215, kat. br. 211; HD049203 (06. 08. 2014); EDCS-59500056; lupa 26299

Komentar: Spomenik je 1985. god. izvađen iz Drave kod ostataka rimskog mosta. Originalno je bio smješten u hramu Kapitolijske trijade, a u Dravu je položen u kasnoj antici kao ojačanje baze stupova mosta.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

652. Žrtvenik Silvanu, posvetio Gaj Julije Dimetije

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 7243

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 45 cm, šir. 16,5 – 18,5 cm, deb. 16,5 – 19 cm; natp. polje: vis. 19,5 cm, šir. 16,5 cm; duž. slova: 2 – 3,2 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*), omeđenom dvjema letvicama, iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je sa stiliziranom zvijezdom između ugaonih akroterija. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

Silva

no Do

mesti(co)

Sacr(um)

C(aius) Iul(ius) D

imetr

ius v(otum) s(olvit)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 3276; Pinterović 1958, 24; 1978, 131, T. XXVI–3; Dautova-Ruševljan 1983, 26, kat. br. 164; Perinić Muratović 2008, 143, kat. br. IV.4.77; Perinić 2016, 107, kat. br. IV.4.76; HD073653 (31. 08. 2016); EDCS-28600259; lupa 26298

Komentar: Spomenik je pronađen u Donjem gradu u Osijeku.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

653. Žrtvenik Silvanu, posvetio Abaskant

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 19621

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 59 cm, šir. 30,5 – 36,5 cm, deb. 17,5 – 20 cm; natp. polje: vis. 31 cm, šir. 30,5 cm; duž. slova: 2 – 3,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) noričko-panonskog volutnog tipa iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je s četiri pulvina ukrašena rozetama na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom uzglavnice. Patela je kvadratnog oblika. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Silvano

Domestic

o sac(rum)

Abascantus En

colpi avg(usti) disp(ensatoris)

v(i)l(i)c(us)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Bojčić, Bulat 1985, 88; Bulat 1989, 35 – 36, kat. br. 4, T. II, 2; Perinić Muratović 2008, 133, kat. br. IV.4.8; Perinić 2016, 107, kat. br. IV.4.77; HD067884 (18. 14. 2017); EDCS-67300137; lupa 26318

Komentar: Spomenik je pronađen 1982. god. prilikom iskopavanja na južnoj strani Trga Vladimira Nazora. Posvetio ga je Abaskant, vilik carskog dispensatora Enkolpija.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

654. Žrtvenik Silvanu, posvetio Mestrije Flor

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 2630

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 46,5 cm, šir. 17,5 – 24 cm, deb. 16 – 19 cm; natp. polje: vis. 15,5 cm, šir. 18 cm; duž. slova: 2,5 – 3 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u pet redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

Silvano

Silvestr[i]

Sacru(m)

Mestr(ius) Flor(us)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 3277; Celestin 1902, 100; Pinterović 1978, 131, T. XXVI–1; Perinić Muratović 2008, 128, kat. br. IV.3.14; Perinić 2016, 102, kat. br. IV.3.14; HD074411 (20. 01. 2017); EDCS-28600260; lupa 26315

Komentar: Spomenik je pronađen 1774. god.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

655. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek

Materijal: travertin

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 16 cm, šir. 12 cm, deb. 13 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od travertina. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

S(ilvano) S(ilvestri) s(acrum)

[.]GATOP

C [---]

[---]

Objavljeno: Filipović, Kusik 2017, 234 – 235, sl. 6 i 6a.

Komentar: Spomenik je pronađen tijekom arheoloških istraživanja Kampusu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, na mjestu današnjega Poljoprivrednog fakulteta, koja su se provodila od 2003. do 2005. Pronađen je zajedno s još tri žrtvenika Silvana.

Fotografija: Filipović, Kusik 2017, 234, sl. 6.

656. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Osijek

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 55 cm, šir. 29 cm, deb. 19 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su lijevi rub baze, veći dio tijela i krunište, dok desni rub baze i tijela spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Silvano

Mag(no) sac(rum)

Caius [---]

nus [---]

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Pinterović 1978, 131, T.XXVII-1; ILJug 3100; Perinić Muratović 2008, 121, kat. br. IV.1.58; HD027210 (14. 01. 2009); EDCS-10102098; lupa 22679

Komentar: Spomenik je pronađen 1909. god. u vinogradima na dravskoj obali u Donjem gradu.

Fotografija: lupa 22679

657. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek

Materijal: mramor

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 44 cm, šir. 38 cm, deb. 24,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje dvostrukom S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

Silvano

Magn(o) Aug(usto)

Tib(erius) Claud(ius)

[---]

Datacija: 2. pol. 1. st. – 2. pol. 2. st.

Objavljeno: Filipović, Kusik 2017, 232 – 234, sl. 5 i 5a.

Komentar: Spomenik je pronađen tijekom arheoloških istraživanja Kampusu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, na mjestu današnjega Poljoprivrednog fakulteta, koja su se provodila od 2003. do 2005. Pronađen je zajedno s još tri žrtvenika Silvana.

Fotografija: Filipović, Kusik 2017, 233, sl. 5.

658. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 44 cm, šir. 29 cm, deb. 28 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je dio tijela, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u četiri reda.

Natpis:

Silva

no

[D]om

estico

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Filipović, Kusik 2017, 235 – 237, sl. 7 i 7a

Komentar: Spomenik je pronađen tijekom arheoloških istraživanja Kampusa Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, na mjestu današnjega Poljoprivrednog fakulteta, koja su se provodila od 2003. do 2005. Pronađen je zajedno s još tri žrtvenika Silvana.

Fotografija: Filipović, Kusik 2017, 236, sl. 7.

659. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek

Materijal: travertin

Dimenzije: vis. 64 cm, šir. 29 cm, deb. 29,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od travertina. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*), omeđenom tankim letvicama, iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Silvano

Aug(usto) sac(rum)

C(aius) Avius

Epicurus

v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Filipović, Kusik 2017, 230 – 233, sl. 4 i 4a.

Komentar: Spomenik je pronađen tijekom arheoloških istraživanja Kampusa Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, na mjestu današnjega Poljoprivrednog fakulteta, koja su se provodila od 2003. do 2005. Pronađen je zajedno s još tri žrtvenika Silvana.

Fotografija: Filipović, Kusik 2017, 231, sl. 4.

660. Žrtvenik Nepobjedivom bogu Mitri

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 17149

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 128 cm, šir. 43 – 61 cm, deb. 33 – 48 cm; natp. polje: vis. 35,5 cm, šir. 34,5 cm; duž. slova: 4 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja dvostrukom S-profilacijom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom iznad kojih je ravna greda (*fascia*). Natpisno polje uokvireno je dvostrukom profilacijom, a s gornje strane krasi ga profilacija noričko-panonskog volutnog tipa. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

D(eo)(?) I(nvicto) (?) M(ithrae) (?)

[---]

Aug(usti) n(ostri)

disp(ensator) pro

se et suis

v(ivis?) v(otum) p(osuit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Bulat 1989, 34 – 35, kat. br. 3; HD067883 (05. 08. 2014); lupa 26421

Komentar: Prvi redak natpisnog polja oštećen je plugom te stoga nije sigurna posveta Nepobjedivom Mitri.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

661. Žrtvenik Nepobjedivom bogu Mitri, posvetio Emilijan

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 6147

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 131 cm, šir. 67,5 – 82,3 cm, deb. ?; natp. polje: vis. 57,5 cm, šir. 67,5 cm; duž. slova: 5,5 – 6,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) omeđenom dvjema letvicama iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje četverostrukom letvičastom profilacijom i S-profilacijom iznad kojih je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

D(eo)[S(oli) I(nvicto) M(ithrae)

Q(uinti) Corvini

Severiani

Aemilianus proc(urator)

Aug(ustorum) filio fecit

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 3281; Pinterović 1978, 129, T. XVI-2; Göricke-Lukić 2011, 33, sl. 6; EDCS-28600264; lupa 4306

Komentar: Spomenik je pronađen u 18. st. u Osijeku, odakle je odnesen i uzidan u zgradu Šumske uprave u Bilju. Godine 1947. dopremljen je u Muzej Slavonije u Osijeku. Objavljivao je kao nadgrobni žrtvenik koji oblikom oponaša zavjetne žrtvenike s ugaonim akroterijima (Pinterović 1978, 129, T. XVI-2). Göricke-Lukić (2011, 33) smatra kako je riječ o zavjetnom žrtveniku s natpisom *D(eo) S(oli) I(nvicto) M(ithrae)* od kojeg je sačuvano početno i zadnje slovo – u starijoj literaturi protumačeno kao posveta *D(is) M(anibus)*. Posvetio ga je carski prokurator Emilijan, svome sinu Korviniju Severijanu, vjerojatno za vladavine Marka Aurelija i Lucija Vera.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

662. Žrtvenik Nepobjedivom bogu Mitri, posvetio Antonije Barbil

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 642

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 37,5 cm, šir. 21 – 22,5 cm, deb. 13 – 15,5 cm; natp. polje: šir. 21 cm; duž. slova: 2,5 – 3,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza spomenika nedostaje. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ovalnog završetka, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je sačuvan u pet redova.

Natpis:

D(eo) I(nvicto) M(ithrae)

Anto(nius)

Barbilus

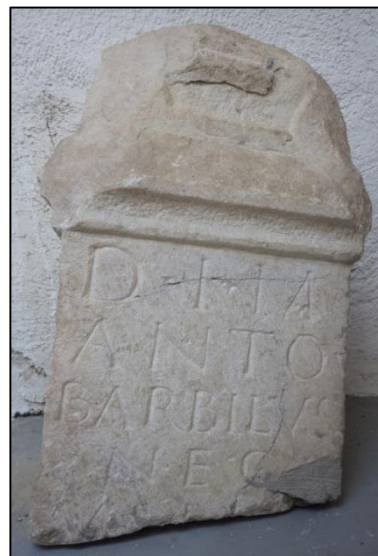
neg(otiator)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bulat 1960a, 7, kat. br. 3; ILIug 289; Pinterović 1978, 139, T. XXX–2; HD033681 (14. 01. 2009); EDCS-10000359; lupa 26317

Fotografija: M. Vukov, 2015.

663. Žrtvenik bogovima i božicama, posvetila Aurelija

Nalazište: Osijek

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Dibus d[e]

abusque

Aurelia

votum

solvit

l(ibens) l(aetus)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 3274; Pinterović 1978, 135; HD074762 (23. 02. 2017); EDCS-28600257

664. Žrtvenik bogovima i božicama, posvetio Publije Marije Saturnin

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 2600

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 91,5 cm, šir. 33 – 58,5 cm, deb. 42 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

[Di]s d(e)a[b]

[u]sque [P(ublius)]

Marius

Saturninus

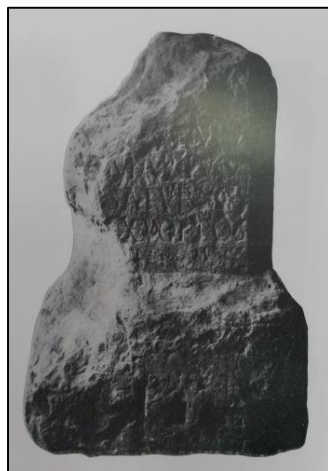
ex vot(o) pos(uit)

l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 10264; Pinterović 1978, 135, T. XXVIII–2; HD074958 (24. 03. 2017); EDCS-29400016

Fotografija: Pinterović 1978, 135, T. XXVIII–2; M. Vukov, 2015.

665. Žrtvenik Dunavu i Dravi

Nalazište: ušće Drave u Dunav

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 643

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 180 cm, šir. 83 cm, deb. 55 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja dvjema S-profilacijama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom iznad koje je ravna greda (*fascia*). Prednja strana baze i kruništa je izglačana. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu urceus. Natpis je koncipiran u pet redova, no središnji dio natpisa je otučen.

Natpis:

Danuvio

et Dravo

[pro sa]lut[e] et in[columit]a[te?]

[Imp(eratoris) Ca]es(aris) M(arci) Aur(eli) [Sever]i

[Ant]onini [Magni f]il(i) [---]

[----- // -----]

[---? leg(atus) Aug(usti)] pr(o) pr(aetore) [---]

[---]

Objavljeno: CIL III 10263; Pinterović 1958, 50; 1978, 135, T. XIV-1,2; Dautova-Ruševljan 1983, 76; Rendić Miočević 2012, 296 – 297; HD057338; EDCS-29400015; lupa 5260

Fotografija: M. Vukov, 2015.

Komentar: Spomenik je pronađen na ušću Drave u Dunav kod Aljmaša.

666. Žrtvenik Fortuni, posvetio Marko Elije Balbin

Nalazište: Osijek

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. 194

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 47 cm, šir. 31 cm, deb. 28 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plintu koja se nastavlja tankom letvicom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje se nalazi ravna greda (*fascia*). Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu krilati grif s lijevom prednjom nogom na kotaču, a na desnoj patera i vrč. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Fortuna[e]

Casual[i] M(arcus)

Ael(ius) Balbin[us]

te[sser]ar[ius]

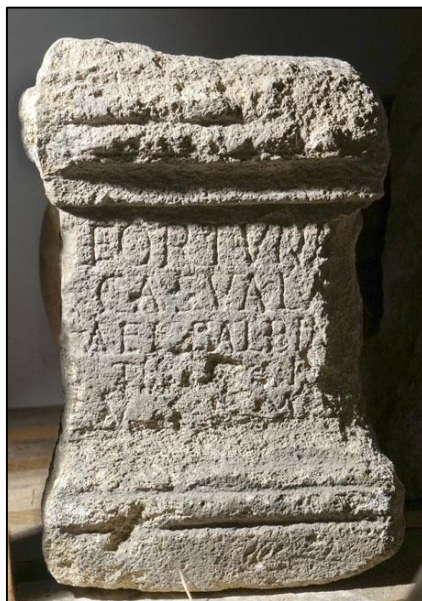
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 10265; Brunšmid 1911b, 104, br. 194; Pinterović 1978, 130, T. XXIV–1–3; Dautova-Ruševljan 1983, 25, kat. br. 155; Perinić Muratović 2003, 149, kat. br. 7.3; 2004, 107, kat. br. 9; HD072481 (31. 08. 2016); EDCS-29400017; lupa 11521

Komentar: Žrtvenik posvećen Fortuni podigao je vojnik Marko Elije Balbin, *tesserarius* zadužen za lozinku.

Fotografija: lupa 11521

667. Žrtvenik Herkulu, posvetio Gaj Valerije Mucijan

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 7600

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 88 cm, šir. 33 – 43 cm, deb. 16,5 – 22 cm; natp. polje: vis. 43,5 cm, šir. 33 cm; duž. slova: 3,5 – 4,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je sa stiliziranom palmetom između ugaonih akroterija. Na lijevoj užoj strani prikazana je u reljefu Minerva s kopljem, egidom i sovom, a na desnoj Herkul s toljagom i lavljom kožom. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Herc(uli) Aug(usto)

C(aius) Val(erius) Muci

anus pro salu

[te] sua s(u)orum

que omnium

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: kraj 2. – početak 3. st.

Objavljeno: CIL III 06451 i 10266; Bulat 1962, 366; Bulat, Pinterović 1967, 91, kat. br. 10, sl. 10; Pinterović 1968, 67; 1978, 133, T.XXVII–2; ILIug 3094; Dautova-Ruševljan 1983, 26, kat. br. 166; Sanader 1994, 111, br. 51; HD011442 (14. 01. 2009); EDCS-10102094; lupa 26316

Komentar: Spomenik je pronađen 1800. god. na položaju današnjeg Trga Vladimira Nazora u Osijeku. Godine 1876. gosp. H. Kerno poklonio ga je Narodnom muzeju u Budimpešti, a 1962. god. na osnovu ugovora o restituciji vraćen je u Osijek.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

668. Žrtvenik Jahvi

Nalazište: Osijek

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 62 cm, šir. 53 cm, deb. 22 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je sačuvan u četiri reda.

Natpis:

Deo

Aeterno

Ael(ius) Euty

[c]h(es) lib(ertus)

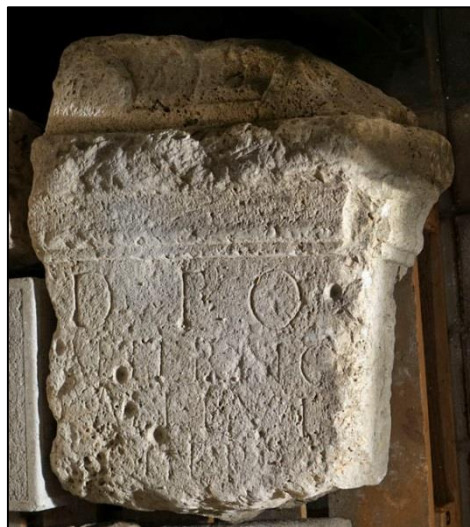
[---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Pinterović 1977, 94 – 95, T. 1,3; ILIug 3092; Migotti 1994, 43; HD006045 (10. 08. 2011); EDCS-10102093; lupa 3048

Komentar: Spomenik je pronađen 1922. god. u blizini južnog ulaza u Tvrđu, a pohranio ga je R. Franjetić i 1925. god. darovao Narodnom muzeju u Zagrebu. Željko Demo datira spomenik u drugu polovicu 2. stoljeća.

Fotografija: lupa 3048

669. Žrtvenik Liberu

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 7960

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 22,5 cm, šir. 21,5 – 28,5 cm, deb. 7,5 cm; natp. polje: šir. 21 cm; duž. slova: 4 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje dvjema tankim letvicama i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ovalnog završetka. Natpis je sačuvan u jednom redu.

Natpis:

Liber[o]

[---]

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Bulat, Pinterović 1967, 88, kat. br. 2, sl. 2; Bulat 1977, 33, T. XXI, 1; ILIug 1061; Pinterović 1978, 134, T. XXVIII–1; Sanader 2009, 171; HD006051 (14. 01. 2009); EDCS-10001065; lupa 26286

Komentar: Spomenik je pronađen 1962. god. na donjogradskom pristaništu u Osijeku.

Fotografija: lupa 26286

670. Žrtvenik Terrae Matri, posvetio Marko Marije Sekundin

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 7731

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 74 cm, šir. 37 – 45 cm, deb. 23 cm; natp. polje: vis. 42 cm, šir. 37 cm; duž. slova: 2,5 – 3,8 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Uzduž je prepolovljen, tako da stražnja strana nije sačuvana. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad koje je ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Terr(a)e

matri

M(arcus) Marius

Secundinus

pro se et suis

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: početak 3. st.

Objavljeno: Bulat 1965, 294; Bulat, Pinterović 1967, 87, kat. br. 1, sl. 1; ILIug 1063; Pinterović 1978, 135, T. XXVII-3; Sanader 1996a, 123; HD011418 (18. 02. 2011); EDCS-10001065; lupa 11476

Komentar: Spomenik je pronađen 1964. god. prilikom radova između donjogradskih kasarni, na položaju gdje je nekad bila zapadna granica Murse.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

671. Žrtvenik bez natpisa

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. AA-848

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 22 cm, šir. 12,5 cm, deb. 12 cm; natp. polje: vis. 10 cm, šir. 12 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plintu koja je zakošena prema tijelu spomenika bez natpisa. Krunište započinje tankom letvicom i polukružnom profilacijom profilacijom (*torus*). Vrh kruništa ukrašen je s dva pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom kruništa.

Objavljeno: lupa 26432

Komentar: Spomenik je uveden u muzejsku inventarnu knjigu 1956. godine.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

672. Žrtvenik bez natpisa

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. AA-849

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 15,3 cm, šir. 9,5 cm; natp. polje: vis. 5 cm, šir. 8 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plintu koja je zakošena prema tijelu spomenika bez natpisa. Krunište započinje dvjema tankim letvicama iznad kojih se nalazi ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je stiliziranim akroterijem na rubovima.

Natpis:

CM

Komentar: Spomenik je uveden u muzejsku inventarnu knjigu 1956. godine.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

673. Žrtvenik bez natpisa

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. AA-760

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 22 cm, šir. 15,5 cm; natp. polje: vis. 10 cm, šir. 12 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plintu koja je zakošena prema tijelu spomenika bez natpisa. Krunište započinje dvjema tankim letvicama iznad kojih se nalazi ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa ukrašen je stiliziranim trokutastim zabatom u sredini.

Natpis:

CM

Fotografija: M. Vukov, 2015.

674. Žrtvenik

Nalazište: Osijek

Smještaj: Muzej Slavonije Osijek, inv. br. 19633

Materijal: mramor

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 45 cm, šir. 31 – 43 cm, deb. 16 – 19 cm; natp. polje: vis. 22,5 cm, šir. 31 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Sačuvani su baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Baza ima plintu koja se nastavlja dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u jednom redu.

Natpis:

[---]

[---] *v(otum) s(olvit)*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Bulat 1989, 42, kat. br. 12, T. VI, 2; HD067889 (06. 08. 2014); EDCS-67300141

Komentar: Spomenik je pronađen 1985. god. kod stupa rimskog mosta u Dravi.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

11.3.18 Petrijanec

675. Žrtvenik Jupiteru i Geniju, posvetio Skitik

Nalazište: Petrijanec

Smještaj: Gradski muzej Varaždin, inv. br. 66347

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 98,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje četverostukom profilacijom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u devet redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
Culminali Aug(usto)
et Genio
domin(orum) s(acrum)
Iuli(i) Iuli
Ani Ulp(iae) Maxi
mianae vil(icus) Sci
ticus ser(vus)
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: ILIug 1165; Sinobad 2010, 211, kat. br. 185; HD034619 (10. 12. 2015); EDCS-10001168; lupa 25466

Komentar: Spomenik je posvetio rob Skitik, vilik Julija Julijana i Ulpije Maksimijane.

Fotografija: lupa 25466

11.3.19 Petrinja

676. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Marko Licinije Kast

Nalazište: Petrinja

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

M(arcus) Licin[i]u[s]

Castus

b(eneficiarius) co(n)s(ularis)

v(otum) s(olvit)

Datacija: kraj 2. – poč. 3. st.

Objavljeno: CIL III 3938; CBFIR 287; Perinić Muratović 2003, 94, kat. br. 1.29; Sinobad 2010, 207, kat. br. 164; HD071998 (30. 07. 2015); EDCS-28701028

Komentar: Spomenik je posvetio konzularni beneficijarij.

11.3.20 Poleve

677. Žrtvenik Kautopatima, posvetili Aurelije Evandar i Flavije Bazilik

Nalazište: Poleve

Smještaj: Muzej Međimurje Čakovec

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 70,5 cm, šir. 37,5 cm, deb. 21,3 cm; natp. polje: vis. 28 cm, šir. 24 cm; duž. slova: 3 –5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*), omeđenom dvjema letvicama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s dvostruko profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem ukrašenim palmetama na rubovima. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu Cautopates. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Cautopati

Aur(elius) Euan

drus et Fla(vius)

Basilicus

v(otum) s(olverunt) l(ibentes) l(aeti) m(erito)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Rendić-Miočević 2011, 323 – 335, sl. 4 – 7; 2012, 295, sl. 2; EDCS-68100098; lupa 25468

Komentar: Spomenik je pronađen 1997. god. tijekom izgradnje autoceste Zagreb – Goričan u selu Poleve kod Čakovca. Posvećen je pratiocima boga Mitre.

Fotografija: lupa 25468

678. Žrtvenik Kautima, posvetili Aurelije Evandar i Flavije Bazilik

Nalazište: Poleve

Smještaj: Muzej Međimurje Čakovec

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 74,8 cm, šir. 33,4 cm, deb. 22,7 cm; natp. polje: vis. 28,8 cm, šir. 18,8 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*), omeđenom dvjema letvicama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s dvostruko profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem ukrašenim palmetama na rubovima. Na desnoj užoj strani prikazan je u reljefu Cautes. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Cauti

Aur(elius)

Euandrus

et Fla(vius)

Basilicus

v(otum) s(olverunt) l(ibentes) l(aeti) m(erito)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Rendić-Miočević 2011, 323 – 335, sl. 2, 3; 2012, 295, sl. 1; EDCS-68100097; lupa 25467

Komentar: Spomenik je pronađen 1997. god. tijekom izgradnje autoceste Zagreb – Goričan u selu Poleve kod Čakovca. Posvećen je pratiocima boga Mitre.

Fotografija: lupa 25467

11.3.21 Sisak

679. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Julije Flav

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 82 cm, šir. 42 cm, deb. 43 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plintu koja se nastavlja dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je stožastog završetka, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
C(aius) Iulius
Flav(us?) b(ene)ff(iciarius)
co(n)s(ularis) iter(um)
stat(ionem) hab(ens)
v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 3949; Brunšmid 1911b, 115, br. 207; Hoffiller, Saria 1938, 244, br. 533; Šegvić 1986, 96; CBFIR 310; Perinić Muratović 2003, 95, kat. br. 1.33; Buzov 2005, 267; Rendić-Miočević 2005, 244, sl. 2; Sinobad 2010, 208, kat. br. 168; Radman-Livaja, Vukelić 2016, 211; EDCS-26600420; lupa 11530

Komentar: Spomenik je posvetio konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Rendić-Miočević datira spomenik na kraj 1. ili početak 2. stoljeća.

Fotografija: lupa 11530

680. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Livije Moderat

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 73,5 cm, šir. 49 cm, deb. 41 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen trokutastim zabatom u sredini i s četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika, ukrašeni četverolisnom rozetom na prednjoj strani i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Na lijevoj užoj strani prikazana je u reljefu munja, a na desnoj orao raširenih krila na kugli. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

C(aius) Livius

Moderatus

b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis)

v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 3950; Brunšmid 1911b, 115 – 116, br. 208; Hoffiller, Saria 1938, 244 – 245, br. 534; Šegvić 1986, 96; CBFIR 312; Perinić Muratović 2003, 96, kat. br. 1.34; Buzov 2005, 267; Rendić-Miočević 2005, 245, sl. 3; Sinobad 2010, 208, kat. br. 169; Radman-Livaja, Vukelić 2016, 211; EDCS-26600421; lupa 5733

Komentar: Spomenik se nalazio se u dvorištu sisačke utvrde, a kasnije ga je pronašao gosp. Drag. Jagić u Topolovcu. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Rendić-Miočević datira spomenik u kraj 1. stoljeća.

Fotografija: lupa 5733

681. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Marko Ulpije Nikrin

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. 739

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 104 cm, šir. 41 cm, deb. 23 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Oštećene su baza i krunište spomenika, a tijekom prijeloma oštećen je i treći red natpisa. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

M(arcus) Ulp(ius)

Ni[c]rin(us)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 10840; Brunšmid 1911b, 332 – 333, br. 739; Hoffiller, Saria 1938, 245, br. 535; Šegvić 1986, 96; Buzov 2005, 268; Rendić-Miočević 2005, 244, sl. 1; Sinobad 2010, 209, kat. br. 175; EDCS-29000480; lupa 22546

Komentar: Spomenik je 1909. god. gosp. Ivan Šipuš darovao ga je Arheološkom muzeju u Zagrebu. Buzov i Rendić-Miočević datiraju spomenik u prva desetljeća 2. stoljeća.

Fotografija: Brunšmid 1911b, 332 – 333, br. 739.

682. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tit Flavije Kandid

Nalazište: Sisak

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

sacr(um)

T(itus) Flavius

Candidus

b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis)

v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 3948; CBFIR 305; Perinić Muratović 2003, 95, kat. br. 1.32; Rendić-Miočević 2005, 250; Sinobad 2010, 207 – 208, kat. br. 167; Radman-Livaja, Vukelić 2016, 211; EDCS-28701035

Komentar: Spomenik je pronađen u Starom gradu u Sisku. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

683. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tiberije Klaudije

Nalazište: Sisak

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) [M(aximo)]
Ti(berius) Cl[a]ud(ius)
[.....]atu[s]
[b(ene)f(iciarius)] proc(uratoris)
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 3947; CBFIR 307; Perinić Muratović 2003, 94 – 95, kat. br. 1.31; Sinobad 2010, 207, kat. br. 166; Radman-Livaja, Vukelić 2016, 211; EDCS-28701034

Komentar: Spomenik je posvetio prokuratorski beneficijarij. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

684. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Sisak

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
T(itus) Aet(ius) Aeo[nius?]*

Datacija: sred. 2. st.

Objavljeno: CIL III 3946; Sinobad 2010, 207, kat. br. 165; EDCS-28701033

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

685. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Lucije Virilije Pup

Nalazište: Sisak

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
Heliopolitano
L(ucius) Virilius
Pupus b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis)
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)
ne quis in hac
ara porcos agi
acere velit*

Datacija: kraj 2. – poč. 3. st.

Objavljeno: CIL III 3955; Šegvić 1986, 96; CBFIR 304; Perinić Muratović 2003, 109, kat. br. 1.69; Rendić-Miočević 2005, 249; Sinobad 2010, 209, kat. br. 174; Radman-Livaja, Vukelić 2016, 211; EDCS-28701039

Komentar: Spomenik je pronađen u Starom gradu u Sisku. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

686. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Flavije Ver Metrobalan

Nalazište: Sisak

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo) Fulm(inatori) Ful(guratori)
sacr(um)
Fl(avius) Verus Metrobal
anus proc(urator) Aug(usti) n(ostri) prae
pos(itus)
splendidissim(i)
vect(igalis) ferr(ariarum) per
Asclepiadem
ark(arium) stat(ionis) Sisc(ianae)
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 3953; Rendić-Miočević 2005, 249; Sinobad 2010, 208, kat. br. 172; EDCS-28701037

Komentar: Spomenik je rizničaru ureda u Sisciji (*arkarius stationis Siscianae*) posvetio carski prokurator (*procurator Augusti*) i predstojnik uprave za rudnike (*praepositus vectigalis ferrariarum*). Nije poznato mjesto pohrane spomenika. Rendić-Miočević datira spomenik u 1. ili 2. stoljeće.

687. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Sisak

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
F(ulminatori) F(ulguratori)
s(acrum)*

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 3954; Perinić Muratović 2003, 106, kat. br. 1.61; Rendić-Miočević 2005, 249; Sinobad 2010, 209, kat. br. 173; EDCS-28701038

Komentar: Spomenik je pronađen na mramornom stupu pred svetištem u Sisku. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

688. Žrtvenik Jupiteru i Geniju mjesta

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 73 cm, šir. 34 cm, deb. 24 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) i tankom letvicom na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je stožastog završetka, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj patera. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) G(enio) loc(i)
pro sal(ute) C(aii) (H)ei Ca
[p]itonis et Caecil(iae)
Rufinae coniug(is)
[e]ius suorumq(uae)
omnium
v(otum) l(ibentes?) l(aeti?) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 3952; Brunšmid 1911b, 118 – 119, br. 212; Hoffiller, Saria 1938, 247, br. 538; Šegvić 1986, 96; Rendić-Miočević 2005, 247, sl. 7; Sanader 2008a, 175; Sinobad 2010, 208, kat. br. 171; EDCS-26600422; lupa 5737

Fotografija: lupa 5737; Brunšmid 1911b, 119, br. 212.

689. Žrtvenik Jupiteru i Geniju mjesta, posvetili Gaj Apulej Sabin i Marko Junije Dekster

Nalazište: Sisak

Smještaj: Gradski muzej Sisak, inv. br. 27464

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 107 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

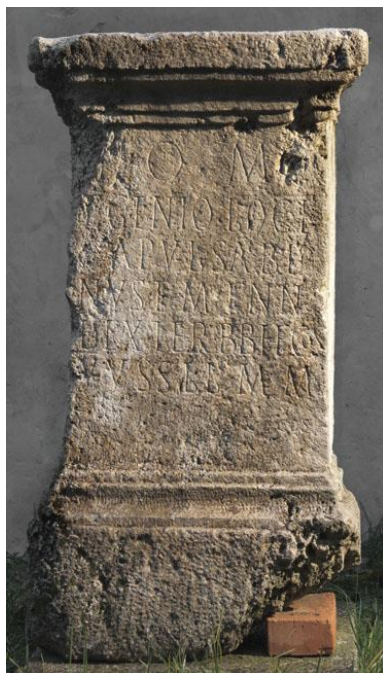
I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
[et] Genio loci
[_] Apul(ius) Sabi
nus et M(arcus) Enn(ius)
Dexter b(ene)f(iciarii) co(n)s(ularis)
v(ota) s(olverunt) l(ibentes) m(eritis)
Alb[ino] e[t] Max[imo] co(n)s(ulibus)

Datacija: 227. god.

Objavljeno: CIL III 10843; CBFIR 303; Perinić Muratović 2003, 116, kat. br. 1a.13; Buzov 2005, 268; Rendić-Miočević 2005, 250; Sinobad 2010, 209, kat. br. 178; Radman-Livaja, Vukelić 2016, 205 – 212; EDCS-29900781; lupa 22442

Komentar: Spomenik su posvetili konzularni beneficijariji nepoznate postrojbe. Apsolutno je datiran u 227. god. kada su konzuli bili Albin i Maksim. Spomenik se dugo smatrao izgubljenim, no nedavno je pronađen u Gradskom muzeju Sisak. Zahvaljujući autopsiji nad spomenikom Radman-Livaja i Vukelić pročitali su treći i četvrti red teksta drugačije od onoga kako je do sada zabilježen u literaturi (*C(aius) Apul(eius?) Sabi/nus et M(arcus) I[u]n(ius)*).

Fotografija: lupa 22442

690. Žrtvenik Jupiteru i Geniju kolonije Siscije

Nalazište: Sisak

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Genio col[o]n(iae)

Sisci(ae) trias

M(arcus) Iul(ius) Vesnis

Annli

Caipi

Cimtya

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 3951; Rendić-Miočević 2005, 250; Sinobad 2010, 208, kat. br. 170; EDCS-28701036

Komentar: Spomenik je pronađen pred sisačkim židovskim svetištem. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

691. Žrtvenik Jupiteru, Junoni, Solu i Geniju mjesta, posvetio Aurelije iz Antiohije

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 65 cm, šir. 36 cm, deb. 21 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvano je tijelo, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) C(onservatori)

I(unoni) O(ptimae) O(mnipotenti) Soli

Genio loci

Aur(elius) Antio

cianus

v(otum) p(osuit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 10841; Brunšmid 1911b, 117, br. 210; Hoffiller, Saria 1938, 246, br. 536; Šegvić 1986, 96; Buzov 2005, 267; Rendić-Miočević 2005, 247, sl. 6; Sanader 2008a, 175; Sinobad 2010, 209, kat. br. 176; EDCS-29000481; lupa 11532

Komentar: Spomenik je pronađen u Sisku, odakle je prenesen na Odru. Arheološkom muzeju u Zagrebu darovao ga je sudac Lovas iz Odre. Rendić-Miočević datira spomenik u drugu polovicu 2. stoljeća.

Fotografija: Brunšmid 1911b, 117, br. 210.

692. Žrtvenik Jupiteru i Junoni, posvetili Elije Valerije i Elije Sekundin

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 80 cm, šir. 40 cm, deb. 30 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo) et
Iunoni sac(rum)
pro salute sua
et collatorum
[---]us et
Ael(ius) Valerius
et? Ael(ius) Secundinus
mag(istri) d(ederunt) d(edicaverunt)*

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 15179 i 10845; Brunšmid 1911b, 116 – 117, br. 209, 152, br. 266; Hoffiller, Saria 1938, 247 – 248, br. 539; Šegvić 1986, 96; Perinić Muratović 2003, 120, kat. br. 1a.24; Buzov 2005, 268; Rendić-Miočević 2005, 246, sl. 5; Sanader 2008a, 175; Sinobad 2010, 210, kat. br. 179; EDCS-30200459; lupa 11531

Komentar: Spomenik je pronađen u dva dijela. Gornji dio pronađen je 1900. god. tijekom iskopavanja pivnice ispod gostione Mali Kaptol u Sisku. Arheološkom muzeju u Zagrebu darovao ga je gosp. Ignjat Golenko. Donji dio pronađen je tijekom kopanja temelja za kuću gosp. Goričkog u Sisku. Spomenik su posvetili magistri Elije Valerije i Elije Sekundin. Rendić-Miočević datira spomenik u četvrto desetljeće 2. stoljeća.

Fotografija: lupa 11531

693. Žrtvenik Jupiteru i Cereri, posvetili Gaj Veracije Hispan i Tit Flavije Kampester

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 92 cm, šir. 54 cm, deb. 31 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Sačuvani su gornji dio tijela i oštećeno krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem ukrašenim rozetama na rubovima. Na lijevoj užoj strani prikazane su u reljefu dvije strijele i munja, a na desnoj orao raširenih krila. Natpis je sačuvan u sedam redova.

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
et Cereri
C(aius) Veratius
Hispanus
et T(itus) Fl(avius) Cam
[p]ester [---] b(ene)f(iciarii)*

pr[---]
[---]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 10842; Brunšmid 1911b, 117 – 118, br. 211; Hoffiller, Saria 1938, 246, br. 537; Šegvić 1986, 96; CBFIR 309; Perinić Muratović 2003, 122, kat. br. 1a.29; Buzov 2005, 267; Rendić-Miočević 2005, 245 – 246, sl. 4; Sinobad 2010, 209, kat. br. 177; Radman-Livaja, Vukelić 2016, 211; EDCS-29000482; lupa 11533

Komentar: Spomenik su posvetili prokuratorski beneficijariji nepoznate postrojbe. Rendić-Miočević datira spomenik na kraj 1. ili početak 2. stoljeća.

Fotografija: Hoffiller, Saria 1938, 246, br. 537.

694. Žrtvenik Silvanama, posvetio Marko Julije Ingen

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. 260

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 74 cm, šir. 44,5 cm, deb. 34,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) i tankom letvicom na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je stožastog završetka, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Silva

nis

M(arcus) I(ulius) Ing(enuus)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 10847; Brunšmid 1911b, 149, br. 260;

Hoffiller, Saria 1938, 252, br. 550; Šegvić 1986, 96; Buzov 2005, 271; Perinić Muratović 2008, 149, kat. br. IV.5.3; Perinić 2016, 109, kat. br. IV.5.3; EDCS-29000484; lupa 22539

Komentar: Smatra se da spomenik potječe iz Siska, no pronađen je u Topolovcu.

Fotografija: lupa 22539

695. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Sisak

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

S(ilvano) Aug(usto)

[sacrum]

[T(itus)] Au[r(elius)] Ani[cet]

{i}us Aug(ustalis) col(oniae)

Sisc(ianorum) cum s[u]

is v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Objavljeno: CIL III 3961; Perinić Muratović 2008, 124, kat. br. IV.2.3; EDCS-28701043

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

696. Žrtvenik Silvanu, posvetio Kvint Krispije Galikan

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 41 cm, šir. 23,5 cm, deb. 14,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

S(ilvano) D(omestico) s(acrum)

Q(uintus) Crispus

Ga(ll)ica

nus

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 15181; Brunšmid 1911b, 147, br. 256; Hoffiller, Saria 1938, 251, br. 546; Šegvić 1986, 96; Buzov 2005, 271; Perinić Muratović 2008, 132, kat. br. IV.4.6; 2008, 113, kat. br. IV.1.12; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.12; Perinić 2016, 103, kat. br. IV.4.6; Radman-Livaja, Vukelić 2016, 211; EDCS-30200460; lupa 16379

Komentar: Spomenik je pronađen na zemljištu gosp. Momčilovića u Sisku, koji ga je 1896. god. darovao Arheološkom muzeju u Zagrebu.

Fotografija: Hoffiller, Saria 1938, 251, br. 546.

697. Žrtvenik Silvanu, posvetili Licinijevci

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. 257

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 59 cm, šir. 35 cm, deb. 29,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Silvano

Dom(estico) sac(rum)

Licinii v(otum) s(olverunt)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 13407; Brunšmid 1911b, 147 – 148, br. 257; Hoffiller, Saria 1938, 251, br. 547; Šegvić 1986, 96; Buzov 2005, 271; Perinić Muratović 2008, 132, kat. br. IV.4.7; Perinić 2016, 103, kat. br. IV.4.7; EDCS-29601594; lupa 6027

Komentar: Spomenik je pronađen u Sisku, a Arheološkom muzeju u Zagrebu darovao ga je trgovac gosp. Ivan Ivkanec.

Fotografija: lupa 6027

698. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Sisak

Smještaj: Gradski muzej Sisak, inv. br. 27497

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 55 cm, šir. 27,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

Silvano

Domest(ico)

sac(rum)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Hoffiller, Saria 1938, 250, br. 545; Šegvić 1986, 96;

Perinić Muratović 2008, 132, kat. br. IV.4.5; Perinić 2016, 103, kat. br. IV.4.5; EDCS-11301122; lupa 22320

Komentar: Spomenik je pronađen 1933. prilikom izgradnje kuće gosp. Josipa Perkovića na adresi Gajgasse 25 u Sisku.

Fotografija: lupa 22320

699. Žrtvenik Silvanu, posvetio Oktavije Kornelijan

Nalazište: Sisak

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Silvano

Dom(estico)

sac(rum)

Octavius

Cornelianus

ex v(oto) po[s(uit)]

Objavljeno: CIL III 3962; Perinić Muratović 2008, 132, kat. br. IV.4.4; Perinić 2016, 103, kat. br. IV.4.4; EDCS-28701044

Komentar: Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

700. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. 255

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 46,5 cm, šir. 27 cm, deb. 19 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvjema tankim letvicama i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je stožastog završetka. Natpis je koncipiran u tri reda.

Natpis:

S(silvano) S(ilvestri) s(acrum) [---]ur[---]

[---]o[---]t[---]ni ser(vus?)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 10846; Brunšmid 1911b, 146 – 147, br. 255; Hoffiller, Saria 1938, 252, br. 549; Šegvić 1986, 96; Buzov 2005, 271; Perinić Muratović 2008, 128, kat. br. IV.3.13; Perinić 2016, 102, kat. br. IV.3.13; EDCS-29000483; lupa 22676

Komentar: Spomenik je pronađen u Sisku.

Fotografija: Hoffiller, Saria 1938, 252, br. 549.

701. Žrtvenik Silvanu i Magli, posvetila Longinija Ingenua

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. KS 259

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 62 cm, šir. 24 cm, deb. 20 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Silvano

Maglae

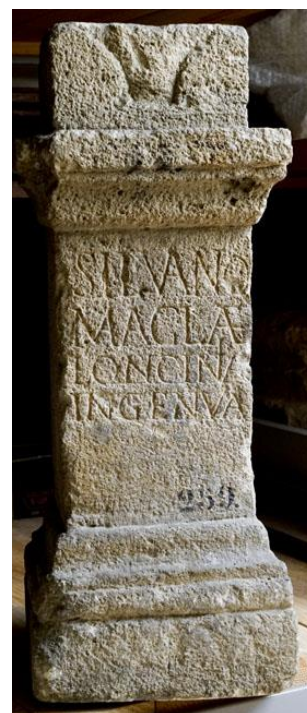
Longinia

Ingenua

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 3963; Brunšmid 1911b, 148 – 149, br. 259; Hoffiller, Saria 1938, 251 – 252, br. 548; Šegvić 1986, 96; Buzov 2005, 271; Perinić Muratović 2008, 113, kat. br. IV.1.11; Sanader 2008a, 171; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.11; EDCS-26600425; lupa 10842

Fotografija: lupa 10842

702. Žrtvenik Liberu i Silvanu, posvetio Marko Aurelije Kvint

Nalazište: Sisak

Smještaj: Gradski muzej Sisak, inv. br. 27463

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 49 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u tri, od nekoć pet redova teksta.

Natpis:

Libero Patri

et [Silvano]

[---] M(arcus) Avrel(ius)

Quint(us) b(ene)ff(iciarius) co(n)s(ularis)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 3957; Šegvić 1986, 96; CBFIR 302; Perinić Muratović 2003, 123, kat. br. 2.4; 2008, 149, kat. br. IV.5.4; Perinić 2016, 109, kat. br. IV.5.4; Radman-Livaja, Vukelić 2016, 208; EDCS-28701041; lupa 22443

Komentar: Spomenik je posvetio konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. U literaturi je zapisan potpuni natpis, no danas je u Muzeju sačuvan samo donji dio spomenika. Spomenik se dugo smatrao izgubljenim, no nedavno je pronađen u Gradskom muzeju Sisak. Zahvaljujući autopsiji nad spomenikom Radman-Livaja i Vukelić predložili su čitanje trećeg reda natpisa kao *[---] M(arcus) Avrel(ius)*, dok ga je Theodor Mommsen pročitao kao *Dom(estico) Aurel(ius)*.

Fotografija: lupa 22443

703. Žrtvenik Liberu, posvetili Gaj Volcenije, Gaj Luperkus i Valerija Saturnina

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: mramor

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 24,5 cm, šir. 22 cm, deb. 19 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Sačuvano je tijelo s profiliranim natpisnim polje, dok baza i krunište spomenika nedostaju. Na lijevoj užoj strani prikazano je u reljefu lišće loze, a na desnoj srp. Natpis je koncipiran u devet redova.

Natpis:

*Liberō [P]atr[i]
Aug(usto) sacr(um)
C(aius) Volcenius
C(ai) f(ilius) Luperkus
et Valeria
Q(uinti) f(ilia) Satur
nina
d(onum) d(ederunt)
v(oto) s(oluto)*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 10834; Brunšmid 1911b, 133 – 134, br. 235; Hoffiller, Saria 1938, 248, br. 540; Buzov 2005, 268; EDCS-29000475; lupa 11578

Komentar: Spomenik je pronađen u kući gosp. Bitroffa u Sisku. Buzov datira spomenik u 2. stoljeće.

Fotografija: lupa 11578

704. Žrtvenik Liberu

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. 234

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 63 cm, šir. 32,5 cm, deb. 18,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u šest redova, od kojih je prvi izveden na kruništu spomenika.

Natpis:

[L]ibero Patri
Aug(usto) Ael(i) Silv(ini?)
ser(vus) vilicus
votum
solvit
libe(n)s merito

Objavljeno: CIL III 13408; Brunšmid 1911b, 133, br. 234; Hoffiller, Saria 1938, 249, br. 541; Šegvić 1986, 96; Sanader 1995, 107; 2008, 171; Buzov 2005, 268; EDCS-29601595; lupa 6026

Komentar: Spomenik je pronađen u sv. Ivanu Žabnom nedaleko od Siska. Posvetio ga je rob nadzornik imanja (*servus vilicus*).

Fotografija: lupa 6026

705. Žrtvenik Cereri, posvetio Kvint Julije Moderat

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 111 cm, šir. 61 cm, deb. 39 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen s četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Na lijevoj užoj strani prikazana je u reljefu posuda s klasjem žita, a na desnoj vrč i patera. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Cereri

Aug(ustae) sacr(um)

Q(uintus) Iulius

Moderatus

b(ene)f(iciarius) proc(uratoris)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: kraj 2. st.

Objavljeno: CIL III 3942; Hoffiller, Saria 1938, 241, br. 527; Šegvić 1986, 96; CBFIR 308; Perinić Muratović 2003, 163, kat. br. 17.1; Buzov 2005, 267, sl. 7; Radman-Livaja, Vukelić 2016, 211; EDCS-26600418; lupa 15439

Komentar: Spomenik je pronađen u Sisku. Godine 1926. god. prenesen je u Arheološki muzej u Zagrebu, a do tada se nalazio u dvorištu željezničkog kolodvora u Sisku. Posvetio ga je prokuratorski beneficijarij. Posveta beneficijara božici Cereri je veoma rijetka u europskim provincijama, dok je više zastupljena u sjevernoj Africi i južnoj Italiji.

Fotografija: lupa 15439

706. Žrtvenik Fortuni

Nalazište: Sisak

Smještaj: Gradski muzej Sisak, inv. br. 27782

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 28 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

Fort[^{tu}]

[ⁿ]ae Aug(ustae)

[---]

Objavljeno: lupa 22470

Fotografija: lupa 22470

707. Žrtvenik Geniju provincije Panonije, posvetio Aulo

Nalazište: Sisak

Smještaj: Gradski muzej Sisak, inv. br. 27465

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 88,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Genio

provinc(iae)

P(annoniae) A(ulus) Ci[t ili l?]us

op(tio) l(egionis) XIII

v(otum) l(ibens) s(olvit)

Objavljeno: CIL III 3943; Perinić Muratović 2003, 165, kat. br. 19.2; EDCS-28701031; lupa 22441

Komentar: Spomenik je posvetio optio legije XIII.

Fotografija: lupa 22441

708. Žrtvenik Izidi, posvetio Publije Antonije

Nalazište: Sisak

Smještaj: Ljubljana, Narodni muzej Slovenije, inv. br. L146

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 29 cm, šir. 16 cm, deb. 14 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje tankom letvicom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, a na prednjoj strani ukrašen je s reljefom vrča u sredini. Na lijevoj užoj strani prikazana je u reljefu vinova loza, a na desnoj čagalj. Natpis je djelomično sačuvan u četiri reda.

Natpis:

Isi(di)

Aug(ustae)

P(ublius) Antoni

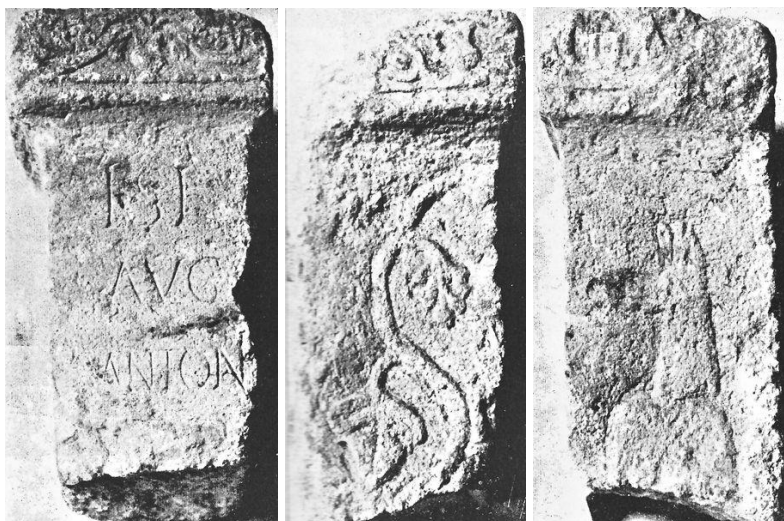
[us? ---]I(?)F(?)

[---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 3944; Hoffiller, Saria 1938, 243, br. 530; Šegvić 1986, 97; Buzov 2005, 270; HD068419 (10. 07. 2015); EDCS-26600419; lupa 9266

Fotografija: Hoffiller, Saria 1938, 243, br. 530.

709. Žrtvenik Junoni

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. 200

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 63 cm, šir. 31 cm, deb. 20,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda. Vrh kruništa je ravan, ukrašen s četiri istaknuta akroterija na rubovima. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Iunoni

Regin(a)e

Mo(---) D(---) v(otum)

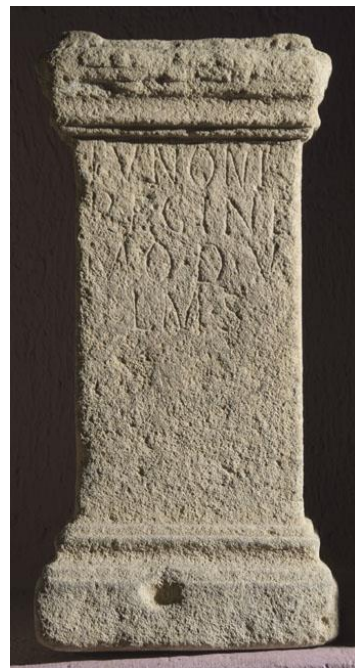
l(ibens) m(erito) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 10838; Brunšmid 1911b, 109, br. 200; Hoffiller, Saria 1938, 244, br. 532; Rendić-Miočević 2005, 248, sl. 8; Sanader 2008a, 175; EDCS-29000479; lupa 6025

Fotografija: lupa 6025

Komentar: Rendić-Miočević datira spomenik u 2. stoljeće.

710. Žrtvenik Marsu, posvetili Junije Filokrat i Julije Krispin

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 85 cm, šir. 48 cm, deb. 45,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

Marti Ma[r]

mogio Aug(usto) si[g]

num cum SIVP[---]

Iun(ius) Philocra[tes]

cum Iul(io) C[r]is[pino]

coma[g(istro)] CIR[---]

v(otum) [s(olvit) l(ibens) m(erito)]

Objavljeno: CIL III 10844; Brunšmid 1911b, 134 – 135, br. 236; Hoffiller, Saria 1938, 249, br. 542; Šegvić 1986, 96; Buzov 2005, 268; EDCS-29900782; lupa 11579

Komentar: Spomenik je pronađen na jednom brežuljku u Sisku. Posvećen je rimskom bogu Marsu izjednačenom s Marmogiusom, bogom panonskih i norijski kelta.

Fotografija: lupa 11579

711. Žrtvenik Marsu i Viktoriji, posvetio Lucije Domicije Kontitut

Nalazište: Sisak

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Opis: Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

Marti [et]

Victoria[e]

L(ucius) Dom[i]tius

Constitu

tus mil(es) leg(ionis) X

Gem(inae) b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito) XI K(alendas) Iun(ias)

Praesen(te) et Extri(cato)

[co(n)s(ulibus)]

Datacija: 217. god.

Objavljeno: CIL III 15180; Hoffiller, Saria 1938, 239; CBFIR 306; Perinić Muratović 2003, 143, kat. br. 6.4; Radman-Livaja, Vukelić 2016, 211; EDCS-32700089

Komentar: Spomenik je posvetio konzularni beneficijarij legije X Gemine. Apsolutno je datiran u 217. god. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

Fotografija: CBFIR 306

712. Žrtvenik Nepobjedivom bogu Mitri, posvetio Jukund

Nalazište: Sisak

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

D(eo) I(nvicto) M(ithrae) s(acrum)

Iucundus Aug(usti) n(ostris)

disp(ensator) p(rovinciae) P(annoniae) S(uperioris)

porticus et ap[p]a

ratorium ex

voto fec(it)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 3960; Šegvić 1986, 97; Perinić Muratović 2003, 138, kat. br. 5.4; Buzov 2005, 269; EDCS-28701042

Komentar: Spomenik je posvetio carski rob u službi provincijske blagajne (*dispensator provinciae*) koji je podigao portik i ulazni atrij svetišta po zavjetu. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

713. Žrtvenik Solu i Mitri, posvetio Aurelije Eutih

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 93 cm, šir. 36 cm, deb. 28,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Otučeni su svi profili na bazi i krništu spomenika. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

S(oli) I(nvicto) M(ithrae)

pro sal(ute)

imp(eratoris) Caesar(is)

M(arci) Aur(elii) Anto

nini P(ii) F(idelis) Aug(usto)

Aur(elius) Eutic(hes)

ex voto

Datacija: 212. – 222. god.

Objavljeno: CIL III 3958; Brunšmid 1911b, 137, br. 239; Hoffiller, Saria 1938, 250, br. 543; Šegvić 1986, 97; Perinić Muratović 2003, 138, kat. br. 5.3; Buzov 2005, 269; EDCS-26600423; lupa 11585

Komentar: Spomenik je pronađen uzidan u stari grad u Sisku. Godine 1899. gosp. Jakob Planer darovao ga je Arheološkom muzeju u Zagrebu. Posvećen je za zdravlje cara Marka Aurelija Karakale.

Fotografija: Hoffiller, Saria 1938, 250, br. 543.

714. Žrtvenik, posvetili Marko Aurelije Diogen i beneficijarski konzular

Nalazište: Sisak

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 62 cm, šir. 24 cm, deb. 20 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Sačuvani su dio baze i donji dio tijela, dok lijevi rub baze, gornji dio tijela i krnište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

[--- et]

M(arcus) Aur(elius) D[iog]enes

leg(ionis) XIII G(eminae) [[Sever(ianae)]]

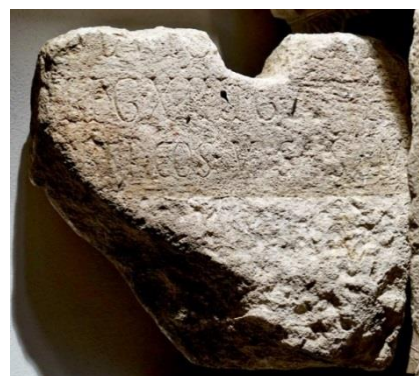
b(ene)f(iciarii) co(n)s(ularis) v(otum) s(olverunt) l(ibentes) m(erito)

Datacija: 225. – 235. god.

Objavljeno: CIL III 15181,1; Brunšmid 1911b, 151 – 152, br. 265; Hoffiller, Saria 1938, 251 – 253, br. 552; CBFIR 311; EDCS-30200461; lupa 22764

Komentar: Spomenik je pronađen 1900. god. tijekom iskopavanja temelja za kuću gosp. Antuna Krivošića u Sisku. Posvetili su ga Marko Aurelije Diogen, vojnik legije XIII Gemine Severine i konzularni beneficijarij čije ime nije sačuvano.

Fotografija: lupa 22764

715. Žrtvenik

Nalazište: Sisak

Smještaj: Gradski muzej Sisak, inv. br. 27781

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 44 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u četiri reda.

Natpis:

[---]

(centurio) leg(ionis) VII Cl(audiae)

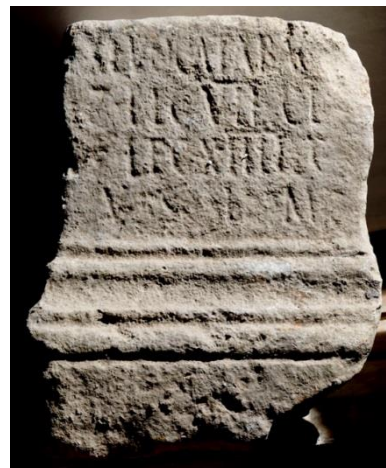
(centurio) leg(ionis) XIII G(eminae)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Objavljeno: lupa 22446

Komentar: Spomenik su posvetili centurioni legije VII Klaudije i XIII Gemine.

Fotografija: lupa 22446

716. Žrtvenik

Nalazište: Sisak

Smještaj: Gradski muzej Sisak

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 37 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja trostrukom profilacijom iznad koje se nalazi usko tijelo spomenika bez natpisa. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda. Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima..

Objavljeno: lupa 22471

Fotografija: lupa 22471

11.3.22 Slavonski brod

717. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Marko Sperat

Nalazište: Slavonski brod

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*Iovi Dep[ul]sori
pro sa[l]ute Dom(inis)
N(ostris) Imp(eratoris) M(arci) Aur(elii) An
tonini P(ii) [f(idelis)] [A]ug(usti)
et Iul[ia]e Dom(nae) Aug(ustae)
Marcus Sperat[us]
disp(ensatoris) vik(arius)*

Datacija: između 211. i 217. god.

Objavljeno: Marsigli 1726, T.40.6; CIL III 3269; Pinterović 1973-1975, 127 – 128; 1978, 130; Perinić Muratović 2003, 107, kat. br. 1.64; Sinobad 2010, 212, kat. br. 191; Migotti 2017, 104 – 105, kat. br. 3.2.3; EDCS-28600252

Komentar: Spomenik su u 18. st. vidjeli Marsilius i Katančić. Posvetio ga je blagajnik (*dispensator*) Marko Sperat, za zdravlje cara Karakale i njegove majke Julije Domne.

Fotografija: Marsigli 1776, T.40.6.

11.3.23 Sotin

718. Žrtvenik Jupiteru, posvetili Tračani I. kohorte Luzitanaca

Nalazište: Sotin

Smještaj: nepoznato

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 104 cm

Opis: Nedostaje desni ugaoni akroterij.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Thrac[er]s(?)

coh(ortis) I

Lusitan(orum)

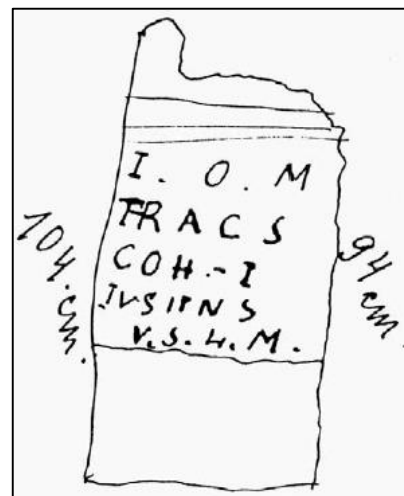
v(otum) s(olverunt) l(ibentes) m(erito)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Ilkić 2005, 30; Rendić-Miočević 2009, 94 – 95, sl. 2; EDCS-55702000

Komentar: Spomenik je pronađen 1937. god. uz župnu crkvu u Sotinu. Arheološkom muzeju u Zagrebu upućen je dopis o pronalasku spomenika, no ubrzo je izgubljen. Jedinu preostao trag o ovome spomeniku je crtež iz muzejskog arhiva temeljem kojega je rekonstruiran natpis. Spomenik je posvetila skupina Tračana, pripadnika I. kohorte Luzitanaca.

Fotografija: Rendić-Miočević 2009, 94 – 95, sl. 2; HD073525 (09. 12. 2016)

719. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: Sotin

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Tib(erius) N(a)ev(i)us [---] V [---]

l [---]

i [---]

IL [---]

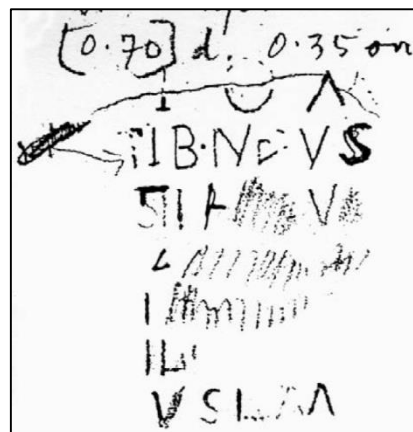
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 3. st. (?)

Objavljeno: Rendić-Miočević 2009, 95, bilj. 19, sl. 3; HD073526 (11. 07. 2016); EDCS-55702001

Komentar: Spomenik je pronađen oko 1860. god. u Sotinu pored kućog broja 77 u vlasništvu gosp. Andrije Ilkića. U arhivskom spisu Arheološkog muzeja u Zagrebu (broj 9/4 iz 1902. god.) sačuvan je crtež na kojemu je vidljivo da je spomenik bio znatno oštećen. U jednom od redaka sačuvano je slovo L za kojega Ante Rendić-Miočević navodi mogućnost da je riječ o I. kohorti Luzitanaca, koja je posvetila i drugi žrtvenik Jupiteru iz Sotina.

Fotografija: Rendić-Miočević 2009, 95, bilj. 19, sl. 3.

720. Žrtvenik Herkulu, posvetio Tit Flavije Makrin

Nalazište: okolica Vukovara (Dalj ili Sotin)

Smještaj: Gradski muzej Vukovar, inv. br. AZ-553

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 112 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u jedanaest redova.

Natpis:

Deo

Sancto

Herculi

T(itus) Fl(avius) Mac[ri]

anus prae(fectus)

coh(ortis) I His

pan(orum) eqq(uitatae!)

trib(unus) coh(ortis)

II Aur(eliae) Dac(icae)

p(iae) f(idelis)

(milliariae) eqq(uitatae!)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 6450 i 10255; Pinterović 1968, 69; 1969, 60; 1978, 134; Sanader 1994, 112, br. 53; Lőrincz 2001, 246, kat. br. 295; Perinić Muratović 2003, 132, kat. br. 4.1; HD056620 (16. 08. 2016); EDCS-29400013; lupa 26328

Komentar: Spomenik je bio u vlasništvu obitelji Eltz. Nepoznato je njegovo podrijetlo, no s obzirom da spominje dvije pomoćne postrojbe (*cohors I Hispanorum eqquitata* i *cohors II Aurelia Dacorum pia fidelis*) moguće je da potječe iz Sotina (Pinterović 1968, 69).

Fotografija: lupa 26328

721. Žrtvenik Liberu, posvetio Gaj Antonije Sabin

Nalazište: Sotin

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. 232

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 60 cm, šir. 34 cm, deb. 20 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvjema tankim letvicama na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Libero Pa

tri sacr(um)

C(aius) Antonius

Sabinus b(ene)f(iciarius) c[o(n)]s(ularis)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Brunšmid 1911b, 131, br. 232; Pinterović 1968, 70;

1978, 134; Bulat, Pinterović 1971, 105; ILJug 3014; CBFIR 423;

Perinić Muratović 2003, 124, kat. br. 2.5; HD034830 (08. 09. 2016); EDCS-10102018; lupa 11576

Komentar: Spomenik je pronađen 1906. god. u dvorištu pučke škole u Sotinu. Posvetio ga je Gaj Antonije Sabin, konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe.

Fotografija: lupa 11576

11.3.24 Sveti Martin na Muri

722. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Tit Cezerin Marcelin

Nalazište: Sveti Martin na Muri

Smještaj: Muzej Međimurje Čakovec, inv. br. MMČ 1684

Materijal: mramor

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Baza ima jednostavnu profiliranu plintu iznad koje se nalazi tijelo spomenika s profiliranim natpisnim poljem. Vrh kruništa je ukrašen s pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

T(itus) Caesar

nus Marce

linus b(ene)ff(iciarius) co(n)s(ularis)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CBFIR 274; Perinić Muratović 2003, 96, kat. br. 1.35; Sinobad 2010, 211, kat. br. 188; HD001624 (16. 09. 2015); lupa 15461

Komentar: Spomenik je pronađen 1977. god. u Svetom Martinu na Muri. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe.

Fotografija: lupa 15461

11.3.25 Šćitarjevo

723. Žrtvenik Herkulu, posvetio Publije Elije Ver

Nalazište: Šćitarjevo, Čučerje

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Herculi

Aug(usto) sac(rum)

P(ublius) Ael(ius) Ver

us pro salu

te sua et

suis

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 4007; Bekić, Lovenjak 2003, 201 – 202; HD057296 (04. 02. 2011); EDCS-28800764

Komentar: Spomenik je služio kao baza kipa sv. Marije, a potom je bio uzidan u zid cinktora crkve u Čučerju. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

724. Žrtvenik Savu, posvetio Marko Juventije Primigenij

Nalazište: Šćitarjevo

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 56 cm, šir. 36 cm, deb. 21 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plintu koja se tankom letvicom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom tankom letvicom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem rubovima. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Savo Aug(usto)

sac(rum)

M(arcus) Iu(v)entius

Primigeniu[s]

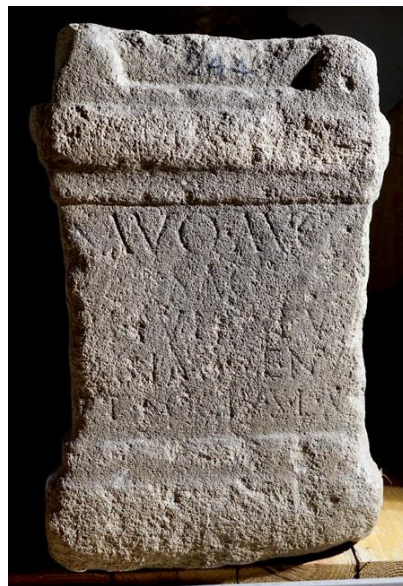
[e]t soci(i) v(otum) s(olverunt) l(ibentes) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: CIL III 4009; Brunšmid 1911b, 140 – 141, br. 244; Rendić-Miočević 2012, 298 – 300, sl. 9; Knezović 2013, 77 – 80, sl. 5; HD057335 (26. 06. 2015); EDCS-26600442; lupa 9477

Komentar: Spomenik je pronađen u savskom rukavu u Šćitarjevu. Godine 1880. darovao ga je gosp. Jos. Muzler Arheološkom muzeju u Zagrebu.

Fotografija: lupa 9477

11.3.26 Topusko

725. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 58 cm, šir. 28 cm, deb. 23 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) omeđenom dvjema letvicama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

Silvano

sacr(um)

[---]

[---]

Datacija: kraj 2. – poč. 3. st.

Objavljeno: CIL III 14043; Brunšmid 1911b, 145, br. 252; Hoffiller, Saria 1938, 231, br. 507; Šegvić 1986, 97; Perinić Muratović 2008, 112, kat. br. IV.1.3; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.3; EDCS-29900122; lupa 11597

Komentar: Spomenik je pronađen 1892. god. na livadi gosp. Andrije Rakića u močvarnom predjelu Donu u Topuskom.

Fotografija: lupa 11597

726. Žrtvenik Silvanu, posvetio Gaj Julije Fortis

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 47 cm, šir. 28 cm, deb. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen trokutastim zabatom u sredini i s četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Silvano

sacrum

C(aius) Iul(ius) Fortis

m(iles) leg(ionis) I Ad(iutricis)

P(iae) F(idelis)

v(otum) l(ibens) s(olvit) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 14047; Brunšmid 1911b, 142, br. 245, Hoffiller, Saria 1938, 232, br. 511; Šegvić 1986, 97; Perinić Muratović 2003, 128, kat. br. 3.6; 2008, 113, kat. br. IV.1.7; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.7; HD032877 (08. 07. 2015); EDCS-29900126; lupa 11590

Komentar: Spomenik je pronađen 1892. god. na livadi gosp. Andrije Rakića u močvarnom predjelu Donu u Topuskom. Posvetio ga je vojnik legije I. *Adiutrix Pia Fidelis*.

Fotografija: lupa 11590

727. Žrtvenik Silvanu, posvetio Aurelije Doncije

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 58 cm, šir. 28 cm, deb. 27 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvjema letvicama i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen trokutastim zabatom u sredini i s četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Silvano

sacrum A

urelius Do

ncius v(otum) s(olvit) l(aetus) l(ibens)

m(erito) mil(es) leg(ionis) X G(eminae)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 14044; Brunšmid 1911b, 143, br. 247; Hoffiller, Saria 1938, 231, br. 508; Šegvić 1986, 97; Perinić Muratović 2003, 126, kat. br. 3.3; 2008, 112, kat. br. IV.1.4; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.4; HD032874 (08. 07. 2015); EDCS-29900123; lupa 11592

Komentar: Spomenik je pronađen 1892. god. na livadi gosp. Andrije Rakića u močvarnom predjelu Donu u Topuskom. Posvetio ga je vojnik legije X. *Gemina*.

Fotografija: lupa 11592

728. Žrtvenik Silvanu, posvetio Cepazije Sekund

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 52 cm, šir. 29 cm, deb. 24 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen s četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Oštećen je vrh kruništa. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Silvano

sacr(um)

Cepasius

Secundus

m(iles) leg(ionis) XIII G(eminae)

v(otum) s(olvit) l(ibens) l(aetus) m(erito)

Datacija: kraj 2. – poč. 3. st.

Objavljeno: CIL III 14045; Brunšmid 1911b, 143, br. 249; Hoffiller, Saria 1938, 232, br. 509; Šegvić 1986, 97; Perinić Muratović 2003, 127, kat. br. 3.4; 2008, 112, kat. br. IV.1.5; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.5; HD032871 (08. 07. 2015); EDCS-29900124; lupa 11594

Komentar: Spomenik je pronađen 1892. god. na livadi gosp. Andrije Rakića u močvarnom predjelu Donu u Topuskom. Posvetio ga je vojnik legije XIII. *Gemina*.

Fotografija: lupa 11594

729. Žrtvenik Silvanu, posvetio Flavije Albin

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 66 cm, šir. 35 cm, deb. 29 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen s tri srolika lista u sredini i četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Patela je kružnog oblika. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Silvano

Fla(vius) Albi

nus mil(es)

leg(ionis) XIII G(eminae)

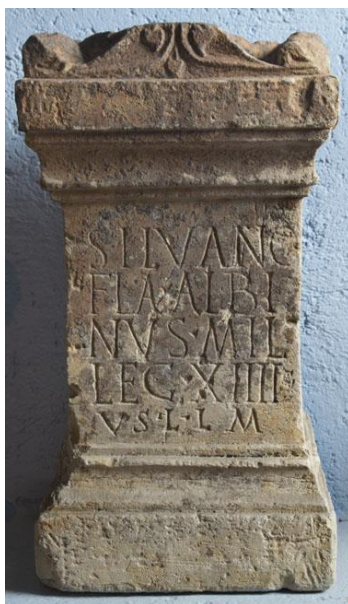
v(otum) s(olvit) l(ibens) l(aetus) m(erito)

Datacija: kraj 2. – poč. 3. st.

Objavljeno: CIL III 14046; Brunšmid 1911b, 144, br. 250; Hoffiller, Saria 1938, 232, br. 510; Šegvić 1986, 97; Perinić Muratović 2003, 127, kat. br. 3.5; 2008, 112, kat. br. IV.1.6; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.6; HD032880 (08. 07. 2015); EDCS-29900125; lupa 11595

Komentar: Spomenik je pronađen 1892. god. na livadi gosp. Andrije Rakića u močvarnom predjelu Donu u Topuskom. Posvetio ga je vojnik legije XIII. *Gemina*.

Fotografija: lupa 11595

730. Žrtvenik Silvanu, posvetili Papirije Terminal i Julije Atil

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 61 cm, šir. 30 cm, deb. 28,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

Silvano

sac(rum)

Pap(irius) Term

inalis et

Iul(ius) At(i)lius

mil(ites) leg(ionis) XIII

G(eminae) v(otum) s(olverunt) l(ibentes) l(aeti) m(erito)

Datacija: kraj 2. – poč. 3. st.

Objavljeno: CIL III 14048; Brunšmid 1911b, 144 – 145, br. 251; Hoffiller, Saria 1938, 233, br. 512; Šegvić 1986, 97; Perinić Muratović 2003, 128, kat. br. 3.7; 2008, 113, kat. br. IV.1.8; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.8; HD032865 (26. 08. 2015); EDCS-29900127; lupa 11596

Komentar: Spomenik je pronađen 1892. god. na livadi gosp. Andrije Rakića u močvarnom predjelu Donu u Topuskom. Posvetili su ga vojnici legije XIII. *Gemina*.

Fotografija: lupa 11596

731. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 33 cm, šir. 21 cm, deb. 13 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja dvostrukom profilacijom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje letvicom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim polukružnim ukrasima. Natpis je koncipiran u četiri rustikalno izvedena reda.

Natpis:

Silvano

sacrum

[---]nupica(?)

l(ibens) v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Hoffiller, Saria 1938, 230, br. 506; Šegvić 1986, 97; Perinić Muratović 2008, 112, kat. br. IV.1.2; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.2; EDCS-11301114; lupa 16377

Komentar: Spomenik je pronađen na zimu 1936/37. god. na položaju Blatne kupke u Topuskom.

Fotografija: lupa 16377

732. Žrtvenik Silvanu, posvetio Ulpije Taur

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 65 cm, šir. 33 cm, deb. 29,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Oštećen je vrh kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Silva[no]

sacr(um)

Ulp(ius) Tauru

s mil(es) leg(ionis) I

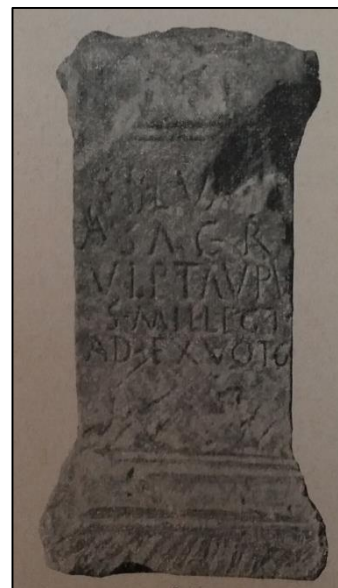
Ad(iutricis) ex voto

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 14049; Brunšmid 1911b, 142, br. 246; Hoffiller, Saria 1938, 233, br. 513; Šegvić 1986, 97; Perinić Muratović 2003, 129, kat. br. 3.8; 2008, 113, kat. br. IV.1.9; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.9; HD032862 (08. 07. 2015); EDCS-29900128; lupa 11591

Komentar: Spomenik je pronađen 1892. god. na livadi gosp. Andrije Rakića u močvarnom predjelu Donu u Topuskom. Posvetio ga je vojnik legije I. *Adiutrix*.

Fotografija: Brunšmid 1911b, 142, br. 24.

733. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Topusko

Smještaj: Antička zbirka u Topuskom

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Silvano

sacr(um)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: ILIug 3110; Perinić Muratović 2008, 112, kat. br. IV.1.1; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.1; HD034994 (30. 10. 2008); EDCS-10102106

Komentar: Spomenik je pronađen 1965. god. u Topuskom.

734. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Topusko

Smještaj: Gradski muzej Karlovac, Muzejska zbirka Topusko, inv. br. 394 A

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 62,5 cm, šir. 31 cm, deb. 21 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja dvostrukom profilacijom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje letvicom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijima na rubovima. Natpis je koncipiran u dva reda.

Natpis:

Sil(vano) Do(mestico)

sac(rum)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: ILIug 3111; Perinić Muratović 2008, 132, kat. br. IV.4.3; Perinić 2016, 103, kat. br. IV.4. 3; HD034995 (30. 10. 2008); EDCS-10102107

Komentar: Spomenik je pronađen 1960. god. u Topuskom na položaju Topličke bare.

Fotografija: Iva Alibašić, Gradski muzej Karlovac

735. Žrtvenik Silvanu

Nalazište: Topusko

Smještaj: Antička zbirka u Topuskom

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 41 cm, deb. 22 cm, šir. 21 cm

Natpis:

Silvano

Domesti

co sac(rum)

C(---) Ursula

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: ILIug 1126; Šegvić 1986, 97; Perinić Muratović 2008, 132, kat. br. IV.4.2; Perinić 2016, 102, kat. br. IV.4.2; HD034615 (30. 10. 2008); EDCS-10001129

736. Žrtvenik Silvanama

Nalazište: Topusko

Smještaj: Antička zbirka u Topuskom

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Opis: Na lijevoj užoj strani prikazan je vrč, a na desnoj patera.

Natpis:

Silvanis

Aug(ustis) sac(rum)

QVIPIARV

FINI

[Vi]cto[r]

l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: ILIug 1127; Šegvić 1986, 97; Perinić Muratović 2008, 149, kat. br. IV.5.1; Perinić 2016, 109, kat. br. IV.5.1; HD034616 (30. 10. 2008); EDCS-10001130

737. Žrtvenik Silvanu?

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 21 cm, šir. 26 cm, deb. 21,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Sačuvani su baza i donji dio tijela, dok gornji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Baza ima plitku plintu koja se polukružnom profilacijom (torus), S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

[Silvano sacrum]

[---]

[---]

m(iles) leg(ionis) X

G(eminae)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 14050; Brunšmid 1911b, 143, br. 248; Hoffiller, Saria 1938, 233, br. 514; Perinić Muratović 2003, 130, kat. br. 3.14; 2008, 113, kat. br. IV.1.10; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.10; HD032868 (08. 07. 2015); EDCS-29900129; lupa 11593

Komentar: Spomenik je pronađen 1892. god. na livadi gosp. Andrije Rakića u močvarnom predjelu Donu u Topuskom. Posvetio ga je vojnik legije X. Gemine. S obzirom da je pronađen zajedno s ostalim žrtvenicima posvećenim Silvanu pretpostavlja se da je i ovaj spomenik bio posvećen tom božanstvu.

Fotografija: lupa 11593

738. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Aurelije Vindicijan

Nalazište: Topusko, Gređani

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 105 cm, šir. 57 cm, deb. 39 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s dvostruko profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje dvostrukom S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija na rubovima. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj patera. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Senam(o?) sac(rum)

Aur(elius) Vindi

cianus

co(n) suis

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 10833; Ljubić 1880, 6, br. 1; Brunšmid 1911b, 114 – 115, br. 206; Hoffiller, Saria 1938, 228, br. 502; Šegvić 1986, 97; Sinobad 2010, 206, kat. br. 162; EDCS-29000494; lupa 11529

Komentar: Spomenik je vjerojatno pronađen u Topuskom, odakle je bio odnesen u crkvu. sv. Spasa u Gređane. Arheološkom muzeju u Zagrebu darovao ga je gosp. Mile Popović. Sinobad datira spomenik u 3. stoljeće.

Fotografija: lupa 11529

739. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Aponije Longin

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 108 cm, šir. 58 cm, deb. 40 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*), omeđenom tankim letvicama, iznad koje se nalazi tijelo spomenika s dvostruko profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje trostrukom letvičastom profilacijom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu munja, a na desnoj patera. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

sacr(um)

C(aius) Aponius

Longinus

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 1. st.

Objavljeno: Hoffiller, Saria 1938, 227, br. 501; Šegvić 1986, 97; EDCS-11301112; lupa 6022

Komentar: Spomenik je pronađen 1904. god. u Topuskom.

Fotografija: lupa 6022

740. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Gaj Marije Saturnin

Nalazište: Topusko

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

*I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
sacr(um)
C(aius)
Mariu[s]
Saturnu[s]
Cetio
b(ene)f(iciarius) [co(n)s(ularis)]
v(otum) [s(olvit) l(ibens) m(erito)]*

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: CIL III 3940; Ljubić 1880, 7, br. 2; Šegvić 1986, 97; CBFIR 337; Perinić Muratović 2003, 94, kat. br. 1.30; Sinobad 2010, 206, kat. br. 161; EDCS-28701029

Komentar: Spomenik je pronađen u Topuskom. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Sinobad datira spomenik na kraj 2. ili prvu polovicu 3. stoljeća.

741. Žrtvenik Vidasu i Tani

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 30 cm, šir. 27 cm, deb. 24 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

*Vidaso
et Thanae
[---]*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Hoffiller, Saria 1938, 234, br. 516; Šegvić 1986, 97; EDCS-11301115; lupa 11599

Komentar: Spomenik je pronađen na zimu 1936/37. god. na položaju Blatne kupke u Topuskom.

Fotografija: lupa 11599

742. Žrtvenik Vidasu i Tani, posvetio Euhelpist

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 60 cm, šir. 32 cm, deb. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja tankom letvicom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Vidaso

et Thanae

sacr(um)

Euhelpistus

Hispani s(ervus)

v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Hoffiller, Saria 1938, 234 – 235, br. 517; Šegvić 1986, 97; HD052277 (30. 10. 2008); EDCS-11301116; lupa 10841

Komentar: Spomenik je pronađen na zimu 1936/37. god. na položaju Blatne kupke u Topuskom.

Fotografija: lupa 10841

743. Žrtvenik Vidasu i Tani, posvetio Kvint Julije Urso

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 82 cm, šir. 46 cm, deb. 37 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja letvicom i dvostrukom profilacijom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvostrukom S-profilacijom (*cyma reversa*). Vrh kruništa je ukrašen s četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

*Vidaso
et Thanae
sacr(um)
Q(uintus) Iulius
Ursus
v(otum) s(olvit)*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 10819; Brunšmid 1911b, 150, br. 262; Hoffiller, Saria 1938, 235, br. 518; Šegvić 1986, 97; HD032883 (09. 07. 2015); EDCS-29000490; lupa 11598

Komentar: Spomenik je pronađen 1886. god. u župnom vrtu u Topuskom, a Arheološkom muzeju u Zagrebu darovao ga je 1894. god. župnik.

Fotografija: Brunšmid 1911b, 150, br. 262.

744. Žrtvenik Fortuni, posvetila Domitija Pusila

Nalazište: Topusko

Smještaj: Gradski muzej Karlovac

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 81 cm, šir. 40 cm, deb. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja dvostrukom S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja oštećena ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Fortun(ae)

Aug(ustae)

Domitia

D(ecimi) liberta

Pusilla

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: ILIug 3109; Šegvić 1986, 97; 1996b; Migotti 2008, 264 – 265, sl. 4; HD035681 (02. 10. 2013); EDCS-10102105

Komentar: Spomenik je pronađen 1960. god. prilikom kopanja kanalizacija između škole i Tvornice ispruženih metala u Topuskom. Šegvić datira spomenik u 2. – 3. stoljeće.

Fotografija: Iva Alibašić, Gradski muzej Karlovac; Migotti 2008, 265, sl. 4.

745. Žrtvenik Liberu i Liberi, posvetio Gaj Katulin Firmo

Nalazište: Topusko

Smještaj: Topusko, gradski park

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 130 cm, šir. 74 cm, deb. 74 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s dvostruko profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje dvostrukom S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Libero et

Liberæ

sacr(um)

C(aius) Catullinus

Firmus b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis)

v(otum) s(olvit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Šarić 1982, 69 – 71; Šegvić 1986, 97; CBFIR 336; Perinić Muratović 2003, 125, kat. br. 2.6; HD005138 (15. 09. 2015); EDCS-09100890

Komentar: Spomenik je pronađen prilikom proširenja pogona tvornice željezničkih opruga PIM, na južnim obroncima Babićevih brda u Topuskom. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe.

Fotografija: Šarić 1982, T. 2.

746. Žrtvenik Marsu

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 62 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Natpisno polje je dvostruko profilirano. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen volutnim trokutastim zabatom u sredini i s četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Patela je kružnog oblika. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

Marti Aug(usto)

ob virtutem

et salutem

[---]io

[---]

Datacija: kraj 2. – poč. 3. st.

Objavljeno: Hoffiller, Saria 1938, 229, br. 504; Šegvić 1986, 97; Perinić Muratović 2003, 146, kat. br. 6.12; EDCS-11301113; lupa 16375

Komentar: Spomenik je pronađen 1936./37. god. u Topuskom.

Fotografija: lupa 16375

747. Žrtvenik Marsu, Fortuni i Nemezi, posvetio Kandid

Nalazište: Topusko, Gređani

Smještaj: nepoznato

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 82 cm, šir. 52 cm, deb. 34 cm

Natpis:

Marti Aug(usto)

[Fortu]na[e Nem]

esi p[ro salute]

sua [et suorum]

[---]

Candi[dus] v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 10831; Ljubić 1880, 8, br. 4; Perinić Muratović 2003, 143, kat. br. 6.5; EDCS-29900778

Komentar: Spomenik je pronađen u pravoslavnoj crkvi sv. Spasa u Gređanima kod Topuskog. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

Fotografija: Ljubić 1880, 8, br. 4.

748. Žrtvenik Nepobjedivom Mitri, posvetio Maksim

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 93 cm, šir. 24 cm, deb. 35 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Sačuvana je desna strana, dok lijeva strana spomenika nedostaje. Baza ima visoku plintu koja je zakošena prema profiliranom natpisnom polju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda. Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

I(nvicto)] M(ithrae)

[---] Maximus

[--- vot]um so

[lvit cum]

[suis o]mnibus

Datacija: 2. pol. 2. – poč. 3. st.

Objavljeno: CIL III 10830; Brunšmid 1911b, 136, br. 238; Hoffiller, Saria 1938, 230, br. 505; Šegvić 1986, 97; EDCS-29000493; lupa 16376

Komentar: Spomenik je pronađen u Topuskom gdje je bio smješten na uglu stare kupelji kao zaštita od udara kola.

Fotografija: lupa 16376

749. Žrtvenik Velikim Bogovima, posvetio Aurelije Sekundin

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. KS 788

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 62 cm, šir. 37 cm, deb. 26 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Nedostaje lijevi rub kruništa spomenika. Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Dibus

Maioribus

Aurelius

Secundinus

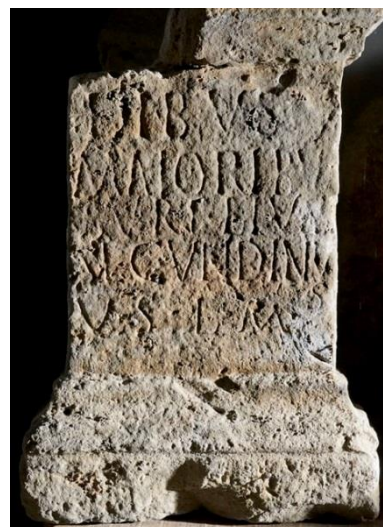
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 3939; Ljubić 1880, 8, br. 5; Brunšmid 1911b, 104, br. 193; Hoffiller, Saria 1938, 229, br. 503; Medini 1973, 120, bilj. 166; Šegvić 1986, 97; EDCS-26600417; lupa 11524

Komentar: Spomenik je pronađen u kući liječnika Hinterbergera u Topuskom.

Fotografija: lupa 11524

750. Žrtvenik

Nalazište: Topusko

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 33 cm, šir. 39 cm, deb. 32 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je sačuvan u jednom redu.

Natpis:

Tor[---]

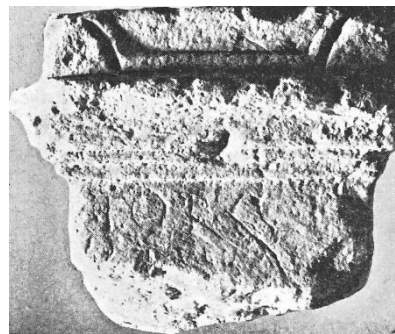
[---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 10829; Brunšmid 1911b, 152 – 153, br. 267; Hoffiller, Saria 1938, 234, br. 515; EDCS-29000492

Komentar: Spomenik je pronađen u dvorištu kupališnog liječnika u Topuskom.

Fotografija: Hoffiller, Saria 1938, 234, br. 515.

751. Žrtvenik

Nalazište: Topusko

Smještaj: Hotel Toplice, Topusko

Materijal: nepoznato

Dimenzije: vis. 96 cm, šir. 55 cm, deb. 39 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja letvicom i dvostrukom profilacijom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s dvostruko profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen s četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Natpis je koncipiran u više redova, međutim, moguće je pročitati posljednja četiri.

Natpis:

[---]POIPI[---]

probat(us) Bradua et

Varo pos(uit) Orfīto

et Maximo v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 172. god.

Objavljeno: ILJug 3112; HD034996 (13. 10. 2011); EDCS-10102108

Komentar: Spomenik je pronađen 1960. god. u Topuskom. Apsolutno je datiran u 172. god. kada su konzuli bili Orfit i Maksim.

Fotografija: Hotel Toplice, G. Likarević

752. Žrtvenik

Nalazište: Topusko

Smještaj: nepoznato

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

[---]

v(otum) [s(olvit) l(ibens) m(erito)]

Datacija: 1. – 3. st.

Objavljeno: ILIug 3114; HD034998 (30. 10. 2008); EDCS-10102110

Komentar: Spomenik je pronađen 1967. god. u Topuskom.

11.3.27 Varaždinske toplice

753. Žrtvenik Ninfama, posvetio Tit Julije Januarij

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice, inv. br. 303

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 60 cm, šir. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik heksagonalnog oblika od mramora. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u jedanaest redova.

Natpis:

Nym

phis

Aug(ustis)

sacr(um)

T(itus) Iul(ius)

Ianu

arius

pro T(ito) Iul(io)

Secundo

fil(io)

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 306. – 337. god.

Objavljeno: CIL III 4119; Hoffiller, Saria 1938, 208, br. 465; Lučić 2014, 219, kat. br. 10;

EDCS-26600400; lupa 5327

Fotografija: lupa 5327

754. Žrtvenik Nimfama, posvetio Gaj Valerije Posfor

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. VTks-77

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 108 cm, šir. 51 cm, deb. 30 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja četverostrukom profilacijom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s dvostruko profiliranim natpisnim poljem. Krunište započinje trostrukom profilacijom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem ukrašenim palmetama na rubovima. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

Nymphis

Aug(ustis) sacr(um)

C(aius) Valerius

P(h)osphorus

Aug(ustalis) c(oloniae) U(lpiae) T(raianae) P(oetoviensis)

pro salute sua

et suorum

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Kušan Špalj 2015, 164, kat. br. 79; EDCS-68200022

Komentar: Spomenik je pronađen 2011. god. tijekom arheoloških istraživanja u Varaždinskim toplicama, u konstrukciji istočnog dijela sjevernog zida izvorišnog bazena. Posvetio ga je augustal petovijske kolonije Ulpije Trajane.

Fotografija: Kušan Špalj 2015, 164, kat. br. 79.

755. Žrtvenik Nimfama, posvetili Elije Viktorin i Lucilia

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 100 cm, šir. 34 cm, deb. 21 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Nymphis Aug(ustis) Ael(ius)
Victorinus
b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis) et
Lucilia
coniunx
v(otum) s(olverunt) l(ibentes) m(erito)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Lučić 2014, 220, kat. br. 11; EDCS-63400205; lupa 5322

Komentar: Spomenik je posvetio konzularni beneficijarij sa suprugom.

Fotografija: lupa 5322

756. Žrtvenik Nimfama, posvetio Lucije Antonije Ursin

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: mramor

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u pet redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

Nimfis

Aug(ustis)

L(ucius) Anto

nus

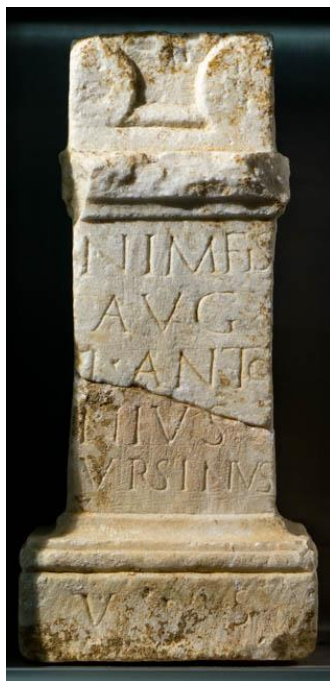
Ursinus

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: lupa 25465

Komentar: Spomenik je pronađen u Varaždinskim toplicama.

Fotografija: lupa 25465

757. Žrtvenik Nimfama

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: vapnenac

Dimenzije: nepoznato

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvan je dio tijela, dok baza, donji dio tijela i krunište spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u dva reda.

Natpis:

Nymphis

[Sal]utarib(us)

[---]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: lupa 25464

Fotografija: lupa 25464

758. Žrtvenik Nimfama, posvetio Julije Maksim

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 67 cm, šir. 47,5 cm, deb. 26 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Sačuvani su gornji dio tijela i oštećeno krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u šest redova.

Natpis:

Nymphis

salutarib(us)

Aug(ustis) sac(rum)

Iul(ius) Maximu[s]

dec(urio) muni[c(ipii)]

[---]P(?)F(?)

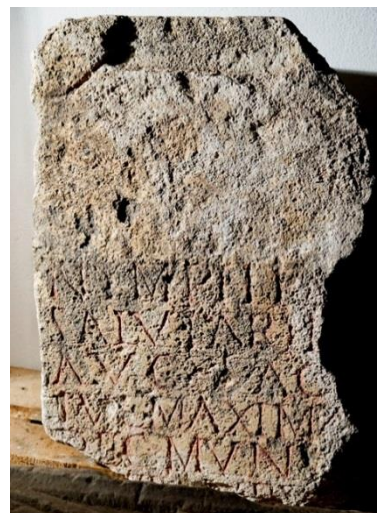
[---]

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 10891; Brunšmid 1911b, 139 – 140, br. 243; Hoffiller, Saria 1938, 208, br. 464; Lučić 2014, 217 – 218, kat. br. 8; HD069306 (26. 08. 2015); EDCS-29000457; lupa 11589

Komentar: Spomenik je pronađen 1876. god. pri kopanju temelja kuće na kućnom broju 45 u Varaždinskim toplicama. Posvetio ga je dekurion municipija.

Fotografija: lupa 11589

759. Žrtvenik Ninfama, posvetili Valerije Vitalin i Valerije Krispinian

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: mramor

Dimenzije: šir. 26 cm, deb. 21 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*), omeđenom tankim letvicama iznad kojih se nalazi visoko i usko tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Nedostaje vrh kruništa spomenika. Natpis je koncipiran u četrnaest redova.

Natpis:

Nymp(his)

Aug(ustis)

Salutarib(us)

collatores

pec(unia) sua fec(erunt)

imp(eratore) d(omino) n(ostro)

Gordiano

Aug(usto

et Aviola

co(n)s(ulibus)

pr(idie) Nonas

Octobres

Val(erius) Vitalinus

Val(erius) Crispinianus

Datacija: 239. god.

Objavljeno: Lučić 2014, 222, 235, kat. br. 14, 29; EDCS-63400206; EDCS-66700025; lupa 5325, lupa 5326

Komentar: Spomenik je apsolutno datiran u 239. god. kada su Gordijan i Aviola bili konzuli.

Fotografija: lupa 5325

760. Žrtvenik jazejskim Nimfama, posvetili Flavije Hermadion i Ulpija Piste sa sinovima Avitom i Suriakom

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 64 cm, šir. 20 cm, deb. 14 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Nedostaje lijevi rub kruništa spomenika, a baza je veoma otučena. Krunište započinje letvicom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima, od kojih je sačuvan samo desni. Natpis je koncipiran u deset redova.

Natpis:

Nymphis

Iasis

Fl(avius) Herm

adion cir(citor)

vec(tigalis) Illy(rici) et

Ul(pia) Piste ei(us?)

cum Avito et

Suriaco

f(iliis) phialam

arg(enteam) p(ondo) II d(ono) d(ederunt)

Datacija: 152. – 250. god.

Objavljeno: ILIug 1171; Rendić-Miočević 1992, 74; Lučić 2014, 216, br. 6; HD002222 (27. 04. 2016); EDCS-08300492; lupa 5323

Komentar: Spomenik je pronađen 1963. god. u Varaždinskim toplicama. Posvetio ga je upravitelj poreza za područje Ilirika Flavije Hermadion, sa suprugom Ulpijom Piste te sinovima Avitom i Suriakom. Kao dar su dali srebrnu čašu, tešku dvije libre.

Fotografija: lupa 5323

761. Žrtvenik Nimfama, posvetio Marko Fabije Fabul

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: mramor

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 85 cm, šir. 44 cm, deb. 27 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza spomenika nedostaje. Od baze je sačuvana samo tanka letvica iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

M(arcus) Fabius

Fabullus

trib(unus) militum

leg(ionis) XIII gem(inae)

leg(atus) Aug(usti) provinc(iae)

Africae pr(o) pr(aetore)

leg(atus) Aug(usti) leg(ionis) XIII gem(inae)

sacr(um) Nymph(is)

Datacija: 46. – 69. god.

Objavljeno: CIL III 4118; Hoffiller, Saria 1938, 207, br. 463; Lučić 2014, 215, kat. br. 5; HD069304 (09. 03. 2015); lupa 5338

Komentar: Spomenik je posvetio vojni tribun legije XIII Gemine, Augustov legat s propretorskim ovlastima u provinciji Africi, Augustov legat legije XIII Gemine.

Fotografija: lupa 5338

762. Žrtvenik Nimfama

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: mramor

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim reljefom na rubovima koji u središtu oblikuju reljef u obliku kapljice. Natpis je sačuvan u četiri reda.

Natpis:

Nym

phis

Sanct(is)

sacr(um)

[---]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: lupa 25462

Fotografija: lupa 25462

763. Žrtvenik Nimfama

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: vapnenac

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje s tri tanke letvice na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima između kojih se nalazi reljefni ukras. Natpis je zapisan na grčkom alfabetu te je sačuvan u tri reda.

Natpis:

[N]ύμφαις

θείαις Ἀσυν

[---]το εν[---]

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: lupa 25461

Fotografija: lupa 25461

764. Žrtvenik gospodarici i božici Dijani, posvetila Epurija Ursula

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 76 cm, šir. 38 cm, deb. 34 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen s četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj patera. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

*Dom(inae) et
d(eae) [Di]anae
m(onitu) v(otum) s(olvit)
Epuria
Ur[s]ula RE
[---]*

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Hoffiller, Saria 1938, 205, br. 459; Sanader 2008a, 172; Lučić 2014, 223, kat. br. 15; HD069293 (26. 08. 2015); lupa 5341

Komentar: Spomenik je pronađen 1935. god. u Varaždinskim toplicama.

Fotografija: lupa 5341

765. Žrtvenik Dijani

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 47 cm, šir. 16 cm, deb. 13,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje letvicom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u četiri reda. Unutar slova sačuvani su tragovi crvene boje.

Natpis:

Dian[ae]

Aug(ustae) sa[c(rum)]

Ve[---]

v(otum) s(olvit) [l(ibens) m(erito)]

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Vikić Belančić, Gorenc 1958, 114, T. XXI, 62; ILIug 356 i 1166; Sanader 2008a, 172; Lučić 2014, 224, kat. br. 16; HD033684 (03. 09. 2009); EDCS-10001169

Komentar: Spomenik je pronađen 1954. god. u Varaždinskim toplicama.

Fotografija: Vikić Belančić, Gorenc 1958, T. XXI, 62.

766. Žrtvenik Dijani i Nimfama, posvetio kolegij mladeži

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 95 cm, šir. 33 cm, deb. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja tankom letvicom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvjema letvicama i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Na gredi su urezene tri šesterolisne rozete i dva polukruga. Vrh kruništa je ukrašen s četiri pulvina na rubovima, od kojih je sačuvan samo lijevi. Pulvini su cilindričnog oblika, ukrašeni rozetama na prednjoj strani i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Dianae et

Nymphis

sacr(um)

collegium

iuventutis

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Hoffiller, Saria 1938, 206, br. 460; Sanader 2008a, 172; Lučić 2014, 224 – 225, kat. br. 17; HD022299 (04. 03. 2015); EDCS-15900108; lupa 5340

Fotografija: lupa 5340

767. Žrtvenik Silvanama, posvetila Pompeja Florentina

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 58 cm, šir. 29 cm, deb. 18 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi natpisno polje. Krunište započinje s četiri tanke letvice na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u šest redova, od kojih je posljednji izveden na bazi spomenika.

Natpis:

Silvanis

Aug(ustis) sac(rum)

Pompeia

Florentina

pro se et suis

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Hoffiller, Saria 1938, 209 – 210, br. 468b; Perinić Muratović 2008, 149, kat. br. IV.5.6; Lučić 2014, 227 – 228, kat. br. 20; Perinić 2016, 109, kat. br. IV.5.6; EDCS-11301105; lupa 5344

Komentar: Spomenik je pronađen 1929. god. u dvorištu kuće gosp. Stjepana Varge na kućnom broju 34 u Varaždinskim toplicama, zajedno sa spomenikom koji sadrži isti natpis.

Fotografija: lupa 5344

768. Žrtvenik Silvanama, posvetila Pompeja Florentina

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 55 cm, šir. 27 cm, deb. 20 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvjema tankim letvicama na koje se nastavlja oštećena ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Silvanis

Aug(ustis) sac(rum)

Pompeia

Florentina

pro se et suis

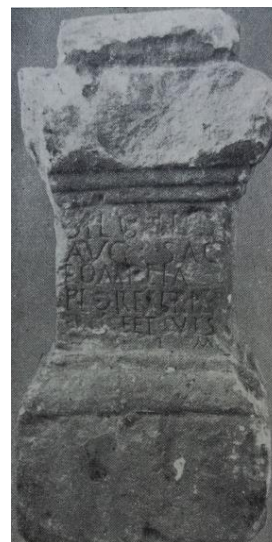
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Hoffiller, Saria 1938, 209 – 210, br. 468a; Perinić Muratović 2008, 149, kat. br. IV.5.7; Lučić 2014, 226 – 227, kat. br. 19; Perinić 2016, 109, kat. br. IV.5.7; EDCS-11301105

Komentar: Spomenik je pronađen 1929. god. u dvorištu kuće gosp. Stjepana Varge na kućnom broju 34 u Varaždinskim toplicama, zajedno sa spomenikom koji sadrži isti natpis.

Fotografija: Hoffiller, Saria 1938, 210, br. 468a

769. Žrtvenik Silvanama, posvetila Kornelija Restuta

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 58 cm, šir. 21 cm, deb. 15,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvjema tankim letvicama na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan i bez akroterija. Natpis je koncipiran u šest redova.

Natpis:

Silvanis

Aug(ustis) sac(rum)

Cornel

ia Restu

ta pro se et su(is)

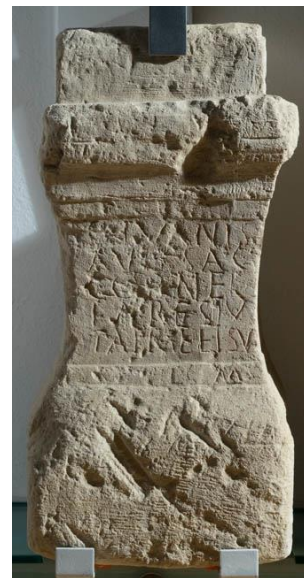
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Hoffiller, Saria 1938, 209, br. 467; Perinić Muratović 2008, 149, kat. br. IV.5.5; Lučić 2014, 225 – 226, kat. br. 18; Perinić 2016, 109, kat. br. IV.5.5; EDCS-11301104; lupa 5343

Komentar: Spomenik je pronađen 1929. god. u dvorištu kuće gosp. Stjepana Varge na kućnom broju 34 u Varaždinskim toplicama.

Fotografija: lupa 5343

770. Žrtvenik Fortuni, posvetio Tit Flavije Domicij Valerijan

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 122 cm, šir. 58 cm, deb. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja tordiranom tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Natpisno polje uokvireno je s lijeve i desne strane tordiranom profilacijom. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima, povezanim tordiranom linijom. Natpis je koncipiran u deset redova.

Natpis:

*Fortunae Aug(ustae)
T(itus) Fl(avius) Titi fil(ius) Papir
ia (domo) Oesci Domi
tius Valerian
us (centurio) legion
arius factus at (sic!)
suffragium leg(ionis)
XIII gem(inae) M(artiae) v(ictricis) Seve(rianae)
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)
Po[m]peiano et [Paelignia]no co(n)s(ulibus)*

Datacija: 231. god.

Objavljeno: Rendić-Miočević 1976, 37 – 46; Perinić Muratović 2003, 150, kat. br. 7.6; Lučić 2014, 228 – 229, kat. br. 21; HD012321 (18. 05. 2016); EDCS-09300474; lupa 5321

Komentar: Spomenik je pronađen 1962. god. tijekom arheoloških istraživanja u Varaždinskim toplicama, južno od ulaza u tzv. kupališnu baziliku. Posvetio ga centurion legije XIII Gemine Marcije Pobjednice Severijane. Apsolutno je datiran u 231. god. kada su konzuli bili Pompejan i Pelignijan.

Fotografija: lupa 5321

771. Žrtvenik Fortuni Jasoniani i Nimfama, posvetio Gaj Julije Viktorin

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. VTks-34

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 78 cm, šir. 45 cm, deb. 22 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja tankom letvicom iznad koje se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje s tri tanke letvice na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u dvanaest redova, od kojih su prva dva izvedena na kruništu spomenika.

Natpis:

*Fortunae
Iasonianae
Nymphis Salu(taribus)
ceterisq(ue) dis dea
busq(ue) quor[um]
tutel[la] est
C(aius) Iul(ius) Victorinus
dec(urio) m(unicipii) VIIvir fl(amen) vot(o)
susc(e)pt(o) pro civ(itatibus) Va(rciani?) et N
ES(?) pecu(nia) p(rivata?) p(ro) s(alute) fratr(i)
suo [suo]rumque
[---] dedit*

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: Kušan Špalj 2015, 161, kat. br. 76; EDCS-68200020

Komentar: Spomenik je pronađen 2011. god. tijekom arheoloških istraživanja u Varaždinskim toplicama, u sjevernom zidu izvorišnog bazena. Posvetio ga dekurion municipija, septevir flamen.

Fotografija: Kušan Špalj 2015, 161, kat. br. 76.

772. Žrtvenik Minervi, posvetio Lucije Klaudije Moderat

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. VTks-20

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 78 cm, šir. 46 cm, deb. 28 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Minervae

Aug(ustae)

sac(rum) L(ucius) Cl(audius)

Moderatus

Datacija: 2. st.

Objavljeno: Kušan Špalj 2015, 154, kat. br. 66; EDCS-68200016

Komentar: Spomenik je pronađen 2011. god. tijekom arheoloških istraživanja u Varaždinskim toplicama, u konstrukciji sjevernog zida i u sloju kojim je zatrpan prostor sjeverno od izvorišnog bazena.

Fotografija: Kušan Špalj 2015, 154, kat. br. 66.

773. Žrtvenik Minervi, posvetio Dekster Kvint

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. VTks-11

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 17 cm, šir. 11,5 cm, deb. 7 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plitku plintu koja se nastavlja peterostrukom profilacijom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje peterostrukom profilacijom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen trokutastim zabatom s rozetom u sredini i s četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika, ukrašeni peterolisnom rozetom na prednjoj strani i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Minerv(a)e

Aug(ustae) sac(r)

um Dext(er)

Quintus

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: poč. 3. st.

Objavljeno: Kušan Špalj 2015, 154 – 155, kat. br. 67; EDCS-68200017

Komentar: Spomenik je pronađen 2011. god. tijekom arheoloških istraživanja u Varaždinskim toplicama, u sjeverozapadnom uglu izvorišnog bazena.

Fotografija: Kušan Špalj 2015, 154, kat. br. 67.

774. Žrtvenik Asklepiji i Higeji

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 27 cm, šir. 21, deb. 10 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Krunište započinje trostrukom profilacijom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

Asclepi

o et Hy

giae

Datacija: 306. – 337. god.

Objavljeno: Nemeth-Ehrlich, Kušan Špalj 2011, 214, sl. 3; Kušan Špalj 2017, 271.

Komentar: Spomenik je pronađen 2011. god. tijekom arheoloških istraživanja u Varaždinskim toplicama, u urušenju kod zapadnog trijema svetišta.

Fotografija: Nemeth-Ehrlich, Kušan Špalj 2011, 214, sl. 3.

775. Žrtvenik Herkulu, posvetio Marko Aurelije Kasije

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 62 cm, šir. 56 cm, deb. 31 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Sačuvani su gornji dio tijela i oštećeno krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u pet redova.

Natpis:

Herculi

Aug(usto) sac(rum)

M(arcus) Au[r]el(ius)

Cassius

b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis)

[---]

Datacija: kraj 2. – poč. 3. st.

Objavljeno: CIL III 10890; Brunšmid 1911b, 105, br. 196; Hoffiller, Saria 1938, 205, br. 458; CBFIR 357; Sanader 1994, 107, br. 39; Perinić Muratović 2003, 135, kat. br. 4.9; Lučić 2014, 233, kat. br. 26; HD056619 (15. 09. 2015); EDCS-29000456; lupa 9479

Komentar: Spomenik je pronađen 1878. god. u dvorištu gđe. Jelice Piplikovice na kućnom broju 59 u Varaždinskim toplicama. Posvetio ga je konzularni beneficijarij nepoznate postrojbe. Zavjetni žrtvenik ili postolje kipa?

Fotografija: Hoffiller, Saria 1938, 205, br. 458.

776. Žrtvenik Izidi i Serapisu, posvetili Gaj Valerije Prisk Oriklije i Katijenija Fortunata

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. VTks-78

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 156 cm, šir. 7 cm, deb. 44 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Na užim stranama prikazan je u reljefu kantar s granama vinove loze. Na prednjoj i stražnjoj strani nalazi se isti natpis koji je koncipiran u devet redova.

Natpis:

Isidi et

Serapi Aug(usti)

sacrum

C(aius) Valerius Priscus

Aug(ustalis) c(oloniae) U(lpiae) T(raianae) P(oetoviensis) et

Catienia

Fortunata con(iux)

sive Oricclio

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 2. pol. 2. st.

Objavljeno: Kušan Špalj 2015, 159, kat. br. 73; 2017, 290 – 292, sl. 22; EDCS-68200018

Komentar: Spomenik je pronađen 2012. god. tijekom arheoloških istraživanja u Varaždinskim toplicama, u konstrukciji sjevernog zida izvorišnog bazena. Posvetili su ga augustal petovijske kolonije Ulpije Trajane i supruga. Kušan Špalj smatra da je žrtvenik izrađen u noričko-panonskom radioničkom krugu.

Fotografija: Kušan Špalj 2015, 159, kat. br. 73.

777. Žrtvenik Merкуру

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Varaždinske toplice, arheološki park

Materijal: mramor

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Bio je razlomljen u dva dijela, danas povezana u cjelinu. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja višestrukom profilacijom iznad koje se nalazi tijelo spomenika bez natpisa. Natpisno polje uokvireno je sa svih strana korintskim stupovima. Krunište započinje višestrukom profilacijom na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen s četiri pulvina na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika, ukrašeni petrolisnom rozetom na prednjoj strani i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu bog Merkur, a na desnoj Apolon.

Datacija: 2. – 3. st.

Objavljeno: lupa 5389

Komentar: Spomenik je pronađen u Varaždinskim toplicama.

Fotografija: lupa 5389

778. Žrtvenik Poluksu, posvetio Menadar

Nalazište: Varaždinske toplice

Smještaj: Zavičajni muzej Varaždinske toplice

Materijal: mramor

Dimenzije: vis. 38 cm, šir. 22 cm, deb. 15,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od mramora. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje dvjema tankim letvicama na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u sedam redova.

Natpis:

*Polluci
pro salute
L(uci) F(abi) Cilonis
c(larissimi) v(iri) et fili(i)
nep(o)tes q(u)e eiu[s]
Menande[r]
liber(tus)*

Datacija: 197. – 202. god.

Objavljeno: CIL III 4120; Hoffiller, Saria 1938, 209, br. 466; Rendić-Miočević 1992, 73; Lučić 2014, 232, kat. br. 25; HD053171 (25. 06. 2015); EDCS-26600401; lupa 5342

Komentar: Spomenik je posvetio oslobođenik Menadar, za zdravlje Lucija Fabija Cilona.

Fotografija: lupa 5342

11.3.28 Vinkovci

779. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Julije Prokulin

Nalazište: Vinkovci

Smještaj: Gradski muzej Vinkovci

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 92 cm, šir. 34 – 46 cm, deb. 25 – 30 cm; natp. polje: vis. 42 cm, šir. 35 cm; duž. slova: 5,8 – 6,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj patera. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Iul(ius) Pro

culinus

pro se et

suis v(otum) s(olvit)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: Iskra Janošić 2001, 58; lupa 26333

Komentar: Spomenik je pronađen 1985. god. odbačen na periferiji Cibala.

Fotografija: lupa 26333, M. Vukov, 2015.

780. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Elije Prokulin

Nalazište: Vinkovci

Smještaj: Gradski muzej Vinkovci, inv. br. A-735

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 96,5 cm, šir. 38,5 – 42 cm, deb. 31 – 36 cm; natp. polje: vis. 51,5 cm, šir. 38,5 cm; duž. slova: 5,5 – 6 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koje se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Ae(lius) Proculus

dec(urio) col(oniae) Ciba(larum)

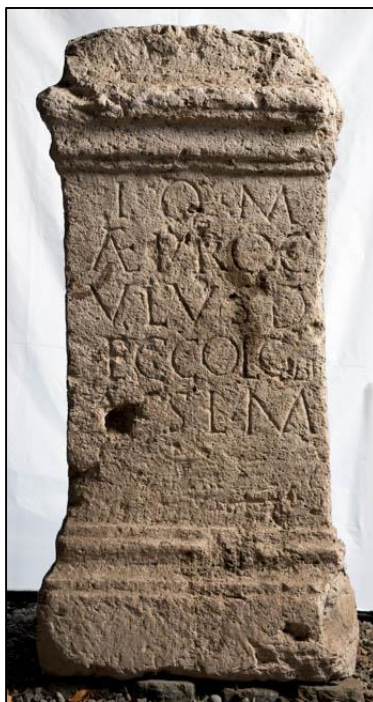
v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: kraj 3. – početak 4. st.

Objavljeno: ILJug 1054; Pinterović 1978, 130; Virč 1984, 154; Perinić 1999-2000, 417; Sinobad 2010, 212, kat. br. 192; HD034609 (12. 05. 2009); EDCS-10001058; lupa 4066

Komentar: Spomenik je pronađen 1950. god. na Mirkovačkom groblju u Vinkovcima.

Fotografija: lupa 4066

781. Žrtvenik Liberu i Liberi, posvetio Marko Ulpije Front Aemilijan

Nalazište: Vinkovci

Smještaj: Gradski Muzej Vinkovci, A-733

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 93 cm, šir. 46 – 53 cm, deb. 45 – 50 cm; natp. polje: vis. 42 cm, šir. 46 cm; duž. slova: 3,5 – 6,5 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su baza i tijelo, dok krunište spomenika nedostaje. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Na lijevoj užoj strani prikazan je u reljefu vrč, a na desnoj bačva. Natpis je koncipiran u pet redova.

Natpis:

Libero et

Liberæ sacr(um)

M(arcus) Ulp(ius) Fronto

Aemilianus dec(urio)

mun(icipii) Cib(alis) l(ibens) f(ecit)

Datacija: 2. st.

Objavljeno: CIL III 3267; Pinterović 1978, 134; Dautova-Ruševljan 1983, 22, kat. br. 118; Virč 1984, 153 – 154; Perinić 1999-2000, 417; Sanader 2008a, 171; EDCS-28600250; lupa 5258

Komentar: Spomenik je pronađen 1772. god. prilikom kopanja temelja za crkvu u Vinkovcima.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

782. Žrtvenik Minervi

Nalazište: Vinkovci

Smještaj: Gradski muzej Vinkovci, inv. br. A-1055

Materijal: cigla

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 33 cm, šir. 17,8 cm, deb. 6,4 cm; natp. polje: vis. 12,5 cm, šir. 9,6 cm; duž. slova: 1,2 – 2 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od cigle. Sačuvani su tijelo i krunište, dok baza spomenika nedostaje. Natpisno polje uokvireno je dvostrukom profilacijom te je s gornje strane na svakom rubu ukrašeno rustičnim palmetama. Krunište je trostruko letvičasto profilirano, s trokutastim zabatom u sredini i dva pulvina na rubovima. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Mine

rv(a)e P(ublius) P(---)

Certu

s votum s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: kraj 3. – početak 4. st.

Objavljeno: Perinić 1999-2000, 417 – 424; HD048575 (12. 05. 2009); EDCS-14800177

Komentar: Spomenik je pronađen 1976. god. u istraživanjima pod vodstvom Ivane Iskre-Janošić, na položaju nove upravne zgrade tadašnjeg PIK-a Vinkovci.

Fotografija: H. Vulić, 2015.

783. Žrtvenik Silvanu, posvetio Flavije Ingen

Nalazište: Vinkovci

Smještaj: Gradski muzej Vinkovci

Materijal: vapnenac

Dimenzije: najveća sačuvana vis. 41,5 cm, šir. 25,5 cm, deb. 23,5 cm; natp. polje: vis. 26 cm, šir. 25,5 cm; duž. slova: 4 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Sačuvani su gornji dio tijela i otučeno krunište, dok baza i donji dio tijela spomenika nedostaju. Natpis je sačuvan u tri reda.

Natpis:

Silvano

Domestico

Fl(avius) Ingen(us)

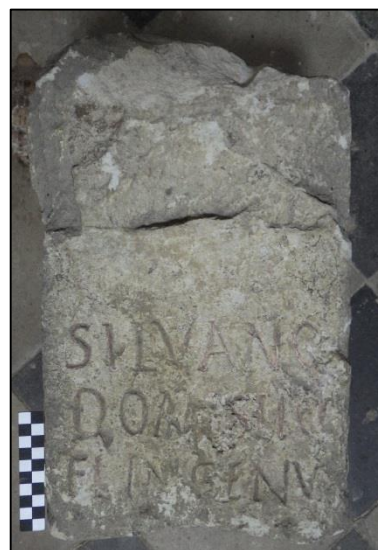
[---]

Objavljeno: Perinić Muratović 2008, 142, kat. br. IV.4.76;

Perinić 2016, 107, kat. br. IV.4.75; EDCS-55702002

Komentar: Spomenik je pronađen 2006. god. u Vinkovcima.

Fotografija: M. Vukov, 2015.

11.3.29 Virovitica

784. Žrtvenik Vulkanu, posvetio Jukundin

Nalazište: Virovitica

Smještaj: nepoznato

Materijal: nepoznato

Dimenzije: nepoznato

Natpis:

Volcano

sacr(um)

Iucund[i]nus

vet(eranus) leg(ionis) II

Ad(iutricis) [---]

[---]

Objavljeno: CIL III 356; Perinić Muratović 2003, 164, kat. br. 18.1.

Komentar: Spomenik je posvetio veteran legije II Adiutrix. Nije poznato mjesto pohrane spomenika.

11.3.30 Zagreb

785. Žrtvenik Jupiteru, posvetio Lucilije Seksto

Nalazište: Zagreb, Stenjevec

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. 213

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 89 cm, šir. 39 cm, deb. 25 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje tankom letvicom i S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, sa stiliziranim akroterijem na rubovima. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

Luc[i]lius

Sextus

v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)

Datacija: 3. st.

Objavljeno: CIL III 15182; Brunšmid 1911b, 119, br. 213; Hoffiller, Saria 1938, 212, br. 473; Sinobad 2010, 210, kat. br. 180; EDCS-30200463; lupa 6024

Komentar: Spomenik je pronađen 1896. god. u kamenolomu gosp. Stjepana Spička na položaju Crna Voda u Stenjevcu.

Fotografija: lupa 6024

786. Žrtvenik Silvanu, posvetio Veronije

Nalazište: Zagreb, Vrapče

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: pješčenjak

Dimenzije: vis. 55 cm, šir. 35 cm, deb. 21 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od pješčenjaka. Baza ima visoku plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) omeđenom tankim letvicama iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ravan, s istaknutim akroterijima na rubovima. Natpis je koncipiran u četiri reda.

Natpis:

Silvan(o)

sacr(um)

Veron(ius?)

Panun(?)

Datacija: 1. – 2. st.

Objavljeno: CIL III 14354,24; Brunšmid 1911b, 145 – 146, br. 253; Hoffiller, Saria 1938, 213 – 214, br. 476; Perinić Muratović 2008, 114, kat. br. IV.1.16; Perinić 2016, 97, kat. br. IV.1.16; HD032886 (26. 06. 2015); EDCS-30100718; lupa 11600

Komentar: Spomenik je pronađen u kamenolomu kod Vrapča, a Arheološkom muzeju u Zagrebu darovan je 1894. god.

Fotografija: lupa 11600

11.3.31 Nepoznato

787. Žrtvenik Jupiteru

Nalazište: nepoznato

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 130 cm, šir. 54 cm, deb. 45 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) i tankom letvicom iznad kojih se nalazi tijelo spomenika s natpisnim poljem. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Natpis je koncipiran u osam redova.

Natpis:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

M(arcus) Ulp(ius) M

---nus

b(ene)f(iciarius) co(n)s(ularis) leg(ionis) II

Adi(utricis) Anton(iniana)e

Datacija: kraj 2. – poč. 3. st.

Objavljeno: lupa 22347

Fotografija: lupa 22347

788. Žrtvenik

Nalazište: nepoznato

Smještaj: Arheološki muzej u Zagrebu

Materijal: vapnenac

Dimenzije: vis. 42 cm

Opis: Zavjetni žrtvenik od vapnenca. Baza ima plintu koja se nastavlja S-profilacijom (*cyma recta*) iznad koje se nalazi tijelo spomenika bez natpisa. Krunište započinje S-profilacijom (*cyma reversa*) na koju se nastavlja ravna greda (*fascia*). Vrh kruništa je ukrašen pulvinima na rubovima. Pulvini su cilindričnog oblika i protežu se cijelom debljinom vrha kruništa. Na prednjoj strani spomenika prikazan je u reljefu vepar.

Objavljeno: lupa 22803

Fotografija: lupa 22803

12. POPIS PRILOGA

12.1. Popis slika

Slika 1. Karta Republike Hrvatske s označenim prostorom dijelova italske X. regije Venetia et Histria te provincija Dalmatia i Pannonia (karta preuzeta iz: Sanader 2007, 70, sl. 61).....	1
Slika 2: Sarkofag iz Hagije Trijade (gore - strana A, dole - strana B), 1370 – 1320. god. pr. Kr., Arheološki muzej Heraklion (slike preuzete iz: Martino 2005, 67, sl. 3 – 4.).....	19
Slika 3. Crnofiguralni lekit s prikazanim pravokutnim žrtvenikom, 500. – 490. god. pr. Kr., National Museum Athen (slika preuzeta iz: Aktseli 1996, T.1,2).....	21
Slika 4. Crvenofiguralna amfora s prikazanim žrtvenikom s volutama, oko 450. god. pr. Kr., Martin-von-Wagner (slika preuzeta iz: Aktseli 1996, T.6,1).....	21
Slika 5. Tirenska amfora s prikazanim brežuljkastim žrtvenikom, oko 570. god. pr. Kr., British Museum London (slika preuzeta iz: Aktseli 1996, T.8,3).....	21
Slika 6. Crvenofiguralni lekit s prikazanim žrtvenikom sa zabatom, oko 480. god. pr. Kr., J. P. Getty Museum Malibu (slika preuzeta iz: Aktseli 1996, T.8,2).....	21
Slika 7. Okrugli žrtvenici iz Mileta (slika preuzeta iz: Kawerau, Rehm 1914, 154, sl. 43)	22
Slika 8. Zeusov žrtvenik u Pergamu - tlocrt i rekonstrukcija (slika preuzeta iz: Müller, Vogel 1999, 198).....	23
Slika 9. lijevo - etrušćanski žrtvenik, 4./3. st. pr. Kr., Fiesole; desno - etrušćanski žrtvenik Sekstija Kalvina, 2. st. pr. Kr., Rim (slike preuzete iz: Hermann 1961, sl. 2; Bowerman 1913, sl. 3).....	24
Slika 10. Shematski prikaz žrtvenika	29
Slika 11. Oblici zavjetnih žrtvenika	33
Slika 12. Shematski prikaz oblikovanja kruništa	34
Slika 13. Shematski prikaz kruništa ukrašenog stiliziranim akroterijima	37
Slika 14. Shematski prikaz kruništa ukrašenog istaknutim akroterijima	38
Slika 15. Shematski prikaz kruništa ukrašenog pulvinima	41
Slika 16. Urceus i patera (kat. br. 635).....	46
Slika 17. Žrtvenik s prikazom Here iz Trogira, 2. st. pr. Kr., privatna zbirka Darka Ivekovića, Zagreb (slika preuzeta iz: Cambi 2002, 36, sl. 31)	58
Slika 18. Ploča s reljefom kamenoklesara, Arheološki muzej Istre, Pula, inv. br. A 27608..	140

12.2. Popis grafikona

Grafikon 1. Odnosi visina žrtvenika.....	32
Grafikon 2. Natpisi na zavjetnim žrtvenicima	51
Grafikon 3. Božanstva na zavjetnim žrtvenicima iz Hrvatske, s obzirom na izvoriste.....	76
Grafikon 4. Odnos pojedinačnih i grupnih posveta na zavjetnim žrtvenicima iz Hrvatske	76
Grafikon 5. Kultovi rimskih bogova	77
Grafikon 6. Kultovi rimskih božica.....	77
Grafikon 7. Kultovi orijentalnih božanstava	78
Grafikon 8. Kultovi autohtonih božanstava	79
Grafikon 9. Kultovi grčkih božanstava	79
Grafikon 10. Odnos muškaraca i žena na posvetnim natpisima žrtvenika.....	102
Grafikon 11. Vojni službenici	134
Grafikon 12. Svećeničke službe i kolegiji.....	135
Grafikon 13. Članovi gradske uprave	135
Grafikon 14. Datacija žrtvenika koje su dali podignuti vojnici	150

12.3. Popis tablica

Tablica 1. Žrtvenici s obzirom na oblikovanje vrha kruništa.....	35
Tablica 2. Žrtvenici sa stiliziranim akroterijima na rubovima kruništa	37
Tablica 3. Žrtvenici s pulvinima na rubovima kruništa	41
Tablica 4. Žrtvenici s reljefnim prikazom božanstava	44
Tablica 5. Žrtvenici s reljefnim prikazom atributa božanstava.....	45
Tablica 6. Žrtvenici s reljefnim prikazom predmeta rabljenih u kultu.....	47
Tablica 7. Božanstva na zavjetnim žrtvenicima iz Hrvatske	80
Tablica 8. Topografija autohtonih božanstava	84
Tablica 9. Topografija grčkih božanstava	86
Tablica 10. Topografija rimskih božanstava na području italske X. regije.....	88
Tablica 11. Topografija rimskih božanstava na području rimske provincije Dalmacije.....	93
Tablica 12. Topografija rimskih božanstava na području rimske provincije Panonije	97
Tablica 13. Topografija orijentalnih božanstava.....	101
Tablica 14. Službe dedikanata – članovi gradske uprave.....	108
Tablica 15. Službe dedikanata – vojni službenici	123

Tablica 16. Posvete vojnika Jupiteru.....	125
Tablica 17. Posvete vojnika Silvanu i Herkulu	126
Tablica 18. Službe dedikanata – svećeničke službe i kolegiji.....	130
Tablica 19. Službe dedikanata – ostale službe	133
Tablica 20. Žrtvenici datirani imenima konzula	149
Tablica 21. Žrtvenici datirani imenima careva.....	149

13. BIBLIOGRAFIJA

13.1. Popis kratica

AAdr	<i>Archaeologia Adriatica</i> , Zadar
AIJ	<i>Antike Inschriften aus Jugoslavien</i> , Zagreb
Alug	<i>Archaeologia Iugoslavica</i> , Beograd
Arch. Ért.	<i>Archaeologiai Értésítő</i> , Budimpešta
ARR	<i>Arheološki radovi i rasprave</i> , Zagreb
AV	<i>Arheološki Vestnik (Acta Archaeologica)</i> , Ljubljana
BASD	<i>Bullettino di archaeologia e storia Dalmata</i> , Split
BJ	<i>Bonner Jahrbücher</i> , Bonn
BudRég	<i>Budapest Régiségei</i> , Budimpešta
CBFIR	Schallmayer et al., <i>Der römische Weihebezirk von Osterburken I: Corpus der griechischen und lateinischen Beneficiärer-Inschriften des Römischen Reiches</i> , Stuttgart 1990.
CIL III	<i>Corpus Inscriptionum Latinarum, Inscriptiones Aegypti, Asiae, provinciarum Europae Graecarum, Illyrici, partes 1 et 2</i> , Berlin 1873–1902.
CIN	<i>Corpus Inscriptionum Naronitarum</i> 1: Eresova Kula - Vid, Macerata - Split 1999.
Godišnjak ZSKH	<i>Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske</i> , Zagreb

GZMBiH	<i>Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine</i> , Sarajevo
HAG	<i>Hrvatski arheološki godišnjak</i> , Zagreb
HistriaAntiq	<i>Histria Antiqua</i> , Pula
Histriaarch	<i>Histria archaeologica</i> , Pula
ILljug	<i>Inscriptiones latinae quae in Iugoslavia inter annos MCMLX et MCMLX repertae et editae sunt</i> (Situla 5, Ljubljana 1963); <i>Inscriptiones latinae quae in Iugoslavia inter annos MCMLX et MCMLXX repertae et editae sunt</i> (Situla 19, Ljubljana 1978); <i>Inscriptiones latinae quae in Iugoslavia inter annos MCMII et MCMLX repertae et editae sunt</i> (Situla 25, Ljubljana 1986)
IMS II	Mirković, <i>Inscriptions de la Mésie Supérieure, Vol. II, Viminacium et Margum</i> , Beograd 1986.
Izdanja HAD-a	<i>Izdanja Hrvatskog arheološkog društva</i> , Zagreb
JAK	<i>Jahrbuch für Altertumskunde</i> , Beč
JÖAI	<i>Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen institutes</i> , Beč
MHM	<i>Miscellanea Hadriatica et Mediterranea</i> , Zadar
Obavijesti HAD-a	<i>Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva</i> , Zagreb
Opvsc. Archaeol.	<i>Opuscula Archaeologica</i> , Zagreb
OsjZbor	<i>Osječki zbornik</i> , Osijek
PrilInstArheolZagreb	<i>Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu</i> , Zagreb

PrilpuD	<i>Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, Split</i>
RFFZd	<i>Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Zadar</i>
ROMIS	<i>Religionum Orientalium monumenta et inscriptiones</i>
ROMIC I	<i>Religionum Orientalium monumenta et inscriptiones ex CroatiaI</i>
SenjZbor	<i>Senjski zbornik, Senj</i>
ThesCRA	<i>Thesaurus Cultus Et Rituum Antiquorum</i>
VAHD	<i>Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, Split</i>
VAPD	<i>Vjesnik za arheologiju i povijest dalmatinsku, Split</i>
VHAD	<i>Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva, Zagreb</i>
VAMZ	<i>Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu, Zagreb</i>

13.2. Popis literature

Abramić, Colnago 1909

M. Abramić, A. Colnago, *Untersuchungen in Norddalmatien*, JÖAI 12, 1909, 12 – 111.

Alačević 1878a

J. Alačević, *Il municipio Magnum ed altri luoghi lungo la via Romana da Salona a Burnum*, BASD 1, 1878, 90 – 96.

Alačević 1878b

J. Alačević, *Il municipio Magnum ed altri luoghi lungo la via Romana da Salona a Burnum (Continuazione)*, BASD 1, 1878, 103 – 110.

Alačević 1878c

J. Alačević, *Il municipio Magnum ed altri luoghi lungo la via Romana da Salona a Burnum (Continuazione e fine)*, BASD 1, 1878, 138 – 144.

Alačević 1881

J. Alačević, *Iscrizioni inedite*, BASD 4, 1881, 161 – 162.

Allen 2009

R. Allen, *How Prosperous were the Romans? Evidence from Diocletian's Price Edict (AD 301)*, u: A. Bowman, A. Wilson (ur.), *Quantifying the Roman Economy*, Oxford 2009, 327 – 345.

Alföldy 1969

G. Alföldy, *Die Personennamen in der römischen Provinz Dalmatia*, Heidelberg 1969.

Altmann 1905

W. Altmann, *Die Römische Grabaltäre der Kaiserzeit*, Berlin 1905.

Andreau 2000

J. Andreau, *Negotiator*, u: H. Cancik, H. Schneider (ur.), *Der Neue Pauly* 8, Stuttgart – Weimer 2000, 783 – 785.

Apathy 1996

P. Apathy, *Actor*, u: H. Cancik, H. Schneider (ur.), *Der Neue Pauly I*, Stuttgart – Weimer 1996, 97.

Aussbüttel 1998

F. M. Aussbüttel, *Die Verwaltung des römischen Kaiserreiches: Von der Herrschaft des Augustus bis zum Niedergang des Weströmischen Reiches*, Darmstadt 1998.

Bekavac 2010

S. Bekavac, *Jupiterov kult u Burnumu*, Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru 52, 2010, 61 – 77.

Bekavac 2011

S. Bekavac, *Silvan u Saloni*, VAPD 104, 2011, 151 – 166.

Bekavac 2013

S. Bekavac, *Uloga metroačkih kognacija u Saloni*, VAPD 106, 2013, 187 – 203.

Bekavac 2015a

S. Bekavac, *Rimska religija i kultovi u društvenoj strukturi pretkršćanske Salone*, neobjavljena doktorska disertacija, Zadar 2015.

Bekavac 2015b

S. Bekavac, *Roman Religion and Cults on the Dalmatian Limes*, Bulletin of the National Archaeological Institute 42, 2015, 645 – 651.

Bekavac, Glavaš 2011

S. Bekavac, I. Glavaš, *Jupiterov kult u Skardoni*, Diadora 25, 2011, 75 – 85.

Bekić 2002

L. Bekić, *Ilirski i rimski Andetriji*, magistarski rad, Zagreb 2002.

Bekić, Lovenjak 2003

L. Bekić, M. Lovenjak, *Novi natpis vojnog obilježja iz okolice Zagreba*, VAMZ 35, 2003, 197 – 204.

Belošević 1990

J. Belošević, *Osvrt na rezultate istraživanja lokaliteta „Crkvina“ u selu Galovac kod Zadra u 1989. godini*, RFFZd 29 (16), 1990, 231 – 239.

Bersa 1900

J. Bersa, *Dalmatinische Alterthümer*, JÖAI 3, 1900, 211 – 218.

Bersa 1902a

G. Bersa, *Nediunum (Nadin)*, BASD 25, 1902, 60.

Bersa 1902b

G. Bersa 1902, *Iscrizioni inedite*, BASD 25, 1902, 143 – 145.

Bijađija 2012

B. Bijađija, *Rimska religija i kultovi u Epidauru*, AAdr 6, 2012, 67 – 86.

Blečić 2002

M. Blečić, *Prilog poznavanju antičke Tarsatike*, VAMZ 34, 2002, 65 – 122.

Bohec 1993

Y. Le Bohec, *Die römische Armee. Von Augustus zu Konstantin d. Gr.*, Stuttgart 1993.

Bojčić, Bulat 1985

Z. Bojčić, M. Bulat, *Mursa, Donji grad Osijek – rimska kolonija*, Arheološki pregled 24, 1985, 87 – 90.

Bömer 1981

F. Bömer, *Untersuchungen über die Religion der Sklaven in Griechenland und Rom. Teil I. Die wichtigsten Kulte und Religionen und im lateinischen Westen*, Wiesbaden 1981.

Boschung 1987

D. Boschung, *Antike Grabaltäre aus den Nekropolen Roms* (Acta Bernensia 10), Bern 1987.

Bowerman 1913

H. C. Bowerman, *Roman Sacrificial Altars. An Archaeological Study of Monuments in Rome*, doktorska disertacija, Lancaster 1913.

Bowman, Wilson 2009

A. K. Bowman, A. I. Wilson (ur.), *Quantifying the Roman Economy: Methods and Problems*, Oxford 2009.

Brajković 2009

T. Brajković, *Scardonae lapides. Reljefni i epigrafski spomenici Skardone*, Šibenik 2009.

Brajković, Krnčević, Podrug 2013

T. Brajković, Ž. Krnčević, E. Podrug, *Arheološki vodič po Danilu*, Šibenik 2013.

Brajković, Rendić-Miočević 2013

T. Brajković, A. Rendić-Miočević, *Nekoliko neobjavljenih kulturnih spomenika iz Danila*, u: V. Kapitanović (ur.), *Kultovi, mitovi i vjerovanja u Zagori. Zbornik radova znanstvenog skupa održanoga 14. prosinca 2012. god. u Unešiću*, Split 2013, 43 – 62.

Britvić 1963–1965

J. Bitvić, *Neka topografsko-povijesna pitanja s teritorije Delmata*, VAHD 65 – 67, 1963 – 1965 [1971], 27–37.

Brunšmid 1900

J. Brunšmid, *Arheološke bilješke iz Dalmacije i Panonije III*, VAMZ 4, 1900, 181 – 207.

Brunšmid 1901

J. Brunšmid, *Arheološke bilješke iz Dalmacije i Panonije IV*, VAMZ 5, 1901, 87 – 168.

Brunšmid 1904

J. Brunšmid, *Kameni spomenici Hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu*, VHAD 7, 1904, 209 – 240.

Brunšmid 1905

J. Brunšmid, *Kameni spomenici Hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu*, VHAD 8, 1905, 37 – 104.

Brunšmid 1907

J. Brunšmid, *Kameni spomenici Hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu*, VHAD 9, 1907, 81 – 184.

Brunšmid 1909

J. Brunšmid, *Kameni spomenici Hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu*, VHAD 10, 1909, 149 – 222.

Brunšmid 1911a

J. Brunšmid, *Kameni spomenici Hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu*, VHAD 11, 1911, 64 – 144.

Brunšmid 1911b

J. Brunšmid, *Kameni spomenici Hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu. Dio I. Antikni spomenici*, Zagreb 1911.

Brunšmid 1912

J. Brunšmid, *Kameni spomenici Hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu*, VHAD 12, 1912, 128 – 176.

Bulat 1960a

M. Bulat, *Spomenici Mitrinog kulta iz Osijeka*, OsjZbor 7, 1960, 5 – 12.

Bulat 1960b

M. Bulat, *Dva nova rimska natpisa u Muzeju Slavonije*, OsjZbor 7, 1960, 13 – 15.

Bulat 1962

M. Bulat, *Obilasci arheološkog terena od 1. I 1961. do 31. XII 1962 i važnije prinove*, OsjZbor 8, 1962, 364 – 368.

Bulat 1965

M. Bulat, *Arheološki odio – Rekognosciranje arheološkog terena od 1. I 1963. do 31. X 1965.*, OsjZbor 9 – 10, 1965, 293 – 294.

Bulat 1969

M. Bulat, *Topografska istraživanja limesa u Slavoniji i Baranji*, OsjZbor 12, 1969, 39 – 52.

Bulat 1977

M. Bulat, *Nalazi s donjogradskog pristaništa u Osijeku*, OsjZbor 16, 1977, 11 – 50.

Bulat 1980

M. Bulat, *Neobjavljeni ulomak Jupiterovog žrtvenika iz Osijeka*, Glasnik slavonskih muzeja 1, 1980, 30 – 31.

Bulat 1989

M. Bulat, *Novi rimski natpisi iz Osijek*, OsjZbor 20, 1989, 31 – 52.

Bulat, Pinterović 1967

M. Bulat, D. Pinterović, *Novi rimski natpisi iz Osijeka*, OsjZbor 11, 1967, 87 – 100.

Bulat, Pinterović 1971

M. Bulat, D. Pinterović, *Novi rimski natpisi iz Osijeka i okolice*, OsjZbor 13, 1971, 101 – 120.

Bulić 1879a

F. Bulić, *Cenni archeologico–epigrafici sui distretti di Zara, Benkovac, Knin, Sebenico*, BASD 2, 1879, 17 – 25.

Bulić 1879b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 2, 1879, 43.

Bulić 1879c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 2, 1879, 97 – 100.

Bulić 1879d

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 2, 1879, 129 – 130.

Bulić 1880a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 3, 1880, 113 – 114.

Bulić 1880b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 3, 1880, 129 – 130.

Bulić 1880c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 3, 1880, 145 – 148.

Bulić 1881a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 4, 1881, 81 – 82.

Bulić 1881b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 4, 1881, 113 – 115.

Bulić 1882

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 5, 1882, 3.

Bulić 1884a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 7, 1884, 70 – 72.

Bulić 1884b

F. Bulić, *Iscrizioni trovate nella Basilica cristiana a Salona e sue adiacenze*, BASD 7, 1884, 83 – 89.

Bulić 1884c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 7, 1884, 132 – 134.

Bulić 1884d

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 7, 1884, 177 – 181.

Bulić 1885a

F. Bulić, *Scavi a Čitluk da Sinj (Colonia Claudia Aequum o Aequitas)*, BASD 8, 1885, 7 – 13.

Bulić 1885b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 8, 1885, 14 – 32.

Bulić 1885c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 8, 1885, 37 – 44.

Bulić 1885d

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 8, 1885, 50 – 56.

Bulić 1885e

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 8, 1885, 66 – 73.

Bulić 1885f

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 8, 1885, 92 – 97.

Bulić 1885g

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 8, 1885, 111 – 115.

Bulić 1885h

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 8, 1885, 124 – 126.

Bulić 1886a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 9, 1886, 99 – 101.

Bulić 1886b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 9, 1886, 161 – 166.

Bulić 1886c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 9, 1886, 193 – 196.

Bulić 1887a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 10, 1887, 5 – 11.

Bulić 1887b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 10, 1887, 25 – 28.

Bulić 1887c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 10, 1887, 57 – 59.

Bulić 1887d

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 10, 1887, 91 – 94.

Bulić 1887e

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 10, 1887, 169 – 170.

Bulić 1888a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 11, 1888, 8 – 11.

Bulić 1888b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 11, 1888, 17 – 18.

Bulić 1888c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 11, 1888, 81 – 83.

Bulić 1888d

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 11, 1888, 145 – 146.

Bulić 1889a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 12, 1889, 81 – 83.

Bulić 1889b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 12, 1889, 129 – 131.

Bulić 1889c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 12, 1889, 161 – 164.

Bulić 1889d

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 12, 1889, 177 – 179.

Bulić 1890a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 13, 1890, 5 – 9.

Bulić 1890b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 13, 1890, 65 – 67.

Bulić 1890c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 13, 1890, 129 – 130.

Bulić 1890d

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 13, 1890, 161 – 164.

Bulić 1891a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 14, 1891, 6 – 8.

Bulić 1891b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 14, 1891, 113 – 116.

Bulić 1891c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 14, 1891, 161 – 164.

Bulić 1891d

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 14, 1891, 177 – 178.

Bulić 1892a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 15, 1892, 5 – 9.

Bulić 1892b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 15, 1892, 63 – 68.

Bulić 1892c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 15, 1892, 97 – 100.

Bulić 1894

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 17, 1894, 97 – 101.

Bulić 1895a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 18, 1895, 3 – 6.

Bulić 1895b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 18, 1895, 17 – 19.

Bulić 1896a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 19, 1896, 41 – 44.

Bulić 1896b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 19, 1896, 82 – 86.

Bulić 1896c

F. Bulić, *Starinske izkopine u selu Brištanim pokraj Krke*, BASD 19, 1896, 86 – 87.

Bulić 1896d

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 19, 1896, 97 – 101.

Bulić 1896e

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 19, 1896, 161 – 166.

Bulić 1897a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 20, 1897, 145 – 153.

Bulić 1897b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 20, 1897, 177 – 181.

Bulić 1898a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 21, 1898, 48 – 52.

Bulić 1898b

F. Bulić, *I Ss. Anastasio e Dojmo, martiri Salonitani*, BASD 21, 1898, 113 – 132.

Bulić 1898c

F. Bulić, *Iscrizioni Inedite*, BASD 21, 1898, 161 – 164.

Bulić 1898d

F. Bulić, *Iscrizioni Inedite*, BASD 21, 1898, 201 – 208.

Bulić 1899a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 22, 1899, 88 – 97.

Bulić 1899b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 22, 1899, 161 – 168.

Bulić 1899a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite ora nel Museo di S. Donato in Zara*, BASD 22, 1899, 168 – 172.

Bulić 1899b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 22, 1899, 177 – 185.

Bulić 1899c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 22, 1899, 201 – 208.

Bulić 1900a

F. Bulić, *Ritrovamenti antichi sull isola Brazza risguardanti il Palazzo di Diocleziano a Spalato*, BASD 23, 1900, 18 – 23.

Bulić 1900b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 23, 1900, 111 – 121.

Bulić 1900c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 23, 1900, 158 – 164.

Bulić 1901a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 24, 1901, 3 – 13.

Bulić 1901b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 24, 1901, 45 – 54.

Bulić 1901c

F. Bulić, *Iscrizioni ricomposte. Corinium (Pridraga)*, BASD 24, 1901, 110.

Bulić 1902a

F. Bulić, *Ritrovamenti di iscrizioni antiche lungo le mura perimetrali dell antica Salona*, BASD 25, 1902, 52 – 60.

Bulić 1902b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 25, 1902, 129 – 141.

Bulić 1902c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 25, 1902, 161 – 168.

Bulić 1903a

F. Bulić, *Cenni sulla strada romana da Salona alla Colonia Claudia Aequum (Čitluk presso Sinj) e sue diramazioni*, BASD 26, 1903, 113 – 129.

Bulić 1903b

F. Bulić, *Iscrizioni inedite. Gardun–Vojnić, Arduba (?), Delminium (?)*, BASD 26, 1903, 129 – 146.

Bulić 1904a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 27, 1904, 41 – 55.

Bulić 1904b

F. Bulić, *Siculi ed i suoi dintorni. Ritrovamenti di epoca romana*, BASD 27, 1904, 56 – 67.

Bulić 1904c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 27, 1904, 89 – 105.

Bulić 1905

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 28, 1905, 133 – 158.

Bulić 1906

F. Bulić, *Iscrizioni trovate ad Owest e Nord-Owest della Basilica Urbana*, BASD 29, 1906, 118 – 133.

Bulić 1906

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 29, 1906, 193–222.

Bulić 1907

F. Bulić, *Iscrizioni inedite trovate nelle macerie delle rovine di Salona lungo la ferrovia campestre negli anni 1905 e 1906*, BASD 30, 1907, 37 – 90.

Bulić 1908a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite trovate nelle macerie delle rovine di Salona lungo la ferrovia campestre nell a 1907*, BASD 31, 1908, 26 – 41.

Bulić 1908b

F. Bulić, *Siculi ed i suoi dintorni (Bihaći di Castelnuovo)*, BASD 31, 1908, 60 – 66.

Bulić 1909

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 32, 1909, 58 – 73.

Bulić 1910

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 33, 1910, 66 – 82.

Bulić 1911a

F. Bulić, *Sterro di abside di una chiesa antica cristiana ad Owest della necropoli suburbana di 16 sarcofagi a Salona*, BASD 34, 1911, 3 – 39.

Bulić 1911b

F. Bulić, *Trovamenti nel cimitero antico cristiano a Crikvine presso i casolari Jurić lungo la strada da Salona e Vranjic*, BASD 34, 1911, 40 – 49.

Bulić 1911c

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 34, 1911, 52 – 62.

Bulić 1911d

F. Bulić, *Trovamenti antichi a Oneum (Omiš, Almissa)*, BASD 34, 1911, 69 – 70.

Bulić 1912a

F. Bulić, *Scavi nelle basiliche urbane di Salona durante gli anni 1907, 1908, 1909*, BASD 35, 1912, 3 – 32.

Bulić 1912b

F. Bulić, *Frammento di ara votiva rappresentate il sistema delle dodici divinità*, BASD 35, 1912, 52 – 54.

Bulić 1914a

F. Bulić, *Escavi dell'anfiteatro romano di Salona negli anni 1909–12 e 1913–14*, BASD 37, 1914, 3 – 48.

Bulić 1914b

F. Bulić, *Escavi ad Est della Porta Caesarea a Salona nei cosiddetti Cinque Ponti*, BASD 37, 1914, 68 – 79.

Bulić 1914c

F. Bulić, *Trovamenti antichi presso la Porta Caesarea a Salona*, BASD 37, 1914, 79 – 83.

Bulić 1914d

F. Bulić, *M. Aurelius Iulius. Praeses provinciae Dalmatiae*, BASD 37, 1914, 118 – 121.

Bulić 1916a

F. Bulić, *Iscrizioni inedite*, BASD 39, 1916, 100 – 125.

Bulić 1916b

F. Bulić, *Iscrizionie di uno scriba consularis, cio e scrivano, segretario del luogotenente romano a Salona*, BASD 39, 1916, 141 – 146.

Bulić 1921

F. Bulić, *Ager Salonitanus. Trovamenti antichi a Klis (Clissa)*, BASD 44, 1921, 21 – 26.

Bulić 1923

F. Bulić, *Trovamenti antichi romani nel circondario di Split (Spalato)*, VAHD 46, 1923, 81 – 84.

Bulić 1924/1925a

F. Bulić, *Escavi a sud delle basiliche urbane di Salona*, VAHD 47/48, 1924/1925, 53 – 68.

Bulić 1924/1925b

F. Bulić, *Trovamenti antichi nelle mura perimetrali e nelle torri di Salona ed Est dell anfiteatro*, VAHD 47/48, 1924/1925, 27 – 46.

Bulić, Moscovita 1910

F. Bulić, *Girolamo Moscovita, Trovamenti antichi. Narona – Colonia Iulia*, BASD 33, 1910, 105 – 113.

Buzov 2005

M. Buzov, *Rimski kultovi u Sisciji*, HistriaAntiq 13, 2005, 263 – 275.

Celestin 1902

V. Celestin, *Epigrafski prilozi iz Murse*, VAMZ 6, 99 – 102.

Cambi, Rapanić 1979

N. Cambi, Ž. Rapanić, *Ara Lucija Granija Proklina*, VAHD 72–73, 1979, 93 – 107.

Cambi 1993

N. Cambi, *Rimski nadgrobnni spomenici iz Aserije*, RFFZd 31 (18), 1993, 25 – 51.

Cambi 2002

N. Cambi, *Antika*, Zagreb 2002.

Cambi 2005

N. Cambi, *Kiparstvo rimske Dalmacije*, Split 2005.

Cambi 2008

N. Cambi, *Bilješke o skulpturalnoj baštini*, u: M. Topić (ur.), *Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju*, Sinj 2008, 73 – 111.

Cambi 2010

N. Cambi, *Sarkofazi lokalne produkcije u Dalmaciji (od II. do IV. stoljeća)*, Split 2010.

Cambi 2013

N. Cambi, *Herkul na Braču*, *Klesarstvo i graditeljstvo* 24, 2013, 4 – 19.

Candida 1979

B. Candida, *Altari e cippi nel Museo Nazionale Romano*, Roma 1979.

Cesarik, Šrmelj 2016

N. Cesarik, D. Šrmelj, *An Altar Dedicated to Jupiter Depulsor from Varvaria*, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphic* 199, 2016, 237 – 238.

Ceka 2001

N. Ceka, *Ilirët*, Tirane 2001.

Dautova-Ruševljan 1983

V. Dautova-Ruševljan, *Rimska kamena plastika u jugoslavenskom delu provincije Donje Panonije*, Novi Sad 1983.

Demicheli 2008

D. Demicheli, *Žrtvenik božice Salacije iz Trogira*, *Opusc. Archaeol.* 31, 2008, 69 – 80.

Demicheli 2009

D. Demicheli, *Novi antički natpisi iz „podruma“ Dioklecijanove palače*, Opusc. Archaeol. 32, 2009, 55 – 80.

Demicheli 2011

D. Demicheli, *Neobjavljeni antički spomenici iz Muzeja Cetinske krajine i zbirke Franjevačkog samostana u Sinju*, u: A. Librenjak, D. Tončinić (ur.), *Arheološka istraživanja u Cetinskoj krajini*, Zagreb-Sinj 2011, 69 – 97.

Demicheli 2015

D. Demicheli, *Što su nam između redaka rekli Petilija Saturnina i Firm? Dva neobjavljena rimska natpisa iz Muzeja grada Trogira*, Klesarstvo i graditeljstvo 26, 2015, 37 – 47.

Dexheimer 1998

D. Dexheimer, *Oberitalische Grabaltäre. Ein Beitrag zur Sepulchralkunst der römischen Kaiserzeit*, BAR International. Series 741, Oxford 1998.

Dimitrijević, Težak-Gregl, Majnarić-Pandžić 1998.

S. Dimitrijević, T. Težak-Gregl, N. Majnarić-Pandžić, *Prapovijest*, Zagreb 1998.

Dise 1997

R. L. Dise, *Variation in Roman Administrative Practice: The Assignments of Beneficiarii Consularis*, Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik 116, 1997, 284 – 299.

Dodig 2014

R. Dodig, *Kult boga Libera na području Ljubuškoga*, Cleuna 1, 2014, 140 – 148.

Domaszewski 1895

A. Domaszewski, *Die Religion des Römischen Heeres*, Trier 1895.

Dräger 1994

O. Dräger, *Religionem significare. Studien zu reich verzierten römischen Altären und Basen aus Marmor*, Mainz 1994.

Drexhage, Konen, Ruffing 2002

H. J. Drexhage, H. Konen, K. Ruffing, *Die Wirtschaft des Römischen Reiches (1.–3. Jahrhundert). Eine Einführung*, Berlin 2002.

Dujmović 1954–1957

F. Dujmović, *Nekoliko novih rimskih natpisa iz okolice Šibenika*, VAHD 56–59, Split 1954–1957, 123 – 126.

Duncan-Jones 1974

R. Duncan-Jones, *The Economy of the Roman Empire*, Cambridge 1974.

Dunda, Kujundžić 2004

S. Dunda, T. Kujundžić, *Historical Review of Exploitation and Utilization of Stone in Croatia*, u: R. Prykrl (ur.), *Dimension Stone 2004. New Perspectives for a Traditional Building Material*, Balkema 2004.

Eder 2001

V. Eder, *Procurator*, u: H. Cancik, H. Schneider (ur.), *Der Neue Pauly 10*, Stuttgart – Weimer 2001, 366 – 369.

Egger 1932

R. Egger, *Die neuen Inschriften aus den Coemeterium am Kapljuč*, VAHD 50, 1932, 13 – 21.

Faber, Nikolanci 1985

A. Faber, M. Nikolanci, *Škrip na otoku Braču (naselje i spomenici prethistorijskog i antičkog doba)*, PrilInstArheolZagrebu 2, 1985, 1 – 38.

Fadić 1990

I. Fadić, *Aserijatska skupina liburnskih nadgrobnih spomenika, tzv. liburnskih cipusa*, Diadora 12, 1990, 209 – 299.

Fadić 1991

I. Fadić, *Zadarska skupina liburnskih nadgrobnih spomenika tzv. liburnskih cipusa*, Diadora 13, 1991, 169 – 211.

Fadić 2003

I. Fadić, *Novi liburnski cipusi iz Aserije*, *Asseria* 1, 2003, 97 – 131.

Fadić 2006

I. Fadić, *Novi liburnski nadgrobni spomenici iz Aserije*, *Asseria* 4, 2006, 73 – 104.

Farnum 2005

J. H. Farnum, *The Positioning of the Roman Imperial Legions*, *BAR International. Series* 1458, Oxford 2005.

Filipović 2007

S. Filipović 2007, *Rezultati arheološkog istraživanja – „Osijek-Vojarna-Poljoprivredni fakultet 2003.-2005.“*, *OsjZbor* 28, Osijek 2007, 77 – 88.

Filipović, Katavić 2005

S. Filipović, V. Katavić, *Lokalitet: Mursa - Vojarna*, u: *HAG* 1/2004, Zagreb 2005, 8 – 10.

Filipović, Kusik 2017

S. Filipović, V. Kusik, *Mjesto štovanja Silvana u Mursi*, *PrilInstArheolZagrebu* 34, 2017, 227 – 240.

Gabelmann 1977

H. Gabelmann, *Zur Tektonik oberitalischer Sarcophage, Altäre und Stelen*, *BJ* 177, 1977, 199 – 204.

Gabričević 1952

B. Gabričević, *Dva priloga poznavanju urbanističkog razvoja antikne Salone*, *VAHD* 53, 1952, 155 – 162.

Gabričević 1953

B. Gabričević, *Novi natpisi iz sinjske okolice*, *VAHD* 55, 1953, 256 – 258.

Gabričević 1961–62

B. Gabričević, *Neobjavljeni rimski natpisi iz Dalmacije*, *VAHD* 63–64, 1961–62, 221 – 248.

Gamer 1989

G. Gamer, *Formen römischer Altäre auf der Hispanischen Halbinsel (Madrider Beiträge 12)*, Mainz am Rhein 1989.

Girardi Jurkić 1974

V. Girardi Jurkić, *Arte plastica del culto come determinante l'esistenza dei culti romani e sincretici nella regione istriana*, Atti di Centro di ricerche storiche 5, 1974, 7 – 33.

Girardi Jurkić 1978

V. Girardi Jurkić, *Monumenti romani sul territorio di Pingente e di Rozzo*, Atti di Centro di ricerche storiche 8, 1978, 9 – 38.

Girardi Jurkić 1981

V. Girardi Jurkić, *Medolino e i suoi dintorni dalla preistoria al medioevo*, Atti di Centro di ricerche storiche 11, 1981, 7 – 42.

Girardi Jurkić 1984

V. Girardi Jurkić, *La continuità dei culti illirici in Istria durante il periodo romano*, Atti di Centro di ricerche storiche 14, 1984, 7 – 24.

Girardi Jurkić 2005

V. Girardi Jurkić, *Duhovna kultura antičke Istre*, Zagreb 2005.

Giunio 2004

K. A. Giunio, *Kult Merkura u rimskoj provinciji Dalmaciji*, *HistriaAntiq* 12, 2004, 141 – 148.

Giunio 2005

K. A. Giunio, *Religion and Myth on Monuments from Zadar and surroundings in the Archaeological Museum in Zadar*, u: M. Sanader, A. Rendić–Miočević (ur.), *Religija i mit kao poticaj rimskoj provincijalnoj plastici: akti VIII. međunarodnog kolokvija o problemima rimskog provincijalnog umjetničkog stvaralaštva*, Zagreb 2005, 213 – 222.

Giunio 2009

K. A. Giunio, *The leading Priestly Offices and Colleges of the city of Rome and of the Roman Province of Dalmatia similarities and differences*, *HistriaAntiq* 18-1, 2009, 409 – 424.

Giunio 2011

K. A. Giunio, *Svećenici i svećeničke organizacije u rimskoj provinciji Dalmaciji*, neobjavljena doktorska disertacija, Zadar 2011.

Gizewski 1996a

C. Gizewski, *Adiutor*, u: H. Cancik, H. Schneider (ur.), *Der Neue Pauly I*, Stuttgart – Weimer 1996, 114.

Gizewski 1996b

C. Gizewski, *Arcarius*, u: H. Cancik, H. Schneider (ur.), *Der Neue Pauly I*, Stuttgart – Weimer 1996, 978.

Gjivoje 1970

M. Gjivoje, *Antikni kamenolomi na korčulanskim otocima*, *Zbornik otoka Korčule* 1, 1970, 68 – 75.

Glavaš 2011

I. Glavaš, *Prilozi za antičku topografiju Petrovog polja. Logor rimskih pomoćnih vojnih postrojbi u Kadinoj Glavici, municipij Magnum i beneficijarijska postaja u Balinoj Glavici*, *Godišnjak ZSKH* 35, 2011, 63 – 74.

Glavaš 2013

I. Glavaš, *Zavjetni žrtvenici iz stanice konzularnih beneficijara u Balinoj glavici*, u: V. Kapitanović (ur.), *Kultovi, mitovi i vjerovanja u Zagori – Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog 14. prosinca 2012. u Unešiću*, Split 2013, 63 – 75.

Glavaš 2016

I. Glavaš, *Konzularni beneficijariji u rimskoj provinciji Dalmaciji*, Mala biblioteka Godišnjaka zaštite spomenika kulture Hrvatske sv. 17, Zagreb 2016.

Glavičić 1994

M. Glavičić, *Natpisi antičke Senije*, RFFZd 33 (20), 1994, 55 – 82.

Glavičić 2013

M. Glavičić, *Kultovi antičke Senije*, Zadar 2013.

Glavičić, Miletić 2011

M. Glavičić, Ž. Miletić, *Nekoliko novih antičkih spomenika iz Skradina*, VAPD 104, 2011, 113 – 150.

Glavinić 1878a

M. Glavinić, *Iscrizioni inedite*, BASD 1, 1878, 17 – 20.

Glavinić 1878b

M. Glavinić, *Iscrizioni inedite*, BASD 1, 1878, 33 – 37.

Glavinić 1878c

M. Glavinić, *Antichita in Macarsca e nel suo Litorale*, BASD 1, 1878, 184 – 190.

Glavinić 1882

M. Glavinić, *Iscrizioni inedite*, BASD 5, 1882, 33 – 34.

Göricke–Lukić 2011

H. Göricke–Lukić, *Nekropole rimskodobne Murse*, Osijek 2011.

Gračanin 2012

H. Gračanin, *Zagrebačko područje do osnutka biskupije*, u: I. Goldstein, S. Goldstein (ur.), *Povijest grada Zagreba. Knjiga 1. Od prethistorije do 1918.*, Zagreb 2012, 2 – 29.

Graf 1996

F. Graf, *Aedituus*, u: H. Cancik, H. Schneider (ur.), *Der Neue Pauly 1*, Stuttgart – Weimer 1996, 141 – 142.

Gunjača 1950

S. Gunjača, *Nov prinos ubikaciji Tiluriuma*, VAHD 52, 1950, 50 – 52.

Hampel 1909

J. Hampel, *Emeletes épület agyagmintája Aquincumból*, Arch. Ért. 29, 1909, 20 – 56.

Hermann 1961

W. Hermann, *Römische Götteraltäre*, Kallmünz 1961.

Hirschfeld 1885

O. Hirschfeld, *Iscrizioni inedite*, BASD 8, 1885, 201 – 206.

Hirt 2010

A. M. Hirt, *Imperial Mines and Quarries in the Roman World: Organizational Aspects 27 BC-AD 235*, Oxford 2010.

Hoffiler, Saria 1938

V. Hoffiler, B. Saria, *AII I: Noricum und Pannonia Superior*, Zagreb 1938.

Hornum 1993

M. B. Hornum, *Nemesis, the Roman State and the Games*, Leiden – New York – Köln 1993.

Ilkić 2005

M. Ilkić, *Pečati na antičkim opekama i krovnim crepovima iz Sotina (Cornacum)*, VAMZ 38, 2005, 19 – 54.

Imamović 1977

E. Imamović, *Antički kultni i votivni spomenici na području Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1977.

Iskra–Janošić 2001

I. Iskra–Janošić, *Urbanizacija Cibala i razvoj keramičarskih središta*, Zagreb–Vinkovci 2001.

Iveković 1904

Ć. Iveković, *Corinium (Karin)*, BASD 27, 1904, 67.

Ivkošić 1994

I. Ivkošić, *Rimski natpisi u imotskoj krajini*, Imotski zbornik 2, 1994, 55 – 70.

Jadrić 2005

I. Jadrić, *Ulomak kratera s votivnim natpisom iz Aserije*, Asseria 3, 2005, 53 – 74.

Jadrić 2007

I. Jadrić, *Liberov kult u rimskoj provinciji Dalmaciji*, magistarski rad, Zadar 2007.

Jadrić 2011

I. Jadrić, *Carski kult u rimskoj provinciji Dalmaciji*, doktorska disertacija, Zadar 2011.

Jadrijević 1940

A. Jadrijević, *Novi rimski natpis s grada Sinja*, VAHD 51, 1940, 157 – 160.

Jelić 1897

N. Jelić, *Crtice o najstarijoj povijesti Spljeta*, VAMZ 2, 1897, 26 – 41.

Jeličić-Radonić 2008

J. Jeličić-Radonić, *Aurelia Prisca*, PrilpuD 41, 2008, 5 – 25.

Jelinčić, Perinić Muratović 2010

K. Jelinčić, Lj. Perinić Muratović, *Novi arheološki nalazi iz Postira na otoku Braču*, PrilInstArheolZagrebu 27, 2010, 177 – 216.

Jurkić 1981

V. Jurkić, *Kontinuitet ilirskih kultova u rimsko doba na području Istre*, Jadranski zbornik 11, 1979–1981, 147 – 171.

Kandler 1855

P. Kandler, *Inscrizioni romane dell'Istria*, u: *Inscrizioni dei tempi Romani rinvenute nell'Istria*, Trieste 1855.

Katančić 1782

M. P. Katančić, *Dissertatio de columna miliaria ad Eszekum reperta*, Osijek 1782.

Katančić 1795

M. P. Katančić, *Specimen philologiae et geographiae Pannoniorum in quo de origine lingua et literatura Croatorum simul de Sisciae Andautonii Nevioduni Poetovionis urbium in Pannonia olim celebrium et his interiectarum via militari mansionum situ disseritur*, Zagreb 1795.

Katančić 1826

M. P. Katančić, *Istri adcolarum geographia vetus e monumentis epigraphicis, marmoribus, numis, tabellis eruta et commentariis illustrata. Pars I*, Budva 1826.

Katančić 1827

M. P. Katančić, *Istri adcolarum geographia vetus e monumentis epigraphicis, marmoribus, numis, tabellis eruta et commentariis illustrata, Pars II*, Budva 1827.

Katić 2009

M. Katić, *Antički kamenolom u uvali Srebrena na otoku Visu*, Klesarstvo i graditeljstvo 20, 2009, 28 – 34.

Kawerau, Rehm 1914

G. Kawerau, A. Rehm, *Milet. Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen seit dem Jahre 1899. Das Delphinioin in Milet*, Berlin 1914.

Kečkemet 1978

D. Kečkemet, *Kaštel-Sućurac. Sjećanje na prošlost Kaštel-Sućurca*, Zagreb 1978.

Kehoe 2012

D. Kehoe, *Contract labor*, u: W. Scheidel (ur.), *The Cambridge Companion to the Roman Economy*, Cambridge 2012, 114 – 130.

Kewley 1970

J. Kewley, *The sculptured decoration on roman votive altars and pedestals from northern Britain*, doktorska disertacija, Durham 1970.

Kewley 1973

J. Kewley, *Inscribed capitals on Roman Altars from Northern Britain*, *Archaeologia Aeliana* 5.1, 1973, 129 – 131.

Kirigin 1979

B. Kirigin, *Nalaz rimskih natpisa i reljefa kod Škripa na otoku Braču*, *VAHD* 72–73, 1979, 129 – 142.

Kirigin et al. 1987

B. Kirigin, I. Lokošek, J. Mardešić, S. Bilić, *Salona 86/87. Preliminarni izveštaj sa zaštitnih arheoloških istraživanja na trasi zaobilaznice u Solinu*, *VAHD* 80, 1987, 7 – 56.

Kloft 2007

H. Kloft, *Die Wirtschaft der griechisch-römischen Welt. Eine Einführung*, Darmstadt 1992.

Knapp 2007

R. Knapp, *The Poor, Latin Inscriptions, and Social History*, u: M. Mayer Olive, G. Baratta, A. Guzman Almagro (ur.), *Acta XII Congressus Internationalis Epigraphiae Graecae et Latinae, Barcelona, 3-8 septembris 2002*, Barcelona 2007, 773 – 778.

Knapp 2011

R. Knapp, *Invisible Romans. Prostitutes, Outlaws, Slaves, Gladiators and Others*, Cambridge Massachusetts 2011.

Knezović 2010

I. Knezović, *The worship of Savus and Nemesis in Andautonia*, *AV* 61, 2010, 187 – 202.

Knezović 2013

I. Knezović, *Topografija dvaju antičkih kultova u Andautoniji*, u: B. Kuntić-Makvić, I. Vilogorac Brčić (ur.), *Znakovi i riječi 4*, Zagreb 2013, 71 – 92.

Kolega 2015

M. Kolega, *Sculptures and votive monuments of deities in Aenona*, u: C. G. Alexandrescu (ur.), *Acta des XIII. internationalen Kolloquium: Provinzialrömisches Kunstschaffen*, Cluj-Napoca 2015, 33 – 42

Kremer 2012

G. Kremer, *Götterdarstellungen, Kult- und Weihedenkmäler aus Carnuntum (Corpus Signorum Imperii Romani Corpus der Skulpturen der Römischen Welt: Österreich, Carnuntum Supplement 1)*, Wien 2012.

Kremer 2014

G. Kremer, *Götter- und Weihedenkmäler aus Carnuntum – Die Frage der Datierung*, u: I. Koncani Uhač (ur.), *Proceedings of the 12th international colloquium on Roman provincial art. The dating of stone monuments and criteria for determination of chronology*, Pula 2014, 23 – 28.

Kubitschek 1896

W. Kubitschek, *Il culto della Mater Magna in Salona*, BASD 19, 1896, 87 – 89.

Kubitschek 1924

W. Kubitschek, *Dalmatinische Notizen*, u: M. Abramić, V. Hoffiler (ur.), *Bulićev zbornik: naučni prilozi posvećeni Franu Buliću prigodom LXXV. godišnjice njegova života od učenika i prijatelja*, Split, Zagreb 1924, 209 – 219.

Kuntić-Makvić 1982

B. Kuntić-Makvić, *Žrtvenik iz Varvarije posvećen božici Izidi*, ARR 8 – 9, 1982, 151 – 157.

Kurilić 1994

A. Kurilić, *Latinski natpisi antičkog, kasnoantičkog i ranosrednjovjekovnog razdoblja na otoku Pagu i zadarsko-šibenskom otočju*, Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru 36, 1994, 191 – 246.

Kurilić 1998

A. Kurilić, *Burnumski natpisi u arhivu obitelji Borelli*, u: B. Čečuk (ur.), *Područje Šibenske županije od pretpovijesti do srednjega vijeka*, Izdanja HAD-a 19, Zagreb 1998, 169 – 180.

Kurilić 1999

A. Kurilić, *Pučanstvo Liburnije od 1. do 3. st. po Kristu: antroponimija, društvena struktura, etničke promjene, gospodarske uloge*, neobjavljena doktorska disertacija, Zadar 1999.

Kurilić 2004

A. Kurilić, *Epigrafski spomenici na prostoru Novalje*, Zadar - Novalja 2004.

Kurilić 2007

A. Kurilić, *Dvije rimske nadgrobne are iz Aserije*, *Asseria* 5, 2007, 83 – 110.

Kurilić 2010a

A. Kurilić, *Pokojnici i komemoratori s liburnskih cipusa: tko su, što su i odakle su?*, *Asseria* 8, 2010, 131 – 274.

Kurilić 2010b

A. Kurilić, *Produkcija rimskih votivnih ara*, *HistriaAntiq* 19, 2010, 265 – 272.

Kušan Špalj 2015

D. Kušan Špalj, *Katalog izloženih predmeta*, u: N. Pirnat-Spahić (ur.) *Aquae Iasae. Nova otkrića iz rimskog razdoblja na području Varaždinskih toplica*, Zagreb 2015, 131 – 188.

Kušan Špalj 2017

D. Kušan Špalj, *Aquae Iasae – nova otkrića u rimskom svetištu – s posebnim osvrtom na kultove Apolona, Eskulapa i Serapisa*, *VAMZ* 50, 2017, 255 – 308.

Latte 1992

K. Latte, *Römische Religionsgeschichte*, München 1992.

Ley 1999

A. Ley, *Iuppiter*, u: H. Cancik, H. Schneider (ur.), *Der Neue Pauly* 6, Stuttgart - Weimar 1999, 77 – 83.

Liebl 1900

H. Liebl, *Epigraphisches aus Slavonien und Süd-Ungarn*, JÖAI 3, 1900, 97 – 104.

Liebl, Wilberg 1908

H. Liebl, W. Wilberg, *Ausgrabungen in Asseria*, JÖAI 11, 1908, 17 – 88.

Lipovac Vrkljan 2001

G. Lipovac Vrkljan, *Posebnosti tipologije i ikonografije mitraičkih reljefa rimske Dalmacije*, doktorski rad, Zagreb 2001.

Lisičar 1958

P. Lisičar, *Bilješke o rimskim natpisima s otoka Korčule*, VAHD 60, 1958, 125 – 129.

Liu 2013

J. Liu, *Trade, Traders and guilds (?) in Textiles: the Case of Southern Gaul and Northern Italy (1st-3rd Centuries AD)*, u: M. Gleba, J. Pasztokai-Szeöke (ur.), *Making Textiles in pre-Roman and Roman Times: People, Places, Identities*, Oxford 2013, 126 – 141.

Lolić, Wiewegh 2012

T. Lolić, Z. Wiewegh, *Urbanism and Architecture*, u: B. Migotti (ur.), *The Archaeology of Roman Southern Pannonia*, Oxford 2012, 191 – 224.

Lőrincz 2001

B. Lőrincz, *Die römischen Hilfstruppen in Pannonien während der Prinzipatszeit*, Wien 2001.

Lučić 2014

L. Lučić, *Rimski natpisi iz Varaždinskih toplica*, VAMZ 46, 2014, 185 – 255.

Lučin 2011

B. Lučin, *Jedan model humanističke recepcije klasične antike: In epigrammata priscorum commentarius Marka Marulića*, doktorski rad, Zagreb 2011.

Lučin 2014

B. Lučin, *Litterae olim in marmore insculptae: humanistička epigrafija na istočnoj obali Jadrana do Marulićeva doba*, Croatica et Slavica Iadertina 10/1, 2014, 191 – 230.

Ljubić 1880

Š. Ljubić, *Topusko (Ad Fines)*, VAMZ 2, 1880, 1 – 11.

Makkay 2012

J. Makkay, *The altar over shaft grave IV at Mycenae in wider perspective*, u: G. Korres, N. Karadimas, G. Flouda, *Archaeology and Heinrich Schliemann. A Century after his Death. Assessments and Prospects. Myth – History – Science*, Athens 2012, 93 – 103.

Marović 1952

I. Marović, *Novi i neobjavljeni nalazi iz Narone*, VAHD 54, 1952, 153 – 173.

Marsigli 1726

L. Marsigli, *Danubius Pannonico-mysicus observationibus geographicis, historicis, phycis perlustratus et in sex tomos digestus. Tomus secundus*, Hagae-Amstelodami 1726.

Maršić 1998

D. Maršić, *Tri Silvanova žrtvenika iz Salone*, Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet Zadar, Razdio povijesnih znanosti 36, 1998 [1997], 45 – 67.

Maršić 2005

D. Maršić, *Aserijatske nadgrobne are*, Asseria 3, 2005, 25 – 51.

Maršić 2007a

D. Maršić, *Nadgrobna ara Marka Ulpija Veracija iz Arheološkog muzeja u Splitu*, Opusc. Archaeol. 31, 2007, 183 – 203.

Maršić 2007b

D. Maršić, *Nadgrobni spomenici Burnuma (pregled)*, u: D. Marguš (ur.), *Zbornik radova sa simpozija Rijeka Krka i Nacionalni park "Krka", prirodna i kulturna baština, zaštita i održivi razvitak*, Šibenik 2007, 203 – 228.

Maršić 2007c

D. Maršić, *Novi Heraklov žrtvenik iz Trogira*, AAdr 1, 2007, 111 – 128.

Maršić 2013

D. Maršić, *Funerary Altars of Roman Iader - The study of the topical character and function of funerary altars of the Roman province of Dalmatia*, u: N. Cambi, G. Koch (ur.), *Sepulkralna skulptura Zapadnog Ilirika i susjednih oblasti u doba Rimskog carstva*, Split 2013, 383 – 418.

Maršić 2017

D. Maršić, *Bilješke uz naronitanski spomenik CIL III 8438*, AAdr 9, 2017, 95 – 108.

Martino 2005

P. L. Martino, *The Hagia Triada Sarcophagus: Interconnections Between Crete and Egypt in the Late Bronze Age*, magistarski rad, Maryland 2005.

Marun 1998

L. Marun, *Starinarski dnevnici*, Split 1998.

Matijašić 1998

R. Matijašić, *Gospodarstvo antičke Istre*, Pula 1998.

Matijašić 2000

R. Matijašić, *Novi rimskodobni grčki natpis iz južne Istre*, Obavijesti HAD-a 32, 2000, 44 – 50.

Matijašić 2017

R. Matijašić, *Plominska božica Ika / Ica*, MHM 3, 2017, 99 – 109.

Matijević 2009

I. Matijević, *Cohors VIII Voluntariorum civium Romanorum i neki njezini pripadnici u službi namjesnika provincije Dalmacije*, Tusculum 2, 2009, 45 – 58.

Matijević 2011

I. Matijević, *Natpisi Prve kohorte Belga iz Salone*, VAPD 104, 2011, 181 – 207.

Matijević 2012a

I. Matijević, *Epigrafska potvrda pripadnika Legije druge pomoćnice (legio II Adiutrix) u Saloni*, *Tusculum* 5, 2012, 59 – 70.

Matijević 2012b

I. Matijević, *Nova potvrda Liberova kulta iz Salone*, *VAPD* 105, 2012, 33 – 39.

Matijević 2015a

I. Matijević, *Rimski vojnici na natpisima iz Salone iz doba principata*, neobjavljena doktorska disertacija, Zadar 2015.

Matijević 2015b

I. Matijević, *Štovanje božanstava među vojnicima u Saloni tijekom principata*, *Tusculum* 8, 2015, 25 – 38.

Matijević, Kurilić 2011

I. Matijević, A. Kurilić, *Dva neobjavljena žrtvenika iz Salone*, *Opusc. Archaeol.* 35, 2011, 133 – 165.

Mayer 1942

A. Mayer, *Vidasus, der illyrische Silvanus*, *VAMZ* 22 – 23, 1942, 187 – 191.

Medini 1973

J. Medini, *Antički kultovi na području ilirskih plemena Histra, Japoda i Liburna*, magistarski rad, Zadar 1973.

Medini 1979

J. Medini, *Iovilae zavjet iz Burnuma*, *RFFZd* 18, 1979, 137 – 165.

Medini 1980

J. Medini, *Sabazijev kult u rimskoj provinciji Dalmaciji*, *VAHD* 74, 1980, 67 – 88.

Medini 1984

J. Medini, *Latra - Dea Neditarum*, u: A. Benac (ur.), *Simpozijum o Ilirima u antičko doba*, Posebna izdanja ANUBiH, knjiga LXVII, Centar za balkanološka ispitivanja knjiga 11, Sarajevo 1984, 223 – 243.

Medini 1993

J. Medini, *Kult Kibele u antičkoj Liburniji*, SenjZbor 20, 1993, 1 – 32.

Migotti 1994

B. Migotti, *Arheološka građa iz ranokršćanskog razdoblja u kontinentalnoj Hrvatskoj*, u: Ž. Demo (ur.), *Od nepobjedivog sunca do sunca pravde. Rano kršćanstvo u kontinentalnoj Hrvatskoj. Katalog izložbe*, Zagreb 1994, 41 – 67.

Migotti 2017

B. Migotti, *The Population of Aquae Balissae (Pannonia Superior)*, *Studia Antiqua et Archaeologica* 23, 2017, 83 – 124.

Miletić 1997

Ž. Miletić, *Mitraizam u rimskoj provinciji Dalmaciji*, doktorski rad, Zadar 1997.

Miletić 2003

Ž. Miletić, *Religijski život u Naroni*, u: E. Marin (ur.), *Arheološka istraživanja u Naroni i dolini Neretve*, Izdanja HAD-a 22, Zagreb - Metković - Split 2003, 215 – 219.

Milićević 1987

M. Milićević, *Tum Stygio regi nocturnas inchoat aras (Verg.Aen.6.252)*, *Opusc. Archaeol.* 11 – 12, 1987, 99 – 130.

Milićević Bradač 2009

M. Milićević Bradač, *Spomeni božice Dijane iz kolonije Claudia Aequum i logora Tilurium*, *Opusc. Archaeol.* 33, 2009, 51 – 78.

Milošević 1891

P. Milošević, *Starinska iznašašća u Čitluku kod Sinja*, *BASD* 14, 1891, 68 – 69.

Milošević 1998

A. Milošević, *Arheološka topografija Cetine*, Split 1998.

Minichreiter 1987

K. Minichreiter, *Arheološko blago Baranje*, Anali Zavoda Jugoslavenske akademije 5, 1987, 43 – 142.

Mosser 2003

M. Mosser, *Die Steindenkmäler der legio XV Apollinaris*, Wien 2003.

Müller, Vogel 1999

W. Müller, G. Vogel, *Atlas arhitekture 1. Opći dio, Povijest graditeljstva od Mezopotamije do Bizanta*, Zagreb 1999.

Nagy 1971

T. Nagy, *Kőfaragás és szob-rászat Aquincumban (Taille de pierre et sculpture à Aquincum)*, BudRég 22, 103 – 161.

Nedved 1992

B. Nedved, *Stanovništvo Kaštel-Sućurca u rano rimsko doba*, u: Z. Gunjača (ur.), *Znanstveni skup Kaštel-Sućurac od prapovijesti do XX. stoljeća*, Split 1992, 7 – 32.

Nemeth-Ehrlich, Kušan Špalj 2011

D. Nemeth-Ehrlich, D. Kušan Špalj, *The results of the latest excavations at the Roman forum in Aquae Iasae – Varaždinske Toplice*, u: I. Lazar (ur.), *Religion in public and private sphere, Acta of the 4th International Colloquium. The Autonomous Towns of Noricum and Pannonia*, Koper 2011, 211 – 232.

Nemeth-Ehrlich, Kušan Špalj 2015

D. Nemeth-Ehrlich, D. Kušan Špalj, *Rimsko naselje Aquae Iasae – rezultati arheoloških istraživanja na prostoru gradskog parka u Varaždinskim toplicama*, u: N. Pirnat-Spahić (ed.), *Aquae Iasae. Nova otkrića na području Varaždinskih toplica*, Zagreb 2015, 21 – 36.

Nikoloska 2007

A. Nikoloska, *Aspekti kulta Kibele i Atisa s posebnim naglaskom na materijal s područja Republike Hrvatske*, doktorski rad, Zagreb, 2007.

Nilsson 1950

M. P. Nilsson, *The Minoan-Mycenaean religion and its survival in Greek religion*, Lund 1950.

Ott 1995

J. Ott, *Die Beneficiarie*, Stuttgart 1995.

Ožanić 1998

I. Ožanić, *Gradina Osječenica - antičko razdoblje*, Opusc. Archaeol. 22, 27 – 80.

Parica 2014a

M. Parica, *Arheološki tragovi kamenarstva u Dalmaciji od prapovijesti do kraja srednjeg vijeka*, doktorski rad, Zagreb 2014.

Parica 2014b

M. Parica, *Tragovi alata u antičkim i srednjovjekovnim kamenolomima Dalmacije kao pomoć pri kronološkom determiniranju pojedinih faza eksploatacije*, AAdr 8, 2014, 51 – 80.

Patsch 1895

C. Patsch, *Rimski kameniti spomenici kninskog muzeja*, GZMBiH 7, 1895, 379 – 522.

Patsch 1897

C. Patsch, *Archäologisch–epigraphische Untersuchungen zur Geschichte der römischen Provinz Dalmatien*, Wissenschaftliche Mitteilungen aus Bosnien und der Herzegowina, 1897, 177 – 241.

Patsch 1899a

C. Patsch, *Arheološko – epigrafska istraživanja. I. Dolina gornje Cetine u rimsko doba*, GZMBiH 11, 1899, 69 – 114.

Patsch 1899b

C. Patsch, *Nove tekovine muzeja u Kninu*, GZMBiH 11, 1899, 481 – 536.

Patsch 1900

C. Patsch, Archäologisch–epigraphische Untersuchungen zur Geschichte der römischen Provinz Dalmatien, *Wissenschaftliche Mitteilungen aus Bosnien und der Herzegowina*, Wien 1900, 3 – 166.

Patsch 1904

C. Patsch, Archäologisch–epigraphische Untersuchungen zur Geschichte der römischen Provinz Dalmatien, *Wissenschaftliche Mitteilungen aus Bosnien und der Herzegowina*, Wien 1904, 61 – 301.

Patsch 1908

C. Patsch, *Kleinere Untersuchungen in und um Narona*, JAK 2, 1908, 87 – 117.

Pedišić 1994

I. Pedišić, *O Jupiterovu kultu u Skardoni*, VAHD 86, 1994, 183 – 200.

Perinić 2000

Lj. Perinić, *O zavjetnom natpisu Minervi*, Opusc. Archaeol. 23–24, 2000, 417 – 424.

Perinić 2016

Lj. Perinić, *The Nature and Origin of the Cult of Silvanus in the Roman Provinces of Dalmatia and Pannonia*, Archaeopress Roman Archaeology 19, Oxford 2016.

Perinić Muratović 2003

Lj. Perinić Muratović, *Vojnički kultovi na području Hrvatske (rimskih provincija Dalmacije i Panonija)*, magistarski rad, Zagreb 2003.

Perinić Muratović 2004

Lj. Perinić Muratović, *Vojnički kultovi u Mursi*, VAMZ 36, 2003 [2004], 97 – 112.

Perinić Muratović 2008

Lj. Perinić Muratović, *Podrijetlo i narav kulta boga Silvana u rimskim provincijama Dalmaciji i Panoniji*, doktorska disertacija, Zagreb 2008.

Periša 2008

D. Periša, *Je li delmatsko područje presjekao rimski limes?*, AAdr 2, 2008, 507 – 517.

Pinterović 1956a

D. Pinterović, *Prilog topografiji Murse*, OsjZbor 5, 1956, 55 – 92.

Pinterović 1956b

D. Pinterović, *Iskopavanja i arheološki nalazi na terenu Osijeka i njegove okolice od listopada 1954. do kraja listopada 1956. god.*, OsjZbor 5, 1956, 236 – 240.

Pinterović 1958

D. Pinterović, *Novi i neobjavljeni rimski kameni spomenici s terena Murse i okolice*, OsjZbor 6, 1958, 23 – 63.

Pinterović 1968

D. Pinterović, *Limesstudien in der Baranja und in Slawonien*, Alug 9, 1968, 55 – 82.

Pinterović 1969

D. Pinterović, *Problemi u istraživanju Limesa na sektoru Batina skela – Ilok*, OsjZbor 12, 1969, 53 – 69.

Pinterović 1973–1975

D. Pinterović, *Nepoznata Slavonija*, OsjZbor 14–15, 1973–1975, 123 – 166.

Pinterović 1977

D. Pinterović, *Nepoznati rimski natpisi iz Osijeka*, OsjZbor 16, 1977, 91 – 97.

Pinterović 1978

D. Pinterović, *Mursa i njeno područje u antičko doba*, Osijek 1978.

Podrug, Brajković, Krnčević 2008

E. Podrug, T. Brajković, Ž. Krnčević, *Arheološki tragovi kultova i religija na šibenskom području*, Šibenik 2008.

Popović 2012

S. Popović, *Kamenolomi Starogradskog zaljeva. Problematika podrijetla kamena korištenog za izgradnju bedema antičkog Fara*, AAdr 6, 2012, 107 – 128.

Posedel 1952

J. Posedel, *Zadarski žrtvenik carice Faustine*, VAHD 53, 1952, 163 – 166.

Potrebica 2002

H. Potrebica, *Pregled radova o kultnim i religijskim fenomenima u prapovijesti i antici na hrvatskom povijesnom prostoru*, u: M. Milićević-Bradač (ur.), *Znakovi i riječi. Zbornik projekta „Protohistorija i antika hrvatskog povijesnog prostora“*, Zagreb 2002, 123 – 195.

Potrebica 2008

H. Potrebica, *SIGNA ET LITTERAE – Pregled radova o kultnim i religijskim fenomenima u prapovijesti i antici na hrvatskome povijesnom prostoru (1946-2006)*, u: H. Tomas (ur.), *Znakovi i riječi 2. Zbornik projekta „Mythos – cultus – imagines deorum“*, Zagreb 2008, 113 – 219.

Prescendi 1998

F. Prescendi, *Flamen*, u: H. Cancik, H. Schneider (ur.), *Der Neue Pauly* 4, Stuttgart 1998, 537 – 539.

Radaljac 2014

M. Radaljac, *Posvete Silvanu iz Arheološkog muzeja u Splitu*, stručni rad, Split 2014.

Radman-Livaja, Vukelić 2016

I. Radman-Livaja, V. Vukelić, *Not exactly new epigraphic testimonies for the beneficiarii in Siscia*, u: J. Horvat (ur.), *The Roman Army between the Alps and the Adriatic* (Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 31 / Studia Alpium et Adriae I), Ljubljana 2016, 205 – 212.

Raja, Rüpke 2015

R. Raja, J. Rüpke (ur.), *A companion to the archaeology of religion in the ancient world*, Chichester 2015.

Rankov 1987

N. B. Rankov, *The beneficiarii consularis in the western provinces of the Roman Empire*, doktorska disertacija, Oxford 1987.

Rašković 1994

D. Rašković, *Područje rimskog naselja Municipium Magnum-topografija i nalazi*, Zbornik Istorijskog muzeja Srbije 28, 7 – 32.

Rathbone 2002

D. Rathbone, *Vilicus*, u: H. Cancik, H. Schneider (ur.), *Der Neue Pauly 12*, Stuttgart – Weimer 2002, 209 – 210.

Rathbone 2009

D. Rathbone, *Earnings and Costs: Living Standards and the Roman Economy (First to Third Centuries AD)*, u: A. Bowman, A. Wilson (ur.), *Quantifying the Roman Economy. Methods and Problems*, Oxford 2009, 299 – 326.

Ratković 1962

A. Ratković, *Nekoliko novih ilirskih epigrafičkih spomenika iz Ridera*, *Diadora* 2 (1960 – 1961), 1962, 225 – 235.

Reisch 1894

E. Reisch, *Altar*, u: G. Wissowa (ur.), *Paulys Real-Encyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft 1*, Stuttgart 1894, 1639 – 1691.

Rendić–Miočević 1951

D. Rendić–Miočević, *Novi ilirski epigrafski spomenici iz Ridera (Municipium Reditarium)*, *GZMBiH* 6, 1951, 49 – 64.

Rendić–Miočević 1952

D. Rendić–Miočević, *Novi i neobjelodanjeni natpisi iz Dalmacije*, *VAHD* 53, 1952, 211 – 232.

Rendić–Miočević 1953a

D. Rendić–Miočević, *Novi epigrafički prilozi ilirskoj onomastici sa teritorije Dalmata*, VAHD 55, 1953, 245 – 255.

Rendić–Miočević 1953b

D. Rendić–Miočević, *Neobjelodanjeni antički natpisi u Arheološkom muzeju u Splitu*, VAHD 55, 1953, 259 – 263.

Rendić–Miočević 1956

D. Rendić–Miočević, *Neue epigraphische Belege für den Namen Germanus im illvrischen Namengut Dalmatiens*, Germania 34, 1956, 237 – 243.

Rendić–Miočević 1967a

D. Rendić–Miočević, *Ilirske pretstave Silvana na kulturnim slikama s područja Dalmata*, GZMBiH 10, 1967, 5 – 40.

Rendić–Miočević 1967b

D. Rendić–Miočević, *Problemi romanizacije Ilira s osobitim obzirom na kultove i onomastiku*, Posebna izdanja ANUBiH, knjiga V, Centar za balkanološka ispitivanja knjiga 2, 1967, 139 – 156.

Rendić–Miočević 1976

D. Rendić–Miočević, *Jedan novi legionarski spomenik iz Varaždinskih toplica*, VAMZ 9, 1976, 37 – 46.

Rendić–Miočević 1980

A. Rendić–Miočević, *Prozor, Otočac, Lika – antički kamenolom*, Arheološki pregled 21, 1980, 105 – 106.

Rendić–Miočević 1989

D. Rendić–Miočević, *Dva antička signirana reljefa iz radionice majstora Maksimina*, u: *Iliri i antički svijet. Ilirološke studije : povijest - arheologija - umjetnost - numizmatika - onomastika*, Split 1989, 559 – 570.

Rendić–Miočević 1992

D. Rendić–Miočević, *O akvajasejskoj epigrafskoj baštini i o posebnostima njenih kultnih dedikacija*, VAMZ 24-25, 1992, 67 – 76.

Rendić–Miočević 2005

A. Rendić–Miočević, *O kultu Jupitera i Junone na području Siska*, HistriaAntiq 13, 2005, 241 – 262.

Rendić–Miočević 2007

A. Rendić–Miočević, *Sylvanus of the Delmatae and Traces of Cult Syncretism with Liber*, HistriaAntiq 15, 2007, 33 – 42.

Rendić–Miočević 2009

A. Rendić–Miočević, *Nadgrobna ploča Marka Aurelija Serena iz Iloka (Cuccium)*, Opvsc. Archaeol. 33, 2009, 79 – 103.

Rendić–Miočević 2011

A. Rendić–Miočević, *Marble altars of Cautes and Cautopates from the surroundings of Čakovec in northwest Croatia*, u: T. Nogales, I. Rodà (ur.), *Roma y las provincias. Modelo y diffusion. XI Coloquio internacional de Arte Romano provincial*, Merida 2011, 323 – 335.

Rendić–Miočević 2012

A. Rendić–Miočević, *Rivers and river deities in Roman period in the Croatian part of Pannonia*, HistriaAntiq 21, 2012, 293 – 305.

Rendić–Miočević, Pedišić 2005

A. Rendić–Miočević, I. Pedišić, *Nouveaux temoignages epigraphiques du culte de Sylvain a Rider*, u: M. Sanader (ur.), *Illyrica antiqua: ob honorem Duje Rendić-Miočević*, Zagreb 2005, 389 – 398.

Rendić–Miočević, Šegvić 2014

A. Rendić–Miočević, M. Šegvić, *Religija i kultovi u južnim panonskim krajevima*, u: D. Marković, M. Šegvić (ur.), *Klasični Rim na tlu Hrvatske: arhitektura, urbanizam, skulptura*, Zagreb 2014, 233 – 242.

Ritterling 1924/1925

E. Ritterling, *Zur Salonitaner Inschrift*, VAHD 47/48, 1924/1925, 20 – 21.

Rives 2001

J. B. Rives, *Sacerdos*, u: H. Cancik, H. Schneider (ur.), *Der Neue Pauly 10*, Stuttgart – Weimer 2001, 1196.

Rüpke 2006

J. Rüpke, *Die Religion der Römer : eine Einführung*, München 2006.

Rüpke 2014

J. Rüpke, *Römische Religion in republikanischer Zeit : Rationalisierung und ritueller Wandel*, Darmstadt 2014.

Russel 2013

B. Russel, *The Economics of the Roman Stone Trade*, Oxford 2013.

Sanader 1994

M. Sanader, *O kultu Herkula u Hrvatskoj*, Opvsc. Archaeol. 18, 1994, 87 – 114.

Sanader 1995

M. Sanader, *Vilicus – prilog poznavanju djelatnosti upravitelja imanja i državnog namještenika*, Opvsc. Archaeol. 19, 1995, 97 – 109.

Sanader 1996a

M. Sanader, *Novi aspekti kulta božice Terra Mater*, Opvsc. Archaeol. 20, 1996, 119 – 130.

Sanader 1996b

M. Sanader, *Tragovi Vulkanovog kulta u rimskoj provinciji Dalmaciji*, ARR 12, 1996, 257 – 268.

Sanader 1999

M. Sanader, *Rasprave o rimskim kultovima*, Zagreb 1999.

Sanader 2002

M. Sanader, *Tilurium, Burnum and Bigeste. A new contribution to the dating of the Delmataen limes*, u: P. Freeman, J. Bennett, Z. T. Fiema, B. Hoffman (ur.), *Limes XVIII. Proceedings of the XVIIIth International Congress of Roman Frontier Studies held in Amman, Jordan, September 2000. British Archaeological Reports, International Series 1084, Vol. II*, 2002, Oxford 2002, 713 – 718.

Sanader 2007

M. Sanader (ur.), *Kroatien in der Antike*, Mainz am Rhein 2007.

Sanader 2008a

M. Sanader, *O antičkim kultovima u Hrvatskoj*, VAHD 101, 2008, 157 – 186.

Sanader 2008b

M. Sanader, *O antičkoj provincijalnoj arheologiji u Hrvatskoj, s naglaskom na gospodarstvu*, Opvsc. Archaeol. 30, 2008 [2006], 143 – 182.

Sanader 2015a

M. Sanader, *Der Januskult in den Provinzen des Römischen Reiches unter besonderer Berücksichtigung der Ikonographie zweier Reliefs aus Dalmatien und Dakien*, u: C. G. Alexandrescu (ur.), *Acta des XIII. internationalen Kolloquium: Provinzialrömisches Kunstschaffen*, Cluj-Napoca 2015, 139 – 147.

Sanader 2015b

M. Sanader, *Proseucha in Mursa im Lichte neuer Ausgrabungen*, u: L. Zerbini (ur.), *Culti e religiosita nelle province danubiane. Atti del II Convegno Internazionale Ferrara 20-22 Novembre 2013*, Bologna 2015, 267 – 278.

Sanader 2016

M. Sanader, *Janov kult u Dalmaciji*, Diadora 30, 2016, 123 – 147.

Sanader, Tončinić, Vukov 2017

M. Sanader, D. Tončinić, M. Vukov, *Dva nova antička spomenika s otoka Brača*, u: J. Balen, I. Šuta (ur.), *Okolica Kaštelanskog zaljeva u prošlosti, Kaštela, 02. – 06. listopada 2017. Program i sažetci*, Kaštela 2017, 11.

Sanader, Vukov 2017

M. Sanader, M. Vukov, *Überlegungen zum Kult der liburnischen Gottheit Latra*, u: B. Porod (ur.), *Benefactors, Dedicants and Tomb Owners: society-iconography-chronology: 15th International Colloquium on Roman Provincial Art, 14-20 June 2017, Graz, Austria. Programm, Abstracts*, Graz 2017, 50.

Scheidel 2010

W. Scheidel, *Real Wages in Early Economies: Evidence for Living Standards from 1800 BCE to 1300 CE*, *Journal of the Economic and Social History of the Orient* 53 (3), 2010, 425 – 462.

Scheidel, Friesen 2009

W. Scheidel, S. J. Friesen, *The Size of the Economy and the Distribution of Income in the Roman Empire*, *The Journal of Roman Studies* 99, 2009, 61 – 91.

Schejbal 2006

B. Schejbal, *Još jedan nalaz (?) Silvanovog žrtvenika u Daruvaru*, *Obavijesti HAD-a* 38/3, 2006, 76 – 84.

Schiermann 1997

G. Schiermann, *Dispensator*, u: H. Cancik, H. Schneider (ur.), *Der Neue Pauly* 3, Stuttgart - Weimar 1997, 697.

Schiermann 2000

G. Schiermann, *Notar*, u: H. Cancik, H. Schneider (ur.), *Der Neue Pauly* 8, Stuttgart - Weimar 2000, 1009.

Schmidt Heidenreich 2013

C. Schmidt Heidenreich, *Le glaive et l'autel. Camps et piété militaires sous le Haut-Empire romain*, Rennes 2013.

Selem 1976

P. Selem, *Mithrin kult u Panoniji*, Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu 8, 1976, 5 – 63.

Selem 1980

P. Selem, *Les religions orientales dans la Pannonie romaine: Partie en Yougoslavie*, Leiden 1980.

Selem 1997

P. Selem, *Izidin trag*, Split 1997.

Selem 2002

P. Selem, *Ikonografija lika Harpokrata na spomenicima hrvatskog prostora*, u: M. Milićević Bradač (ur.), *Znakovi i riječi (Signa et litterae)*, Zagreb 2002.

Selem, Vilogorac Brčić 2013

P. Selem, I. Vilogorac Brčić, *ROMIS: Religionum Orientalium monumenta et inscriptiones Salonitani* [Znakovi i riječi 3 – *Signa et litterae* III], Zagreb 2013.

Selem, Vilogorac Brčić 2015

P. Selem, I. Vilogorac Brčić, *ROMIC I: Religionum Orientalium monumenta et inscriptiones ex Croatia I*. [Znakovi i riječi 5 – *Signa et litterae* V], Zagreb 2015.

Simon 1990

E. Simon, *Die Götter der Römer*, München 1990.

Sinobad 2007

M. Sinobad, *Kapitolijski hramovi u Hrvatskoj*, Opvsc. Archaeol. 31, 2007, 221 – 263.

Sinobad 2009

M. Sinobad, *Burnum, rimska vojska i Jupiterov kult*, Godišnjak Titius 2, 2009 [2010], 9 – 26.

Sinobad 2010

M. Sinobad, *Jupiter i njegovi štovatelji u svjetlu epigrafskih izvora na području Hrvatske*, Opusc. Archaeol. 34, 2010, 145 – 228.

Sinobad 2012

M. Sinobad, *Jupiterov kult na području Hrvatske*, doktorski rad, Zagreb 2012.

Spaul 2000

J. Spaul, *Cohors. The evidence for and short history of the auxiliary infantry units of the Imperial Roman Army*, Oxford 2000.

Stanić 1890a

P. Stanić, *Rimski spomenici Vrličke okolice*, BASD 13, 1890, 167 – 169.

Stanić 1890b

P. Stanić, *Rimski spomenici Vrličke okolice*, BASD 13, 1890, 181 – 183.

Stanić 1891a

P. Stanić, *Rimski spomenici Vrličke okolice*, BASD 14, 1891, 25 – 27.

Stanić 1891b

P. Stanić, *Rimski spomenici Vrličke okolice u Dalmaciji (I)*, VAMZ 13, 1891, 68 – 74.

Stanić 1891c

P. Stanić, *Rimski spomenici Vrličke okolice u Dalmaciji (II)*, VAMZ 13, 1891, 99 – 108.

Stanić 1892a

P. Stanić, *Starinske izkopine u Kotluši i Stražinama pokraj Vrlike u Dalmaciji*, VAMZ 14, 1892, 10–16.

Stanić 1892b

P. Stanić, *Rimski putevi od Aequuma do Leusabe*, VAMZ 14, 1892, 97 – 106.

Stanković 1986

S. Stanković, *Žrtvenici i prosopomorfni poklopci iz Vinče*, Beograd 1986.

Starac 1995

A. Starac, *Rimske nadgrobne are u Puli i u Istri*, Opvsc. Archaeol. 19, 1995, 69 – 95.

Starac 2000a

A. Starac, *Epigrafski i anepigrafski spomenici Pule (Nalazi 1996.-1998.)*, AV 51, 2000, 233 – 248.

Starac 2000b

A. Starac, *Istraživanja kod Herkulovih vrata*, Opvsc. Archaeol. 23–24, 1999 [2000], 133 – 142.

Starac 2006

A. Starac, *Tragovima kamenoklesara. Arheološki nalazi u ulici Porta Stovagnaga*, Pula 2006.

Starac 2007a

A. Starac, *Rimski nadgrobni spomenici unutrašnje Istre*, Buzetski zbornik 34, 2007, 73 – 91.

Starac 2007b

A. Starac, *The New Epigraphic Monument of Imperial Cult in Histria*, u: M Mayer Olivé, G. Baratta, A. Guzmán Almagro (ur.), *Acta XII Congressus Internationalis Epigraphiae Graecae et Latinae*, Barcelona 2007, 1381 – 1386.

Stipčević 1991

A. Stipčević, *Iliri: povijest, život, kultura*, Zagreb 1991.

Stoll 2007

O. Stoll, *The Religions of the Armies*, u: P. Erdkamp (ed.), *A Companion to the Roman Army*, Oxford 2007.

Strobel 2015

K. Strobel, *Die Aufwertung des Jahres 301 n. Chr. und ihre epigraphische Dokumentation in Aphrodisias (Karien). Ein Beitrag zur tetrarchischen Währungspolitik*, Tyche 30, 2015, 145 – 172.

Suić 1952a

M. Suić, *Neobjelodanjeni rimski natpisi iz sjeverne Dalmacije*, VAHD 54, 1952, 207 – 214.

Suić 1952b

M. Suić, *Novi natpisi iz sjeverne Dalmacije*, VAHD 53, 1952, 233 – 248.

Suić 1970

M. Suić, *Noviji natpisi iz Burnuma*, Diadora 5, 1970, 93 – 129.

Suić 1991

M. Suić, *Tragvrium marmore notvm*, u: B. Čović (ur.), *Zbornik radova posvećenih akademiku Alojzu Bencu*, Sarajevo 1991, 285 – 295.

Šarić 1982

M. Šarić, *Žrtvenik Libera i Libere u Topuskom*, VAMZ 14, 1982, 67 – 71.

Šarić 1983

I. Šarić, *Kamenolomi gdje su se u rimsko vrijeme izrađivali sarkofazi*, VAMZ 15, 1983, 45 – 58.

Šašel 1974

J. Šašel, *Die Limes-Entwicklung in Illyricum*, u: *Actes IXe Congrès International d'Etudes sur les Frontières Romaines, Mamaia, 6-13 septembre 1972*, Bucuresti, Köln, Wien 1974, 193 – 199.

Šašel, Marušić 1984

J. Šašel, B. Marušić, *Štirideset rimskih natpisov iz Istre*, AV 35, 1984, 295 – 322.

Šašel Kos 1994

M. Šašel Kos, *Private munificence in Salonae under the Principate*, VAHD 86, 1994, 201 – 214.

Šegvić 1986

M. Šegvić, *Antički kultovi u Sisku i Topuskome*, u: N. Majnarić-Pandžić (ur.), *Arheološka istraživanja na karlovačkom i sisačkom području*, Izdanja HAD-a 10, Zagreb 1986, 95 – 102.

Šegvić 1996a

M. Šegvić, *Croatiae schedae epigraphicae latinae (CSEL). Inscriptiones quae in Croatia ab anno MCMXCI usque ad annum MCMXCV repertae et editae sunt*, Opusc. Archaeol. 20, 1996, 131 – 139.

Šegvić 1996b

M. Šegvić, *Fortuna iz Topuskog*, ARR 12, 1996, 283 – 289.

Šeparović, Uroda 2009

T. Šeparović, N. Uroda, *Antička zbirka Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika (izbor)*, Split 2009.

Škegro 1999

A. Škegro, *Gospodarstvo rimske provincije Dalmacije*, Zagreb 1999.

Šonje 1958

A. Šonje, *Nalaz rimskog natpisa na Caski kod Novalje na otoku Pagu*, Živa antika 8, 1958, 311 – 322.

Šonje 1968

A. Šonje, *Novo najdeni antički natpisi u Poreštini*, AV 19, 1968, 433 – 441.

Štimac-Dedić 2013

L. Štimac-Dedić, *Horizonti rimske Panonije, Katalog izložbe*, Varaždin 2013.

Štuk 1913

D. N. Štuk, *Iskopine u Epidaurum-u*, BASD 36, 1913, 57 – 59.

Taylour 1971

W. Taylour, *The House with the Idols, Mycenae, and Its Chronological Implications*, American Journal of Archaeology Vol. 75, No. 3, 266 – 268.

Tončinić 2003

D. Tončinić, *Koštani i drugi nalazi*, u: M. Sanader (ur.), *Tilurium I. Istraživanja 1997. – 2001.*, Zagreb 2003, 257 – 270.

Tončinić 2004

D. Tončinić, *Votivna ara iz Tilurija*, *Opusc. Archaeol.* 28, 2004, 147 – 157.

Tončinić 2011

D. Tončinić, *Spomenici VII. legije na području rimske provincije Dalmacije*, Split 2011.

Tonković 1899

I. Tonković, *Starokršćanska crkva pod gomilom Dikovača u Zmijavcima župe Podbabja Imotskoga*, *BASD* 22, 1899, 211 – 218.

Vikić Belančić 1969

B. Vikić Belančić, *Istraživanja u Jalžabetu kao prilog upoznavanju života u zaleđu dravskog limesa*, *VAMZ* 3, 1969, 75 – 102.

Vikić-Belančić 1998

B. Vikić-Belančić, *Antičko nasljeđe Ludbrega*, *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU* Varaždin 10-11, 1998, 477 – 494.

Vikić Belančić, Gorenc 1958

B. Vikić Belančić, M. Gorenc, *Arheološka istraživanja antiknog kupališta u Varaždinskim Toplicama od 1953-1955. g.*, *VAMZ* 1, 1958, 75 – 127.

Vilogorac Brčić 2012

I. Vilogorac Brčić, *Sljedbenici Velike Majke na tlu Hrvatske u rimsko doba*, doktorski rad, Zagreb 2012.

Virč 1984

Z. Virč, *Struktura uprave u Cibalama*, u: N. Majnarić-Pandžić (ur.), *Rezultati arheoloških istraživanja u istočnoj Slavoniji i Baranji*, Izdanja HAD-a 9, Zagreb 1984, 153 – 163.

Višić Ljubić 2008

E. Višić Ljubić, *Antički natpisi*, u: M. Topić (ur.), *Arheološka zbirka Franjevačkog samostana u Sinju*, Sinj 2008, 113 – 142.

Vrbanc 2012

P. Vrbanc, *Cohors VIII voluntariorum civium Romanorum na području rimske provincije Dalmacije*, diplomski rad, Zagreb 2012.

Vukićević 1892

F. Vukićević, *Ager Coriniensis (Pridraga presso Novegradi)*, BASD 15, 1892, 69.

Vukmanić 2017

I. Vukmanić, *Dunavski limes u Hrvatskoj*, doktorski rad, Zagreb 2017.

Vukov 2017

M. Vukov, *The beneficiary altars on the Danube limes in Croatia*, u: G. Németh, D. Bajnok (ur.), *Proceedings of the Second Croatian–Hungarian PhD Conference on Ancient History and Archaeology*, Alia Miscellanea Antiquitatum, Budapest - Debrecen 2017, 39 – 51.

Vukov 2018

M. Vukov, *Altars Set Up by Roman Soldiers at Military Sites on the Danubian and Delmataean Limes in Croatia*, u: C. S. Sommer, S. Matešić (ur.), *Limes XXIII. Proceedings of the 23rd International Congress of Roman Frontier Studies Ingolstadt 2015*, Mainz 2018, 968 – 973.

Zaninović 1967

M. Zaninović, *Ilirsko pleme Delmati. II. dio. Materijalna i duhovna kultura*, Godišnjak Akademije nauka u umjetnosti Bosne i Hercegovine IV, Centar za balkanološka ispitivanja 2, Sarajevo 1967, 5 – 101.

Zaninović 1984

M. Zaninović, *Vojni značaj Tilurija u antici*, u: Ž. Rapanić (ur.), *Arheološka baština Cetinske krajine*, Izdanja HAD-a 8, Split 1984, 64 – 75.

Zaninović 1998

M. Zaninović, *Obrada kamena i kamenolomi u antici srednje Dalmacije*, *HistriaAntiq* 3, 1998, 37 – 45.

Zaninović 2007

M. Zaninović, *Ilirsko pleme Delmati*, Šibenik 2007.

Zanker 1988

P. Zanker, *The Power of Images in the Age of Augustus*, Michigan 1988.

Zović 2014

V. Zović, *Minervin kult na području rimskodobne Histrije*, *Histriaarch* 44, 2013, 5 – 17.

Zović, Kurilić 2015

V. Zović, A. Kurilić, *Strukture zavjetnih natpisa rimske Liburnije*, *Arheološki vestnik* 66, 2015, 399 – 453.

Walser 1994

G. Walser, *Studien zur Alpengeschichte in Römerzeit*, Stuttgart 1994.

Whittaker 2014

H. Whittaker, *Religion and Society in Middle Bronze Age Greece*, Cambridge 2014.

Wilkes 1969

J. J. Wilkes, *History of the Provinces of the Roman Empire. Dalmatia*, London 1969.

Wilkes 1995

J. J. Wilkes, *The Illyrians*, Oxford – Cambridge 1995.

Wissowa 1971

G. Wissowa, *Religion und Kultus der Römer*, München 1971.

13.3. Online baze podataka

HD = EDH, Epigraphische Datenbank Heidelberg (Heidelberger Akademie der Wissenschaften; <http://edh-www.adw.uni-heidelberg.de/home>)

EDCS = Epigraphische Datenbank Clauss-Slaby (Manfred Clauss; http://db.edcs.eu/epigr/epi_de.php)

EDR = Epigraphic Database Roma

lupa = F. und O. Harl, www.ubi-erat-lupa.org (Bildatenbank zu antiken Steindenkmälern)

14. ŽIVOTOPIS

Mirna Vukov rođena je 11. 06. 1990. god. u Zagrebu gdje je završila osnovnu školu i klasičnu gimnaziju. Studij arheologije i povijesti umjetnosti upisala je 2009. god., a diplomirala je 2014. god. na Odsjeku za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu s temom *Tegule s pečatom Pansiana iz Arheološkog muzeja u Splitu*. Od 2015. god. zaposlena je kao stručni suradnik, a od 2017. god. kao asistent na projektu prof. dr. sc. Mirjane Sanader *Between the Danube and the Mediterranean. Exploring the role of Roman military in the mobility of people and goods in Croatia during the Roman Era* koji financira Hrvatska zaklada za znanost. Godine 2016. i 2017. bila je suradnica na bilateralnom znanstveno-istraživačkom projektu *Spomenici VII legije u Dalmaciji i Meziji*, voditelja doc. dr. sc. Domagoja Tončinića i dr. sc. Miomira Koraća.

Godine 2015. upisala je poslijediplomski doktorski studij arheologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. U akademskoj godini 2013/2014 nagrađena je stipendijom Sveučilišta u Zagrebu, kao i Posebnom Rektorovom nagradom. Godine 2015. nagrađena je stipendijom Bavarske vlade za sudjelovanje na 23. limes kongresu u Ingolstadtu u Njemačkoj. Godine 2017. nagrađena je stipendijom Sveučilišta u Zagrebu za jednomjesečni istraživački boravak na Sveučilištu u Beču.

Sudjelovala je na arheološkim istraživanjima u Sisku, Veloj spili na Korčuli, Stobreču, Solinama na Svetom Klementu, Gardunu kod Trilja, Vojniću kod Trilja, Xantenu (Njemačka) i Efezu (Turska). Do sada je s predavanjima i posterima sudjelovala na nekoliko znanstvenih skupova u Hrvatskoj i inozemstvu (Njemačka, Austrija, Belgija, Mađarska, Srbija).

Popis objavljenih radova:

Znanstveni radovi

M. Vukov, *Tegule s pečatom Pansiana iz istraživanja u Aseriji 1998-2008*, *Asseria* 12, 2017, 119 – 136.

M. Vukov, *Nove inačice pečata radionice Pansiana*, *VAHD* 109, 2016, 155 – 176.

Radovi u zbornicima znanstvenih skupova

M. Vukov, *Tegulae with stamps from the Pansiana workshop from Archaeological museum in Split*, u: G. Lipovac Vrkljan et al. (ur.), *Roman Pottery and Glass Manufactures. Production and Trade in the Adriatic region. Proceedings of the 3rd International Archaeological Colloquy. Crikvenica (Croatia), 4th - 5th November 2014*, Crikvenica 2017, 433-451.

M. Vukov, *The beneficiary altars on the Danube limes in Croatia*, u: G. Németh, D. Bajnok (ur.), *Alia Miscellanea Antiquitatum. Proceedings of the Second Croatian–Hungarian PhD Conference on Ancient History and Archaeology*, Budapest - Debrecen 2017, 39 – 51.

M. Vukov, *Altars Set Up by Roman Soldiers at Military Sites on the Danubian and Delmataean Limes in Croatia*, u: C. S. Sommer, S. Matešić (ur.), *Limes XXIII. Proceedings of the 23rd International Congress of Roman Frontier Studies Ingolstadt 2015*, Mainz 2018, 968 – 973.

Posteri na znanstvenim skupovima

M. Sanader, I. Miloglav, M. Vukov, D. Tončinić, M. Vuković, *Field survey of the Danube limes in Baranja – Spatial distribution of archaeological material*, poster na skupu 4th scientific conference *Methodology and Archaeometry*, Zagreb, 1. – 2. prosinac 2016.

M. Vukov, *Wirtschaftspotential der römischen Legionare. Überlegung zu den Amphoren Funden aus dem römischen Legionslager Tilurium*, poster na skupu *Colloquium Lauriacum* 2016. *Das römische Heer – Wirtschaftsfaktor und Kulturträger*, Enns, 22. – 24. rujan. 2016.

Prikazi

M. Vukov, D. Tončinić, *23rd International Limes Congress, Ingolstadt (Deutschland) September 12th - 23rd 2015*, *Obavijesti HAD XLVIII*, 2016, 41 – 45.

M. Vukov, *International Conference on Roman Brick and Tile. Past, present and future of the study of Roman ceramic building materials, Ghent (Belgium), December 03rd – 06th 2015*, Obavijesti HAD XLVIII, 2016, 30 – 33.

M. Vukov, *Istraživanja Austrijskog arheološkog instituta u Efezu*, Obavijesti HAD XLVII, 2015, 59 – 61.

M. Vukov, *International Doctoral Student Conference on Archaeology (IDSCA), Zagreb, 15 – 17 April 2015*, Obavijesti HAD XLVII, 2015, 37 – 39.

M. Vukov, *III. međunarodni arheološki kolokvij: „Rimske keramičarske i staklarske radionice. Proizvodnja i trgovina jadranskim prostorom“, Crikvenica, 4. i 5. studeni 2014*, Obavijesti HAD XLVII, 2015, 29 – 34.

F. Budić, N. Kordić, M. Vukov, *25. Međunarodna ljetna škola arheologije u Xantenu 2013. / 25. Internationale Archäologische Sommerakademie Xanten 2013*, Obavijesti HAD XLVI, 2014, 70 – 71.